

דף ב.א.

מתני'. **הכל שוחטין** - כל היכא דתני הכל כולהו מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין ומפרש הכל לאתויי מאי והכל שוחטין דמתניתין פליגי בה אמוראי בגמרא למר לאתויי טמא בחולין ולמר לאתויי כותי או מומר. **וכולן** - בגמרא מפרש מאי וכולן. **גמ'. ושחיטתן כשרה דיעבד** - בתמיה וקשה רישא דמשמע דההוא דאתרבי מהכל לכתחלה אתרבי ואילו סיפא משמע דכי מרבינן מהכל דיעבד מרבינן לה אבל לכתחלה לא אתרבי והא ליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה וחדא קתני דכיון דתנא הכל שוחטין פשיטא דכשרה. **וכל הכל לכתחלה הוא** - דתקשה לך ולא תוכל לומר כולה דיעבד וה"ק הכל תורת שחיטה נוהגת בהן שאם שחטו אותן הפסולין דמתרבי תהא שחיטתן כשרה. **אלא הכל ממירים** - מי מצית למימר לכתחלה יביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים ויאמר זו תמורת זו הכל דתמורה מפרש התם לאתויי יורש שממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו דהתם תנן אין ממירין בשל אחרים. **טוב** - תם. **רע** - בעל מום. **התם כדקתני טעמא** - דעקר להכל דרישא דלא תימא לכתחלה הוא אבל הכל שוחטין בדוכתיה קאי דכל כמה דלא עקר ליה ותנא לא שיהו הפסולים רשאים לשחוט כדעקר התם משמע דלכתחלה רבינהו והדר תני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד. **לא שהאדם רשאי** - דכתיב לא יחליפנו ורישא הכי קאמר הכל דין תמורה נוהגת בהם והא דתנא ברישא הכל ממירין ואיצטריך ליה תו לפרושי לא שהאדם רשאי כו' ולא נקט ברישא לשון קצרה הכל שהמירו תמורתם תמורה לשון התנאים הוא זה כמו הכל שוחטין הכל סומכין הכל חייבין הלכך הכא אע"ג דהוצרך להאריך לא שינה התנא את לשונו. **מומר** - נתפסת השניה ושתייהן קדושות. **וסופג את הארבעים** - משום לאו דלא ימיר. **הכל מעריכין** - התם מפרש לאתויי מופלא סמוך לאיש קטן היודע להפלות לשם מי מקדישין ואם סמוך לפרקו הוא כגון בן י"ב שנה ויום אחד דבריו קיימין אע"פ שעדיין קטן הוא עד י"ג שנה ויום אחד. **מעריכין** - תורת מעריכין עליהם שאם אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי נדרו קיים ואע"ג דקטן הוא זה הנודר חייב ליתן כפי שנים של נערך והדמים קצובין בפרשה. **הכל נערכין** - יש להם ערך ואפילו מוכה שחין שאינו שוה כלום לימכר בשוק יש לו ערך הכתוב בפרשה ואם אמר על עצמו ערכי עלי או אמר על אחר ערך מוכה שחין זה עלי לא אמרינן הואיל ודמים אין לו

ערך נמי אין לו. **הכל נודרים** - דמי עלי או דמי פלוני עלי והתם מפרש דאידי דבעי למיתני הכל נידרין תנא נמי הכל נודרים. **הכל נידרים** - כל אדם השוה כלום יש לו דמים ואם אמר דמי עלי או אמר על אחר דמי פלוני עלי נותן לפי מה שהוא נמכר בשוק ואפילו היה הנידר זה פחות מבן חדש ואמר דמי תינוק זה עלי יתן דמיו ואע"פ שאין פחות מבן חדש נערך ואם אמר ערכו עלי פטור מכלום שלא נתנה בו תורה ערך דכתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים דמים מיהא יש לו לפי שויו ואם אמר בתורת דמים נותן דמיו. **לא יהיה בך חטא** - הא אם תדור יהיה בך חטא. **טוב אשר לא תדור** - לעיל מיניה כתיב את אשר תדור שלם ואפילו הכי טוב אשר לא תדור שמא תדור ולא תשלם הכי מפרש ליה רבי מאיר. **טוב מזה ומזה** - מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם. **שאינו נודר כל עיקר** - שהרגיל בנדרים בא לידי לא יחל דברו. **רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם** - דהכי משמע טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם אבל משתדור ותשלם לא שהוא טוב מכולם. **ואפילו ר' יהודה לא קאמר אלא דאמר הרי זו** - דאם מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה אי נמי כיון דאפרשה תו לא הדר ביה.

דף ב.ב

אבל אמר הרי עלי לא - דלמא פשע ולא מקיים והכי מוקמינן לה בנדרים בפ"ק (דף י) לר' יהודה תני נודב ומשלם אלמא מעריכין ונודרין לכתחלה לא דהרי עלי הוא דליכא למימר בהו הרי זו עד דאמר ברישא ערכי עלי והדר יהיב כפי הקצוב בפרשה ודמי עלי נמי דבעי למשיימיה כעבדא דהיכי מצי למימר הרי אלו לערכים אם לא נדר תחלה בערך. **וכל הכל לאו לכתחלה הוא** - וכי אין לך הכל שהוא לכתחלה. **הכל חייבים בסוכה** - לאתווי קטן שאינו צריך לאמו. **הכל חייבים בציצית** - לאתווי קטן היודע להתעטף. **חייבין לא קאמינא** - היכא דתני חייבין מוכח ודאי דלכתחלה קאמר. **הכל סומכין** - לאתווי יורש והא ודאי לכתחלה קאמר דמצוה רמיא עליה על כרחיה. **תרתני דיעבד למה לי** - הכי איבעי ליה למיתני שחיטת הכל כשרה חוץ מחש"ו דמשמע שפיר דהנך דמרבין מהכל דיעבד קמרבין אבל לא לכתחלה א"נ ניתני הכל שוחטין לחודיה כדתנן גבי מעריכין ונודרין ולא מפרש למה לי למיתני הכל שוחטין ואצטריך לפרושי ושחיטתן כשרה למימר דשוחטין דרישא דיעבד הוא ואי קשיא בתמורה נמי הא תני והדר מפרש התם לא קתני

כה"ג הכל ממירין ותמורתן תמורה בהדי הדדי ואי משום לא שאדם רשאי משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה. **הכי קתני** - לכתחלה ודיעבד דמתניתין הכל שוחטין לכתחלה לאתויי טמא בחולין. **פשיטא** - דהא לא הוזהרו ישראל על טהרת חוליהן. **שנעשו על טהרת קדש** - דקבל עליה לאכול בטהרת קדש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן. **כקדש דמו** - וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן ואפילו הכי (שחיט טמא) (מסורת הש"ס: [שוחט הטמא]) לכתחלה ובסכין ארוכה כדמפרש. **ובמוקדשין** - לכתחלה לא ישחוט ואפילו בסכין ארוכה כיון דמוזהר מן התורה שלא יטמא כדכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי אלמא בעינן שמירה גזור בהו רבנן לכתחלה משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. **שחיטתן כשרה** - והיינו דיעבד דמתניתין ולקמן מפרש אמאי לא מטמא גברא לסכין והדר ניטמייה לבשר. **גרידי** - שלא קבל עליו טהרת כהן. **שמא ישהו** - והוי נבלה כדתנן לכולהו בפ"ב. **דיעבד נמי לא שמא ישהו** - כלומר שמא שהו ולקמן חולין (דף יב) מפרש אמאי נקט שמא יקלקלו במתניתין לשון עתיד לאשמועינן שאין מוסרין להן חולין לכתחלה ואפילו אחרים רואין אותם דמועדים הן לקלקל תמיד. **דעלה קאי** - מינייהו קא סליק מאי וכולן דמשמע דקאי נמי אאחריני ואם שחטו מבעי ליה. **ואלא אטמא במוקדשין** - דאמרת דאיירי בה מתניתין ואמר לא ישחוט מאי איריא אחרים רואין אותן הא אמרת איהו מהימן אי אמר ברי לי. **מהכא נפקא** - כלומר הכא סתמו רבי במתניתין הא בשחיטת קדשים סתמיה דלכתחלה לא ודיעבד כשר. **כל הפסולין** - כגון זר ואונן טמא ובעל מום וכיוצא בהן. **ששחטו** - קרבן. **בזרים** - דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על שחיטת קדשים שכשרה בזרים וה"ה לשאר פסולין. **הכא עיקר** - דכולה פרקין בתורת שחיטה איירי.

דף ג.א

חרב הרי הוא כחלל - טומאות של מת הראויות לטמא כלי כגון מת והנוגע בו דהוי מיהא אב הטומאה אם נגע בהם מתכות נעשה כיוצא בו ואם נגע במת הוי אבי אבות [הטומאה] ואם בטמא מת נגע הוי אב אבל ראשון ושני אין

מטמאין כלים והאי סכין נעשה אב והאי חרב הרי הוא כחלל הכא לא איצטריך דבלאו הכי נמי מצי מטמא בשר דגברא הוי אב הטומאה וסכין ראשון ובשר שני אלא רבותא קאמר דאפילו ראשון הוי האי בשר. **דאיטמי בשרץ** - דהוי האי גברא ראשון ולא מטמא הסכין שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה דלא מצינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני אלא אוכל ומשקה כדכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא וסמך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי חרס שהוא ראשון ועושה למה שבתוכו שני ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס שאם היה כלי נתון בתוכו ונטמא החיצון השני טהור והכי מפרש בשלהי פירקין. **קרומית של קנה** - פשוטי כלי עץ ולא מקבלי טומאה. **אביי מהזר לתרוצי לכתחלה ודיעבד דמתניתין. ואפילו כותי** - מוסרין לו בהמה לכתחלה לשחוט דמצוה שהחזיקו בה היא אבל ישראל יוצא ונכנס לא ימסור לו לשחוט דאע"ג דהוחזקו בה לעצמם אין מקפידין אם יאכלו ישראל נבילות דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (שם ויקרא יט) אלא כמשמעו שלא יתן אבן בדרך עור להפילו. **אכלו מותר לאכול** - דהא לעצמו זהיר בה והיינו דיעבד דמתניתין. **חוץ מחש"ו דאפילו דיעבד נמי לא** - דהא אדיעבד קיימינן. **שמא ישו** - לקמן מפרש אמאי נקט לשון עתיד. **אפילו לכתחלה** - והכא קתני באחרים רואין אותם ששחטו דיעבד. **אמר רבא** - והיכא דישראל יוצא ונכנס לא ימסור לכותי לכתחלה בתמיה. **והא תנן** - בפרק בתרא דמסכת ע"ז דאע"פ שישראל יוצא ונכנס מותר אלמא מסתפי עובד כוכבים דלמא אתי ישראל ולא נגע הכא נמי מסתפי השתא אתי וחזי ליה. **מי קתני** - מניח אדם עובד כוכבים בחנותו ויוצא ונכנס דמשמע לכתחלה. **אין השומר** - את היין. **צריך שיהא יושב ומשמר כו'** - רישא אסיפא לא תקשי דלא זו אף זו קתני כלומר לא בדיעבד דווקא אלא אפילו לכתחלה. **רב אשי אמר** - גרס. **לתיאבון** - כי לא משכח היתר אכיל נבילות ומאחר שהסכין בדוקה ונתונה בידו שחיט שפיר דכל כמה דמצי למיכל היתירא לא אכיל איסורא וכי אין לו סכין בדוק לא טרח להדורי בתר סכין יפה אם זו פגומה.

דף ג.ב.

נמצאת סכינו יפה מותר - והיינו דיעבד דמתניתין. **חוץ מחש"ו דאפילו** - נמצאת סכינו יפה לא דאיכא קלקולא אחרינא שהייה דרסה חלדה דלא ידעי

לאזדהורי בהו ודוקא אוכל לתיאבון אבל להכעיס אפילו נמצאת סכיני יפה לא דמועד לנבל בכוונה בידים. **שוחט לכתחלה** - אפילו בלא אחרים רואין אותו. **ליבדקיה השתא** - למה לי אחרים רואין. **מאי הוי** - הא לא בדקו הסכין. **מומחין** - ויודעין הלכות שחיטה. **ואע"פ שאין מוחזקין** - שלא שחטו לפנינו ג' פעמים לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהייה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך. **בד"א** - דחשיבי מומחין שיודעין בו אלו המוסרים לו בהמה לשחוט מכירין בו ובדקוהו שיודע הלכות שחיטה. **דאפי' דיעבד** - ויודעין הלכות שחיטה לא דתמיד הם מוחזקים לקלקל שאין בהן דעת. **מוחזקים** - שראינו ששחטו כמה פעמים יפה ולא קלקלו. **ואע"פ שאין מומחין** - דלא ידעינן בהו שיודעים לומר הלכות שחיטה אם לא. **נתעלף** - לשון עייפות וחלישות הלב שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו תתעלפנה הבתולות (עמוס ח). **אביי ורבא ורבי אשי** - לא מצו לתרוצי לעיל וכולן דמתניתין. **אדרבה התם עיקר** - ולא איבעי ליה למתנייה הכא. **ודקאמר** - איידי דתנא כו'. **לאו כקדש דמו** - ואין חייב לזוהר בהו ופשיטא דשוחטין טמאים לכתחלה. **מומחין הן** - הלכך לא בעי למיבדקיה. **כי קושייה** - דאותביה מהמניח עובד כוכבים בחנותו. **ואביי לא אמר כרבא** - דיליף מהשומר את החנות דיוצא ונכנס לכתחלה. **התם לא נגע** - ההוא עובד כוכבים ביין בשעה שהוא פורש ממנו. **הכא** - בהמה זו ביד הכותי נתונה כהרף עין שוהה או דורס הלכך לא סמכינן איוצא ונכנס. **לא סבירא ליה הא דרבא** - דאמר דיהא ישראל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין. **אלא רבא** - כיון דאמר ישראל מומר מותר לכתחלה בבדיקת סכין. **אמאי לא אמר כשמעתיה** - אמאי לא אוקמיה מתניתין בישראל מומר ולכתחלה דקתני בבדק סכין ודיעבד דקתני בשלא בדק כדאוקמה רב אשי בתר שמעתיה דרבא. **לדבריו דאביי** - דלא ס"ל הא דרבא ואוקמה בכותי ואוקי לכתחלה בישראל עומד על גביו ואוקי - דיעבד ביוצא ונכנס ואמר ליה רבא לדידך דלא סבירת לך במומר ומוקמת ליה הכי אפילו ביוצא ונכנס מצית לאוקומי לכתחלה ודיעבד אוקי בבא ומצאו ששחט. **מותר** - לכתחלה.

דף ד.א.

דקוריא - מחרוזות של צפרים שחוטין רייש"ט בלעז. **אביי** - דאמר לעיל יוצא ונכנס לכתחלה לא שרינן גבי שחיטה דייק מרישא. **ורבא** - דשרי דייק

מסיפא דלא מצריך תנא בדיקה אלא היכא דבא ומצאו. **כעומד על גביו דמי** - ועומד על גביו דקתני תנא היינו יוצא ונכנס. **האי הוא דהוי שחיט שפיר** - אותו עוף לבדו שחוט יפה וזה היה מכירו ואכלו ואנן היכי נסמוך לאכול האחרים. **במכניסן תחת כנפיו** - ישראל זה הבודקו מכניס כל הצפרים תחת כנפי כסותו ואין הכותי מכיר איזה נתן לו. **ממסמס** - ממעכו ומכתשו. **אין שחיטה לעוף מן התורה** - משום דלא כתיב זביחה בהדיא אלא בבקר וצאן דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך ואנן ילפינן בהקישא לקמן חולין (דף כז) מזאת תורת הבהמה והעוף. **ולטעמין** - הך זביחה דכתיב בבקר ובצאן מי מפרשן הלכותיה בתורה ואפ"ה סמכי עלייהו משום דאחזיק להו דאחזיקו בה. **ואחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא תנאי היא** - מצוה שאינה כתובה בפירוש בתורה וראינו שהחזיקו בה אי אמרינן כיון דאחזוק לדידהו אחזוק נמי לדידן לסמוך עלייהו כי עבדי לצורך עצמן או אי אמרינן אע"ג דאחזוק לדידהו לא אחזוק לדידן כלומר לא חשבינן ליה חזקה למסמך עלייהו תנאי פליגי בה, אחזוק ולא אחזוק כלומר חזקה או אינה חזקה. **מותר** - לאוכלה ולא חיישינן לחמץ בפסח. **ואדם יוצא ידי חובתו** - שהכתוב קבעו חובה לאכול מצה בלילה ראשונה דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות ואם ישב ולא אכל עבר בעשה ולקמן פריך כיון דתנא מותר פשיטא דיוצא בה. **אסור** - אפילו לאוכלה. **שאין בקיאים** - אין יודעין לשומרה ולהבחין בין שיאור לסידוק בין הכסיפו פניו ללא הכסיפו פניו. **פשיטא** - דיוצא בה כיון דמותרת. **מהו דתימא** - אע"ג דפשיטא לן דלא הניחוה להחמיץ ומותרת באכילה מיהו לא בקיאי בהא דבעי למיעבד שימור לשם מצה של מצוה וכיון דלא עביד בה שימור לא נפקינן בה מידי דהוה אקמחין ובצקות של עובדי כוכבים הבאים לפנינו קודם שאפאה עובד כוכבים וראינו שלא החמיץ דקיימא לן דמותר ולא נפקינן בהו (דתנן) (מסורת הש"ס: [דאמרינן בפסחים מ]) הקמחין ובצקות של עובדי כוכבים אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה. **ורבי אליעזר אוסר** - אפילו לאוכלה. **קסבר לא בקיאי בשימור** - לא גרסינן וטעמו משום חימוץ ולמאן דגריס ליה הכי מפרש לא בקיאי לשומרו מלהחמיץ וי"מ ור"א אוסר לצאת בה ידי חובתו בפסח ולא מילתא היא שאין זה לשון איסור. **איכא בנייהו** - מילתא דכתיבא באורייתא ולא ידעינן בהו דאחזיקו בה. **ת"ק** - דלא איירי בחזקה כלל אכתיבא דאורייתא קפיד ותנא מצה וה"ה לכל הכתובים בתורה אע"ג דלא ידעינן אי אחזיקו בה

אי לא אחזוק סמכינן עלייהו דכיון דכתיבא ודאי אחזוק בה ור"א אוסר אפילו אחזיקו בה דהא אינם בקיאיין בדקדוקי מצות ורשב"ג אתא למימר אחזוק אין לא אחזוק לא ולא היינו תנאי דאמר לעיל עד מסקנא דמילתא. **כל מצוה** - משמע דלרבויי אתא אפילו הנך דלא איירי בהו וכיון דאוקמן דאהני דאיירי בהו לעיל קאי דהיינו בדכתיבי למעוטי אתא. **אם החזיקו מיבעי ליה** - דהשתא הוי משמע שפיר דפליג אתרוייהו לת"ק דשרי בלא חזקה ולר"א דאוסר אפילו החזיקו ואתא איהו למימר אם החזיקו מדקדקין בה ומותר ודלא כר"א הא לא אחזיקו אסור ודלא כת"ק דשרי בלא אחזיקו אבל השתא דקתני כל משמע דאפילו הנך דלא כתיבין נמי קאמר דסמכינן אחזקייהו. **אלא איכא בינייהו דלא כתיבא ואחזוק בה ת"ק סבר** - מצוה וכל דדמיה ליה דכתיבא סמכינן עלייהו בין אחזוק בין לא אחזוק ודלא כתיבא לא סמכינן עלייהו ורשב"ג סבר כל מצוה שהחזיקו ואע"ג דלא כתיבא סמכינן עלייהו כיון דאחזוק אחזוק והיינו תנאי דלעיל ת"ק ורשב"ג. **כיון דאיכא התירא ואיסורא** - קמיה שבידו להכשירה ובידו לנבלה. **מטרח לא טרח** - אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר סכין אחרת. **תניא דמסייע לך** - דכל מי שאינו עושה להכעיס ואיכא התירא קמיה לא שביק התירא ואכיל איסורא. **של עוברי עבירה** - שאין מבערין חמץ בפסח מפני הפסידה.

דף ד.ב.

מותר מיד - ואע"ג דלא שהה כדי לאפות דודאי עבר עליה הפסח מותר לכשרים לאכול מחמצן מיד. **מפני שהן מחליפין** - בשל עובדי כוכבים דכיון דמצי לאכול התירא דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור ואע"ג דהשתא נמי איסור הוא לגביה דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח דאי לא דיהיב ליה לעובד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפ"ה כל מה דמצי למעבד בהיתירא פורתא עביד ולדידן מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס חליפין חוץ מעבודת כוכבים והקדש ושביעית וי"א שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רצה מוכרו לעובד כוכבים ותנן האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים. **(כרבי) (מסורת הש"ס: [רבי]) יהודה** - בפ' כל שעה (פסחים כח). **איסור**

דאורייתא - ואע"ג דאורייתא היא סמכינן אהחליפו. **בדאורייתא לא מקילינן** - כגון נבלה. **מי קתני שאני אומר החליפו** - דהוי משמע דלא פשיטא לן דהחליפו ואנן הוא דתלינן לקולא משום דאיסור דרבנן הוא. **מפני שהן מחליפין קתני דודאי מחליפין** - וא"נ אוקמינן לה כר"ש כ"ש דמסייע ליה טפי לרבא דהשתא ומה בדרבנן דקילא איסורא ידעינן בהו דהיכא דמשכח היתירא לא אכל איסורא דרבנן כ"ש נבלה דאורייתא. **לימא מסייע ליה** - לרבא. **מומר לערלות** - מבעט במצוה זו. **לא הוי מומר לכל התורה כולה** - ושחיט שפיר. **אי מומר לדבר אחר** - למצוה אחרת דלא לשחיטה ולא ראינוהו מומר לנבלות. **לאותו דבר** - לנבילות לתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דאפילו למצוה דחשיד עלה כי מזמנין ליה היתירא סמכינן עליה. **כהיתירא דמי ליה** - וליכא למימר לא שביק היתירא ואכיל איסורא דהא היתירא חשיב ליה. **אלא מומר** - דקתני לעבודת כוכבים ואיצטריך לאשמועינן משום דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה ואפ"ה סמכינן עליה כרב ענן כו'. **אחאב וסיעתו חזינן בהו** - דעובדי עבודת כוכבים הוו ובנבלה לא אשכחן בהו דפקרי ואיכא למימר דיצרא דעבודת כוכבים תקיף עלייהו ויהושפט צדיק גמור היה. **מייזב זבח** - שהיה סבור שיאכל עמו. **מיכל לא אכל** - יהושפט. **ויסיתוהו** - לעלות על רמות (לראות) גלעד. **למעלה שאני** - דאין אכילה לפניו אבל אדם דצריך לאכילה עיקר הסתה דידיה באכילה ושתיה. **מאי שנא שתיה** - תירוצא הוא. **אכילה נמי** - בניחותא. **סתם יינם הוא** - שלא ראינוהו שנסכו לעבודת כוכבים דליתסר דכתיב (דברים לב) ישתו יין נסיכם ואפילו חשבת ליה מומר לכל התורה כולה שרי דעדיין לא נאסר יינם של עובדי כוכבים דמי"ח דבר דתלמידי שמאי והלל הוא. **לא הוה ספיק** - לא היה מספיק לבדו לשחוט לכולם. **שבעת אלפים הברכים אשר לא כרעו לבעל** - באחאב כתיב. **גברי דאחאב** - הממונים על ביתו ושוחטין לו וכיון דהוו בבית אחאב לא הוו יראין מאיזבל דהא עובדיה ממונה על ביתו וצדיק גמור היה.

דף ה.א.

לא הוה מפליג נפשיה מיניה - לא היה יהושפט נזהר ונבדל ממנו משום חשד כלל אלמא אע"ג דמומר לעבודת כוכבים היה לא הוי מומר לכל התורה כולה. **כעמי כעמד** - דמשמע הרי אתה כמותינו דסומכינן עלייהו. **כסוסי**

כסוסיך ה"נ - דלענין איסור והיתר קאמר אלא על כרחך לענין המלחמה קאמר ליה. **בגורן** - כי גורן היו יושבים בחיבה ובריעות ובאגודה א' כסנהדרין שאין חושדין זה את זה. **שיהו רואין זה את זה** - להיות שומעין איש את חברו ומתווכחין זה עם זה עד שתצא הוראה כהלכה שאילו היו יושבין כשורה שלא בעגולה אין בני ראש השורה רואין בני סוף שורתו וכעגולה שלימה לא היו יושבין כדי שיהא מקום לצאת ולבא. **מסייע ליה** - לרב ענן. **על פי הדבור שאני** - שהקב"ה התירו לפי שעה דכתיב (מלכים א יז) ואת העורבים צויתי שם לכלכלך. **ואתרמי מילתא כו'** - בתמיהה. **ודלמא על שם מקומן** - שהיו מצור עורב. **מי לא כתיב** - שאדם נקרא על שם מקומו ואפילו יחיד ואף ע"פ שאין מדבר בכל אנשי המקום כגון פלשתים גבעונים אלא באיש אחד כדכתיב נערה קטנה. **וקשיא לן קרי לה נערה** - דהביאה ב' שערות וקרי לה קטנה דמשמע שלא הביאה שתי שערות. **וא"ר פדת** - האי נערה לאו נערה ממש אלא על שם מקומה דמן נעורן וה"נ אע"ג דלאו בכל בני המקום קאמר שהרי ודאי לכולן לא גילה שהרי נחבא היה מ"מ איכא למימר דתרי גברי הוו וקראן על שם מקומן ואין מזכיר שמם. **עורביים מבעי ליה** - דלא אתי למטעי בעורבים ממש. **ישראל מעליא הוא** - דאנוס הוא. **אי נימא מומר לדבר אחד** - לאחד מכל המצות לאשמועינן דלא הוה מומר לכל התורה כולה. **שכל הכופר בה כמודה בכל התורה** - כדכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' וילפינן בהוריות (דף ח) דבעבודת כוכבים מיירי. **מומר לאותו דבר** - לשחיטה ולתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון דדש ביה כהיתירא דמי ליה אלא ודאי כאיסורא דמי ליה ולתיאבון הוא דעבר עליה וכי מזמנינן ליה סכין לא שביק היתירא ואכיל איסורא. **מכס** - אדם כי יקריב מכס קרבן וגבי נדר או נדבה כתיב דהא כי יקריב משמע כשירצו להקריב. **להוציא המומר** - שאין מקבלין נדבתו. **מכס בכס חילקתי** - כלומר מדכתיב האי מיעוטא בישראל ולא באומות דכתיב איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבן לכל נדריכם וגו' בפרשת מומין (ויקרא כב) ותניא לקמן בפירקין חולין (דף יג) איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל וגבי דידהו לא כתיב מיעוטא דלכתוב מן האדם כי יקריב קרבן דמשמע ולא כל האדם שמע מינה בכס חלקתי שכשרין מביאין ולא המומרין ולא באומות שכולן מתנדבין מקבלין מהם. **עם הזומה לבהמה** - שאין מקיימין את המצות. **מן דכתיב גבי**

בהמה למעוטי רובע ונרבע - הכי דריש ליה בבבא קמא (דף מ) ובבכורות (דף מא) ובתמורה (דף כח). **מפושעי ישראל** - משמע מזידין כדתניא במסכת יומא (דף לו) פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי והיינו מומר ולקמן מפרש לה ואזיל. **ומנסך את היין** - לעבודת כוכבים. **אי מומר לדבר אחד קשיא מציעתא** - דקתני מקבלין אסיפא. **אלא לאו ה"ק** - מקבלין קרבנות מפושעי ישראל במומר לדבר אחד חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות דהני חמירי אלמא מומר לעבודת כוכבים כמומר לכל התורה כולה דמי, האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית. **והא מהכא נפקא מהתם נפקא** - דאין מקבלין קרבן מן המומרין.

דף ה.ב.

מעם - ולא כל עם וגבי חטאת כתיב שבא ע"י השוגג. **ר"ש בן יוסי אומר** - מכאן אתה למד. **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם** - וסמיך ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא. **השב מידיעתו** - שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו ואית דגריס השב והוא - נמי הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור ובת"כ גרס היושב. **מאי בינייהו** - מ"מ מומר לא מקבלין מיניה בין למר בין ואפילו שוגג דהא אילו היה יודע מתחלה נמי היה אוכלו ואין שב מידיעתו. **והביא קרבן על הדם** - ששגג בו ואילו היה יודע שהוא דם לא היה אוכלו לת"ק מומר שמו ולא מקבלין מיניה ולר"ש שב מידיעתו הוא בדם ומקבלין מיניה. **מכס ולא כולכם** - דלעיל בעולת נדבה משתעי קרא דכתיב בתריה אם עולה קרבנו וגו'. **דלכפרה הוא** - וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו ובהא מיהא אתרמי דשגג ולא הזיד א"כ אמאי נקבל מיניה הא לאו בר כפרה הוא. **דלאו חיובא** - ולאו אורח ארעא לקבולי דורון מיניה דכתיב זבח רשעים תועבה (משלי כא). **אבל חטאת דחובה** - רמיא עליה. **אימא נקבל מיניה** - שלא יהא חוטא נשכר. **גריעותא הוא** - דאוקמת לעיל דפושעים קרי בהמה. **שהן ערומים בדעת** - כאדם הראשון ומשימין עצמן כבהמה דכאי רוח. **וזרע בהמה** - ומוקמינן לה במסכת סוטה (דף כב) לא קרא ולא שנה ולא שמש

תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה כלומר החכמים והבורים כולם אזרעם לפרותם ולרבותם. ר"ג - בנו של ר' יהודה הנשיא שהיה מן האחרונים ובית דינו נמנו על שחיטת כותי לאחר שנשנית משנתינו דהכל שוחטין ואפילו כותי ואסרוה. **לא שמע רבי כו'** - והיינו נמי כי מתניתין. **למימרא בעי** - וכי לא פשיטא לן דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט). **קבלה מיניה** - רבי זירא מר' יעקב דאפילו כשישראל עומד על גביו אסור או לא קבלה. **אכל משחיטת כותי** - בישראל עומד על גביו או ע"י שחתך כזית בשר ונתן לו ואכל. **ואף ר' אסי אכל** - ותהי בה רבי זירא גרסינן מתמיה עליהן שאכלוה ומבעיא ליה בלביה הכי. **לא שמיע להו** - הא דנמנו ר"ג דאי שמיע להו הוּו מקבלי או דלמא שמיע ולא קבלוה. **והדר פשיט** - ר' זירא לנפשיה. **מסתברא שמיע להו ולא קבלוה** - דאי ס"ד לא שמיע להו ואי שמיע להו הוּו מקבלי לה. **היכי מסתייע מילתא למיכל כו'** - היאך יגרום שום שטן לפני צדיקים ע"י שוגג שום דבר עון. **השתא בהמתן של צדיקים** - חמרא דר' פנחס בן יאיר לקמן. **אין הקב"ה מביא תקלה על ידן** - שתאכל הבהמה דבר האסור לה.

דף ו.א

ואי ס"ד לא קבלה - רבי זירא מרבי יעקב דר"ג לגמרי אסר מאי קשיא ליה. **לישני ליה** - לנפשיה כי אסר ר"ג כשאין ישראל עומד על גביו דלית ליה לפני עור לא תתן מכשול וכי אכל רבי יוחנן כשישראל עומד על גביו. **ושמת סכין בלועך** - פסוק הוא בספר משלי. **אם בעל נפש אתה** - אם אדם כשר אתה כדאמר בפסחים (דף מ) בעל נפש לא ילתות אדם כשר. **בלועך** - בלחייך כלומר התחזק על יצרך ולא תעשה זאת. **מצאו להן** - אותם היושבים בהר גריזים ונעשו מומרים לעבודת כוכבים ואע"ג דרוב כותים לאו מהר גריזים היו רבי מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא ביבמות (דף סא) קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי ר"מ אמרו לו לר"מ יפה אמרת לא חולצין איש כתיב בפרשה מפני מה לא מיבמין אמר להן קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית ונמצאו פוגעים בערוה ולא אמר רוב קטנים אינם סריסים. **את מושל** - גדול בתורה. **אם יודע ברבו** - שאם ישאלנו ישיב לו טעם. **בין** - שאל. **ואם לאו תבין את אשר לפניך** - מעצמך ואל תשאל ותביישנו ושמת סכין בלועך בתריה דהאי קרא כתיב כלומר התחזק עצמך ועצור פיך

מלשאל. **אם בעל נפש אתה** - ומתאות לשאול ולעמוד על העיקר מאי תקנתיה פרוש הימנו. **מהתם גזרו** - ר"מ על היין ורבן גמליאל אחריו על השחיטה. **וקבלו מינייהו** - לא שאלו גדולים הימנו אלא שבדורו של ר"מ לא רצו לקבל עליהם לפרוש מן הכותיים לפי שהיו רגילים בהם ובדורו של רבי אמי היה אפשר להם לפרוש. **לבטל רשות** - אם דר כותי במבוי צריך לשכור את רשותו ואפילו נתן להם במתנה אינה מבוטלת עד שישכור והיינו כעובד כוכבים וישראל ששכח ולא נתן בערוב עם בני המבוי והוא דר עמהם ואוסר עליהם מבטל להם רשותו ועובד כוכבים עד שישכור ישראל הימנו וטעמא מפרש בהדר את העובד כוכבי' (דף סט). **משמר שבתו בשוק** - בפרהסיא אעפ"י שהוא מומר לחללו בצנעה הרי הוא כישראל ואם לא עירב עם שכניו בחצר או במבוי נותן להם רשותו ודיו. **לזכות** - בקנין חליפין. **לפונדקא דיאי** - שם העיר ועמי הארץ היו וחשודין על הדמאי ומשום דאייתנין לעיל בהמתן של צדיקים כו' נקט ואתי להנך שמעתא דמיירי נמי בכי האי גוונא. **מצומקות** - צלויות הרבה לשון מצטמק ויפה לו דשבת (דף לז). **ביין** - ואח"כ ערבום וטרפום ביין ואיכא ביין משום דמאי והכא משום דליתיה בעיניה וע"י תערובת אייתי לקמייהו לא חשו למילתא. **אפשר** - אי איתא דגזרו חכמים על תערובת דמאי מסתייע מילתא דיגרום עון שלא ישים על לבו דגזרו עליו וישכח הגזרה ויאכל בשוגג. **דק ואשכח** - דלא גזרו. **לתת לתוך המורייס** - דסופו לאוכלו ליין זה על ידי תערובת דמורייס וכן לתת לתוך אלונתית פזוישו"ן שנותן מים ויין ושמן אפרסמון כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף ל) . **טחינין** - מאכל של גריסין ותבלין מעורבין בו וכן רסיסין מעדשים אע"פ שסוף כל אלו לערב הואיל ובאין לידו של חבר מעם הארץ בעינייהו שלא בתערובת חייב להפריש דמאי אם ספק הוא כגון שלקחו מעם הארץ ואין צריך לומר משום ודאי אם אמר לו המוכר לא הפרשתי מהם. **והם עצמם** - הלוקח מעם הארץ את האוכלין עצמן אין צריך להפריש דמאי הואיל ובתערובת בא לידו. **לשכנתו** - אשת עם הארץ. **עיסה לאפות** - ומסר לה שאור. **וקדרה לבשל** - ונתן לה התבלין אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאין מתקן לפי שאין חשודין על הגזל. **עשה לי משליכי** - השאור והתבלין. **חושש** - וצריך להפריש עליהם דמאי ואע"ג דתערובת הוא. **כיון דאמר לה עשי לי משליכי** - הוי כמו שלקחן הימנה קודם תערובתן ואח"כ צרפן דהא ע"פ עשתה ונעשית שלוחו. **וטעמא לא בטיל** - לפי שהוא מתקן

הכל והוא עיקר ואפילו לקח קדרה מבושלת מעם הארץ שלא נעשה שלוחו כשעירבן אסור אבל יין במורייס ויין בביצים אינו עיקר. **ולחלופי לא חיישינן** - דקתני אם נתן לה הכל אין חוששין שמא החליפה. **הנותן לחמותו** - עיסתו לאפות. **מפני שחשודה מחלפת המתקלקל** - אם יתקלקל הלחם מחליפתו הלכך מעשר את שהוא נותן לה דאי מיחלפא ליה שלא יהא חבר זה נותן לפניו מכשול. **ואת שהוא נוטל הימנה** - שמא החליפה אלמא מיחלפא. **התם כדקתני טעמא** - דלטובה היא מתכוונת אבל על הגזל כגון לאדם נכרי שאין דעתה להחליף להטיב לו אף להרע אינה חשודה.

דף ו.ב.

ולעלמא - דליכא למימר להטיב מתכוונת. **לא חיישינן** - שמא תחליף ליטול היפה לעצמה. **והתנן הנותן לפונדקית שלו** - לתקן לו עיסה וקדירה. **מפני שחשודה מחלפת** - והא הכא דלאו לטובה היא דאיש נכרי הוא ובמסכת דמאי תנינא לה ולא קתני המתקלקל אלמא על הגזל חשודה. **התם נמי מוריא כו'** - התם נמי לטובה היא מתכוונת והא דלא תנא בה המתקלקל משום דאפילו אין מתקלקל נמי אם נצטנן הלחם קודם שאכלו מחלפת ליה דמוריא הוראה לעצמה לטובה אני מתכוונת בר בי רב ליכול חמימא כו' אבל נותן לשכנתו אין לה לחוש עליו ולא מחלפת לטובה שהרי אין סמוך עליה תמיד כאכסנאי ולהרע נמי לא חשידא אגזל. **ולאיחלופי** - לגזול לא חיישינן. **טוחנת** - מסייעת להנהיג את הרחיים כשהיא טוחנת את התבואה של עם הארץ. **בזמן** - שאשת חבר טמאה ליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר דכיון דטמאה היא אינה רגילה ליגע במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה וסתמה עומדת מרחוק היא ולא נגעה. **אבל לא בזמן שהיא טהורה** - דהואיל וסתמה נוגעת חיישינן שמא תשכח ותאכל. **שחבירתה נותנת לה ואוכלת** - אלמא שחשודה לגנוב משל בעלה ולהאכיל את חבירתה ואשת חבר אע"פ שאינה רגילה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר חיישינן לשכחה דעביד אינש דמינשי ואכיל מאי דיהבי ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דחשודה ורגילה בגזל לא מינשיא. **מוריא** - היתר לעצמה. **תורא מדישיה קאכיל** - וזו הואיל ומסייעת אותה (זו) לא הוי גזל. **העיד רבי יהושע** - הא נמי משום אין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים נקט לה. **עלה של ירק** - ולא עישר. **והתיר רבי** - על פי עדות זו. **את בית שאן כולה** -

לאכול ירק שלה ופירות האילן בטבלן קס"ד קסבר רבי מאיר לאו מארץ ישראל היא ומעשר דגן בחוצה לארץ הוא נוהג מדרבנן הואיל ובארץ דאורייתא אבל מעשר ירק דבארץ גופיה דרבנן לא גזור מידי בחוצה לארץ דאי מא"י היא אע"ג דרבי מאיר ורבי אחר חורבן הוו הא קיימא לן מעשר דגן דאורייתא וירק דרבנן דקדושה אחרונה דעזרא קדשה אף לעתיד לבא כדקתני התיר רבי את בית שאן מכלל דשאר מקומות נוהג בהן. **וכתת נחש הנחשת** - בחזקיהו מלך יהודה כתיב.

דף זא.

מקום הניחו - כשיבאו בנינו אחרינו אם לא ימצאו מה לתקן במה יגדל שמם. **להתגדר** - להתגדל. **מכאן** - שראינו שקבל רבי עדות זו ולמד הימנה אע"פ שדבר תימה הוא שהרי מעולם היו נוהגין בו איסור למדנו שאין מזיחין תלמיד חכם האומר דבר הלכה חידוש לאמר לא שמעת, אין מזיחין אין מבדילין אותו משמועתו לאמר חזור בך. **מזניחין** - משקצים את דבריו. **מזיחין** - לומר גאותך גרמה לך שלא הטית אוזן לשמוע דבר כהלכתו מפי רבך לישנא אחרינא מגביהין ומסלקין אותו מדבריו. **זוחי** - לשון גבוהי הלב שלא דקדק מפי רבו כל צרכו וסמכו על לבם. **הוריש וגו'** - אלא הניחום למס עובד ויושבים ביניהם. **אשתמיטתיה** - ליהודה בריה דר"ש בן פזי. **הרבה כרכים כבשו עולי מצרים** - וקדשום בקדושת הארץ ולא כבשום עולי בבל לקדשם בשניה ולכך לא כבשום דקסברי הואיל והותרו הותרו דקדושה ראשונה בטלה דכי קדשה יהושע לשעתה קדשה ולא לעתיד לבא כשגלו בימי נבוכדנצר ולא רצו להחזיר קדושתה כדי שיהא מותר לחרוש ולזרוע שם בשביעית שאין נוהגת בחוצה לארץ ויסמכו עליהן עניים ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני ובית שאן מהן היתה ואותן שקדשו הן לא בטלו בחורבן שני כדאמרינן ביבמות בהערל (דף פב) והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להם שבטלה ירושה ראשונה ונקראת שניה ירושה אבל ירושה שלישית אין להם שהשניה לא פסקה הלכך בימי רבי נהגו איסור בארץ. **עלה בעלמא** - דאכילת עראי היא ושריא בארץ. **מאגודה אכליה** - דמשנאגד אסור לאכול עראי. **הנאגד** - שדרכו לאוגדו. **משיאגד** - הוקבע למעשר ונאסר באכילת עראי. **לאו אדעתיה** - שכח ר' מאיר ולא עשרו ולעולם סבירא ליה דבעי עשורי. **ממקום אחר** - שמא הוי ליה ירק

תלוש בביתו ואמר הרי הוא מעשר על אגודה זו. **לתרום שלא מן המוקף** - מן המחובר וסמוך לו כגון אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב) וכמו מקפת וקורא לה שם (נדה דף עא) לשון מקריב ומגיען זה לזה ואסור לחבר להפריש ממה שאין לפניו על מה שלפניו דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין שנאבד או נרקב ונמצא שאין אומר כלום ואוכל טבלים. **נתן עיניו בצד זה** - לקרוא לו שם מעשר על צד שני ואכל מצד שני. **חזי מאן גברא רבה אסהיד** - עליה - ראה כמה אדם גדול העיד עליו דהיינו רבי יהושע הואיל ובא להעיד על זאת יפה כוון ודקדק בדבר אל נכון. **גינאי** - שם הנהר. **רצון קוני** - כל הנחלים הולכים אל הים בגזירת המלך. **ספק עושה** - שמא לא יתנו לך בפדיון. **דבמצוה עסיק** - דכתיב (שמות יב) ושמרתם את המצות דמתחלת טחינה והרקדה בעיא שימור לשם מצה. **דלווה בהדייהו** - נתחבר עמם בדרך. **טייעא** - סוחר ערבי. **כך עושין** - בתמיה. **לבני לוויה** - לבני חבורה שמניחין והולך. **דלמא ה"נ חדא זימנא** - אלא מתיירא היה שלא יחזרו המים וישטפו השנים והיה מדבר עליהם שימתין להם הנהר. **כמשה ושתין רבוון** - שנחלק להן ים סוף.

דף ז.ב.

חבטינהו - בנפה חבטינהו לנקות ווינר"א בלע"ז וליכא למימר לשון דישה דמעיקרא היו עומדים בקליפתן דאם כן אמאי לא אכלה מעיקרא הרי לא נתחייבו במעשר עד שיתמרחו בכרי דכתיב ראשית דגנך ותנן בהדיא (פאה פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה לחיה ולעופות עד אשר ימרח דכל אכילת בהמה חשיב אכילת עראי. **נקרינהו** - בידיים מן האבנים והפסולת, ומי מיחייבא - מאכל בהמה הנלקח מעם הארץ כלום גזרו עליו משום דמאי ואע"פ שאילו ודאי לא עישרו היה מחייב לעשר על ספק מיהא לא גזור דתנן הלוקח מעם הארץ פירות מן השוק לזרע ולבהמה אע"פ שהזרע ומאכל בהמה בכלל שאר תבואה הן וחייבין במעשרות לא גזרו עליהם משום דמאי דמסתמא רוב עמי הארץ מעשרין הן ולא החמירו חכמים על הדמאי כל כך. **לעורות** - לעבדן. **והתניא** - בניחותא והנך שעורים לאדם לקחום מתחלה. **שמע רבי** - דהוה קאתי ר' פינחס. **רצונך סעוד אצלי** - יהי רצונך לסעוד אצלי. **צהבו פניו** - שמח מפני שלא היה ר' פינחס רגיל ליהנות משל אחרים כדלקמן. **אמר ליה** - רבי פינחס וכי סבור היית שמודר הנאה מישראל אני. **ישראל קדושים הם** -

וראויין ליהנות מהם. **אבל יש רוצה** - לההנות אחרים משלו ואין יכולת בידו וממנו איני רוצה ליהנות שלא אכביד עליו. **ויש שיש** - יכולת בידו ואינו רוצה לההנות אחרים ואע"פ שאומר בא וסעוד אין לבו חפץ ואיני נהנה ממנו משום דכתיב אל תלחם לחם רע עין. **אל תלחם** - אל תסעוד, לחם לשון סעודה כדכתיב (שמואל א כ) לא בא אל הלחם וכתוב (דניאל ה) בלשאצר מלכא עבד לחם רב. **כמו שער** - כאילו אתה פותח שער בבטנו וי"א לשון מרירות כמו (ירמיהו כט) כתאנים השוערים. **מסרהיבנא** - לשון בהלה ומהירות כלומר צריך למהר ולילך לדבר מצוה ואין פנאי לסעוד. **כודנייתא** - פרדות ושל רבי היו. **מלאך המות** - שמכה ושוב אין המכה חיה כדלקמן. **ולפני עור וגו'** - דכי היכי דאסירן לך אסירן לאחריני והא ליכא למימר דמזבן להו לעובדי כוכבים דתנן אין מוכרין להם בהמה גסה (ע"ז דף יד). **מפקרנא להו** - אשלחם ביערות דעלמא להפקר. **מפשת היזיקא** - דמתוך שלא יהיו נשמרות ירבו נזקיהן. **עקרנא** - שלא יוכלו לבעט ובל תשחית ליכא שיהו ראויות לדישה. **עקרנא** - מנשר פרסותיהן ועדיין הן יכולין לילך. **מבתש** - מפציר וחברו בשבועות (דף ל) מבתש גרסינן בבי"ת ולא בכ"ף. **גבה טורא בנייהו** - והבדילן. **בחייהן** - של צדיקים כך נותן הקדוש ברוך הוא לבו על תאותם שלא להעביר דעתם שגרם הדבר שנכנס בפתח הפרדות שיפרוש ולא יעבור על דעתו הראשונה שאין דרכו לסעוד משל אחרים כדלקמן. **על אחת כמה וכמה** - שהרי במיתתן גדולים יותר מבחייהן כדאמר רבי חמא. **קוברים איש** - רשע היה ולא ניתן להיקבר אצל צדיקים. **ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי** - ואילו בחייו כשרצה להחיות בן השונמית הוצרך לשום פיו על פיו ועיניו על עיניו ולבקש רחמים. **ודלמא לקיומי ברכתא דאליהו** - דלא סגי שלא תתקיים דכתיב בצדיקים (איוב כב) ותגזר אומר ויקם לך ולאן משום אלישע הוה. **פי שנים** - אליהו החיה בן הצרפית ואלישע בן השונמית וצריך להחיות עוד אחר. **אי הכי** - דליקיומי ברכתא דאליהו. **היינו דתניא** - בתמיה ואי משום ברכתא דאליהו היה צריך להחיות ממש כמו שעשה אותו שהחיה אליהו אלא לאו ש"מ משום אלישע הוה ולא הוה צריך לאלישע אלא לסלקו מאצלו והחייהו עד שנסתלק משם. **אל נא תהי כמת** - בצרעת מרים כתיב. **למה נקרא שמם** - דכודנייתא ימים דכתיב (בראשית לו) אשר מצא את הימים. **לא שאלני** - רבי חנינא רופא היה ומהכא מייתי לה במסכת יומא בהוציאו לו. **וחיה** - משמע שמת המוכה. **וחיית** - לשון נקבה ואמכה קאי שאין המכה

מתרפאת. **אין עוד מלבדו** - משום רבי חנינא נקט לה. **אפילו כשפים** - אינן מלבדו כלומר שלא מדעתו שאם אין גזירה מלפניו אין מריעין לו לאדם. **מהדרא** - מחזרת וטורחת שלא יבין. **למשקל עפרא** - ולעשות לו כשפים להמיתו. **כשפים** - נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה שלא גזרו על אדם זה למות והוא מת על ידי כשפים. **נוקף** - נוגף אישופיי"ר בלע"ז. **מכריזין** - גזרו עליו. **מרצה** - מכפר. **גודל ימין** - מפני שהוא נוגף בכח ומצטער הרבה. **ובניקוף שני** - קודם שנתרפא הראשון. **בצע** - ברכת המוציא שלא רצה לאכול כזית משל אחרים.

דף ח.א.

ליבן - באור בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזים קורין באדמות'. **שחיטתו כשרה** - ולא אמר שריפה היא זו ולא שחיטה. **חידודה קודם לליבונה** - מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור. **והאיכא צדדין** - דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפה קודם שחיטה שהרי ושט נקובתו במשהו ליטרף ושריפה כנקב הוא. **מירווח רווח** - מתרחב החתך מצדי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע הסימן אלא חידודו של סכין. **והכה בו** - את האדם מכה בכח. **משום שחין נדון** - לענין נגעים כדמפרש לקמן שחין בא ע"י חום שמתחמם מחמת כח ההכאה ומכוה באה מחמת האור והכא דאיכא תרווייהו בהי מינייהו דיינינן ליה. **למאי נפקא מינה** - באיזה דבר חלוק דין מכוה משחין דתיבעי לך. **מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון** - שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא יג) בשאת ובספחת ב' הסגרות שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמאו אלא פוטר והולך. **בשני סימנין** - הנך דמפרש. **שער לבן ופסיון** - אם פשה ולא כנתק שסימן טומאתו בשער צהוב. **ולמה חלקן הכתוב** - בשתי פרשיות ופירש משפט כל אחת בה ולא צירפם יחד שהרי משפטן שוה והיה לו לכתוב כי יהיה בו בעורו שחין או מכוה. **שאין מצטרפין זה עם זה** - לשיעור נגע כגריס חצי פול שאם עלה בו חצי גריס מחמת חום מכה שלא ע"י האור וחצי גריס אצלה ע"י כויית האור אין מצטרפין. **שחין** - לשון חמימות כמו (יומא דף נג) שנה שחונה וכדמתרגם יונתן חמותי ראיתי

אור שחינית (ישעיהו מד). **לקה באבן** - הכהו בכח באבן אפילו בלא חבורה דכל מכה מתחמם הבשר מיד ע"י ההכאה. **בגפת** - שהטמין ידו בפסולת של זיתים והוא חם מאד מאיליו ונכוה. **אבר מעיקרו** - ממקום שעוקרים העופרת והוא חם. **גחלת** - פחם שלא כבה. **רמץ** - אפר חם וכך שמו בלשון ערבי. **גפסית** - מין סיד ושורפין אותו כמין סיד. **ותניא שחין ומכוה כו'** - כולהי הנך מתנייתא מצטרכי הכא לפרושי מאי תיבעי לן דהא בעיא דלעיל הכי איבעיא לן ליבן שפוד והכה בו איזה הבל קודם לבא הבל המכה או הבל האור ונפקא מינה לכדתניא דהולכין אחר האחרון דתניא שחין ומכוה במקום אחד באותו מקום שלקה בראשון לקה בשני באותו גריס עצמו. **ביטל אחרון את הראשון** - ונפקא מינה לענין צירוף שאם היה בו חצי גריס שחין ולקה באור באותו חצי גריס נהפך אותו גריס ונעשה מכוה ואם חזר ולקה לאחר זמן אצל מכוה זו שלא ע"י האור ונולד בו חצי גריס שחין אחר ונעשה שלם אין מצטרף עם הראשון וטהור והשתא אהני ליה ביטול שאילו לא ביטל חצי גריס הראשון היה זה מצטרף עמו. **והכא ה"ד** - לענין בעיא דלעיל היכי מתבעי לן. **וליבן שפוד והכה בו** - ובהכאה זו יש תורת שחין ותורת מכוה ואיבעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ונבטליה. **חבטא קדים** - כח ההכאה קדים להרע לו לאדם והוי שחין ואתי הבל האור אחרון ומבטל ליה וה"ל מכוה ולא מצטרף בהדיה חצי גריס קמא דה"ל שחין ומכוה. **חידוד שאני** - דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק וחתיכתו קדם להבלו. **אלמא חבטא קדים** - ואתי הבלא ומבטל ליה. **דברזייה מברז** - שלא הכהו בכח אלא דקרו ואין כאן חבטא אלא הבל אבל הכהו דאיכא חבטא אימא דהא הוה בתרא ומבטל הבלא. **מברז** - פויינ"ט בלע"ז. **של עבודת כוכבים** - שמשמשים בה קרבנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמרינן במסכת ע"ז (דף נא) אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר. **מקלקל הוא** - ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה. **לחתוך** - מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא. **במסוכנת** - דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות. **באטמי דקיימי לקורבנא** - נתחים טובים ירך וכתף וחזה דקיימי לשלחן דורון לאדם חשוב וזה שחתכן הפסידן. **ותיפוק ליה** - אף על גב דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלעו בסכין.

בחדשה - שלא חתכו בה מעולם. **חדשה** - אמאי מיתסרא משום עבודת כוכבים דהא האי סכין לאו עבודת כוכבים עצמה היא אלא משמשי עבודת כוכבים ובין לרבי ישמעאל ובין לר"ע דפליגי בפרק רבי ישמעאל (ע"ז נא) בעבודת כוכבים עצמה איכא למ"ד אסורה מיד ואיכא למ"ד לכשתעבד כולהו מודו בכלים דאינם אסורים עד שיעבדו עד שיעשו בהם שימוש לעבודת כוכבים. **גוואזא** - חתיכות עצים. **ואיבעית אימא אפילו בישנה** - וכגון שליבנה באור ואין כאן איסור שמנונית. **קולף** - בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין. **מדיח** - במים. **בית השחיטה רותח** - ובלע. **צונן** - כלומר אין חום בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדחה בעי שהרי נתקנח בה שמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שא"א לדופני הסכין בלא שמנונית. **טרידי סימנים לאפוקי דם** - כלומר בהוצאת דם הם עסוקים ולא בבליעה. **דוחקא דסכין** - שמשפשו בבשר בדוחק בלעה וכיון דלא איפסיק הלכתא ואיסורא דאורייתא הוא עבדין לחומרא דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט דהא השוחט קאמר. **סכין טריפה** - ששחט בה טריפה. **בחמין** - צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמנונית הטריפה. **בצונן** - קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם. **והלכתא אפילו בצונן** - וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דלא איתסר בבליעה זו וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של עובדי כוכבים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע. **בליתא דפרסא למיכפריה** - חתיכת בגד ישנה קשה אשפר"א בלעז ויפה לקנח. **בליתא** - חתיכה בלויה, דפרסא כדמתרגמינן מסך הפתח פרסא (שמות לה). **למיכפריה** - לקנחו וחבירו בגיטין (דף נו) (בנבוזראדן) (מסורת הש"ס: [בנירון קיסר]) ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ובעזרא קרי למזרקים כפורי זהב על שם שמקנח בס באצבעו מן הדם. **משום דקא בלע** - שמנונית דטריפה אבל אבליעת דם לא חייש שהסכין קשה הוא ואין דם נבלע בו אלא שמנונית שהיא נבלעת בין ברך בין בקשה. **דהיתירא נמי** - כי שחיט בה בהמה כשרה נבעי הגעלה דהא בלעה שמנונית דאבר מן החי קודם גמר שחיטה. **אחת ששוחט בה** - ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחט בלא בדיקה. **חלבים** - למכור בשוק. **ונתקן חדא** - לחלבים ולבשר ויחתוך בשר ואח"כ חלבים. **ואחר כך** -

יחתוך בה בשר בבהמה אחת מחמת שהוא טרוד במלאכתו וישכח ולא יקנח ואתי לאיחלופי של חלבים בשל בשר ויחתוך בלא קינוח שסבור הוא שהוא סכין של בשר. **היכירא אית ליה** - עושה בה סימן. **שמא ידיח חלבים** - תחלה ויהיו המים מפותמות מן השמנונית ע"י שפשוף הידים ואע"ג שהוא צונן ואחר כך ידבק בדפנות הבשר ואע"ג שאין נבלע בו נדבק הוא מבחוץ. **לא ליסחוף איניש כפלי** - כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם לא יהא כופה אותם על גבי בשר אחר שהחלב מוטל - על הבשר ומתחמם וזב על הבשר. **כי תריצי נמי** - כשהן מונחים על הדף כדרכן החלב למעלה הא בלעי כפלי גופייהו מחלב הדבוק בהן. **קרמא** - קרום טיל"א. **מפסיק** - בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלין מן הכסלים שקורין פלאנק"ש ועב וחזק הוא לכך אסור שחלב נבלע בו אבל אין נבלע כל כך שיהא זב לבשר שתחתיו.

דף ט.א

מעילאי נמי - כי סחיף להו על גבי בשר איכא קרמא מפסיק שאין חלב שאין לו קרום דק מלמעלה. **ממשמשא** - מניי"ר. **מפתת** - לשון פתות אותה פתים (ויקרא ב.). **כתב** - לכתוב שידע לחתום שמו אילו ישב בדין או לעדות. **שחיטה** - לאמן ידו לכך אפילו שבקי בהלכותיה. **קשר של תפילין** - יש בו אומנות שעשוי כמו אות דלי"ת שיהא נראה בה שדי השי"ן חקוקה בקמטי התפר כעין שי"ן ורצועה קטנה כפולה ותלויה כעין יו"ד והקשר עשוי כעין ד'. **הני שכיתון** - תפילין וציצית וברכת חתנים מצויין תדיר הלכך הכל בקיאים בהם ואין צריכין לימוד שמעצמו יהיה בקי בהם. **שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור** - בפרק השוחט תנן לכולהו שהייה (לקמן חולין לב) אם שהה כדי שחיטת בהמה כו' שחט והתיז הראש בבת אחת שלא הוליך והביא היינו דרסה שחט הוושט ופסק הגרגרת הרי עיקור או שהחליד את הסכין הוי חלדה כחולדה זו התחובה בחורין השוחט מתוך הטבעת הוי הגרמה והתם מפרש לה ואזיל ולשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה וכמו היה שוקל עין בעין נותן לו גירומיו גבי הכרעה בבבא בתרא (דף פח). **כולהו תנן** - במתניתין פרק השוחט שבהמה מתנבלת בהן וכיון שאין בקי בהן פשיטא דאסור לאכול וכי שמואל דאמורא הוא מתני' אתא לאשמועינן שכבר המשנה שנויה ועומדת. **ולא ידע** - אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו. **אם שהה כדי ביקור** - והוא שיעור שהייה. **לאו כדי ביקור סימנין** - אלמא יש

בהן תורת ביקור. **כדי ביקור חכם** - לבדוק הסכין שהטבח צריך להראות הסכין לחכם העיר מפני כבוד החכם כדאמרינן לקמן חולין (דף י) אע"ג שהטבח בקי בהלכות בדיקה. **אם כן נתת דבריך לשיעורים** - פעמים שהחכם רחוק מהטבח פעמים שהוא קרוב. **טבח חכם** - שהשוחט תלמיד חכם ואין מופלא בעיר ממנו כלומר לא תלוי השיעור אלא בשהיית בדיקת סכין לחודיה. **לא בדק** - בסימנים מאי. **טרפה שחוטה אינה מטמאה** - כדאמרי' בהעור והרוטב (לקמן חולין קכח) מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצתה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה. **נבלה** - דלאו בחזקת שחוטה מחזקינן לה כדרב הונא בפירקין. **בהמה בחייה בחזקת איסור** - שהרי אסורה משום אבר מן החי הלכך אם נולד ספק בשחיטה ובאת להעמידה על חזקתה שהרי בכל דבר אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה שאין יכול להוציאה ממנה על ידי ספק נמצאת אומר שבהמה זו אסורה שהרי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי. **נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה** - ולקמן מפרש מאי נפקא מינה וברישא דמילתיה קמיפלגי דהשתא נולד לנו ספק בשחיטה שמא לא נשחט הרוב. **מר סבר בחזקת איסור** - הראשון עומדת שלא היתה שחוטה וכיון דבחזקת שאינה שחוטה מוקמית לה הרי מתה ומטמאה. **ומר סבר בחזקת איסור אמרינן** - ולאכילה הוא שנאסרה קודם שחיטה. **לא אמרינן** - שהרי בשר מן החי אינה מטמאה. **ונימא נשחטה הותרה** - דלשון חזקה לא שייך אלא בדבר ספק דנימא העמד דבר על חזקתו. **דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא** - שנולד בה ספק טריפות ספק קודם שחיטה היה בה ויש לתלותו בלאחר שחיטה מוקמינן לה אחזקת היתר דסתם בהמה אינה טרפה ותלינן בלאחר שחיטה וכשרה. **נטל הא ליתנהו** - ולא חזינן בהו שום ריעותא ומאי ספקא איכא. **מי חיישינן שמא במקום נקב** - שהיה בו תחלה אתרמי ליה השתא שהכניס בו שיניו וטרפה דנקבו הדקין אחד משמונה עשר טרפות הוא. **מנקר** - לשון נקבים קרו"ט בלע"ז.

דף ט.ב.

שמא במקום נקב - של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות. **ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור** - כדמפרש לקמן. **ספק מים מגולין** - מים שנשארו

מגולין בלילה ספק שתה מהן נחש ספק לא שתה וקיימא לן דאסירי. **הלכתא גמירי ליה מסוטה** - דברה"ר ספקו טהור וגזרת הכתוב הוא דהא ברה"י לחומרא אזלינן וכל ספק דאיסורא נמי לחומרא בעינן למיזל שמא יעבור. **מה סוטה** - שקינא לה בעלה אל תסתרי עם פלוני ונסתרה כתיב ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל כו' שנאסרת עליו בסתירה זו עד שיבדקוה המים וכל סתירה אינה אלא ברה"י והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא אבל ברה"ר שריא דלאו סתירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא. **שרץ** - מת. **ספק נגע** - השרץ המת בתרומה. **ספקו טהור** - ואפילו ברה"י ואילו ספק גלוי אסור אלמא שאני איסורא מסכנתא. **שיש בה דעת לשאל** - אם נטמאה אם לאו ואסורה מן הספק ברה"י. **אף כל** - ספק טומאות המאורעות במי שיש בהן דעת לישאל כגון אדם שעבר (אבל) (מסורת הש"ס: [אצל]) שרץ או נבלה ספק נגע ספק לא נגע ברה"י ספקו טמא אבל ככרות שאין בהן דעת לישאל לא. **צלוחית** - שמלאוה מים חיים למי חטאת ועדיין לא נתקדשו באפר דאם נתקדשו טמאה דקתני למאי אי לאיפסולי ליתני פסולה אי לטמויי אחריני בלאו הכי מי חטאת מטמאין אפילו במשא. **טמאה** - ומטמאה אוכלין ומשקין וכ"ש דפסולה לקידוש דהא כל מעשיה במעלות טהרה הם דחטאת קרייה רחמנא. **אם יכולה חולדה לשתות ממנה** - דתנן (פרה פ"ט מ"ג) כל השרצים אינן פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא (מקיא רבן גמליאל אומר אף הנחש) (מסורת הש"ס: [מלקת רבן גמליאל אומר אף הנחש מפני שהיא מקיאה]) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת נפסלו במלאכה אחרת כדאמרינן במסכת גיטין (דף נג) ואית דתלי טעמא משום דמים חיים בעינן דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש זה שמעתי והגון הוא. **אם יכולה חולדה לשתות** - שאין תלוי באויר. **או נחש לדברי ר"ג** - שהוא אומר אף הנחש כחולדה. **או שירד בה טל בלילה** - דרך טל לירד בלילה. **פסולה** - דלאו מים חיים נינהו אבל בטומאה לא מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני. **ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם** - לא חיישינן שמא אדם טמא גילה אותה ותטמא אחרים.

מפני שדרכן של שרצים לגלות - ואע"ג דאדם נמי דרכו לגלות איכא למיתלי באדם טהור ובשרצים לטהר ובאדם טמא לטמא תלינן בתר רובא לטהר. **ואין דרכן לכסות -** הלכך רישא ליכא למיתלי בשרצים וטמאים וטהורים שכיחי וחיישינן לטמאים אלמא במידי דאיסורא תלינן בתר רובא דשכיחי ואף על גב דלקולא, אי נמי טעמא דהניחה מגולה ומצאה מכוסה מכוסה ומצאה מגולה הא מצאה כמו שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא ואילו ספק מים מגולין אסורין גרסינן ואע"ג דאיכא למימר אדם נכנס לשם שגילה אותה ושאר שרצים גילו אותה שאין בהן סכנה והווי להו נחשים מיעוטא תלינן בנחשים ואסירי אי נמי פשיטא ליה דהוא עצמו גילה אותה ושהה בגילוי כדי שיכול נחש לשתות מהן אמרינן לקמן דאסירי ואע"ג דמצאה כמו שהניחה. **ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ -** ואית דילפי להא דרב אשי דחמירא סכנתא מאיסורא מדקתני אם יכולה חולדה לשתות כו' פסולה ולא קתני טמאה דניחא ליה לתנא למיתלי בשרצים דשמעינן ממילא דאסורה משום סכנת נפשות ואע"ג דלגבי איסור קולא היא דלא מטמא ולא מיתלי באדם טמא ואע"ג דדרכו נמי לגלות משום דאי הוה קתני טמאה לא הוה שמעינן מיניה איסור סכנת נפשות ולא גריס ואילו ספק מים מגולין אסורין וקשיא לי בגויה טובא חדא דהא לרבנן חולדה קתני ולא נחש ולר"ג גופיה או חולדה או נחש קתני ואם יכולה חולדה לשתות ולא נחש כגון שמונחת על דף גבוה קתני נמי פסולה ולא טמאה והכא איבעי ליה למיתני טמאה דמאי סכנת נפשות איכא דאקילו ביה גבי איסור טומאה ועוד בנחש נמי ליתני פסולה משום שרצים וטמאה משום אדם טמא ואשמועינן תרוייהו וניחוש נמי לאיסורא דהא רישא מצי למיתלי באדם טהור ובאדם טמא ותלינן באדם טמא לחומרא אלא לאו שמע מינה טעמא לאו משום סכנה הוא אלא משום דתלינן ברובא דשכיחא. **כמה ישהו -** המים בגלויין היכא דהוא עצמו הניחן מגולים. **הרחש -** הנחש רחש תרגום של שרץ. **מתחת אוזן כלי -** חוששין שמא היה שם שרץ ושתה. **הא קא חזי ליה -** כיון שלא שהה לשם הנחש שיעור שיכול לחזור לחורו אלא כדי שיוכל לבא לשתות הא ודאי לא אתא דאי אתא הא קא חזי ליה בחזרתו לחורו תחת אוזן הכלי בקרקע. **השוחט בסכין ואח"כ נמצאת פגומה -** וידוע הוא שכששחט בדק קודם שחיטה והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד. **אפילו שבר בה עצמות -** בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחיטה. **שמא**

בעור - השחיטה. **נפגמה** - ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע וזבחת כתיב (דברים יב). **בעצם נפגמה** - באותו ששיבר בה. **כשמעתיה** - דאמר לעיל חולין (דף ט) בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה וזו נולד בה ספק בשחיטה. **כל היום כולו** - לאחר טבילה. **בהמה לא אתרעאי** - וכיון דלאו בגופה ממש אתיליד אלא בדבר אחר לא דמי לטבילה ולא אתי ספק דריעותא דסכין ומוציא אותו מידי שחיטה ודאית דודאי עצם פגם. **שחט את הושט** - בעוף שהכשרו בסימן אחד תו לא חיישינן לעיקור דשני והא דנקט שחיטה בושט ושמוטה בגרירת הוא הדין דאפילו איפכא נמי אלא משום דגרירת עבידא לאשתמוטי והכי מיתוקמא בהשוחט (לקמן חולין כח). **נשמטה הגרירת** - תחלה הרי נטרפה. **כהאי גוונא** - שנולד בה ספק בסכין.

דף יב.

ומאי שנא - הא ספק והא ספק. **הלכתא כרב הונא** - דחיישינן לעור ועל ידי היה מעשה והורה לי רבינו יעקב ב"ר יקר בעוף לאיסור. **מכלל דרב חסדא אפילו כשלא שיבר בה עצם** - לאחר שחיטה מכשיר מדאצטריך למימר הלכתא כרב הונא כשלא שיבר מכלל דפליג רב חסדא עליה. **בעצם מפרקת** - לאחר שחיטה שנגע בעצם הצואר והיא המפרקת דכתיב (שמואל א ד) ותשבר מפרקתו ולא סבירא לן כוותיה למתלי לקולא דההיא נגיעה דעצם מפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור אבל שבירת עצמות בההוא ודאי תלינן. **תליסר חיותא** - שלא בדק בין זו לזו ולאחר שחיטת כולן נמצאת פגומה. **כמאן** - ס"ל. **כרב הונא ואפילו בהמה קמייתא** - נמי טרפה דחיישינן לעור ולשון בעיא הוא. **לא כרב חסדא** - ומשום עצם מפרקת דקמייתא טרפינהו לכולהו בתרייתא. **מכדי מיתלא תלינן** - דהא ודאי נגיעת סכין במפרקת לא פגמה טפי מעור שהרי אינו מכה עליו בכח ואפילו הכי תלי ביה לקולא הלכך כי שחט בהמות טובא תלי נמי רב חסדא במפרקת דבתרייתא ומכשר להו. **למפסל קמייתא** - בעיא היא האי דמצריך בדיקה לאחר שחיטת הראשונה מיד משום דאי משכח לה פגומה טריף לה כרב הונא. **לא כרב חסדא** - ס"ל דלא חייש לעור ומצריך בדיקה שאם תמצא פגומה יתקננה ויהיו אחרונות כשרות עם הראשונה דאי לא בדק ושחט ליה לאידך ומשכח לה פגומה חיישינן למפרקת דקמייתא ואסירי בתרייתא ולית ליה הא דאמרן לעיל מכדי מתלא תלינן כו' ואע"ג דמשנינא הכי דיחויא בעלמא הוא כלומר לעולם אימא

לך כרב חסדא סבירא ליה אבל רב כהנא ודאי כרב הונא קאמר למפסל קמייתא כדאוקמינן לעיל הלכתא כוותיה והשוחט אפילו בהמה אחת צריך לבדוק הסכין אחר שחיטה ואם שחט הרבה ולא בדק בינתים ואחר כך נמצאת פגומה אף - הראשונה אסורה. **אי הכי** - דמשום הא דבעי למישחטיה קא בדיק הוי ליה בדיקה דקודם שחיטה ותיבעי חכם להראות לו את הסכין דילפינן (לקמן חולין יז) מושחטתם בזה ואכלתם ומדלא בעי למחוי לחכם ש"מ לאו בדיקה דקודם שחיטה חשיב ליה. **עד אחד נאמן באיסורין** - דכל יחיד ויחיד האמינתו תורה וזבחת מבקרך ומצאנך ([דברים י"ב]) ושחט את בן הבקר (ויקרא א) ואכלי כהנים על ידו ולא הזקיקו להעמיד עדים בדבר ולא הצריכה תורה עדים אלא לעונש ממון או מיתת בית דין ולעריות דגמרינן (גיטין צ) דבר דבר מממון. **האמר רבי יוחנן** - תירוצא הוא. **הא דאמור רבנן כו'** - במקומות הרבה סמכו על החזקה לאסור ולהתיר כי ההוא דלעיל. **ויצא הכהן וגו'** - דבעינן דניפוק מכל הבית ואח"כ יסגיר את הדלת ואע"ג דאיכא למימר דלמא עד דנפיק ואתי בציר ליה שיעוריה מכגריס ונמצא שלא היה נגע בשעת הסגר ואין הסגרו דכמאן דליתיה דמי. **ועוד אחורי הדלת** - אם היה נגע אחורי הדלת ביציאתו היכי חזי ליה. **דפתח ביה כוותא** - חלון בדלת קודם הסגר. **אין פותחין בית אפל** - שצריך לפתוח לו חלונות לראות הנגע פוטרין אותו לגמרי כדכתיב (ויקרא יד) כנגע נראה לי בבית לי ולא לאורי שאם עמד במקום אפל וצריך שם להדליק את הנר אינו נגע. **כהן גדול ביום הכפורים** - כשהוא יוצא מבית קדשי הקדשים לאחר הוצאת כף ומחתה כתיב ויצא ועשה עולתו וגו' באחרי מות. **ותנן** - במסכת יומא (דף נב). **יצא ובא לו דרך כניסתו** - פניו כלפי לפני ולפנים כדרך שנכנס כך מחזר ויוצא דרך אחוריו. **דלא אתחזק** - כל זמן שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו שהיה מקום אפל ואין מראהו ניכר אבל נגע שעומד אחורי הדלת וכבר הכיר שהוא נגע ואין צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו פותחין. **תניא דלא כרב אחא בר יעקב** - דאמר דלא מוקי אחזקתו אלא ביצא דרך אחוריו דחזי ליה עד שעת הסגר דהכא קתני שאם הלך לביתו והסגירו הסגרו הסגר והכא ודאי איכסי נגע מיניה ומוקמי ליה אחזקיה. **יכול** - יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור הדלת. **תחת המשקוף** - מפתן העליון. **(הלך לביתו והסגיר** - על ידי חבל ארוך כגון שהיה ביתו סמוך לשם) (מסורת הש"ס: [א"נ ע"י חבל ארוך כגון שהיה ביתו סמוך לשם]). **בתוך הבית** - תחת

המשקוף. **ורב אחא** - אמר לך מהא לא תותבן דאיכא לאוקמי.

דף יא.א

כגון דקיימי דרא דגברי - האחד עומד במפתן ורואה ומגיד לזה וזה לזה עד הכהן דלא בציר. **מנא הא מילתא** - איידי דאיירי במנא הא מילתא דחזקה נקט נמי הא. **מנלן** - בתמיה. **תשע חנויות** - כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ונמצא בשר בארץ הלך אחר הרוב דהא קמן חזינא דרובא דהיתירא. **וסנהדרין** - דתנן (סנהדרין דף מ) י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי. **קטן וקטנה** - דפליגי רבנן עליה דר"מ ביבמות (דף סא) דתנן יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ולא חיישינן שמא תמצא אילונית או הוא סריס ונמצא פוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה דבעי להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא אלא אמרינן זיל בתר רוב קטנים דעלמא דאינם סריסים והיינו רובא דליתיה קמן. **אתיא מרישא של עולה** - שאין יכולין לחצותו ולבדוק בקרום של מוח שמא ניקב והוא אחת מי"ח טרפות משום דכתיב (ויקרא א) ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים שאסור לחתוך נתחיה אחד לשנים וקרבן טרפה פסולה בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ה) שכשהוא אומר למטה מן הבקר שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה. **דפלי ליה** - קורעו וחוצהו ולא יבדיל. **פלי** - פרטי"ר בלע"ז. **לייף** - מחובר תרגום וחברת ותלפף. **גומרתא** - גחלת. **וקלי ליה** - לעצם הגולגולת לבדוק ליה לקרום. **המחתך בגידין** - אע"פ דקשין כעצמות. **מאליה** - המקריב שלמים או חטאת מכבש ואיל קרב אליה עם האימורים מן הכליות ולמטה לצד הזנב והזנב קרי ליה אליה. **חוט השדרה** - שנפסק טרפה וכולהו תננהו באלו טריפות (לקמן חולין מב). **דמתתאי פסק ליה** - שמשפיל לחותכה סמוך לזנב שאפילו נפסק החוט באותו אליה אין הבהמה נטרפה בו כדאמרינן באלו טריפות (שם מה) עד היכן חוט השדרה עד בין הפרשות דהיינו כנגד היריכים שהחוט מתפצל שם לג' האחד פורש לצד עצם ימין האליה שקורין הנק"ש בלע"ז והשני לשמאלו והאמצעי הולך כדרכו עד סוף הזנב ומבין הפרשות והלאה לא מתקרי חוט השדרה להטריף בו שכבר הבהמה נסמך על ירכה ולא על חללה ואין צריך לחוט והא נמי מבין הפרשות ולמטה פסיק לה לאליה ובודק כל החוט הנשאר מבין הפרשות ולמעלה עד המוח של ראש שהוא יוצא משם. **מקום שהכליות יועצות** - למעלה מן הפרשות הוא בברכות (דף סא) אמרינן

לב מבין כליות יועצות. **היכא דלייף** - שמחובר מבחוץ לצד הגב ואינו פותח לצד הגב אלא לצד החלל מבקע את השדרה כולה לארכה. **שלמה תהוי** - אפילו לאחר עריפה עולמית אלמא לא מצינו למיתבר גרמי ולמיבדק אי טרפה היא דניתי אחריתי. **מאי נפקא מינה** - אי טרפה היא הא לאו קרבן הוא ומהערופה לא נפקא אלא שתהא לעולם כעין עריפה שלא ינתחנה לאברין אבל טרפות מחיים לא שמעינן מינה. **האמר ר' ינאי** - בקדושין (דף נז) לענין לאסור בהנאה. **כפרה כתיב בה כקדשים** - כפר לעמד ישראל מה קדשים אסורין בהנאה אף היא אסורה בהנאה וה"נ לענין טרפה מהתם תיפוק. **כשהיא שלמה** - שלא ינתחנה. **חטאת קרייה רחמנא** - (במדבר יט) למי נדה חטאת היא.

דף יא.ב

ודילמא חד מינייהו - האי דעזאזל טרפה הוא דבשלמא הך דלשם בדיק ליה לאחר שחיטה אלא חבירו משתלח לצוק ואין נשחט. **אין הגורל קובע לעזאזל אלא בראוי לשם** - שהרי בשעת הגורל אין ידוע איזה יעלה לשם הילכך שמעינן ממילא דטרפה לא מייתינן. **בדקינן ליה** - לאחר דחייתו לצוק. **אברים אברים** - ותו לא מצי בדק ליה דאין יכול לידע איזו שבירה מחיים. **קטליה** - הורגהו. **בבית האסורין** - שם עברתו אמו ואין לחוש שמא בא עליה אחר ששניהן לבדם היו עד הוכר העובר. **טרפה הוה** - ההרוג ואין זה ראוי ליהרג דגברא קטילא קטיל. **וכי תימא משום איבוד נשמה** - דהאי רוצח דלא לימות משום דבעינן ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה). **נינווליה** - להאי נהרג ואי לאו משתכח טרפה יהרג רוצח זה. **ואמאי** - ליחוש במקום סייף שהרגו בה נקב היה תחלה וטרפה הוא וגברא קטילא קטיל. **וכי תימא דבדקינן ליה** - כלומר דכשנהרג על ידי עדותן ואח"כ הוזמו מישתעי קרא ונבדקיה קודם שנהרגם. **והתניא ברבי אומר** - לא ידעינן מנו אלא אחד גדול בדורו היה ועל שם כך נקרא ברבי כדאשכחן בכיצד מעברין בעירובין (דף נג) אמר רבי אושעיא ברבי ובפ"ב (לקמן חולין כח) רבי אלעזר הקפר ברבי. **הרגו** - קודם שהוזמו. **אין נהרגים** - דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה. **אתיא משחיטה עצמה** - דאיירי בה עד השתא. **דלמא במקום נקב קא שחיט** - נקובת הושט במשהו אבל גרגרת ברובא ואם חסרה בכאיסר טרפה באלו טרפות (לקמן חולין דף מה). **היכא דאפשר** - לעמוד על בירור בודקין ולא

סמכינן ארובא וצריכינן לבדוק בהמה מכל י"ח טרפות אי נמי כגון קטן וקטנה דאפשר לנו להמתין עד שיגדלו ונדע שאינו סריס נמתין והנך כולהו משום דלא אפשר הוא. **לרבי מאיר** - דלא אזיל בתר רובא הכי נמי דלא אכל בשרא משום דשמא במקום נקב קא שחיט.

דף יב.א

פסח - דאמר רחמנא (שמות יב) ואכלו את הבשר ושלמים דאמר רחמנא (שם כט) ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכפרה תלויה אף באכילה מאי איכא למימר אלא ודאי אכיל דסמיך ארובא היכא דלא אפשר ואפי' הכי פליג בקטן וקטנה משום דאפשר לדידן נמי היכי ילפינן מיניה אלא ודאי הלכה למשה מסיני הא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר אי נמי אחרי רבים להטות (שם שמות כג) משמע בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דמאי שנא האי מהאי ואהא מלתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאיתרמי דאיפרשה ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר (לעיל חולין דף ט) נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר. **אי דידע דגמיר** - שמכיר בו שמלומד בהלכות שחיטה. **דידע דלא גמיר** - שמכיר בו שאין יודע הלכות שחיטה. **פשיטא** - דראה מותר דהא לא שהה ולא דרס ולא ראה אסור שמא שהה או דרס. **דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר** - ואשמועינן דלא סמכינן אסתמא עד שיהא מכיר בו שיודע. **מומחין הן** - שאם לא היה מומחה לא היה שוחט. **רוב מצויין אצל שחיטה** - כלומר רוב השוחטין. **והלך** - בעל הבית. **ומצא תרום** - ולא ידע מי תרמו. **חזקה שליח עושה שליחותו** - כל השלוחין עושין שליחותן ומחזקינן להו בכך מאחר שנתרצו בשליחותם. **ואם אין עושה שליחותו אפילו בשחיטה נמי לא** - דשמא לא שלוחו שחט אלא אחר שאינו בקי בהלכות שחיטה. **לכי תיכול עלה כורא דמלחא** - כשתמדוד לי כור של מלח בשכר שאומר לך ובדיחותא בעלמא הוא. **אין חזקה כו'** - אלא ספק עושה ספק אינו עושה. **אי נמי שמע איניש וכו'** - אפילו שמע איש אחר. **תורם שלא מדעת אינה תרומה** - דשליחות דתרומה מגם אתם אתרבי (גיטין דף כג) (מסורת הש"ס: [קדושין מ"א]) אתם גם אתם לרבות שלוחכם ומינה מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם. **דרך נבלות** - להשליך לאשפה. **מדקאמר רבי נראין דברי ר' יהודה באשפה** - מכלל דפליג

רבי חנינא אפילו באשפה ומדקאמר דברי ר' חנינא בבית מכלל דפליג ר' יהודה אפילו בבית. **דכולי עלמא לא פליגי דשרי** - דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם. **דאסור** - דכיון דהשליכם שם ודאי נתנבלה בשחיטתה בשהייה או בדרסה. **אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית** - משום דמסרח ואיכא ריח רע. **והא אמרת דכולי עלמא וכו'** - ומאי נראין דברי פלוני או דברי פלוני והלא שניהם שוין בה. **אלא** - פשיטא באשפה דקתני היינו אשפה שבבית דפליגי בה ואשמועינן דכרבי יהודה סבירא ליה. **הא אמרת לכולי עלמא שרי** - ומאי נראין דברי רבי חנינא דמשמע אבל דברי ר' יהודה אין נראין ר' יהודה נמי שרי בה. **אלא פשיטא** - מאי בית באשפה שבבית ובה פליגי ואשמועינן רבי דכרבי חנינא סבירא ליה. **קשיא דרבי אדרבי** - דברי שא נראו לו דברי רבי יהודה דאסר באשפה שבבית ובסיפא נראו לו דברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי דמתיר באשפה שבבית אם כן קשיא דרבי אדרבי.

דף יבב

הכי קאמר - האי נראין דקאמר לא סברא דידיה הוא דאשמעינן ולא רואה אני קאמר אלא פלוגתייהו קמ"ל במאי פליגי והכי קאמר נראין דברי ר' יהודה האוסר אפילו לר' חנינא כשמצאן באשפה שבשוק דמודי רבי חנינא דאסירי ודברי רבי חנינא כו' כלומר שאף רבי חנינא המתיר אינו אלא כשמצאן באשפה שבבית ובה חולקין אבל באשפה שבשוק מודה רבי חנינא וממילא שמעינן מדאוקי פלוגתייהו באשפה שבבית מכלל שבבית שרו. **שמא קלקלו לא קתני** - ואע"ג דבדיעבד קמיירי כדקתני ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן. **אלא שמא יקלקלו** - דמשמע דמועדים הם לקלקל. **זאת אומרת אין מוסרין להם חולין** - כלומר אפי' חולין לכתחלה ואפילו אחרים עומדים על גבן. - מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה - דהא חרש שוטה וקטן לחתיכה בעלמא מכווני ואין להם דעת להתכוין לשחיטה וקתני וכולן ששחטו וכו' דקאי נמי אחרש שוטה וקטן והא דפרכינן בריש פירקין חולין (דף ב) אי נימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה הכי פרכינן אי נימא אחרש שוטה וקטן לחודיה קאי עלה קאי מיניה קא סליק ואם שחטו מיבעי ליה. **דמן חבריא** - בני הישיבה. **כדרכה** - כהוגן. **הוא תני לה** - דאשכח מתניתא וגרסה. **והוא אמר לה הלכה כרבי נתן** - הוא אמר לה

מדעתו שהלכה כרבי נתן. **והא בעינן מוליך ומביא** - כדתנן בפרק שני (לקמן חולין ל). **שהלכה ובאה כדרכה** - שחתיכה בהליכתו והכתה בכותל וחזר וחתכה והוא הדין נמי דמצי לתרוצי בסכין שיש בו חוץ לצואר כמלא צואר דסגי ליה בהליכתו לחודא כדלקמן חולין (דף ל) אלא בכל דהו מהדר לאוקומי אפילו באיזמל. **קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה** - כגון בשחיטת קדשים דבעי כוונה כדילפינן בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ב) ושחט קטן עולה לשמה מי הויא כוונה או לא. **אמר ליה רבי אמי** - לר' חייא בר אבא ותבעי ליה מעשה אי לא שמיע לר' יוחנן הך מתניתין דלקמן האלון והרמון דתנן בה דיש להן מעשה תבעי ליה נמי אפילו אם יש מחשבה עם מעשה המוכיח עליה שכן הוא כגון דקיימא עולה בדרום ואמר הריני מביא לצפון לשחטה לעולה שאינה כשרה בדרום תבעי ליה נמי אי משוי להאי מעשה כוונה או לא. **מ"ש מעשה** - דפשיטא ליה משום דשמיע ליה הא דתנן בהאלון והרמון דיש להם מעשה. **מחשבה נמי לא תבעי ליה** - ותיפשוט לה מההיא משנה גופה דתנן בה אין להם מחשבה. **האלון** - פרי הוא שקורין גלאנ"ץ. **שחקקום** - נקבו נקב קטן בצדיהן והוציאו האוכל מתוך הנקב. **למוד בהם עפר** - כדרך שהתינוקות עושין לשחוק. **טמאין** - מקבלין טומאה. **שיש להן מעשה** - כגון זה שמעשיהן מוכיחין דלשם כלי נתכוונו וגם הם אומרים כן ויש כאן מעשה ומחשבה המורידים אותו לתורת כלי.

דף יגא

ואין להן מחשבה - כגון מצא לקליפת אגוז כמו שהיה וחשיב עליה למוד או אפילו מדד בה אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי ואם בן דעת חשב עליהן טמאין במחשבה דתנן (כלים פכ"ה מ"ט) כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה. **מחשבה גרידא לא קא מבעיא ליה** - דשמיע ליה הא. **מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו** - לפי ראות עינינו אבל אין אנו יודעין אם עשה מעשה זה לשם מחשבה זו. **ואתויה לצפון** - ולא אמר על שם כך אני מוליכה לשם לפי שאינה כשרה בדרום. **או דלמא מקום הוא דלא איתרמי ליה** - לא נראה בעיניו מקום הראשון. **מפני הכנימה** - כיצונ"ש שבפולים ועדשים כמו ותהי הכנס (שמות ח). **אינן בכי יותן** - דלא ניחא ליה בהאי טל ולא הוה הכשר להורידן לידי טומאתן אם יגע בהם שרץ לאחר זמן דבעינן כי יותן דומיא דכי יתן דניחא ליה. **ואם נתכוין לכך** - בין בשעת העלאה ובין לאחר מכאן קודם

שינגב הטל מעליהם. **הרי הן בכי יותן** - דהכי אמרינן בדוכתא אחריתי עודהו הטל עליהן ושמת הרי הן בכי יותן ואע"פ שלא נתכוין קודם לכן אלא כשראה שמת. **העלום חש"ו** - מפני הכנימה. **אע"פ שנתכוין לכך** - לאחר שירד הטל עליהם. **אינן בכי יותן** - שאין מחשבתם מחשבה והכשר במחשבה תלוי והאי מעשה דעלייה לאו מעשה הוא דמפני הכנימה העלום. **לא שנו** - דאפילו נתכוונו לא הויא כוונה. **אלא שלא היפך בהן** - לאחר שירד הטל עליהם מצד זה כדי שיפול עליהם מצד אחר. **אבל היפך בהן** - דמעשיו מוכיחין אע"פ שלא פירש מחשבתו הואיל וניכר שדעתו לכך הרי הן בכי יותן דאי בשפירש מחשבתו בשעת מעשה לא איצטריך רבי יוחנן לאשמועינן דהא בהדיא תנן דיש להן מעשה. **הכי קא מיבעיא דאורייתא או דרבנן** - הא דאמרינן ושמעתי מרבתי דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הויא מחשבה כאילו פירשה בשעת מעשה. **דאורייתא היא** - וסמכינן עלה אפילו לקולא כגון בעיין דלעיל בהביא עולה מדרום לצפון ומכשרי. **או דרבנן** - היא וחומרא בעלמא הוא דאמור רבנן ניהוי מעשה וכי היפך בהן ניהוי הכשר אבל מדאורייתא לא הוי מעשה וגבי עולה דקולא הוא לא אמרו כן שלא אמרו חכמים דבריהם להקל מדברי תורה דנמצאו עוקרין אלא להחמיר ולעשות סייג. **יש להן מעשה** - אם עשו מעשה מוכיח על מחשבתן ופירשו שעל דעת כן עושים וכדפרשינן לעיל שהביא עולה לצפון ופירש שמפני שדרום פסול לה הוא מביאה לצפון. **ותיבעי ליה מחשבה** - שחיטה גרידתא ופירש לשם עולה ושחיטה לאו מעשה מוכיח על המחשבה הוא שכל השחיטות שוות. **הכי קא מיבעיא ליה** - הא דתנן (כלים פי"ז מט"ו) גבי חקיקת אלון ורמון יש להם מעשה. **דאורייתא היא** - וסמכינן עלה גבי שחיטת עולה ומכשרינן. **או דלמא דרבנן הוא** - וחומרא הוא דאחמור רבנן לשווייה כלי ליטמא אבל גבי עולה דקולא הוא לא. **מדרבנן יש לו** - ולחומרא גבי היפך בהם דהכשירן. **מדאורייתא אין לו** - וגבי בעיין קמייתא דעולה לא סמכינן עלה. **מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול** - כלומר מנין למתעסק שפסול בקדשים כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט בקדשים שלא נתכוין לשום שחיטה אבל נתכוין לשום שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה. **זו בידינו היא** - מקרא זה הייתי יודע ומכאן אנו למדים שמצוה להתכוין ואני שאלתי לעכב מנין שאם לא נתכוין יהא פסול. **לרצונכם תזבחוהו** - שנה עליו הכתוב לעכב. **מתני'**. **שחיטת עובד כוכבים** - אפילו כהלכתה ואחרים רואין אותו. **ומטמאה במשא**

- בגמרא פריך פשיטא. **גמ'.** **הא אמר** - לקמן בהשוחט חולין (דף לח) דאפי' שחטה ישראל לצורך עובד כוכבים אסורה בהנאה שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים. **ר' אמי מתני הכי שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים** - במין ישראל קא מיירי והך דוקיא דמתניתין הכי דייק מינה ולסיועי לתנא דברייתא ורבי אמי לא פליג אדרבי חייא דודאי מתניתין דלא כרבי אליעזר אלא לא אצטריך ליה למידק דממילא שמעינן לה דמדקרי ליה נבלה ש"מ מותרת בהנאה. **תנינא להא דת"ר** - וש"מ דהלכתא כברייתא מדמסייע ליה דוקיא דמתניתין. **שחיטת מין** - דישראל וכ"ש דעובד כוכבים והא מתניתין מיהא בישראל קיימא מדקאמר פירותיו טבלים ובניו ממזרים. **בסדר זרעים שנינו** - אומר היה רבי אליעזר פת כותי כבשר חזיר במסכת שביעית (פ"ח מ"י). **ספריו** - תורה נביאים וכתובים שכתבן מין. **כספרי קוסמין** - נביאי הבעל דלשם עבודת כוכבים כתבו והכי נמי אמרינן במסכת גיטין (דף מה) ספר תורה שכתבו מין ישרף.

דף יגב.

בניו ממזרים - שאינו מקפיד על אשתו ומפקירה. **מין** - זה האדוק בעבודת כוכבים ומין ישראל חמור ממומר לעבודת כוכבים שהמין אדוק בה וכל מחשבותיו לה. **אין רוב עובדי כוכבים מינין** - הלכך הוו להו מינין מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן. **אמר רב יוסף בר מניומי אין מינין באומות עובדי כוכבים** - כלומר אין תורת מין על מין עובד כוכבים. **דעובד כוכבים מבעיא** - כ"ש שאדוק דסתם מחשבותיו לה ואסורה בהנאה. **למורידין** - בבור דאמרינן באין מעמידין (ע"ז דף כו) המינים מורידין אותן לבור כו' אבל העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה אפילו ישראל לא מעלין ולא מורידין. **לקבל מהן קרבן** - דמקבלין קרבן מכולן ומקריבין אותו למזבח אבל במין ישראל לא כדקתני סיפא דהך מתניתא חוץ מן המומר לנסך את היין ואע"פ שאינו מומר לשאר מצות והביא קרבן אין מקבלין הימנו כדתריצנא לעיל בפירקין חולין (דף ה). **בכס חלקתי** - להוציא את המומר. **ולא בעובדי כוכבים** - דאפילו המינין כשרין ואע"ג דבהדיא תנא לה בהא מתניתא ליכא למיפרך תנינא משום דלאו לכולי עלמא שמיע להו מתניתא אבל במידי דתנא במתניתין כי אמר לה אמורא פריך עליה מאי קמ"ל תנינא. **איש איש** - מבית ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יקריב קרבנו וגו'. **מטמאה במשא** - כדכתיב (ויקרא יא)

והנושא את נבלתה ואע"פ שלא נגע. **הכי קתני** - שחיטת סתם עובד כוכבים אין מטמא אלא במשא אבל יש שחיטת עובד כוכבים שמטמאה אפילו באהל. **כר' יהודה בן בתירא** - לקמן מפרש ואזיל. **איכא דאמרי וכו'** - הכי משמע מתניתין אין טומאה בשחיטת עובד כוכבים אלא כשאר נבילות דמטמאין במשא אבל אין אהל בשום שחיטת עובד כוכבים ואפילו שחט לעבודת כוכבים לישנא אחרינא הכי משמע שחיטת עובד כוכבים נבלה וטומאתה כשאר נבילות והא דקתני ומטמאה במשא אתקרובת עבודת כוכבים קאי והכי קאמר ועוד יש שחיטה אחרת שהיא כזו כלומר אינה חמורה מזו שאינה מטמאה אלא במשא כזו. **לכתחלה לא** - ישחוט בלילה שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע. **בין בראש הגג בין בראש הספינה** - ואע"ג דתנן בהשוחט (לקמן חולין דף מא) אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימרו הואיל ומקבל את הדם לזורקו לעבודת כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין חוששין לשמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לטנף את הגג ואין כאן חשד ובספינה נמי הכל יודעים דכיון דבספינה הוא על כרחו הוא שוחט לתוך הים שאי אפשר לו לטנף את הספינה. **אר"פ** - הא דקתני שוחטין בלילה לכתחלה בשאבוקה כנגדו ומתניתין בלא אבוקה. **מתניתין תנא לילה וסומא** - בהדי הדדי.

דף יד.א

מתני'. **ביום הכפורים** - מתחייב כרת. **גמ'**. **אסורה באכילה** - משום שחיטת שבת. **ליומא** - ואפילו בא לאכול בשר חי. **ונסבין חבריא** - בני הישיבה עלה על דעתם לומר דמתני' דפירשה רב דאסורה באכילה ליומא משום דקסבר מתני' רבי יהודה היא ודייק טעמא לקמן מדקתני שבת דומיא דיום הכפורים אלמא אסורה באכילה ליומא ס"ל לתנא דמתניתין. **הי רבי יהודה** - מאיזו משנת רבי יהודה שמע רב דאסורה באכילה ליומא. **את הדילועין** - התלושין. **ואת הנבלה** - אפילו מתה היום בשבת. **שאינה מן המוכן** - אתמול כשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים. **דלא איתכן** - דלא אזדמנה לכך. **הכא** - במתניתין נמי אתמול לא היתה עומדת לכך כדמפרש ואזיל לקמיה דלגדל ולדות היתה עומדת ואסורה משום מוקצה ומוקצה אסורה מדרבנן. **נשחטה** - כשהיא שחוטה מבורר דלאכילה עומדת. **לא נשחטה** - כגון זו שלא שחטה

אתמול ומסתמא לא הניחה על מנת לשחטה בשבת הלכך הובררה כשקדש היום דלגדל עומדת. **והא לית ליה לרבי יהודה ברירה** - ואי בהמה בחייה לאו לאכילה לחודה קיימא כי שחיט לה ביום טוב היכי מישתריא דלמא מאתמול דעתיה לגדל הוה. **הלוקח יין מבין הכותים** - לאשמועינן דכותים חשודין על התרומה ואינן כעמי הארץ שהלוקח מהן א"צ להפריש תרומה גדולה כדתנן (סוטה דף מח) לפי ששלח יוחנן כהן גדול בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד אלמא אתרומה לא חשידי ואשמועי' הכא דכותים חשידי אתרומה כדקתני שני לוגין שאני עתיד להפריש כו' ומשנה זו קודם תקנה דגזרו על יינם נשנית. **אומר שני לוגין כו'** - אם אין לו כלים להפריש (כו') או שהיתה חשיכה בליל שבת שאין שהות להפריש. **הרי הן תרומה** - בתוכו למאה לוג. **ומיחל** - המעשר שני הואיל ויכול לתקנו באמירה בעלמא ולומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית לא התירו לו חכמים לשתותו ולסמוך על הברירה אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר השבת כשיפרישם אמרינן הוברר הדבר שזו היא התרומה וזה לא שתה אלא חולין. **אוסרין** - אלמא לרבי יהודה לית ליה ברירה וחייש שמא תרומה שתה.

דף יד.ב

התם - טעמא לאו משום דאין ברירה הוא אלא דחייש לשמא יבקע הנוד והוברר שלא היה עתיד לבא לידי הפרשה ושתה טבלים למפרע. **לכשיבקע** - נראה כלומר דלא חיישינן להכי. **איו** - שם - חכם. **אין אדם מתנה** - בעירובין (דף לו) אמרינן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין אחד בסוף אלפים למזרח עירו ואחד בסוף אלפים למערב ואומר אם בא חכם למזרח שהיה חכם עתיד לבא ממקום אחר ולשבות חוץ לתחום ולדרוש עירובי של מזרח יקנה לי שביתה למזרח ואהיה בשבת במקום עירובי ויש לי משם והלאה אלפים ואם יגידו לי שבא חכם למערב יקנה עירובי שבמערב בא לכאן ולכאן אם יבאו שני חכמים זה למזרח וזה למערב לאיזה מהם שארצה אבחר הליכתי ועל שם ברירה של מחר יקנה לי עירובי היום דכל קניית עירוב בין השמשות היא ותני איו דפליג רבי יהודה אסיפא דקתני בא לכאן ולכאן וקאמר רבי יהודה אין אדם מתנה על שני דברים שני חכמים. **אלא אם בא חכם כו'** - על חכם אחד שבא ואין ידוע לו לאיזו רוח יבא מתנה. **והוינן בה**

מאי שנא כו' דאין ברירה - כשיבא למחר למזרח שמא בין השמשות לא היתה דעתו לכך וקנה לו עירובו של מערב והרי הוא כמי ששבת במערב וממקום אותה שביתה יש לו אלפים לכל רוח ונמצאו האלפים האחרונות המזרחיות כלות לביתו ואין לו מביתו ולמזרח אפ"י פסיעה אחת. **מזרח ומערב נמי** - כשהתנה על חכם אחד ותלה תנאו בביאת חכם נמי אין ברירה דאם בא חכם למזרח לאחר שקדש היום שמא כשקדש היום היה בדעתו למערב וזה תלה בדעתו של חכם והחכם יכול לילך בשבת ארבעת אלפים אמה כדאמרין בעירובין (דף מט) אם ראה שחשכה והיה מכיר אילן או גדר שהוא בסוף אלפים אמה אומר שביתתי בעיקרו ומהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים ומעיקרו ולהלן אלפים והכא נמי איכא למימר חכם זה בשעת קניית עירוב לא בא למזרח עדיין ודעתו היה למערב. **ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם** - מתניתין בהכי עסקין שכבר בא חכם קודם קנין העירוב אבל זה לא ידע להיכן בא ואין כאן צריך ברירה שכך מתנה לצד שהחכם בא יהא עירובי קונה ואין הדבר תלוי אלא גלויי מילתא כשיגידו למחר שבמזרח בא נמצא שקנה עירוב המזרחי. **שבריהן ניטלין** - אפילו נשתברו היום בשבת. **שיהו עושין בהן מעין מלאכה** - שתהא תורת כלי עליהם. **מעין מלאכה** - כלומר אע"פ שאין ראויה למלאכה ממש אלא לכסוי בעלמא. **מעין מלאכתן** - הראשונה. **מקפה** - תבשיל עב דהיינו מעין עיסה. **הכא נמי** - כיון דלא איתכן מאתמול לאכילה. **הכא מעיקרא אוכלא** - דע"כ בהמה בחייה לאכילה עומדת כדאוקמינן לעיל דאי לגדל בהמה לרבי יהודה היכי שחטינן בי"ט. **דאיפרת** - נשבר ונפרש וחבירו [בפרק בהמה המקשה] (לקמן חולין דף עג) חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו. **ש"ד** - דלאו נולד חשבינן ליה. **סחיטה** - אב מלאכה היא. **אסורין** - וטעמא דמשקין שזבו אסורין מפרשינן בשמעתא קמייתא דביצה (דף ג) גזירה שמא יסחוט. **אם לאוכלין היוצא מהם מותר** - אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוט היוצא מהם מותר דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו בשתייה היום אתי לסחוט דהא לאו להכי קיימי. **ואם למשקין** - הואיל ונתקיימה מחשבתו אי שרית להו כשזבו איכא למיגזר בהו שמא יסחוט דהא להכי קיימי שמע מינה מיהא דמשום נולד לא אסר להו רבי יהודה. **מודה רבי יהודה בסלי זיתים וענבים** - שאפילו הצניען לאכילה הואיל ורוב בני אדם סוחטין אותם האי נמי ממליך עלייהו ואי שרית למשקין שזבו מהן אתי למיסחט. **כיון דלהכי קיימי** - סתם ענבים. **יהיב**

דעתיה - עלייהו למשקין וכי הוו משקין הוה ליה נתקיימה מחשבתו וגזרה שמא יסחוט ופלוגתייהו בתותים ורימונים. **ה"נ כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה** - דאי משחטה אכיל לה וכיון דדעתיה בהכי גזרינן בה נמי אי שרית ליה באכילה אתי לכתחלה למישחט. **מידי הוא טעמא אלא לרב** - האי שנויא אליבא דרב משנינן לה דאיהו אמר לרבי יהודה אסורה באכילה ליומא. **חלוק היה** - ומתיר והכא נמי אמאי אסורה ליומא. **נר חדש** - שלא הדליקו בו מעולם נר של חרס וכשהוא חדש חזי למרמי ביה פירי. **אבל לא ישן** - דמוקצה הוא מחמת מיאוס שהדעת קצה בו והך בהמה נמי כשקדש היום היא מוקצה מחמת אבר מן החי שלא נשחטה. **אימר דשמעת ליה כו'** - דמידי דמאיס מקצה איניש מדעתיה לגמרי.

דף טו.א

כל הנרות של מתכת מטלטלים - דשל מתכות לא מאיסי אפילו ישנים כגון של נחושת וכיוצא בהן. **הדולק בשבת** - שהיה נר דולק בו בין השמשות דמוקצה מחמת איסור שאסור לכבות הנר נאסר גם הוא לטלטל וכיון שהוקצה לבין השמשות הוקצה לכל היום. **בידים** - שהדליקו בו הנר אבל בהמה דממילא מידחיא אימר דהדר חזיא. **יאכל** - הוא עצמו ובו ביום ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו דהא דאמרינן בעלמא לערב בכדי שיעשו לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ובמזיד דאיכא חיובא דלא נמטייה הנאה מאיסורא אבל בשוגג לא. **במזיד** - דאיכא איסורא. **לא יאכל** - בו ביום עד שתחשך ובכדי שיעשו והוא הדין לאחרים נמי דאסור למיכליה בו ביום דטעמא משום דלא נמטייה הנאה מאיסורא הוא וכי שהי לאורחא בכדי שיעשו לא מטי לו הנאה מיניה ואידי דתנא רישא בדידיה דאשמעינן רבותא להתירא תנא נמי סיפא בדידיה. **רבי יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת** - ולא בשבת וה"ה לאחרני דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא עבירה מיהא איכא ובעינן בכדי שיעשו דלא נימטיה הנאה מעבירה ואידי דבעי למתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה אבל לאחרני שרי דאיהו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל אחריני לא תנא רישא נמי בדידיה ומתניתין נמי דקתני אסורה באכילה ליומיה לדידיה ולאחריני בשוגג מתוקמא ורבי יהודה היא ולקמן פריך והא מתחייב בנפשו קתני והא ליכא למימר רישא נמי דוקא איהו אבל אחריני שרו בו ביום ואיהו אסור משום דקנסו שוגג אטו

מזיד ומתניתין דאסר ליה ליומיה אפילו לאחריני לאו רבי יהודה היא דא"כ דקנסא דרישא אטו מזיד הוא אמאי מישתרי הוא לאורתא הא קתני גבי מזיד לא יאכל עולמית אלא טעמא משום דלא ליתהני מעבירה הוא ולא שנא הוא ולא שנא אחריני. ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת - בכדי שיעשו כר' יהודה דמשוי ליה עבירה אף בשוגג ועדיפא מדרבי יהודה דאילו רבי יהודה שרי ליה לאורתא אפי' לדידיה דלא קניס שוגג אטו מזיד ורבי יוחנן קניס שוגג אטו מזיד הלכך איהו דעבד איסורא קנסו רבנן אחריני דלא עבדי איסורא לא קנסו אלא בכדי שיעשו ימתינו דלא ניתהני מעבירה. **במזיד לא יאכל עולמית כו'** - לאו משום קנסא הוא דהא אחריני לא עבוד איסורא אלא מקראי יליף לה רבי יוחנן בכתובות באלו נערות (דף לד) ובב"ק בפרק מרובה (דף עא) ושמרתם את השבת כי קדש וגו' מה קדש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורים באכילה יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי ולא בשוגג. **ונוקמה במזיד ור"מ היא** - דאמר אסורה ליומא. **מה יום הכפורים כו'** - לא יאכל בו ביום דהא יום עינוי הוא. **ונוקמה כר' יוחנן הסנדלר דאמר כו'** - לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים - ואית דמפרשי דהאי במזיד לא יאכל דרבי מאיר ובשוגג לא יאכל דרבי יהודה לא יאכל הוא אבל לאחרים שרי והאי אסורה באכילה ליומיה דקאמר רב נמי לדידיה קאמר אבל לאחריני שרי ולא מילתא דהא דומיא דיום הכפורים קתני דלא שנא לו ולא שנא לאחרים אסור ועוד אסורה באכילה ליומא לגמרי משמע. **כי מורי להו רב לתלמידיה** - במבשל בשבת הוראה ביחיד מורי להו כרבי מאיר דמיקל. **בפירקא** - ביום השבת ברבים. **וכי תימא תנא בפירקיה תנא קמיה** - ברבים היה שונה משנה זו ביום הדרשה וחייש רב לעמי הארץ שלא ישמעו קולו. **אטו** - בני הכנסת הבאים לשמוע מה שהיה רב דורש. **לתנא צייתי** - כלומר הם מטין אוזן לשמוע מן התלמידים היושבים שם ושונין איש משנתו לעצמו. **לאמורא** - שהיה עומד בפני רב ומשמיע לרבים מה שראש הדרשה לוחש לו אליו היו שומעין. **עד כאן לא קשרי ר"מ** - אלא במבשל בשוגג דכיון דאיסור שבת ליכא דשוגג הוא איסור מוקצה נמי ליכא דמעיקרא הוי חזי לכוס חיה. **אבל שוחט בשוגג** - נהי דאיסור שבת ליכא משום מוקצה מיהא אסורה דבין השמשות לא הויא חזיא לכוס, כל אכילה שלא כדרכה קרי כוסס כמו (ברכות דף לז) הכוסס את החיטין הכוסס את האורז כס פילפלי ביומא דכפורי (שם ברכות דף לו). **הא ר"מ שרי** - מדאיצטריך לאוקמה כרבי

יהודה מכלל דקסבר רב דר"מ שרי.

דף טו.ב

שהיה לו חולה - מע"ש דכיון דשוגג הוא כדאוקמינן וליכא איסור שבת איסור מוקצה נמי ליכא דעומדת לשחיטה היתה בין השמשות ואפילו בשבת משום דחולי דפיקוח נפש דוחה את השבת. **מ"ט דרבי יהודה** - הא אפ"ל במזיד איסור שבת ליכא וכ"ש בשוגג. **והבריא** - היום בשבת איסור מוקצה ליכא דהא בין השמשות חולה היה הלכך לר"מ דלאו משוי שוגג דאיסור שבת שרי ולרבי יהודה אסור דאיסור שבת דשוגג איכא דהא הבריא. **וכי הא** - כלומר הא דאוקימנא דמשום איסור מוקצה שתקיה רב לתנא ואע"ג דבאיסור שבת שוגג הוה היינו כי הא דאמר רב. **השוחט לחולה** - שנחלה ביום השבת. **אסור** - לאכול בריא מאותה בהמה בו ביום דאע"ג דאיסור שבת ליכא דפיקוח נפש דוחה את השבת איסור מוקצה מיהא איכא דבין השמשות מוקצה הואי ולא היתה ראויה לישחט בשבת דהא עדיין לא היה חולה. **המבשל** - בשר שהיתה שחוטה מאתמול ובשלה היום לחולה שנחלה היום מותר לבריא. **מ"ט האי** - בשר הוה חזי להאי בריא בין השמשות לכוס חי הילכך אין כאן איסור מוקצה ואיסור שבת נמי אין כאן דהא לחולה בשלה. **והאי** - שוחט לא היה בין השמשות ראוי לכוס ואיכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא. **פעמים שהשוחט** - לחולה מותר לבריא לכוס כגון שהיה לו חולה מבעוד יום דאין כאן לא איסור מוקצה ולא איסור שבת. **והמבשל** - לחולה שנחלה היום אסור לבריא. **כגון שקצץ דלעת** - מן המחובר ובשלה לו דיש כאן איסור מוקצה דמחוברת היתה בין השמשות ואית דמפרשי בדלעת תלושה ומוקצה דידה משום דקשה היא ולא היא חדא דדלעת רכה היא יותר מן הבשר ועוד קצץ מן המחובר משמע דאי בתלושה לא שייך קציצה אלא חיתוך כגון (שבת דף קנו) מחתכין את הדילועין לפני הבהמה. **הלכתא השוחט לחולה בשבת** - לחולה מבעוד יום. **באומצא** - לכוס. **אדעתא דחולה קא שחיט** - וליכא למגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום ההוא זית דחולה בעי למשחט כולה. **מתני'**. **במגל יד** - רפש"א בלע"ז ויש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות. **הכל שוחטין ובכל שוחטין** - כולה מפרש בגמרא. **מגל קציר** - שקוצרין בה התבואה פלציל"א בלע"ז שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע. **מגירה** -

סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כסתם פגימות אוגרת ומגירה בלעז סייג"א . **שינים** - התחובים בלחי של בהמה. **והצפורן** - מחוברת. **שהם חונקין** - שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות והאי חונקין אשארקאי ולאו אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמרא משום מחובר. **גמ' דלמא אתי למעבד באידך גיסא** - במקום הפגימות ושמעינן מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכל שכן הכא דבהיא גיסא גופה פגומה. **קרומית** - צלע של קנה. **רבי פוסל** - לקמן נפקא לן מויקח את המאכלת. **ורבי חייא מכשיר** - ומתניתין דקתני שחיטתו כשרה לא מתוקמא כרבי אלא כרבי חייא ולכתחלה מיהת לא שחטינן ואשמועינן מתני' דעד כאן כו'. **בין שהסכין למעלה** - כעין כל השחיטות. **ובין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה** - ולא חיישינן שמא יכבד הצואר על הסכין ויתיו בבת אחת קודם שיוליך ויביא. **לעולם רבי חייא ואפי' לכתחלה** - נמי מכשר. **קשיא דרבי אדרבי** - דהא קתני בברייתא רבי פוסל דמשמע דיעבד. **מחובר מעיקרו** - פוסל ואפילו בדיעבד. **במוכני** - גלגל שקורין טו"ר והשכיב בו הסכין חודו למעלה וגלגל ושחט. **נעץ סכין בכותל** - והוליד והביא צואר - בהמה עליה.

דף טזא

קשיין אהדדי - דקתני רישא במחובר לקרקע שחיטתו כשרה אלמא בדיעבד שפיר דמי והדר תני היה צור יוצא כו'. **אלא לאו ש"מ כו'** - והא מתניתין רבי היא דאי רבי חייא אפילו לכתחלה מכשיר. **צור יוצא מן הכותל** - היינו מחובר מעיקרו דמוקמי' ליה לקמן בכותל מערה שלא נבנה הכותל ע"י אדם אלא חוקק בקרקע והכותל עומד מאליו ורישא בתלוש ולבסוף חברו והאי דהדר תנא נעץ סכין בכותל איצטריך לאשמועינן דאף על גב דלא מבטל ליה אפילו הכי לכתחלה לא ישחוט קנה עומד מאליו שלא נטעו אדם שם אלא מעצמו עלה. **בסרנא דפחרא** - גלגל של יוצרים של חרס ויש להם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקין את הכלי. **פחרא** - חרס וחבירו בדניאל (ב) בחלומו של נבוכדנצר חסף די פחר. **סרנא דפחרא** - שחיטתו כשרה שאדם מגלגלו. **דמיא** - שחיטתו פסולה שהמים מגלגלין אותו ואין שחיטה זו מכח אדם ותנן לקמן חולין (דף לא) נפלה ושחטה שחיטתו פסולה דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח

אתה אוכל כו'. **בכח ראשון** - מיד כשנטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט מכח אדם שנטל הדף. **בכח שני** - לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה. **דכפתיה** - קשרו. **דאשקיל עליה בידקא דמיא** - שהפנה המים לעבור עליו וניערוהו. **חייב** - דהרגו ממש באותן המים והן הן כלי זיינו ולא הוי גרמא. **בכח ראשון** - שקשרו סמוך לשפת המים וכיון שנקב נקב בשפת המים מיד באו המים לפיו. **אבל בכח שני** - שקשרו ברחוק והמים הלכו שם אע"פ שהוא נקב הנקב והפכו לשם פטור דגרמא בעלמא הוא. **מאי קאמר** - היכי יליף טעמא מהכא. **אמר ליה וי"ו דכתיב אאופתא קאמר** - כלומר טעם שאינו נכון קאמר כמו שכותב וי"ו על הבקעת וכולה מנותחת לפרקים מפני שיני הבקעת שהן עשוין חריצין חריצין ואינה חלקה לשון אחר אותן חריצין קרי וי"ו רבי חייא לטעמיה דמכשיר לעיל שחיטה במחובר. **וקפריך גמרא** - והא קרא קאמר. **קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל** - שחש ונזהר שמא לא ימצא צור אפילו מחובר והביא עמו מאכלת, ל"א רב לא שמע דבריו של רבי אלא מקרא שמע יוצא מפיו ולא ידע על מה ואמר ליה רב לרבי חייא מאי קאמר רבי אמר ליה טעם הביא לשחיטה שנפסלה במחובר ומן המקרא אבל אינו עיקר אמר ליה והא קרא קאמר כו'. **לענין עבודת כוכבים** - דקיימא לן (ע"ז דף מה) שעובד את ההרים אינן נאסרים ההרים בכך דכתיב את אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ה"מ הר דמחובר מעיקרו אבל תלוש ולבסוף חברו ומשחברו עבדו נאסר משום לא ידבק בידך. **המשתחוה לבית שלו** - אבל של חברו אינו יכול לאסור. **לענין הכשר זרעים תנאי היא** - אי הוי מחובר אי הוה תלוש דאי אחשבינהו לגשמים בירידתן לצורך שום דבר ואחר כן נפלו פירות לתוכה אע"פ שלא ידע כשהוכשרו אותן פירות ולא ניחא ליה בההוא הכשר הוה מוכשרין דתנן בתחלת מסכת מכשירין (משנה א) כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר וה"מ כי אחשבינהו בירידתן לצורך דבר תלוש אבל אי אחשבינהו לצורך מחובר לא מכשרי דהכי תניא בת"כ אשר יבא עליו מים אין לי אלא מים וכו' יכול אפילו הן בבורות שיחין ומערות יהו מכשירין ת"ל כלי אין לי אלא שמלאן בכלי לשתות מנין לגבל בהן את הטיט ולכבס בהן את הכלים ת"ל בכל יטמא אי בכל יטמא יכול אפילו בבורות שיחין ומערות ת"ל כלי מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל כו' יכול אפילו חישב עליהם שירדו בבורות ושיחין ומערות יהו מכשירין ת"ל אשר ישתה אין

לי אלא שמלאן לשתיה מנין שאם חישב עליהן להדיח עצים ואבנים ת"ל מים כו' אלמא אחשבינהו לצורך תלוש מכשירין לצורך מחובר לא מכשירין אא"כ ניחא ליה בנפילת הפירות לתוכן דהיינו הדר אחשבינהו לתלוש והא דאמרינן בפסחים (דף טז) מחוברין מכשירין היינו דניחא ליה שיפלו פירות לתוכן או להושיט ידיו להדיחן כשיוציא הפירות מן המים. **בשביל שתודח** - הקערה הרי הן בכי יותן אם נפלו אחר כך על הפירות אפילו לאחר זמן הוכשרו דאחשבינהו להנך משקין להדחת קערה וניחא ליה בהך נפילה אפילו לא אחשבינהו לצורך הנך פירות כי יותן קרינא ביה דניחא ליה בהך נפילה. **בשביל שלא ילקה הכותל** - ונפלו על הקערה וממנו לפירות לא הוכשרו דלא ניחא ליה בהנך גשמים ובנפילתן. **הא בשביל שיודח הכותל** - כגון שהיו נופלין סמוך לכותל ונתן שם קערה שתביאם לכותל. **אינו בכי יותן** - ואע"ג דאחשבינהו לצורך הכותל חשיבות דמחובר לאו חשיבות הוא עד דליחשבינהו לצורך דבר תלוש כדאמרן. **תברא** - קשיא הך רישא לסיפא ותרי תנאי נינהו מר חשיב ליה תלוש להאי כותל ומר חשיב ליה מחובר מר חשיב ליה תלוש הואיל ולא מחובר מעיקרו הוא שכבר היו אבניו תלושות וחברם בבנין ומר חשיב ליה מחובר והיינו תנאי דאמר לעיל. **חד תנא הוא** - ודכ"ע תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש. **בכותל מערה** - שהוא עשוי מאליו שחוקק הקרקע והכותל עומד מאליו ומחובר מעיקרו הוא אבל בכותל בנין שהוא תלוש בשביל שלא ילקה הכותל דלא ניחא ליה בהו אינו בכי יותן אבל בשביל שיודח דאחשבינהו לצורך כותל מכשרי זרעים לטומאה.

דף טז.ב

לענין שחיטה מאי - ומההוא דלעיל לא משמע ליה לרבא כדמפרש ואזיל. **תא שמע במחובר לקרקע כו'** - ואוקימנא לעיל בתלוש ולבסוף חברו. **דלמא פרושי קא מפרש לה** - בסיפא מאי מחובר לקרקע דאמינא לך כשרה כגון נעץ סכין בכותל דלאו חבור הוא דודאי לא מבטל ליה התם דהא גבי הדדי קתני להו לעיל ונעץ סכין בכותל סיפא דההוא דמחובר לקרקע הוא ואיכא למימר דפירושא דרישא הוא. **לא שנו** - דנעץ סכין בכותל כשרה. **אלא שהסכין למעלה** - פיו כלפי קרקע. **וצואר בהמה למטה** - ומוליך ומביא צואר בהמה. **חיישינן שמא ידרוס** - מתוך שהצואר מכביד על הסכין. **והא קתני** - לעיל חולין (דף טו) גבי מחובר בין שהסכין למעלה כו'. **לצדדין קתני** - דהא

רישא דברייתא תנא תלוש ומחובר כדקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכי הדר וסיים סיפא בין שהסכין למעלה כו' לאו תרווייהו אתלוש ותרואייהו אמחובר קיימי אלא חדא אתלוש וחדא אמחובר. **סכין למטה וצואר בהמה למעלה אתלוש** - דאדם אווזו בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא הסכין והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה אמחובר כלומר אף אמחובר. **רב פפא אמר** - לא תוקמא בשינויא דחיקא אלא תרווייהו אתלוש ואמחובר קיימי ואפילו הכי לא תקשי לרב ענן דהא דקתני סכין למטה וצואר למעלה במחובר בעופא דקליל ובהמה דקתני לאו דוקא. ה' **דברים כו'** - כולהו משום שכשדוחקין אותם קיסמין ניתזין ומפרשים הימנה ואיכא סכנתא במילה שלא תנקוב הגיד ומשוי ליה כרות שפכה וגבי שחיטה דלמא מנקבא להו לסימנין וכן לגבי קינוח דלמא מנקבא לכרכשיה. **בסימונא דאגמא** - עשב הגדל באגמי מים וקרי לישק"א וכשהוא יבש חדוד וחותר ואין קיסמין נבדלים הימנו. **דזיגי** - צלולים ואם יכנס בהם קיסם נראה. **זיג** - קלי"ר בלע"ז כעין מראה שקורין מירדוי"ר. **דרכיך** - ואין צריך לדוחקו בחתיכתו ואין קסמין נבדלין. **שיניו נושרות** - שיני הפרק ושיני הכרכשא שהיא מחוברת בהן לעצמותיהן כעין תלתולי בשר. **הכל בשחיטה** - והכי משמע את הכל צריך לשחוט ואפילו עוף ואע"ג דלא כתיב ביה שחיטה בהדיא. **לעולם שוחטין** - לעולם מותר לשחוט ולאכול. **מאן תנא** - דמתניתין דאיצטריך ליה למימר דישראל מותרין לשחוט ולאכול דהא תנא ליה רישא הכל שוחטין לאתויי כל הנך דאצטריכו לאתויי שראוין לשחוט כגון כותי ומומר וטמא בחולין. **להתיר להם בשר תאווה** - כשיבואו לארץ יוכלו לאכול בשר לתאותן בלא שום הקרבה. **שמתחלה** - כשהיו במדבר משהוקם המשכן. **נאסר להם בשר תאווה** - שאין יכולין לאכול בשר שלמים ואם היו שוחטין בלא קרבן היו ענושים כרת כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו'. **נכנסו לארץ** - נתרחקו מן המזבח. **הותר להם** - מן המקרא הזה שיזבחו בשר לתאותן ויאכלו. **ועכשיו שגלו כו'** - לאו רבי ישמעאל קאמר ליה אלא רבה קאמר ליה לאוקמי דמתניתין דרבי ישמעאל היא כלומר ולהכי תנא לעולם שוחטין דלא תימא עכשיו שגלו יחזרו לאיסורן כמו שהיו קודם שנכנסו לארץ לכך שנינו כו'. **לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה** - כיון דלאו להלכות שחיטה אתי לאורויי אלא להתיר אכילת בשר חוצה לארץ ליתני לעולם שוחטין ואוכלין והיכי שבק לעיקר מילתא ונקט שחיטה לחודה

ומדשבק לאכילה ש"מ לא איצטריך לאורויי לן אלא מידי דשחיטה ועוד למה ליה לאשמועינן הא וכי מהיכן תיסק אדעתין למימר יחזרו לאיסורן הראשון. **מעיקרא** - במדבר. **מאי טעמא איתסר משום דהוי מיקרבי למשכן** - והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאותן ויקריבו הדם והחלב לבדו ואוכלין הבשר ולבסוף כשנכנסו לארץ והיתה ארצם רחבה והרחוקים לא היו יכולים לבא בירושלים בכל יום.

דף יז.א

וכל שכן השתא - כשגלו. **לאסור להם בשר נחירה** - כדכתיב בההוא קרא דכי ירחק ממך המקום וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך וגו'. **שבתחלה** - במדבר. **הותר להם בשר נחירה** - מהאי קרא נפקא ליה דכתיב כי ירחק וזבחת מכלל דעד השתא לא נצטוו על הזביחה. **ועכשיו שגלו** - רב יוסף קאמר ליה. **בשר תאווה לא איתסר כלל** - וקרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו (ויקרא יז) בקדשים כתיב והאי דכתיב (דברים יב) בכל אות נפשך תאכל בשר לאו לאורויי היתירא בבשר תאווה אתא אלא כדדריש ליה רבי אלעזר בן עזריה בפרק כסוי הדם (לקמן חולין דף פד) לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון וכי ירחק וזבחת בא להזהיר על השחיטה כשיכנסו לארץ ואע"ג דקרא בפסולי המוקדשין שנפדו על ידי מומין משתעי כדמוקמינן בבכורות (דף לב) אפילו הכי גמרינן חולין מינייהו כדאמרינן בפ"ב (לקמן חולין דף כח) מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה וצבי ואיל חולין נינהו. **בשר נחירה לא אישתרי כלל** - הילכך לא תלה הכתוב בביאת הארץ אלא היתר בשר תאווה וזביחה דכתיב בהאי קרא לאו בביאת הארץ נתלית אלא אורחא דקרא למכתב זביחה באכילת בשר אי נמי למאי דדרשינן בבכורות (ד' טו) וזבחת ואכלת אין בפסולי המוקדשין שנפדו אלא היתר זביחה ואכילה ולא גיזה ועבודה אי נמי לאסור שחיטת חולין בעזרה כדדרשינן ליה בקדושין (דף נז) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום. **ושחט** - אלמא נצטוו על השחיטה באהל מועד שבמדבר. **ונתנבלה** - כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה. **והנוחר** - מדעת ולשון נחירה שקורעה לאורכה מנחירה ועד החזה. **והמעקר** - סימנין ובחיה קאי דטעונה כסוי כגון צבי ואיל. **פטור מלכסות** - דכתיב אשר יאכל ושפך וכסה בראוי לאכילה הכתוב מדבר

ואפילו מאן דמחייב כסוי בשוחט ונמצאת טרפה הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ והתם שחיטה כתיב בפרק כסוי הדם (לקמן חולין דף פה). **אלא לר' עקיבא** - על כסוי הדם במדבר נצטוו ונחירתן היתה שחיטתן והנוחר בזמן הזה נבעי כסוי. **אך כאשר יאכל** - עכשיו צבי ואיל בטומאה כן תאכלנו לבקר וצאן משתכנסו לארץ שאע"פ שאני מטעינן שחיטה לחולין משתכנסו לארץ כקדשים של עכשיו אין צריכין ליאכל בטהרת הקודש אלא כצבי ואיל של עכשיו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת אלא לר' ישמעאל כו'. **כי אסר רחמנא** - בשר תאווה במדבר. **שהכניסו ישראל** - אליבא דר' עקיבא מהו לאוכלן אחר כניסתן מי אמרינן כי אסר רחמנא בשר נחירה לאחר ביאה הני מילי לנחור אחרי כן לאכול אבל הנחורות ובאות מן המדבר הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה תו לא מתסרי או דלמא לא שנא ודרוש וקבל שכר הוא שצריכין אנו לעמוד על האמת ואע"פ שכבר עבר. **כתלי דחזירי** - חזירים יבשים שקורין בקינ"ש. **ובתים מלאים כל טוב וגו'** - סיפיה דקרא ואכלת ושבעת. **אלא לאחר מכאן** - דהיינו בשבע שחלקו דלא שרא להו רחמנא טומאה אלא בשעת שלל כדכתיב (דברים כ) ואכלת את שלל אויביך וגו' שבע שנים כבשו ושבע שנים חלקו כדאמרי' בפרק אין נערכין (ערכין דף יב). **שלל של עובדי כוכבים** - כדכתיב (שם דברים ו) אשר לא מלאת וכתוב נמי את שלל אויביך. **שנית הכל** - שוחטין - ומוקמת לה בנשחטין כדאמרן הכל טעונים שחיטה ואפ"ל עוף. **ולעולם שוחטין** - נמי מוקמת ליה כדאמרן דאשמעינן דאע"פ שגלו לא חזרו להיתירן הראשון ואין בשר נאכל אלא בשחיטה. **וכי תימא בין בצור כו'** - דלאו בנשחטין אתא לאורויי אלא בשוחטין. **אלא אמר רבא** - כולה בשוחטין והכל שוחטין תרתי דתני במתני'. **חדא לכותי וחדא למומר** - כדאמרן בריש פירקין חולין (דף ג). **בין בלילה** - כשאבוקה כנגדו כדאוקימנא (לעיל חולין דף יג). **בין בראש הגג** - ולא חיישינן דלימרו לצבא השמים עולה לשחוט. **בין בראש הספינה** - ואע"ג דתנן לקמן חולין (דף מא) אין שוחטין לתוך ימים בראש הספינה שרי דמוכחא מילתא דלנקר ספינתו הוא צריך. **פגם ושדר פגם ושדר** - עשה בסכין פגימות הרבה שאינן דומות זו לזו ושדר לא"י לידע איזו אסורה ואיזו כשרה כן עשה פעמים ושלוש. **שלחו ליה** - סימן זה יהא לך בפגימות. **כמגירה שנינו** - שפגימותיה מכוונות לעומקן ויש לפגם שני עוקצים כשאתה מוליך צפרנך מסוף הסכין לראשה צפרנך חוגרת בעוקץ של צד

הראש וכשאתה בודק מראשה לסופה צפרנד חוגרת בעוקץ של סופה.

דף יז.ב

סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה - ואין בה חילוק בין אוגרת למסוכסכת שאפי' כולם מסוכסכות פסולה דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקץ השני הוחלק במשחזת ומכשרינן לה לקמן כי איכא חדא פגימה בשהוליד ולא הביא שלא פגעה השחיטה בעוקץ משהגיע לסימנין. **והוא דקיימא ארישא דסכינא** - שכשהגיע לעוקץ עדיין לא נחתכו העור והבשר שיקרע העוקץ את הסימן בירידתו אבל כאן שיש פגימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר והפגם השני בא לסימן וקורעו והא דתנן (לקמן חולין דף יח) השוחט במגל קציר דרך הליכתה בית הלל מכשירין מפני שמגל קציר עוקצי הפגימות כפופים מאד מאד ואין קורעים דרך הליכתם כלל אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפי' בירידתו שהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם מסוכסכת כשרה וכדמפרש ואזיל. **משני רוחות** - שיש ב' עוקצים לפגם אחד לראשו ואחד לסופו אוגרת לשון (משלי ו) אגרה בקציר מאכלה לשון אסיפה שאוגרת הציפורן לתוכה בין ב' עוקציה. **מרוח אחת** - שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הוחלק במשחזת ואינה אוגרת אלא מסוכסכת הסכין והבשר ולשון סכסוך אנמשלי"ר בלע"ז כמו (ישעיהו יט) וסכסכתי מצרים במצרים. **מורשא קמא מחליש** - עור ובשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימן וקורעו. **חורפא דסכינא** - קודם שיגיע לפגם. **מחליש** - אטינבזש"ט בלע"ז כמו (כתובות דף עז) חשלי דודי וכמו דחשלי מינייהו כלי זיין בפ' לפני אידיהן (ע"ז דף טז) וכל עוקצי הפגם קורעין הן ואין חותכין בין בפוגעו בו ובין כשהוא יורד ממנו כך שמעתי וכן היא שהרי שנינו סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואפי' מסוכסכות קאמר מדקמפליג בחדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובא לא מפליג ומשמע אפילו כל עוקציה לצד אחד לצד ראש הסכין והוליד ולא הביא אלמא בירידתו נמי קורע. **דקיימא ארישא דסכינא** - שכשהתחיל להוליד לא היה כח לסכין להחליש עד שעבר הפגם ואין כאן ספק שמא נגע העוקץ בסימן. **שחיטתו כשירה** - וכדאוקמא ברישא דסכינא וכשהוליד ולא הביא ואפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליד ויביא. **עולה ויורד** - כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת והוי הסכין נמוך שם.

מסוכסכת פסולה - אפ"ל דיעבד. **דמיא לסאסאה** - ארישט"א זקן השבלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אשר"א בלע"ז . **ושחטתם בזה** - בשאול כתיב ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק להם. **זכיון דאי נקב** - לוושט מיטרפא פשיטא דבעינן בדיקה דהא אי איכא פגם נקיב. **לא אמרו כו'** - ואנן מקרא ילפינן לה. **בשימשא** - נותנים אותה בשמש ורואין בחודה, מ"ר, לישנא אחרינא הולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסה בפגם. **במיא** - הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעה מעט ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה ל"א הופך חודה למעלה ואוחזה בידו בשיפוע ראשה למטה ומטיף על חודה באצבעו אם יש שם פגם נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה, לשון מורי. **בישרא אכלה** - היא באה לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריש לישנא או בבשר אצבעו אם בשר זה פוגע בפגם כן יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאין פגם לקלקל הסימן. **אבישרא** - בשר האצבע. **ואתלתא רוחתא** - באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בצידה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע. **יישר** - יפה עשית. **וכן אמר רב כהנא** - דכך צריכה. **כל היכא דאמר משמיה דפלוני** - לא שמעה ממנו אלא מאחרים שמע שקבלוה ממנו כי הא דרב אשי לא ראה את רבא מעולם כדאמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עב) יום שמת רבא נולד רב אשי. **אתלתא רוחתא לא צריכי** - ואם יש שם פגם בצידה לא איכפת לן דאין צידי הסכין נוגעין בסימן מכיון שחתכו חודה של סכין הוא מתרווח לכאן ולכאן. **שחידודה קודם לליבונה** - קודם שיכוונה הסימן בליבון הוא נחתך בחידוד. **הא איכא צדדין** - שנכוו בצידי הסכין קודם שתגמר שחיטה והרי סימני טרפות נולדין בה כיון שהוושט נשרף ואפ"ה קי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכולהו אמוראי דאמרי צריכא אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא ואם שכח ולא בדק קודם שחיטה בודק לאחר שחיטה. **ג' פגימות הן** - לשיעור אחד. **פגימת עצם בפסח** - לעבור עליה בלאו דעצם לא תשברו בו. **פגימת אוזן בבכור** - להיות בו מום לישחט עליו במדינה דתנן (בכורות דף לז) נפגמה אזנו מן הסחוס וה"ה לשאר מומין של פגימה הנזכרים שם וקמייטא נקט. **פגימת מום בקדשים** - נקבות כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימות שאינן נוהגות בבכור וכדתנן התם

בבכורות (דף לט) נפגם הזובן בבכור או הערוה שפת בית הרחם של נקבה במוקדשין ואיצטריך למנקט הכא לאשמועינן דאע"ג דלא מינכרא ביה פגימה כולי האי אפילו הכי שיעוריה בכדי שתחגור בה צפורן ואי קשיא לינקט פגימת מום בקדשים וכולן בכלל דהא בכור בכלל כל הקדשים הוא אי תנא הכי ה"א ליפסל מהקרבה הוא בכדי חגירת צפורן מיפסלא אבל מום גמור לא הוי לישחט עליו במדינה דמומין הרבה פוסלין בבהמה ואין הבכור נשחט עליהן כדתנן (שם בכורות דף מא) ואלו שאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה כו' ולהכי תנא פגימת אוזן בבכור שהוזכרה בבכורות לענין לישחט במדינה. **מזבח** - שנפגם פסול כדילפינן בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (דף נט) וזבחת אליו את עולותיך ואת שלמיך וגו' וכי עליו אתה זובח אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר והאי עליו בשבילו הוא כלומר כשהוא בחזקתו.

דף יח.א

שתחגור - אדישטי"ר . **באבנא** - כל דהו כדכתיב אבנים שלמות. **דלא סר סכינא** - שלא הראה סכינו לחכם. **מעברינן ליה** - מאומנותו שלא ימכור בשר עוד. **נמצאת סכינו יפה** - משמתנין ליה משום אפקירותא שהחציף פניו כדקיימא לן מנדין על כבוד הרב בברכות בפ' מי שמתו (דף יט). **בפרתא** - פרש, פרתא תרגום של פרש. **דאפילו לעובדי כוכבים לא מזדבן** - והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטריפה היא משום קנסא ולעובדי כוכבים מיהא שבקינן ליה לזבונה. **שמתיה ועבריה** - דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפי' נמצאת סכינו יפה קאמר. **לגביה** - דרבא בר חיננא. **במילתיה** - של טבח זה אולי תמצאו לו זכות. **טפלי** - בניס קטנים תלויים עליו לזון וצריך להשתכר טפלא תרגום של טף. **ואכשריה** - דקסבר הא דאמר רבא מעברינן ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר. **לסבא** - לרבא בר חיננא שהעבירו ואתה מכשירו. **שליחותיה קעבדינן** - שהרי ציונו למצוא לו זכות ועכשיו שמצינו אין אנו צריכין לחזור ולהימלך בו. **שן תלושה** - שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבעלי חיים. **הא בתרתי** - דאפי' תלושות מן החי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו. **בחדא** - כשרה ואע"ג דאין בה רוחב הא קיימא לן היכא דהוליד והביא אפילו סכין כל שהוא כשרה. **מחוברת** - לבעלי חיים כרבי דאמר אין שוחטין במחובר. **מתני'** **מגל**

קציר - דרך הליכתה אינה קורעת לבית הלל מפני שראשיה כפופים מאד. **גמ'** **אבל באכילה אסורה** - גזירה הולכה אטו הובאה. **איסור והיתר** - שייך לענין אכילה. **אלא פוסלין ומכשירין כו'** - ולשון פסול והכשר אשחיטה קאי לבית שמאי פסולה שחיטתו ונבלה היא ולב"ה שחיטתו כשרה אף באכילה ולא תידוק מינה סייעתא לרבי יוחנן ומיהו דר' יוחנן איתא דגמרא גמיר ליה מרבו. **מתני'** **השוחט מתוך הטבעת** - בטבעת גדולה שהיא עליונה לכולן קאמר שאין טבעת למעלה הימנה. **ושייר בה מלא החוט על פני כולה** - לצד הראש שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה כשרה. **מלא החוט** - כלומר כל דהו אבל אם קודם שגמר את כולה הגרים את הסכין לצד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה שהיא הגרמה שנאמרה למשה מסיני אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול. **רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה** - אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגרים ויצא ממנו לצד הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה כשרה דברובא איתכשרת לה שחיטה ואידך כי קשחית מחתך בשר בעלמא הוא ואית דמפרשי דבכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי ואינו כן דבהדיא תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא (פ"א) מצות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה כו' משם ולמעלה ורבי חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי ברבי יהודה אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת סתמא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא שאינן שלמות אלא רצועות בשר מהלכות לארכו של קנה ומחברים ראשי הטבעות מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא. **גמ'** **הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה** - דרובא ככולה. **ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אמר** - כלומר אע"ג דלר' יוסי רובא ככולה לא אמר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת. **אלא בטבעת גדולה שמקפת את**

כל הקנה - הלכך חשיבא קנה. **אבל בשאר טבעות** - אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפרישית שרצועת הבשר מחברתן לאו קנה נינהו ואע"ג דמקיפין רובא דכי אית ליה לרבי יוסי רובו ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא להא מילתא אמרינן רובא ככולה אבל לשווייה מקום כשר לשחיטה משום האי טעמא לא אמרינן רובא ככולה טבעת לא איקרי קנה מדקאמר שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה.

דף יח.ב

השוחט בשאר הטבעות - כל הקנה או רוב חללו. **הואיל ומקיפות את הרוב** - להא מילתא נמי אמרינן רובא ככולה לשוויינהו קנה ומקום כשר לשחיטה. **ומוגרמת** - אפילו רובא בתוך הטבעת ומיעוטה למעלה מטבעת הגדולה ומילתא באנפי נפשה היא וסתמא היא ורבנן קאמרי לה. **על מוגרמת שהיא כשרה** - ואפי' כולה למעלה מן הטבעת הגדולה וכי אגמריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני משיפוע כובע ולמעלה אגמריה כדלקמן חולין (דף יט) והכי הלכתא דכל עדות הלכתא היא. **תרתוי אמר** - לענין חתיכת הקנה אית ליה רובא ככולה דכיון דחותך הרוב בהכשר כשרה ולענין לשוויי לשאר הטבעות מקום שחיטה משום הקפת הרוב אמרינן נמי רובא ככולה. **ורב ושמואל סברי לה כוותיה בחדא** - דחתיכת רובא במקום שחיטה כחתיכת כולה. **ופליגי עליה בחדא** - דלשווייה שאר הטבעות מקום שחיטה משום טעמא דרובא ככולה לא משוינן. **והא לא אמר קאמרי** - והא הכי קאמרי רב ושמואל ואף ר' יוסי לא אמר אלמא טעמא דידיה קאמרי ולא טעמא דידיהו. **הכי קאמרי הלכה כו'** - והאי דקאמרי לא אמר הכי משמע לא אמר ולא כלום שאין הלכה כמותו אלא בטבעת גדולה וללישנא אחרינא דפרישנא לעיל דהיוצא מטבעת שהתחיל לשחוט בה חשיב הגרמה עד שיחתוך כולה לרבנן או רובא לר' יוסי מפרש לרב - ושמואל הכי אבל בשאר טבעות לא אמר ר' יוסי שאם חתך רובו בתוך הטבעת והגרים ויצא מודה דפסול דרוב הטבעת לא הוי רוב הקנה דהא אין מקיפין את כולה וליכא למימר הכי דא"כ מאי קמותיב לה הא ודאי שפיר קאמרי וברייתא דקמותיב מינה לא קתני הגרים וכ"ת הגרים לא איצטריך ליה למיתני דאם לא הגרים מאי קא משמע לן ובהגרים היכי מצי לאכשורי הא ודאי לא שחיט רובא וכי תימא משום דקא

משמע לן דיציאה דשאר טבעות לא חשיב הגרמה א"כ מאי קאמר הואיל ומקיפין את רוב הקנה האי טעמא לאו משום רובא ומיעוטא הוא אלא משום דאין כאן תורת הגרמה, לשון שלישי אבל בשאר טבעות לא קאמר שאם שחט בשאר טבעות רוב כל חלל הקנה והגרים מודה שהיא פסולה גזירה רוב הקנה אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה ולא היא חדא דאם כן בהדיא הוּוּ מפרשי לה ועוד מהך מאי קמותיב לה דהא לא קתני בה הגרמה כלל ואי בשהגרים מוקמת לה אמאי תלי טעמא בהואיל ומקיפין את רוב הקנה הקפה דידהו מאי אהניא הא בתר חתיכת רוב הקנה אזלינן ולשון ראשון נ"ל ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא ככולהו אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס. **מוגרמת דרב ושמואל** - שחוטה בתוך שאר הטבעות דחשבי ליה אינהו הגרמה דאמרי שאר הטבעות לאו מקום שחיטה נינהו וכל שלא במקום שחיטה קרי הגרמה כדאמרינן לקמן חולין (דף יט) הגרים שלישי ושחט שלישי אלמא תחלת שחיטה שהיא שלא במקומה קרי הגרמה ועדיין אין כאן הטיה. **מאן אמרה** - להא מילתא משמיה דרב ושמואל אמרו לו יוסף בר חייה אמרה דתריץ לעיל דרב ושמואל סברי להו כוותיה בחדא כו' דהיינו רב יוסף דכולה הש"ס. **מכולי עלמא גמיר** - ושמא שמע דבר מפי אחר שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו. **דאפילו ספיקי דגברי גריס** - כשהיו אומרים לו שמועה והאומרה לו שכח ממי שמעה היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה דאמר רב יהודה אמר לי ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק כו'. **שלשה** - הדיוטות. **מתירין את הבכור** - לישחט במדינה במום מבואר וגלוי לכל שהוא מום דקיי"ל בבכורות (דף כח) דאפילו מום הגלוי צריך להראות לחכם כדתנן השוחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו ר"מ אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור ואוקימנא במומין שבגוף ואע"פ שאין משתנין במסכת ביצה באין צדין (דף כז). **לית ליה כו'** - בתמיה והא מתני' היא בפסחים במקום שנהגו (דף נ). **מבבל לבבל** - שם המדינה בבל ובה מקומות הרבה. **דכיון דאנן כייפינן להו** - לבני ארץ ישראל לקידוש החדש ולעיבור שנה כדאמרינן בשמעתא בתרא דהוריות (דף יא) ולדיני קנסות שאין סמיכה בבבל. **עבדינן כוותייהו** - כי אזלינן גבייהו ואין אנו צריכין לחלוק כבוד למקומינו ובא"י הוּוּ אכלי ליה. **הא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת** - דרב ושמואל כשרה ואנו מבבל נהיגין ביה איסורא. **נהרא נהרא ופשטיה** - כל נהר

מתפשט במקום שהוא רגיל שם כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו אית
דוכתא בבבל דנהיגו כרב ושמואל ואית דוכתא דלא נהיגו כוותייהו. **בחודא**
זכובעא - כמין כובע יש למעלה מן הקנה ככובע על הראש ואין זה אותו
בשר קטן שנופל ע"פ הקנה לעכב את הקול אלא כמין כובע ממש הוא עשוי
ומאמצעיתו ולמעלה הולך וכלה ונעשה חדוד כמין קולמוס שקורין הל"ם
ואותו שיפוי נקרא שיפוי כובע בחודא בעליונו של כובע בגגו. **גיסא גיסא** -
הגס הגס כלומר יותר מדאי הכשרת דאין כשר אפי' לר' חנינא אלא ממקום
שחידודו מתחיל לעלות. **חיטי** - גלאנ"ץ דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל
הכובע. **פגע ולא נגע** - אבל סמוך להם מאד חתך. **שייר בחיטי** - הניח מקצת
לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהיינו פגע ונגע. **ה"ג מר בר רב**
אשי אמר - פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה.

דף יט.א

והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה - קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות
כשרה משם ולהלן טרפה. **והיינו דשייר בחיטי** - כלומר כמ"ד שייר בחיטי
כשרה. **לא כרבנן ולא כר' יוסי** - דאפי' ר' יוסי לא מכשר אלא היכא דהואי
רובא דשחיטה בתוך הטבעת אבל כולה למעלה מטבעת הגדולה מודה
דפסולה והא כולה למעלה מן הטבעת היא. **לא חילק ידענא ולא בילק ידענא**
- לא כרבנן שמעתי דמיירי במחלק טבעת לשנים ולא כר' יוסי שמעתי דמיירי
במבלק הסימנין דקרניי"ר בלעז לשון מבולקה כך שמעתי אבל ראיתי בחלק
(סנהדרין דף צח) עתידים ישראל דאכלי שני משיח ופרכינן פשיטא אלא מאן
אכיל להו אטו חילק ובילק אכלי ליה ולפי הדברים לישנא בעלמא הוא.
שמעתא - דאמוראי ידענא דמכשרי למעלה מן הטבעת ובלבד שיהא משיפוי
כובע ולמטה והני אמוראי סמכי אדרבי חנינא בן אנטיגנוס שחלק על רבנן
ורבי יוסי ומכשר מוגרמת דידהו. **מוגרמת דרבנן** - שהגרים מיעוט הקנה
לאחר ששחט רובה. **מוגרמת דר' יוסי** - ששחט רובה למעלה מן הטבעת או
כולה. **מהו דתימא רבי חנינא** - דמכשיר. **אמוגרמת דרבנן קאי** - אבל היכא
דכולה למעלה מן טבעת פסולה קמ"ל. **א"כ העיד עליה מיבעיא ליה** -
דמשמע דאסתמא דלעיל מיניה קאי דקתני מוגרמת פסולה ורבנן היא העיד
עליה רבי חנינא כו' ומדמהדר ונקט על מוגרמת ש"מ אתרוייהו מוגרמת
דלעיל מיניה קאי והכי קאמר לא מיבעיא מוגרמת דרבנן דרובה בטבעת

כשרה אלא אף מוגרמת דר' יוסי דכולה למעלה מן הטבעת כשרה. **דקאי רב נחמן כוותיה** - דאכשר משיפוי כובע ולמטה כדאמרן. **מחלוקת** - דרבנן ורבי יוסי. **בששחט** - תחלה בתוך הטבעת שני שליש הגרגרת דהיינו מלא החוט של רובה אח"כ הגרים שליש האחרון. **כולה שחיטה בעינן בטבעת הגדולה** - כלומר במקום הראוי לשחיטה וכ"ש למטה הימנה. **רובו ככולו** - וגמרה לה שחיטה ברובה ומכאן ואילך מחתך בבשר שחווטה בעלמא הוא. **אבל הגרים שליש** - תחלה שהתחיל לשחוט למעלה מן הטבעת ושחט רוב אחרון במקום שחיטה. **פסולה** - אפי' לרבי יוסי דיציאת חיותא של בהמה ברוב סימן הוא וכשנחתך רוב הסימן לא נחתך אותו הרוב בשחיטה. **בעינן רובא בשחיטה** - כלומר ההוא רובא דמפיק חיותא ביה בעינן בשחיטה. **מידי דהוה אחצי קנה פגום** - דאמר לקמן חולין (דף כט) הרי שהיה חצי קנה פגום מאליו והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה ואע"ג דכי נפקא חיותא לאו רובא בשחיטה והאי הגרמה דמיעוטה נמי כפגימה בעלמא הוא וכי מוסיף עליה ושחט רובא לא מיפסלא ומיהו הכא בתוספת כל שהו לא סגי ליה דלא מצטרפא הגרמה לאכשורי לשחיטה הואיל ולא מקום שחיטה הוא. **ורבנן** - התם ההוא פגם במקום שחיטה הוא וכיון דאין טרפות בקנה עד שתפסק רובא כדאמרין באלו טרפות (לקמן חולין דף מד) הויין לה כמי שלא נפגמה ואע"ג דכי נפקא ליה חיותא לאו כוליה רובא בשחיטה נפק מיהו במקום שחיטה מיהא נפקא כוליה חיותא אבל הגרמה לאו שחיטה הוא ולא מקום שחיטה הוא וכי נפקא חיותא ברוב הראשון של סימן בפסולא נפק דשלא במקום שחיטה הואי פלגא דמיפק חיותא. **דהא תנן** - בפ' ב' (לקמן חולין דף כז). **רובו של אחד כמוהו** - ואם לא שחט אלא רוב הסימן והלך לו כשרה אלמא רובא ככולה ולענין הגרמה נמי הא אתכשר ברובו ומתני' דקתני מלא החוט על פני כולה למעוטי הגרים שליש תחלה קאתי ולא למעוטי היכא דהגרמה בסוף. **אנא רובא דשחיטה קאמינא** - כל תנא דאזיל בשחיטה בתר רובא קאמינא דרבי יוסי ברבי יהודה היא ולא רבנן דהא שמעינן להו דפליגי בה ואמרי דלא אזלינן בשחיטה בתר רובא. **מיפק חיותא** - שליש אמצעי ברוב סימן הוא. **ה"ג רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה** - ולא גרסינן כי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה דהא רב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא דקאמר בסיפא שחט שליש והגרים שליש ושחט כשרה הואיל ורובא בשחיטה ואף על גב דרובא קמא דהוא מיפק חיותא לאו בשחיטה

הוא. **אתו שיילוח לרב הונא אמר להו טרפה** - מסברא דנפשיה אמרה ולא משמיה דרב מדלא קאמר להו הכי קאמר רב טרפה ורב יהודה אמרה משמיה דרב.

דף יט.ב

דא"כ מפסדת לקמייתא - דאמרת משמיה דרב הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש כשרה אלמא לאו ברובא דשחיטה תליא אלא דניפוק חיותא בשחיטה דהיינו שליש האמצע. **הכא נמי** - במיפק חיותא בעי למיתלי ובהגרמה נפקא וכל הנך הגרים דקאמרי רב הונא ורב יהודה הכא לאו בהגרמה דרבנן ור' יוסי קאמרי ולא אפלוגתייהו קיימי דא"כ קשיא דרב הונא אדרב הונא דאפי' בהגרים שליש ושחט שני שלישי טריף רב הונא לעיל לדברי הכל וכ"ש בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש אלא ההיא אפלוגתא דרבנן ורבי יוסי קיימא ורב הונא משמיה דרב אסי קאמר לה והא אמוגרמת דשיפוי כובע קיימי כרבי חנינא ורב הונא משמיה דרב קאמר לה. **לאו היינו דרבי אלעזר כו'** - דשחיטה זו יש לה שינים כמסרק. **ודלמא במקום שחיטה** - הוא דקא מכשר לה בהגרמה חוץ למקום שחיטה לא מכשר רבי אלעזר בר מניומי. **מפורעת** - מגולה ונכרת כמו (במדבר ה) ופרע את ראש האשה. **ויתייב וקאמר כו'** - רב כהנא קא בעי לה מרב יהודה. **שחיטתו כשרה** - משום דרובא בשחיטה ורב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא כדאמר לעיל. **שחט במקום נקב** - שהיה חצי קנה פגום בצדו החיצון. **שחט ופגע בו נקב** - שהיה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת. **שחט במקום נקב** - נעשה כמי ששחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל דקא נפקא חיותא בידא דישראל ובפלגא קמייתא לא מיטרפא דפסוקת הגרירת שיעוריה ברובא. **שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים** - דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה ברישא. **קרי עליה** - רבי יוחנן על רבי אלעזר. **עובד כוכבים עובד כוכבים** - לא שהיה קורא לו עובד כוכבים אלא ליגלג עליו עובד כוכבים עובד כוכבים כלומר בשחיטת עובד כוכבים אתה תולה טעמך וכל היום אתה יכול לומר עובד כוכבים עובד כוכבים ואין הטעמים דומים כדמפרש רבא. **בשלמא** - שחט ישראל וגמר עובד כוכבים פסולה. **מדהוה ליה לישראל למשחט רובא** - שהיה הקנה שלם לפניו. **ולא שחט** - אלא חציו לאו מידי עבד דחיותא בחצי קנה לא נפקא והוה ליה כקנה

שלם וכי אתא עובד כוכבים בתריה דמי כמאן דעביד כולה דהא חיותא בידיה נפקא. **אלא הכא** - דשחט ופגע בנקב. **מכדי משחט שחיט** - כל הנמצא בה וטרפות בחצי קנה לא הוי והויא לה תחילה כקנה שלמה והרי שחוט לפנינו מה לי במקום נקב כו'. **מתני'**. **השוחט מן הצדדין** - לצד הצואר. **שחיטתו כשרה** - ואפי' לכתחלה נמי ואידי דבעי למתני המולק מן הצדדין תנא נמי השוחט בדיעבד. **המולק מן הצדדין מליקתו פסולה** - דבמליקה כתיב ממול ערפו דהיינו מאחוריו. **השוחט מן העורף** - ממול העורף מוקי לה בגמרא כלומר מאחורי הצואר. **שחיטתו פסולה** - ובגמרא מוקמינן לה בשלא החזיר הסימנין אחורי העורף אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנין וקודם שהגיע לסימנין נטרפה בשבירת המפרקת ואע"ג דבמליקה כשרה התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוי מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגומרת שחיטתה אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפא לה והשוחט מן הצדדין דקתני רישא אפי' בדלא אהדר דהא מישחטי סימנין שפיר קודם חתיכת מפרקת. **המולק מן העורף** - וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנין. **מליקתו כשרה** - דזו היא מצות מליקתו לכתחלה וכדתניא לקמן חולין (דף כא) בברייתא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה כו' ואידי דתנא השוחט מן העורף פסולה דאפי' בדיעבד תנא נמי המולק בדיעבד. **השוחט מן הצואר** - תחת הגרון קרי צואר והיא דרך רוב השחיטות. **וכל העורף** - כל מול העורף. **גמ'**. **אי נימא עורף ממש** - מה שיש מן העורף אחורי הפרצוף קרי עורף כדיליף לקמן בסמוך להדי פנים כנגד פנים. **כדקתני סיפא** - וכל העורף כשר למליקה ואי בעורף ממש מאי כל העורף והרי דבר מועט הוא אלא ש"מ מול עורף קאמר שהוא ארוך. **והוא יושב ממולי** - אלמא כל היכא דכתיב מול לאו עליו ממש הוא אלא בראיתו דהא לאו עליו ממש היו יושבים אלא בראיתו שהיה בלק רואה אותם. **עורף ולא פנים** - מדכתיב עורף ולא פנים ולא כתיב כי פנו אלי עורף ולא צואר דהיינו גרון ש"מ עורף דקרא לאו כנגד הגרון הוא אלא כנגד הפנים ומול הרואה את העורף הוי כנגד הגרון. **מאי ואומר** - הא נפקא ליה שפיר מוהוא יושב ממולי ומהאי קרא בתרא לא משתמע דמול עורף דקרא לאו עורף ממש הוא דהאי קרא לא משמע לן אלא מקום עורף היכא. **ומשני הכי קאמר וכי תימא** - כלומר אם תאמר השתא דאמרת דקרא היינו רואה את העורף אכתי לא ידעינן עורף

מאי ניהו דנדע מול דידיה היכא. **מחזיר סימנין כו'** - וחותר הסימנין לבדן ולקמיה מותיב לה ממתניתין. **אף מחזיר** - מצותו למלוק שדרה ומפרקת כולה תחלה עד שמגיע לסימנין ואם החזיר הסימנין ומלקן לבדן אף זו היא מצותה. - ואיכא דאמרי דוקא מחזיר - ואם לא החזיר אלא חתך השדרה פסולה. **ומסתברא כמ"ד** - דבני ר' חייא אף מחזיר אמרו דאי דוקא מחזיר אמרו הויא מתני' תיובתייהו דקתני השוחט מן העורף כו'.

דף כ.א

ואי ס"ד מחזיר דוקא - ומתני' דקתני מליקה כשרה בשהחזיר קמיירי דאי לא החזיר פסולה שוחט אמאי פסולה מאי שנא עורף מצדדין אלא לאו ש"מ אף מחזיר קאמרי ומתני' בדלא אהדר ולא הויא מתני' לא תיובתייהו ולא סייעתייהו. **יקבלו הרובין את תשובתן** - הנערים בני ר' חייא. **למעוטי מאי** - אי משום דעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה וצואר כשר לשחיטה ופסול במליקה הא תנא ליה. **לאו למעוטי חזרת סימנים** - דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואידי דתנא כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי כשר במליקה פסול בשחיטה. **לא למעוטי שן וצפורן** - ומשום סיפא נקט לה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי שן מחוברת וצפורן מחוברת דפסולה בשחיטה והכי קאמר כשר במליקה כגון צפורן מחוברת פסול בשחיטה וכיון דאשמועי' צפורן הוא הדין לשן דטעמא משום מחובר הוא ואידי דתנא סיפא תנא נמי רישא. **שן וצפורן בהדיא תנא להו** - לעיל חולין (דף טו) במתני' חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן ואוקמינן במחוברת ואית דמפרשי דמרישא ממעט שן תלושה וצפורן תלושה דכשר בשחיטה ופסול במליקה ולא היא דא"כ למה הוזכר שן וצפורן לימא הכי למעוטי תלוש דפסול במליקה אלא תלוש לאו מילתא היא דנימא כשר בשחיטה ופסול במליקה דהא בתלוש לא מיקריא מליקה ואפי' מליקה פסולה לא מיקריא דהא פירש לן קרא דמליקה בעצמו של כהן היתה ובכלי לא מיקריא מליקה דלא אשכתן בכלי דמיקריא מליקה ומנא תימרא דמליקה בעצמו של כהן דתניא בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (דף סה) והקריבו הכהן אל המזבח וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח אלא מגיד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן ולההוא לישנא פרכינן שן וצפורן בהדיא קתני להו בתורת כהנים כדפרישית והא נמי ליתא דלא פרכינן בהדיא קתני לה אלא א"כ שנויה במשנה דרוב ברייתות

שבתורת כהנים ושבתוספתא שנאום חכמים במשנתנו ולא פרכינן הכי אלא היכא דסתם במתניתין תרי זמני או בחד מסכתא או בתרתין. **למעוטי מוליך ומביא** - דכשר בשחיטה ופסול במליקה ומשום רישא נקט לה ואידי דתנא רישא תנא סיפא. **הניחא למאן דאמר כו'** - פלוגתא דרב הונא ורבה היא לקמן בשמעתין. **סברי לה כמ"ד פסול** - ומוקמינן למתני' למעוטי מוליך ומביא. **קוצץ ויורד** - בלא הולכה והובאה. **כ"ש כו'** - דכל כמה דלא ממעט קרא בהדיא כדממעט סכין וצואר כי עביד מליקה בשחיטה טפי עדיף. **אמר שמואל כל הכשר כו'** - שמואל לאו בהלכות שחיטה איירי דא"כ איכא למפרך טובא דאי סבר מוליך ומביא במליקה פסול הא איכא מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיכא תלוש ואי קסבר מוליך ומביא במליקה כשר וכל שכן קוצץ ויורד כדאמרינן קשיא סיפא דדייקינן הא פסול פסול והא איכא קוצץ ויורד דפסול בשחיטה וכשר במליקה אלא שמואל בהכשר מקום שחיטה קא מיירי כל מקום הראוי בצואר לשחיטה ראוי למליקה לעומתו מאחוריו במול עורף. **ופרכינן הא פסול פסול** - דעל כרחין שמואל משום הך דיוקא נקט לה דאי משום היא גופה לאשמועינן דכל מול העורף כשר למליקה הא בהדיא תני לה במתני' אלא שמואל פסול אתא לאשמועי' ולמעוטי מאי דכיון דפסול בשחיטה יהא פסול במליקה למעוטי למעלה מן הצואר דפסול במליקה לא אצטריך דהיינו עורף ממש ובהדיא כתיב ממול ערפו ולא ערפו. **אילימא למעוטי סימנים שנעקרו** - דכיון דאין אותו צואר כשר לשחיטה אין עורף כנגדו כשר למליקה. **והא תני רמי** - דאפי' לשחיטה כשר. **ראשו פשיטא** - קרא בהדיא כתיב. **שיפוי ראשו** - משהתחיל הראש לשפע ואי נמי שיפע מליקתו. **והגרים ואזל עד דמטא תתאי** - לסימנים נגד מקום שחיטה וגמר מליקתו שם דאי עבד רובא בשיפוי הראש דהיינו עורף ממש לא איצטריכא ליה לשמואל דהא מול בהדיא כתיב אלא מיעוטא הוא דעבד התם ואשמועי' שמואל דכי היכי דמיפסלא שחיטה משום התחלת אותו מקום וכדרב הונא כו' אף על גב דרובא במקום שחיטה מיפסלא נמי מליקה. **למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה** - אלא מדברי סופרים רבי אלעזר אמרה בפרק השוחט (לקמן חולין דף כח).

דף כב.

אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה - מתורה שנמסרה למשה על פה

דהיינו הלכה למשה מסיני ורבי אמרה דפליג אדרבי אלעזר בפ' השוחט (לקמן חולין דף כח) דתניא רבי אומר וזבחת כאשר צויתך מלמד שנצטווה משה על הלכות שחיטה בעל פה ואע"פ שלא כתבו בתורה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה אלמא יש שחיטה לעוף. **אדרבה אפכא מסתברא למ"ד [יש] שחיטת העוף מן התורה איכא למימר דהכי אגמריה דאין עיקור. ואפי' למ"ד - דיליף ליה התם בהיקישא מזאת תורת הבהמה והעוף וגמר לעוף מבהמה מצי' למימר דכיון דהוזכרה שחיטת העוף בסיני דהא היקישא בסיני נאמרה אגמריה רחמנא למשה על פה לענין עיקור לא ליהוי כבהמה. אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים מהיכן גמר לה - כלומר אהיכא סמכי דאנן דתקון ליה שחיטה מבהמה גמרו הילכך כולה מלתא כבהמה תקון. רבין בר קיסי - שם חכם. לא אמרן אלא במליקה - דכיון דדרסה וחלדה לא פסלי בה עיקור סימנים נמי לא פסלי בה אבל בשחיטה כו'. כל הכשר כו' - כל הצואר הכשר לשחיטה כשר למליקה מאחוריו. הא פסול פסול - ואי צואר שנעקרו סימנין פסול לשחיטה היכי מתכשר במליקה. ההוא - דרבי ירמיה פליגא אדרבין בר קיסי דרבי ירמיה סבר דאף לשחיטה אין עיקור ולית הילכתא כמתניתא דרמי בר יחזקאל דהא תניא בפירקין דלקמן חולין (דף כח) שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה אלמא יש עיקור בעוף דהא בעוף קמיירי מדקתני שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה דעוף הכשרו בסימן אחד ואי קשיא לך מתניתא אמתניתא דהא דרמי בר יחזקאל מתניתא היא תריץ הא כמאן דאמר יש שחיטה בעוף מן התורה וכיון דלא איפסיק הילכתא קיימא לן בשל תורה הלך אחר המחמיר. ורוב בשר - שעל המפרקת מאחורי הצואר נפסקה עמו. נבלה - ומטמאה מיד אע"פ שהיא מפרכסת דמתה ממש היא ושחיטה דלאחר מכאן לא מטהרה לה מידי נבלה. מלק - עוף קדשים בסכין נבלה היא והאוכל נבלת עוף טהור מטמא בגדים שהוא לבוש בשעה שבולעה ולא בגדים שקודם לכן ולא בגדים שלבש אחר שהיא במעיו ואין לה טומאת מגע לגמרי אלא טומאת בליעה זו לבדה וכולה ילפינן לה בתורת כהנים מנבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) וכתוב נמי (שם יז) והנפש אשר**

תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר ובעוף משתעי קרא דתניא (לקמן חולין דף ק) (מסורת הש"ס: [נדה מב]) יכול תהא נבלת בהמה מטמאה אבית הבליעה כגון תחב לו חבירו בבית בליעתו והוא לא נגע בה שלא נטמא במגעה וטומאת בית הסתרים לא מטמיא טומאת מגע ובטומאת משא נמי אינו טמא שלא אז עד שבלעה ת"ל לא יאכל לטמאה בה בה משמע מיעוטא מי שאין לה טומאה אלא אכילתה כדכתיב לא יאכל וכתוב בה כלומר בזו בבליעה ולא באחרת יצאת נבלת בהמה שמתמאה במגע כדכתיב (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה וגו' הלכך על כרחך בעוף משתעי יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב מהאי קרא ונבלת בהמה מק"ו מה העוף שאינו מטמא במגע ובמשא מטמא בבית הבליעה בהמה שמתמאה כו' ת"ל בה בה אתה מיטמא בבית הבליעה ואי אתה מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה ואם כן למה נאמר בבהמה והאוכל מנבלתה (שם ויקרא י"א) ליתן שיעור לנוגע ולנושא כשיעור אכילה דהיינו כזית וכולה מילתא מפרש התם דאין לה טומאה לנבלת עוף טהור אלא אז בלבד. **ואי אמרת** - נשברה מפרקת ורוב בשר עמה טרפה בעלמא הוה ולא נבלה והא מליקת סכין כיון דלאו מליקה היא הוה כשובר מפרקתו כשמגיע לסימנין וחותרין בסכין הרי אז כשוחט את הטרפה וקיימא לן בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכח) טרפה ששחטה אינה מטמאה ואע"ג דבשל מוקדשים אמרינן התם (חולין קכג) דמתמאה והאי עוף נמי דקדשים היא ההיא מדרבנן היא ובהמה אבל טומאת בית הבליעה דעוף דמדאורייתא היא לית לה דהתם אמרינן דטומאה מדרבנן בעלמא הוא. **מליקתה זו היא שחיטתה** - דהא בסכין היה וכשר לשחיטה. **תהני לה סכין** - כשמולק הסימן בסכין לטהרה מידי נבלה ואי קשיא לותביה ממתני' דקתני במתני' השוחט מן העורף שחיטתו פסולה טעמא משום שבירת מפרקת היא ואיכא למימר דטרפה היא ולא נבלה. **שהוא מחליד** - לאחר שנתפרקו פרקי העצם ננעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו וכשחותך הסכין תחת העצם הויא לה חלדה. **מפני שהוא דורס** - ממש ולא מוליד ומביא כדאמרן לעיל חולין (דף כ) קוצץ ויורד וזו היא מצותה. **מוליד ומביא במליקה כשר** - וההיא דמלק בסכין סתמא קתני לא שנא קוצץ ויורד ולא שנא מוליד ומביא. **בעיקרי בתים** - קרו"ט בלעז. **הא מיגליא** - דאע"פ שאין העצם מתפשט כל כך לגלות בית

השחיטה מיהו הסכין נראה ומגולה כל זמן חתיכתו. **אי קשיא** - בהא מילתא דזעירי. **הא קשיא לי** - כיון דאמרת נבלה אלמא מתה היא הא דאמר רחמנא מליקה כשרה בקדשים ובעינן חתיכת סימנין כדלקמן חולין (דף כא). **וכי** - לאחר שהיא כמתה בשבירת העצם ורוב בשר למה עומד ומולק שוב הסימנין אי אמרת בשלמא טרפה בעלמא הואי אי נשברה בלא מליקה אבל חיותא מיהא אית בה מש"ה הויא מליקת סימנין מליקה וטרפה ליכא למימר שזה דרך הכשרה דאם לא שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה אין כאן טרפות וכן בכל השוחטין משנקב הוושט יש כאן מעשה טרפה וכי גמר שחיטתו מיתכשרא אם לא שהה שיעור שהייה אלא לזעירי דחשיב לה מתה מה הוא עומד ומולק. **ותקשי לך עולת העוף** - דאמרינן לקמן בשמעתין דבעיא ב' סימנים. **וכי מתה עומד ומולק** - דהא ודאי עוף בחד סימן מתה ואמאי מעכב שני. **התם** - לאו משום מליקה הוא אלא לקיים מצות הבדלה כדילפינן לקמן בשמעתין מומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו. **אי הכי עור נמי** - לבדיל ויחתוך כל הראש אלמה תניא לקמן חולין (דף כא) שנים לרבנן ורוב שנים לר' אלעזר בר ר"ש אבל עור ליכא למ"ד. **כל המעכב בשחיטה** - עור אינו מעכב בשחיטה שאילו קודם שחיטה ניטל כל העור כשרה אבל סימנין שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולהו בעי כדתנן לקמן בהשוחט חולין (דף כז) הלכך גבי הבדלה מעכבי. **והא מיעוט סימנים** - לרבנן דפליגי לקמן בשמעתין אדרבי אלעזר בר ר"ש ואמרי דלא תסגי ברוב שנים אלא א"כ גמר כולן ואף על גב דלא מעכבי בשחיטה.

דף כא.א

מ"מ קשיא - וכי מתה עומד ומולק. **בלא רוב** - רוחב הבשר של מפרקת דאכתי לאו מתה היא דהא זעירי מפרקת ורוב בשר קאמר. **להא שמעתא** - דזעירי. **א"ל** - הואיל ומתה חשוב כל מליקות דאמר רחמנא דבעי לחתוך סימנים וכי מתה עומד ומולק. **אשתומם** - שתק והיה מחשב מה יענה. **בחטאת העוף** - כתיב ולא יבדיל גבי שמיעת הקול בויקרא הילכך בחד סימן סגי דעוף הכשרו בסימן אחד. **ורוב בשר עמו** - לאחר מליקת הסימן. **ובעולה** - דבעי הבדלה כדלקמן שנים או רוב שנים. **פלוגתא** - דר' אלעזר בר ר"ש ורבנן לקמן בשמעתין. **האמר רוב שנים** - דוקא ולא יותר כדקתני לקמן חולין (דף כב) דבעינן שיהא אוחו בראש ובגוף כשהוא מזה. **שדומים לשנים** -

דלכתחלה בעינן שיחתוך רוב להדיא שיהא נראה לעינים שהוא רוב או רוב שנים ואפי' רוב מצומצם. **נשברה מפרקת** - באדם. **וא"ת** - הא עלי מפרקת בלא רוב בשר הוה וקרי ליה מת ותשבר מפרקתו וימת. **מטמא באהל** - ואפי' מפרכס. **עשאה גיסטרא** - שחתכה לרחבה או בצוארה כולו או בשדרה עד החלל כל דבר החלוק לשנים קרי גיסטרא. **ניטל הירך** - ממקום חיבורו בבוקא דאטמא. **וחלל שלה** - כלומר לא שניטל העצם עם קצת הבשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שלישיתו וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהויא כדתנן (לקמן חולין דף עו) בהמה שנחתכו רגליה דהיינו אחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה אבל כשנטל כל הבשר עד שנראית גופה של מקום החתך כעין חלל קיבדור"א בלע"ז. **נבלה** - ואפי' בחייה מטמאה. **כל שרבוצה ונראית חסרה** - דרך הבהמה לרבוץ על יריכה ומתכסת יריכה ברביצתה ואם נראית חסרונה כשהיא רבוצה. **הותזו ראשיהן** - בשמנה שרצים קמיירי בסדר טהרות. **טמאים** - דכיון דעשוין גיסטרא אע"פ שלא הובדלו לגמרי כדמפרש ואזיל הרי הם כמתים. **כזנב הלטאה שמפרכסת** - כלומר דאע"פ שמפרכסת אין זה חיות שהרי זנב הלטאה חותך אותה לגמרי והיא מפרכסת חיתוך הזנב מפרכס. **כהבדלת עולת העוף לרבנן** - דבעו כל הסימנין. **ולא פליגיתו** - את ור"ל דהיינו נמי הותזו ממש. **איכא דאמרי** - דבהדיא אמר רב אסי למילתיה כהבדלת רבי - אלעזר בר"ש ולא בעי רבי ירמיה מיניה. **ואת השני וגו'** - בעולת העוף של חובה כתיב גבי שמיעת הקול כשהוא מביא בדלות בפרשה עליונה כשהוא מביא בעשירות דיבר בחטאת בהמה. **כמשפט** - משמע שקצוב המשפט במקום אחר ואהיכא קאי אחטאת בהמה דלעיל קאי שהרי עולה זו באה חליפין לה הלכך לה אקשה ויליף מיניה כדמפרש לקמיה דאינה באה אלא מן החולין כו'. **או אינו אלא כמשפט חטאת העוף** - שלא תיטען הבדלה במליקתה כדכתיב (ויקרא ה) בחטאת העוף ממול ערפו ולא יבדיל. **כשהוא אומר והקריבו** - בעולת העוף של נדבה בויקרא והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו וגומר מדלא כתיב הקריב אלא והקריבו משמע חלוקה הקרבתו של זה מהקרבת אחרים גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולה ממליקת חטאת.

דף כא.ב.

אלא מן החולין - ולא ממעות מעשר שני ולקמן חולין (דף כב) יליף לה

בחטאת גופה מנלן. **וביום** - שאין חטאת קרבה אלא ביום כדכתיב בפרשת ית"כ (ויקרא יז) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. **ובידו הימנית** - שאין עבודותיו כשרות אלא בימין דכתיב בה (שם ויקרא ד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקיימא לן במנחות בפ"ק (דף י) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין ואי קשיא למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה אחטאת העוף דסליק מיניה ולילף להא מילתא מה חטאת העוף מן החולין כו' דהא כולהו נמי איתנהו בה וחלוק דוהקריבו למלתיה אתא כדאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה לאו פירכא היא דהא חטאת העוף לא כתיבא ביה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן ובהיקש ילפא מדאיקרי חטאת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ולומד בהיקש בקדשים דקיימא לן (זבחים דף מט) בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים. **אי מה** - בהמה כשרה ברוב שנים אף עולת העוף ברוב שנים. **ת"ל** - בעולת נדבה ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו וכי אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו כו' כך שנויה בת"כ והתם מפרש מנין להקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו כשהוא אומר לאחר הקטרה זו ושסע אותו בכנפיו והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה בהקטרת הראש אלמא ב' הקטרות הן והשסוע מבדיל ביניהן. **אף מליקת עולת העוף הראש בעצמו וכו'** - והיינו שנים ואפילו מחובר בעור הבדלה חשיבא כדאמרן לעיל חולין (דף כ) דבמליקה כתב רחמנא הך הבדלה ומליקה כשחיטה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה ועור שאין שחיטה נזכרת בו בהבדלה נמי לא מעכב ולקמן חולין (דף כב) פריך כיון דנפקא ליה הבדלה בעולה מהכא ל"ל והקריבו לחלק בין חטאת לעולה הא הכא בהדיא כתיב דיבדיל והכא בהדיא כתיב דלא יבדיל. **ר' ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף** - דסליק מיניה ולהכי אתקש משום דבחטאת כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא ומלק את ראשו והקטיר (שם ויקרא א) ואין מליקה כתיב בעולה אלא בשל נדבה וזו למידה מזו ולקמן פריך ת"ק הא מנא ליה והך סברא דמן החולין וביום ובידו הימנית נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהיקשא דוזאת התורה לעולה ולמנחה וגו' דאיתקש כולהו להדדי וילפי כולהו מחטאת והכי גמרי ליה בשילהי התודה (מנחות דף פב) ומשתמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף ות"ק לא משמע ליה מההיא היקשא אלא

קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם. ואינו מבדיל בסימן אחד - שמחובר בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל מה דעביד טפי מהכשר הבדלה היא וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה הלכך במליקה כי מליק לכולו סימן לאו הבדלה היא אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא כדתניא לקמן חולין (כז) לחייבו בב' סימנין א"א שכבר הוקש לדגים. ת"ל והקריבו - משמע שנתן לה הכתוב הקרבה לעצמה וחלוקה מדין הקרבת חטאת ומאחר שכתוב אחד הקישן וכתוב אחד חלקן מסתבר כי אקשינהו למול עורף אקשינהו וכי פלגינהו מהבדלה פלגינהו דרבי ישמעאל נמי אומלק והקטיר דת"ק סמיך ונפקא ליה מיניה הראש בעצמו והגוף בעצמו והא דנקט טעמיה מוהקריבו משום דמומלק והקטיר לחודיה בלא והקריבו לא מצי יליף כדאמר לקמן חולין (דף כב) אליבא דת"ק דהא ע"כ ס"ל לר' ישמעאל שנים דוקא כרבנן דכיון דמוקי היקשא דכמשפט אמול עורף וחילוקא דוהקריבו אהבדלה ליכא למימר מסימן אחד פלגיה ואוקמיה ארוב שנים דהא לא שנים כתיב בקרא ולא רוב שנים כתיב בקרא אלא הבדלה כתיבא ולא יבדיל וכי כתיב והקריבו בעולה לחלק וליתן לה הקרבה אחרת להטעינה הבדלה בא וכל שישנו בשחיטה צריך להבדילה ומיעוט ב' סימנין דישנו בשחיטה ישנו בהבדלה דבשלמא לרבי אלעזר ברבי שמעון דגמר מול עורף מגזירה שוה כדלקמן לא מיבעי ליה היקשא דכמשפט אמול עורף וכמשפט חטאת בהמה לא ניחא ליה למימר משום דמעוף סליק גמרה מהיקשא דכמשפט אחיזת חיבור ראש וגוף במיעוט סימנים כדלקמן וחילוקא לרוב שנים דלא מתכשר בסימן אחד אלא לרבי ישמעאל דמפיק היקשא למול עורף והבדלה לגמרי משמע אחיזת ראש וגוף במיעוט סימנים מנא תיתי אלא כרבנן ס"ל.

דף כב.א

אוחז בראש ובגוף ומזה - לאחר מליקה הויא הזאה כדכתיב בחטאת העוף גבי שמיעת קול (ויקרא ה) והזה מדם החטאת וגו'. **מאי קאמר** - דהא אוחז בראש ובגוף משמע שצריך לאוחזן שניהן בתוך כף ידו ולא סגי ליה לאוחז בראש או בגוף ומנא ליה הא בחטאת. **כשהוא אוחז הראש בגוף** - שמחובר הראש בגוף בשעת הזאה דהא כתיב ולא יבדיל. **אף כאן כו'** - דע"כ היקישא להכי אתא דהא מול עורף מג"ש נפקא ליה לקמן וכמשפט חטאת בהמה לא

אמרינן דהא מעוּף סליק. **והקריבו** - דבעי הבדלה במקצת. **והקריבו למה לי** - לחלק דלא נימא כמשפט חטאת העוּף בסימן אחד דהא אתקש מליקה להקטרה. **ה"א כמשפט חטאת העוּף** - דסליק מיניה. **ואי משום ומלק והקטיר** - ההוא הוה מפקינן ליה לדרשא אחרינא דמיניה נפקא לן מליקת עולת העוּף דלמעלה מחוט הסיקרא היא בראש המזבח דאילו מליקת חטאת העוּף למטה כדילפינן לה בזבחים (דף סד) על קיר המזבח זה קיר התחתון כו' בפרק קדשי קדשים וכיון דמיבעי לן למילתא אחריתא לא אלים למעקר היקישא דכמשפט מההוא דסליק מיניה דאיכא למדרש היקישא דמליקה והקטרה לענין ראש המזבח והיקישא דכמשפט לענין אחיזת ראש וגוף. **השתא דכתיב והקריבו** - על כרחך עקריה מיניה דחילוק לגמרי משמע ליה לתנא קמא דלא תיגמר מיניה כלל ואוקמיה אחטאת בהמה ומהשתא דריש מומלק והקטיר דלגמרי איתקש הקטרה למליקה בין לענין ראשו של מזבח בין לענין הראש בעצמו והגוף בעצמו. **משלו ולא משל ציבור** - מתרומת הלשכה. **משלו ולא משל מעשר** - דתרי אשר לו כתובים בפרשה ואפילו לרבי יהודה דאמר מעשר ממון הדיוט הוא להכי אתא אשר לו לממעטיה וביום ובידו הימנית נמי בפר יום הכפורים כתיב כי ביום הזה יכפר וכתוב ביה אצבע וכהונה והזה באצבעו אל פני וגו'. **מביום צוותו נפקא** - למה ליה למילפא מחטאת בהמה הא בכולהו קרבנות כתיב ביום צוותו להקריב דמשמע ביום ולא בלילה וכל הקרבנות במשמע. **כל מקום שנאמר אצבע וכהונה** - ומוקמינן בפ"ק דמנחות (דף י) או אצבע או כהונה וגמר ממצורע עני דכתיב ביה וטבל הכהן אצבעו הימנית ומיניה ילפינן לכל היכא דכתיב כהן או אצבע שתהא עבודה בימין ובעולת נדבה כתיב כהן והקריב הכהן. **ואידך** - הא דאוקמינן במנחות או אצבע או כהונה הני מילי לרבנן אבל לרבי שמעון אוקימנא התם דכהונה בעיא אצבע דאע"ג דכתיב כהונה אי לא כתיב בה אצבע לא גמרינן בה ימין ות"ק דלעיל כו"ש סבירא ליה. **ות"ק** - דאמר כמשפט חטאת בהמה. **ור"א בר"ש** - דאמר כמשפט חטאת העוּף ומפיק היקישא לאחיזת ראש וגוף. **מול עורף** - בעולה מנא להו תרתי לא מצי גמרינן מיניה דאי מצטרקא לן היקישא למול עורף תו לא ילפת מיניה אחיזת ראש וגוף דחילוקא דוהקריבו לגמרי ממעט להבדלה בעולה מדין חטאת דהכי משמע חלק הכתוב בעולה ממליקת חטאת והטעינה הבדלה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה. **גמרי מליקה ממליקה** - במה מצינו מה מליקה

האמורה בחטאת פירש לך בה הכתוב מול עורף אף כל מליקה אינה אלא ממול עורף. **מתני' בתורין** - לשון משנה. ה"ג **במתניתין תחלת הציהוב שבוה ושבוה פסול** - תחלת הציהוב כשמתחילין להביא נוצה יפה צהובה סביב לצואר פסולין בזה ובזה כך מפרש בגמרא דבבני יונה פסולין משום גודלן ובתורין מפני קוטנן דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו. **גמ' תורין גדולים ולא קטנים** - אתורים דקרא קאי. **גדולים ולא קטנים** - לקמיה מפרש מאי משמע. **שיכול והלא דין הוא** - אי לאו דכתיב תורים הוה ילפינן מדינא דקטנים כשרים.

דף כ.ב.

ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים - דהא בני קטנים משמע ועיכובא דגדולים פסולין לקמן יליף. **ת"ל תורים** - לקמיה מפרש מאי תלמודא. **מאי תלמודא** - כלומר מאיזה מקרא אנו לומדים נהי נמי דבני משמע קטנים מיהו עיכובא מנלן דלא מרבינן גדולים מק"ו. **לא לישתמיט קרא** - אי סלקא דעתך גדולים נמי כשרים מכל הנך קראי דמשתעו בקינים כגון האי דנדבה ובשמיעת קול וביולדת ובזב ובזבה ובמצורע לא לשתמיט חד קרא דנכתוב מן בני התורים או מן היונה ומדכתיב בכולהו בני ש"מ לעכב. **ואימא בני היונה דכתיב בהו בני** - לעיכובא ודאי גדולים פסולין אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע הלכך אי בעי גדולים לייתי אי בעי קטנים לייתי. **מה בני יונה** - אינם כשרים בהכשר תורים. **אף תורים** - אינם כשרין בהכשר בני יונה. **יכול יהו כל התורים כשרים** - משיצאו מכלל קטנות. **ויהיו כל בני יונה כשרים** - כל זמן שלא באו לכלל גדולים. **תחלת הציהוב** - כשמתחילין לצהב כנפים שסביבות צוארם פסולים בזה ובזה דיצאו מכלל קטנים ונפסלו מבני יונה ולכלל גדולים לא באו שיוכשרו בתורים. **משיזהיבו** - שיהא כנפי גופן גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב. **משיצהיבו** - משיתחילו לצהב. **מאימתי בני יונה כשרים** - דביום שנולדו מאוסים הן ומאימתי כשרים. **משיעלעו** - כדמפרש לקמיה. **הוא תני לה** - שונה היה המשנה מפי רבו משיעלעו והוא אמר לה מפרש המשנה מדעתו דמשיעלעו לשון אפרוחיו יעלעו דם משיהא להם דם מצוי בבשר דכי שמיט גדפא מיניה אתי מיניה דמא. **מן התורים או מן בני היונה** - מאיזה מהן שארצה והביא משניהן תחלת הציהוב מהו יצא ידי נדרו או לא הא דתנן תחלת הציהוב פסול בשניהם משום ספיקא הוא

שמא גדולים שמא קטנים הלכך הנודר תורים לא יצא שמא קטנים הם והנודר בני יונה לא יצא שמא גדולים הם אבל זה שנדר איזה שירצה והביא שניהם יצא ממה נפשך אם גדולים הם יצא משום תורים ואם קטנים הם יצא משום בני יונה. **או דלמא** - לא גדולים נינהו ולא קטנים הוו אלא בריה בעלמא הוו דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו. **אמר רבא תא שמע** - מדאיצטריך קרא למעוטינהו. **אי אמרת בשלמא** - אשמועינן קרא דבריה נינהו ואפילו היכא דליכא למיחש לספיקא כגון בבעיא דידן דפסול שפיר אתא קרא. **אלא אי אמרת ספיקא נינהו** - וקרא לא פסלינהו אלא היכא דמיחייב תורין בהדיא או בני יונה בהדיא. **איצטריך קרא למעוטי** - מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא אי פשיטא לך דגדולים נינהו אייתינהו בתורים ואי פשיטא לך דקטנים נינהו אייתינהו בבני יונה וכיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשורינהו.

דף כג.א

למעוטי נרבע ונעבד - ואף על גב דתנא קתני פרט לתחלת הציהוב אסמכתא בעלמא הוא ולעולם פסולייהו משום ספיקא רובע ליכא למימר בעופות דאין לך עוף רובע. **הואיל וכתוב** - גבי קרבנות. **כי משחתם בהם מום בס** - לא ירצו לכם דבין השחתה בין מום פוסלים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו'. **דבר ערוה** - רובע ונרבע. **עבודת כוכבים** - נעבד שהשתחוה לבהמתו. **כי השחית כל בשר** - בדור המבול כתיב ודור המבול בערוה קלקלו כדכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו' שהיו נזקקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה וחיה. **בבהמה** - כתיב תמים זכר אבל עוף לא כתיב ביה לא תמים ולא זכר הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר משום הקריבהו נא לפחתך. **מן האיל או מן הכבש** - מאיזה שארצה. **פלגס** - כבש בן שנה בתוך שנתו קרוי כבש ואיל משעברו י"ג חדשים שנכנס חדש שלם בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם פלגס בתוך חדש ראשון של שנה שניה. **הקריבו** - משנה היא במסכת פרה (פ"א מ"ג) ובפלגס קא מיירי. **ואין עולה לו מזבחו** - אם היה מחוייב איל לבדו או כבש לבדו וטעמא לא מפרש תנא אי משום - ספיקא אי משום בריה. **וא"ר יוחנן** - מנא לן דמביא עליו נסכי איל של שני עשרונים ושלישית ההין יין דכתיב בפרשת נסכים בשלח לך אנשים או לאיל האחד וגו' או לרבות את הפלגס בנסכים הללו ומדאיצטריך

קרא לרבוויי ש"מ קסבר רבי יוחנן דת"ק דאמר אין עולה לו מזבחו משום דבריה הוא ולענין נסכים רחמנא רבייה דאי ספיקא הוא לא מרבייה קרא דכיון דשמא איל הוא פשיטא דבעי אתוויי נסכי איל ואתנוויי דאי איל הוא ליהוי דידיה ואי כבש הוא יהא היתר נדבה שהרי מתנדבין נסכים בלא קרבן כדאמרינן במנחות בפרק בתרא (דף קז) ואע"ג דתני אין מתנדבין לוג אחד ולא ב' וה' אלא שלשה כדי שיהו קרויין נסכי כבש או ארבעה שיהו קרויין נסכי איל או ששה הראוין לפר הכא כי האי גוונא בהדי אחריני קרבי.

דף כגב.

מייתי ומתני - דסבירא ליה ספק הוא והכא קא מבעיא לן אליבא דבר פדא במאי מסתפק ומאי מתני ואו לאיל דריש ליה לדרשא אחרינא במנחות בפרק שתי מדות (דף צא) וקא מיבעיא לן הכא מאי מתני מי פשיטא ליה לבר פדא דלאו בריה הוא אלא ספק איל ספק כבש הוא וכי מתני איל וכבש הוא דמתני אי איל הוא ליהוי כוליה דידיה ואי כבש הוא עשרון סולת רביעית היין ליהוי דידיה ואינך לנדבה אבל בבריה לא צריך לאתנוויי ולמימר אי בריה הוא ואינו ראוי לנסכים ליהוי כולהו לנדבה וגבי בעיין דלעיל כיון דודאי לאו בריה הוא יוצא ידי נדרו ממ"נ דהא או כבש או איל הוא והוא נדר באיזה שירצה. **או דלמא בבריה נמי** - מספקא ליה לבר פדא דלמא בריה הוא וגבי נסכים מייתי ומתני דאי בריה הוא ליהוי כולהו נדבה וגבי בעיין נמי לא נפיק דדלמא לאו איל ולא כבש הוא. **תודה** - טעונה מ' חלות שלשים של מצה וי' של חמץ. **מן החמץ או מן המצה** - י' חלות מאיזה מין שארצה ולקמן בעי היכי מייתי ל' חלות לחודייהו. **שיאור** - שיצא מכלל מצה ולכלל חמץ לא בא. **ר"מ ורבי יהודה** - פליגי באלו עוברין (פסחים מח) לר"מ הוי שיאור בהכספת פנים ואפילו אין שם סדק ואם נסדק אפי' כקרני חגבים מיקרי סידוק וחייב כרת ושיאור בהכספת פנים אמרינן בריש אלו עוברין (שם פסחים מ"ח) דר"מ חייב מלקות ורבי יהודה אית ליה תרי קולי חדא דהכסיפו פניו אפילו שיאור לא מיקרי וכקרני חגבים הוא דמקרי שיאור ועוד קולא אחריתי דבהא דקרי ליה ר' יהודה שיאור לא מחייב עליה מלקות. **שיאור דמאן אי שיאור דר"מ** - דהכסיפו פניו. **לרבי יהודה** - כלומר וקא מיבעיא לן אליבא דרבי יהודה אי נפיק בהאי שיאור אי לא הא ודאי לרבי יהודה מצה מעליא הוא ונפיק משום מצה. **אי שיאור דרבי יהודה** - דקרני חגבים ומיבעי לך אליבא דרבי מאיר הא

ודאי לרבי מאיר יצא ידי נדרו ונפיק משום חמץ. **ואי דר"מ** - דהכסיפו פניו וקא מיבעיא לך אליבא דר"מ. **מדלקי עליה** - דאמרינן התם האוכלו במ'. **חמץ הוא** - ואע"ג דכרת לא מחייב משום דלאו חמץ הראוי לאכילה הוא מיהו חמץ נוקשה מיקרי מדקא מיחייב עליה מלקות ולענין נדר יצא ידי נדרו שהרי הביא חמץ. **אלא דרבי יהודה** - דקרני חגבים ומבעיא לן אליבא דרבי יהודה דאמר בשיאור דידיה ישרף אלמא יש בו צד חמץ וקאמר האוכלו פטור אלמא לאו ודאי חמץ הוא והויא התראת ספק. **מאי ספק הוי** - ונפיק ממה נפשך או דלמא בריה הויא ולא נפיק. **ה"ג והא א"ר הונא האומר הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה** - דאדם יודע דאין לחם בלא תודה וכיון דאיחייב בכולהו נהי נמי דלאו בריה הוא היכי נפיק. **הא לא ידע אי חמץ אייתי דלוסיף עליה ולייתי מצה אי מצה היא דלייתי חמץ** - ועל כרחו יביא חלות כשרים ובהן יוצא ידי נדרו שהרי הביא עשר שנדר וגם הוסיף עלייהו. **לא צריכא דאמר הרי עלי י' חלות** - לפטור תודתו של פלוני דלא מיחייב עליה בכולהו מ'. **סוף סוף** - כיון דאמר לפטור לא נפיק עד דפטר ליה להווא פלוני מי' חלות והאי לא מצי פטר ליה בהאי שיאור דלא ידע ההוא פלוני מאי אייתי האיך דלוסיף עלייהו. **לא צריכא דלא אמר לפטור** - אלא הרי עלי י' חלות לתודתו של פלוני דכיון דאמר לתודתו של פלוני לא איחייב ליה בתודה ולחמה אלא בעשר והא ודאי פשיטא לן דההוא פלוני לא מיפטר בהאי שיאור ואיהו נמי לא מקבל עליה למפטריה אלא לאתווינהו בעלמא וכסבור שיוכלו ליקרב עם המצה של חבירו. **מיפק גברא ידי נדרו נפיק** - ויפדו ויפלו דמיהם לנדבה לתודה אחרת או לא נפיק תיקו. **ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה** - כדיליף לקמן (חולין דף כד).

דף כד.א

ושחט וחוקה - ושחט אותה לפניו וכתוב זאת חוקת התורה. **וכל היכא דכתיב חוקה** - לעיכובא ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בק"ו מי לא דרשינן ק"ו לרבויי ועיכובא דחוקה למילי אחרנייתא. **הא גבי יום הכפורים** - דכתיב גורל ונתן אהרן על שני וגו' וכתוב חוקה בסוף הפרשה ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל הוה מרבינן בק"ו דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל. **דתניא** - הגורל לה' ועשהו חטאת דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושהו חטאת שאם אמר זה לשם וזה

לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל. **שיכול והלא דין הוא** - אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו' הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען. **ומה במקום שלא קדש הגורל** - כגון קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת וא' לעולה שאם הגריל עליהם שכתבו על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם בגורל לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנותן הרשות בידו. **קידש השם** - דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור אלמא שם קבע ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה מקום שקדש כו'. **טעמא דכתיב הגורל ועשהו** - דאמעייט ליה להא מלתא בהדיא. **הא לאו הכי הוה מרבין מקל וחומר** - ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא. **הערופה** - משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה. **וערפו העגלה** - שנה עליה הכתוב לעכב. **לויים בשנים פסולים** - פחות מבן שלשים ויותר מבן נ' כדכתיב זאת אשר ללויים וגו' זאת משמע מיעוטא. **ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהם** - כדיליף לקמיה אשר ללויים ולא אשר לכהנים. **זאת אשר ללויים** - כוליה יתירא הוא דכולה פרשתא בלויים היא והוה ליה למכתב מבן חמש ועשרים כו'. **יכול אף בשילה ובית עולמים** - שאין עבודת לויים אלא שוערים ומשוררים יהו נפסלין בשנים. **ללמוד** - ללמוד הלכות עבודה. **שלא ראה סימן יפה** - לומד ושוכחו. **רבי יוסי אומר בשלשה שנים** - צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו. **דתקיפין** - להוריד המשכן לפרקו ולנטותו להעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלל. **משיביא שתי שערות** - אבל מקמי הכי לא כדיליף לקמן איש איש מזרעך וגו'. **במה דברים אמורים** - שהשנים פוסלות בהן. **ירושלים נקראת בית עולמים** - דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות כל ימי נוב וגבעון.

דף כדב.

ויהי כאחד - אפילו זקנים במשמע. **קול אחד** - שצריכין לבשם את קולם שיהא נראה כקול אחד. **שירתת** - ידיו ורגליו רותתין מאין כח. **ולא הטיל מים** - קודם טבילה. **לכשיטיל מים טמא** - שמא נשאר בפי האמה צחצוח קרי ויוצא עם מי רגלים ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בכעין חרדל

כדתנן במסכת נדה (דף מ). **בילד ובבריא טהור** - דמעיקרא נפיק כוליה. **שליח ציבור** - לכל צרכיהם לתקוע שופר ולנדות ולמנות פרנס. **משיביא שתי שערות** - אבל קטן לא דכתיב איש מזרעך כדלקמן. **לנצח שאני** - דמשמע לעבוד עבודות כבודות הצריכות ניצוח. **והא האי קרא בלויס כתיב** - ואמרן בהו דאין נפסלים אלא בקול. **וזה אחד מהם והכהנים הלויס בני צדוק** - דע"כ צדוק כהן הוה וקרי להו לבניו לויס על שם שמשבט לוי הם ואני שמעתי לשון לויס שמשים כמו (במדבר יח) וילוו עליך וגו'. **איש ולא קטן** - דהכי משמע איש הוא דבעי מומא לאיפסולי ואשר יהיה בו מום לא יגש הא קטן אפילו תם לא יגש. **אבל אין אחיו הכהנים** - הוא דאין מניחין אותו אבל רבנן לא פסלוהו. **איכא דאמרי הא רבי היא** - דאמר לעיל אומר אני עד שיהיה בן כ' ואשמועינן הכא דרבי גופיה לא פסיל ליה בדיעבד ואפילו מדרבנן אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו לכתחלה. **ואיכא דאמרי לרבי פסול מדרבנן** - אפילו בדיעבד עד שיהא בן כ'. **והא** - מתניתין דמכשיר ליה אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו רבנן היא ואשמעינן דאפילו רבנן מודו דלכתחלה לא והא דמכשרו לעיל בדיעבד. **אויר** - הגיע טומאה לאוירו ולא נגעה. **וגבו טהור** - אפילו נגעה טומאה בגבו אינו מקבל טומאה בכך. **אויר כל הכלים טהור** - כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אע"פ שנתלית באוירו. **תוכו** - וכל כלי חרס אשר יפול מהם וגו'. **נאמר תוכו לטמא** - כשהכלי מטמא אוכלין שבתוכו דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא. **ונאמר תוכו ליטמא** - כשהכלי מקבל טומאה מן השרץ דכתיב כל אשר יפול מהם אל תוכו. **מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע** - הכלי למה שבתוכו הוא מטמא כל אוכלין ומשקין הנתונים באוירו כדמפרש לקמיה. **אף תוכו האמור** - לענין הורדת טומאה לכלי. **אע"פ שלא נגעה** - טומאה בו. **העידה** - דכתיב כל אשר בתוכו.

דף כה.א

ואפילו מלא חרדל - שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה שהרי אין כביצה בכל אחד ועוד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים. **ויהא כלי חרס מיטמא מגבו** - בנגיעה. **מק"ו** - דתוכו גלי לך קרא מה שאין כן בשאר כלים

וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה כדיליף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר. **מיטמאין מגבן** - בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא אוירו. **כלי פתוח** - מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו באיזה כלים הרגילה תורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פתחו. **הוי אומר זה כלי חרס** - דכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי אל תוכו. **הא יש צמיד פתיל עליו** - שמצומדת מגופתו עליו לפיו יפה. **פתיל** - מגופו. **טהור** - ואף על פי שהוא באהל המת דקרא באהל המת מישתעי אלמא לא נטמא מגבו. **ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו** - כדאמרן. **הא דרשינהו** - חד לגופיה וחד לגזירה שוה דנאמר תוכו לטמא כו'. **ארבעה קראי כתיבי** - תרי תוכו ובכל חד הוה מצי למיכתב תוך וכתב תוכו. **חד לגופיה** - תוך האמור לטמא לגופיה אתא שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאוירו אע"פ שלא נגע. **וחד לג"ש** - ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אע"פ שלא נגע בו השרץ כדאמרין לעיל חולין (דף כד) - נאמר תוכו לטמא כו'. **תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל** - אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים ואוכלים ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון אין האוכלין טמאין דלאו תוכו דכלי חרס נינהו אלא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל ולא מיבעיא פנימי אם גם הוא של חרס דמציל דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נטמא וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ בפני הטומאה מציל על האוכלין שבתוכו שהרי גם הוא לא נטמא וחוצץ דאי משום דנגע בחיצון חיצון ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום דקאי באויר כלי חרס וכתוב וכל אשר בתוכו יטמא ה"מ אוכלין ומשקין אבל כלים אין מיטמאין דתניא בפסחים (דף כ) יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיק ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס. **כלי שטף** - כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו כלי שטף על שם שיש להם טהרה במקוה. **אלא מתוכן ובנגיעה** - עד שיפול לתוכן ויגע בהן ונימא דהאי אשר יפול עליו על שוליו ועל דופןותיו מתוכו קאמר. **מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו** - בלא נגיעה. **אין מיטמא מגבו** - אפילו בנגיעה כו'. **אמר קרא וכל כלי פתוח** -

דמדאדכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתוב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאינך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין אלמא מגבן נטמאו. **גולמי** - שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן וראויין הן לתשמישן. **פשוטיהן** - אפילו נגמרה מלאכתן. **טהורין** - דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן. **גולמי כלי מתכות טהורין** - ולקמן מפרש טעמא. **פשוטיהן טמאין** - אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו'. **לשוף** - לשפוף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אשפריל"א. **לשבץ** - לשון משבצות מרמצן עשוין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לנוי כמו שעושים בארגז הנשים. **לגרר** - ברהיטנא להחליק. **לכרכב** - שחוקק בהן חקיקות גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים. **להטיח בטונס** - דג הוא כמו ששנינו באלו טרפות (לקמן חולין סו) אפונס ואטונס ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ) משישפוף בעור הדג. **או שמחוסר כן** - בסיס לישיב עליו. **אוגן** - שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לנוי. **אוזן** - אנש"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולנפה. **מחוסר חטיטה** - טהור דלאו כלי הוא. **דחק קפיזא בקבא** - כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה.

דף כהב.

לשוף - בשופינא לימ"א בלעז. **לשבץ** - במשבצות זהב לנוי. **לגרר** - גרוטושיי"ר לשוף שייך בכלי ברזל לגרר שייך בכלי זהב וכסף. **לכרכב** - בצוורים שקורין ניי"ל. **להקיש בקורנס** - שיש בו פחיתות ופושטן בקורנס. **טהור** - הואיל ולא נגמרה כל מלאכת נוי ולקמן מפרש טעמא. **מחוסר כסוי טמא** - שאין הכיסוי ממלאכת הכלי שהכסוי כלי אחר הוא ובלא כסוי הוא בנוי. **מאי שנא** - גולמי כלי מתכות דטהורין ומאי שנא של עץ דטמאין. **הואיל ולכבוד עשוין** - הנך דמתכת הלכך לא חשיבי כלי למילתייהו עד שתגמר כל מלאכת כיבודן. **הואיל ודמיהן יקרים** - ועד דעבידי לנוי לא חזו

למילתייהו לימכר ביוקר כראוי להם. **כלי עצם** - דמיהם יקרים ואין עשויין לכבוד לרב נחמן הווי ככלי מתכות ולר' יוחנן הווי ככלי עץ. **דכלי עצם מקבלים טומאה** - בתמיה והיכא רמיזא. **להביא דבר הבא מן העזים** - מקרניהם ומטלפיהם דהא כלי עור בהדיא כתיב ברישא דקרא. **מן הקרנים גרסינן** - ולא גרסינן ומן הקרנים. **פרט לעופות** - כגון צפרני גריפו"ן שעושין מהם כלים. **קטנים חייבין** - במעשר שדרכן לאוכלן בקוטנם קודם שיהו מרים. **מתוקים גדולים חייבין** - שנגמר פריים. **קטנים פטורין** - שאין דרך אכילתן כך. **זה וזה לפטור** - קטנים פטורים בין מרים ובין מתוקים. **זה וזה לחיוב** - גדולים בין מרים ובין מתוקים ולקמן מפרש גדולים מרים למאי חזו. **מתני'**. **התמד עד שלא החמיץ** - הא נמי להכי תנייה הכא משום דדמיה להנך דלעיל אלא דעד השתא איירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בזו אינו נוהג בזו ומהשתא מיירי בחדא מילתא ויש בה חלוק פרקים ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה ויש זמן שזה נוהג בה ואין זה נוהג בה. **יין** - הוזכר לענין קיחת מעשר בירושלים ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך וגו' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע בעירובין (דף כז) ומים הוזכרו לענין לפסול את המקוה בשלשה לוגין מים שאובין אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה ויין אינו פוסל את המקוה. **תמד** - מים הנתנים בחרצנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין והתמד עד שלא החמיץ מים בעלמא הוא ונוהג בו תורת פסול מקוה ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר ולאחר שהחמיץ ינהוג בו קיחת מעשר ולא ינהוג בו פסול מקוה. **וכן האחין השותפין כשחייבים כו'** - האחין שהן שותפין בירושתן. **כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה** - חלקו ולבסוף נשתתפו חייבין בקלבון כשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנין שתי קלבונות והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין שתי קלבונות שהיה להן לשקול לחצאין. **ופטורין ממעשר בהמה** - כל הנולדים להם כל ימי שותפותם שהשותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק בתרא (דף נו) יהיה לך ולא של שותפות והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכורות כתיב. **וכשחייבין במעשר בהמה** - כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם דאמר התם יכול אפילו קנו בתפוסת הבית תלמוד לומר יהיה ופטורין מן הקלבון לגמרי ששוקלין בין שניהם שקל שלם שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרן

בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק א משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו נמי אין מצות שקליהם עליו והווי ליה כשכנו ובן עירו. **גמ'.** **כדי מדתו** - ולא יותר שאם מצא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרי יש כאן יין. **ר' יהודה מחייב** - במעשר דכוליה פירא היא וחכמים פוטרים הואיל ולא נוסף בו כלום אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום.

דף כו.א

בשהחמיץ מחלוקת - אבל בשלא החמיץ רבי יהודה מודה דלאו פירא הוא ורבנן אפילו בשהחמיץ פליגי. **ומתניתין רבי יהודה היא** - ובשלא החמיץ לא בעי רב נחמן לאוקמי לפלוגתייהו ותיקום מתניתין כרבנן דקסבר ר"נ דכיון דכשלא מצא אלא כדי מדתו קא מיירי אי לא החמיץ לא מחייב עליה רבי יהודה. **קנה מעשר** - ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים מפני שנתחללו על התמד דאילו לא החמיץ הווי הנך מעות קיימי בקדושתיהו ביד המוכר. **איגלאי מילתא** - דבשעת לקיחה פירא הווי דנכנס בהם כח החרצנים אלא שעדיין לא נגמר וחילול מעליא הוא שאם לא היה יין בחרצנים לא היה מחמיץ לעולם. **אלא מתניתין דקתני** - לא החמיץ אין נקח בכסף מעשר ומשמע דאינה לקיחה והדמים קדושים ביד המוכר. **דלמא אי שבקיה הווי מחמיץ** - היכא דליתיה קמן ניזיל בתר רובא ורובא מחמיצין הן ומדקתני אין נקח ופוסל ש"מ כל כמה דלא החמיץ אע"פ שעתיד להחמיץ ההיא שעתא מיהא לאו פירא הוא ולא הוי חלול. **כששייר ממנו** - מוכר זה בכוס ולא החמיץ. **רבא אמר** - מתניתין דקתני עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעשר ואע"ג דפירא הוא. **ר' יוחנן בן נורי היא** - דאזיל בתר חזותא ואמר קורטוב חלב משלים לג' לוגים לפסול מקוה משום דיש לו מראה מים והכא נמי אע"ג דפירא הוא עד שלא החמיץ הואיל וחזותיה מיא פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל וחזותיה וטעמא מיא אינו נקח ורב נחמן דאמר כרבנן דאמרי קורטוב חלב לא משלים לפסול את המקוה ואף ע"ג דחזותא דכולהו מיא הוא והכא נמי אע"ג דחזותיה מיא הואיל ופירא הווי לא פסיל מקוה ולגבי מעשר נמי נקח. **לא פסלוהו** - דאע"ג דאיכא שלשה לוגין שלמים כיון דחזותיהו דחמרא לא פסלי. **שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב** - שאינו דוחה את מראה המים. **ומראיהן כמראה מים** -

כיון דליכא שיעורא במיא לא פסלי דרבנן תרתי בעו שיעורא וחזותא. **הכל הולך אחר המראה** - דכי היכי דאזלת ברישא בתר חזותא ואמרת לא פסלוהו סיפא נמי זיל בתר חזותא ואימא פסלוהו. **לאו א"ר יוחנן כו'** - רבא הוא דמסיים לה למילתיה דאוקי מתניתין כרבי יוחנן בן נורי. **והכא נמי** - דתמד עד שלא החמיץ ואע"פ שעתיד להחמיץ והשתא פירא הוא הואיל וחזותיה מיא פסיל מקוה ואינו נקח ורב נחמן כרבנן דאף ע"ג דחזותיה מיא לא פסיל דתרתי בעינן לפסול מקוה [שיעורא וחזותא] ולענין מעשר נקח דאפירא קפיד רחמנא והא פירא הוא והכא לא בעי תרתי ולבי מהסס [משום דרישא משמע דאזיל בתר חזותא וסיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא] ונראה בעיני דרבא חסר קורטוב תני ברישא ומשום דליכא שיעורא קאמר תנא קמא לא פסלוהו אבל שלשה לוגין שלמים אפילו מראיהן כמראה יין פסלי דרבנן לא קפדי אחזותא כלל והשתא מיתוקמא שפיר דרב נחמן [דאזיל בתר בסוף אף ע"ג דהשתא חזותא מיא דאמר כת"ק דלא אזיל בתר חזותא ורבא דאמר כר"י] (דאמר כרבנן) והכי אמרינן בפרק קמא דמכות אליבא דרבא דחסר קורטוב תנינן ברישא ות"ק לא זו אף זו קאמר ור' יוחנן בן נורי ארישא נמי פליג ואתא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמים ומראיהן כמראה יין לא פסלי ובסיפא אף ע"ג דליכא שלשה לוגין שלמים מיס הואיל דאיכא מראה מיס פסלי. **ופליגא דר' אלעזר** - הא דאמר רב נחמן לעיל בשהחמיץ מחלוקת פליגא אדר' אלעזר. **הכל מודים** - אפילו רבי יהודה. **שאין מפרישין עליו ממקום אחר** - מתמד אחר. **אלא א"כ החמיץ** - תמד זה שהוא בא לתקן ולהפריש עליו ממקום אחר ומדקאמר ר' אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין מפרישין עליו ממקום אחר מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בלא החמיץ ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אלא מיניה וביה אבל ממקום אחר אפילו הוא כיוצא בו שלא החמיץ לא שמא זה עתיד להחמיץ והוי פירא וזה אין עתיד להחמיץ וקא מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור והמפריש מן הפטור על החיוב אוכל טבל שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו שאינו ראוי לכך ונמצא שלא נתקן זה שהפריש עליו והמפריש מן החיוב על הפטור מאכיל טבל לכהן שהרי אין שם תרומה חלה עליו כיון שזה שהוא מפריש עליו א"צ לכך נמצא שנותן לו מטבל זה החייב בתרומה ומאכילו לכהן על חנם וטבל במיתה אף לכהן כדאמרינן באלו הן הנשרפין (סנהדרין פג).

דף כ.ו.ב

משיקו במים - אם נטמא דמיא בעלמא הוא. **משהחמיץ אין משיקו במים** - דחמרא הוא וכלים ואדם ניתנה להם תורת טהרה במקוה אבל באוכל ומשקה לא נאמר בהן טבילה ומים מיטהרים בהשקה שאם יש לו מים יפים לשתיה ונטמאו נותנן בכלי ומשקען במי המקוה עד שנושקין המים והוי חיבור ובטלי לגבי מקוה כתרומה טמאה שזרעה בקרקע שבטלה טומאתה והיא טהורה והכי מפרש בכל שעה (פסחים דף לד) אבל יין במים לאו זריעה היא דטעמא לא בטיל. **לא שנו** - דמשיקו במים. **אבל טמאין מעיקרא לא** - ורב גביהה פריך עלה מאי שנא. **לשמעתא** - כלומר טעמא דהא מתניתין בעא מיניה מרב אשי. **יקירי** - כבדין. **קפי** - צף ויצף הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו). **מבלבלי** - הכל יחד המים והיין של תמד הלכך מהניא ליה השקה. **מתני'**. **כל מקום שיש מכר** - כל זמן שהבת קטנה ואביה זכאי למוכרה. **אין קנס** - אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף דנערה כתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף. **וכל מקום שיש קנס** - דהיינו כשהיא נערה. **אין מכר** - דתניא בערכין (דף כט) יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו בסימני נערות שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר. **גמ'**. **זו דברי ר"מ** - דאמר קטנה אין לה קנס אבל חכמים אומרים יש לה קנס לקטנה וטעמא מפרש בכתובות (דף מ) כל מקום שנאמר נער בלא ה"א אפילו - קטנה במשמע. **בת שלש שנים** - ראויה לביאה. **הכי גרסינן קטנה מבת יום אחד** - עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס וחכמים אומרים קטנה בת ג' שנים שהיא ראויה לביאה יש לה קנס. **מכר לא** - בתמיה והלא קטנה היא עד שתביא שתי שערות. **אימא אף קנס** - יש לה ואע"פ שיש מכר משתראה לביאה עד שתביא ב' שערות וקודם שתראה לביאה יש מכר ואין קנס ומשתביא שתי שערות ועד שתיבגר יש קנס ולא מכר ובין בגרות לנערות ששה חדשים. **מתני'**. **מיאון** - ביתומה שקדשוה אמה או אחיה ואפילו לדעתה יכולה למאן ויוצאה בלא גט עד שתביא שתי שערות וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא דאיש כתיב בפרשה ואם לא יחפוץ האיש ומקשינן אשה לאיש ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן. **גמ'**. **זו דברי ר"מ** - דאמר נערה לא ממאנת. **במקום חליצה** - דאפילו נערה יכולה למאן. **עד**

שירבה השחור - שיוקף אותו מקום בשער ובמסכת נדה (דף נב) מפרש לא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור. **מתני'**. **תקיעה** - ערבי שבתות וימים טובים להבטיל את העם מן המלאכה ובין השמשות תוקעין להבדיל בין קדש לחול. **הבדלה** - בתפלה ועל הכוס במוצאי שבתות וימים טובים. **תוקעין** - אע"פ שגם היום יו"ט היה ואין בו מלאכה תוקעין להבדיל ממלאכת אוכל נפש. **ולא מבדילין** - מפני שהנכנס חמור מן היוצא. **חל להיות במוצאי שבת מבדילין** - לפי שהיוצא חמור מן הנכנס ותקיעה אין כאן. **כיצד מבדילין** - בין שבת ליום טוב כשהוא במוצאי שבת. **גמ'**. **היכי תוקע** - ביו"ט שבע"ש כשהוא תוקע להבדיל בין קדש לחול דבעי שינוי משאר ערבי שבתות שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה דיוצאה כל כך. **מתוך תקיעה** - קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה. **בנשימה אחת** - ומכל מקום מפסיק הוא בינתיים. **היכא אמר לה** - להאי בין קדש לקדש. **בחתימתה** - של הבדלה אבל בפתיחתה הוא אומר בין קדש לחול וכך אנו נוהגים. **אף בפתיחתה** - מתחיל המבדיל בין קדש לקדש בין אור לחושך. **ולית הלכתא כוותיה** - שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה והבדלה דכתיבה באורייתא בקודש וחול כתיבה וקרבי דוסא נמי לית (ליה) הלכתא דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קודש הקל. **באמצע שבת** - אפ"ה אמרינן בין יום השביעי אע"ג דלא שייך יום השביעי הכא כלל. **סדר הבדלות** - האמורות בתורה הוא מונה ולהבדיל בין הקדש וגו', ויבדל בין האור ובין החושך, ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ובין יום השביעי כו' היינו בין קדש לחול ומשום דבעי למימר מעין חתימה סמוך לחתימתה. **הדרן עלך הכל שוחטין**.

דף כזא

מתני'. **השוחט, שחיטתו כשרה** - בגמרא פריך שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה אלא כמה ישחוט וילך. **אחד בעוף** - בגמרא תני טעמא. **ורובו של אחד** - של כל אחד ואחד. **וורידין** - חוטי הצואר שמקלחין את הדם ובגמרא (לקמן חולין דף כח) מפרש דאעוף קאי ומשום להוציא את הדם. **רוב אחד בעוף כו'** - בגמרא (שם חולין דף כט) פריך הא תנא ליה רישא. **גמ' השוחט** - על כרחך דיעבד משמע הלכך קשיא לן ב' בבהמה לכתחלה לא סגי בהכי בתמיה. **אאחד בעוף** - קאי השוחט דלכתחלה אצרכוה רבנן תרווייהו משום

הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד. **מן הצואר** - מן הגרון. **ששח** - שכופף. **חטהו** - הכשירהו לאכילה וטהרהו לישנא אחרינא חטהו הוציא את דמו ונקהו ולהאי לישנא גרסינן חטהו לישנא דדכווי הוא וללישנא קמא גרסינן דאכשורי הוא. **ואימא מזנבו** - שכפוף תמיד. **ששח** - משמע כופף ולא כפוף מכלל שבדרך הליכתו הוא זוקף. **מאזנו** - שהוא כופפה כשהוא רוצה. **דם הנפש** - דהא בקדשים כתיב ודם הנפש בעינן לזריקה דכתיב דמו בנפשו הוא ואני נתתיו לכם על המזבח וגו' דם שהנפש יוצאה בו מכפר. **ה"ג ותו שהייה דרסה חלדה כו'** - ולא גרסינן וליטעמיק. **וקרא למאי אתא** - כיון דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הן. **דלא לשוייה גיסטרא** - שלא יחתוך כל המפרקת לשנים דהכי משמע חטהו הוצא את דמו ותו לא ולאידך לישנא הכשר אכילתו דהיינו הסימנין ותו לא לישנא אחרינא דלא לשוייה גיסטרא שלא ידרוס אע"ג דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הם יש מהם שנכתבו כגון דרסה דמפקינן לקמן מושחט אין ושחט אלא לשון ומשך וכי גמירי הלכתא אשאר אודרסה קרי גיסטרא כדתנן במתניתין היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אלמא דרסה לשון התזת ראש בבת אחת קרי לה דהיינו גיסטרא מפני שהמוליך ומביא אינו חותך אלא לפי דעתו וכשהוא רוצה מושך את ידיו אבל הדורס זה החותך כמו שחותכין מקל דק או דלעת או קפלוט שחותך בכח ומתיז להלן. **שזב** - שדמו זב. **חתהו** - שברהו כלומר חתכהו. **מחוטמו** - שהוא זב ליחה תמיד דהא דם בקרא לא כתיב. **לבו** - אם תתקע בו סכין הוא זב דם הרבה. **דלא לשוייה גיסטרא** - ולא ידרוס דהכי משמע חתהו עד שיזוב ותו לא אבל דורס אין בידו למנוע ולמשוך ידו ובלישנא אחרינא כדפרישית חתהו עד מקום שהוא זב ותו לא מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא. **שסח** - שמוציא קול. **לשון** - מסייע להוציא קול ובבכורות (דף מ) נמי לענין מומין בבהמה תנן ושניטל רוב המדבר בלשונו. **ותנא מייתי לה מהכא** - אמוראי מייתי לה מקראי דלעיל או מגמרא כדאמרן אבל תנא דתורת כהנים מייתי לה מהכא. **אין לי** - שקרויין נתחים. **אלא אותן שישנם בכלל הפשטה** - כדכתיב והפשיט ונתח וגבי עריכה דכתיב נתחים בנתחים הנפשטים משמע. **מנין לרבות** - בכלל עריכה גם את הראש שאינו בכלל הפשטה שהרי הותז בשחיטה קודם הפשטה דכיון דנחתכו סימנין קרי ליה הותז מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנח בדיקולא דמיא ובכלל הפשטה אינו אלא קרב כמות שהוא כדאמרינן בזבחים (דף פה) צמר [שבראשי

הכבשים ושער] שבזקן התיישים [והעצמות והגידין] והקרניים והטלפים [שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה]. **תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וגו'** - ולקמיה פריך תלמוד לומר את הראש ואת הפדר מיבעי ליה למיתני דהא ביה קיימינן. **מכלל דשחיטה מן הצואר** - דאי לאו הכי במאי הותו. **ופרכינן תנא פתח בראש ופדר** - למה נאמר את הראש ואת הפדר וסיים בראשו ופדרו דקאמר תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וערך. **הכי גרסינן וראשו ופדרו מיבעי ליה לכדתניא כו'** - והכי מסיים תנא למתניתין.

דף כזב.

ופדר קמא למה לי - בשלמא ראש איצטריך לרבווי משום שכבר הותו אלא הפדר למה לי. **דרך כבוד** - שכשמקריב הראש חופה הפדר על מקום חתך מפני שמלוכלך בדם. **מייתי לה מהכא** - שחיטה מן הצואר. **וזאת תורת הבהמה** - לעיל מיניה איירי בטומאת נבילות. **עוף אינו מטמא במגע ובמשא** - דכתיב לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה לא יאכל לטמאה בה. **בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה** - אם תחבה לו חברו דתניא יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בבית הבליעה ת"ל לא יאכל לטמאה מי שאין לה טומאה אלא דרך אכילתה יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנו. **מה בהמה בשחיטה** - יוצאה מידי נבלה דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר. **אי מה בהמה ברוב שנים** - מדאצטריך לעיל לרבות את הראש שכבר הותו דאי בסימן אחד לאו הותו קריא ליה ולא איצטריך לרבויה. **זאת** - מיעוטא הוא. **מה עוף הכשרו מן הצואר** - מליקתו. **אף בהמה הכשרה מן הצואר** - שחיטתה והיינו דאמרן ותנא מייתי לה מהכא. **זאת מאי עביד ליה** - כיון דעוף לאו מבהמה יליף אלא בהמה מעוף ילפא מיעוטא מאי ניהו. **בסימן אחד** - דכתיב (שם ויקרא ה) בחטאת ולא יבדיל זאת ממעט שלא לכל דבריהם הוקשו אלא לדבר אחד. **הבהמה והעוף** - וכל נפש חיה הרומשת במים דגים. **לחייבו בשני סימנים** - כבהמה דנפקא לן ממנין לרבות את הראש שכבר הותו. **אי אפשר שכבר הוקשו לדגים** - דלאו בני שחיטה ניהו כדלקמן. **הכא כתיבא אסיפה** - דידהו אצל שחיטת בהמה ומדשני בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא. **מן היבשה** - לפיכך יש לו חיות בריא וחזק. **רקק** - גרביל"א שיש בה מים ויבשה. **תדע** - שמן הרקק נבראו. **ועוד שאלו** - קונטריקון ההגמון את רבן גמליאל שאלות הרבה והן בבכורות (דף ה) וגם

זאת שאלו והכא תניי' משום גררא דעופות. **שרץ נפש חיה ועוף** - אלמא ממיא איתבריא עופות. **ולמה הביאן אל האדם** - ר"ג קאמר לה כלומר ולמה נכתבו כאן משום קריאת שם. **לקרות להם שם** - והכי קאמר ויצר מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו ולא איצירה קאי. **משום דכתיב** - ואת כל עוף השמים על ויצר דמשמע דאיצירה נמי קאי לישנא אחרינא משום דכתיב על כלומר מקרא קמא גופיה משתמע דמן הארץ נבראו דכתיב על הארץ דמשמע דמינה איתבריא וכתוב נמי בקרא בתרא ויצר מן האדמה זה שמעתי וראשון נראה בעיני. **אין שחיטה לעוף מן התורה** - והיקשא דזאת תורת לאקושי בהמה למליקת העוף שתהא שחיטתה מן הצואר כדאמרינן לעיל ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו אלא מדברי סופרים ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה שלא על ידי סימנים אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו. **חיה נמי** - דהא חיה נמי בהאי קרא כתיבא. **לפסולי המוקדשין** - כדאמרינן לקמן בשמעתין מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין. **איתקש לבהמה** - ונימא אין היקש למחצה. **דסליק מיניה** - או עוף אשר יאכל ושפך את דמו. **ונתנבלה בידו** - שלא מדעת. **הנוחר והמעקר** - מדעת. **פטור מלכסות** - דאשר יאכל כתיב (ויקרא יז). **ליבעי כסוי** - דהא כתיבא כסוי אנחירה דידיה ומהיכי תיתי למיפטריה. **מי סברת בעוף** - קאי בחיה קאי דכסוי דידה כי כתיב אהכשרה כתיב והכשרה דידה שחיטה היא. **השוחט** - דבר הצריך כסוי. **וצריך לדם** - כדמפרש. **חייב לכסות** - על כרחו ושוב לא יראה למלאכה. **כיצד עושה** - להפטר מן הכסוי נוחרו או עוקרו.

דף כחא.

מאי לאו בעוף - קאי שהרי דמו ראוי ליניכא לתולעת הגדלה בבגדי צמר שקורין טיני"א כדכתיב כבגד אכלו עש וקאמר נוחרו ויפטר מן הכסוי ואי אין שחיטה לעוף נוחרו צריך כסוי שזו היא שחיטתו. **ללכא** - צבע עור אדום שקורין פרק"א. **מלק** - עוף קדשים בסכין נבילה דאין מליקה אלא בציפורן. **נהי נמי [דכי תבר] שדרה ומפרקת** - בלא רוב בשר כדאמרינן בפ"ק (לעיל חולין דף כא) הויא טרפה משום דסכין לאו מליקה הוא. **תיהני לה סכין** - שחותך סימנין לאחר שנטרפה. **לטהרה מידי נבילה** - דהא טרפה ששחטה אינה מטמאה (ועוד) (מסורת הש"ס: [ועוף]) נחירתו זו היא שחיטתו והך

שחיטה מן העורף בין שהוא מחליד ובין שהוא דורס כדאמרינן בפ"ק (שם חולין דף כ) מ"מ לא גרעה מנחירה וטרפה מיהא הויא דמודה רבי יצחק שיש טריפה לעוף כדתנן (לקמן חולין דף נו) אלו טרפות בעוף ואין כשר בו אלא נחירה שהיא בסימנין כדכתיב ושפך או עיקור אבל הריגה בעלמא לא. **הוא דאמר** - רבי יצחק בן פנחס דאמר כי האי תנא עוף אין לו שחיטה וכו'. **ברבי** - גדול בדורו. **אך כאשר יאכל וגו'** - בפסולי המוקדשין שנפדו במומן קאי. **מה למדנו מצבי ואיל** - הכי לכתוב אך הטמא והטהור יחדו יאכלנו. **מה פסולי המוקדשין בשחיטה** - דלעיל מההוא קרא כתיב וזבחת מבקרך וגו' בספרי גרסינן מקיש צבי ואיל לבהמה מה בהמה בשחיטה כו' ולא מוקי להאי קרא דכי ירחיב בפסולי המוקדשין אלא בבשר תאוה של חולין. **מאן תנא** - דלעיל דקתני נוחרו או עוקרו דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר. **כאשר צויתך** - למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה דהיכן ציוהו בכתב. **רוב אחד כו'** - לאו מקרא יליף אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטוה. **וושט** - מיוחד שבסימנים הוא שחיות הבהמה תלוי בו דהא בנקב במשהו מיטרפא ואילו קנה עד דמיפסק רובא. **שחט את הוושט** - בעוף. **ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני** - דנימא שחט גרגרת ואח"כ נשמט הוושט כשרה אלמא לא מיתכשרא בקנה לחודיה. **משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי** - להכי נקט שחיטה בוושט והשמטה בגרגרת. **שני חצאי סימנין** - פסול דכמו דלא עביד מידי דמי דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא. **בעוף** - שצולהו כולו כאחד וצריך שיוציא דמו בשחיטה יפה. **עד שישחוט כו'** - ות"ק לא פליג אלא אוורידין. **משום דושט סמוך לוורידין** - נקט ליה ומיהו הוא הדין לקנה, הוושט הוי בין קנה למפרקת סמוך לוורידין. **ושהה בה כו' כשרה** - משום דחצי גרגרת לאו התחלת שחיטה היא שאפילו נקרע חציו לא מיטרפא בהכי. **לא בבהמה** - כלומר הא אפילו בבהמה קאמר דהא גמרה לאו אגרגרת קאי אלא אכולה שחיטה קאי. **וגמרו** - סלקא דעתין וגמרו בהאי כל שהוא שהרי נשחט הרוב דפגימה קמייתא כשלימה דמיא והאיכא רוב קמן. **גמרו לוושט** - והכי קאמר והוסיף עליו כל שהוא דה"ל רובא וגמרו לו לוושט לאחר מכאן. **בלא רוב בשר** - כדאמרן בפ"ק (לעיל חולין כא) דאי חתיך רוב רוחב הבשר עם המפרקת קודם לסימנין הויא לה מתה קודם חתיכת הסימנין ותו מאי מליק. **בעולה** - דבעי הבדלה כדאמרן בפ"ק (שם חולין כ"א) חותך שנים קתני מיהא לוושט או לקנה כו"נ. **מאי הוי עלה** - לענין שחיטה. **כדקאמרת** -

במליקה. **דלמא** - מליקה שאני דאיכא חתיכת שדרה ומפרקת ואזיל ליה חיותיה בכל דהו. **ממסמס קועיה** - מלוכלך צוארו בדמא שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן התם (לקמן חולין דף נג) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא.

דף כתב.

והדר ניבדקיה - למעלה מבית השחיטה ולמטה. **אין לו בדיקה מבחוץ** - לפי שהוא טריפה בנקב משהו ואינו ניכר וטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר אבל קרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו אבל החיצון אדום. **ונבדקיה לקנה** - שהקנה נבדק מבחוץ לפי שאינו נטרף אלא ברוב והדר נשחטיה לקנה והשחיטה כשרה בסימן אחד ואח"כ יטלו הוושט כולו ויעקרוהו מן הלחי ויהפכוהו ויבדקוהו. **חלים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן** - דאמרינן בפרק גיד הנשה (לקמן חולין דף צה) דשדר ליה שמואל תליסר גמלי ספיקי דטריפתא למיבדקיה בגווייהו לישנא אחרינא כרבי יוחנן בכל מילי. **הואיל וצולוהו כולו כאחד** - לפיכך צריך להוציא את כל דמו. **עד שישחוט** - ואי ליתנהו בשחיטה אלא משום הוצאת הדם בנקיבה בעלמא סגי. **בשעת שחיטה** - שהדם חם ויוצא. **מאחר שלא הוזכרו וורידין** - כלומר אין חיות תלויה בהן ואין צריך להזכירו אלא משום דם למה אתה מצריכו שחיטה. **דרס בהן מהו** - שחיטה ממש בעי ר' יהודה או לא רבי ירמיה לא שמיע ליה הא דרב חסדא. **מחצה על מחצה** - קס"ד לענין שחיטה קאמר כלומר סימן שחציו שחוט וחציו אינו שחוט הוי כאילו רובו שחוט וכשר. **רחמנא למשה** - כשמסר למשה הלכות שחיטה על פה לא תשייר רובא והא דאמר שנצטוה משה לשחוט רוב היינו מחצה על מחצה דכיון דלא אישתייר רובא רוב שחוט קרי ליה. **מזרבנן** - אבל מדאורייתא כשר ונפקא מינה דלא מטמא בנבלה. **חלקו לשנים** - תנור שנטמא אין לו טהרה אלא נתיצה כדכתיב יותץ ואם נשתייר רובו שלם לאו נתיצה הוא. **שאי אפשר לצמצם** - שיהו מכוונים אלא ודאי בחד מינייהו איכא רובא ולא ידעינן בהי מינייהו הילכך לא סלקא טומאה מינייהו. **תרי רובי ליכא למימר בחד מנא** - דאי האי רובא האי מיעוטא אבל לענין שחיטה לא הוזכר רוב אלא בחתיכה וכי קרינא פלגא רוב חתוך ליכא דמכחיש ליה דהאי פלגא דקאי לא מיקרי רוב שלם.

דף כט.א

כדי שחיטה אחרת - היינו שיעור שהייה. **וגמרה** - קס"ד בבהמה קאי דבעיא רוב שנים ומאי גמרה לשחיטה. **ואי מחצה כרוב** - כיון דשהה בחצי אזלא לה שחיטה והויא לה כפגימה בעלמא ואיטרפא לה בפסוקת הגרגרת אלא ש"מ אינו כרוב ופסוקת הגרגרת ברובא בעינן. **לא בעוף** - דממה נפשך כשרה כדמפרש. **הא עבד ליה רובא** - ואיתכשרא מקמי שהייה. **לא עבד ליה כלום** - מעשה טרפה. **חצי קנה פגום** - בעוף. **רוב הנראה לעינים** - כלומר רוב גמור שהוא ניכר. **מה טרפה** - דאיכא מקומות טובא דמיטרפא בהו במשהו כגון נקובת הוושט והריאה והדקין. **בעינן רוב הנראה לעינים** - במקומות שהוזכר בהן רוב כגון בקנה ובחוט השדרה. **שחיטה דעד דאיכא רובא לא מתכשרא** - דאפילו מאן דמכשר משום דקרי ליה רובא הוא ובמיעוטא כולהו מודו. **מחצה על מחצה כרוב** - וטהורים עושין לעצמן בטהרה וטמאין עושין לעצמן בטומאה ולא מידחו לפסח שני כיחידין. **אינו כרוב** - ונדחין הטמאין לשני. **והתם מאי טעמא דרב** - הא בעלמא אמרת דלא הוי רובא. **דכתיב איש איש כי יהיה טמא** - ידחה לשני ופלגא נהי דרובא לא מיקרי מיהו מכלל יחידין נפקי להו ולא מידחו. **לדם הוא צריך** - לזריקה. **מליקתו כשרה מיבעי ליה** - כלומר אעוף איבעי ליה למיתני מליקתו כשרה והדר ליתני אבהמה שחיטתה כשרה. **הא לא קשיא** - גבי הדדי תננהו וכי סליק מבהמה נקט שחיטה. **אלא רישא** - כי תנא השוחט. **מכדי בעוף קאי** - ובו התחיל להורות והיכי סמך ליה שחיטה בעוף קדשים המולק מיבעי ליה. **ה"ג מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד** - ולא גרסינן אלא. **לא פסיקא ליה** - ותנא מילתא דמישתמע בתרווייהו דהכי משמע רוב כל אחד בעוף כשרה היכא דסגי בחד כגון חטאת הוי רובו ככולו והיכא דבעי תרתי הוי רוב כל אחד ככולו. **שפיר** - מש"ה פליגי רבנן עליה דכיון דלא הוזכרו וורידין אלא משום דם מה לי בשעת שחיטה ומה לי לאחר שחיטה. **אלא בקדשים** - היכי פליגי רבנן עליה. **הוא עצמו** - כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה. **תזבח** - לרצונכם תזבחוהו ואמרינן לקמן תזבחוהו כתיב ויש אם למסורת תזבח משמע דלשוחט יחידי קאמר ולא לשנים מדלא כתיב תזבחוהו ומדכתיב הוא משמע נמי אזבח שאף הוא יהא יחידי. **ואמר רב כהנא** - גרסינן הא דר"ל בסדר יומא (דף לב) גבי הביאו לו לכ"ג את התמיד. **קרצו** - מפרשינן התם ברוב שנים שלא היה יכול

למרק ולגמור את השחיטה כולו לפי שכל עבודת יה"כ אינה כשרה אלא בו דכתיב באחרי מות וכפר הכהן אשר ימשח אותו והיה צריך לאחוז מהר את המזרק ולקבל הדם לפיכך חותך בו כדי הכשר שחיטה ומניחה וממהר לקבל. **ומירק** - כהן אחר שחיטה. **על ידו** - בשבילו כמו (עירובין דף פב) מערב אדם על יד בנו ובתו בשבילם ומפני ששנינו שם דצריך למרק יכול לא מירק יהא פסול דבקדשים לא סגי ברוב שנים. **לכך** - הוצרך לשנות כאן רוב אחד בעוף וכו' דרישא חולין הוה שמעינן מינה ותנא סיפא משום קדשים, ופרכינן יכול לא מירק יהא פסול בתמיה הא א"כ הו"ל לך הא מריקה עבודה באדם אחר שלא בכ"ג ותניא כל עבודת יה"כ כו' ברייתא היא בשילהי הוריות.

דף כט.ב

מצוה למרק - משום דם ואני שמעתי ביומא משום ברוב עם הדרת מלך ואין לבי כך דא"כ כל עבודות נמי והרי הכתוב הקפיד בכ"ג וגירש את רוב עם. **אינה לשחיטה** - אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה ולקמיה מפרש למאי הלכתא. **ישנה לשחיטה** - הכל קרוי שחיטה. **פסולה** - ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מיקרי שחיטת עובד כוכבים מיהו שחיטת ישראל נמי לא הו"ל והו"ל לה כקוץ בעלמא ואיטרפא לה. **מעשה טרפה** - מעשה שהיה כדי וכשיעור לטורפה בו נעשה בה ביד עובד כוכבים. **עולת העוף** - למעלה מחוט הסיקרא חטאת העוף למטה כדאמר בזבחים (דף סד, סה). **שהרי עשה בה [מעשה חטאת העוף] למטה** - במקום פסולה מעשה שהוא חשוב בחטאת העוף להכשירו בכך שמליקת חטאת העוף בסימן אחד הילכך ה"נ חשיב לפסול אע"ג דבעולה לא הוי סוף מליקה עד גמר השני. **מיחייב** - משום שחוטאי חוץ. **מר לא אמר הכי** - דאילו בעוף אם שחט סימן ראשון בחוץ מיחייב שהרי דכוותה כשר בפנים במליקת חטאת העוף השוחט עוף קדשים בחוץ חייב דיליף מריבויא דאשר ישחט בשחיטת קדשים בפרק השוחט (דף קז) אבל המולק את העוף פטור. **כל העסוקין בפרה** - אדומה. **מתחלה ועד סופה** - באחת עבודותיה בין באמצע ובין בתחלה ובין בסוף. **מטמאין את הבגדים** - כדכתיב (במדבר יט) עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה וסמיך ליה וכבס בגדיו הכהן וגו' - וכתוב בשריפתה והשורף אותה וגו' ותניא בסיפרי אם המשליך את האזוב מטמא בגדים השורף לא כ"ש מה ת"ל והשורף בא הכתוב ולימד על כל העסוקים

בפרה מתחלה ועד סוף שיהו טעונים תכבוסת בגדים. **ופוסלין אותה במלאכה** - אם נתעסקו עמה במלאכה אחרת כגון ששחט וחתך עמה דלעת דתניא (ספרי פ' חקת) ושחט אותה בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלת בשחיטתה ושרף את הפרה בא הכתוב ולימד שתהא מלאכה פוסלת בשריפתה. **בשחיטתה** - כגון שנתנבלה. **אינה מטמאה בגדים** - שאין כאן עבודה ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה או אפילו נגע בה בפשוטי כלי עץ שלא טמאתו משום נבלה אינו טמא משום מתעסק בפרה שאין כאן פרה אדומה. **בהזאתה** - בהזאת דמה שהיה מזה הימנה ז' פעמים כנגד פתח של היכל כדכתיב (שם במדבר יט) והזה אל נכח פני וגו'. **קודם פסולה מטמאה בגדים** - דמתעסק בפרה הוא וכבר נעשית שחיטתה בהכשר. **דלאו שחיטה** - היא כלל - שהרי סופה הוכיח אבל היכא דנגמרה שחיטה ממש אימא לך דכולה קרויה שחיטה מתחלה ועד סוף. **לפלוג נמי** - האי תנא בהכשרא דפרה אפילו בפרה שלא נפסלה יש לחלק בין בגדים לבגדים.

דף ל.א

סתימתאה - שיש משנה וברייתא הרבה שאמר ר' אלעזר בר' שמעון ורגילים התנאים לסדרן במשנה בלשון סתם והאי סתמא דתזבח הוא נמי אמרה וגמרא גמיר לה ר' יוחנן מרביה דהא ר' אלעזר אמרה. **זבח אחד** - ולרבנן ליפלוג ועוד לר' אלעזר גופיה ליפלוג כגון דשחטה חד גברא בתרי סודרי שבאמצע שחיטה בא חברו ונטל סודרו מראשו ועטפו בסודר אחר ומדלא מפליג ש"מ תרווייהו מיטמו דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. **אלא** - לא מתרץ כרב יוסף אלא הכי תריץ דתנא בפרה פסולה איצטריך ליה לפלוגי ולאשמועינן דאע"ג דנפסלה מיהו קודם פסולה תורת פרה עליה והעסוקין בה נטמאו ובהכשרה לא חש לאורויי אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אי אינה אלא לבסוף. **ובמועד לשמו פטור** - בשוחט הפסח על החמץ קאי בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג) ומרבינן התם לשאר זבחים ששחטן בפסח על החמץ שלוקה עליהן משום לא תשחט על חמץ וקאמר ר' שמעון שהשוחט פסח בתוך המועד כגון שאבד בארבעה עשר והקריב אחר תחתיו ונמצא הראשון במועד ושחטו לשמו על החמץ פטור דהא זבח פסול הוא דלא חזי שלא בזמנו לשמו. **שלא לשמו** - דשחטו לשם שלמים. **חייב** - דפסח לאחר זמנו קרב שלמים וזה שנשחט לשלמים זבח כשר הוא ומדקתני שלא לשמו

חייב מכלל דרישא דקתני לשמו פטור היינו דשחטיה סתמא וסתמא קרי לשמו דאי לשמו דוקא קאמר הא סתמא חייב קשיא סיפא דלא מחייב ליה אלא בשלא לשמו בהדיא וגרסינן והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור. **והוינן בה** - בסתמא אמאי פטור. **הא סתמא שלמים הוא** - דנפקא לן מוזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר דמותר פסח קרב שלמים בפסחים (דף ע) ובמנחות (דף פג) ובזבחים בפ"ק (דף ט). **ש"מ** - מדקרי ליה פסול דפסח בשאר ימות השנה בעי למיעקר שם פסח מיניה וכל כמה דלא עקר פסח הוא וכי שחיט ליה שלא בזמנו הוי פסח פסול ומיפלג פליגי בה בפסחים (דף עג). **א"ר חייא בר גמדא נזרקה** - תשובה זו שאני משיב מפי חבורה ואמרו לעולם לא בעי עקירה והאי דמשמע דבעי עקירה. **כגון שהיו בעלים** - בפסח ראשון טמאי מתים ופסח זה לא נדחה מחמת איבוד אלא מחמת בעלים שנדחו מחמת טומאה לפסח שני והאי פסח חזי ליקרב באייר הלכך בעי עקירה. **אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף** - אפסיל ליה בתחלת שחיטה דסתמיה הוי לפסח דתחלת שחיטה נמי פסלה. **אלא אי אמרת לא פסלה עד גמר שחיטה** - הא גמר שחיטה לאו פסח הואי דכיון דשחט ביה פורתא ולא איחזי לשהוייה לפסח שני אידחי ליה מפסח וכיון דלא חזי לפסח הא אמרת דלשלמים קאי וגמר שחיטה דידיה לשלמים הוא ובפורתא קמא לא איפסל משום שחיטת פסח שלא בזמנו דהא אינה לשחיטה אלא לבסוף. **לשם פסח קא שחיט** - לא גרסינן. **מדמי פסח** - ראוי הוא לימכר קודם גמר שחיטה ולצאת לחולין שאין לך מום קבוע גדול מזה ודמיו לפסח וכיון דחזי לדמי פסח סתם שחיטה דידיה כולה לפסח. **וכי תימא** - אין קדשים נפדין בלא העמדה והערכה כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה וזו אין יכולה לעמוד על רגליה. **בשנים ושלשה מקומות** - שחתך כאן וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה. **מפורעת** - מגולה ונכרת דהיינו במקום אחד. **חץ שחוט** - שחיטה דומיא דחץ שאינו חותך בב' מקומות. **ב' אוחזין בסכין** - קס"ד בב' סכינין אחד למעלה לצד הראש ואחד למטה לצד החזה. **בסכין אחד** - ומאי אחד למעלה ואחד למטה דנקטי סכינא באלכסון. **אי הכי** - לשון קושיא הוא.

דף לב.

שמא ידרוסו - דמתוך שזה מושך לכאן וזה לכאן ושניהם דוחקים סכין על

הצואר יש לחוש שלא יתיזו הראש בבת אחת. **כקולמוס** - באלכסון דכוליה חד מקום הוא ומפורעת קרינא ביה והתחיל בקנה למעלה וחתך ושיפע כלפי מטה במקום שנגמרה שחיטת קנה התחילה שחיטת וושט וכן מלמטה למעלה. **למדתנו רבינו** - בלקיחה זו. **משנתינו** - דקתני שנים אוחזין בסכין אפילו בשני סכינין קמכשר. **ופסקו** - לתחתון כהלכתו אלא שהחליד וחזר והוציא את הסכין וחתך העליון כדרכו. **תחת השני** - ששחט כבר את הראשון. **נבלה** - ומטמאה. **מלמטה למעלה** - דכיון דתחת השני החליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה. **תחת מטלית** - הכרוכה לה סביבות צוארה. **מהו** - דהא עור נמי לאו בכלל שחיטה הוא ומספקינן ליה משום חלדה הכא נמי לא שנא או דלמא האי גופה והאי לאו גופה. **מסובך** - פלטריר. **תיקו** - וכל תיקו דאיסורא לחומרא. **החליד במיעוט סימנין** - לאחר ששחט רובו בהכשר מי אמרינן הא אישתחית שפיר ברוב סימנין או דלמא כולה חדא שחיטה היא ואית בה חלדה ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה ודאי. **תיקו** - ולחומרא וגבי הגרמה נמי דפירקא קמא (לעיל חולין יט) בין שחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי בין הגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי בין שחט שני שלישי והגרים שלישי מספקא לן דלמא סבירא לן כרבנן טרופאי דמיטרפי בכל חדא מינייהו ועבדינן לחומרא ואע"ג דשנינן לעיל חולין (דף כט) שחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה כשרה ואוקימנא בעוף ואכשרנא ממה נפשך דאי מחצה על מחצה כרוב הא עבד ליה רובא אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חייש לפסולא דמיעוטא לא סמכינן אההוא שנויא דדיחוי הוא דדחייה וטעמא משום דמחצה על מחצה אינו כרוב ובשחיטה קמייתא לא מידי עביד וכי שהה בפלגא קנה לא איטריף אבל במיעוטא בתרא בין דקנה ובין דוושט ובמיעוטא קמא דוושט מיטרפא ואף בהלכות גדולות כתוב והיכא דשהה בסימנין בין בתחלה ובין בסוף אסור דכיון דלא אפשר לן עבדינן לחומרא. **מתני'**. **שנים אוחזין בסכין ושוחטין** - בהמה אחת. **התיז את הראש בבת אחת** - כאדם המתז קנה או דלעת דוחק הסכין בכח ופוסק והיא דרסה. **היה שוחט** - במשיכה. **והתיז את הראש** - בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחלה ובמשיכה הותז הראש עד שלא הספיק להביא. **אם יש בסכין מלא צואר** - חוץ לצואר כדמוקי בגמרא יש כאן הולכה או הובאה וכשר שיש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה אבל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר משהו דרסה היא שאין הסימנין נחתכין

במשיכה זו לבדה בלא דרסה. **אם יש בסכין מלא צואר אחד** - מפרש בגמרא חוץ לשני הצוארים דיש בו שיעור שלשה צוארין. **איזמל** - תער דק וקטן מאד. **אפי' באיזמל** - אע"ג דאיכא למיגזר אטו יש לו קרניים כדלקמן. **גמ' חץ שחוט** - מה חץ הולכת במשיכה אף שחיטה במשיכה. **זהב שחוט** - משוך שהוא רך המושכין אותו כעין שעושין צורפי נחושת חוטין שעושין מהן מחטין. **שנטווה כחוט** - ושחוט כמו שחוט אבל שחט לאו לשון משיכה הוא. **בדק להו גירי** - מפגימה.

דף לא.א

גידפי - נוצה שסביב הצואר. **דמיפרמי** - כרותות מינצייר"ש בלע"ז דאי עבד חלדה מבפנים היה יוצא רוחב פי החץ בין הכנפים ולא היה חותכו. **צריך שיתן עפר** - תיחוח למטה דאם העפר קשה לא מקרי עפר למטה. **בעפר** - משמע כולו טמון בעפר. **דמזמין ליה לעפרא דכולה פתקא** - עפר כל הבקעה היה מסיע וכותש או שהיה עפר תיחוח ומזמנו [בפה] לכך. **פתקא** - בקעה. **א"ר זירא מלא צואר** - דמתניתין חוץ לצואר בעינן ולא תימא מלא צואר דוקא. **איבעיא להו** - האי חוץ לצואר דרבי זירא משהו קאמר או מלא צואר קאמר. **אלא פשיטא מלא צואר חוץ לשני צוארים** - וש"מ מלא צואר דקתני מתניתין נמי ברישא אחוץ לצואר קאי. **שאינו לו קרניים** - דרגילין היו לעשות כמין קרניים לאזמילין לנוי על גביהן מטין לצד ראשן ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליד ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנין או ינקבו אותן הקרני'. **מיבזע בזע** - כשמוליך ומביא מתוך שהוא חד הוא נוקב וקורע ולא חותך. **מחטא דאושכפי** - מרצע הרצענין שפיותיו חדודין וחותכין חוטי התפר. **ואע"ג דלא מיכוין** - לשחוט אלא להפלת סכין מאן תנא. **זעירא דמן חבריא** - צעיר הישיבה ולי נראה דאושעיא זעירא היה נקרא דמן חבריא שמבני הישיבה. **הוא תני לה** - שונה המשנה מרבו. **והוא אמר** - מדעתו שהלכה כרבי נתן. **וכולן ששחטו** - חרש שוטה וקטן. **והא אמרה רבא חדא זימנא** - ולמה ליה לרבא למידק ממתניתין ולמימר הא הפילה הוא כשרה ולאשמועינן דסתם לן תנא כר' נתן הא אשמועינן רבא חדא זימנא דסתם לן תנא כרבי נתן. **צריכא** - ליה לרבא לאשמועינן בתרווייהו. **אבל הכא דלא מיכוין** - אפילו לחתיכה בעלמא אי לאו דאשמועינן רבא לא הוה דייקנא מיניה הא הפילה הוא כשרה דאפילו הפילה הוא הוה אמינא דפסולה והיא

גופה איצטריכא לאשמועינן מה שאתה זובח אתה אוכל דבעינן שחיטה מכח אדם קמ"ל רבא דהא נמי דייקנא מינה מדלא קתני הפיל סכין או זרק סכין והא דפריך והא אמרה רבא חדא זימנא ולא פריך תנינא חדא זימנא משום דבמתניתין לא תני בהדיא הפילה הוא דכשרה אלא רבא דייק לה. **נדה שנאנסה וטבלה** - לקמיה מפרש היכי נאנסה. **לביתה** - ליוקק לבעלה. **טמא שאכל תרומה** - במיתה בידי שמים באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג) וכרת חמור ממיתה דימיו נכרתים וזרעו נכרת כדכתיב (ויקרא כ) ערירים יהיו. **ומנא תימרא** - דלחולין לא בעינן כוונה. **שנתלש** - מן היס. **ה"ג מה כלים דלא מיכווני** - דהא לית להו דעת.

דף לא.ב.

ה"ג וכלים דומיא דאדם מה אדם דבר כוונה הוא - אף כלים דקמיכוין להו אדם. **חרדלית של גשמים** - זרם גשמים המקלח מן ההר בכח ואין טובלין בו דהנצוק והקטפרס אינו חיבור ולא הוו מקוה דארבעים סאה שהרי אין מ' סאה במקום אחד ואף על פי שיש הרבה למטה ולמעלה הא קתני אינו חיבור, חרדלית היינו קטפרס מדרון ורב האי גאון גריס הרדלית שבאין מדליו של הר. **נגזור ראשין אטו כיפין** - דתנן מטבילין כלים בראש הגל הנתלש מן היס והלך למרחוק ובא לארץ נכנס אדם תחת ראשו ומקבלו דהוי טבילה זו במחובר לקרקע. **ואין מטבילין בכיפין** - שלא יזרוק כלים בכיפי הגל דהיינו באמצעיתו שהוא עשוי ככיפה וטעמא כדמפרש מפני שהיא טבילת אויר ואין מטבילין באויר. **קמ"ל דלא גזרינן** - לשון קושיא הוא ודלא בעינן כוונה לחולין מנלן. **ידיו טהורות** - דלא בעינן כוונה לחולין. **אינן בכי יותן** - דלא אחשבה להך נפילה. **ואם בשביל שיודחו ידיו** - נתכוין ליטול את הפירות מן המים. **ידיו טהורות** - כ"ש שנתכוין. **ופירות הרי הן בכי יותן** - ומקבלין טומאה מכאן ואילך דאחשבה להך נפילת פירות ליטול ידיו בהגבהתן והוה ליה משקה שסופו לרצון ותנן מכשירין (פ"א מ"א) כל משקה שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון מכשיר. **לחולין** - לאכול חולין הוחזק נתכוין בשעת טבילה לכך. **הכי קאמר** - לעולם חולין לא בעו כוונה והאי דתנא בהו הוחזק דאיצטריך לאשמועינן דאע"ג דאיכוין לטבילת טהרה לא הויה כוונת חולין כוונה למעשר. **רבי יוחנן** - דאמר לעיל אף לביתה לא טהרה. **נגעי בגדים** - כתיב בהו ב' כבוסים תכבוסת ראשונה וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו וגו'

לראות אם יפשה או יעמוד או יכהה וכיבוס שני לאחר הסגר שאחר כיבוס ראשון והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס בראשונה קודם הסגר וסר מהם הנגע בימי הסגר וכובס שנית לשום טבילה וטהר. **מה ת"ל שנית** - פשיטא דשנית הוא. **מקיש תכבוסת שנייה** - שהיא לשם טבילת טהרה. **לתכבוסת ראשונה** - שהיא להסגיר. **מה ראשונה לדעת** - אדם דכתיב וצוה הכהן וכבסו. **אף שניה לדעת** - ולא שיפול במים מאליו. **מי א"ר יוחנן** - דחולין בעי כוונה. **מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים** - שוחט קדשים שלא בכוונה דפסולין דכתיב לרצונכם תזבחו לדעתכם זבוחו בפ"ק (לעיל חולין יג). **ורבנן** - דאמר לעיל וחכמים פוסלין. **זכנהו** - נצחן כלומר בזאת נראין דבריו מדבריהם. **מתקינות** - בודקות אותן בשעת וסתן ומטבילות אותן בשעת טבילתן. **לרבי נתן** - דאמר לא בעינן כוונה אפילו לחתיכה ודכוותה הכא קאמר רב אליבי' שנפלה מן הגשר שלא נתכונה אפילו לרחוץ ור' יוחנן לא מדמי טבילה לשחיטה דקדריש וכובס שנית ובשחיטה קרא קדריש להכשיר כדאמרינן מדגלי רחמנא מתעסק כו'. **ולרבנן** - דבעו מיהא כוונה לחתיכה ודכוותה בטבילה מכשר רב אליבייהו. **כשירדה להקר** - ולא לטבול ונפלה כולה לתוך המים. **שחט** - פרה אדומה. **ושחט אחרת עמה** - חולין שנתכוין לה. **דברי הכל** - פרה פסולה מחמת מלאכה האחרת ובהמה כשרה. **ה"ג** - שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה דברי הכל פסולה נשחטה בהמה אחרת עמה לר' נתן פרה פסולה בהמה כשרה לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה.

דף לבא

נשחטה בהמה אחרת עמה - בלא מתכוין. **לרבי נתן** - דמכשיר שחיטת חולין בלא כוונה בהמה כשרה ופרה פסולה ואע"ג דשלא בכוונה לא מסח דעתיה ולא מיקרי מתעסק במלאכה אחרת הואיל ושחיטתו כשרה מיפסלא משום ושחט אותה ולא אותה וחבירתה. **לרבנן פרה כשרה** - דהא שחיטת בהמת חולין לאו שחיטה היא ומשום מלאכה ליכא למיפסל דשלא במתכוין לא מיקרי עוסק במלאכה אחרת דטעמא דמלאכה אחרת משום דמסח דעתיה מפרה הוא והיכא דלא איכוין למלאכה אחרת ליכא היסח הדעת והכי אמרינן לקמן נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה. **פשיטא** - אכתי לא שמעינן דכל העוסקים בפרה פוסלין אותה במלאכה. **נשחטה בהמה אחרת לר' נתן איצטריכא ליה** - דכיון דמלאכה לא מיקריא שלא בכוונה כדאמרינן

לקמן נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה משום שחיטת חבירתה נמי אע"ג דשחיטה שלא בכוונה שמה שחיטה הוה אמינא לא תפסול דושחט אותה משמע ולא אותה וחבירתה והיכי דמי כגון ששחט שתי פרות אדומות בהדי הדדי. **קמ"ל** - דחולין נמי משמע אבל רישא דנתכוין לאחרת לא איצטריכא דנהי נמי דאותה וחבירתה משמע שתי פרות אדומות מיהו כיון דנתכוין למלאכה אחרת מיפסלא משום היסח הדעת דלא גרעה מחתיכת דלעת. **חתך דלעת עמה דברי הכל פסולה** - דהא מלאכה היא. **נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה** - דשלא בכוונה לא מיקרי עוסק במלאכה ורישא לרבי נתן טעמא דכתיב ושחט אותה ולא חבירתה עמה ושלא בכוונה נמי שמה שחיטה. **מתני'**. **נפלה סכין והגביהה** - ושהה בהגבהה זו. **כליו** - בגדיו. **או שהשחיו את הסכין** - קודם שחיטה. **ועף** - נתייגע וכשהתחיל לשחוט לא היה בו כח ופסק שחיטתו ובא חבירו ושחט. **כדי ביקור** - מפרש בגמרא. **גמ'**. **מאי כדי שחיטה אמר רב כדי שחיטת בהמה אחרת** - ולא תימא כדי שיגמור שחיטתו ותו לא. **בהמה לבהמה ועוף לעוף** - כדי שחיטת בהמה אחרת משערין לשהיית שחיטת בהמה ובכדי שחיטת עוף אחר משערין לשהיית שחיטת עוף. **או דילמא אפילו** - בכדי שחיטת בהמה משערין לשהיית שחיטת העוף דהיינו קולא. **אמר להו לא הוה בדיחנא בחביבי דאישייליה** - לא היתה דעתי גסה בדודי רבי חייא כשלמדתי הלכה זו ולא היה בסבר פנים עמי שאשאלנו דבר זה, רב בר אחוה ובר אחתיה דרבי חייא הוה. **אף בהמה לעוף** - קולא היא שנתנו לעוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו. **לשיעורין** - פעמים שהיא רחוקה ופעמים קרובה. **עומדת** - כאן ומחוסרת הטלה לארץ. **איכא** - בין רבי חנינא לרבי יוחנן רבי יוחנן משער בשחיטה לחודה ורבי חנינא בעי הטלה ושחיטה. **דקה לדקה** - לשהיית בהמה דקה משערין בכדי שחיטת בהמה דקה דכוותה ואף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן כיון דקים ליה רבי יוסי בר רבי חנינא בשיטתיה דרב דאמר דקה לדקה וגסה לגסה ממילא שמעינן ועוף לעוף ועבדינן לחומרא. **בסכין רעה** - שאין חידודה חותך יפה. **אפילו כל היום כולו** - ומאריך ושוהה בשחיטה אחת. **כשרה** - הואיל וכל שעה הוא מוליד ומביא ולא הפסיק בשחיטתו. **שהיות מהו שיצטרפו** - הפסיק ב' ושלש פעמים בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלם. **מדידה** - השוחט בסכין רעה אלמא לא מצטרפי דקא ס"ד ואפילו הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחת כשיעור. **התם בדלא שהה** - כלל. **במיעוט סימנים** - שחט

הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו. **מהו** - מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר או דלמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה היא. **תיקו** - ולחומרא ובמיעוט קמא אי דגרגרת לאו מידי עביד ולא שהייה היא ואי דוושט דנקובתו במשהו מיטרפא ממה נפשך דהא כיון דשהה אזיל ליה מעשה קמא והוה ליה נקב בעלמא וטרפה ונראה דהשוחט רוב סימנין והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות. **כדי ביקור חכם** - בדיקת סכין. **לשיעורין** - פעמים דחכם רחוק ופעמים קרוב. **טבח חכם** - שזה השוחט חכם הוא. **מתני'**. **ופסק את הגרגרת** - היינו עיקור ובבהמה קאי. **תחת השני** - בין הסימן לצואר. **ופסקו** - מלמטה למעלה. **ישבב** - שם חכם וכן הוא בדברי הימים (א' כד) גבי משמרות.

דף לבב.

גמ'. **נקובת הוושט** - אלמא טרפה היא ולא נבלה וכיון דחזר בו רבי עקיבא ההיא דאלו טרפות מני. **ששחט** - את הוושט ולבסוף פסק את הגרגרת. **כדבר אחר גרם לה דמיה** - דהא קודם שהתחיל בשחיטה נפסל אע"ג דבחדא שעתא היא. **פסק את הגרגרת כו'** - אלמא אפילו פסק ולבסוף שחט קרי ליה רבי ישבב נבלה והודה לו רבי עקיבא. **אלא** - ההיא דאלו טרפות לאו טרפות דוקא קאמר אלא אלו אסורות קאמר. **ויש מהן נבלות** - כגון נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת דאיתרע מקום שחיטה דידהו ואינך הו טריפות. **ולחשוב נמי דחזקיה** - דכיון דאמרת נבלות מיתנו התם ליחשוב נמי הך. **נבלה** - ואפילו מפרכסת. **רשב"ל אמר** - לא תתני אלו אסורות אלא אלו טרפות ולא תיקשי. **כאן ששחט במקום חתך** - כלומר מתניתין דהכא ששחט במקום חתך במקום שנפסק רוב הגרגרת כבר. **ואח"כ ניקבה הריאה** - בין שחיטת קנה לשחיטת הוושט. **אלמא** - כיון דריאה תלויה בקנה ונשחט הקנה הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל ותו לא מיטרפא בה בהמה וגבי פסק ולבסוף שחט נמי כיון דרובא נפסקה דהא פסוקת הגרגרת ברובא הוא הויא לה כמנחא בדיקולא ושוב אין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד ובה אינה יוצאה מידי נבילה. **אלא אמר רבי יוחנן** - משנה זו דאלו טריפות רבי עקיבא אמרה קודם שחזר בו ומשנתינו דקתני והודה לו רבי עקיבא לאחר חזרה. **ומשנה** - דאלו טרפות אחר שנשנית בבית המדרש לא זזה ממקומה לא

שכחזה התנאים ולא עקרוה ממשנתם אע"פ שחזר בו רבי עקיבא וחזרו ושנו וקבעו במשנתם אף לאחר החזרה ואע"פ שזו קודמת לזו אין סדר למשנה ואע"ג דבחדא מסכת אמרינן בלפני אידיהן (ע"ז ז) יש סדר למשנה ה"מ סתם ואח"כ מחלוקת או מחלוקת ואח"כ סתם שהקפידו החכמים בסדורו משום דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אבל במילי אחרנייתא לא קפדינן אסידרא. **אבל בבני מעיים לא** - אם נקבו בני מעיים בין קנה לוושט אחר שחיטת הקנה טרפה דחיותא דבני מעיים לא בקנה תלי אלא בוושט, לעולם דרך קנה לישחט תחלה לפי שהוא סמוך לעור והוושט סמוך למפרקת. **התרת** - דסבירא לן כיון דמקצתה אשתחית תו לא מיטרפא שאין טרפה לחצי חיות דהא לא סבירא לרבי זירא דטעמא משום דאמרינן כמאן דמנחא בדיקולא דמיא. **והדר ביה רבי זירא** - מהאי טעמא ואודי דטעמא משום דכמנחא בדיקולא דמיא בריאה אבל בבני מעיים מיטרפא שהוושט עדיין קיים ומנלן דהדר ביה מדבעי רבי זירא ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן לאחר שחיטת הקנה דהוא לעולם ראשון. **מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא** - מי אמרינן סימן ראשון נשחט לב' דברים [להיתר] אכילה ולטהרה מידי נבלה וסימן שני לא בא להתירה באכילה שהרי נטרפה אלא לטהרה וכיון דאינן שוין אין שחיטתן מצטרפות ואע"ג דסימן ראשון לטהר מידי נבלה נמי נשחט או דלמא כיון דראשון אף לטהרה מידי נבלה נשחט מצטרף לשני. **סימן ראשון לסימן שני** - גרסינן ולא גרסינן סימן שני לסימן ראשון דראשון הוא דמצי לאיצטרופי לשני לטהר אבל שני לא מצי אצטרופי בהדי ראשון להיתר. **הכי גרסינן ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא הוציא העובר את ידו בין סימן לסימן מי מצטרף סימן ראשון כו' -** והאי דאילפא בבהמה המקשה (לקמן חולין סח) עובר נותר בשחיטת אמו אבל הוציא ידו קודם שחיטה אמרינן התם דאותו אבר דין טרפה שחוטה יש לו שאינו מטמא דמהניא ליה שחיטה לטהרו דתנן התם שחט את אמו ואח"כ חתכה מגע נבלה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה וקבעי אילפא (שם חולין סט) הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו סימן ראשון נשחט להתיר ולטהרה וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר.

דף לג.א

מי מצטרף ראשון לשני - הואיל וגם הוא לטהר נשחט או לא ופשיט התם

אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר שאר העובר באכילה לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה ולענין ניקבו בני מעיים נמי תפשוט דמצטרף דלא מהני חילוק לפסול בשחיטה הואיל ובסימנין לא איתיליד ריעותא. **עד כאן לא איבעיא כו'** - והשתא אהדרינן לשמעתין דאמרינן הדר ביה ר' זירא מההיא דלעיל מדבעי מהו לטהרה מידי נבלה מכלל דפשיטא ליה דאיטרפא בנקיבה דביני ביני. **לא הדר ביה** - ופשיטא ליה לרבי זירא דאף באכילה שריא דאין טרפה לחצי חיות והא דבעי רבי זירא לענין טומאה. **לדבריו דרבא** - דאמר לעיל לא אמר ריש לקיש אלא בריאה אבל בבני מעיים טרפה מיבעיא ליה לר' זירא אם טהורה מיהא מידי נבלה או לא. **מדריש לקיש** - דאמר כיון שנחתך קנה הוי ריאה כמנחא בדיקולא שמע מינה אין מזמנין עובד כוכבים על בני מעיים משום ריאה דהוי כמי שהוציאה מן - הבהמה בעודה מפרכסת ועובד כוכבים לאו בשחיטה תלי היתר אכילה דידיה שלא הוזכרה שחיטה אצלו ואבר מן החי נאסר להן ואין יוצאה להן מידי אבר מן החי עד שתמות אבל לישראל יצתה מידי אבר מן החי ע"י שחיטתה. **הוה יתיבנא קמיה דרב אחא** - כי אמר להא מילתא. **ולא אמרי ליה** - ונחמתי בעצמי ולא הקשיתי לו. **הרוצה לאכול כו'** - משום דמעלי כדאמר לקמן בסמוך הרוצה שיבריא. **מבית השחיטה** - שאינו מחוסר הפשט ויכול לחותכו מיד קודם יציאת הנפש וממתין לה עד שתצא נפשה דאמרינן בארבע מיתות (סנהדרין דף סג) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם. **אחד עובד כוכבים כו'** - ולא אמרינן במיתה תליא מילתא והויא אבר מן החי לגבייהו והיינו דלא כרב אחא. **ומדיחו יפה יפה** - מפני שעדיין נבהל הדם לצאת ולא יצא. **מתני'**. **בידים מסואבות** - כלומר בלא נטילה דגזרו עליהם להיות שניות ובגמרא פריך אפילו הוכשרו נמי אין שני עושה שלישי בחולין. **הוכשרו בשחיטה** - מגו דשריא שחיטה להך בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה. **גמ'**. **כי לא יצא מהן דם כשרה** - בתמיה זריקת דם הוא דשריא להו דכתיב (דברים יב) ודם זבחך ישפך והדר והבשר תאכל. **שאינו מכשיר** - אם נפל על הזרעים. **דם הנשפך כמים** - הוי כמים. **דקיימא לן חיבת הקדש מכשרתן** - למיהוי אוכלא ולקבולי טומאה דתניא בפסחים (דף לה) והבשר לרבות עצים ולבונה דאע"ג דלאו אוכלא נינהו חיבת הקדש משויא להו אוכלא. **בכסף מעשר** - בירושלים דכתיב (שם דברים יד) ונתת הכסף וגו' ואשמועינן דשני עביד בהו שלישי דלא כר"מ.

דף לגב.

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים - כל שהוא מן התורה טהור וסופרים גזרו עליו טומאה כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין והבא ראשו ורובו במים שאובין וכל האמורים ביציאות השבת אצל שמונה עשר דבר כולם טומאת שני לטומאה גזרו עליהם ומטמא את הקדש עד שעושהו שלישי וטמא הוא שעושה רביעי. **ופוסל את התרומה** - דשלישי בתרומה פסול ולא עביד רביעי במסכת סוטה נפקא לן מטבול יום בקל וחומר. **וחכמים אוסרים במעשר** - אלמא שאני מעשר מחולין. **ממאי** - ילפת מדרבנן דשני עושה שלישי במעשר. **דלמא עד כאן** - לא קאסרי רבנן אלא דאסור לאכול מי שידיו מסואבות או הבא במים שאובים לא יאכל במעשר דאסורין במעשר אכילה משמע אבל באכילה דחולין מודו ובנגיעה דמעשר נמי לא אסרי ומתניתין אסר להו אפילו בנגיעה. **מדקתני נאכלין** - ולא קתני אוכלין מי שידיו מסואבות דנידוק מינה הא יצא דם לא יאכלם אלא נאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות. **דקספי ליה חבריה** - ובהא דייקנן הא הוכשרו אין נאכלין לאחרים אלמא פסלא בהו נגיעת שני והא ליכא למאן דאמר. **מי לא עסקינן כו'** - כלומר מי לא משמע נמי נאכלין לאחרים ואפילו הכי דייק מתניתין הא יצא מהן דם אין נאכלין. **הכא** - מתניתין דדייק הא הוכשרו פסלא בהו נגיעת ידים מסואבות לאו בידי שניות קאמר אלא בידי תחלות ולקמיה מפרש הי נינהו ידים תחלות ומתניתין דקאמר דידי תחלות הוזכרו אף להיות ראשונות לחולין רבי שמעון בן אלעזר היא. **דתניא אין ידים תחלות לחולין** - במקום שהוזכר ידים תחלות כגון ידים שהוכנסו לבית המנוגע דמיקרו תחלות לא הוזכרו אצל חולין דבחולין לא הוו אלא שניות אלא לענין תרומה וקדשים שוויהו תחלות משא"כ בשאר ידים דאפילו לתרומה שניות הויין. **רבי שמעון בן אלעזר אומר ידים תחלות** - הוזכרו אצל חולין וידים שניות כגון סתם ידים הוזכרו אצל תרומה לעשותה שלישי ולפוסלה. **הכניס ידיו** - כשנטלן וטיהרן מטומאת סתם ידים. **ביאה במקצת לא שמה ביאה** - דאי שמה ביאה הוי כל גופו טמא ובעי טבילה משום והבא אל הבית (ויקרא טו) ואנן ידים הוא דמטמינן וטעמא דתרווייהו משום דגזרו ידיו אטו ביאת כל גופו ובההיא גזרה פליגי איזו טומאה גזרו על ידיו ר"ע סבר ידיו גזרו רבנן שיהו תחלות כגופו אם נכנס שם דהוי ראשון מדאורייתא.

כידים דעלמא - ונ"מ דאפילו נטלן ומיד הכניסן ולא נגעו בשום דבר הו שניות מחמת ביאה. **ונוקמה** - למתניתין כר"ע דהא סתימתאה הוא ורובא דסתמי אליבא דר"ע דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה וכולהו אליבא דרבי עקיבא וכיון דשמעת לרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות אוקי למתניתין בדידיה. **אבל לחולין שניות הויין** - הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר בהדיא אף לחולין הן תחלות. **וליהויין נמי שניות** - וכרבי עקיבא מתוקמא שפיר. **דהא שמעינן ליה דאמר שני עושה שלישי בחולין** - הלכך יצא מהם דם פסלו בהו ידים. **דתנן** - בפרק כשם שהמים (סוטה דף כז). **בו ביום** - יום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא וכל היכא דתני בו ביום סתמא ההוא יומא הוה והכי אמרינן בברכות (דף כח). **שרץ שנפל** - לאויר תנור והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני וכתוב יטמא ומשמע יטמא אלמא עביד שלישי. **על ככר** - דסתם תנור ככרות בתוכו. **שמטמא את השלישי** - וקרא משמע בין חולין ובין תרומה. **בטומאה דאורייתא** - כגון שרץ. **אבל בטומאה דרבנן** - כגון ידים דמדרבנן הוא דהויין שניות. **על טהרת הקדש** - כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורוצה להיות רגיל תדיר בשמירת טהרתן ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש ואשמעינן דשני עביד בהו שלישי. **ודלא כרבי יהושע** - דאמר חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בהו שלישי דבטלה דעתו ואין יכול להתפיס על חולין טהרת הקדש. **האוכל אוכל ראשון** - נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל שלישי ולקמיה מפרש טעמא דר"א דמשוי אוכל כמאכל עצמו ודוקא שאכל חצי פרס שזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגוייה והן שתי ביצים כדאמר בעירובין (דף פב) אבל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם שאין אדם וכלים מיטמאין אלא מאב הטומאה. **רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון** - או אוכל שני הוי שני דסבירא ליה לרבי יהושע דלא משויין אוכל כמאכל ולקמיה מפרש כי אכיל אוכל שני אמאי משוי ליה שני. **שלישי שני לקדש** - האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועביד שלישי ורביעי ולקמיה מפרש טעמא. **ואין שני לתרומה** - דאי נגע לתרומה לא פסל לה אבל מיכל תרומה אסור דשלישי מיהא הוי ליאסר באכילה דאף ע"ג דאמר רבי יהושע אין אוכל נעשה כמאכל ה"מ באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני אבל לאיתסורי באכילה מודה דשלישי עביד האוכלו שלישי וה"נ אמרינן

לקמן חולין (דף לד) בשמעתין.

דף לד.א

בחולין שנעשו על טהרת תרומה - כלומר האי אוכל ראשון ושני ושלישי דקתני בחולין מייירי במסכת טהרות (פ"ב מ"ב) ובאיזו אוכל חולין אתה מוצא שלישי הא שני לא עביד שלישי בחולין אתה מוצאו בחולין שנעשו על טהרת תרומה. **על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא** - דבטלה דעתו ואין שם טהרת הקדש נתפסת עליהם אבל בטהרת תרומה נתפסין אלמא מתניתין דלא כרבי יהושע אבל כר"א אתיא דהא סתם קאמר שלישי שלישי אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש. **דקתני בשר** - מתניתין בבשר חולין קאי ובשלמא פירות חולין אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה אבל בשר ליתא בתרומה ואין כהן מתפיס לבשר חולין טהרת תרומה משום דלא מיחלפא ליה תרומה בבשר חולין שיבא לאוכלה כדרך החולין. **בשר בבשר מיחלף** - לפיכך דרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין אפי' של חיה בטהרת הקדש שאם תתחלף לו בשר הקדש בה שיהא אוכלה בטהרה. **בשר בפירי לא מיחלף** - תרומה אינה אלא בפירות ואינו נחלף בבשר לפיכך אין דרך הכהנים להתפיס לבשר חולין שלהן טהרת תרומה. **אמר עולא חבריא אמרין** - כדאמר במתני' דקתני שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש קמייירי ודלא כרבי יהושע ואנא אמינא דרבי יהושע נמי ס"ל הכי דחולין שנעשו על טהרת הקדש אית בהו שלישי והאי דקאמר רבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה רבותא אשמועינן דאפ"ה אית בהו שלישי וכ"ש חולין שנעשו על טהרת הקדש. **מאן חבריא** - דסבירא להו דדוקא נקט רבי יהושע חולין שנעשו על טהרת תרומה. **מה אהדרי רבי אליעזר ורבי יהושע להדדי** - מה השיבו זה לזה איש על דברי חברו. **מצינו שהאוכל חמור מן האוכל** - האדם האוכל המאכל חמור מן המאכל. **היאך לא נעשה אוכל כמאכל** - דהאוכל אוכל ראשון לא יהא ראשון. **דחידוש הוא** - שאין לו טומאה בגלוי וכשהיא בבית הסתרים היא מטמאה האדם עד שהוא מטמא בגדיו וכל שאר טומאות מטמאות בגלוי ואין מטמאות בבית הסתרים הלכך גזרת הכתוב היא ואין למדין הימנה ור"א סבר למדין. **אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכלו** - דאילו המאכל קיבל טומאה בכביצה אוכלין טמאין שנגעו

בו. **ואדם האוכל** - אוכלין טמאין אינו טמא א"כ אכל חצי פרס כדתנן בעירובין (דף פב) וחצי חציה לפסול את הגוייה והן ב' ביצים. **טומאה משיעורין לא גמרינן** - דשיעורין מילתא באנפי נפשיה היא ולא משום חומרא וקולא אלא אוכל דמטמא בכביצה כך שיער בו הכתוב מכל האוכל אשר יאכל ואמרינן בפ"ח דיומא (דף פ) אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת ופסול גוייה בכחצי פרס הכי תקון רבנן. **ועוד לדבריך** - שאתה למד טומאה משיעורין לעשות מאכל חמור מן האוכל מה שאתה אומר האוכל אוכל ראשון נעשה שני יפה אתה אומר אלא שני שני למה. **אמר לו מצינו** - שאוכל שני עושה את חברו שני. **ע"י משקין** - אם נגע אוכל שני באוכל שהמשקה טופח עליו נעשו משקין תחלה כדקתני ואזיל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה וחזר המשקה ועשה האוכל שני וכיון דאשכחן ע"י משקה דשני עושה שני בשום דוכתא מחמרינן גבי אדם האוכלו למהוי כותיה דאכילה חמירא ממגע. **וא"ל** - ר"א אי ממשקה ילפינן תחלה נמי בעית למיעבדיה להאי אדם כי היכי דמשקה נעשה ראשון ורבי יהושע לא יליף מן המשקה דהתם חומרי דמשקין הוא שעלולין לקבל טומאה אבל מן האוכל יליף. **חוץ מן הטבול יום** - דאי קלשא טומאה מיניה ואע"ג דפסיל תרומה לא עביד משקה ראשון. **אף אני לא אמרתי** - האוכל אוכל שלישי נעשה שני. **אלא** - באוכל של תרומה כלומר בחולין שנעשו על טהרת תרומה וכדאמר רבי יהושע בהדיא לעיל וכיון דעל טהרת תרומה נעשו עבדי לאוכלן שני. **מפני שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקדש** - כדאמרינן בחומר בקדש (חגיגה דף יח) בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אלמא אין שמירת תרומה חשיבא שמירה אצל הקדש דהא מדרסות לגבי תרומה מטמאין ואפילו בחולין דהא טומאה דאורייתא היא והאוכל תרומה נשמר הוא מן המדרס ואפ"ה לגבי קדש לא חשיבא שמירה וחיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה ה"נ שלישי דתרומה לגבי קדש מספקין ליה בשני הלכך האוכל שני לקדש שמצינו שני עושה שני ע"י משקין מדקאמר רבה בר בר חנה דאותביה ר"א לרבי יהושע שלישי שני למה ואמר אף אני לא אמרתי כו' ש"מ דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה ה"ק באלו חולין יש שלישי שנעשו על טהרת תרומה ועלה קאמר אף אני לא אמרתי דדוקא קאמר ולא רבותא דאי טעמא יהיב למילתיה ואמר באיזו חולין הוא נעשה שני לקדש בחולין שנעשו על טהרת

תרומה ומשום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש ולעולם שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש איכא מאי קא מותיב ליה ר"א שלישי שני למה הא אשמועינן רבי יהושע טעמיה ועולא דאמר לעיל דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אית ליה שלישי סבר דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה טעמא הוא דיהיב למילתיה דבחולין דטהרת תרומה הוא דאמרינן נעשה גופו שני לקדש משום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל לא בחולין דטהרת הקדש ולעולם אשמועינן די ש שלישי בנעשין על טהרת תרומה וכ"ש בנעשין על טהרת הקדש והאי מהדרי ליה לא שמיע ליה דאינו לא במשנה ולא בברייתא מה שהשיבו זה לזה אלא רבה בר בר חנה שמיע ליה מרביה א"נ ס"ל לעולא דהאי אף אני לא אמרתי לא היו דברים מעולם דלרבי יהושע בתרוייהו קאמר דנעשה גופו שני לקדש וטעמא משום דטהרת שניהם בין נעשין על טהרת תרומה ובין בנעשין על טהרת הקדש טומאה היא אצל הקדש והאי דקתני לעיל בחולין שנעשו על טהרת תרומה רבותא אשמועינן דאפילו בהני איכא שלישי.

דף לדב.

על טהרת הקדש לא - כלומר לית בהו שלישי. **לא מיבעיא קאמר** - כלומר אפילו בהני איכא שלישי. **והא אף אני לא אמרתי קאמר** - ורבה בר בר חנה אמרה להך אהדרתה דר"א ורבי יהושע משמיה דרבי יוחנן וקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן. **אמוראי נינהו** - רבה בר בר חנה ור' אסי דלית ליה - לר' אסי האי אף אני לא אמרתי אלא בתרוייהו אית ליה לרבי יהושע דנעשה גופו שני לקדש. **בחולין שנעשו על כו'** - כדפרישית דבשלישי של חולין אלו קאמר הא שלישי לתרומה הוי וכיון דשלישי הוא פסול מיקרי ונהי דמצי למינגע בתרומה מיכל מיהא לא מצי אכיל. **לא שני הוי ולא שלישי הוי** - שאין שלישי עושה שלישי דהא קאמר רבי יהושע המאכל חמור מן האוכל חוץ מן השני או שלישי ולענין קדש. **קמ"ל** - דשלישי מיהא הוי וכי א"ר יהושע שאין נעשה אוכל כמאכל לנגיעה הוא דקאמר כגון האוכל אוכל ראשון דאי הוית משוית ליה ראשון הוי מגעו שני אבל האוכל אוכל שלישי דכי עבדת ליה שלישי שרי בנגיעה לענין אכילה מודי דאסור ומדיוקא דייקנן מילתיה דאמר אין שני לתרומה אבל שלישי הוי. **הראשון שבחולין טמא ומטמא** - תרומה דעביד ליה שני לפסול את השלישי. **והשני** - שבחולין. **פוסל** - את התרומה. **ואינו**

מטמא - דשלישי דתרומה לא עביד רביעי הלכך שלישי דתרומה לא מיקרי טמא אלא פסול. **והשלישי** - של חולין. **נאכל בנוזל הדמע** - בתבשיל שתרומה מעורבת בו כגון שלישי זה אם מקפה של חולין הוא מותר לתת לתוכו תבלין של תרומה ושום ושמן דתרומה לאוכלו ומדקתני בהו שלישי ש"מ בחולין שנעשין על טהרת תרומה קאמר וקתני נאכל בנוזל הדמע. **ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן** - להאי כהן מידי דפסיל לגופו והדר אכיל בהדיה תרומה כגון הנך תבלין. **הנח לנוזל הדמע** - דלא איכפת לן אי אכיל תבלי תרומה בפסול הגוף.

דף לה.א

דליכא כזית בכדי אכילת פרס - דחיוב אוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת בין כזית דכל איסורין ובין ככותבת ליה"כ אם שהה מתחלת אכילת השיעור ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס שכך נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה בבית המנוגע שהקפידה תורה בשוהה בו שיעור אכילה לטמא בגדים ואותה אכילה נשתערה בחצי ככר של עירוב והיא ד' ביצים ובנוזל הדמע תבלי תרומה מועטין וכי אכיל מן המקפה פרס לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס ובטפי לא מצטרף כזית ואין כאן אכילת תרומה בטומאה אבל ראשון ושני אין נאכל בנוזל הדמע דאפילו בחולין מהני שני ועוד דשני פסיל ליה לתרומה דפתיכא ביה כך שמעתי וקשיא לי מ"מ היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה והא מוזהר הוא מלפסול את גופו דאמרין בפ"ח דיומא (דף פ) אל תטמאו בהם ונטמתם במ כמאן לטומאת גוייה דאורייתא ואפילו למ"ד דרבנן איסורא מיהא איכא ועוד לישנא דהש"ס דפריך ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה משמע דלאו מתבלי תרומה פריך אלא מדספינן ליה שלישי של חולין ונ"ל דבחולין גרידא קאי רישא דמתניתין הראשון שבחולין כו' והשלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה וה"ל שלישי מותר לאוכלו והא הכא כיון דנזיד הדמע הוא על כרחיך שנעשה על טהרת תרומה בעי למיכליה וה"ל חולין שנעשין על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופא לתרומה ספינן ליה להאי כהן מידי דפסיל לגופיה ואתי למיכל תרומה אבתריה, הנח לנוזל הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס הלכך לאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דאמאי קרית ליה בטהרת

תרומה משום תבלין דפתיכי ביה הנהו לית בהו כזית תרומה בכדי אכילת פרס דמקפה הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת תרומה והווי להו חולין גרידי. **אסור לאכול** - בתרומה. **ומותר ליגע** - והיינו נמי כדעולא אלא דעולא איירי בשלישי דחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יוחנן איירי בשלישי דתרומה עצמה. ה"מ - דאמרינן נפסל מלאכול דמשמע אבל מותר ליגע היכא דשלישי שאכל הוה חולין אבל תרומה לא ואי מדרבי כו'. **אלא קדש מקודש** - אא"כ היה שלישי של קדש מקודש דהאי שלישי עביד רביעי בקדש מעלה היא דרבנן דהא גבי מעלות דחומר בקדש קתני להו (חגיגה דף כ) בה' מעלות אחרונות דאמרינן התם (שם כא) דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא וכי תקינו רבנן בשלישי דקדש מקודש הוא דתקון ואע"ג דמייתנין לה בק"ו ממחוסר כיפורים לאו ק"ו דאורייתא הוא דהא משלישי דתרומה הוא דמייתנין והיא גופה לאו כתיבא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא תדע דהא גבי מעלות תניא וק"ו דכוותיה אמרינן במסכת סוטה בפרק כשם (דף כט) דאמרינן ק"ו מאוכל הבא מחמת טבול יום דעביד רביעי בקדש והוא גופיה לאו מכתב כתיב ולא בק"ו אתי. **קדש מקודש** - קדש גמור שקדש גופו כגון בשר קרבן וחלות התודה שנשחט הזבח עליהם ומנחות שקדשו בכלי אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת פה לא והכי מפרש בברייתא דמסכת טהרות בפ"ק וכיון דלא עביד רביעי לא פסיל לגברא וקס"ד וכ"ש חולין שנעשו על טהרת תרומה. **והא לאו קדש מקודש הוא** - וקפסיל ליה לגברא ואפילו שני נמי עביד ליה. **טומאה היא אצל הקדש** - ושלישי דידיה מספקינן ליה בשני לגבי קדש ומש"ה פסיל לגברא. **מדרס לפרושין** - הרי הן אצל פרושין כמדרס הזב דמטמא אדם והני נמי מטמו להו מדרבנן. **פרושין** - אוכלי חולין בטהרה.

דף לה.ב.

שמא תשב - שמא ישבה ואע"ג דאוכלי תרומה מזדהרי בה שפיר מיהו לגבי קדש לא הויא שמירה וחישינן הואיל וטומאה מצויה היא. **אבל בפירי** - דאין טומאתן מצויה הויא שמירת תרומה שמירה לקדש למאי דנטריה דא"כ תרומה טהורה נמי תימא דמטמאה קודש. **אם אמר הפרשתי לתוכה כו'** - בחומר בקדש (חגיגה דף כד) תנן ביהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים אם אמרו טהורין הן והימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד הולך

ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אבל על התרומה אין נאמנין
אלא בשעת הגיתות והבדים עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין
דתרומה ה"ז לא יקבל הימנו ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית זה רביעית
לנסכים נאמן על כולם ומקבלם כהן ושותה. **בחיבורין** - ששניהם בכלי אחד
תמיד. **מטמא משקה חולין** - כדאמרן לעיל חולין (דף לד) דעביד להו תחלה.
והשלישי - שבחולין. **בחולין שנעשו כו'** - כלומר באלו חולין אמרו כשנעשה
על טהרת הקדש וקתני דעביד רביעי בקדש. **הרי הן כחולין** - ואין באין לכלל
שלישי. **הרי הן כתרומה** - כדמפרש לטמא שנים ולפסול אחד כלומר
הראשון והשני טמא בהן והשלישי פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו
בקדש וכיון דאשמועינן בדידהו דלא שייך בהו רביעי תו לא מיקרי שלישי
דידהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקדש והאי תנא ס"ל כרבי יצחק
ותנא דמתניתין קמייתא פליג עליה כדקתני ופוסל אוכלי קדש. **שחיטה**
מכשרת - את הבשר לטומאה דמשויא ליה אוכלא. **ולא בדם** - ונפקא מינה
דאילו נפל דם שחיטה על הזרעים לא הוכשרו דלא מיקרי דם שחיטה
משקה. **אף בשחיטה** - היכא דליכא דם ולעולם כי איכא דם נמי מכשיר את
הזרעים. **דם המת** - בהמה שמתה מאליה. **דם חללים** - שנהרגה ולקמיה
מפרש טעמא. **לשמעינן דם שחיטה דלא מכשר** - ואע"ג דאיתקוש למים
דכתיב על הארץ תשפכנו כמים. **ס"ד אמינא** - דם המת עדיף דהוי כדם
חללים דמה לי קטלה איהו כולה אבל דם שחיטה לא מיקרי חלל אלא זבוח.
מגפתו - לשון (תהלים צא) פן תגוף באבן רגלך כלומר דם מכת בהמה. **אינו**
מכשיר - דלא מיקרי משקה אלא דם חללים דכתיב ישתה. **דפסולי**
המוקדשין - לאחר שנפדו מה מים מותרים בהנאה אף דם פסולי המוקדשין
מותרים בהנאה דהאי קרא בפסולי המוקדשין מוקמינן ליה בספרי.

דף לו.א

הואיל ואסירי בגיזה ועבודה - דכתיב תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב בפ"ב
דבכורות (דף טו). **פרט לדם קילוח** - שמקזי את הבהמה בתחלה הדם שותת
בטיפה אחת או שתים ואח"כ הוא מקלח ואח"כ הוא משחיר והכי קיימא לן
בכריתות (דף כב) ותניא התם איזהו דם היקז שהנפש יוצאה בו מטיפה
המשחרת ואילך אבל דם קילוח לא הוי דם הנפש. **את הזרעים** - לישנא
דקרא נקט וכי יותן מים על זרע (ויקרא יא). **והתיז** - בתחלת שחיטה. **על**

הדלעת - תלושה של תרומה. **רבי חייא אומר תולין** - לקמיה מפרש מאי תולין. **באו ונסמוך על דברי ר"ש** - שהוא מסייע את רבי חייא שאמר אין דם מכשיר והוה ליה רבי יחיד במקום שנים. **היכא דאיתיה לדם** - על הדלעת עד גמר שחיטה שלא נתקנח. **דמכשיר** - דדם שחיטה הוא ואיתקש למים. **אינה לשחיטה אלא לבסוף** - וכשנתקנח קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה אלא דם מגפתו. **תלוי הדבר** - אי הוי הכשר אי לא. **לר"ש לא מכשיר** - לעולם ואינו מסייע את רבי חייא. **בנתקנח** - דפליגי ביה רבי ורבי חייא. **מיהא** - מסייע ליה לר"ש דבין למר ובין למר לא מכשרא. **לעולם משמע** - עד שיבא אליהו ויודיענו ולא תני תנא תולין הדבר שגמרו מוכיח עליו. **לא אוכלין ולא שורפין** - אם נתקנח קודם גמר שחיטה ואחר כך נגעה טומאה בזרעים. **והכי קאמר כו'** - גירסא דלא צריכה היא. **צריד של מנחות** - קורטי קמח הצבור במנחה ואין שמן נכנס לתוכו, צריד לשון יבש ודוגמתו בראש השנה (דף כז) היה קולו דק או עב או צרוד. **קיימא לן דחיבת הקדש מכשרת** - דתניא והבשר לרבות עצים ולבונה כדלקמן. **מונין בו ראשון ושני** - כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא. **לאפסולי גופיה** - ליתסר באכילה. **אטו ריש לקיש** - דבעי לה לא ידע להאי קרא דהכשר על ידי מים הוא. **ריש לקיש** - בקדשים מיבעי ליה אי הויא חיבת הקדש כהכשר מים בחולין או לא ומהדר גמרא לשנויי ורבי אלעזר נמי דפשיט ליה ניהליה מיתורא דקרא פשטיה ניהליה.

דף לו.ב

לאו למעוטי חיבת הקדש - דלא הוי כהכשר מים ממש. **וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו וגו' (ויקרא יא)** - משתעי בשרצים ואשמועינן דלא מטמא אוכל אלא בהכשר ומכל האוכל אתא לאתויי בטומאת מת ואע"ג דבפרשת שרצים כתיב אם אינו ענין להם תנהו ענין לטומאת מת. **ואפי' למימני ביה ראשון ושני** - דהא מתני' בחולין אוקימנא בשמעתין קמייתא ובחולין ליכא משום איפסולי גופה לאיתסורי באכילה. **והא לאו אוכל הבא במים הוא** - ואפ"ה מנינן והוא הדין לחיבת הקדש בקדשים. **מדרבנן** - ולא שרפינן עלה תרומה וקדשים אם נגעו בה. **שמאי אומר הוכשר** - דאע"ג דלא ניחא ליה במשקה היוצא מהם דהא לאיבוד אזלי גזרינן לה ביציאות שבת (דף יז) שמא יבצרנו בקופות מזופפות. **הא לאו אוכל הבא במים הוא** - דהא בהאי משקה

לא ניחא ליה. **א"ל רב יוסף לאביי אמינא לך אנא** - לעיל למיפשט בעיא דריש לקיש ולאותביה לר' אלעזר מהוכשרו בשחיטה. **ואמרת לי** - דהאי הוכשר מדרבנן הוא. **ואמר לך ר' זירא** - מהבוצר לגת ושנית ליה נמי מדרבנן. **לריש לקיש נמי** - למימני ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. **לתלות קמיבעיא ליה** - אי תלינן אי לא תלינן פשיטא ליה לריש לקיש דלענין איתסרי באכילה מנינא ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. **כי קמיבעיא ליה לשרוף** - אי מנינא ביה ראשון ושני מדאורייתא לשרוף תרומה או קדש אחר שנגע בה. **ופרכינן מכלל** - דהא פשיטא ליה לריש לקיש לענין איפסולי גופיה דהוי הכשר מדאורייתא ושרפינן ליה ובנוגע בו הוא דמספקא ליה. **והבשר אשר יגע** - בקדשים כתיב. **במשקי בי מטבחיא** - במים שרחצו בהן הבשר - בבית המטבחים בעזרה. **לא דיין שהן דכן** - שאין מטמאין כדאמרינן בפסחים גבי עדותו של יוסי בן יועזר. **וכי תימא תרגמא** - להא דרבי יוסי ב"ר חנינא דאמר אין מכשירין. **אדם** - משום דאמרן דאין נשפך כמים. **של זבחי שלמים** - משום תרתי מילי נקט זבחי שלמים חדא דקרא בשלמים קאי ועוד דכיון דבשר שלמים ועורן לבעלים טרח בהו להיות יפין ומעבירן בנהר סמוך לשחיטתן שיהו נוחין להפשיט כדאמרינן בפרק משילין פירות (ביצה דף מ) משקין ושוחטין את הבייתות ואמרינן התם דאורח ארעא לאשקויי משום סירכא דמשכא. **טופח עליה** - ונופל מן העור לבשר. **והבשר** - כל טהור וגו' והאי והבשר יתירא הוא דהא רישיה דקרא בבשר משתעי. **לרבות עצים ולבונה** - לקבל טומאת אוכלין. **הכא נמי** - כל קדשים שלא הוכשרו כגון צריד של מנחות אלמא חיבת הקדש דאורייתא ושורפינן עליה וקמיבעיא ליה לריש לקיש.

דף לזא

מאי - לגופיה הוא דאהני אבל דליטמי איהו אחריני לא או דלמא ל"ש. **מתני'**. **עד שתפרכס** - דאי לא מפרכס קים להו לרבנן דנטולה נשמתה קודם גמר שחיטתה כדאמרינן בגמרא. **אם זינקה** - כדרך שהבהמות נופחות בגרונם והדם מקלח ומזנק בכח. **זינוק** - קילוח. **השוחט בלילה** - בהמה מסוכנת שצריכה פירכוס ולא ידע אי פירכסה. **ולמחר השכים ומצא כותלי** - בית שחיטת הצואר מלאים דם כשרה מפני שזינקה. **וכמדת ר"א** - דמכשר לה בזינוק אמרה ר"ש. **אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה** - צריכות פירכוס אם היא מסוכנת. **שפשטה ידה** - בגמר שחיטתה. **ולא החזירה** - פסולה אם

היתה מסוכנת לפי שאין זה פירכוס אלא כן דרכה בשעת צאת נפשה אבל גסה לאו אורחה בהכי. **גמ' ממאי דשריא** - ואפילו בפירכוס. **ומהדרין וממאי תיסק אדעתין** - למיסרי דבעי קרא למשריא. **לאו חיה היא** - ואפילו מפרכסת ומנא לן דשריא. **מדאמר רחמנא נבלה לא תאכל** - וסתם נבלה מסוכנת הואי קודם מיתתה. **מכלל** - דקודם מיתה כי הוה מסוכנת שריא דאי קודם מיתה אסירא מזאת החיה לאחר מיתה מיבעיא מיתה מי שריא לה. **ופרכין דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת** - וקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה ואשמועינן רחמנא דקאי עלה בלאו נמי דאי מזאת לאו הבא מכלל עשה עשה. **מחיים לא איקרי נבלה** - והלכך למה לי לאזהורי עלה דנבלה פשיטא דאיסור מסוכנת להיכא אזיל. **דלמא לעולם היינו נבלה היינו מסוכנת** - כלומר לעולם כדקאמר דנבלה היינו בהמה שנסתכנה ונאסרה קודם מיתה ואפ"ה איצטריך קרא דאילו מחיים איסור מסוכנת עשה בעלמא הוא ואשמועינן קרא דלאחר מיתה קאי נמי בלאו. **טרפה** - ניקב קרום של מוח או נחתכו רגליה מחוסרת היא. **ואי ס"ד מסוכנת** - מחמת חולי דלא מחסרא אסורה דדרשינן שאינה חיה לא תאכל. **מסוכנת מחמת טרפות שחסרה היא מיבעיא** - דהך טרפה נמי אינה חיה אלא מדאיצטריך למיסר טרפה ש"מ מסוכנת מחמת טרפות דמיחסרא אסורה אבל שאר מסוכנת שריא דלא דרשינן שאינה חיה לא תאכל. **ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת** - ובין מחסרא ובין לא מחסרא משעה שאינה חיה טרפה קרי לה דטרפה לשון מסוכנת היא כלומר קרובה למות ואיצטריך לעבור עליה בעשה דשאינה חיה ולא תעשה דטרפה. **אם כן נבלה** - דאוקמא לעיל דמשום לעבור עליה בלאו נמי אצטריך. **ל"ל השתא מחיים** - כשהיא מסוכנת קרייה רחמנא טרפה וקאי עלה בלאו ועשה. **לאחר מיתה מיבעיא** - איסורא להיכא אזיל. **ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת** - כלומר אפילו בנבלה שמתה לאחר שנטרפה ונסתכנה מצית מוקמת לה ואפ"ה איצטריך ולמיקם עלה לאחר מיתה בשני לאוין לאו דנבלה ולא דטרפה ועשה דחיה אכול. **ואמר מר** - בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע). **למאי הלכתא** - כלומר האי ואכל לא תאכלוהו לא צריך דהא כתיב (ויקרא ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו ומשום דנתנבלה או נטרפה מי אזיל ליה איסור חלב ולמאי אצטריך אלא התורה אמרה דחייב משום שני לאוין משום לאו דחלב ומשום לאו דטרפה דלא תימא אין איסור חל על איסור.

דף לז.ב

אי ס"ד טרפה היינו מסוכנת - לכתוב רחמנא חלב נבלה יעשה לכל מלאכה לאשמועינן דלא מטמא חלב משום נבלה ולשתוק מאזהרת אכילתו ובחלב טרפה מסוכנת לחודא לכתוב לא תאכלוהו לאשמועינן דחייל איסור מסוכנת איסור חלב ואנא ידענא דכ"ש דכי מייתא אתי נמי איסור נבלה וחייל עליה. **ומה מחיים** - דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה ואתי וחייל איסור חלב נבלה גופה מיבעיא. **אלא** - מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה דאיסור נבלה חייל איסור חלב. **מכלל דמסוכנת לאו טרפה מיקרי** - ואצטריך לאשמעינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול איסור חלב ומק"ו דטרפה דאמרינן ומה מחיים כו' לא מצינן למילף גבי נבלה דאיסור נבלה חייל איסור חלב דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמצרכינן לתרווייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע). **כגון שעשאה גיסטרא** - והיא עדיין מפרכסת דאמר בפ"ק (לעיל חולין דף כא) עשאה גיסטרא נבלה דזו לא נסתכנה קודם נבלותה ואיצטריך לאשמועינן דתיחול איסור נבלה איסור חלב. **עשאה גיסטרא** - חתכה לשנים לרחבה. **א"כ** - דמסוכנת אסירא. **לימא קרא חלב נבלה וטרפה וגו'** - ולאשמועינן דאתי איסור נבלה וטריפה וחייל איסור חלב ל"ל למכתב וחלב טרפה למידרשיה אייתר ולמימר דטרפה הוא דקאמינא לך דהיא וחלבה אסורים וכדמזהרנא לך דחייל איסור טרפה אחלב אלמא שני איסורים יש בה אבל יש לך אחרת שהיא קרובה למיתה כזו ואין בה אלא איסור חלב לבדו. **שחלבה חלוק מבשרה** - שאיסור חלב נוהג בה משנולדה ותו לית בה איסורא אחרינא. **הנה נפשי לא מטומאה** - יחזקאל קאמר ליה להקב"ה לפי שהיה אומר לו קח לך חטים ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה והיא בגללי צואת האדם תעוגינה לעיניהם. **מקרה יום ומקרה לילה לא כתיב בקרא** - ולא גרסינן ליה. **לידי טומאה** - קרי. **כוס כוס** - שחוט שחוט שלא תמות לפי שמסוכנת היא נבלה ממש ליכא למימר דא"כ מאי רבותיה. **שהורה בה חכם** - שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו. **מתנותיה** - הזרוע והלחיים והקבה ואע"פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה. **שריא** - מסוכנת. **היינו רבותיה** - דאע"ג דשריא כיון דמאיסה לא אכלתיה. **אפילו אוכלת בקעיות** - שיש לה כח בשיניה דכיון

דאינה עומדת מסוכנת היא. **רמי בר יחזקאל** - לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא וכן רב חנינא. **בסורא מתני הכי** - כדאמר דרב חנינא הוסיף אדרב יהודה אפילו אוכלת בקעיות ובפומבדיתא מתני דרב יהודה גופיה סיים בה הכי.

דף לחא.

גועה והטילה ריעי - או זה או זה גועה צועקת כמו אם יגעה שור על בלילו (איוב ו). **לאבא** - לרב הוה קרי ליה שמואל הכי משום כבוד. **לאזוזי אוני** - לפרכס האוזן בתמיה דפירכוס חיות גדול הוא זה, אזוזי לשון מזיזין אותו ממקומו (אבות פ"ג מי"ז). **שאני אומר** - שאינה צריכה כל כך אלא כל פירכוס שמסוכנת מפרכסת שאינה עושה דבר שהוא הוצאת נפש הוי פירכוס כדלקמן. **שאינ המיתה עושה** - בשעת הוצאת נפש קרי לה מתה ובבהמה דקה קאי דאילו גסה אפילו כפופה ופשטתה הוי פירכוס. **אי** - מדוקיא דמתניתין הוה גמרינן לה כדקדייקת הא החזירה כשרה משמע שפשטתה מכפיפותה והחזירה. **אבל פשוטה** - מעיקרא וכפפתה לא. **קמ"ל** - דהיכא דהויא פשוטה מעיקרא וכפפתה הוי פירכוס. **משמו** - של ר' יוסי. **הא** - דאמר רב לעיל גועה הוי פירכוס. **דעבי קלה** - שהיה קולה עבה וחזקה דודאי אתי מכח חיות. **דעמי קלה** - כהה מתרגמינן עמיא (ויקרא יג). **שותתת** - בסמוך. **מתרזת** - למרחוק וחיות הוא זה. **אמר רב חסדא פירכוס שאמרו** - אני שמעתי בסוף שחיטה ואני מפרש מאי סוף ששמעתי אמצע שחיטה היא והאי דקרי ליה סוף לאפוקי אם בתחלת שחיטה פירכסה כיון דבאמצע שחיטה לא פירכסה לא הוי לה חיותא כי האי אסיר משום נטילת נשמה. **מנא אמינא לה** - דהאי סוף ששמעתי אמצע הוא. **אימת** - פשטה ולא החזירה דאמרינן פסולה. **כל היכי תיחי ותיזיל** - דלאחר ששחטה לא תסגי בפשיטת יד בלא כפיפה וחזרה בתמיה. **א"ל רבא לעולם סוף שחיטה** - דוקא ודקאמרת כל היכי תיחי ותיזיל לאחר שחיטה שתפשוט ותחזיר. **שאני אומר כל שאינה עושה כן** - פשטה וחזרה לאחר שחיטה בידוע כו'. **בתחלת שחיטה** - כלומר אפי' פירכסה בתחלת שחיטה דייה כשרה אע"ג דהויא מסוכנת כיון דמלאים כותלי בית השחיטה דם בידוע שזינקה. **וכמידת ר"א** - דאמר זינוק הוי פירכוס. **ואמר שמואל כו'** - להכי איצטריך לפרושי דכותלים דהכא לא הוו כותלים ממש אלא כותלי בית השחיטה דאי הוו כותלים ממש למחר היינו

יכולים להבין אי האי זינוק הוה בתחלת שחיטה או באמצע שחיטה דאי הוה בתחלת שחיטה ימצא הזינוק למעלה בכותל דמחמת כח וחיות שהיה עדיין בבהמה זינקה למרחוק ואם ימצא הזינוק למטה בכותל בידוע שבאמצע שחיטה זינקה שלא היה בה כח כל כך לזנק הדם למרחוק אבל השתא דאמר שמואל דהני כותלי לא הוו כותלי ממש אלא כותלי בית השחיטה לא מצינו למידע אי תחלת שחיטה זינקה או לאחר שחיטה ולהכי קאמר אי אמרת בשלמא כל כמה דפירכס אפילו בתחלת שחיטה הוי פירכוס. **שפיר** - דהא חזינן למחר ע"י זינוק דפרכיס באורתא. **אלא אי אמרת** - באמצע שחיטה בעינן מאן לימא לן למחר דזינוק דלאורתא באמצע שחיטה הוה דלמא בתחלת שחיטה זניק. **ודלמא** - לעולם שאר פירכוסין לא הוו פירכוס אלא באמצע או בגמר שחיטה ושאני זינוק דעדיף חיותיה ופירכוס גדול הוא הלכך אפילו בתחלת שחיטה זינקה שפיר דמי. **דייה אם זינקה** - ומדקתני דייה מכלל דקיל. **קיל מדרבן גמליאל** - דבעי ביד וברגל בשניהם. **ועדיף מדרבן** - דאמרי ביד או ברגל. **אבוברס** - שם האיש. **אבוה בר אבוברס** - זהו אבוברס עצמו ומכירין היו את הבן ולא את האב והיו קורין אותו על שם בנו שעשו את בנו סימן לו. **עד** - משמע דחמיר האי פירכוס דרבנן מהנך דלעיל ואי דר"א עדיף מאי עד דרבנן משמע דעדיף כיון מיבעי להו למימר אלא ש"מ זינוק קיל ואפ"ה סגי' ליה כי הוי בתחלת שחיטה. **בסוף שחיטה** - סוף ממש שתפרכס בגמר שחיטה דתהוי בה חיות אחר שחיטה.

דף לח.ב.

פרט לכלאים - בן רחל ותייש שפסול לקרבן ומרבויה דאו דריש ליה. **נדמה** - עז שילדה מתייש כמותה ובנה דומה לרחל. **פרט ליוצא דופן** - שקרעוה והוציאוה פעמים שמתה ופעמים שחיה. **ז' ימים פרט למחוסר זמן** - שלא הגיע לז' ימים ואפילו אמו קיימת. **תחת אמו** - היה שעה אחת פרט ליתום וה"ד האי יתום אילימא דילידתיה אמיה ולאחר שעה מתה לעולם תיחי בתמיה וכי לעולם צריכה לחיות והא תחת אמו קרינן ביה והא ליכא למימר דאשמועינן קרא שתחיה אמו כל ז' דתניא בת"כ ר' יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר תחת אמו לפי שנאמר ז' ימים יהיה עם אמו יכול כל ז' ת"ל תחת אמו אי תחת אמו יכול אפילו יצא ממנה כשהיא מתה ת"ל - עם אמו משמע ששניהם בעולם אחד שתהא קרויה אמו הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו

שעה אחת והאי תחת אמו משמע ליה לרבי יוסי הגלילי חליפי אמו שמתה אמו והוא נשאר במקומה. **אלא דמתה והדר ילידתיה** - היינו יוצא דופן דכל שקרעו והוציאו את ולדה בין מתה ובין חיה הוי יוצא דופן. **זה פירש למיתה** - אמו כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמועינן קרא דבעינן חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט ואי לא ה"ל יתום דעל כרחיה האי תחת אמו למעוטי חיה באמצע לידה ומתה בגמר לידה אתי. **אי אמרת בשלמא** - אחר סוף לידה אשמועינן דבעינן חיותא שיצא כולו מחיים ולמעוטי מתה בגמר לידה. **היינו** - דלא אימעייט ליה מתה בסוף לידה מכי יולד פרט ליוצא דופן דהאי נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה בגמר לידה. **אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה** - וקרא למעוטי מתה באמצע לידה אתא. **למה לי קרא מכי יולד נפקא** - דאכתי ה"ל יוצא דופן אלא ש"מ כל מלתא דבעו בה רבנן חיותא בעינן שיהא חיות בגמר דיליה. **פסולה** - אם מסוכנת היא דדרכה לעשות כן בהוצאת נפש. **גסה** - לאו אורחה בהכי וחיותא הוא. **ריפרוף** - בציר מכשכוש. **כולהו תננהו** - לשון קושיא הוא כלומר למה ליה לרבה לאשמועינן דהלכתא הכי הא סתם מתניתין היא. **מתני'**. **ורבי אליעזר פוסל** - דכיון דבהמה דעובד כוכבים היא אע"ג דישאל קשחית מהניא ביה מחשבת עובד כוכבים דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים. **חצר כבד** - טרפשא דכבדא איברר"ש בלע"ז. **אמר רבי יוסי קל וחומר** - דלא מהניא בה מחשבת בעלים הואיל וישאל שחית לה. **ומה במקום שמחשבה פוסלת** - דהיינו במוקדשין כדכתיב (ויקרא ז) לא יחשב קרי ביה לא יחשב לאוכלה ביום השלישי כי פגול יהיה והכי מפרש בזבחים (דף כט). **אין הכל הולך אלא אחר העובד** - דכתיב המקריב לא יחשב אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן. **מקום שאין המחשבה פוסלת** - כגון בחולין כלומר חולין שאין המחשבה פוסלת בהם ובגמרא מפרש מאי קאמר דהא מחשבת עבודת כוכבים פסלה בהו דהא זבחי מתים איקרו מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה. **גמ'**. **והני תנאי** - תנא קמא ורבי אליעזר אית להו דר"א בר' יוסי כלומר דטעמיה דתנא קמא דמכשר לאו משום דאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד דא"כ היינו ר' יוסי אלא כר"א בר"י סבירא להו טעמיה מפרש ואזיל. **שמעתי** - מרבותי. **שהבעלים מפגלין** - וטעמא מפרש בזבחים בפרק ב"ש (דף מז) בסופו דכתיב והקריב המקריב וגו' אלמא בעלים קרי מקריב הלכך איתנהו בכלל המקריב לא יחשב אם חשבו על שחיתת כהן או

על זריקתו ע"מ לאכול חוץ לזמנו הוי פיגול. **מיהו תנא קמא** - דמכשר. **סבר** **אי הוה שמעיניה** - לעובד כוכבים דחשיב על שחיטת ישראל ואמר שחיטת בהמה זו לעבודת כוכבים תהא אסורה דמהניא מחשבת בעלים כר' אליעזר בר' יוסי ואי לא שמעיניה דחשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן. **זה עובד** - משום שחיטת פנים נקט לה דאפילו בקרבן ס"ל לר' יוסי דאין הבעלים מפגלין ורבי יוסי פליג אתנא קמא וארבי אליעזר. **איכא דאמרי אפילו בדשמעיניה** - לעובד כוכבים דחשיב פליגי רבנן עליה דר"א ואית להו לתרווייהו בעלים מפגלין בקרבן כר' אליעזר בר' יוסי וגבי חולין פליגי. **חוץ מפנים** - מחשבת עבודת כוכבים בחולין ממחשבת פיגול בקרבן.

דף לט.א

לא ילפינן - למימר בעלים אוסרין אלא כדכתיב קרא (תהלים קו) זבחי מתים שנזבח לעבודת כוכבים דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) והקריב המקריב דבעלים קרי מקריב אבל בחוץ לא אמרינן הכי. **ור"א סבר ילפינן** - במה מצינו דבעלים פוסלים במחשבת עבודת כוכבים בחולין ואפילו אחר שוחט וגבי עובד כוכבים אפילו בסתמא דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים. **זה מחשב וזה עובד לא אמרינן** - דהמקריב לא יחשב מקריב ממש קאמר. **לזרוק דמה לעבודת כוכבים** - ודאשחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו דברי הכל אסורה דהא זבחי מתים הוא אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים אלא שחטה לעצמו ע"מ שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה. **פסולה** - אסורה בהנאה. **מחשבין מעבודה לעבודה** - כשחישב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת כגון שחישב בשחיטה על הזריקה הויא מחשבה לגבי עבודת כוכבים. **דגמרינן חוץ** - איסור עבודת כוכבים. **מפנים** - ממחשבת פיגול של פנים שהשוחט ע"מ לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פיגול. **שחטה לשמה** - בחטאת מיירי דכל שאר זבחים כשרין שלא לשמן אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה וכן פסח שנשחט שלא לשמו ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה. **רבי יוחנן אמר פסולה** - דגמרינן מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול דעיקרו מעבודה לעבודה. **וצריכא** - לאשמועינן בתרווייהו מחלוקת דרבי יוחנן ור"ש. **דאי איתמר בהא** - מילתא קמייתא דהשוחט את הבהמה. **בהא קאמר ר"ל** - דאין

מחשבין. **פנים מפנים** - פסול דחטאת שלא לשמה מפיגול. **אלא זביחה**
דעבודת כוכבים דמיתסרא - בהנאה כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף לב)
תקרובת עבודת כוכבים מיקרי זבחי מתים כדכתיב ויאכלו זבחי מתים מה
מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה ומת גופיה מנלן
דאסור בהנאה אתיא שם שם נאמר כאן ותמת שם מרים ונאמר להלן גבי
עגלה ערופה וערפו שם את העגלה מה עגלה ערופה אסורה בהנאה כדאמר
שם תהא קבורתה אף מת אסור בהנאה ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל
אף תקרובת עבודת כוכבים נמי. **אלא פשיטא** - האי אין מחשבה פוסלת
בחולין מעבודה לעבודה קאמר. **שמחשבה פוסלת במוקדשין** - כדפרישית
דעיקר פיגול מעבודה לעבודה הוא. **אלא באותה עבודה בלבד** - אם אמר
שחיטה עצמה לעבודת כוכבים. **פנים קשיא לריש לקיש** - דקתני מחשבה
פוסלת במוקדשין ולא קתני מפגלת ש"מ בשאר פסולי פנים נמי כגון זריקת
דם וחטאת שלא לשמה קתני דמחשבין. **חוץ קשיא לרבי יוחנן** - דקתני הכא
בחולין אין מחשבה פוסלת מעבודה לעבודה. **בשלמא פנים לר"ל לא קשיא** -
דאיכא למימר מקמי דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה הוה פליג
אסברא דרביה ואמר מסתברא דלא ילפינן ולבתר דשמעה להך מתניתין
מרבי יוחנן רביה וידע דלאו סברא דרבי יוחנן רביה אלא מתניתא הוא
דגמרינן פסול מפיגול איכא למימר דהדר ביה להכי נקט רבי יוחנן משום
דרביה הוה ואגמריה משנה וברייתא, ל"א לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה
דפליג עליה ואמר מחשבין איכא למימר דהדר ביה. **בארבע עבודות** - הא
דקתני אין מחשבה פוסלת בחולין לאו מעבודה לעבודה קאמר אלא בארבע
עבודות קאמר. **וה"ק ומה** - מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות
שחיטה וקבלה זריקה והולכה באיזו מאלו שחישב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ
לזמנו פיגול הוא אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד.

דף לטב.

חולין - לענין עבודת כוכבים שאין מחשבה פוסלת בהן בד' עבודות אלא
בשנים בשחיטה ובזריקה דהני הוא דכתיבן (שמות כב) זובח לאלהים יחרם
בל אסיך נסכיהם מדם (תהלים טז) אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו
והקטרה אע"ג דשייכא בעבודת כוכבים מיהו לאו עבודה היא לאפסודי
בהמה משום הקטר חלבה לעבודת כוכבים היכא דלא נשחטה ולא נזרק

דמה לעבודת כוכבים דהא אפילו בפנים לא מפסיל קרבן אם חישב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים. **ואח"כ חישב עליה** - לזרוק דמה או להקטיר חלבה. **משום כבודן דרבנן** - דאמרי לא אמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והאי נמי אף על גב דאיגלאי מילתא דמומר הוא לא אמרינן מסתמא כי שחטה ברישא להכי שחטה דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים לא אמרינן. **אלא דלא שמעינא דחשיב** - לא בתחלה ולא בסוף. **אלא גבי עובד כוכבים** - דבשעת שחיטה בחזקת עובד כוכבים הוה. **אבל ישראל** - כיון דהוי בחזקתו בשעת שחיטה. **הוכיח סופו לא אמרינן** - דדלמא אחר השחיטה נכנס בו יצה"ר והמיר דתו. **דרשב"ג** - דאמר הוכיח סופו על תחלתו. **הבריא שאמר כתבו גט לאשתי** - ולא אמר כתבו ותנו והלך לו. **רצה לשחק בה** - שלא תפציר בו לתת לה גט לפוטרה מיבם אם ימות והפליגה בדברים ואין אלו נעשין שלוחו לגרש דהא לא אמר תנו להכי נקט בריא דאילו מסוכן קיימא לן הלכה כר"ש שזורי דאמר כותבין ונותנין דתנן (גיטין דף סה) בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו כותבים ונותנים שמפני שהיה בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו וחזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא ר"ש שזורי אומר אף המסוכן וא"ר חננאל הלכה כר"ש שזורי. **ונפל ומת** - וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו. **אם מעצמו נפל** - ודאי מתחלה היה דעתו לעלות וליפול וה"ל בהול כמסוכן. **מעשה לסתור** - הא אמרת רישא רצה לשחק בה ולא נתת חילוק בדבר. **ודילמא שאני התם** - דקאמר ברישא כתבו ואיכא קצת הוכחה בתחלה ונפילתו גלויי מילתא בעלמא הוא דהאי דאמר ברישא כתבו ע"מ ליתן קאמר. **ואמר הלה** - זה שניתנו לו. **אי אפשי** - אין רצוני. **אם היה רבו שני כהן** - זה האומר אי אפשי בהן על כרחו שלו הן ויאכלו בתרומה ולקמיה פריך ואפילו עומד וצוות. **כבר זכו בהן יורשי ראשון** - שהוא ישראל. **אפילו עומד וצוות** - בתמיה והיכן מצינו מקבל מתנה בעל כרחו. **בשותק** - וקבל השטר. **שיזכה לו ע"י אחר** - שמסר שטר המתנה לאחר בפניו ואמר לו זכה בשטר זה לשם פלוני. **כרבי יוסי** - דאין הכל הולך אלא אחר השוחטו ואפילו שמעיניה דחשיב לא פסול. **טייעי** - ישמעאלים ואינן אוכלין אלא בשר שחוטא ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה וכן דרכן. **דיכרי** - אילים. **דמא ותרבא לדידן** - לעבודת כוכבים דמתוך שהיו טרודים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפשיט. **כרבי יוסי** - ומותרין. **לר"א** - דאמר מחשבת עובד

כוכבים לעבודת כוכבים פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט. **יהיב ליה** - עובד כוכבים זוזא לטבח ישראל בשביל בשר ואמר לו כשתשחוט בהמתך תן לי בדינר זה בשר מי מיתסר (כו') בהמה בהכי מי אמרינן כי אמר רבי אליעזר היכא דהואי בהמה בשותפות מכי זבנוה מעיקרא או שהיתה כולה של עובד כוכבים ונתנה לישראל חוץ מחצר כבד שלה אבל כי האי גוונא לא או דלמא לא שנא. **אי איניש אלמא** - האי עובד כוכבים ולא מצי האי ישראל לדחוייה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו אישתכח דקנייה גמורה היא. **ואי לא מצי א"ל רישך והר** - הרי ראשך והרי הר הכה זה על זה או קבל דינר שלך וכיון דמצי לדחויי ואשתכח דכי שחיט ישראל לאו אדעתא דעובד כוכבים קשחיט ואינו נעשה שלוחו על כרחו דמימר אמר האי ישראל אי בעינא מהדרנא ליה זוזיה הילכך שריא ואי בעי יהיב ליה ואע"ג דקי"ל (בכורות דף יג) מעות העובד כוכבים קונות ויש לו חלק בה מיהו ישראל כי שחיט מסלק ליה לעובד כוכבים ואינו נעשה שלוחו דא"ל לא לעוותי שיתפתיך אבל באיניש אלמא על כרחו שחיטה אף בשבילו היא ועובד כוכבים מחשב עליה. **מתני'**. **לשם ימים** - שעשה הים עבודת כוכבים.

דף מ.א

שנים אוחזין - זה בראשו וזה בקתו. **לשום דבר כשר** - שחיטה סתם. **גמ'**. **זבחי מתים** - ליאסר בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כט) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה. **מיכאל ושילשול קטן** - כלומר לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן שכולן. **שילשול** - תולעת. **דאמר לשום הר** - הר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם במס' ע"ז (דף מה) הלכך - לשמן לא מיקריא זבחי מתים ומיהו פסולה מלאכול משום דדמיא לשחיטת עבודת כוכבים מיחלפא בה וכדתנן לקמן חולין (דף מא) השוחט לשום נידר ונידב שחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ. **לגדא דהר** - למלאך הממונה על ההרים. **דומיא דמיכאל** - דלא מחובר הוא ובעלי חיים אף על גב דלא מיתסרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט) מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים וכתוב (דברים ד) וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים. **היתה בהמת**

חבירו - לא מיבעיא שלו דמיתסרא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד דאע"ג דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט לא משום נעבד שעשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצו לתקרובת עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט) מדאצטריך קרא למיסרינהו לגבוה כדתניא (ב"ק דף מ) מן הבקר להוציא את הנעבד ומן הצאן להוציא את המוקצה מכלל דלהדיוט שרי מיהו כי עביד מעשה בגופייהו מיתסרי כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נד) אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות ושיחין ומערות והשתחוה להן אסרן והכא נמי אע"ג דאכתי בעלי חיים נינהו מיתסרי והאי סימן אחד לאו דוקא דה"ה לחצי סימן ובהמת חבירו נמי אע"ג דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו. **רבוצה** - לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרביצה קנאה בהגבהה ונעשית שלו אלא אע"ג דרבוצה ולא קנאה אסר לה במעשה. **המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה** - אפילו למזבח משום נעבד. **עשה בה מעשה אסרה** - אף להדיוט וטעמא יליף במסכת ע"ז (דף נב) מכל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו ואמר מר מאי הכנו שגנוזים דאסירי בהנאה ואף על גב דלאו דידיה הוו שהיו כלי שרת. **השוחט חטאת** - לקמיה מפרש מאי שנא חטאת דנקט. **שלוש חטאות** - בשוגג משום שבת ומשום שוחט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים ששלשתן בכרת ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת שהרי מתקנה הוא אצל בני נח שאבר מן החי אסור להם וחטאת כי שחטי להם בעלים דבר שאינו שלו הוי דשל גבוה הוי.

דף מ.ב.

מחתך בעפר הוא - דכיון דנאסר משום עבודת כוכבים פקע שם קדשים מינה ונעשית של עבודת כוכבים ועפרא בעלמא היא ותו לא מחייב עליה משום שחוטי חוץ ואע"ג דאמרינן בפירקין (לעיל חולין דף כט) שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים חייב שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ליכא למימר דבגמר הסימן חייל בהדי הדדי איסור עבודת כוכבים ושחיטת חוץ דכי אמרינן סימן אחד מחייב הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים כדקתני וסימן אחד בפנים דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אבל הכא דסימן שני לא אשתחית כלל דחיתוך עפרא בעלמא הוא קמא נמי לאו שם

שחיטה עליה ולענין שבת דחיוביה אנטיילת נשמה הוא דמחייב אע"ג דלאו שחיטה היא וכן משום עבודת כוכבים דשחיטת עבודת כוכבים היא אבל לענין שחוטי חוץ לאו שחיטת קדשים היא. **הכא בחטאת העוף עסקינן** - דמליקתה בסימן אחד בפ"ק (לעיל חולין דף כא) וחייב שחיטתה דידיה נמי בחוץ בסימן אחד דהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב והמולקו בחוץ פטור כדתנן בזבחים בפרק השוחט והמעלה (דף קיא) ויליף מאו אשר ישחט לרבות את העוף. **דכולהו בהדי הדדי** - דכיון דשם עבודת כוכבים לא חייל עד גמר סימן אישתכח דכולה שחיטה בקדשים הואי. **ועולא מעשה כל דהו קאמר** - דכיון דאמר רב הונא סימן אחד ואסמכא למילתיה אדעולא אשמועינן רב הונא דעולא מעשה כל דהו קאמר דהא סימן אחד בשחיטת עבודת כוכבים לאו גמר מעשה הוא הלכך ע"כ סימן אחד דרב הונא לאו דוקא דהוא הדין לחצי סימן ואפילו מוקמת לה בחטאת העוף הוי תיובתיה מכי שחיט בה פורתא פקע שם קדשים מינה וחייב שחיטת חוץ ליתיה עד גמר סימן וחיתוך עפר הוא. **אלא** - אפילו בחטאת בהמה מתוקמא ובאומר איני רוצה לעבוד עבודת כוכבים בשחיטה זו עד שתגמר דהשתא לא פקע שם זבחים עד גמר זביחה ומתחייב בכולהו. **אי הכי** - דטעמא דשחיטת חוץ לאו משום סימן אחד דחטאת העוף הוא אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה. **מאי איריא חטאת** - דנקט ליתני השוחט את הזבח דמשמע כל זבחים ומדנקט חטאת דאיתיה נמי בעוף שמע מינה בחטאת העוף קאי ועולה לא מצי למינקט משום דעולת העוף בעי שני סימנין ולא באומר בגמר זביחה הוא עובדה דאי אינו עובדה אלא בגמר זביחה אמאי איכפל לאשמועינן עוף בבהמה נמי חייל והאי פירכא לאו לאותובי לרב הונא נקט לה דכי מדלית רב הונא מהכא ותימא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה איכא למיפרך נמי מאי שנא חטאת דנקט אלא הכי קפריך אי איתא דטעמא משום גמר זביחה הוא מאי שנא עוף אלא על כרחך טעמא אחרינא הוא. **אלא אמר מר זוטרא** - הא מתניתא מסייע ליה לרב הונא ומש"ה נקט חטאת העוף דהכשרו בסימן אחד דאי תנא זבח ליכא לחיוביה בשחיטת חוץ משום דמיתסר בתחילת שחיטה ופקע שם קדשים מיניה כרב הונא אבל בעוף משכחת שלש חטאות וכגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא דמתכשר בפנים ומחייב עליה משום שחיטת חוץ וחייב חוץ ומעשה כל דהו דעבודת כוכבים ונטילת נשמה דשבת בהדי הדדי אתו. **אי לאו דאמר רב הונא (כו) סימן אחד** - ואסהיד

אדעולא דמעשה כל דהו אמר. **לא הויא חטאת תיובתיה** - דעולא מרישא כי הוה ס"ד דבבהמה קאי דאיכא למימר מעשה רבה קאמר עולא דהיינו גמר מעשה. **אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו** - ואפילו הוה אמר מעשה כל דהו אסר בבהמתו. **לא הויא חטאת תיובתיה** - אפילו כדהוה ס"ד ברישא דבבהמה קאי. **דחבריה לא מצי אסר** - והאי חטאת דכהנים הוא. **דקני ליה לכפרה** - שהבעלים מתכפרין בה, ל"א אי הכי דבגמר זביחה הוא עובדה מאי איריא חטאת דמשמע דאיכפל תנא לאשמועין מידי דלית ליה חלק בו שהבעלים שוחטין אותה והיא כולה לכהנים ליתני זבח דלישתמע אפילו שלמים שהן שלו מחייב שלש חטאות דהא לא פקע שם קדשים מיניה עד גמר זביחה ומדנקט חטאת ש"מ בעובד עבודת כוכבים בתחלת שחיטה קאמר ומשום טעמא דחטאת אינו שלו ולא מצי אסר במעשה זוטא דאילו שלמים הוה אסר במעשה זוטא ומ"מ לרב הונא קשיא דהא מדנקט חטאת ש"מ טעמא דתנא משום דדבר שאינו שלו לא אסר אלא אמר מר זוטרא לעולם בעובד בתחלת זביחה ולא תיקשי לרב הונא דהכא בחטאת העוף קאי ובחצי קנה פגום דבהווא מעשה כל דהו דאיתסרא ביה איחייב משום שחיטת חוץ והיינו דנקט חטאת משום דאיתא בעוף ועולה לא מצי למינקט משום דאפילו בעוף בעיא שני סימנין. **לא הויא חטאת תיובתיה** - דמאי מעשה דעולא מעשה רבה ולא הוה מיצטריך ליה לאוקמי בחטאת העוף דהאי דנקט חטאת ולא תנא זבח משום דאילו שלמים כיון דדידיה נינהו הו מיתסרי במעשה כל דהו וליכא חיוב שחיטת חוץ אבל חטאת לא מיתסר עד גמר שחיטה דאיכא מעשה רבה ולשון זה נראה בעיני דהכי מסתבר לישנא דתלמודא דלרב הונא לחודיה קמותיב. **דחבריה לא מצי אסר** - במעשה כל דהו ולהכי תנא חטאת דכהנים היא דאילו שלמים דידיה נינהו ומיתסרי במעשה כל דהו. **כדידיה דמיא** - ואפ"ה קתני דלא מיתסר. **אין אדם אוסר דבר שאינו שלו** - אפילו בגמר מעשה ואית דמפרשי במעשה כל דהו ולא היא דא"כ לא הוי מנסך תיובתייהו דהא מעשה גמור הוא ולקמן מותיב להו ממנסך. **ואוקימנא** - על כורחין בחטאת העוף מדלא תנא זבח ואע"פ דלהנך רבנן לא מצי למיתני זבח דכיון דשלמים דידיה נינהו הו מיתסרי בתחלת חתיכה ותו ליכא חיוב שחיטת חוץ וכי תנא חטאת הוי דבר שאינו שלו ולא מיתסר ולא פקע שם קדשים מיניה אפילו הכי מדלא נקט עולה דשכיח ולא הוי נמי דידיה ונקט חטאת דמידי דאיתיה בעוף בסימן אחד ודאי טעמא

משום סימן אחד דעוף הוא ובחצי קנה פגום כדאמרן.

דף מא.א.

אבל זבח - דבר הזבוח בסכין דהיינו בהמה דעוף מלוק הוא. **ואי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי איריא** - דתני עוף אפ"י בהמה נמי דהא לא פקע שם קדשים מיניה ומיהו איהו מיחייב משום עובד עבודת כוכבים דמ"מ אע"ג דלא מיתסרא מיפלח פלחא. **כיון דקניא ליה לכפרה** - שהרי הבעלים מתכפרים בה. **כדידיה דמיא** - הלכך לא מצי למיתני שום זבח דאילו עולה מכפרת אעשה וחטאת ואשם על חטאים ושלמים ושאר קדשים קלים דידיה נינהו להכי נקט עוף ובחצי קנה פגום דמיחייב בשחיטת חוץ בההוא פורתא דמיתסר ביה. **אחד לשום אחד מכל אלו** - אפילו בהמה דלאו דידיה אלא דאידיך ששחט לשום דבר כשר. **המטמא** - טהרות של חבירו. **והמדמע** - תרומה בחולין של חבירו דמוזיל להו דמיבעי ליה לזבונינהו לכהנים בדמי תרומה דהיינו בזול דלא חזו אלא לכהנים. **והמנסך** - יין של חבירו לעבודת כוכבים. **בשוגג** - שלא ידע שהיא תרומה ולא ידע שהוא נאסר בניסוך זה או כסבור יין שלו הוא. **פטור מלשלים** - ואע"ג דמזיק בשוגג חייב כדקיימא לן (ב"ק דף כו) אדם מועד לעולם בין ער ובין ישן בין שוגג ובין מזיד הכא היזק שאינו ניכר הוא ולא שמיה היזק ובמזיד חייב לשלם דקנסוה רבנן ומשום דקם ליה בדרבה מיניה לא מיפטר ואע"ג דחייב מיתה משום עבודת כוכבים ואפילו לא התרו בו דלא מיקטיל קיימא לן (כתובות דף לד) חייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלים הכא חייב אפ"י אתרו ביה כדאוקימנא טעמא במסכת גיטין (דף נב) משעה דאגבהיה ע"מ לאוסרו מיחייב לשלומי ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך. **שניסך** - שכשך ידו לתוכו לעבודת כוכבים. **שלא בפני עבודת כוכבים** - רבותא אשמועינן. **אסרו** - אף בהנאה דאדם אוסר דבר שאינו שלו. **ועוד שיכול לומר לו** - אפילו ניסכו לעבודת כוכבים. **לא כל הימנך כו'** - דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. **לאונסי** - על כרחי שתאסר. **ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי לך** - הא דרב הונא תוקים כתנאי דהא ר' יהודה בן בבא פליג אבל מילתא דידן לא תוקים כתנאי דאנן אמרינן שפיר אפילו לת"ק דאפילו לדידיה דאדם אוסר ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי לחבריה עביד ואין דעתו לעבודת כוכבים. **בישראל מומר** - וה"ה דמצי לאוקמא בדאית ליה שותפות בגוה כדאוקמוה אינהו לעיל השתא מיהא כיון

דאתינן להכי דעובד כוכבים אוסר מוקמינן לה בגוה ואליבא דתנא קמא. **התרו בו** - בישראל שלא ישחט לעבודת כוכבים ושחט לאחר שקבל התראה וקודם לכן לא היה בחזקת מומר. **מאי** - מי אסר או לא קבלת התראה שמתרין בו הוי יודע שאתה מוזהר על כך והתורה אמרה שאתה חייב מיתה והוא אומר יודע אני וע"מ כן אני עושה שאמות והכי אמרינן בסנהדרין (דף מא) מות יומת עד שיתיר עצמו למיתה. **מתני'**. **לתוך ימים** - דלא לימרו לשרא דימא קא שחיט. **ולא לתוך הכלים** - שלא יאמרו מקבל דם לעבודת כוכבים הוא. **לתוך עוגה של מים** - גומא כמו עוגיות לגפנים דמ"ק (דף ב) לשון מורי, לישנא אחרינא לתוך העוגל והיא היא. **ובספינה** - יכול לשחוט על גב הכלים והדם שותת לתוך הים שלא ללכלך את הספינה ולא מיחזי כשוחט לתוך ימים. **אבל עושה גומא** - משמע שוחט לתוכה ובגמרא פריך הא אמרת אין שוחטין לגומא וטעמא דגומא משום שהוא חוק הצדוקים לעבודת כוכבים.

דף מא.ב

יחקה את הצדוקים - יחזיק ידיהם בחוקותיהם, יחקה לשון חוק. **גמ'**. **לבבואה** - פרצוף שלו הנראה במים. **עכורין** - לא מינכר בהו בבואה. **והאמרת אין שוחטין לגומא** - והדר תני אבל עושה גומא. **כל עיקר** - ואפ' בבית דמיחזי כמנהג צדוקים. **על זופני הספינה** - ומדופני הספינה למים. **לנקר** - לנקות. **מקום** - חריץ קטן. **ובשוק לא יעשה** - שאין אדם חש לנקר את השוק. **בדיקה אחרינו** - שמא מין הוא לעבודת כוכבים ויבדלו מפתו ומיינו. **מתני'**. **השוחט** - חולין בחוץ. **לשם עולה** - דכיון דבאה בנדר ובנדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה וקדשים בחוץ מותרים וגזור רבנן עליה פסול וכן שלמים וכו'. **אשם תלוי** - בא על ספק חיוב כרת כגון ב' חתיכות לפניו ואכל אחת מהן ובאו עדים ואמרו אחת מהן של חלב היתה ואין ידוע איזו אכל אשתו ואחותו עמו בבית כסבור שבא על אשתו ונחלף ולא ידע למחר על איזו מהם בא שהיו שתיהן במטה והוא לא היה יודע מביא אשם תלוי להגין מן היסורין עד שיודע לו אם חטא ודאי מביא חטאת ובגמ' פריך והא לאו נידר ונידב הוא והרואה יודע שאין בדבריו כלום שאין שם אשם תלוי אא"כ היה מחוייב וההוא קלא אית ליה ופסח נמי בגמ' פריך. **ור' שמעון מכשיר** - לא חייש למראית העין. **אשם ודאי** - אשם גזילות דהיינו

נשבע לשקר לכפירת ממון אשם מעילות אשם שפחה חרופה ועל שם שאשם תלוי בא על ספיקו קרי להו להני אשם ודאי. **לשם בכור לשם מעשר** - מידע ידעי דשקר הוא - דבכור ומעשר מידע ידעי מקמי הכי דאילו ההיא שעתא לאו בני אפרושי ניהו דנימא השתא קמקדיש להו. **זה הכלל** - בגמ' מפרש לאתויי מאי דהא חשבינהו לכולהו. **גמ' בר נידר ונידב הוא** - בתמיה. **בכל יום** - שבכל יום הוא עומד בספק חטאת ולבו נוקפו שמא חטא ומצינו שהכשיר הכתוב אשם תלוי ליקרב וליאכל היכא דהוחזק ספק חטא בעדים והאי נמי אנן סהדי דכל יומא בספק חטא קאי. **זימנא קביעא ליה** - בערב הפסח הלכך מידע ידעי דדברי רוח הן. **הואיל והפרשתו כל השנה** - כל ימות השנה ראוי להפרישו ולהניחו עד זמנו הלכך השתא נמי אמרי השתא מפריש ליה וקשחית פסח בשאר ימות השנה וקי"ל דשלמים הוא ואמרי קשחית שלמים בחוץ ואכיל להו. **מידע ידעי** - דמשקר ולא נפיק חורבה מיניה. **דרמי מידי אמומא** - שיהא נכסה בצמר או בטיט ולא חזו ליה וסברי תם הוא. **לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת** - דלא אמרי אינשי השתא מפריש לה דהא חטאת לאו בנדר ובנדבה אתי והא לא חשו רבנן דלמא מאן דחזי סבר מחוייב חטאת הוא דההוא קלא אית ליה דמי שבא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתבייש ומתכפר לו. **אבל מחוייב חטאת** - מאן דחזי סבר לשם חטאת הוא מפרישה עכשיו. **והא לא קאמר לשם חטאתי** - דמשמע שאני חייב אלא לשם חטאת דמשמע לשון נדר ומידע ידעי דאין בדבריו כלום דבשלמא דבר הנידר ונידב איכא למימר השתא מקבל לה עליה בשעת הפרשה ולא בעי למימר לשם עולתי אבל הכא כל כמה דלא אמר לשם חטאתי לא משמע לשם אותה שאני מחוייב. **באומר לשם חטאתי** - והיכא דאינו מחוייב חטאת אפי' [אמר] לשם חטאתי מידע ידעי דמשקר. **שאין לו זבח** - דליכא למימר השתא עביד לה תמורה דבמאי מימר לה דהא ליכא למיגזר מאן דחזי סבר יש לו זבח אחר דההוא קלא אית ליה. **אימר אמורי אמיר ביה** - ומאן דחזי סבר השתא מימר לה בהך אמירה דבשעת שחיטה ואע"ג דלא מוקי לה בהדי זבח חייל עלה שם תמורה דתנן בתמורה (דף כז) תחת חטאת תחת עולה שיש לי בבית היה לו דבריו קיימין. **והא לא קאמר לשם תמורת זבחי** - דלהוי משמע שימירנה בו אלא לשם תמורה דמשמע דבשמא בעלמא בעי לשוויי תמורה ואיהו ליתא אלא היכא דמימר לה בזבח דתנן בתמורה (שם דף כ"ז) (תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום. **לשם**

תמורת זבחי - ואשמועינן מתני' דהיכא דאין לו זבח כשר ולא חיישינן דלמא מאן דחזי סבר דאית ליה מ"ט דאי הוה ליה מידע הווי ידעי. **עולת נזיר** - דאי אמר הריני שוחט לשם עולת נזיר פסולה דמאן דחזי סבר נדר הוא והשתא קמפריש ושחיט לה ואע"ג דנזיר נידר ונידב הוא דע"י נדר הוא בא אי לא הוה תני זה הכלל לאתויי לא שמעינן ליה מעולה דרישא. **דמהו דתימא** - ליכא למיחש לחורבה דמידע ידעי דהא לא נדר. **קא משמע לן** - דמימר אמרי דלמא נדר בצינעא זה שלשים יום שהוא סתם נזירות ובשלשים יום לא מינכרא מילתיה לשכניו. **לאתויי עולת יולדת** - שאם אמר לשם עולת יולדת בפירוש כשרה דמידע ידעי דהשתא לא נדר לה וכדמפרש בשאין לו אשה. **מהו דתימא** - כלומר ואיצטריך רבי אלעזר לאשמועינן דכי יש לו אשה פסולה אף על גב דאמרה רבי אלעזר לעיל גבי תמורה.

דף מב.א

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה - ומידע ידעי דמשקר. **קמ"ל** - ר' אלעזר דאימר אפולי אפיל לישנא אחרינא הא דר' אלעזר ור' אבהו לא גרסינן וה"ג לאתויי עולת יולדת מהו דתימא אימא ילודי יליד קמ"ל דאם איתא דאוליד קלא אית לה ובשיש לו אשה מתוקמא מתניתין ואיצטריך לתנא למתנייה בזה הכלל דמהו דתימא ניחוש לה למאן דחזי סבר בצינעא אוליד קמ"ל זה שמעתי ועיקר הוא חדא דהא לא אמרו והאי מהו דתימא בכל הנך שמעתתא דאמוראי דלא שאנו דלעיל אמתניתין דזה הכלל קמא אמרו מהו דתימא ואורחא דגמרא למימר מהו דתימא אכלל דמתניתין ועוד בשאין לו אשה למה ליה למתנייה זה הכלל לאתויי פשיטא למאי ניחוש לה. **הדרן עלך השוחט. מתני'. אלו טריפות** - כל נקב במשהו. **פסוקה** - לרחבה ברובה. **לבית חללו** - ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא דכשרה. **נשברה השדרה ונפסק החוט** - חדא היא וטרפות דידה משום חוט הוא ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת החוט ע"י שבירת שדרה היא. **או שחסרה** - בגמרא פריך (לקמן חולין דף מז) היינו נקב. **סמפונות** - קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהדם נובע בה כשחותכים אותה. **הכרס הפנימית** - בגמרא (לקמן חולין נ) מפרש. **שניקבה** - במשהו. **רוב החיצונה** - בגמרא (שם חולין דף נ) מפרש. **גדולה וקטנה** - לא גסה ודקה קאמר אלא על [שור] קטן ושור גדול אם נקרע טפח בשור אע"ג דלא הוי רובא. **המסס** - צינפוי"ל.

ובית הכוסות - סוף הכרס שקורין פנצ"א עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקבה ומהקבה לדקין. **שניקבו לחוץ** - שהנקב נראה מבחוץ וכגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חיבורן לאפוקי שניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה. **נפלה מן הגג** - ושחטה מיד טרפה אף על פי שאין שבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הן ובגמרא (לקמן חולין דף נא) אמר שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואע"פ שלא עמדה. **נשתברו רוב צלעותיה** - בלא שום נפילה טרפה ובגמרא (שם חולין דף נב) מפרש מאי רוב. **דרוסת הזאב** - שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה בדקה אבל בגסה לא אלים זיהריה למיקלייה. **ודרוסת ארי בגסה** - וכל שכן בדקה ותנא קמא סבר אלים זיהריה דזאב למקלייה נמי לגסה. **הנץ** - אשפרווי"ר. **בעוף הדק** - צפרנים ויונים. **ודרוסת הגס** - אוסטוי"ר. **בעוף הגס** - אווזות ותרנגולים. **זה הכלל** - בגמרא (לקמן חולין נד) מפרש לאתויי מאי. **כל שאין כמוה חיה** - שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות. **גמ' ובשר בשדה טרפה** - ואע"ג דילפינן מיניה בעלמא (מכות דף יח) בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו מ"מ טרפה משמע טרפה ממש. **אלא** - מנין לטרפה שאין סופה לחיות לפרושי מתניתין דקתני כל שאין כמוה חיה טרפה אלמא טרפה אינה חיה. **זאת החיה** - קרי ביה זאת חיה. **ולמ"ד טרפה חיה** - לקמן בפרקין חולין (דף נז) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים ושלוש שנים. **זאת החיה** - זאת מיעוטא הוא והכי משמע זאת סתם בהמות שהן חיות אכול. **חיה אחרת** - כגון טרפה דאע"פ שהיא חיה לא תאכל. **ובין החיה אשר לא תאכל** - אע"פ שחיה לא תאכל. **שמונה עשרה טרפות** - לאו מקרא קמישתמעו אלא הלכה למשה מסיני הן. **ותו ליכא** - אלא שמונה עשר.

דף מב.ב

בשלמא לתנא דידן - אע"ג דלא תנא אלא י"ח מ"מ לא תנא מניינא ואיכא למימר דתנא תנא ודלא תנא אתיא בזה הכלל. **אלא לתנא דבי ר' ישמעאל** - דתנא מניינא קשיא והא איכא בסגר סימן הוא ומשנה וברייתא הן בהמה שנחתכו רגליה בפרק בהמה המקשה (לקמן חולין עו) כמה חסרון בשדרה

באהילות גלודה בפרקין וכן חרותא, ושב שמעתתא שבע טרפות שמנו האמוראים ולא נשנו במשנה והן היו מקובלים מרבן, האחרונים קרי רגלים ושלפנים קרי ידים ארכובה יינוי"ל מקום חיבור השוק והירך שמפרקין אותה משם בשעת הפשטה. ר' שמעון בן אלעזר - בתוספתא קתני לה הכי רבי שמעון בן אלעזר מכשיר מפני שיכולה ליכוות ולחיות והכא נקט סיפא דמילתיה ולא נקט השתא ר' שמעון בן אלעזר מכשיר. **ופרכינן אע"ג דיכולה ליכוות ולחיות** - קשיא היא דאפ"י הכי איכא למימר דאטרפה לא פליג ר"ש דלמאן קא מותבינן אחנא דבי רבי ישמעאל דתנא מניינא ואיהו טרפה חיה סבירא ליה דקאמר ובין החיה אשר לא תאכל דקרי לה לטרפה חיה אלא הכי פריק סבר לה כרבי שמעון דאמר כשרה היא כדקתני התם רבי שמעון בן אלעזר מכשיר. **כמה חסרון בשדרה** - שלא תטמא באהל אלא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו תנן באהילות (פ"ב מ"א) דמטמאין באהל ואע"פ שאין עליהן בשר. **וכן לטרפה** - לב"ש לא הויא טרפה בבציר משתי חוליות ולב"ה בחוליא אחת מיטרפא. **חשבינהו כחד** - דהא גבי הדדי סמכי וכחד דמי. **והאיכא גלודה** - שניטל עורה והופשטה כולה או מחמת שחין או מחמת מלאכה דקתני מתני' (לקמן חולין דף נד) וחכמים פוסלים. **ומשני** - סבר לה כר"מ דמכשיר. **והאיכא חרותא** - דקתני מתניתין (שם חולין נ"ד) אלו כשרות חרותא בידי שמים ותניא לקמן חולין (דף נה) בידי אדם טרפה ואיזו היא חרותא כל שצמקה ריאה שלה ונתקשה כחריות של דקל מחמת שהבעיתה אדם בקולו ופעמים שצומקת מקולות וברד והיא בידי שמים והדרא בריא אבל בידי אדם תו לא הדרא בריא. **מרה מאן קתני לה** - דחשבה ניקבה המרה במניינא די"ח טרפות במתניתין יחידאה היא ור"י ברבי יהודה קתני לה לקמן בפרקין חולין (דף מג) בשמעתין ותנא דבי ר"י לית ליה מרה ואפיק מרה ועייל חרותא. **בוקא דאטמא** - קולית הירך. **דשף מדוכתיה** - שקפץ ממקומו חור שבעצם אליה שהוא תחוב בו ולקמן חולין (דף נד) מסיים והוא דאיעכול ניבי, בוקא כמו בוכנא עגול ראשו ותחוב בחור כעלי זה התחוב בחור המכתשת. **לקתה בכוליא אחת** - וכ"ש בשתיהן ולקמן חולין (דף נה) מסיים בה והוא דמטיא לקותא למקום חריץ. **אבל ניקב טרפה** - ולקמן מפרש ניקב בעליונו מקום שהיא עבה אבל בקולשיה כשרה. **נדלדלו** - נתלשו בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט. **נעקרה צלע** - אע"ג דתנן במתניתין נשתברו רוב

צלעותיה דוקא נשתברו התם בעינן רובא אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה כדמפרש לקמן חולין (דף נב) טרפה. **וגולגולת שנחבסה** - שהוכתה מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הקרום אם רובה נחבסה טרפה נחבסה דמינציי"ר בלע"ז. **ובשר החופה את רוב הכרס** - זהו קרום עב שקורין טנפנ"א כשפותחין את הבהמה וחותרין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה והאי דקרי ליה חופה את רוב הכרס ולא קרי ליה חופה את הכרס מפני שמיעוט הכרס נחבא בתוך צלעות החזה והסחוס ורובו מכוסה בבשר. **כרס** - פנצ"א לבדה בלא בית הכוסות והמסס ואם נקרע רובו של בשר כנגד הכרס אף ע"ג דכי משערת לההוא קרע לגבי כוליה בשר הוי מיעוטא שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעים והולך עד הירכים לא משערינן אלא במה שכנגד הכרס ואם מיקרע רובא דההוא טרפה ושמואל לא סבירא ליה כמאן דפריש לקמן חולין (דף נ) רוב החיצונה דמתניתין דהיינו בשר החופה את רוב הכרס דאם כן מה אתא שמואל לאשמועינן ואיהו מפרש למתניתין לקמן במילתא אחריתי. **נקובי תמניא הוו** - וכי חשבת להמסס ובית הכוסות בחד ומדלית לה למרה אכתי פשו להו תמניא נקובי דמתניתין. **פסוקי תרין** - גרירת וחוט. **דרב עזרא** - ניקב הטחול.

דף מג.א

אלא הנך דאפקת - בהמה שנחתכו רגליה והגלודה. **לא תיפוק** - כדרבנן סבירא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל וחשיב נקובי והך דרב עזרא בחד ותרין פסוקי בחד ומשכחת להו שפיר וכל הנך טרפות דמנינן לקמן חולין (דף מז) בריאה כגון חליף דאוני ודמיא לבשרא ולביעתא ואטום בריאה כולה בכלל ריאה שניקבה או שחסרה נינהו חליף היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם והנך חזותא לקותא נינהו וכל לקותא סופה לינקב והויא לה נקובה וחליף דשני קרומים דוושט שניהם נטולים ממקום שהן ראויין להיות ואין לך נקובה גדולה מזו. **נטולה** - ניטלה הכבד. **נפולה** - נפלה מן הגג וגלודה בכלל נטולה שניטל עורה ונחתכו רגליה בכלל חסורה ושף מדוכתיה בכלל נטולה וכן נדלדלו סימנים ועקירת צלע וחביסת גולגולת בכלל שבורה ובשר החופה היינו קרועה. **למעוטי לקותא דרכיש** - דכוליא שאינה בכלל אלו ופליג עולא עליה ואם תאמר ישנה בכלל נקובה כי היכי דאמרינן בלקותא דריאה לאו מילתא היא דהוה ליה ניקבה הכוליא והא ליכא למ"ד דאפי' רכיש מודי

דניקבה הכוליא כשרה ובלקותא הוא דטריף. **שמונה מיני טרפות בנקובה** - נקובת הוושט והקרום והלב והריאה - והקיבה והדקין כרס הפנימי והמסס ובית הכוסות חדא הוא הא תמניא. **ואם תאמר ט'** - יש דהא איכא נמי מרה ההיא יחידאה היא ולית הלכתא כוותיה ודרב עורא לית ליה לחייא. **יפלח כליותי** - היינו לקותא וטרפה. **אין מזכירין מעשה נסים** - להביא ראייה מהן. **רק את נפשו שמור** - מכות מות הכהו ולכך נצטווה לשמור נפשו כדאמרינן בהשותפין (ב"ב דף טז) גדול צערו של שטן משל איוב משל לאומר לעבדו שבור חבית ושמור יינה. **הלכה כדברי האומר בכזית** - דבעינן כזית שיוור בניטל הכבד ופלוגתא היא בפרקין חולין (ד' מו) דרמינן סתמי דמתני' אהדדי דקתני רישא אלו טרפות ניטל הכבד ולא נשתייר ממנה כלום הא נשתייר כשרה ואע"ג דליכא כזית והדר תני אלו כשרות ניטל הכבד ונשתייר ממנה כזית ומוקמינן לה כתנאי והכא מייתי לה משום שמעתתא דרבי יצחק בר יוסף משמיה דרבי יוחנן. **והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה** - והא נמי סתמא היא ומאי אולמא דסיפא מרישא. **אמוראי נינהו** - ורבי יצחק סבר דלא כייל רבי יוחנן למימר הלכה כסתם משנה אלא היכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו ואמורא אחרינא אמר משמיה דר' יוחנן הלכה כסתם משנה והיכא דאיכא תרי סתמי דסתרן אהדדי אי איכא טעמא לאלומי חדא מחברתה כי ההיא דסנהדרין דאחד דיני ממונות (דף לד) אזיל רבי יוחנן בתרה ואי לא מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנייהו ובהני תרי אי הוה משכחינן טעמא בהא דרבי יצחק לא הוה מוקמינן לה באמוראי ומשום דליכא לאלומי איצטריך לן לשנויי דרבי יצחק לית ליה האי כללא דר' יוחנן. **וכבד סותמתה** - שנקובה במקום דיבוקה בכבד וחבור הכבד סותם את הנקב. **כשרה** - אפילו לר' יוסי בר' יהודה. **כיס שלו** - קליפה הפנימית. **זה שלא כנגד זה** - כגון זה למעלה וזה למטה. **בקורקבן פסול** - הכי ס"ל משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחלן ונכנס בנקב עד שיוצא דרך נקב השני. **ופעיא ביה** - צועקת שאע"פ שהקנה מוציא קול אי אפשר שלא יהא הוושט מתפשט עמו ואני שמעתי פעיא מנשמת. **גמדא** - כווצת רטי"ר בלע"ז. **מיהנדזין** - מיתרמן דמיכווני אהדדי. **אינו קרום** - ואם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת כדאמרינן ביבמות (דף עו) בכרות שפכה ניקב פסול נסתם כשר וזהו פסול שחוזר להכשרו זהו למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו סתימה דסלקא

בהו לאחר זמן ולא דמי לריאה שניקבה ודופן סותמתה ולסתימת כבד במרה ולסתימה דירכים בחלחולת דלקמן חולין (דף נ) דהיא סתימה מעיקרא היא. **אין לו בדיקה מבחוץ** - לפי שהעור החיצון אדום ואין טפת דם נכרת בו.

דף מגב.

לספק דרוסה - כגון הנך דאיכא למיחש להו כדלקמן איהו קשתיק ואינהו קא מקרקרן ואמרינן לקמן חולין (דף נג) דרוסה שאמרו צריכה בדיקה ואינה אסורה עד שיאדים כנגד החלל ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן ולא שניקב אלא שהארס מאדים הסימן ומחלחל ויורד לחללו ובוושט אינו ניכר האדמימות אלא מבפנים שהעור לבן. **ההיא ספק דרוסה וכו'** - אם עוף היה בודק הקנה תחלה כדאמרינן בפרק שני (לעיל חולין כח) ושחט הקנה והכשירו ואח"כ בדק הוושט ואם בהמה היא נמי אית בה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דילמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו. **קורטי דמא** - שחילחל הארס ונכנס. **לחדודי לאביי** - כדי שישאל. **ישב לו קוץ** - כגון שאכל קוץ ונתחב לתוך הוושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ וקורט דם אין בה בפנים. **אין חוששין** - שמא נקב היה והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה בוושט ואינו קרום ואני שמעתי והבריא לשון ניקב כמו וברא אותם בחרבותם (יחזקאל כג). **מאי שנא מספק דרוסה** - דמשום דעל אריא בינייהו אמרינן שמא דרס ומצרכינן ליה בדיקה והכא לא אפשר למיבדקה דנקב משהו בעור חיצון של וושט לא מינכר. **קסבר אין חוששין לספק דרוסה** - דפלוגתא דרב ושמואל היא בפרקין חולין (דף נג). **משתי חתיכות** - שאם אכל אחת מהן ואינו יודע איזו היא דמביא אשם תלוי על הספק. **הכא לא איתחזק איסורא** - ששיבת קוץ בלא נקיבה אין כלום. **השוטט בסכין בדוקה** - דלא איתחזק איסורא קודם שחיטה. **איתיליד ריעותא** - ואי לא איתחזק ברישא הא איתיליד לבסוף, איתחזק שייך למימר במידי דמעיקרא איתיליד שייך למימר במידי דלבסוף. **ה"ג אלא התם הילכתא גמירי לה מסוטה** - בין לענין טומאה ובין לענין טהרה ואין טעם בדבר ולא גמרינן מינה דהכי גמירי לה מסוטה במסכת סוטה (דף כח) ובפ"ק דנדה (דף ג) דמה סוטה סתירתה ברשות היחיד ואסורה מספק אף ספק טומאה ברה"י ספקו טמא. **נמצאת איתמר** - בלא תחיבה. **חיישינן** - שמא ב' העורות ניקבו והבריא החיצון. **ברייתא** - הרועות

באפר וביערים. **תורבץ הוושט** - מקום דבוקו בלחי. **במשהו** - אם ניקב שם. **מקום השחיטה הוא** - ואם שחט שם כשרה הלכך דינו כוושט וכי גמירי הגרמה בקנה הוא דגמירי אבל בוושט לא שייכא הגרמה. **ומרחיב** - נפתח פי הנקב כמין פי אמתחת והאי מרחיב לא אחתך קאי אלא אעוגל פי חלל הוושט. **חותכו ועומד במקומו** - שהוושט רך הוא וכשחותכין אותו אינו מרחיב אבל לצד הראש הוא מתקשה דדיי"ש בלע"ז. **וכויץ** - רטי"ש ונכפל פי הנקב בצד חללו ונסתם עוגל פי החלל. **מר לא אמר הכי** - רבי אינו אומר כן. **מבלעתא** - מקום בית הבליעה קרוי תורבץ סמוך לראש הנקב מאד. **פחות משערתא** - מאורך שעורה. **דאתחיל ביה** - שחיטה משהו. **דאמר במשהו** - והאי לאו מקום שחיטה הוא. **כשמואל** - והוי נקב. **בין לרב ובין לשמואל מישרא שרי** - לרב מקום שחיטה הוא ושחיטה מעלייתא היא ולשמואל דאמר נקב הוא דאמר נקובתו ברובו. **רבא בריה דרב בר יוסף** - בר חייא הוא והוא רבא דכולי גמרא בר פלוגתיה דאביי. **דמי תורא למריה** - שכבר האכילו לכלבים דאילו הוה קמן הוה הדר ביה ומישתרי באכילה דקיי"ל (בסנהדרין דף ו) טעה בדבר משנה חוזר והא דבר משנה מפורשת היא דלא עבדינן כתרי חומרי. **כלפי סנאיה דרבא** - לישנא מעליא משום דבעי לאותובי והכסיל בחושך הולך.

דף מד.א

מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל - מפרש בפ"ק דעירובין (דף ז) בתרי חומרי דסתרן אהדדי כגון הך דשדרה וגולגולת דאפלוג בית שמאי ובית הלל לגבי אהל דהוו להו בית שמאי לחומרא ואמרי עד שתחסר שתי חוליות מטמא באהל ובית הלל לקולא וקאמרינן וכן לטרפה דלביית הלל בחדא חוליא הוי חסרון וטרפה ולב"ש כשרה והווי להו ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ומאן דעביד בטרפות כחומרי ב"ה ובטומאה כחומרי ב"ש כסיל הוא דהכא חשיב ליה חסרון והכא לא חשיב ליה חסרון והני דרבא נמי סתרן אהדדי דכיון דאמר נקובתו במשהו טעמא משום דמקום שחיטה הוא וחומרי דשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא ואשתכח דסתרן מילתיה דרבא אהדדי. **בת קול** - בפרק קמא דעירובין (דף יג) יצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל. **דרבי יהושע** - בבבא מציעא בהזהב (דף נט). **מכל מקום קשיא** - דכתרי חומרי לא עבדינן. **סתם שמעתתיה דרב** - בדרי בתראי רב יהודה הוה

אמר להו בבי מדרשא. **נתנו בו שיעור** - עד כמה הוא כשר לשחיטה. **לאו מקום שחיטה הוא** - אפ"ה אמר רב במשהו מידי דהוה אגרגרת דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה שיעוריה. **עד כדי תפיסת יד** - צריך להניח לצד הראש כשלש אצבעות וארבע לשון מורי הזקן ואני שמעתי אחיזת חודי צפרנים והראשון נראה בעיני דכי האי גוונא לא מיקרי תפיסת יד. **עד מקום שישעיר** - שיש שם שער שגוררין בסכין מכרס הפנימי. **טפח בוושט** - מיקרי כרס וקא סלקא דעתך דלא אזיל שער בתוך הוושט ולא מידי ואת אמרת עד מקום שישעיר דהא עד סוף הוושט כולו מצי שחיט וכיון דלאו וושט הוא היכי מצי שחיט ביה. **אימא טפח בכרס סמוך לוושט** - דהיינו טפח ראשון של כרס הוי כרס הפנימי ונקובתו במשהו ולפי שהוא נחבא במקום המיצר בין צלעות החזה קרי ליה פנימי וכל שאר הכרס קרוי במתני' החיצונה ונידונית בקריעת רובו. **כי קאמר רב** - טפח בוושט מקרי כרס. **בתורא דמשעיר טפי** - שהשער נכנס בתוך הוושט טפח ולעולם מקום שחיטה הוי בוושט עד מקום השער. **תורבץ הוושט שניטל כולו** - לקמיה פריך והא איכא עיקור סימנים. **ותנא תונא** - תנא דמתניתין דפרקין מסייע ליה - תונא כמו תנא דידן. **ניטל לחי התחתון כשר** - וכיון שניטל הלחי נתלשו הסימנים שבלחי התחתון הם מחוברי'. **קשיא מתני'** - דקתני כשר. **הא דאיעקור איעקורי** - עיקור סימנים כשנעקר הוושט מן הלחי ומן הבשר. **הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים** - שנגמם הלחי מן הבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי והסימן דלאו עיקור הוא שהסימנים מעורין בבשר. **אלא לשמואל קשיא** - הא דרב פפא דלדידיה איכא עיקור סימנים דקאמר תורבץ הוושט שניטל דמשמע שהוושט לבדו ניתק ונתלש מן הבשר. **דאקפל אקפולי** - שנקלף מעל הבשר אקפל כמו ונקלף ודומה לו וקפלו את האבנים דמסכת סוטה (דף לה). **דאיפרוק אפרוקי** - כדבר הנעקר בכח שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הילכך לאו חבור הוא דלא הדר בריא.

דף מד.ב.

רוב עוביה - יש אומרים רוב עובי הדופן אע"פ שלא הגיע לחלל ושיבוש הוא דאם כן חמור הקנה מן הוושט דאילו וושט ניקב עור החיצון בלא עור הפנימי כשר עד שינקב לחלל, רוב עוביה כלומר כי משערינן רובה ברוב עוביה

משערינן ועובי הקנה היינו מן העור ולצואר דאילו מן הראש ולחזה הוי אורך ולרוחב הצואר הוי רוחב הקנה ולעובי הצואר קרי נמי עובי הקנה בשיעור זה נמדד עובי התנוך וקודם שיגיע לחצי חלל הוי רוב עוביה עם הדפנות והחלל מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולצד הצואר אינו אלא קרום דק וסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ומהני עובי התנוך לאשלומי לרובא ובמיעוט התחתון הוי חצי החלל או רובו. **רוב חללה** - אינה טרפה עד שיפסק רוב החלל ועובי התנוך אינו משלים לרוב. **ואמרי לה ברוב חללה** - אליבא דרב פליגי אמוראי. **שדרה** - רב לקמיה דרבה. **בתליסר איסתרי פשיטי** - איסתרי סלעי מדינה שהם פשוטים וקלים איסתרי סתם היינו סלעין צורי שהסלע ארבע דינרים ואיסתרי פשיטי הוא סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר כדאמרין בהחובל את חבירו (ב"ק צ) איסתרא פלגא דזוזא וקרי ליה התם סלע מדינה. **לא מיסר אסר** - דהכי הוה בעי למיבדקיה ברוב עוביה ולא שבקוה תלמידים ושדרוה לקמיה דרבה. **דתליא בסברא** - דהתם איכא לספוקי דלמא לא הוי סברא מעליא והכא רבה אגמריה סמוך דהכי גמיר מרביה דפסוקת הגרגרת ברוב חללה מלתא דתליא בסברא כגון מקיפין בריאה דאיכא למימר דלמא לא מידמו חזותא שפיר וכגון דמיא לבשרא ודמיא לכבדא ודמיא לביעתא ודמיא למוריקא דאיכא מינייהו כשרות ואיכא מינייהו טרפות ופעמים שאדם טועה במראותיהן. **משום חשדא** - דלא לימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה ונראה כנוטל שכר על הוראתו. **דן את הדין** - על שדה או על טלית בין זה לזה. **וכן עדים שהעידו** - על שדה או על טלית שהן של פלוני. **כולן רשאים ליקח** - אותו חפץ. - הרחק מן הכיעור - שלא יאמרו בשביל כך זיכהו לזה שיתננה לו בזול. **שרי בוכרא** - כשהיה כהן מביא לפניו בכור לראות מומו והיה מתירו לא היה לוקח ממנו מבשר אותו בכור, בכור נוהג בזמן הזה וכשהוא תם אינו ראוי לכלום דשוחט קדשים בחוץ. **רב חסדא** - כהן הוה כדאמרין בגיטין בהניזקין (דף נז) שמונים זוגים אחים כהנים נשואין שמונים זוגות אחיות כהנות. **בכור** - נמכר באומד ולא במשקל כדאמרין בבכורות (דף לא) כל פסולי המוקדשין נשחטין ונמכרין באיטליז ונמכרין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר. **מתקלא מוכח** - שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים ונותן המעות מיד. **מאי איכא** - במה יכולין לחשדני. **משום אומצא מעלייתא** - ששוקלין לי הליטרא ממיטב הבשר. **כל יומא נמי** - חולקין לי

כבוד ומוכרין לי מן המיטב. **זה הרואה טרפה לעצמו** - כשנולד ספק טרפות בבהמתו ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה. **הרואה טרפה לעצמו** - ודאי שונא מתנות אחרים הוא שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר. **ושמש תלמידי חכמים** - גמר לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו והיינו גמרא. **יגיע כפיך כי תאכל** - דכיון דעל שלו אינו חומד כל שכן שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול. **מזמני ליה** - לאכול אצלם.

דף מה.א

אתייקורי מתייקרי בי - נכבדין הם במה שאני סועד אצלם והנאתם היא ואין זו מתנה. **כנפה** - הגרגרת סביב סביב להיקפה נקבים דקים כנפה. **מצטרפין הנקבים לרובא** - אילו היו כולן מחוברים יחד היה רובא נפסק טרפה. **ובגולגולת** - לגבי אהל המת תניא (אהלות פ"ב משנה ג) בההיא דכמה חסרון בשדרה קתני סיפא ובגולגולת כדי שינטל מן החי וימות הוי חסרון ולא מטמא ואמרינן בבכורות (דף לח) כמה ינטל מן החי וימות כמלא מקדח של רופאים ותני עלה דאם יש בו נקב אחד ארוך שאין עגול רואים אותו אם יתנו ארכו לעגלו והוי כמלא מקדח הוי חסרון או אפילו יש בו נקבים קטנים הרבה כולן מצטרפין לכמלא מקדח. **אלמא** - כיון דשיעור חסרון גולגולת כמלא מקדח הוא מצטרפין נקבים הקטנים לכמלא מקדח כאילו הוי חד נקב ולא יהיבין בהו שיעורא אחרינא. **והכא נמי** - אע"ג דבפסוקות שיעורא לרובא גבי נקובה תנן במתניתין (לקמן חולין דף נד) עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי אלמא נקב הקנה טריפתו בכאיסר וגבי נקבים קטנים בעי כאיסר לשיעוריהו. **אישתמיטתיה** - להאי מקשה. **מצטרפין לרובא** - דהווי כפסיקה בעלמא דלא מיחסרא וניקבה כנפה נמי בדליכא חסרון. **ניטלה הימנה רצועה** - לארכה דאיכא חסרון. **מצטרפת לכאיסר** - אי כי מעגלת לה הויא איסר טרפה. **בעופא** - נקבים דחסרון בעוף דליכא למימר בגרגרת דידיה כאיסר בכמה הוי שיעוריה. **מקפלו** - חותך למטה מן הנקבים ובצדיהם עד שיוכל לקפל הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים ע"פ הקנה. **אם חופה** - בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גרידי ליכא רובא. **טריפה** - הואיל ויש בהן חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה דהא אניקבה כנפה קיימינן. **וסימניך** - שלא תשכח שמועה זו ולא

תימא כאיסר או מצטרפין לרובא. **נפיא** - כעין שעושין הנפה שמניחין שם יריעות זנב הסוס על פי העוגל וזה סימן יהא לך נקבה כנפה שאלת ומעשה נפה השיבוך. **נפחתה כמין דלת** - ולא נטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו. **כדי שיכנס איסר לרחבו** - ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעינן נכנס ויוצא משום דאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב. **נסדקה** - לארכה וקילא מכולהו דהיכא דנפסק לרחבה ברובא מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חלים שולדר"א בלע"ז אבל לארכה כל כמה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הלכך הדר חלים. **חוליא** - טבעת שמעתי ובעיני נראה שהן שלש טבעות כדאמרינן במנחות (דף לט) כדי שיכרוך וישנה וישלש הויא חוליא לגבי ציצית. **מה חוליא ומה חוליא** - למה לכם החוליות הללו דקאמר רב. **הכי גרסינן אמרוה קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי** - ולא גרסינן איכא דאמרי. **הכי** - כדקאמר רבי יוחנן משהו למעלה ומשהו למטה אמרוה קמיה משמיה דרבי יונתן. **חברין בבלאי** - רבי יונתן מבבל סליק. **כי האי טעמא** - לשבח קאמר. **מטבעת הגדולה** - כרבי יוסי ברבי יהודה ומחלוקתו בפ"ק (לעיל חולין דף יח) נקט לה מיהו אגן קיימא לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס דמשפויי כובע ולמטה כשרה דהיינו למעלה מן הטבעת. **כנפי ריאה** - אוני ריאה. **התחתונה** - כדמפרש רבא תחתונה כשהבהמה תלויה דהיינו אונות קטנות שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה. **כנפי** - כמות שהן נמתחין ופורשין כנפים למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן. **שאני אומר כל שפושטת צוארה ורואה** - ולא יותר לכך אני מפרש תחתונה שהיא עליונה שלא תאמר תחתונה כשאוחזין הקנה דהיינו כנגד כל הריאה. **שלא תאנס** - למשוך הסימנים חוץ לחזה בידי אדם. **אנסה עצמה** - לפשוט מאד צוארה בשעת שחיטה מהו. **תיקו** - ולחומר וכן הלכה. **למטה מן החזה** - למקום שאין ראוי לשחיטה. **נידון כריאה** - בנקב משהו ולא ברוב כגרגרת. **ת"ר איזהו חזה** - לגבי חזה ושוק של שלמים הניתן לכהנים. **הרואה את הקרקע** - אינו משבר מן הצלעות בגובה הצדדין כלום אלא השומן התחתון כמות שהוא בחסחוס שבראשי הצלעות. **למעלה עד הכרס וכו'** - ושיעור ארכו למעלה עד הכרס כשהבהמה תלויה להפשיט היו נוטלים אותו וחותר ב' צלעות הקטנות העליונות עמו משתי דפנות אחד מכאן ואחד מכאן והן שסביב הקנה ונקראין פורציל"א. **קרמא עילאה** -

המחובר לגולגולת מבפנים. **ואע"ג דלא אינקיב תתאה** - הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו. **חייתא** - שק כמו (ב"מ דף יד) חייתא דקיטרי. **דמתנח ביה מוחא** - שהמוח מונח בתוכו. **כנגדו בביצים ניכר** - בביצי זכר אתה יכול להכיר רביצת המוח שגם להן יש שני קרומים לבד הכיס והאחד חיצון ואחד שהביצים מונחים בו ומתוך שקרום התחתון של מוח דק מאד ואין ניכר לגמרי ונראה כמוח עצמו הוא נותן לו סימן בביצים. **כל מה שבקדרה** - בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט שהרי חוט השדרה מן המוח הוא בא. **נידון כמוח** - בנקב משהו. **לימשך** - לצאת מן הקדרה לצד החוט. **נידון כחוט** - בפסיקת הרוב.

דף מה.ב.

פולין - גלנ"ץ. **על פי הקדרה** - למקום חבור הצואר והגולגולת. **ופולין עצמן** - מוח שכנגד הפולין. **חלל גדול** - חלל האמצעי. **חלל קטן** - הרבה חדרים קטנים יש לו סביב. **סמפון גדול** - אמצעי שבאומה. **התם לבית הסמפונות קתני** - ולא תני לבית הסמפון אבל הכא לא תני לבית החללים אלא לבית חללו. **קנה הלב** - לקמן מפרש. **במשהו** - אם ניקב. **כל חלב מקרי חלב** - בין טמא בין טהור ושומן אינו אלא לשון חכמים כגון גבי שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן דעל כרחך קרי ליה שומן משום דגבי חלב תנייה. **על גבי דפנות** - היורד על הצלעות מן השדרה. **על גבי דפנות ס"ד** - ומאי חיותא תליא ביה. **שעל גבי דופני ריאה** - קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב. **תלתא קני הו** - לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה. **חד פריש לריאה** - ומתחלק בתוכה והן הן סמפונות. **דריאה כי ריאה** - בנקב משהו. **דכבדא כי כבדא** - עד שינטל כולו כדתנן (לעיל חולין מב) גבי כבד ולא נשתייר ממנה כלום. **דליבא פליגי** - רב ושמואל לעיל. **מתני איפכא** - דריאה עד שינטל ככבדא וכבדא כי ריאה במשהו ודליבא פליגי רב ושמואל וכלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב למטה מן החזה נידון כריאה. **אמרה לשמעתא דרב** - דאמר במשהו קמיה דשמואל ואכתי לא הוה שמיע ליה דרב בסורא הוה ראש ישיבה והתם הוה אמר שמעתתיה ושמואל הוה בנהרדעא. **אבא** - רב הכי הוה קרי ליה שמואל דרב הוה עדיף מיניה אני שמעתי אבא ואית דגרסי אבא חברי. **הורה רבי** - שבא מעשה לידו והורה להחמיר ולא סמך על דבריו. **רוב עורו** - אם

נחתך רוב היקף עורו סביב אע"פ שהמוח לא נפרד כלום טרפה. **ואמרי לה רוב מוחו** - דכיון שנפסק ונפרד המוח מבפנים אע"ג שהעור כולו קיים טרפה. **כ"ש רוב עורו** - שהרי רוב העור מחזיקו וכיון שנפסק העור סוף המוח לפרד ולצאת. **ניולי** - שם חכם. **בדיק ברוב עורו** - ואשכח דלא איפסיק רוביה והדר בעי למיבדק ברוב מוחו דניהוי נמי קיים. **נתמרך פסול נתמסמס פסול** - גרסינן ואחוט השדרה קאי אע"ג דהמסמסה קילא מהמרכה כדמפרש ואזיל אפילו הכי תנא תרווייהו דאי תנא המסמסה לחודה הוה מפרשינן דהיינו נשפך כקיתון, המרכה לשון מורך שנתרככה ונעשית המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב. **ואינו יכול לעמוד** - מפני שנעשה צלול אבל לא כל כך שיהיה נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל. **מפני כבדו** - שהוא עב וכבד אבל לא נתרכך מבפנים מהו חולי הוא זה שמכבידו או לא וכל הני נתמרך ונתמסמס בכלל נפסק החוט הן דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד לינקב וליפסק אי נמי אין פיסוק גדול מזה אע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד ה"מ בהפרדה אבל בהמרכה לא. **תיקו** - וכל תיקו דאיסורא לחומרא. **נתמסמס פסול** - כדקאמרת. **נתמזמוז כשר** - ולהכי הדר נקט נתמסמס פסול דלא תימא נתמזמוז ונתמסמס חדא הוא ולא יפלוגי עליה אתא. **נתמזמוז** - נתרקן מהמוח מקצתו מאליו. **טרייה** - מינציי"ר בלע"ז. **נתמזמוז מוחיה דדין** - דואג היה עליו ואומר אוי לו לזה שנתמזמוז מוחו. **שאינו מוליד** - תולדות האיש מן המוח היא באה שגיד הנשה של ירך וגיד הגוייה כולן מחוברין לחוט השדרה שהוא מתפצל ויוצא מתחת השדרה ונעשה גיד אצל הירכיים ונכנס לתוכו. **עד היכן חוט השדרה** - עד היכן כחו של חוט להיות בהמה טרפה בפסיקתו החוט יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב. **עד בין הפרשות** - עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל פצולין, כנגד הירכיים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש א' לירך זו ואחד לזו והאמצעי יורד לזנב ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג' ולמטה מהם עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו כל מקום שנפסק שם רובו טרפה ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כחו והיריכים מעמידין את שדרתו ואינה מתה בכך. **אייתי ליה גדי שמן** - שחוט ומופשט ולא היה לו שהות לעכב עד שיקרענו ויראה לו

הפיצולין מבפנים והיה מראה לו מבחוץ שהחוט לבן הוא ונפרד מבחוץ כשנכנס בבשר האליה לכאן ולכאן מתחת לעצם. **ולא ידיע** - החוט מבחוץ והוא צריך לכוון עד מלא חוט השערה שאם נפסק לכאן טרפה ואם נפסק לכאן כשרה. **בליטן טפי** - והעצם של בוקא דאטמא דוחק הבשר ומדובק ודוחק בו את מוח החוט הנפצל עליו עד שנעשה דק ואינו ניכר. **עד אחת** - כ"מ שיפסק מן הצואר עד בין הפרשה ראשונה טרפה נפסק בין הפרשה שלישית כשרה שניה איני יודע.

דף מו.א

עד ועד בכלל - והכי קאמר מן הראש ועד בין הפרשה ראשונה וכל אותו בין בכלל טרפה או דלמא הכי קאמר עד ולא עד בכלל טרפה שלישית כשרה שניה איני יודע ה"ה לראשונה דמספקא ליה וממילא משתמע ולא אצטריך לפרושי ראשונה ושניה איני יודע דכיון דאמר ודאי טרפה עד אחת ולא היא בכלל מכלל דמכאן ועד שלישית מספקא ליה וחדא מינייהו הוא דנקט דלא תימא שניה כשלישית לקולא. **את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו** - נפסק החוט הגדול כנגד פי הפצולין הראשונים במקום פיצול מהו בכלל טרפה הוא או בכלל איני יודע הוא מי אמרינן עד בין דוקא ופי הפרשה טרפה או לאו דוקא. **ואת"ל עד ועד בכלל** - ליכא למיבעי בפי הפרשה מידי דודאי טרפה דאפילו חוט שכנגד הפסק שבין שני הפיצולים טרפה וכ"ש פי פיצול הראשון אלא הכי קא מיבעיא ליה נפסק הפיצול עצמו מן החוט מהו ובפרשה ראשונה קאי. **תידון כבשר** - שאם נפסק הפיצול כשרה. **ה"ג מאי לאו ראשונה ושניה לא שלישית** - מאי לאו פיצול ראשון ואע"ג דחוט של אחריה עדיין בכלל טרפות או בכלל ספק הוא וכן שני לשון מורי, לשון אחר בין הפרשות הן צלעות קטנות של אליה, פרשות הוא בשר המפריש בין צלע לצלע, (בין) [פי] הפרשות צלעות שבין פרשה - לפרשה. **גדי שמן** - חי. **בליעה טפי** - הצלעות נבלעין ואין ניכרין כשהוא חי. **בליטי טפי** - ונפשט הבשר והכל דומה לצלעות וכל לשון זה אינו נראה לי ומפי גאון שמעתיו. **עד אחת** - עד בין הפרשה ראשונה דהיינו צלע ראשונה של אליה. **טרפה** - אם נפסק החוט. **בעי רב הונא עד ועד בכלל** - שאם נפסק החוט כנגד צלע הראשון טרפה דאיהו נמי קאי בין שתי פרשות שיש הפרש בינו לצלעות הגדולות. **ולא עד בכלל** - ובכלל איני יודע הוא. **פי פרשה** - נפסק החוט אצל תחלת העצם

ולא כנגדו ממש מאי בהדי עצם חשיב ואיני יודע או בהדי פרשה קמייתא חשיב וטרפה ולא נהירא דהא ודאי מן הפרשה היא ולא מבין הפרשה. **פרשה עצמה** - נפסק החוט כנגד פרשה שניה בשר שבין צלע ראשון לשני מהו בהדי ראשון שדינן ליה וטרפה או בתר צלע שני שדינן ליה ואיני יודע. **תיזון כבשר** - אם נפסק החוט כנגדו ולהאי לישנא גרס מאי לאו פרשה שניה ומפי גאון אחר שמעתי פרשה עצמו נשבר הצלע עצמו ולשון מורי הראשון הגון וסייג מצאתי לו בהלכות גדולות והוא עיקר. **עד למטה** - מכנפיו הוי כח חוט השדרה דיליה. **ולריש לקיש עד כנגד בין אגפים** - ותו לא. **ושלחו ליה דבי נשיאה** - שלחו בשבילו שילך אצלם. **והא אנן תנן** - גבי אלו כשרות במתני' (לקמן חולין נד). **זריק לה** - לבהמה שלא נשתייר בה כזית מן הכבד דקסבר טרפה. **מטביל לה** - אוכלה וכל מאכלם ע"י טיבול חומץ או חרוסת כך שמעתי אבל נראה בעיני דבאיסור והיתר טריף ומכשר הוה שייך למיתני וזריק ומטביל לא שייך ביה ומסתברא דהכי קאמר רבי חייא זריק לה לכבד של כל בהמה ולא היה אוכלו דלא הוה חשיב ליה ורבי שמעון מטביל ליה דאף על גב דלאו בשר הוא קאכיל ליה משום בריאותא דקסבר נשמה תלויה בו כדקי"ל ברכות (דף מד) כל נפש משיב נפש וכדאמרינן (לעיל חולין דף לג) הרוצה שיבריא חותך כזית בשר קודם שתצא נפשה הילכך אם לא נשתייר כזית להעלות ארוכה שיחזור וירפא טרפה ולר' חייא לא בעי כדי להעלות ארוכה אלא שיורא פורתא מקום תליא דמרה דשיורא במקום מרה בעינן כדלקמן. **עשירין מקמצין** - רבי שמעון בן רבי בנו של נשיא היה ומקמץ לשון עצרן. **פולמוסא** - חיל השלטון. **ערוקאי** - גמירו מינאי הא מילתא כזית שאמרו במקום מרה יהא. **במקום שהיא חיה** - שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה דבוקה תחת הכליות זה נראה לי ומצאתיו לישנא אחרינא ביותרת הכבד אובר"ש בלע"ז והן טרפשין. **מתלקט מהו** - כזית מתלקט ולא במקום אחד אלא חצי כזית כאן וחצי כזית כאן. **מרווד** - מרוקע טינב"א בלע"ז וגרע מכרצועה. **נדלדלה** - נעקרה במקומות הרבה. **ומעורה בטרפשיה** - כאן מעט וכאן מעט וכולה קיימת. **הא איכא** - הרי כולה קיימת. **רב נחמן** - קרמא תתאה ס"ל. **כיתונא דורדא** - מלבוש אדום שהריאה מונחת בו, ורדא על שם שקרום תחתון אדום הוא כדאמרינן לקמן (חולין מ"ו ע"ב) כאהינא סומקא. **דאגליד** - שניטל קרום העליון והופשט כמו גלודה דמתניתין (לקמן חולין דף נד).

דף מ.ב.

כאהינא סומקא - שנשארת בקרום התחתון והיא כתמרה אדומה. **דאוושא** - כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה. **ה"ג אי ידעינן מהיכא אוושא מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא** - מושיבין על אותו מקום כנף פלומ"ה בלע"ז. **גילא** - קש. **אי מבצבצא** - ההיא רוקא מחמת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם. **טרפה** - משום ריאה שנקבה. **ואי לא** - ידעינן מהיכא אוושא פעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע. **מייתינן משיכלתא** - קוניי"א בלעז. **דמיא פשורי ומותבינן** - לכולה ריאה לתוכה שכל מקום שיש בה נקב יבצבצו המים. **דכווצן לה** - והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה. **דמטרשי לה** - מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים הקרים מותחין אותה כשמתקשה שקורין דייר"ש. **תתאה אינקיב** - והרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני קרום העליון שמגין ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים לפיכך היא משמעת קול. **שהאדימה** - שנקוטר"א. **מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים** - קטנים כגון צפרדעים ודומה להם שעורן רך חוץ משמונה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת משום חובל עד שתצא מהם טיפת דם ואע"פ שנצרר הדם והאדים עורן מבחוץ אין זה לקותא דמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים וה"נ ממהר להאדים ואמאי חשבת ליה נקב. **וכ"ת לשמונה שרצים מדמינן לה** - דתנא בהו בפ' ח' שרצים (שבת קז). **נצרר הדם** - ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אף על פי שלא יצא וקרי ליה התם חבורה שאינה חוזרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מפנים וסופו לינקב ולצאת והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש התם דבהנך דאית להו עור הויא חבלה ובהנך דלית להו עור לא חשיבא חבלה הך צרירת דם והך מתניתא קמיייתא לא ידענא היכא תניא. **אלא לא שנא** - דבין כולה ובין מקצתה כשירה כדאמר לקמן חולין (דף מז) אדומה כשרה מדר' נתן. **הכא נמי לא שנא** - ל"ג. **איזו היא יבשה** - לגבי מומי בכור קאי. **רבי יוסי בן המשולם אומר** - ואע"פ שאין מוציאה דם אין זו יבשה עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בצפורן. **רוח ואויר** - מבאיש ומקלקל את המכה. **ה"ג** - הכא כיון דלא שליט בה אוירא הדרא בריא. **גילדי גילדי** - קליפות קליפות

קרושט"ת בלעז כעין מכות מלנ"ש . **אוכמי אוכמי** - טיי"ש בלעז שחורות.
חזותא חזותא - גוונים גוונים ודוקא הנך גוונים דלא מיטרפא בהו כגון
אדומה ירוקה והנך דלקמן בהלכות. **אין מקיפין בבועי** - בועה שניקבה
בריאה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא דליכא למיתלייה בטבחא ואין ידוע
אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה אין מביאין בועה אחרת להקיף ולקרב
אצלה ולנוקבה ולראות אם מראה הנקבים שוים כדאמרינן לקמן בפירקין
חולין (דף נ) מקיפין בריאה דה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועה אין
מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמה מראה אחר היה לו ונשתנה
לשון מקיפין מקרבין זו לזו כמו אין מקיפין שתי חביות דמסכת ביצה (דף
לב). **לית להו בדיקותא** - שסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה
שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גלייר"א ויוצא מעט
מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום כך מצאתי בתשובת הגאונים ואע"פ
שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא אמרן קרום שעלה מחמת מכה
בריאה אינו קרום שסופו ליסתר. **שלא כסדרן** - כגון שתים החיצונות נדבקו
בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה. **היינו רביתיהו** - זו מגינה על זו
והדרא בריא שמתוך ששוכבות זו על זו אינן מתפרקות והקרום הולך וחזק
אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק
ונסתר וכן הלכה דליכא מאן דפליג עליה ואונה הסרוכה באומא והיא אצלה
מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב בר רבי יקר והתירה לי לאכול ויש
שאוסרין והוא אמר לי טעמו וטעמם, האוסרין אומרים הרי נקב יש ולא
מצאנו שהותר אלא באוני כדאמר רבא אבל כסדרן היינו רביתיהו אבל אומי
לא קאמר וטעמא דאוני משום שעומדין במיצר החזה ומתחממות והדרא
בריא ותדע שהרי בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה ובאומא טרפה
כדלקמן חולין (דף מח) וטעם מורי לא מצינו אומא בגמרא ורבא לא אמר
טעמו משום חום דהא בכל הריאה אמרן לעיל דלא שלט בה אוירא ורבא פי'
טעמו משום דהיינו רביתיהו כלומר כך הן גדילות זו עם זו ואין מתפרקות זו
מזו הלכך ל"ש אוני ול"ש אומא ורבא דנקט אוני משום דעיקר מילתיה דאורי
לן דשלא כסדרן טרפה ואע"ג דאי הויא סריכי אוני בדופן הוי כשרה
כדאמרינן לקמן חולין (דף מח) אשמעינן רבא דהתם היינו טעמא דכיון
שהחלל צר הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו זו מזו אבל
דשלא כסדרן מתפרקות הן שהרי אמצעית מפרקתן ולא תימא דוחק הדופן

מעמידן שלא יתפרקו זו מזו אבל באונא ואומא שלא כסדרן לא איצטריכא לן לאורויי דכיון דברוחב החלל הן עומדות מי יחזיק בה שלא יתפרקו וסייג מצאתי לדבריו בתשובת הגאונים וניכרים דברי אמת ועינוניתא דוורדא כל היכא דסבכא טריפה דכולהי לגבה דידה שלא כסדרן נינהו.

דף מז.א

תרתני בועי דסמיכי אהדדי - קים ליה לרבא דאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו. **חדא ומתחזיא כתרתני** - ואם אחת היא ונראה כמין סדק באמצעיתה ודומה לב'. **בזעינן לה** - באחת מצדיה. **תלת מימינא** - דבהמה והיא לימין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח. **יתיר** - סבירא ליה לרבא דכנטול דמי ולית הלכתא כוותיה כדאמרינן בסמוך וראיתי שהכשירה מורי רבינו יעקב אבל בחסיר וחליף הלכה כמותו דליכא מאן דפליג. **אמר ליה** - רב אחא לטבח כשיצא מן הבית. **מאי אמר לך** - מרימר. **אמר ליה** - רב אחא לטבח. **הדר עיילה קמיה** - דלמא לא עיין בה שפיר דסבירא ליה לרב אחא הא דרבא. **וה"מ** - דיתרת כשרה דקיימא בדרא דאוני. **אבל בני בני** - כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דוורדא שהיא בין שתי הערוגות מלמטה או שיש אחת באמצע האומא על גבה שלא כסדר חיתוכא דאוני טרפה. **ברייתא** - רועות באפר ואמרי לה ברייתא בריאות ושמןות. **עינוניתא** - כמו אינוניתא אונה קטנה דוורדא על שם קלישתה ואדומה. **וה"מ מגואי** - מתחת. **אפילו כטרפא דאסא** - קטנה כעלה של הדס ומדסבר רב אשי למיטרפה שמע מינה לאו אורחה ובהני דידן דאית ברובא דידהו אי משכחינא ריאה דלית בה עינוניתא כשרה ויש אומרים שאם חסרו אונות הימין מצטרפין לה בהדייהו הואיל ויתרת היא ובתשובת הבבליים מצאתי כן אבל לא שמעתי ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימא בדרא דידהו יתרת היא ואותם הראויות להיות חסרות והויא לה כחליף וטרפה וכדמשתכחן תרתני עינוניתא שמעתי מפי מורי הזקן שנחלקו בה גדולי הדור ר' יהודה בן רבי ברוך וחביריו ולא פירש לי דעתו ונראה לי שהיא טרפה דהא יתרת דבני בני היא ולא אורחה דחדא גופה לא אכשרן אלא משום דכל הנך ברייתא הכי אית להו.

דף מז.ב

דדמיא לאופתא - בקעת עצים וכדמפרש. **בגישתא** - שקשה משושה כעץ. **דפחיזא** - קשה והיינו נמי כגישתה. **דנפיחא** - נעשת לבנה כבקעת והיינו נמי בחזותא והיכא דלא מחתכא בחיתוך גמור ובסדק אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשרה דלאו שיעא כי אופתא היא. **ככחלא** - צבע כחול שהוא כמראה לזו"ר לא ירוק ולא שחור. **כדיותא** - קורט דיו יבש והוא שחור. **דרבי חנינא** - לענין דם נדה. **אלא שלקה** - אלמא לקותא הוא וסופו לירקב ולינקב. **ירוקה** - כמין עשבים כדלקמן. **אדומה** - שנקוטרוד"א. **כשרה** - דהדרא בריא מדרבי נתן. **המתניני לו** - דאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים. **שיבלע בו דמו** - שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה. **ככבדא כשרה** - ריאה שמראה שלה דומה לכבד כשרה. **כבישרא טרפה** - והכי קים להו דבהכי הויא לקותא ובהכי לא הויא לקותא. **ככשותא** - ירוקה ולא כעשבים אלא כמראה כשותא הומלו"ן או כמראה מוריקא כרכום או כמראה ביצה וכל אלה מין ירוק הן אלא שזה משונה מזה וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק. **אטום בריאה** - דוכתא דמטמטם ולא עייל זיקא בגויה. **מוגלא** - קווייטור"א. **מניחים עלה** - על אותו אטום לאחר שנקרע. **אי מבצבצא** - דנייד רוקא כשרה דהא עייל ביה זיקא. **ואי לא** - לקותא הוא וטרפה. **אינו קרום** - שסופו ליסתר וכל סירכי דריאה קרום העולה מחמת מכה הן הלכך אע"ג דלא נפיק זיקא טרפה. **האי ריאה דאוושא** - הא פרישית לעיל. **דמכווצי** - סותמין הנקב. **דמטרשי** - לשון טרשים שמקשין אותה וקרום הדק כשהוא מתקשה נסתר במשמוש היד דזמנין דלא אינקיב עילאה ומינקב כי בדיק לה. **שנשפכה כקיתון** - בשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים וחסרון היא שמתחלה כולה מלאה ועכשיו חציה ריקנית. **היינו ניקבה** - שאי אפשר לחסרה שלא ינקב הקרום. **לא צריכא לרבי שמעון** - הא דאיצטריכא לאשמועינן ולמיתני חסרה לר' שמעון איצטריך לאשמועינן תנא דמתניתין דפליג רבי שמעון אניקבה ולא אחסרה דבנקב שיש בו חסרון מודי. **דקיימי סימפונא** - שלא נימוקו הקנוקנות. **מנא ידעינן** - שמא נימוקה אחת מהן. **מייתנין צעא דקוניא** - קערה של חרס המחופה באבר שקורין פלומיא"ה בלע"ז דשיעא היא ונראה יפה. **ושפכינן לה בגווה** - קורעים הקרום והכל נשפך. **שורייקי חיוורי** - טק"ש בלע"ז. **טרפה** - דאז ודאי נראה שמיחוי

הסמפונות הוא. **נימוקה** - נתרוקנה מאליה מקצתה ואינה נשפכה כקיתון אך במקצתה לא נשאר כלום. **אפילו מחזקת רביעית** - חלל חסרון המחזיק רביעית הלוג.

דף מח.א.

שלפוחית - קרום שהולד מונח בה ובלע"ז מרי"ץ לקמן בפירקין חולין (דף נה) תניא היא האם היא טרפחת היא שלפוחית. **ואסרו להם** - לא גרסינן ובשני הרגלים לא אמרו להם כלום ובשלישי עמדו למנין ורבו המתירין והתירוהו. **הסמוכה לדופן** - דבוקה בצלעות. **אין חוששין לה** - שמא ניקבה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן דופן זה מכה היתה בו וכשחיתה קלטה הריאה אצלה. **העלתה** - הריאה. **צמחין** - מנל"ץ סביבות סמיכתה לדופן הואיל וחזינן בה ריעותא תלינן למכה בדידה. **דחליש פומיה** - פיו חדוד ודק וחותרך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו אותה מן הדופן. **בדיק לה בפשורי** - לאחר שפירקוה ומצאו מכה בדופן מנפח בה אי מבצבצא מיא טרפה שהרי ניקבה. **ה"ג בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה** - ולא גרסינן אי איכא ריעותא בדופן כלומר בשלמא הכא בדיק לה דאי לא מבצבצא לא אמרינן ניקבה ונסתמה דכיון דאיכא למיתלייה בדופן תלינן בה וכשרה. **אלא הכא** - גבי תרתי אוני מכדי סרכא זו מחמת מכה היתה הי מינייהו דאנקיב טרפה והאי דלא מפקא זיקא קרום עלה בה וסתמה. **ומי אמר ר"נ הכי** - דהעלתה צמחין חוששין לה מכלל דאי פשיטא לן דניקבה הריאה לא מהני לה סתימת הדופן. **התם במקום רביתא** - במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד דלא מיפרק ההיא סירכא הילכך כשרה וכי אמר ר"נ חוששין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא ההיא סתימה ואפילו הכי לא העלתה צמחים אמר אין חוששין לה דתלי לה בדופן ובהא כאבימי סבירא לן דחוששין לה ולחומרא אזלינן בדאורייתא. **מקום חיתוכי דאוני** - שהן סמוך לצואר במיצר החלל ובהא הילכתא כרב נחמן דליכא דפליג עליה. **דסביך בבישרא** - שנסבכת ונאחזת הריאה בבשר שבין ב' הצלעות דהוי סתימה שרירא דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת. **אלמא נקב הוא** - ואפילו הכי כי סביך מכשרת לה אלמא דמהניא סתימה לריאה שנקבה. **ניקב** - הגיד של אדם. **פסול** - משום כרות שפכה. **מפני שהוא שותת** - ואינו יורה כחץ וקי"ל (נדה דף מג) כל שכבת זרע

שאינו יורה כחץ אינו מוליד. **נסתם** - הנקב אחרי כן. **כשר** - לבא בקהל מפני שהוא מוליד. **דאינו קרום** - אבל סתימת דופן סתימה מעלייתא היא. **מתקיף כו'** - השתא דאמרת נקב הוא בריאה אלא שהדופן סותמתו אילו אינקיב דופן להדה ריאה כנגד דופן הריאה לאחר זמן מאי טרפה דאזלא לה סתימת דופן. **ליתני** - במתניתין נקובת הדופן בהדי שאר טרפות דיש בהמה שנטרפה בכך. **דלאו מיניה מטרפא** - דטרפות מחמת ריאה בא. **צמחין** - מנל"ץ . **מזדנזין בדבר** - מגמגמין. **צמחין** - היינו מוגלא. **לא בעי מר אומצא** - רוצה היה לדעת אם יכשירנה ואם לאו. **לית לי פריטי** - דוחהו היה. **אקפן אנא** - הטבחים יקיפו לי באמנה כמו החנווני מקיף לשון אמנה. **וליה לא סבירא ליה** - לרבי יוחנן לא סבירא ליה לאכשורי ומיטרף נמי לא הוה טריף לה ניהלייהו דלא שמיעא ליה מרביה. **מסגינן** - אזלינן מסגי לשון פוסע.

דף מח.ב

דגלדאי - רצענין. **כנדי כנדי** - צמחין גדולים כבדים בריאה. **טינרי** - צמחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע ואלו הן אותן המצוין בבהמות שלנו בריאה ואין מראיהן דומה לריאה אלא דומין כמראה מוגלא ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם צמח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאין עולה בנפיחה. **מחט שנמצאת בריאה** - ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין הרוח יוצא ממנה. **חסרון מבפנים** - שהברזל אוכל הבשר סביבותיו כששוהה שם ומחסרו. **ה"ג לא דכולי עלמא לא שמיה חסרון** - דהא הכי אוקימנא לעיל דאכשרי ריאה שנשפכה כקיתון ועוד אי גרסי' דכ"ע שמיה חסרון אי נמי סמפונא נקט ואתא כדמפרש מ"מ כיון שנמצא בבשר הריאה אי אפשר בלא חסרון כדפרי'. **סמפונא נקט ואתא** - דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא ניקב ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה הואיל דאיתא לריאה קמן ולא חזינן דאינקבא ע"כ סמפונא נקט ועל ריעותא דלא חזינן לא מחזקינן. **נקובי נקיב** - דרך הוושט בא ונכנס שאין דרך הקנה לבלוע ונקבה את הדקין ויצאה ונקבה את קרום הריאה ונכנס לתוכה. **והלכתא כהנך רבנן דמכשרי** - דהא רבי יוחנן וריש לקיש הלכה כרבי יוחנן ועוד דקם ליה בשיטתייהו רבי אמי ורב אשי דאמרי לקמן אי קופא לגיו סמפונא נקט ואתא אלמא עבידא קנה שיכנס לתוכו מחט ולא מחזקינן איסורא הואיל ואין נקב ניכר בו ודוקא כי אתא כולה ריאה לקמן אבל

נחתכה קודם שבא לפנינו חיישינן דלמא אי הוה ריאה קמן הוה נקובה והכי פסק רבי אמי לקמן בשמעתין. **בחיתוכא** - לאחר שנחתכה נמצאת באחד החתיכות. **סבר לאכשורה** - דקסבר סמפונא נקט וחסרון מבפנים לא שמיה חסרון. **שדרה קמיה דרבי יצחק** - ולא משום הך קושיא דהא איכא לשנוייה כדשנינן לעיל חולין (מז) לעולם מבחוץ ולרבי שמעון איצטריך אלא משום דנחתכה הריאה לא סמך אגמריה למימר סמפונא נקט ועל דדלמא אי הוה ריאה לקמן הואי נקובה ותדע דמשום הך ספיקא הדר ביה דהא כי הדר אהדרוה קמיה טרפה מהאי טעמא. **והא רבנן** - דלעיל מכשרי רבי יוחנן ורבי אלעזר ור' חנינא. **שיודעין מאיזה טעם הכשירו** - שהרי באת כל הריאה לפניהם וראוה שלמה הלכך על כרחיך דרך הקנה נכנסה. **דלמא** - הוה נקובה שרוב הנכנסין דרך הוושט נכנסין ואי בוושט נכנס ודאי ניקבה. **הא איתא** - לריאה ולא ניקבה. **כשרה** - ומשום טעמא דבסמפונא נקט ועל ונהי נמי דדרך הסימפון בא הרי לא בסמפונות נמצאת ועל כרחך ניקבה הסמפון ויצאה לבשר הריאה ואמר רב נחמן האי סמפונא דאינקיב טרפה. **לחבירו אתמר** - אצל פיצול כשמתפצל מחבירו ניקב אצל דופן של חבירו דכיון דדופן חבירו קשה הוא דייר"ש בלע"ז עומד כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיצולו ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו והא לא אמרינן דילמא אינקיב לחבריה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן אי לא איתחזוק כגון היכא דליתא לריאה קמן דע"כ חזקה היא זו שרוב הנבלעין אין נבלעין אלא דרך הוושט ומשם לא יצתה בתוך הריאה בלא נקיבת דקין וריאה. **כנתא** - אנטלי"ר בלע"ז חלב טהור. **הדורא דכנתא** - דקין הסובבין אותו סביב כעגולה. **דאינקיב לחבריה** - שניקב באותו צד שבינו לחברו שלא ניקב חיצון שבכולן. **שהרי חותכה מכאן ומתה וחותרה מכאן וחיה** - נחתך בשר רגלים למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה נחתכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה כדאמרינן לקמן וכן שניטל צומת הגידין בפ' בהמה המקשה חולין (לקמן דף עו) ואע"פ שלא נחתך העצם. **רבנן טרופאי** - הנך רבנן דלעיל רבי מני וריש לקיש ורבי שמעון דטרפי למחט שנמצאת בריאה. **כשמעתייהו** - דמחזקי ריעותא מספיקא דחיישינן שמא דרך הוושט נכנסה תחלה וניקבה כרס או דקין ויצתה. **כיון דבסמפונא רבה אישתכח** - מי מכוונה לאותו סמפון אם דרך וושט נכנסה הלכך דברים ניכרים על כרחנו דבסמפונא נקט ועל דרך הקנה ובא

לסמפונות הריאה. **הוה טריף מר** - בתמיה כלומר וכי נקובת הכבד טרפה הוא. **אי קופא לגיו** - אם ראשה העב שהיא נקובה בו נחבא בתוך הכבד וחודה שקורין פונט"ה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סמפונא נקט ואח"כ ניקב חודה את הסמפון ויצא לכבד וממנו לחוץ ואי קופא לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הוושט נכנסה תחלה וניקבה הדקין ויצתה ונכנס פיה לכבד. **באלימתא** - מחט עבה שאינה יכולה לנקב דרך קופא שלה אבל בקטינתא כגון מחטין שלנו שמנקבין בשר אפילו דרך קופא שלהן.

דף מט.א.

עובי בית הכוסות - בסוף הכרס שקורים פנצ"א יש בו שעשוי ככובע ושפת דופנו כפולה שתי דפנות אדוקין זו בזו ושומן מחברן וקורין לו דובלו"ן. **מצד אחד** - שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את השנית. **כשרה** - שחברתה מגינה עליה. **משני צדדין** - שנקבה השנית ויצאה לחלל הגוף. **טרפה** - ולא אמרינן היכא דלא נקבה אלא את האחת אי קופא לבר שנמצאת קופא שלה תחובה בדופן ופיה כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ נכנסה שנקבה את הוושט או כרס או דקין ובאת לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לעובי בית הכוסות ועברה כבר כולה את הדופן החיצון ולא הספיקה קופא שלה לעבור את דופן הפנימי דאי מבפנים באתה ועכשיו היא מתחלת לצאת דרך עובי בית הכוסות אין דרך הקופא לנקב ונימא טרפה אלא מדקתני כשרה שמעינן מינה כל היכא דמצינו למימר סמפונא נקט ועל כגון הכא די"ל דרך הוושט באת עד הלום ועכשיו היא מתחלת לנקב ואפילו קופא לבר לא טרפינן. **אוכלין ומשקין זחקה** - ומתוך הדחק נכנסה קופא שלה בבשר הילכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה. **הונא מר טריף** - דקסבר נקובי נקיב שלא נכנסה אלא דרך הוושט ונקבה כרס או וושט או דקין ויצתה. **מכשר** - כיון דבסמפונא אישתכח אמרינן מי מיכוונה להכנס בסמפון זה אלא דרך הקנה נכנסה והקנה וקנה כבד סמוכין זה לזה בהתחלקן סמוך לריאה וגם קנה הלב וקנה הכבד מתחלקין לסמפונות בראשן האחד וי"ל שנכנסה מסמפוני הכבד לסמפוני קנה הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסמפונות. **שקילו גלימא דטרופאי** - שהאכילוה לכלבים. **קשייתא** - גרעין של תמרה. **סימפונא** - דכבד נקט ועל דרך הקנה נכנסה דאי דרך הוושט נכנסה אינה ראויה לנקב כלום ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב.

ואע"ג דלא נפקא - שאינה יכולה לצאת דרך הסמפון כשרוצין להוציאה לפי שהסמפון דחוק. **מירבל הוא דרביל** - על ידי נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת, מירבל לשון כברה שמנענעים אותה כמו אייתי ארבלא וקמרבל באלו מציאות (ב"מ כו). **מיבזע בזע** - במחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא. **לאכילה** - האוכלין אותה כמו שהיא. **או ע"י סמנין** - כשמערבין סממנין המאירין את העינים אף היא מסייעה עמם. **אוזא בזוא ריאה דידה בארבעה** - כשהאוז נלקח בדינר ריאה שלה שווה ד' לפי שהסממנין מעורבין בה. **ואי ס"ד** - כמות שהיא מאירה לינקוט אווז שלם עם הריאה בזוא וליכול ומאי דקאמר הכי גרסינן ואי ס"ד לאכילה לינקוט בזוא וליכול. **היכא דממשמשא ידא דטבחא** - אני שמעתי במיצר החזה שמתוך הדחק היד קורעת בצפניו וכמדומה אני בכל מקום שהוא יודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא שם נקב. **והילכתא** - תלינן. **מרישי כלי** - מריש דרשנין המשמיעין לעם את דבריו כשהיה דורש. **אבוה דאבא** - רב אחא. **דהא תלינן בזאב** - דאמר בפ"ק (לעיל חולין ט) בא זאב ונטל את בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אין אומרים במקום נקב נקב. **מורנא** - תולעת היוצאה מן הריאה ונקבה. **קודם שחיטה פריש** - מן הריאה ונקבה ונטרפה. - מלוך ערבאה - הדר בערביים. **אין הלכה כרבי שמעון קאמר** - לא אמר הלכה כרבי שמעון אלא אין הלכה כרבי שמעון קאמר. **ואת מה בידך** - רב ביבי שייליה לרבי זירא. **ואין הלכה כרבי שמעון** - גמרא קא פסיק ליה ובישיבה האחרונה נפסקו ההלכות הללו הפסוקות סתם בגמרא. **כהנים** - שהקבה ניתנה להם מאת זובחי הזבח נהגו בו היתר לאכלו ומשום רבי ישמעאל נקיט ליה. **וסימניך** - שהוא התירה ולא תשכח בשם מי נאמר. **ישמעאל כהנא מסייע כהני** - תמיד הוא עוזרן ומיקל להם ולקמיה מפרש היכא. **מאי היא** - היכא מסייע להם. **ואני אברכס** - רבי ישמעאל מוקי ליה אכהנים ורבי עקיבא מוקי ליה אישראל. **ומאי מסייע כהני** - הואיל ורבי עקיבא נמי אית ליה ברכה לכהנים מקרא אחרינא. **במקום ברכה לישראל** - אצל ברכת ישראל דהכי עדיפא דמשמע שמתברכין הן עם השאר.

דף מט.ב

חלב שעל הדקין - לקמן (חולין דף צג) אמרינן ריש מעיא באמתא בעי גרירה

וזהו חלב שעל הדקין כשהמעים מתחילים לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לדברי רבי ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכלל מואת כל החלב אבל חלב שעל הקיבה לרבי ישמעאל מותר והיינו מסייע כהני. **קרום ונקלף** - קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך. **אף כל קרום ונקלף** - והיינו חלב שע"ג הקבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין. **תותב** - היא שמלתו מתרגמינן היא תותביה (שמות כב) כשמלה הוא פרוש על הקרב וכן על הדקין בראשן אבל חלב הקבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות הוא אדוק ושעל הדקים מראשו והלאה היינו מן הכנתא כשמפרישין אותו מהן נשאר מן החלב אצלם ולא תותב הוא אלא אדוק בהם. **כך היא הצעה של משנה** - כמו שהשבת ואיפוך קמייתא. **כיון דקתני מה חלב כו'** - שדורש את המקרא והוצרך לדקדק למר קרום ונקלף ולמר תותב קרום ונקלף. **זווקא הוא** - ולא נחליף דברי של זה בזה. **אי הכי כו' ישמעאל** - בתמיהה הא דאמרת לעיל נהגו בו היתר כו' ישמעאל והא רבי עקיבא הוא דשרי ליה ולא רבי ישמעאל. **חלב טהור סותם** - כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא. **טמא אינו סותם** - כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתימה לפי שאינו חיבור אלא תותב. **חלב חיה** - המכסה את הקרב. **מהו** - שיסתום אם ניקב הכרס של חיה ולהא דבעי האבעיא לא אפשר ליה אפשיט ליה אכתי טעמיה דרב מהו. **הא נמי טהור** - דלא אסר רחמנא אלא כל חלב שור וכשב ועז. **מהדק** - מחובר יפה בבשר. **התורה חסה כו'** - בתורת כהנים נפקא לן מוצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו' א"ר מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיהו הכלים נפנין וא"ת כלי עציו בגדיו ומתכת מטבילין והם טהורים ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכו שאין להן טהרה אלא שבירה וכל כך חסה תורה על ממונן של צרי עין ק"ו על ממונן של צדיקים. **א"ל רב פפא לרבא רב** - כלומר הא רב דאמר לעיל טמא אינו סותם וטרפה איסורא דאורייתא היא ויש לנו לילך אחר המחמיר דקיימא לן (ע"ז ז) בשל תורה הלך אחר המחמיר ואת אמרת כו'. **כנדוקא** - מוכר כדים (פסחים דף ל) שמעתי. **בסתקא** - כד של דבש. **ר' שמעון** - אוסר לה משום גלוי כדלקמן וגלוי סכנת נפשות היא ויש לנו לילך אחר המחמיר. **אין בהן משום גלוי** - שאין נחש שותה מהם. **שוטה**

היה - אותו נחש שאין שאר נחשים עושין כן. **בציידן** - [שם מקום]. **אמר ליה** - רבא לרב נחמן בר יצחק. **אודי לי מיהא** - על כרחך בציר דלא קיימא לן ביה כרבי שמעון. **דהא רב פפא כו'** - וכי היכי דבציר לית הלכתא כוותיה בדבש נמי לית הלכתא כוותיה. **כי הוי מיגלי להו גילויא** - מיס או יין הוו שדו ליה בציר לפי שהציר שורף הארס ושוב אינו מזיק ושותין אותו גלוי. **אודי לי מיהא** - דבדבש הלכתא כוותיה דהא קאי רבי שמעון בן אלעזר כוותיה דר' שמעון סתמא הוא רבי שמעון בן יוחי. **חטי דכרכשא** - חלב שעל חלחולת המוציאה ריעי שקורין טבחייא עשוי קרטין קרטין כעין חטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה לא מהני וטרפה וקרטין עגולין הן כמו כובע. **טרפשא דליבא** - שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רבייתא ואצלו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טרפה דעל כרחך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום. **חימצא ובר חימצא** - שניהם בחלב שעל הקיבה ולקמן מפרש להו. **סתים** - אם ניקבה הקיבה. **ולא ידענא** - רבא קאמר לה. **יפה כח הבן מכח האב** - ברייתא היא בשבועות בפרק כל הנשבעין (דף מח) שהבן גובה בשבועה ושלא בשבועה והאב אינו גובה אלא בשבועה והתם מפרש לה. **אינהו** - בני א"י. **מיכל אכלי ליה** - דקסברי חלב טהור הוא.

דף נא

ולדידן אפילו מיסתם נמי לא סתים - בתמיה לדידן בני בבל נהי דלא אכלי ליה להכי מיהא מחזקינן ליה בחלב טהור להיות סותם שמע מינה ההיא דפליגי ביה בני א"י ובני בבל קרי ליה רב נחמן בר חימצא והיינו דאייתרא חלב שבמקום היתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי דאייתרא חבל ובדאייתרא פליגי כדמפרש ואזיל. **דאקשתא כולי עלמא לא פליגי** - דבין לבני בבל ובין לבני מערבא אסור דאפילו רבי עקיבא דאמר לעיל חולין (דף מט) תותב קרום ונקלף אסור דהאי נמי לתותב דמי שאינו מחובר אלא באמצע הקשת שקורין פישט"א. **כי פליגי דאייתרא** - בני בבל סברי לה כר' ישמעאל דאמר כל קרום ונקלף חלב טמא הוא והאי נמי קרום ונקלף הוא ובני מערבא כר' עקיבא דבעי תותב קרום ונקלף והאי לאו תותב הוא. **איכא דאמרי** - דאייתרא כולי עלמא [לא פליגי] דשרי דכר' עקיבא

סברי להו. **כי פליגי דאקשתא** - מאן דאסר סבר תותב הוא ומאן דשרי סבר כיון דמחובר במקצת לאו תותב הוא ולהאי לישנא בתרא לא מתוקמא מילתיה דרב נחמן דכיון דבאקשתא דפליגי ביה אמר רב נחמן דסתים כ"ש דאייתרא דכולהו שרו ואם כן מאן לא סתים ודרב נחמן אלישנא קמא והכי מסתברא כלישנא קמא כדאמרינן במקום שנהגו (פסחים דף נא) כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאייתרא עול לגביה רב אויא וכסייה מן קמיה משום דבני בבל אסרי לה ולדידן תרווייהו אסירי דבתר בני בבל גררינן דאנן בני גולה אנן וכלישנא קמא ולחומרא דכל היכא דאיכא תרי לישני בגמרא אי מידי דאורייתא הוא זיל לחומרא ובדרבנן זיל בתר בתרא. **כי הא** - אלישנא קמא קאי. **רבי אמי** - מערבאה הוא ואמר מקמצינן נוטלין ממנו מעט למעלה מההיא דאייתרא מפני שחלב הקרב שוכב עליו ואוכלין השאר. **מחסם** - לשון (דברים כה) לא תחסום מגמגם. **בבלאה את** - שנהגו בו איסור. **גום** - חתוך עד עיקרו כולו והשלך, גום כמו גוממו עם השופי לקמן חולין (דף צב). **ליחה** - מבפנים היא. **שירקא דמעייא** - גליד"א ואדוקה בהן מבפנים ומוציאין אותה מהם בדוחק. **גמירי חבריא דרבי אבא מרבי אבא** - הא שמעתא לקמן דרבי אבא בריה דרבי חייא ולא היינו רבי אבא קמא. **כל שלשה ימים הראשונים** - של אבלות. **בא ממקום קרוב** - אם לא היה אחד מן האבלים בבית והיה במקום קרוב בתוך מהלך יום אחד וראוי הוא לדעת בו ביום אע"פ שלא ידע חל אבלות עליו ובלבד שיבא בתוך שלשה ימים ומונה אבלותו מיום ראשון. **אמר מאן דהוא** - אחד מן התלמידים ולא היו זכורין אלו שסידרו הגמרא מי הוה. **אזכי ואיסק** - לארעא דישראל לאתריה דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא. **ואגמרה** - לשמעתא דרבי חייא בר אבא ואגמרה משמיה אי אמר הלכה כר' שמעון או לא. **ואין הלכה כרבן שמעון [ב"ג]** - הש"ס קא פסיק לה. **מקיפין בבני מעיים** - אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעין אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה נוקבין נקב אחר בצידו ורואין אם מראיהן שוין כשרה דבידוע שלאחר שחיטה היה. **ממשמש בהו** - ממשמש בהן בנקבים האחרים ונהפכו למראה אחד. **ואדמו** - ואכשרה. **מנא לך הא** - שידעת לעשות חכמה זו. **א"ל** - מעצמי הבינותי דאמינא כמה ידי ממשמשות בנקבין קמאי מקמי דליתי קמיה דמר. **כר' יוחנן** - בכל מילי, לישנא אחרינא רבי יוחנן חכים בטרפות דאמרינן לקמן שדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי דטריפתא בפרק גיד הנשה (לקמן חולין דף צה). **מקיפין בריאה** - היכא דליכא למיתלי

בטבחא. **ערוגה** - דופן הריאה ימיני או שמאלי. **מדקה לדקה** - אפילו בהמה אחרת דוגמתה לישנא אחרינא מגסה לגסה מאומה לאומה ומדקה לדקה מאונא לאונא וזאת נראית לי שאין מקילין כל כך. **מקיפין בקנה** - אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה כאיסר. **באותה חוליא** - לענין קדורה כאיסר נקט לה, חוליא שלש טבעות דטבעת אחת אין עוגל כאיסר וקודרין עוד אחרת באותה חוליא עצמה ומקיפין. **בר חוליא** - הוא קלישות הקנה מן הצדדין ומתחתיה שרצועות הבשר מחברת ראשי הטבעות ואף התנוך הולך ודק מעוביו מאמצעיתו ולצדדין לכאן ולכאן על פני כל הקנה. **מחוליא לבר חוליא** - ממקום עוביה של זו למקום קלישותה של זו. **חלחולת** - היא כרכשא טבחיא. **מעמידות** - סותמות אותה שהרי אדוקה בהן. **מקום הדבק** - שהיא דבוקה בירכים. **ברובו** - אפילו נקדר וניטל דופנה עליון או תחתון ברובו כשרה שאין דרך הריעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול לתוך חלל הגוף מפני שמקום דחוק הוא השדרה מלמעלה ועצמות האליה שקורין הנקא"ש ומכאן ולמטה הן מחוברין בחסחוס.

דף נב.

בוקי סריקי - כדים רקים כלומר דברים שאינן. **תפיסה** - אחיזת יד. **בטדא** - אצבע. **בתורא** - אפילו בשור גדול די בכך. **סניא דיבי** - קרשטי"א בודי"ל לשון מורי והוא עשוי ככיס וסתום בראשו וכך מצאתי באל"ף בי"ת של רבי מכיר בודי"ל שאצלי"ר ולשון סניא דיבי לפי שהוא מקום מאוס וכחוש ואפילו לזאבים וכל שאר הכרס קרוי חיצון ושיעורו ברוב לישנא אחרינא שמעתי מן הפנצ"א עצמה הוא מקום שמנקבים שם הטבחים הכרס ומוציאים הפרש מקום שהשנאו זב והראשון נראה. **איסתומכא זכרסא** - אני שמעתי איסתומכ"א בלע"ז ואיני יודע מהו. **מקום צר יש בכרס** - שהוא קרוי כרס הפנימי וכל שאר הכרס קרוי חיצונה. **נפל כרסא בבירא** - הואיל ואינך יודע היכן הוא לא פירשת לנו כלום. **א"ר אחא** - אני אפרש אותו מקום צר. **מן המיצר ולמטה** - ממקום שהכרס הולך ומיצר לצד הוושט הוא קרוי פנימי מפני שנחבא בדופני החזה. **ולמטה** - כשהבהמה תלויה. **מקום שאין בו מילת** - מקום יש בכרס חלק שאין שם אותו צמר שגוררין ברותחים מן הכרס. **בשר החופה** - פירשתיו וזהו קרום עב העובר על כל החלל וקורין לו טינפ"א וישנו מן החזה ועד היריכים והכרס הקרוי פנצ"א מעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו

תחת אותו קרום ורוב החיצונה דקאמר מתניתין רואין כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד הכרס טרפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשרה והיינו דאמרינן לקמן רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו כו' ואי בכוליה קרום משערינן אין לך בהמה קטנה שאין ברוב שלה יותר מטפח וכל אמוראי דלעיל קרו פנימית וחיצונה בכרס עצמה. **מפרעתה** - צד הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא את המעיים והיינו דמפרש היכא דפרעי טבחי. **כולהו שייכן בדרבה** - סניא דיבי ואיסתומכא ומקום שאין בו מילת כולן באותו צד עומדים או למעלה או למטה וכי טרפת לה לכל אותו צד בנקב במשהו הנמצא בו מקיימת להו לכולהו. **אמימר** - מנהרדעא הוה כדאמרינן בשנים אוחזין (ב"מ דף טז) אנא מנהרדעא אנא וסבירא לי שומא הדרא לעולם. **דרב אסי אמר ר' יוחנן** - דאמר לעיל ואיני יודע איזהו. **מאי** - אמריתו עלה הא איכא לספוקי בכל הכרס כולו. **אמר ליה כבר פירשה רב אחא** - דהיינו מן המצר ולמטה וההוא כנגד מפרעתה - היא. **ודרבי אבינא** - דאמר כרס הפנימי בוושט הוא. **ודבני מערבא** - דאמרי כל הכרס כולו קרוי פנימי ונידון בנקב משהו. **מאי** - וכיון דלא אפסיק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרס בנקב במשהו כבני מערבא ומיהו כל הנך טרפות אן לא טרחינן למיבדקי בתרייהו דכל כמה דלא מישתכחן אזלינן בתר רובא כדנפקא לן בפרק קמא (לעיל חולין יא) מהאליה תמימה ומקראי טובא ובסירכי דריאה משום דשכיחן בדקינן בתרייהו. **גדולה ממש** - גדולה שבגדולות. **כל שנקרע בה וכו'** - כלומר כל היכא דמשתכחא או טפח או רובא טרפה. **רובא פשיטא** - דרובו ככולו. **הכי גרסינן לא צריכא דהויא טפח במשהו** - אי הויא משהו טפי מרובא הוה מיקרע טפח. **נקדרה** - כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה כסלע מטבע רחב הוא. **שאם תמתח** - אי הוה מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח באותה קדירה. **תלת קשייתא** - גרעיני תמרה. **בציפא** - עם אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלין אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ציפא בהרווחה.

דף נא.א

בידוע שלפני שחיטה - וטרפה. **הוגלד** - קרושט"א . **בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה** - ואם לקחה בתוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר

להחזיר לו מעותיו. **לא הוגלד פי המכה** - איכא לספוקי אי קודם מקח הוי אי לאחר מקח הוי ועל הטבח שהוא מוציא מידו דמסתמא כל כמה דלא יהיב זווי לא יהבי ליה חיותא ועליו להביא ראיה שקודם מקח הוה דמספיקא לא מפקינן ממונא מחזקיה. **למאי נפקא מינה** - לא גרסינן. **התם ליכא מידי למיסרך** - כשנמצא נקב בלא מחט כשהדם יוצא הוא מתקנח בלחלוחית הבשר והולך לפי שאין לו היכן לידבק. **מיסרך הוה סריך** - הדם במחט. **רב עוירא שמני** - רב עוירא שמי. **שלח ליה** - אביי דליתי לגביה. **מפטיר כנסיות אנא** - מכניס ומוציא תלמידים ומאספם ומעמידם לילך מבית המדרש. **לעילא מרבי רבה** - מר' יהודה הנשיא. **רב הונא** - צפוראה ור' יוסי מדאה. **מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות** - מבפנים. **מצד אחד** - שלא היתה נראית מבחוץ. **והפכה** - לבית הכוסות לצד החיצון. **ומצא** - על המחט כנגד פיה מבחוץ קורט דם. **אמר אם אין מכה** - זו יוצאת לחוץ דם זה מנין כאן. **טרח טריח להווא גברא** - כמה הטרחת לאותו האיש על עצמו היה אומר שהטריחו זה לבא אצלו לישנא אחרינא טרח טרייה כמו דטרייה לרישיה דאמרן לעיל חולין (דף מה) כלומר בחנם טרחתי לבא שאין כאן דבר חדוש. **למעלה** - בגג. **למטה** - על הארץ. **אין חוששין** - הואיל ולא ראינוה שנפלה אין חוששין שמא נתרסקו אבריה להשהותה מעת לעת כדין נפולה ורסוקת אברים דאמרינן במתניתין (לקמן חולין נו) גבי עוף אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובקופצת מאליה לא חיישינן להכי. **הווא גדיא דהוה ליה לרבינא** - בגג והוה ארובה בגג. **חזא חושלא** - שעורים קלופים. **באיפומא** - כנגד פי ארובה למטה בבית. **דגר** - קפץ. **משום דאית לה מידי למסרך** - שלא קפצה דרך ארובה אלא בצידי הגג מסרכת עצמה בכתלים וקופצת ומהניא לה סריכת הכתלים שמסרכת בידיה קצת. **והאי לית ליה מידי למיסרך** - שהארובה אינה סמוכה לכותל. **דאמדה נפשה** - אם גבוה לה יותר מדאי אינה קופצת. **דהו שדרן כרעיה בתרייתא** - רגליה האחרונים היו נגררין אחריה. **שיגרונא** - קרנפ"א. **הלכתא כרב יימר** - דלא מיזדקקין למיבדק שאר בהמות דשגרן כרעייהו. **זכרים** - אילים. **דמדוו** - דואגים וכואבים. **צימרא** - חמימות כמו (שבת דף סז) אישתא צמירתא. **דגנבי גנבי** - ומשליכין אותם למעלה מכתלי החצר ונופלים לארץ. **אמתנייהו** - על מתניהו נופלין ואין נהפכין על גבן שיתפרקו חוליותיהו. **אהדרינהו** - דרך למעלה מן הכותל. **ודאי חיישינן** - דלא איכפת להו כל היכי דנפלה. **הכה על ראשה** - שכפף

המטה. **והלכה לה כלפי זנבה** - והכה על מתניה ולא על הצלעות וכן על זנבה והלכה כלפי ראשה והכה על צוארה. **ואפילו** - ל"ג דדוקא לא כפף המטה והכה על כל הצלעות כנגד כל השדרה קאמר. **ואי שלים חוטר אפלא דגבא** - שלא היה ארוך ככל השדרה חיישינן. **קיטרי** - במקל שיש בו שיורי ענפים. **אפסקיה** - בהפסק כלומר לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה. **בית הרחם** - עגל שנולד היום שיצא מבית הרחם צר. **אין חוששין** - שמא נדחק ונתרסקו אבריו ואין צריך להשהותו מעת לעת.

דף נא.ב

מטמא בזיבה - אם יצא ממנו זוב. **ואי ס"ד יש בו משום ריסוקי אברים** - הרי חולה הוא וזו אחד משבעה דרכים שהזב נבדק בהן דזב אינו מטמא באונס דכתיב (ויקרא טו) זב מבשרו שיהא בשרו כמות שהוא שלם ולא באונס. **דרך דופן** - ע"י סם ובין הוא ובין אמו חיין ואין לומר שלאחר שמתה אמו הוציאוהו דקיי"ל במסכת נדה (דף מד) הוא מיית ברישא. **עגל שנולד בי"ט** - אין כאן משום מוקצה שהרי מוכן היה אגב אמו ושוחטין אותו בו ביום אלמא משום ריסוקי אברים נמי לית ביה. **ושוין** - תנאי דפליגי במסכת ביצה (דף כו) גבי בכור שנולד בו מום בי"ט ושוין דאפילו האוסר בנולד בו ביום מום משום דמוקצה היה בין השמשות מחמת איסור קדשים בחוץ אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא שלא נאסר מעולם דהא במעי אמו היה מוכן אגב אמו ומותר דבכור אינו קדוש עד שיוולד וכשנולד הרי מומו עמו וראוי לישחט בחוץ. **דרך דופן מי קדיש** - בבכורה דבעינן מום לישחט במדינה. **מודה ר"ש** - אע"ג דפליגי במסכת נדה (דף מ) גבי יוצא דופן ואמר הרי הוא כילוד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה התם הוא דאיתרבאי מואם נקבה תלד לרבות יוצא דופן אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש דכתיב כי יולד פרט ליוצא דופן (לעיל דף לח). **הכא במאי עסקינן** - הא דקתני מותר בו ביום ולא חייש לריסוק אברים. **כגון שהפריס ע"ג קרקע** - ננער לעמוד ותחב פרסותיו לעמוד דאמרינן לקמן גבי נפולה עמדה מנפילתה אינה צריכה מעת לעת. **בית המטבחים** - כשמפילין אותו לארץ לשוחטו אפילו ממקום גבוה. **דנפל** - בבית המטבחים. **קל גניחותיה** - כמו (ב"ק דף פ) גונח מלבו פלינדרי"ש בלעז שנשמע קול יללתו כשנפל. **מנא לך הא** - דלא חיישת לריסוק. **צפרניו נועץ** - כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפורניו עד שאינו נופל מגובה.

עמדה - אמתניתין קאי שנפלה מן הגג ועמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעת לעת. **אבל בדיקה בעיא** - בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא והיכא דלא עמדה אפילו בדקנוה ונמצאת שלמה טרפה משום החבט שנתפרקו פרקיה וחוליותיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעיא. **אע"ג דלא עמדה** - ואינה צריכה שהייה מעת לעת. **ננערה לעמוד** - אע"פ שלא פשטה ידה אלא נתחזקה ורצתה לעמוד. **היכא דנפלה מן הגג** - בלא ידעה דאי ידעה הא אמרינן דאמדה נפשה. **כנגד בני מעיין** - שמא נקרע רוב החיצונה או ניקבו הדקין. **כנגד כל החלל** - משום שבירת רוב צלעות או עקירת חוליות. **סימנין מאי** - מי בעי בדיקה שמא נעקרו. **עוף שנחבט** - ונפל על כרחו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק. **כיון ששט מלא קומתו** - הוה ליה כהליכה שאינה צריכה בדיקה. **ואי מיא דקיימי** - כגון אגמים. **לית לן בה** - דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי. **ואי שדי ציבי** - ואם היו קסמי עצים מושלכין בנהר. **וקדמיה** - איהו לציבי מלמעלה למטה אפילו במיא דלא קיימי שרי דכיון דקדמיה איהו לציבי איהו דקא שט. **גלימא** - פרוש על גבי יתדות באויר. **ומתיח** - שפיר ונפל עוף עליו. **חיישינן** - לריסוק ובעי שהייה דכיון דמתיח שפיר קשה הוא. **עוף ומעופף** - ואם כפולה הטלית ואפילו מתוחה. **לא חיישינן** - דאינה נמתחת יפה. **איזלא** - עוף שנפל ברשת הפרושה באויר. **אי מיקרבי קיטרי** - קשרי החוטין שבהם סמוכין זה לזה תמיד. **חיישינן** - שמא הקשרים רסקוהו. **כיתנא דעביד בטוני** - פשתן העשוי חבילות חבילות. **חיישינן** - שהרי קשה הוא. **דהאי גיסא ודהאי גיסא** - אם נפל על צדי החבילה מכאן ומכאן בהשמטה. **לא חיישינן** - דכי מטי עליהו משתריק ומשתמיט ולא מלקי ליה. **אסורייתא** - חבילות של קנים. **כיתנא דדייק (ונפיץ)** - חבוט בטוד"ה בלעז. **ונפיץ** - אשקוש"א. **לא חיישינן** - אם שטוח על גבי קרקע ונופל עוף עליו. **דייק ולא נפיץ** - שברי הגבעולין מלקין העוף. **דעביד ביזרי. פופיד"ש אפילו דייק ונפיץ חיישינן משום קטרי דאית ביה.** **דקתא** - נעורת שברי גבעולין הננערין מן הפשתים כשמנפצין אותה. **חיישינן** - אם נפל עוף עליהן. **דקדקתא** - דקה מן הדקה וגם היא נעורת. **לא חיישינן** - אם יש ממנה כרי על גבי קרקע ונופל עוף עליהן לא חיישינן לפי שהיא רכה. **נברא** - סיב הגדל סביב הדקלים ומייבשין אותו ונחלק לרצועות ומפשילין ממנו חבלים וכל זמן שלא נעשה רצועות הוא קשה. **תימחתא** - לאחר שחלקוהו לרצועות להאי נברא כמו שעושין לקליפת עץ הקרוי טי"ל. **קיטמא**

נהילא - מרוקד בנפה נכבש ונעשה קשה. **לא נהילא** - אינו נכבש וכל שעה הוא טפוף ואינו קשה.

דף נבא

חול הדק לא חיישינן - דמישתריק ואינו נכבש לעולם. **חול הגס** - אבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם. **אבק דרכים** - גם הוא נכבש ונעשה קשה. **תיבנא** - אישתרי"ם בלע"ז תבן של חטים ושעורים. **בוגא** - חבילה. **חיטי וכל דמינייהו** - כגון שיפון שהוא קשה חיישינן אם נפל עליהם. **כל מיני קטניות** - לא חיישינן משום דמישתרקי מהדדי ואינם נכבשים יחד. **רוביא** - תלתן. **חימצי** - פישל"ש מחליקין הן ואינן נכבשים. **איפצי** - צידרו"ש ואינן עגולין ולא מישתרקי. **כל דמישתריק** - מחליק זה מזה ואינן נכבשים יחד והנופל עליהם נשמט והולך ואין כאן חבט. **זבוק** - גלוד"א בלע"ז וטחין אותו בדף קטן והעוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ. **בחז גפא** - שלא נדבק אלא בגף אחת ופורח בשניה. **היכי ניקום** - במה יהא יכול להקים ולישא את עצמו הלכך כשנופל נחבט בנפילה גמורה. **אעיקבי דגפא** - במקצת הוא נושא את עצמו בעקבי הגפיים והוא ראש הכנף מקום שחותכין הכנף מן האווז. **בתרי גפי אסור** - אלא אם כן עמד והלך, כתוב בהלכות גדולות כל היכא דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמיתכשרי בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למיבדק אבל אנן לא בקיאינן ולא סמכינן אנפשינן ולי נראה דאין לו לדיין אלא מה שעינו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב (דברים יז) ואל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאים בדבר כי היכי דנימטייה שיבא מכשורא. **כ"ב צלעות גדולים** - שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב. **ה"ג** - או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן. **ומחציין כלפי שדרה** - ובעינן שיהו נשברות אותן י"ב צלעות מחציין כלפי שדרה לפי ששם חיותה ולא מחציה ולצד החזה. **בר זכאי** - לא ידענא מנו. **נעקרו ברוב צד אחד** - כיון שנעקרו שש מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל בנשתברו לא מיטרפא אלא בי"ב דהיינו רוב שני צדדין. **וחוליא עמה** - ואפילו החוט קיים. **אמרי ליה** - בעו מיניה נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה וחוליא קיימת מהו. **גיסטרא קאמרייתו** - בתמיה בהמה שנפסקה באמצעיתה אתם שואלים הא נבלה נמי היא כדאמר בפ"ק (לעיל חולין דף כא). **והא רב נמי גיסטרא**

קאמר - דכיון דנעקר צלע וחוליא עמה הרי צלע שכנגדו נשמטת ונפלה וקרי לה רב טרפה. **וחצי חוליא** - והצלע - שכנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת. **מכלל דרב כהנא ורב אסי** - צלע מכאן וצלע מכאן וכל החוליא קיימת בעו מיניה דאי צלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא ואינהו בעו תרתוי אלא ודאי צלע בלא חוליא קבעו מיניה. **ואמר להו** - איהו עלה גיסטרא קאמריתו דאפילו נבלה נמי הויא בתמיה. **ואמר עולא וכו'** - אלמא רובו בעינן למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מקריא נבלה. **ולרבי יוחנן** - דאמר אף נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין וכי מיעקרו שש מימין ושש משמאל ואפילו אלו לצד הצואר ואלו לצד האליה אי אפשר דלא הוי אמצעית זה כנגד זה ואפילו הכי בעיא רובא למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מיקריא נבלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב צלע וכולה חוליא קאמר ואינהו בעו מיניה צלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן ואמצעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקמת דרב צלע וחצי חוליא קאמר ואינהו על כרחך צלע בלא חוליא קבעו ליה וקאמר להו עלה גיסטרא קאמריתו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי. **בוכנא ואסיתא** - כלומר צלע וקצת חוליא ורבי יוחנן צלע בלא חוליא. **אי הכי** - דרב כהנא ורב אסי צלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב הא שמעינן ליה דבחדא נמי טריף ומאי תיבעי להו בתרתוי. **אסיתא** - חור שבחוליא שהצלע תחוב בו היינו בחצי חוליא. **וליבעו מיניה כרב בחדא** - דהא חדא אכתי לא קאמר להו ותרתוי קבעו מיניה. **סברי אס כן מירתח קא רתח** - ממהדורי דרב מצינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא ריתחא פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה כי בעינן בתרתוי מהדר לן בריתחא למימר השתא בחדא טרפה תרתוי מיבעיא לכו אבל אי בעינן מיניה חדא אפילו סבירא ליה בתרתוי כשרה לא מהדר לן בריתחא למימר השתא בתרתוי כשרה דלא איכפת ליה אי תיסק אדעתין דבתרתוי טרפה. **והא** - בעו מיניה בתרתוי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה צלע וחוליא עמה ואוקימנא חצי חוליא ואפילו הכי לא אהדר להו בריתחא דנפשוט מינה לעקירת חדא. **כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו** - בתמיה היינו ריתחיה דהכי קאמר להו הא לא איבעי לכו למיבעי דנבלה נמי הויא אלא בחדא טרפה. **מעיקרה** - אפילו בלא אסיתא. **נחבסה** - מינציר"א ולא נפחתה .

דף נבב.

כמה חסרון בשדרה - ולא תטמא באהל בלא בשר. **וכן לטרפה** - דלבית הלל מיטרפא בחדא חוליא אלמא לשמואל עקירת חוליא הוא דטרפה ולא עקירת צלע. **בשילהי כפלי** - יש חוליות הרבה שאין שם צלעות. **ולתנייה גבי קולי בית שמאי** - אי לענין טרפה נמי פליגי ליתנייה בעדיות דקחשיב התם כל קולי בית שמאי וחומרי בית הלל דהא לגבי טרפה הוו בית שמאי לקולא. **כי איתשיל** - חסרון שדרה בבית המדרש. **לענין** - טומאת אהל נשאלה לפנייהם בכמה חסרונה דהתם בית שמאי לחומרא. **רוב גובהה** - מן העינים ולמעלה רוב היקפה גדול מרוב גובהה. **ברוב קרוע** - וכ"ש ברוב נטולה. **או ברוב נטול** - שניטל רובה אבל ברוב קרוע לא מיטרפא. **תפשוט** - דברוב קרוע קאמר דהא או שנקרע תנן ומפרשינן להאי רוב חיצונה דהיינו בשר החופה. **מידי הוא טעמא** - הא דמיבעיא לן ברוב קרוע או ברוב נטול. **אלא לשמואל** - דהא איהו אמרה להא שמעתא לעיל צלע שנעקרה וכו' ושמואל לא מפרש למתניתין כדאמרי במערבא אלא מקום שאין בו מילת דהיינו בכרס עצמו ואיהו מוסיף האי טרפות דבשר החופה אמתניתין דגמרא גמירי ליה ותנא דמתניתין מייתי לה בזה הכלל. **מן הזאב ולמעלה** - הוי דרוסה וזאב בכלל אבל מזאב ולמטה אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות. **ובעופות** - הנדרסין. **מן הנץ ולמעלה** - יש לו כח לדרוס עוף חברו. **וכי תימא** - אי לאו דרב הוה אמינא לעולם חתול נמי הויה דריסה בדקה ומתניתין קא משמע לן דזאב אפילו בגסה נמי דריס ומשום דאיירי בגסה נקט זאב. **גברא אנברא קא רמית** - דרבי אלעזר אדרב דרב סבר רבי יהודה פליג ות"ק אפילו בגסה קאמר ואיצטריך דרב לאשמועינן דמן הזאב ולמטה אפילו בדקה נמי לא דלא תימא האי דקתני זאב משום גסה אבל דקה אפילו חתול נמי. **ואיבעית אימא לעולם** - מתניתין נמי ממעט חתול אפילו מדקה דזאב גופיה דקתני בדקה קאמר כר' בנימין ואתא רב לפרושי דדוקא נקיט זאב במתני'. **מהו דתימא** - האי דנקט זאב משום דאורחיה למידרס ולעולם הוא הדין לחתול קמ"ל רב. **נמייה** - חיה היא ויש אומרים שהיא מרטרינ"א בלע"ז. **גדיים וטלאים** - דקים שבדקה ומודה רב חסדא באילים ורחלים כמתני'. **עד שתינקב לחלל** - כקוץ בעלמא ועד שניקבו הדקין ומדשוי להו כקוץ בנקובה מכלל דארס שלה אין מזיק אפילו לעופות וכל שכן לגדיים וטלאים. **בריבי** -

שם חכם. **לא אמרו אין דרוסה** - לחתול. **אלא במקום שאין מצילין** - לעוף או לגדי מידו דאינו כועס כל כך ולא אלים זיהריה. **אבל במקום שיש לה מציל** - הוא כועס ויש לו ארס חזק וכשמכה בצפורן משליך בה ארס ודרב חסדא בשיש מצילין. **בסחופיה** - פלוט"א. **חמשה קורטי דמא** - ארס של חמש אצבעות. **הצלת עצמה** - שהיא עצמה מצלת גופה ובורחת. **ורבנן** - דפליגי עליה דבריבי דאמרי אפילו יש מצילין אין דרוסה בהאי דמא דמשתכח בדשא מפרקי לך. **אית ליה זיהרא ולא קלי** - אינו שורף. **איכא דאמרי** - דרב חסדא אפילו במקום שאין מצילין קאמר דיש דרוסה ומתניתין דנקט זאב משום אימרי רברבי נקט והא מתניתין דנקט עד שתנקב לחלל בריבי היא ובמקום שאין מצילין ורבנן פליגי עליה. **לא אמרו** - יש דרוסה לחתול. **אבל במקום שאין מצילין כו'** - ורבנן סברי אף במקום שאין מצילין יש דרוסה.

דף נגא

אף לחולדה - שהיא קטנה הימנו יש דרוסה וכ"ש לחתול. **אף לחתול** - שהוא גדול אין דרוסה וכ"ש לחולדה ולקמיה מתרצינן לה. **באימרי רברבי** - בבהמה דקה ס"ל אין דרוסה לחתול כדאמר רב לעיל חולין (דף נב) בבהמה מן הזאב ולמעלה. **בגדיים וטלאים** - דקים מאד. **שאר עופות טמאים** - חוץ מן הגס והנץ. **והא אנו תנו ודרוסת הנץ בעוף הדק** - מכלל דשאר עופות אפילו בעוף הדק לא. **בדרברבי מיניה** - ואפ"ה עוף הדק הוא. **בית היני** - שם מקום. **ביד** - שהכהו בידו. **רגל** - אחרונה. **אבל שן לא** - דאין ארס החיה בשיניה. **שלא מדעת** - דכיון דשלא מדעת נפל כגון מן הגג על הבהמה אע"פ שנתקעה צפרנו בגבה אין משליך בה ארס. **לאחר מיתה** - קס"ד שמת הארי ואחר כך נפל על הבהמה. **דדריס מחיים** - ולא הספיק לשלוף צפורנו ממנה עד שפסקו את ידו ומיתה דקאמר מיתה האבר שנחתך. **דשליף** - כשחולץ ומוציא צפרנו מגבה. **ונמצאת צפורן** - תלושה בגב. **רוב אריות דורסין** - כלומר אע"פ שרוב אריות דורסין וקים לן שכל הדורס אין לך אחד בהן שתשמט צפרנו. **נתחכך** - השור וצפורן זו בכותל היתה. **רב לטעמיה** - לקמן. **מקום צפורן** - שלא נשמט ולא נמצא שם הצפורן אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור. **לחה** - שהיה בה דם. **עבידא דמשתמטא** - ושמא דרס. **בזרא דסיחופיה** - שעומדות בגב השור כסדר שהן סדורות ביד הארי. **אימר כלבא** - והא אמרינן אין דרוסה לכלב דאין לו ארס. **על** - ארי בינייהו וישב שם.

שלמא שוי - עשה שלום עמהם כדרך כמה חיות שנעשות תרבות וגדלות עם בני אדם ובהמות ואין מזיקין. **נח ריתחיה** - בהני ולא חיישינן לדריסה באחרינן. **מעואי** - נוהם. **מקררין** - גועות דלשון צעקת ארי לחוד ולשון צעקת כל בהמה לחוד כמו בלשון עברית נוהם לארי וגועה לשור וערוג לאיל וצהל לסוס וצפצוף לעופות וחרץ לכלב.

דף נגב.

אהדדי - דכשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם ואין לחוש. **שרקפא** - סל מלא עופות שנכנס הנץ ביניהם. **אתריה דשמואל הוה** - ולאן אורח ארעא לאורויי קמיה באתריה בדבר שהן שוין בו אבל אי הוו פליגי בה לא היה משדר להו קמיה להפסיד ממון ישראל דכל מקום שיש נדנוד חטא אין חולקין כבוד לרב כך שמעתי ול"נ דה"ג אלא אתריה דשמואל הוה ומהכא לא תפשוט דהדר ביה רב דלאו אורח ארעא למישרי באתריה מלתא דאיהו אסר והכי אמרינן בעירובין (דף צד) ורב אי ס"ל דאסור לימא ליה אתריה דשמואל הוה. **לישדינהו הכי** - ישליכם לנהר כמות שהם. **מפרחן וסלקן** - וצדין אותן ציידים וימכרו לישראל. **ולשהינהו י"ב חדש** - כדין ספק טרפה כדלקמן בפירקין חולין (דף נח). **לידי תקלה** - איידי דהוה בהו טובא לא מצי לאזדהורי בהו ואתי למיכל חד מינייהו. **אתו** - עובדי כוכבים והדרי ומזבני לה לישראל. **לפרסומי מילתא** - וכי אזל לנהרא אושא מילתא טפי ולפי שעופות דקים היו ומרובים היו לא יכול לבודקן ולהתירן בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה באחת מהן אי נמי איידי דקליש זיהריה דנץ לא מאדים בשר ולא מינכר ודבר זה נראה לי. **ממסמס** - מלוכלך. **דרוסה שאמרו** - כגון ספק דרוסת ארי או שראהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ. **צריכה לבדוק** - גבה וכריסה וצידיה וכל שכנגד בני מעיים ואם האדים שם בשר שנקוטרוד"א זהו הארס וטרפה שסופו לשרוף עד שינקוב את בני מעיים ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דרוסה אלא כנגד בני מעיים דלא מיטרפא במקום אחר. **יש דרוסה לסימנין** - אם דרסה כנגדם מי הוי טרפה מי אמרינן קשין הן אצל דרוסה וכשרה או לא. **כנגד בית החלל כולו** - ולאפוקי עובי הצואר או הירכים. **סימנים שנדלדלו** - איידי דא"ר זירא בהנך תרתני דלעיל כבר פירשה פלוני קמסדר ואזיל לכל הנך דאמר בהו ר' זירא הכי. **נדלדלו** - נעקרו במקומות הרבה. **המסמסה מהו** - כגון דרסה בירך

שלא כנגד החלל וראינו שניקב הבשר לאחר זמן מהו. **כנגד בני מעיים** - אפילו בהאדימה. **נתמסמס הבשר** - במקום אחד. **רואין אותו כאילו אינו** - ואם יש בו טרפות בניטל כולו כגון צומת הגידין טרפה דהאי נמי כנטול דמי. **גורדו** - אם היה בא לרפאותו גורדו ומשליכו עד הבשר החי. **גורדו** - בדל"ת. **תלחה** - מתפרקת ונופלין ממנה חתיכות חתיכות. **מדרב הונא בריה דרב יהושע** - דאמר כל שהרופא גורדו קרוי המסמסה וכאילו אינו והויא לה ריאה שחסרה. **בקוץ עד שתינקב לחלל** - אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן. **בסימנין** - דרסה בסימנין. **עד שיאדימו הן עצמן** - אבל משום האדמת בשר שכנגדן לא מיטרפא דרוב סימנין קשין הן ואין ארס שולט בהן אבל כי האדימו הן עצמן הרי נגלה ששלט בהן.

דף נד.א

וושט נקובתו במשהו - תנן (לעיל חולין דף מב) הלכך דרוסתו נמי פשיטא לי דבמשהו. **קנה נקובתו בכאיסר** - תנן. **דרוסתו בכמה** - רוחב צריך להאדים. **אחד זה ואחד זה** - וושט וקנה דרוסתו במשהו. **מאי טעמא זיהרא מיקלא קלי ואזיל** - גרסינן. **מורי בה רב** - רב היה רגיל להורות שצריכה בדיקה מכפא ועד אטמא. **כפא דיזא** - של יד דהיינו עצם רחבה של כתף אשפלדון בלע"ז. **עד אטמא** - הירך דהיינו כנגד בני מעיים דריאה וכבד נמי מיקרו בני מעיים לקמן חולין (דף נו) גבי נחמרו בני מעיה. **כפא דמוחא** - כף הגולגולת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים. **מנו רב ומנו רב** - מי הוא זה רב שאומרים לפנינו כל שעה. **ולא נהירא ליה** - אין אתה זכור מי הוא והלא ראיתי קודם שהלך לבבל שהיה משמש את הנשיא. **בישיבה** - הוא היה יושב ואני עומד שהיה חשוב ממני. **ומאן גבר** - במה הוא גדול. - בכולא - בתורה ובחסידות. **פתח ר"ל ואמר** - נהירא לי וזכור הוא לטוב. **שמוטה ושחוטה** - נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה. **כשרה** - שאם נשמטה תחלה היתה יורדת למטה ושוב אינה נשחטת. **ויקיף** - יחתכנה במקום אחר אם דומין מראיהן של חתכים טרפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה. **שב שמעתתא** - בריש פירקין חולין (דף מב). **רישבא** - צייד. **מחו** - לחיותא. **בגיזא דנשיא** - בחצים או במקל. **וקטלי** - שהיתה מתה בכך. **אתו לקמיה דרבי יהודה** - לשאלו על כך שאם לקתה בגיד

הנשה שלה תהא טרפה אחרי שאנו רואין שהיא מתה במכה זו. **אלא מה שמנו חכמים** - ולקמיה פריך הא קא חזינן דמתה. **מחו בכולייתא** - מכין בחץ החיה בכולייתא מלמעלה ומכוונים שאין החץ נכנס ויורדת למטה מן הכליות לחלל. **וקטלי** - מתה מאליה. **אתו לקמיה** - לשאול אם ישחטוה אחר המכה מהו. **דאי בדרי לה סמא** - אם מפזרין עליה סם. **מתני'**. **ניקבה הגרגרת** - בלא חסרון איסר כדמפרש. **או שנסדקה** - לארכה וכדאמרן אם נשתייר הימנה למעלה ולמטה. **נפחתה הגולגולת** - העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום. **זה לתוך זה** - שסמוכין הן ודופן של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעיתן הן נקובין זה לזה ואם חזרו ונקבו במקום אדיקת דופנותיהן אין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא להדדי נמי שפכי. **ניטל לחי התחתון** - מעל הבשר והסימנים מחוברים בבשר. **האם** - מדרי"ץ של נקבה שהוולד מונח בה. **וחרותה בידי שמים** - מפרש בגמרא (לקמן חולין נה) שצמקה ריאה שלה בידי שמים כגון שנבעתה מקול רעם וברקים חרותה קשה כחריות דקל ובגמ' (שם חולין נ"ה) מפרש מנא ידיע אם בידי שמים אם בידי אדם. **הגלוזה** - שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ולא נשתייר כלום ובגמ' (שם חולין נ"ה) מפרש כמה ישאר מן העור ותהא כשרה. **גמ' כל היכא דתני אלו** - מיעוטא משמע אלו ותו לא. **תנא טרפות** - חשבינהו לטרפות. **ותנא זה הכלל** - לאתויי הנך דלא תננהו.

דף נדב.

וחזייה - תנא לדרב מתנא דאי לא ממעט ליה אתיא ליה לכלל טריפות בזה הכלל. **דדמיא לנטולי** - דמתני' דהא נטולה היא ומן טרפות הוא כדאמרין בניטל הכבד הילכך תנא אלו בטרפות למעוטי ואידי דתנא אלו בטרפות תנא נמי אלו בכשרות ואע"ג דלא ממעט מידי. **הני** - נטולי הוא דטרפה אבל דרב מתנא כשרה. **ולנטולי נמי לא דמיא** - דהא לאו נטולה לגמרי היא. **הני** - נטולי הוא דכשרות ניטל הטחול והכליות אבל נטילת ירך דרב מתנא טרפה. **ניביה** - גיד שבראשו שמחובר בחור וקטן הוא מאד. **מתעכל** - נרקב. **בוקא** - ראש הקוליא התחובה בחור עצם האליה שקורין הנק"א. **דלא מתחמי לכו שיעורא** - שלא ראיתם איסר האיטלקי מימיכם. **דינרא קורדינאה** - אותו היו מכירים ומהרי אררט הוא. **ר' חנא פתוראה** - שולחני היה והיו לפניו מטבעות הרבה. **אין בעלי אומניות** - העוסקים במלאכת אחרים והוא שולחני היה

משתכר בשל אחרים למחצה וצריך להזהר ולתת עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם צריכים והכי תניא בתוספתא המושיב את חבירו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו. **עומדין מפניהם** - אמביאי בכורים קאי במס' בכורים (פ"ג מ"ג). **מפניהם עומדין** - לכבדן כדי שיהו רגילים לבא. **חביבה מצוה בשעתה** - צריכים אנו לחבבה. **מכשילן** - שאם לא יראום להם פנים צהובים ודרך כבוד לא ירגילום לבא מפני הטורח. **כסלע כיתר מכסלע** - היכא דשיערו רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון בשדרה כו' ובגולגולת בית שמאי אומרים כמלא מקדח ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל [בריש פרקין] חולין (דף מב) וכן לטרפה ואמרינן בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לז) כמה כדי שינטל מן החי וימות כסלע ואית דאמרי התם דבמתניתא תנא כסלע ואשמועינן רב נחמן הכא דכי שיעור רבנן כסלע סלע מצומצם קאמר דכי הוי מצומצם דינו כיתר מכסלע וטרפה. **כאיסר כיתר מכאיסר** - גבי מתני' דתנן עד כמה תחסר ונימא דאכתי כשרה דהא גבי אלו כשרות קיימינא וקתני עד כמה כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהוי כאיסר הרי היא כיתר מכאיסר וטרפה. **אלמא קסבר** - הא דקתני מתני' עד כאיסר כשרה לאו עד ועד בכלל קאמר אלא עד ולא עד בכלל וה"ק עד כאיסר כשרה ולא עד בכלל קאמר אבל כאיסר עצמו טרפה דע"כ עד דמתני' אכשרות קאי וה"ק עד כמה תחסר ונימא אכתי כשרה היא וקתני עד כאיסר דאי אטרפות קאי לא שייך למיתני עד אלא כמה תחסר ותהא טרפה כאיסר. **חבל היוצא** - לאחר שנסתרגה כל המטה נשאר מן החבל ותלוי במטה. **עד ה' טפחים טהור** - דקטן הוא ואינו ראוי לכלום הילכך לא הוי מן המטה ואם נטמאת המטה טהורה. **מאי לאו חמשה כלמטה** - כפחות מה' וטהור דקטן הוא אלמא עד ועד בכלל. **לא חמשה כלמעלה** - כיותר מחמשה וטמא כדקתני טעמא במס' כלים (פי"ט משנה ב) מחמשה ועד עשרה טמא שבו קושרין את הפסחים זכר לפסח מצרים דכתי' אסרו חג בעבותים וגו' וכתוב והיה לכם למשמרת ובו משלשלין את המטה. **ועד עשרה טמא** - כדפרשינן ומעשרה ולחוץ טהור דיותר מדאי יש ועומד ליקצץ וחבל בפני עצמו לא מקבל טומאה דטווי ואריג בעינן במסכת שבת (דף סד). **מאי לאו עשרה כלמטה** - וטמא אלמא עד ועד בכלל. **הדקין שבכלי חרס** - כלי חרס דקין. הן וקרקותיהן ודופנותיהן יושבין שלא

מסומכין כו' - בין שהן עצמן אין מחזיקין אלא כדי סיכת קטן או שנשברו ונשארו קרקורותיהן שולים שלהן או דופנותיהן נשארו ויכולין לישב לבדו בלא סמיכה עדיין כלי הן ושיעורן אם מחזיקין שמן כדי סיכת קטן טמאין.

דף נה.א

עד לוג - שיעור זה ניתן לשברי כלים שלא היה תחלתן אלא עד לוג דאם היה תחלתן יותר מלוג הוי שיעור שבריו ברביעית הלוג כדלקמן. **מלוג עד סאה** - כלי שהיה תחלתו יותר מלוג כגון שנים או שלשה לוגין או יותר על סאה שיעור שבריו ברביעית הלוג. **סאה כלמעלה** - ושיעור שבריו בחצי לוג כדלקמן. **סאתים כלמעלה** - ושיעור שבריו בתורת כהנים ובמסכת כלים (פ"ב מ"ב) בלוג שלם. **והתניא לוג כלמטה כו'** - אלמא בכולהו עד ועד בכלל. **התם לחומרא** - משום הכי אמרינן בהו עד ועד בכלל דאזלינן לחומרא דמטמינן לשברים בשיעור זוטא אבל כסלע וכאיסר דרב נחמן אי הוה אמרינן בהו עד ועד בכלל הוי קולא לאכשורה ואשמועינן רב נחמן דכל היכא דקתני עד זיל ביה לחומרא ואי עד ועד בכלל קולא היא אימא עד ולא עד בכלל. **כל שיעורים של חכמים להחמיר** - אי מצומצם חומרא הוא שערניהו במצומצם ואי מצומצם קולא שערניהו בשוחק. **חוץ מכגריס של כתמים** - ששנינו בנדה (דף נח) דהרואה כתם של דם בבגדה כגריס טמא דמספקינן לה בדם נדה אע"ג דכי משערת ליה במצומצם חומרא הוי לא הויא טמאה אלא ביותר מכגריס אבל כגריס עצמו מחזקינן ליה בדם מאכולת והיינו להקל דאע"ג דכגריס שעורו בעינן כגריס ועוד והכי תניא בהרואה כתם (שם נדה נח) וטעמא משום דכתמים עצמן דרבנן דמדאורייתא עד דחזיא מגופה כדכתיב (ויקרא טו) דם יהיה זובה בבשרה. **דיקא נמי** - דהא דקתני לוג כלמטה סאה כלמטה משום חומרא הוא ולא דנימא נמי במקום קולא עד ועד בכלל. **דקתני עלה דההיא** - דחבל היוצא חמשה טפחים כלמעלה טמא דעד דקתני עד חמשה טהור ולא עד בכלל. **עשרה כלמטה** - דהאי עד דקתני ועד עשרה טמא ועד בכלל קאמר אלמא בתר חומרא אזיל. **חותך מעובר שבמעיי** - הבהמה ולא יצא מתוכה. **מותר** - אבר באכילה וניתר בשחיטתה כעובר עצמו וטעמא מפרש בבהמה המקשה (לקמן חולין סט) מכל בבהמה תאכלו. **מן הטחול ומן הכליות** - של בהמה אם נחתך מהם אף על פי שלא הוציא החתיכה מתוכה אסור באכילה משום אבר מן החי והתם קא יליף טעמא

מאותה תאכלו שלמה ולא חסרה כלומר כשהיא שלמה הוא דקאמינא לך כל בבהמה תאכלו להתיר דבר אחר שבגופה אבל כשהיא חסרה דהנמצא בתוכה מחסרונה הוא לא שרינא לך כל בבהמה דהיינו הנמצא בה ומכל מקום שמעינן מינה דהיא עצמה שריא אף על גב דנחתך מן הטחול ואין חיתוך בלא נקב דכל נקב משום חיתוך הוא. **הוא הדין דבהמה נמי אסירא** - דחמיר ניקב ונחתך מניטל לגמרי שעל ידי הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב והחולי רב בגופה. **אידי דתנא רישא מותר** - בחתיכה עצמה דאיצטריך לאשמועינן דלאו אבר מן החי הוא תנא איסורא דסיפא נמי בחתיכה. **לקתה בכוליא** - כגון מליא מוגלא. **בכוליא אחת** - וכ"ש בשתייהן.

דף נה.ב

למקום חריץ - שהגידין מעורין שם והוא אמצעית הכוליא. **טרופאי** - מורי הוראות על הטרפות. **כרב עוירא** - בניקב הטחול. **ולא אמרן** - דלית הלכתא כוותיה אלא דאינקב בקולשיה. **בסומכיה** - בעוביו למעלה. **ואי אשתייר** - בעובי דופנו ולא יצא המחט לחוץ ויש הגנה כנגדו כעובי דינר כשר. **וכ"ש כו'** - דוקיא הוא דדייקנא ממילתייהו. **מוגלא כשרה בריאה** - כדאמרן (לעיל חולין מח) דקיימן צימחי טינרי. **ופסול בכוליא** - כדאמרן בריש פירקין חולין (דף מח) מליא מוגלא טרפה מים זכין כשרה ואוקימנא בכוליא. **והרי מים זכין דכשרין הכא והכא** - לא ידענא מאי קושיא. **אלא** - לא תימא כל שכן דאע"ג דנקב פסול בריאה וכשר בכוליא איכא מידי דכשר בריאה ופסול בכוליא דאין אומרים בטרפות כו' דיש אבר שחולי זה קשה לו ואין חולי זה קשה לו. **שהרי חותכה מכאן ומתה כו'** - חתוך סימנין או גיד צוארה ומתה חתוך כל כתפיה וחיה. **הקטינה** - הכוליא הקטינה מאליה מחמת חולי. **היא האם** - דמתני'. **היא טרפחת** - דלקמן חולין (דף נו) הורו בטרפחת כרבי בזפק. **היא שלפוחית** - דאמר לעיל בפירקין חולין (דף מח). **צמקה** - יבשה ושדים צומקים מתרגמינן דדין יבשין (הושע ט). **בידי שמים** - מקול ברד ורעם. **בידי אדם** - שהבעיתה אדם לא הדרא בריא. **כל הבריות** - שאגת אריה וקול שחל. **ארישא קאי** - אף בידי כל הבריות כבידי שמים. **ת"ש** - דאסיפא קאי. **משיכלי חיורי** - של כלי חרס לבן. **שחימי** - שחורות ואינן מצננות כל כך כלבנות ובלשון מורי שחימי של נחשת חיורי של חרס. **מדקאמר חזר בו** - מכלל דמעיקרא הוה פליג. **הבשם** - מוכר בשמים. **ואם נשתייר בו כסלע** - על ידי

אותו שיור מעלה ארוכה. **דאריך** - על פני כל אורך השדרה וקצר כחוט ומאי כסלע דקאמר דאי מצטרפת לאורכו ומשוית ליה עגול הוה כסלע. **במקום טיבורו** - בעינן כסלע. **ראשי פרקים** - בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע. **כל העור כולו** - כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותו. **חוץ מעור בית הפרסות** - מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך. **ואלו שעורותיהן כבשרן** - לענין דמטמאין עורן כבשרן אלמא לאו - עור הוא וקחשיב האי בהדייהו בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכב). **אל תקניטני** - מאותה משנה. **שבלשון יחיד אני שונה אותה** - כלומר יחידאה היא ולא קיימינן כוותיה דר' שמעון קתני לה ופליגי עליה דת"ק לא תנא אלא עור שתחת האליה לחודיה. **קרבן** - שנשחט על מנת לאכול הימנו או להקטיר הימנו חוץ למקום אכילתו. **פסול ואין בו כרת** - לאוכל הימנו כהלכתו ואם שחטו על מנת לאכול או להקטיר הימנו. **חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת** - האוכל ממנו אפילו כהלכתו ומקרא נפקא לן בפרק שני דזבחים (דף כח) ועור שתחת הזנב רך הוא ונפסל קרבן במחשבת אכילתו כבשר ובעולה שכולה כליל לא פסלה מחשבת אכילה אלא מחשבת הקטרה. **איבליס** - כפר. **עיכוס** - בסמ"ך. **עגל הרך** - מפרש בהעור והרוטב (שם חולין דף קכ"ב) כל זמן שיונק. **וכל שמנו חכמים** - בהעור והרוטב (שם חולין דף קכ"ב) לגבי עורות כבשר.

דף נו.א

להביא עור בית הבושת - להכי מפרש ואמר להביא עור בית הבושת משום דאין להביא אלא זה לבדו שהרי כל המנויין שם הראויין להיות בעולה שנויין כאן חוץ מזה עור השליל אינו ראוי להיות בעולה דאין שליל לזכרים. **בית הבושת** - בית הרחם של נקבה. **מתני'** **ואלו טריפות בעוף** - אע"ג דכל טריפות דבהמה כנגדן בעוף הני אצטריכו ליה למיתני נקובת הושט משום פסוקת הגרגרת וההוא איצטריך דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן אחד אימא גרגרת נמי תיטרף במשהו והכתה חולדה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקיבת הקרום דלא תימא תיטרף בנשבר העצם בלא נקיבת קרום כדאמרי' לקמן בעוף של מים וניקבו הדקין משום דקבעי למיתני סיפא גבי אלו כשירות יצאו בני מעיה ולא ניקבו ולא תימא עוף שחיותו מועט תיטרף ביציאה לחודה. **הכתה חולדה על ראשה** -

חיישינן לנקיבת קרום. **הכתה** - נשכתה בשיניה דאילו ביד אמרן לעיל חולין (דף נג) יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפה בה. **נחמרו** - כווצו מחמת האור ונהפכה מראיתן לשון (איכה א) מעי חמרמרו. **אם הוריקו** - מפרש בגמרא לב וקורקבן אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו. **אם אדומים** - הלב והקורקבן כמשפטן שלא נשתנה מראה שלהן. **זרסה** - אדם ברגליו. **או שטרפה בכותל** - הכה בה בכותל. **או שריצצתה בהמה** - דאיכא למיחש להני תלתא משום ריסוק איברים ועדיין מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובדיקה בעיא כדאוקמינן בפירקין חולין (דף נא). **גמ' מכניס ידו** - בפיו של עוף שנשכתו חולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי חיד העוף והמוח נדחק למעלה אם המוח מבצבץ ויוצא דרך נקב המכה. **טרפה** - שמא ניקב הקרום. **הניחא למאן דאמר** - לעיל חולין (דף מה) גבי ניקב הקרום עד דמינקיב עילאה ותתאה שפיר. **אלא למאן דאמר** - דטריף עילאה לחודיה כי לא מבצבץ אמאי כשרה דלמא עילאה אינקיב ותתאה קיים. **תתאה מיפקע** - בדחיפת אצבע כשדוחפו למעלה. **אין בדיקה לחולדה** - לנשיכת חולדה. **מפני ששיניה דקות** - ואפילו ניקב הקרום פעמים שאין המוח יוצא על ידי דחיפת אצבע בחיד. **מאי הוי** - אי אפשר דלא מבצבץ פורתא. **ועקומות** - ונוקב באלכסון וכשהמוח נדחף למעלה העצם סותמו ועומד כנגדו שנקב העצם אינו כנגד נקב הקרום. **כי סליק זעירי** - מבבל לנהרדעא. **ביד** - כדמפרש לעיל מכניס ידו כו'. **אבל לא במסמר** - מלמעלה מוליכו על הנקב לראות אם יחגור בקרום ופותח את הגולגולת תחלה לאחר שחיטה ופעמים שאינו נקוב והמסמר נוקבו ומפסיד ממון ישראל. **אף במסמר** - בודקין ולא חיישינן לדלמא איהו נקיב ליה בידא כדמפרש. **במחטא** - כדפרישית במסמר. **ניקב קרום** - מתוך ששיניה דקות ועקומות אינו מבצבץ. **אבל לא במסמר** - מפני שמכלה ממון של ישראל. **נשבר העצם** - לקמיה פריך. **וקרומו רך** - הלכך כי נשבר העצם תו לא קאי קרום. **אמר ליה רב נחמן לרב ענן** - תמהני בזאת. **מר אמר** - אתה אמרת לי שראית שמואל שהוא בודק לנשיכת חולדה אלמא לא מטרף בעצם לחודיה ואף הונא חברין אמר לי דאיהו חזייה לרב דבדיק בידא וקשיא לי והא תני לוי כו'. **כנגדן בעוף** - במידי דאיתיה בעוף המסס ובית הכוסות ליתנהו בעוף. **בדיק בשימשא** - נגד השמש מסתכל אם יראה נקב שהאור יפה לבדיקה.

דף נ"ב.

במיא - מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרום מים ואם יוצא דרך המכה בידוע שניקב הקרום ל"א מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאו ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם. **בגילא דחיתתא** - כדפרישית במסמר. **אוזי דידן** - הואיל ותמיד הן במים. **שיעור ירוקתן** - מחמת האור. **הוריקה כבד כנגד בני מעיים** - ראשה אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיין וראשה אחד למעלה. **אלא ניטלה** - הא אמרן (לעיל חולין דף נד) ניטל הכבד כשר. **בריבי** - גדול שבדורו. **ירוקים הוו** - הדקים. **אדומין הוו** - הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה. **אדומין שהוריקו** - לב וקורקבן שהן תמיד אדומין נפסלין אם הוריקו אבל ירוקין כגון דקין נפסלין בהאדמה. **לא אמרו אדומין כשרין אלא בלב וקורקבן וכבד** - שדרך להיות אדומין. **קוטרא עייל בהו** - מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחים. **איגלאי בהתייהו** - חרפתן דודאי נחמרו. **הלכך** - כיון דאמרן דזימנין דמגלי ריעותייהו כי שליק להו. **לא ליכול איניש** - עוף שנפל לאור אלא בשליקה. **לא מחזקינן** - והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה אא"כ מיתרמי דשליק לה וחזי ריעותא. **צריכה בדיקה** - אע"פ ששהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט. **מתני'. הזפק** - כרס שהאוכל נקבץ שם. **גפיה** - עצמות הכנפים. **נשתברו רגליה** - מן הארכובה ולמטה או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה (לקמן חולין עו) דהוי טרפה. **נמרטו כנפיה** - היינו נוצה גדולה שעל כל גופה פלומ"ש בלעז נוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מל"ש. **גמ'. ושבתו באונו** - יום שבת שבתו שם. **איבעיא להו** - תרתי הוראות הוו והכי קאמר הורו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף לג) והאכילה רבי טרפון לכלבים וכרבי בזפק נמי להיתרא דאפילו ניטל או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק ואמרו דאם ניטלה האם כשרה כמתניתין אבל כרבי בזפק לא סבירא להו. **ה"ג הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא** - או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו. **נידון כוושט** - בנקב משהו. **כל שנמתח עמו** - ממקום שהוא מתחיל לימשך לצד הוושט להיות מיצר והולך. **עמו** - עם הוושט. **נמתח** - נמשך דהיינו מן המיצר ולמעלה כדאמרינן (לעיל חולין דף מה) גבי מוח כל זמן שבגולגולת נידון כמוח התחיל לימשך נידון כחוט אלמא מקום מצר קרי משיכה. **היפך בהן** -

כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיתו או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה. **כונניות** - לשון ואת כנו (שמות לח) שברא להם בסיס לישוב עליו ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתיישבים. **כרכא דכולא ביה** - כרך שהכל בו ועל כנסת ישראל נאמר שכל מושליהן מהן ולא מעם אחר. **מעייניה** - מעיו. **ושחטיה קמיה** - כדי שיתאנח וימשך מעיו אליו. **לבריה** - של זה הנופל.

דף נזא

באחוזת עינים - ולא נגע בו ולא הזיקו אלא דנדמה לאביו כאילו נשחט לפי שלא היה רוצה ליגע במעיים שלא יהפך בהן. **צנא** - סל. **דאנקורי** - עופות שנשתברו רגליהן בארכובה למטה או למעלה מארכובה ואין העצם יוצא לחוץ ובתשובת הגאונים מצאתי עוף שחור הוא ושל מים הוא ובמצחו חברבורות לבנות ועל שם כך נקרא אינקורי שהוא מנומר כמו ניקוב פינטור"א ובעיר הזאת יש מהן. **בצומת הגידין** - שיהו ששה עשר חוטין קיימין כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (לקמן חולין עו) והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה. **יד** - כתף. **שמוטת ירך** - בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה. **שמוטת גף** - פרק עליון המחובר בגבה. **טרפה** - דחיישינן שמא ניקב הריאה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף. **תיבדק** - הריאה מכניס קנה דק בגרגרת ונופח בריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה. **כעלה של וורד** - דקה ואדומה. **בין אגפים** - בין כנפיה. **דלא מיטריף בה** - אם ניקבה. **כנגדן בעוף** - אלמא ניקבה הריאה דבהמה ה"ה לעוף. **לא לינפל** - אם נפלה מן הגג דאמרן צריכה בדיקה א"צ לבדוק בריאה. **ולא ליחמר** - בנפלה לאור שבדקין המעיים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה. **ורוב צלעות מגינות עליה** - רוב ריוח הצלעות מגין עליה שהצלעות אינן שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם. **של בריבי** - חזקיה שהיה גדול בדורו. **ניכר שאינו בקי בתרנגולים** - אינו רגיל לאכול תרנגולים לפיכך לא ידע אם יש להן ריאה ולשון בדיחותא הוא. **נהרא נהרא ופשטיה** - אין פשטי הנהר דומין זה חריף וזה עומד כך אין מנהג המקומות דומות ורב כשרה סבירא ליה וראה בני פומבדיתא שנהגו בו איסור ולא התירו בפניהם ורב יהודה מפומבדיתא הוה וסבר דרב טרפה ס"ל. **צומת**

הגידין - מקום שהגידין צומתין מתחברין ומתהדקין לשון חומץ צומתו דפסחים (דף מ) אשטריינט"א בלעז. **שמוטת ירך בעוף כשר** - והרי הכל ניטל וכל שכן אם ניטל צומת הגידין לבדן. **מתניתין ידענא** - בפרק בהמה המקשה (לקמן חולין עו) וכן שניטל צומת הגידים לבדן וכל הארכובה קיימת. **וכן בעוף** - דאם ניטל צומת הגידין טרפה. **אמר ליה** - רבי אבא דילמא מדאגמריה רב לרב הונא דשמוטה כשרה והתם אמר וכן בעוף שני ליה בין שמוטה לחתוכה ובשמוטה כשרה ואפי' ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו צומת הגידין לבדן. **אמר ליה** - רבי ירמיה לרבי אבא. **ואת מפרש שמעתין דרב** - מדנפשיך - לאו דידך הוא דבפירוש אמר רב. **אמר ליה אין** - לא גרסינן. **רבי זירא** - ורבי אבא תרווייהו מבבל הוו וסלקו להתם ורבי זירא סליק ברישא וקאמר ליה ר' אבא חיידך אחר שעלית מבבל הלום.

דף נז.ב

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא - כלומר הוזקקנו לדבר בשמוטת ירך לפני רב הונא ואמר לן כשרה ואחרי כן אשכחתיה לרב ירמיה כו'. **ואת מה בידך** - עכשיו אמור לי אתה אם שמעת בה כלום אחר שבאת הלום. **חברוותא** - חברים. **לא פרכיס** - לא היה יכול לנווד כנף ולקנתר אפילו רמו דבר מתוך שגדולים הם ויש לו לירא מהם אם היה אצלם. **ומלחה רבי חנינא** - כדי להתקיים ויוכל להראות ימים רבים. **ולית הלכתא ככל הני** - דשרו שמוטת ירך בעוף. **אלא כי הא** - דקתני והלא הלכה רווחת היא שמוטת ירך בעוף טרפה. **קדירת קנה** - קנה שנקדר ממנה חתיכה כמין ארובה. **קרומית** - רחבה וסתמוהו בה. **ועל דא את סמיך** - מפני שראית שחיתה המכה אתה סומך להתיר והלא הלכה כו'. **רווחת** - כבר נתפשטה ונתרווחה לנהוג. **תוך י"ב חדש** - חיתה המכה ולסוף י"ב חדש מתה דטרפה עד י"ב חדש חיה. **והיה עושה דבר** - כדמפרש לקמן להוציא מלבו של רבי יהודה. **וטלה עליה במטלית של טרסיים** - כרכה במטלית של צורפי נחשת שנותנים לפניהם לקבל עפרורית שחקי נחשת ושל עור היא ותמיד היא חמה מתוך עוביה וגם הנחושת מחמם לעולם. **במידי דמיטרפא בה כו'** - בתמיה נהי דמשבחת בשאר אבריה מיהו ההיא מילתא דמיטרפא ביה מי הדרא ומשבחת כי הכא דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים. **מאי עסקן** - למה נקרא שמו עסקן תחלה. **אי ודאי לית להו מלכא** - דכתיב אשר אין לה קצין והיינו עסקן דלא

בעי למיסמך אהימנותיה דשלמה. **הנמלים** - אוהבים צל ושונאים חום. **דשומשמני** - נמלים. **נפק חד מינייהו** - מתוך חורי הקן ובא לחוץ וראה הצל. **אתנח ביה סימנא** - להכירו לידע מה יעשו לו חבריו כשימצא שקרן. **הרמנא הוו נקיטי** - שכל המהתל בחברו יהרגוהו. **אי נמי בין מלכא למלכא הוה** - מת המלך ועדיין לא קם אחר ודרך ארץ לעשות איש הישר בעיניו כדכתיב בימים ההם וגו' איש הישר בעיניו יעשה. **אהימנותיה דשלמה** - נאמן הוא על כך וברוח הקדש אמרה. **סימן** - לספק טרפה. **י"ב חדש** - אם כך חיה בידוע שלא נטרפה. **ב' ושלש שנים** - וקשיא לרב הונא די"ב חדש ליכא למ"ד. **תנאי היא** - דאיכא דסבירא ליה כרב הונא דקתני לקמן ימות החמה היו וכיון שעברו עליו ימות הצנה מיד מת ויש מכה שהיא נבערה ומת מתוך חום הלכך בעינן ימות החמה וימות הצנה. **נקב אחד ארוך** - ונקדרה בחסרון. **מצטרפין למלא מקדח** - ושוב אינה מטמאה באהל לבית שמאי פלוגתא דשדרה וגלגולת באהלות (פ"ב מ"ג) דהיינו כדי שינטל מן החי וימות דהכי אמרינן בפרקין (חולין דף נב) גבי שדרה וכן לטרפה. **חיזוק של קרויה** - חתיכה של דלעת יבשה.

דף נח.א

דשיחלא קמא - בלעז פושט"ה אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורות דעובר ירך אמו הוא ועמה נטרפו. **מכאן ואילך** - היא והזכר גורמין להם שיבאו ודבר שאיסור והיתר גרמו לו שיגדל מותר. **ושוין** - ר' אליעזר ורבנן דפליגי בולד בהמה טרפה. **בדספנא מארעא** - היא מעצמה מתחממת בארץ ויולדת וההוא חד גורם הוא. **גדלה** - משמע כל גידוליה באיסור. **אלא הא דתנן** - כיון דאמרת דהאי מודים בביצת טרפה בדספנא מארעא דחד גורם הוא קאמר מכלל דפלוגתייהו בזה וזה גורם וע"כ בשנטרפה ולבסוף עיברה פליגי דאיכא זה וזה גורם. **במאי קא מיפלגי** - על כרחך בנטרפה ולבסוף עיברה. **להודיעך כחו דרבי יהושע** - תירוצא הוא. **סבירא ליה כרב אחא בר יעקב** - דאמר לעיל חולין (דף נז) הלכה טרפה יולדת. **ומתני לה לדאמימר כדאמרינן** - הני ביעי דטרפה כו' דאיכא לפלוגי בין שיחלא קמא לשיחלא בתרא אפילו בטרפה ודאית. **רבינא לא סבר לה** - כוותיה ולא מצי למימר דשיחלא בתרא דהא לא טענה הלכך מוקי לה לדאמימר בספק טרפה והכי קאמר דשיחלא קמא משהינן לה אי הדרה וטענה לאו טרפה

היא ושרו קמאי. **מפני שגדלה באיסור** - אלמא טענה. **במאי קא מיפלגי** - על כרחך בעיברה ולבסוף נטרפה דאי בנטרפה ברישא תו לא טענה ובהא פליגי רבי אליעזר סבר [עובר] ירך אמו הוא והרי הוא כאחד מאיבריה. **ור' יהושע סבר כו'** - וכיון דהכי הוא אדמיפלגי כו'. **ומודים** - ודאי בביצת [טרפה]. **בשיחלא קמא** - דכיון דאגידא ביה דמעורה בגידין כגופה דמיא. **והלכתא בזכר** - ספק טרפה דידיה אי שהי שנים עשר חדש ודאי לא נטרף ושוב אין צריך לבודקו כגון אם ספק דרוסה או נפולה או שמא ניקב הקרום מחמת שראינוהו שלקתה. **כל בריה שאין לה עצם אינה מתקיימת י"ב חדש** - ונפקא מינה כדמפרש רב פפא. **קישות שהתליעה באיביה** - בעודה מחוברת. **אסורה** - התולעת באכילה דכיון דמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברת בקרקע שורץ על הארץ קרינא ביה אבל התליעה בתלוש לאו שורץ הוא עד דנפיק מינייה ומהלך על גבי הקרקע כדמפרש בשילהי פרקין חולין (דף סז).

דף נחב.

שמע מינה - מדרב הונא. **הני תמרי דכדא** - שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש. **לבתר תריסר ירחי שתא שריין** - דאי במחובר התליע לא הוי חיי עד השתא. **בקא** - מין זבוב צינצ"א והיא נושכת כצרעה. **דידבא** - זבוב. **אימרא** - לשון (איוב לט) כעת במרום תמריא נתנכרה לו ומרדה עליו אינשלבוי"ר. **לבר מחוזא** - על שם שהיו בני מחוזא מעונגים ושמנים נאמר משל זה עליהם. **ומצת מיניה** - דמא מצצת דמו. **מני** - משקל ששים מני. **בקורנסיה** - מרטי"ל כלומר הוי זהיר בו שנשיכתו כבדה. **במני זידהו** - במשקל שלהן של בקי שהוא קל. **בשני זידהו** - רגעים הן. **תנן התם** - בבכורות לענין מומים. **לא שנו** - דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי. **אלא שחסר ויתר ביז** - שחסור זה דבעלת שלש או יתור זה דבעלת ה' ביז שאין לה אלא יד אחד או שיש לה ג' ידים. **כנטול דמי** - יתר אחד כחסר אחד והויא כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה. **סניא דיבני** - בודיל קרשטנ"י קורין לו. **גובתא** - כמו קנה בשר. **דהוה מעבר מבי כסי להובלילא** - המסס. **לאכשורה** - כדאכשרנא בגובתא דבי כסי והובלילא. **בחדא מחיתא מחתינהו** - וכי באריגה אחת ארגתם לכולם לשון (שמות לט בתרגום) עובד מחי דתיקון דבור קרו לו אינשי אריגה שמסדר את דבריו. **היכא דאיתמר** - דברייתא הכי אית להו איתמר. **והיכא דלא איתמר לא**

איתמר - ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעים כנגדו הוא דכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג ואע"ג דאמרן (לעיל חולין דף מז) באוני דריאה לית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני ביני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים דלאו אורחייהו ודאי טרפה. **היוצאים מן הבהמה כאחד** - דאית לה תרתיה הדורי דכנתא ושניהם יוצאין מן הקיבה זה בראשה וזה באמצעה. **וכנגדן בעוף כשרה** - דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח להו הכי קים להו ויש מפרשין שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעיין אחד וההוא קרי בני מעים ובראש הקורקבן יוצאין בני מעים גמורין. **אבל יוצאין ממקום אחד** - סמוכין זה לזה. **וכלים עד כאצבע** - וחוזרין ומתחברין בתוך רוחב אצבע. **פליגי בה** - בהיכא דיוצאים ממקום אחד דקתני כשרה. **מלמטה** - סמוך לנקב הרעי מתחברין כדי שיהא הרעי יוצא ממקום אחד. **ר' יהודה** - הא דאמר דחשיב לה כגלודה שניטל עורה ורבי ישמעאל נמי חשיב לנוצה כעור דאמר נוצה מצטרפת לכזית לפגל בחטאת העוף אם מלקה ע"מ לאכול כזית בין נוצה ועור ובשר חוץ לזמנו. **אפגולי** - גרסינן. **אלא לענין אפגולי** - דקסבר חזיא לאכילה. **לא מגין** - וכי ניטלה נמי לא איכפת לן. **מתני'**. **אחזות הדם** - שאחזה דם וחלתה. **והמעושנת** - נכנס עשן בגופה. **והמצוננת** - חולי מחמת צינה. **הרדופני** - סם המות לבהמה. **מים הרעים** - מים מגולים. **אכלה סם המות** - שהוא סם המות לאדם. **גמ'**. **קורט של חלתית** - חד הוא ונוקב את בני המעים חלתית לזר"א. **תיעא** - תור"א בלע"ז ועשב מר הוא מאד וכל אלו קשין לה. **כלב שוטה** - אמרינן בסדר יומא (דף פג) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגתו. **קשיא חלתית** - דהכא אחלתית דשמואל. **וקשיא סם המות** - דהכא אסם המות דמתני'. **הא דיזדה** - ברייתא בסם המות דבהמה שאינו סם המות לאדם. **בתרי גוויי סם המות** - דבהמה מיירי תנא דברייתא.

דף נט.א

עיקרא דמרירתא - שורש של תור"א. **אליבא ריקנא** - קודם אכילה. **משתלח משכיה** - נפשט עורו שהחלתית מחממתו מאד ואוחזתו קדחת שקורין שקלפיו"ן. **דיתבי במיא** - לקרר עצמי. **שב בוטייתא דפרחי** - גרעיני של צלף שקורין קרפיו"ר. **תליא דליביה** - כל עיקר חיבור לבו נעקר וכגון דאכיל

לכולהו. **צומת הגידין** - בשוק הוא סמוך לארכובה ברגליה האחרונים. **באומצא** - אינו צלי כל כך בתנור אלא מולחו מאד וצולהו כל דהו על הגחלים. **לניקורי** - שמא נשכה נחש שם ואסורה משום סכנת נפשות. **דאיהו בדיק נפשיה** - מאליו. **תלחי** - מתפרק ונופל חתיכות חתיכות. **לא יאונה לצדיק** - שנזדמנתי ומנעתיו מלאכול. **מתני'**. **סימני בהמה וחיה** - דכתיב זאת החיה וגו'. **הדורס** - האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל. **אצבע יתירה** - זו אצבע הגבוה שאחורי האצבעות. **החולק רגליו** - מפרש בגמ' שכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות מכאן ושתיים מכאן. **טמא** - בידוע שהוא דורס. **ובחגבים** - זהו סימן טהרתם כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים ויש לו קרצולים הם שני רגלים ארוכין לבד הארבעה והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם כשהוא רוצה לקפץ וכנפיו חופין את רובו והן ד' סימנים. **ה"ג כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרצוליו וכנפיו חופין את רובו** - ולא גרסינן וקרסוליו וכנפיו ובגמרא נפקא לן מקרא. **(הפורח בהם** - שט בהם על המים). **גמ'**. **ניבי** - שתי שיניים יש לו למעלה אחת מכאן ואחת מכאן וגם בסוסים הם ניכרות אע"פ שהרבה שיניים יש - לו לשון מורי ניבי שאע"פ שאין לו שיניים ממש חנכין שקורין יינציב"ש יש לו ובולטין וניכר מקום בליטתן זו אצל זו כשיניים. **בן גמל** - בעודו קטן אין לו ניבי עד שיגדל. **ועוד שיניים מי כתיבי** - דקאמרת בידוע שאין לה שיניים ומה לנו לשיניים שלה. **אלא הכי קאמר כל בהמה שאין לה שיניים** - בידוע שמעלת גרה ואין אנו צריכין להמתין עד שנראה אם מעלת גרה היא. **ובלבד שיכיר** - שלא יהא גמל דגמל נמי אין לו שיניים וטמא ופרכינן לאו אמרת איכא בן גמל ה"נ איכא למיחש למינא אחרינא דלית ליה שיניים וטמא. **שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל** - וחבריו האמורים בפרשה. **פרט בו הוא** - גרסינן ללמדך שאין לך לחוש למעלה גרה אחת דכל שאר מעלה גרה טהורים. **גמוס** - חתוך ולשון משנה הוא כמו (לקמן חולין דף צב) גוממו עם השופי. **בזק בבשרה** - לקמיה מפרש היכא. **תחת העוקץ** - תחת עצם האליה שקורים אנק"א יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי ויש שנקרע ערב. **חיה בכלל בהמה היא לסימנין** - קושיא היא דהא כתיב זאת החיה כו' וכתוב סימנין בתריה.

דף נט.ב

להתיר חלבה - והכי קאמר אלו סימני חיה לידע שחלבה מותר. **שיש לה**

קרנים - לקמיה מפרש. **טלפים** - צפורני הפרסות. **אי אתה צריך לחזור** - שאפילו נחתכו רגליה כשרה וחלבה מותר שהקרנים סימן מובהק הוא. **קרש** - חיה היא ולקמיה מפרש לה. **כרוכות** - גילדי גילדי קליפה על קליפה כעין קרני השור. **חרוקות** - מלאות פגימות וחריצים קרני"ר בלע"ז. **והרי עז** **דחרוקות** - דקס"ד הדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן. **מפוצלות** - פורקייר"ש בלע"ז. **והרי צבי דאין מפוצלות** - לא ידענא מאי קאמר דהא ודאי מפוצלות הן ונראה בעיני שמה שאנו קורין צבי לא היו הם קורין צבי אלא אותן הנקראים שטיינבו"ק וקרנים שלהן אינן מפוצלין. **חדורות** - עגולות שמעתי ולא כשל עז שהן רחבות ולא נראה דכרוכות היינו עגולות כדאמר בב"ק (דף נ) גבי שיחין ומערות ובבכורות (דף מ) נמי גבי פיו דומה לשל חזיר והכי גרסינן חדורות כעין קרני איל וצבי שחדין למעלה. **הלכך** - כיון דאיכא מפוצלות ואיכא דלאו מפוצלות. **היכא דמיפצלא לא דינא ולא דיינא** - כלומר אין להרהר ולחזר אחר סימן אחר שאין פיצול בקרני בהמה. **והיכא דלאו מפוצלות** - כגון צבי. **בעינן חדורות כרוכות וחרוקות** - דניפוק מספיקא דכולהו חרוקות לאפוקי מספיקא דשור חדורות לאפוקי מעז שהן רחבות כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז ואף על גב דשל עז אינן חדורות יש עז כרכוז ששמו עז וקרניו חדורות וחרוקות ומספקא לן אי מינא דעז הוא. **דמיבלע חירקיהו** - חריציהן תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה. **והיינו ספיקא דעיזא כרכוז** - שקרניו חדורות וחרוקות ומספקא לן כיון דחדורות וחרוקות חיה הוא או דילמא כיון דשמו עז מין בהמה הוא. **דעקור מלא צנא דתרבא מינה** - לאחר שחיטה הוציאוהו ממעיה. **מפרי פי איש** - בשכר ששמעתי וקבלתי שהוא מותר בטני שבע ממנו. **והזהרו ברבינו אחאי** - לנהוג בו כבוד ולדון לפניו כהלכה עד שיחזור בו ולא להתירה בפניו מה שהוא אוסר שמאיר עיני גולה הוא. **קרש** - דיי"ן בלע"ז. **דבי עילאי** - שם יער. **טגריס** - לא איתפרש לן היכא איירינן ביה. **משכיה** - ארכו. **אריה שאג מי לא יירא** - כך ה' אלקים דבר מי לא ינבא הרי שנמשל לו. **פרשא קטיל אריא** - אדם גבור הורג את הארי. **דמחזית ניהליה** - לאריא דבי עילאי. **איברא** - אמת אני רוצה לראותו ועל כרחך צריך אתה להראותו לי. **אפילו כל מעברתא** - הפילו כל הנשים המעוברות.

להדי יומא - נגד השמש. דאיצבית ליה נהמא - אתקן לו סעודה. לגידא דרביתא - על שפת נהר ששמו רביתא. דרויח עלמא - להתקבץ שם חיילותו והוא נתכוין למקום שתהא רוח שולטת בו. כנשיה לימא - טאיטו לים. כנושאי - מכבדי הבית. זלוחאי - מרביצי הבית במים מפני אבק העולה וכבר הם כלו לאכול כל זה. אי הכי - דנפיש חיילותו כ"כ לא מצינא. מסתוריתא - דיוושלטייק"ש בלע"ז. דוללי - אשקניי"ש וסימן זה היה למצורעים. סתר דוללי - דישובויריי"ד. משקל לא שקיל - הטובה משנתנה. שור - דרכו להיות כרסתן ופרסתן בעל כרס רחבה ופרסות רחבות. גנובתיה - זנבו. שור שהקריב אדם הראשון - כדאמרינן בלפני אידיהן במסכת ע"ז (דף ח). מקרין מפריס - בשור של אדם הראשון קאי. קרניו קודמין לפרסותיו - שכל שוורים פרסותיהם נולדות עמם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן אבל של מעשה בראשית בקומתם נבראו ובקרניהן וכשיצא מן הארץ ראשו תחלה נמצאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו. בקומתן נבראו - ולפיכך קדמו קרנותיו שהרי עמו נוצרו ויצאו תחלה והיינו שור פר ביום שהיה שור היה גדול כפר שור בן יומו קרוי שור כדכתיב (ויקרא כב) שור כי יולד פר קיימא לן בן שלש (פרה פ"א משנה ב). מקרין תרתי משמע - שכן סתם שוורים. לדעתם - שהודיעם שיבראם והם ניאותו. לצביונם - בדמות שבחרו להם. שר העולם - מלאך הממונה. באילנות - נאמר למינהו עושה פרי למינו אבל בזרעים לא נאמר בצוואתם למינו אבל ביציאתם נאמר מזריע זרע למינהו. שאין דרכן לצאת בערבוביא - שהרי גדולים הן וענפיהן מרובין ואין ראויין ליגדל רצופים ותכופים כי אם מפוזרים. אמר הקב"ה למינהו - שיצא כל אילן בעצמו ברחוק מחבירו שיהא לו היכר. אנו - שרבים אנו ודרכנו לצאת תכופין ומעורבבין ואם אין נזהרים לצאת כל עשב לבד הרי אין אנו ניכרין זה מזה על אחת כמה וכמה. ישמח ה' במעשיו - שכולן זהירין במצותיו.

דף ס.ב.

לר' חנינא בר פפא - דאמר מדעתן יצאו דשאים למיניהם ולא נצטוו על כך. מהו - להרכיב זה בזה. אידיהו - הקב"ה הסכים על ידם. כתיב הגדולים - דמשמע שניהם גדולים וכתוב הקטן. לך ומשול ביום ובלילה - נחמה היא. שרגא בטיהרא - נר בצהרים אינו מאיר. יומא - חמה. תקופות - נמנין לחמה ועל התקופה מעברין את השנה בסנהדרין (דף יא). יעקב הקטן - מי יקום

יעקב כי קטן הוא (עמוס ז). **דוד הקטן** - מקרא הוא בשמואל (א יז). **בכולהו רגלים** - כתיב (במדבר כח) ושעיר חטאת אחד ולא כתיב בהו לה'. **טרם יהיה בארץ** - עדיין לא היה בארץ. **ועמדו על פתח קרקע** - מתאווים למי גשמים כדכתיב (בראשית ב) כי לא המטיר עד שנברא אדם בששי. **ביזרני** - זרעים. **היינו זרב אסי** - שהקדוש ב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. **שיש לה שני גבין** - ולכך נקראת שסועה תאומה. **וכי משה רבינו קניגי היה** - צד חיות בקניגון. **או בליסטרי** - מורה בקשת לחיות ובלעז בלישטדי"ר ומנין היה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם. **כתוב קניגי ובליסטרי** - אגדה זה כתוב שיש בה תיבות יפין ולשון צח. **ופרשה** - מאי קניגי ובליסטרי באגדתך ומשום דנקט כתוב באגדתך נקט נמי להאי קרא דסרני פלשתים. **ארונקי שלהם** - חשובים שלהם ה'. **מתימן** - בן אליפז בן עשו באו ואיוו לאלהי פלשתים ויצאו ממקומם ובאו לגור ביניהם ולהכי לא חשיב ששה סרני פלשתים. **שעיו את מקומן** - יצאו משם ונתעוות שחרב. **עוית** - רתת וחלחלה בלעז קרנפ"א. **שיתסר דרי שיני** - שורות של שינים. **הרבה מקראות** - יש שדומה לקוראיהן שהן ראוין לישרף שלא היה לו לכותבם שאין להם צורך בתורה וגנאי הוא לחברן עם הקדושה. **והן הן גופי תורה** - טעמים גדולים תלויין בהם והשתא קא חשיב ואזיל להו עד סוף שמעתא. **חצרים עד עזה** - ארץ ישראל. **מאי נפקא לן מינה** - אי לאו מקומן של אלו היה אלא מקום אחרים ואלו גרשום. **ולניני ולנכדי** - ועדיין לא עברו הדורות. **כפתורים** - לאו מפלשתים נינהו. **ליתו וליפקו** - ארעא מפלשתים וליתו ישראל וליפקו מינייהו וקסבר ריש לקיש עוים מפלשתים היו ולמאן דאמר מתימן היו להך מילתא נמי אצטריך משום דאזהרינהו שלא להתגרות בבני עשו אמר רחמנא ליתו כפתורים וליפקו מעוים וניתנו ישראל וניפקו מינייהו ושאר מקראות הדומין לזה באלה הדברים כגון ובשעיר ישבו החורים ובמואבים ובעמונים כתיב רפאים ישבו בה כולהו טעמא אית בהו דבכולהו כתיב ארץ רפאים תחשב לפי שנאמר לאברהם אבינו בין הבתרים לזרעך נתתי וגו' וקחשיב ואת הרפאים וכשיצאו ממצרים ועברו דרך הר שעיר ועמון ומואב שנקראו כבר ארץ רפאים היה עולה על דעתם להתגרות בהם כסבורים זו היא שניתנה לאברהם ומנעם הקדוש ברוך הוא ואמר להם ארץ רפאים ודאי נחשבת שהרפאים ישבו בה מקדם אבל לא זו היא שנתתי לאברהם אלא לאלו נתתיה שגרשום משם וישבו תחתיהם בשכר אברהם שיצאו בני עשו הימנו ולוט היה

קרוב לאברהם וכשהגיעו לחבל ארגוב כתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים זו היא שנתתי לאביכם. **והוא נלחם במלך מואב** - למה לו לאשמועינן אלא משום דכתיב אל תצר את מואב וגו'. **והיינו דאמר רב פפא** - במסכת גיטין (דף לח). **עמון ומואב טהרו בסיחון** - ע"י סיחון טהרו ארצם לישראל במואב כתיב (במדבר כא) והוא נלחם וגו' ובעמון מפורש בנחלת בני גד בספר יהושע (יג) ויהי להם הגבול יעזר וכל ארץ הגלעד וחצי (ארץ) (מסורת הש"ס: [ערי]) בני עמון וקא חשיב ואזיל וכתיב בסיפיה יתר ממלכות סיחון אלמא סיחון כבש לארץ בני עמון ועוד מצינו במלך בני עמון שאמר למלאכי יפתח כי לקח ישראל את ארצי מארנון ועד היבוק אלמא ארץ בני עמון הוא והם מסיחון כבשוה דכתיב בו וירשו את ארצו מארנון ועד היבוק אבל מהנשאר בידם לא לקחו כלום. **ציזונים יקראו וגו'** - ל"ל. **תנא שניר ושריון הרי ארץ ישראל הן** - וחרמון קרוב לציזונים ולאמורי ובנו עליו כרכים זה קרא לו שריון וזה קרא לו שניר. **העביר אותו לערים** - מאי אשמועינן. **כי היכי דלא ליקרו** - מצרים לאחיו לאחר זמן גולים בני גולים לכך הגלם.

דף ס.א.א

נשר - הוזכר בטמאים ודנין בנין אב הימנו דמה נשר מיוחד דאין לו אחד מכל הסימנין הללו וטמא אף כל שאין לו אחד מכל הסימנין הללו מין נשר הוא וטמא אבל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור וכל שכן שנים או שלשה או כולם חוץ מעופות המפורשים בפרשה שגזירת הכתוב הוא שאע"פ שיש בהן סימן טהרה כדאמר לקמן טמאים והאי אף לא מרבי אלא מין נשר דאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין כאן וכדתניא לקמן חולין (דף סג) לפיכך מנה הכתוב בטמאים ובהנך כ"ד אמרינן דאית בהו בכולהו סימני טהרה חוץ מן הנשר. **תורים** - מנה הכתוב לטהרה ומהן אתה דן בנין אב לכולן ואע"ג דקשיא סיפא לרישא דרישא מכשר אפילו בחד סימן וסיפא לא מכשר עד דאיכא כולהו רישא דוקא וסיפא לקמן מפרש לה. **פירושן** - לא נתפרשו הסימנין ממש בתורה אלא מדמנה תורין בטהורין והני איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הן חלוקין ש"מ הן הן - סימני טהרה. **עוף הבא לפנינו בסימן אחד** - של טהרה טהור וכל שכן אם בא בשנים או שלשה ובלבד שיכיר בו שאינו מעשרים וארבעה הכתובים. **אם כן** - דמתורין ילפינן. **שאר עופות טמאין למה לי** - דכתבינהו והא לית חד בהו דליהו ביה כולהו

ארבעה סימנים דהכי אמרינן לקמן דבעשרים מינייהו איכא ג' סימנים ובעורב תרין ובפרס ובעזניה חד חד. ה"ג - ולילף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן אף כל תלתא ולא ניכול וכ"ש תרי וחד. א"כ - דאפילו בתלתא נפקא לן מעופות המפורשין דלא מתכשר למה לי למיכתב עורב דלית ליה אלא תרי.

דף סא.ב

א"כ - דמעזניה בעינן למילף למה לי דכתב נשר אלא מדכתביה ש"מ לא תילף מעזניה ושאר עופות הבאים בסימן אחד שאינן מין פרס ועזניה טהור דמנשר תילף דלית ליה כלל לא תיכול הא אית ליה חד אכול וכ"ש תרי ותלתא חוץ מעזניה ופרס דלא תכשרינהו בחד ועורב נמי אע"ג דאית ליה תרי לא תיכול ושאר עופות המפורשין אע"ג דאית להו תלתא לא דלהכי פרט בהו קרא משום דאתו מנשר להיתירא. **אלא טעמא דכתב רחמנא נשר** - משום הכי קים להו דסימן אחד טהור. **הא לאו הכי הוה אמינא לילף מפרס ועזניה** - דלא תכשריה בסימן אחד. **אין מלמדין** - דאי בחד סימן אתי לאורויי ולמילף מיניה דטמא ליכתוב חד וליתי אידך מיניה. **דאיכא בהאי ליכא בהאי** - אותו סימן שישנו בזה אינו בזה הלכך לאו שני כתובין הבאין כאחד נינהו דהא מיצרך צריכי דאי כתיב פרס הוה אמינא בהאי סימנא הוא דלא תיכול אבל בסימנא דעזניה אכול להכי איצטריך עזניה ואי כתב עזניה פרס לא אתי מיניה וכיון דתרווייהו צריכי הוה אמינא נילף מינייהו דבסימן אחד לא תיכול כתב רחמנא נשר. **מכדי כ"ד עופות טמאין הן** - ובכולהו איכא ג' סימני טהרה בר מעורב ואי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני והאי דאיתיה בעזניה ליתיה בחד מהני וכתב לן תרי זימני בכל חד דלא תיכליה בההוא סימנא והוה להו ב' כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין לשאר עופות הבאין לפניו דלא תיכליה בחד מהני תרי סימני וכיון דאין מלמדין מנא תיתי לן איסורא דאיצטריך נשר למישרייה. **תלתא הדרי בכולהו** - השלשה חוזרין בכולן כלומר כולן בין מין שיש לו שלשה דהיינו עשרים מינייהו ובין עורב דיש לו ב' אותן ב' מאלו שלשה הן והרביעי אינו כאחד מכל שלשה סימנין המנויין החוזרים בהם וחד מהנך שלשה איתיה אי בפרס אי בעזניה והרביעי ישנו בחבירו ונמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת. **מהו דתימא נילף מיניה** - לאסור עוף הבא בסימן אחד באיזה מכל הסימנים הללו דהא לא

ידעו מאי ניהו ההוא סימנא דאיכתב לחודיה למילף מיניה להכי אתא נשר למימרא האי הוא דלית ליה כלל הא עוף הבא בסימן אחד טהור. **ה"ג אלא תורים דכתיב רחמנא למה לי** - הואיל ולא מינייהו ילפינן ואי לגופייהו לא איצטריכו דהא אפילו בסימן אחד טהור. **לקרבן** - שהן לבדן כשרים לקרבן ולא עוף אחר והאי דקתני להו תנא לעיל וקאמר אף כל לא איצטריך למילף מינייהו מידי סימני טהרה דהא בסימן אחד נפקא לן מנשר וכל שכן בד' אלא סימנא בעלמא אורי לן שאלו הן סימני טהרה אותן שהנשר והתורין חלוקין בהן ואית דגרסי אלא תורין דקתני תנא למאי הלכתא ולא יתכן דהא א"כ מאי תירוציה דרב עוקבא דקאמר לקרבן דמי איכא למימר אף כל מרבי תרנגולין לקרבן הואיל ויש בהן ד' סימנים והלא כמה פעמים שנה בהן הכתוב ותניא בתורת כהנים יכול כל עוף יהא כשר לקרבן תלמוד לומר והקריב מן התורים וגו' אין לך עוף כשר אלא תורים ובני יונה.

דף סבא

היה בקי בהן - בפרס ועזניה ויודע מי קרוי פרס ועזניה. **עוף הבא בסימן אחד טהור** - אם יודע שאין דומה להן ואין שמו פרס ועזניה אבל אם שמו פרס חיישינן שמא מינו הוא. **בסימן אחד טמא** - שמא פרס ועזניה הם. **בב' סימנים טהור** - דנפקא ליה מספק פרס ועזניה ומספק כל שאר עופות טמאין דאית להו תלתא חוץ מעורב. **הזרזיר** - הוא אישטורני"ל. **מפני שיש לו זפק** - ואין זה מאותן שני סימנים שבעורב ומ"מ אין לו אלא שנים ולרבי אליעזר מפני שרגיל לשכון עם העורבים מחזיקו ממנו וכדתניא [החובל] (ב"ק צב) (מסורת הש"ס: [ולקמן חולין ס"ה]) רבי אליעזר אומר לא על חנם זרזיר הולך אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. **סנונית** - ארונדייל"א. **עוף הבא בסימן אחד טהור** - ואפילו אין בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן דלמא פרס ועזניה הן כדמפרש לקמיה דלא שכיחי בישוב אלא במדברות. **והני מילי דלא דריס** - כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדריס ונראה לי שכל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא ינטל כולו אצל פיו הוא דריסה וכן דרך העורבים שגדלין בבתים שקורין קוקוא"ה. **הא דרב נחמן מאי** - דאמר לעיל דבעינן בקי ואי לא חיישינן לפרס ועזניה. **מאי איכא** - למאי ניחוש. **המסרט** - אשגרטנ"ר בלע"ז. **לטהרת מצורע** - שהוא צפור האמור בתורה. **מר זוטרא**

מתני הכי - להא דאמימר ללישנא קמא דאמימר דפסק הלכתא כרבי אליעזר דאסר לית ליה דרב יהודה דמכשר ליה לטהרת מצורע דהא טהורות כתיב. **הכי גרסינן היינו דקתני סנונית לבנה** - ולא גרסינן שנחלקו בה דלאו אדרב יהודה קאי אלא אמתני' דקתני למינהו להביא סנונית לבנה. **לאפוקי דבתי** - הגדלות והדרות בקירות הבתים ושחורות הן. **תסיל** - מין יונה הוא. **ופסול משום תורין** - אם בא להביאו משיזקין בתורת תורין כדאמרינן בפרק קמא חולין (לעיל כב) גדולים כשרים קטנים פסולין וכשר משום יונה בקטנה. **דאציפי** - מין תורין. **תורין של רחבה** - כך שמן.

דף ס.ב.

פוסלין מי חטאת - אם שתו מהן מפני שאין מוצצין אלא מגביהין פיהן לאחר שקולטות את המים והמים נופלים מפיהם והרי הן כמי שנעשת בהם מלאכה דקי"ל בסמכת גיטין (דף נג) שהמלאכה פוסלתן. **חוץ מן היונה מפני שמוצצת** - ובאלו הנותרים לא נעשה מלאכה. **ואם איתא** - דתסיל מין יונה הוא. **תסיל מוצץ ומקיא** - ואפילו הכי מין יונה הוא דהא מוצץ ושאר עופות אין מוצצין אלא שואבין בחרטום התחתון וכיון דתסיל מקיא פוסל מפני הקיאה המעורבת והוא ליה כרוק בעלמא אי נמי משום מלאכה. **כופשני** - תורין בלשון ארמי. **צוצייני** - על שם מקומן. **אזוב יון** - וכל אלו מין אזוב הן אלא שיש להן שם לוי אלמא שם לוי פסול והאי מקשה סבר דצוצייני שם לוי הוא ולא על שם מקומן. **כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה** - כגון אזוב ובאתה תורה והקפידה כגון אזוב שהזכירתו תורה בכמה מקומות ולא נשמט לנו מקרא לכתוב אזוב בשם לוי שמע מינה קפידא הוא. **כופשני** - לשון של תורים. **הני כרזי** - חגבין. **דבי חלפי** - אורטאו"ש. **דבי כרבא** - כרוב. **ומלקינן עלייהו משום שרץ העוף** - דלאו ספק נינהו אלא ודאי טמאין. **צרדא** - ברדא. **בר מיניה** - מבלעדיו כלומר סור מעלינו. **חובא וחוגא** - הרנוגא וסוגא כוחילנא תושלמי. **והני קורקבנן נקלף בסכינא** - ושאר שלשת הסימנין מבוררים בהן ומספקא לן אי קילוף הוא הרי יש להן ארבעה סימנין ויצאו מספק כל עופות טמאין ואי לאו קילוף הוא אין כאן אלא שלשה ובספק שאר עופות טמאין שיש להם שלשה סימנין. **דלא הוה מיקלף קורקבניה** - אלמא עוף טהור נמי זימנין דקשה לקלפו. **עמוני ולא עמונית** - הלכה רווחת בישראל דכתיב (דברים כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם ואין דרכה של

אשה לקדם. **חזיוה דדרסה ואכלה** - ראוה חכמים שדורסת ואוכלת והיינו גירותא דאמרי' לקמן בפ' כל הבשר חולין (דף קט) אסר לן גירותא שרא לן לישנא דכוורא שטעמו כטעמו ומתוך שאין אנו בקיין בהם נראה לי דעוף הבא לפנינו יש לומר שמא ידרוס דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהורה ולאחר זמן ראוה שדורסת ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור ושלא מסרו לנו יש לחוש ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמר לקמן חולין (דף סג) שעוף טהור נאכל במסורת. **שבור אנדרפטא** - שם העוף. **פירוז רשיעא** - שם אדם שהיה מוחזק רשע בעיניהם. **מרדו זגיד ואכיל** - שם עוף אחד וכן כולם שם עופות הן. **פרואה אמגושא** - שם מכשף והוא עשה לשכת בית הפרוה במסכת יומא (דף לה).

דף סג.א

בת מזגא חמרא - זה שמה. **יפה כח הבן** - הלכה היא בפרק כל הנשבעין בשבועות (דף מח). **שקיטנא** - שם העוף ויש בהן שני מינין אותם ששוקיהן ארוכין וגופו אדום שרי. **מורזמא** - שם עוף שהיה מוחזק להם בטהור ושוקיו ארוכין וגופו אדום. **נוס פסול** - במומי כהנים בבכורות (דף מה). **ירוקין פסולין** - גבי נחמרו מעיה תנן ליה במתניתין (לעיל חולין דף נו). **זה השולה דגים מן הים** - אינהו הוו בקיאי ביה והוא עורב המים. **שהודו כפות** - כרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם והוא עוף גדול כתרנגול וקורין לו פואו"ן שלבי"א. **וזהו שהביא שמיר למקדש** - דהא נגר טורא מתרגמינן ליה והוא תרנגולא ברא ובגיטין בפרק מי שאחזו (דף סח) מפרש מאי עביד ביה דמנגר ביה טוריא. **צדקתך כהררי אל** - דאפי' נמלה אית ליה חיותא כגדולה. **ומשפטיך אף בתהום רבה** - שזמנתה שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות, לשון מורי, לישנא אחרינא לנמלה הוא אומר צדקתך כהררי אל שמזונותיה מזומנין לה בלא טורח ועם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום רבה כגון שלך שטורח לבקש שם מזונותיו. **לקני ובטני שריא שקנאי ובטנאי** - מקום שנהגו כו'. **דשכיחי** - שראינום שהוחזקו שם פרס ועזניה אסירי דהני נמי בחד סימן אתו ושמא ממינם הן באתרא דלא שכיחי פרס ועזניה שרו דהא מסתמא לא מחזקינן להו דלא שכיחי בישוב. **(תחותא) באות שבעופות** - עוף הצועק בלילה צואיט"ה בלע"ז. **באות שברצים** - טלפ"א תרי תנשמת כתיבי חד בעופות וחד בשרצים. **דבר**

הלמד מענינו - אחד מי"ג מדות היא. **קיפוף** - ציאי"ט ולי נראה שקורין קלב"א שורי"ץ שדומה לטלפא שבשרצים. **קורפדאי** - טלפ"א . **רחמים** - מטר. **אמיד** - על שום דבר. **ועביד שרקרק** - כשהוא מצפצף נשמע כאומר שרקרק. **דאי יתיב אארעא** - ואינו עומד אלא יושב ומצפצף סימן בשורה הוא. **אארעא** - שאין דרכו כן. **בי כרבא** - חרישה. **גללא** - אבן גלל מן המרום. **בדייא** - כמו בדאה בדאי ושקרן ולפיכך לקה. **העמקי וראשי יונים** - לקמיה מפרש. **אטו קמן קאי** - כיון דלמינהו נמי עורב קא מפרשת ליה ועורב קמא דלא יהבת ביה סימנא הי ניהו וכי בידו היה התנא אוחזו ומראה זה עורב סתם היה לו לומר עורב זה עורב פלוני. **חמה** - אצל צל נראית עמוקה וכן כל לבן ושחור בבשר נראה הלבן עמוק כך בהרת לבנה היא. **בריש יוני** - לפני היונים. **זה הנץ** - אשפרוי"ר . **בר חיריא** - שרינקא והכא ליכא לאקשוויי אטו קמן קאי דהא לא קאמר למינהו זה נץ פלוני ש"מ אין לך קרוי נץ אלא אחד. **חסידות** - מחלקת מזונותיה. **שמנאפת** - כמו התאנף בי (דברים ד). **בספר ויקרא כתיב** - ואת הדאה ואת האיה למינה ובמשנה תורה כתיב והראה ואת האיה והדיה למינה. **אבוה דאמך** - - רב חנן בר רבה שהיה חמוה דרב חסדא בעשרה יוחסין (קדושין דף פא). **דהאנפה למינה** - דאיה דויקרא למינה דעורב למינהו דנץ. **דאה** - דויקרא וראה דמשנה תורה אחת היא.

דף סגב.

מכדי משנה תורה לאוסופי קאתי - כדאמרי' לקמן למה נשנו בבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בויקרא והיא בריה שיש לה ב' גבין ובעופות לא אשכחן מידי לאוסופי אלא כתיב ראה דלא אכתיב בויקרא הכי אלא דאה קרייה בויקרא וכדי שלא יבא אדם להכשירה במקום שקורין אותה ראה ויאמר דאה אסרה תורה ולא ראה הלכך חזרה וכתב ראה והיא היא. **דאי ס"ד תרי נינהו** - וכי היכי דבהמה לאוסופי אתא בעופות נמי מוסיף הוה ליה למיכתב הכא תרוייהו ולמה גרעה לדאה אלא שמע מינה לפרושי. **כך איה ודיה** - דכתיבא במשנה תורה אחת היא ולא נכתבה אלא כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק כדפרישית שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא אותה דיה ויאמר לא זו אסרה תורה אלא איה. **ומאי שנא התם דכתיבא למינה אדיה** - וגרעה למינה דאיה. **אקרא אני איה** - די היה לי בקריאת איה שהרי היא עצמה דיה ולמה נאמרה דיה. **לבעל הדין** - למי שרוצה לחלוק

עליך ולדון ולהכשירה. **שלא תהא אתה קורא איה** - והוא אומר איה אסרה תורה אבל זו דיה היא שמה לפיכך פרט הכתוב בכל שמותיהם. **מיתבי** - לרב דאמר לעיל כ"ד עופות טמאים הן וקחשיב דאה וראה בחד ואיה ודיה בחד. **מדהנך** - דבהמה. **הנך נמי לאוסופי** - וש"מ דאה וראה תרי נינהו וטפו להו. **לפרושי** - כל שמותיה וה"ה דהוה בעי למתני מפני האיה ודיה אלא חדא מינייהו נקט. **ופליגא הא דרב חסדא אדרבי אבהו** - דכיון דא"ר אבהו ראה היא איה ואנן על כרחיך אשכתן דדאה וראה ואיה ודיה אחת היא מדלא הדר כתבה במשנה תורה אלמא לר' אבהו דאה וראה ודיה ואיה חדא היא ובצרי להו. **ה"ג עומדת בבבל ורואה נבלה בא"י** - ופרכינן לר' אבהו מדקאמר דאה היא איה מכלל דדאה לאו היינו ראה דקא ס"ד דר' אבהו נמי כ"ד עופות טמאין אית ליה. **ש"מ וכו'** - ודר' אבהו פליגא אדרב כדאמרן והא פירכא בעלמא מיפריך כי אתמר דר' אבהו בבי מדרשא ומקמי דתיקו לן האי ופליגא דאמרן לעיל. **מיני דגים** - טמאים. **מנה הכתוב בטהורה** - איל וצבי וגו'. **ישנה דרך קצרה** - ואין לך עוד טהורה ובעופות אין לך עוד טמאה. **מאי קמ"ל** - הא ודאי פשיטא דאי הוה טפי הוה מני להו. **במסורת** - אם זכור הוא באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור. **שבקי בהן** - אותו חכם. **אלא אינהו מי ידע בהו** - כלום מכירן שלא יהא אחד דומה לזה והוא טמא. **משום נבלות** - שמא נמצא בתרנגולת נבלה. **של עוף פלוני טהור** - ואנו יודעים שאותו עוף טהור הוא ודבר שאנו יכולין להבחין ולהביא ביצי אותו עוף לראות אם דומין לאלו לא משקר. **אית ליה לאישתמוטי** - ולומר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו והוא טהור.

דף סד.א

עוברי דגים - ביצי הדגים כמות שהן מחוברים יחד. **שכודרת** - עבה ככדור פלוט"א. **כודרת ועגולגולת** - חדא היא דאי תנא עגולגולת לחודה הוה משמע עגולה כעדשה וכגבינה להכי תנא כודרת ועגולגולת כעגולה של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בעובי והדר מפרש ראשה אחד כד וראשה אחד חד דלא ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה. **כד** - פלוט"א בלעז שאינו חד אלא ככדור. **חלבון** - אלבו"ן. **חלמון** - מוי"ל. **ביצת השרץ** - צב והלטאה מטילין ביצים ולקמן מפרש למאי הלכתא אשמעינן שהיא ביצת השרץ ליתני טמאה סתמא. **בחתוכות** - דליכא למיקם אכודרת ועגולגולת. **בטרופות**

בקערה - שהכל מעורב. **אין מוכרין ביצת** - של תרנגולת טרפה לעובד כוכבים דילמא הדר ומזבין לה לישראל אלא א"כ טרופה בקערה דתו לא זבין לה ישראל מיניה לפיכך הואיל ומותר למכור להם ביצה טרופה בקערה אין לוקחין ביצים טרופות דלמא דטרפה הואי וזבנה ישראל ניהליה. **הכי גרסינן אלא אמר ר' זירא סימנים לאו דאורייתא** - הנך סימני ביצים לאו הלכה למשה מסיני נינהו ולא סמכינן עלייהו. **ח' ספיקות הן** - בעופות כדאמרן לעיל בשמעתא. **ליבדוק בביצים זידהו** - ומהם הוא ניכר אם עוף טהור הוא. **ודאי טמאה** - ואי אמר לך עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הוא ודאי משקר. **אבל ראש אחד כד כו'** - סייעתא הוו הנך סמנים לעובד כוכבים לדבריו אי אמר לך של עוף פלוני טהור סמוך עליה דקא מסייעי ליה סימני ואי לא לא תסמוך עליה. **ה"ג** - דאיכא דעורבא דדמי לדיונה. **ריקמה** - נוצר השרץ בתוכה. **וניקבה** - שיוכל ליגע בריקום. **של נחש** - דומה לשל שרץ וטומאה אין בה. **השורץ על הארץ** - ואי לא אשמעינן שהיא ביצת השרץ אלא טמאה סתם ה"א משום עוף טמא הוא דאסירא ובעי לאתרוויי ביה משום שרץ העוף ואי אתרו ביה משום שרץ הארץ לא לקי. **מדרבנן** - הא דרבי אליעזר בן יעקב מדרבנן הוא דקאסר בטהורין אבל טמאין שרץ גמור הוא ולוקה לדברי הכל וכי לא ריקמה איסורא איכא מלקות ליכא דלאו שרץ הוא.

דף סדב.

גיעולי ביצים - ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה. **מותרות** - הטהורין דמיא בעלמא הוא ולא יהבי טעמא באחרנייתא. **ביצים מוזרות** - שאינן של זכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם. **נפש יפה תאכלם** - שאינו אסטניס ואין דעתו קצה בהם תאכלם ואע"פ שישבה עליהם תרנגולת ימים רבים. **והוא שנמצא הדם על הקשר שלה** - הוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומשם יצירת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם לא נתפזר בשאר הביצה הלכך אוכל השאר אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה נתפשט הקלקול בכולה. **על חלבון** - על הקשר כדאמרן. **תכלא** - לשון שיכול וריעותא. **איפכא תני תנא קמיה דאביי** - תנא אחד היה שונה אותה לפניו איפכא לא שנו אלא שנמצא על חלמון שלה. **ואביי הוא דתרצה הכי** - כדאמרין לא שנו אלא על חלבון. **כיענים** - אלמא יענה שמה ולא בת היענה. **ואבל כבנות יענה** - ואי ביצים נינהו כלום יש לה

פה. **כיענה זו כו'** - והכי משמע כאבל העשוי על בני יענה. **תכבדני וגו'** - ואי ביצים מאי כבוד ידעי למעבד.

דף סה.א

בתרתי - בשתי תיבות. **בשני שיטין** - בת מכאן ויענה מכאן. **הכי גרסינן יש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור** - וארישא סמיד דתנא ליה כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין דהוּוּ להו ארבעה בידוע שהוא טהור. **את רגליו** - אצבעותיו. **הקולט מן האויר** - שכשזורקין לו מאכל קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר. **ציפרתא** - מכירין היו שהיא טהורה וזה שמה. **קולט ואוכל** - שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענו. **שכן** - כמו שוכן. **ונדמה** - דומה להם במראיתו. **הלכך** - הואיל ואמרין הכי בעינן תרוייהו. **זחל** - מין חגב בלשון ארמי. **איסקרא** - ואין לו קרצולים בקטנותו וגדלים לאחר זמן. **אשר לא כרעים** - כתיב ואשר לו קרי. **רשון ניפול גדיאן יוחנא ירושלמית** - כך שמם. **צפורת כרמים** - מין ארבה דאין לו גבחת וכן לארבה כדלקמן. **יוחנא** - מין סלעם דיש לו גבחת. **ערצוביא** - מין חרגול דיש לו זנב ולשנים הראשונים אין זנב. **הרזבנית** - מין חגב ואינו דומה לאלו במראה. **דבי ר' ישמעאל תנא** - הנך למינהו לאו פרטי נינהו כדאמרת דלא מרבי אלא מינא דכל חד אלא כללי נינהו ויש כאן כללי כללות ופרטי פרטות כלומר כללות הבאין אחר כללות שלא לצורך ואתו לדרשה ופרטין הבאין שלא לצורך אחר פרטות ולדרשה באו על כרחך ולקמן מפרש להו ואזיל דסלעם וחגב הן הפרטות שלא הוצרכו ולמינהו הכתובין עמהם הם הכללו' שלא הוצרכו.

דף סה.ב

ציפורת כרמים - מין ארבה שלשניהם אין גבחת. **ואין לי אלא** - מין חגבים הבא לפנינו ואין לו גבחת יש לנו להביאן מארבה שיש כאן כלל ופרט וכלל כדמפרש לקמיה אשר לו כרעים תאכלו כלל ארבה פרט למינהו חזר וכלל ויש לך לרבות בכעין הפרט הדומין לו בכל סימנין שיש לו ארבע סימנין דמתניתין ועוד חמישי. **שאין לו גבחת** - שאין ראשו מרוט. **הבא לפנינו ויש לו גבחת** - שאינו דומה לארבה אלא בארבעה סימנין האמורין במשנתנו. **ת"ל סלעם זה ניפול** - ולזה יש גבחת והכשירו הכתוב והדר כתב למינהו להיות

כלל ולידון עם אשר לו כרעים בכלל ופרט וכלל ומביא בכעין הפרט את הדומה לו דהיינו אושכף וה"ה ליוחנא ירושלמית וחדא מינייהו נקט דיש לו גבחת ולקמיה פריך הא אמרן לעיל סלעם הוא רשון והכא מפרש ליה זה ניפול. **ואין לי** - להכשיר בשני דינין של כלל ופרט הללו. **אלא הבא לפנינו ואין לו גבחת** - דאיתרבי מלמינו דארבה. **והבא ויש לו גבחת** - דאיתרבי מלמינהו דסלעם. **והבא ואין לו זנב** - כלומר ובלבד שיבא לפנינו ונראה שאין לו זנב דלארבה וסלעם אין זנב ואכתי חמשה סימנין נינהו. **הבא ויש לו זנב מנין** - שאינו צריך לחזור אלא אחר ארבעת הסימנין. **ת"ל חרגול** - דיש לו זנב ולמינהו חזר וכלל להכי לידון כעין הפרט ולהביא הכרספת והשחלנית וה"ה לערצוביא ואי נמי היא היא מר קרי ליה הכי ומר הכי. **ואין לי אלא הבא לפנינו** - בין אין לו גבחת ובין יש לו ובין שאין לו זנב ובין שיש לו דהא כולו איתרבו. **והבא ואין ראשו ארוך** - כלומר ובלבד שיהא בא לפנינו ואין ראשו ארוך דהיינו חמשה סימנין דהנך כולו אין ראשן ארוך. **הבא וראשו ארוך מנין** - ובלבד שידמה בארבעת הסימנין. **הרי אתה דן כו' לא ראי כו'** - שיש בזה מה שאין בזה ועל כרחך אין סימני הטהרה תלוי בזנב ובגבחת לא ביש לו ולא באין לו שהרי יש כאן אין לו וכשר ויש לו וכשר. **הצד השוה שבהן כו' אף כל כו'** - ואפילו ראשו ארוך ולקמיה פריך מה להצד השוה שבהן שכן אין ראשן ארוך וקרצולין גרסינן ובין האי תנא לתנא דלעיל ליכא אלא הך דרשה דהאי מרבה ראשו ארוך ותנא דברייתא דלעיל לית ליה. **הצרצור** - מין חגב טמא. **ת"ל חגב** - דלא איצטריך דהא איתרבו כל השוין להו בארבעה סימנין. **ששמו חגב** - וכל האמורין למעלה שמם חגבים. **יכול אין בו כל הסימנין הללו** - ולקמן פריך מנא תיתי והא ארבה וחרגול כתיבי. **ת"ל למינהו** - דחגב והיינו כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל דהאי חגב ולמינהו יתירי נינהו לדרשה וסלעם נמי מיייתרינן ליה לקמן. **ה"ג** - פריך רב אחאי עד תנהו ענין לראשו ארוך והדר גרסינן במאי קמיפלגי עד כי האי גוונא מהכא והדר גרס אמר מר אי שמו חגב וכו'. **מה להצד השוה שבהן וכו'** - דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל צדדין בעינן לתנא דבי רבי ישמעאל. **וכ"ת** - ס"ל דכיון דדמי ליה במקצת מרבינן ליה - בכעין הפרט כדפליגי תנאי בעלמא בכל כלל ופרט וכלל דאיכא למאן דאמר כללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ואהני כללא בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל צדדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף

על הפרט ואיתרבו כל מיילי ואהניא כללא קמא למהוי בכלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי ליה במקצת לא מצי למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא ס"ל. **אי הכי** - חרגול לא ליכתוב דאתי מארבה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב. **אלא** - מאי טעמא לא אייתי מינייהו משום דאיכא למיפרך כו' וה"נ איכא למפרך. **ותיתי מארבה וחרגול** - בהצד השוה שבהן דארבעה סימנין. **דמאי פרכת** - להצד השוה אי פרכת מה לארבה שכן אין לו גבחת תאמר בסלעם הרי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב הרי ארבה דאין לו זנב וחזר הדין הצד השוה שבהן ששוין בארבעת סימנין ואין ראשן ארוך. **תנהו ענין** - זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנהו ענין לדבר אחר.

דף סו.א

במאי קא מיפלגי - תנא דבי ר' ישמעאל דמייתי ליה סלעם לרבווי ראשו ארוך ואייתר ליה חגב למעוטי צרצור ותנא דברייתא קמייתא דמיבעי ליה כולהו לגופייהו. **תנא דבי רב** - קרי לברייתא קמייתא ששנויה בתורת כהנים דמקרי ספרא דבי רב לפי שהיה שגור בבית המדרש בפי כולם אבל ברייתא דתנא דבי ר"י לא היתה שגורה אלא בפי תלמידיו. **תנא דבי רב סבר** - למינהו דכל חד לא משתמע כללא למהוי כלל ופרט וכלל דלתרבי סלעם וחגב בכעין הפרט דניהוי קראי יתירי משום דקסבר דלא דיינין בתרי כללי אא"כ דמי כללא בתרא לכללא קמא והכא לא דמי דכללא קמא לא קפיד אלא אכרעים ולמינהו אי כללא קרינן ליה קפיד דלהוי דמי לארבה דאית ליה ארבעה סימנין. **דלאו דמיניה לא** - הלכך חד מחבריה לא אתי. **כל דדמו ליה** - הלכך סלעם אתי מארבה וחרגול כדאמרן ואייתרא ליה לראשו ארוך. **תנא דבי ר' ישמעאל כי האי גוונא דאין** - ומהכא שמעינן ליה דהא קחזינן דדריש להו. **ארבה וחרגול כתיב** - וכעין הפרט בעינן. **כל דהו** - ואפי' לא דמו ליה אלא בחד סימן דהא שמעינן סלעם דלא בעינן דמי לפרט בכל צדדין מדאיתרבי ראשו ארוך. **ומר כי אתריה** - רשון דתנא דבי רב הוא ניפול דתנא דבי רבי ישמעאל ורשון דתנא דבי ר' ישמעאל הוא ניפול דתנא דבי רב ובין למר ובין למר סלעם אין לו זנב וחרגול יש לו זנב וחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב זאת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו

דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים, בהלכות גדולות. **הפורח בהן** - שט בהן על פני המים. **הקבועין בו** - יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידיים אבל כל הסנפירין הוא יכול לכשכשן. **הסולתנית** - מין דגים קטנים בלע"ז טונינ"א.

דף ס.ו.ב

אקונס ואפונס כספתיאס ואכספטיאס - כולן לשון פרסי הן. **תנן התם** - במס' נדה. **אקשקשת סמכינן** - דהא אינה בלא סנפיר כדתני תנא ואסנפיר לא סמכינן דהא דג טמא נמי יש לו סנפיר. **הוה אמינא** - קשקשת הוא הפורח בהן ואתי לאכשורי דג טמא כתב [רחמנא] תרוייהו למימרא דעל כרחך חד מינייהו הוי הנך דקבועין בו. **ופרכינן והשתא דכתיבי תרוייהו מנלן דקשקשת לבושא הוא** - דמפרש תנא דמתניתין קשקשין אלו הקבועין בו על כרחך מהאי קרא מישתמע ושריון קשקשים וגו' וכיון דפשיטא לן דקשקשת הוא לבושא ליכתוב קשקשת לחודא דהא עלה סמכינן והשתא ליכא למימר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר. **כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים אותם תאכלו** - אותם משמע מיעוטא הא אם אין לו לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה. **תאכלו מכל אשר במים מה ת"ל** - והא מאותם תאכלו דסיפיה דקרא נפקא לן התירא ביש לו ואיסור עשה באין לו ותאכלו קמא למאי אתא ליכתוב מכל אשר במים כל אשר לו וגו'. **שיכול וכו'** - ואי קשיא תאכלו דרישא הוה ליה למישבק לגופיה ובתרא לדרשא דכל אורחא דדרשא הכי הוא א"כ תו לא משכחת מידי למידרש מתאכלו דסיפא דהא דרשא דדרשינן מהאי בסמוך לא משתמעא מיניה. **הואיל והתיר** - שרץ המים בלא סימני טהרה בשני מקראות אחד סתום ואחד מפורש כדמפרש להו לקמיה והוה אמינא ילמד סתום מן המפורש. **מה כשהתיר במפורש לא התיר** - בלא סנפיר וקשקשת אלא שקצים הגדלים במים שבכלים כגון תולעים שבהן ולקמן מפרש מנא לן דמישתרו. **אף כשהתיר כו' לא התיר אלא בכלים** - אבל כל שאר מימות כגון חריצין ונעיצין שהן נובעין ודומין לימים ונחלים האמורין בפרשה או בורות שיחין ומערות שאינן דומין להם שאינן נובעין לא התיר בהן בלא סנפיר וקשקשת. **מנין להתיר בורות שיחין ומערות** - שאינו נמנע לשתות עם התולעים שבהם הואיל ואין דומין לימים ונחלים שהסימנין אמורין בהן. **ת"ל תאכלו מכל אשר במים** - ומתאכלו דסיפא לא מצי למדרש

התירא אלא איסורא דהא אותם תאכלו וקאי אסנפיר וקשקשת אבל מתאכלו קמא מצי למידרש באנפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים ונחלים דסיפא קאי והכי קאמר תאכלו מכל אשר במים אפי' בלא סימנין וכגון בשאר מימות שאינן ימים ונחלים כל אשר לו סנפיר וקשקשת [במים] בימים ובנחלים אותם תאכלו ולא בלא סנפיר וקשקשת דבימים ונחלים בעי סימנין. **היכן התיר בכלים** - מאיזה מקרא אתה למד. **בימים ובנחלים הוא** - דכתבתי לך אותם למעוטי מי שאין לו הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול. **ואימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול** - דהא גבי התירא כתיב ומשמע דמהתירא ממעט להו דהכי משמע בימים ובנחלים הוא דתאכלם אבל בכלים לא תאכלם. **לא ס"ד** - דהא גבי איסורא דאל תאכלו את אשר אין לו כתיב נמי ימים ונחלים למעוטי כלים והכא על כרחך מאיסורא ממעט להו הלכך על כרחך רישא נמי כי כתיב ימים ונחלים ולא כלים מאיסורא ממעט להו ואותם תאכלו דממעט אמאי שאין לו קאי והכי קאמר ימים ונחלים הוא דאותם תאכלו ולא מי שאין לו אבל כלים אפי' אין לו אכול והיינו שני מקראות סתום ומפורש דלעיל שהותרו בהם כלים ולקמן בעי הי קרי סתום והי קרי מפורש. **ואימא במים כלל** - דכל שרץ המים בעינן סימנין. **חריצין ונעיצין לא** - וכ"ש בורות ולמה לי תאכלו מכל אשר במים לאתויי בורות להיתרא. **במים חזר וכלל** - תרי במים כתיבי גבי הדדי מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים.

דף סז.א

הטל פרט - הסמוך להם ותנהו ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל ותרבי ביה כל כעין הפרט הלכך אי לאו תאכלו קמא הוה מרבינן בכעין הפרט אפי' בורות דדמו לפרט בהכי שהן מים גדלין על גבי קרקע אבל השתא דכתב תאכלו קמא דרשינן ליה הכי מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעים ואיתרבו חריצין ונעיצין לאיסורא כאלו ולא איתרבו בורות. **ומאי רבי** - בכעין הפרט דאף כל. **ומאי מיעט** - דכל פרט למעוטי אתא. **ואימא מה הפרט מפורש וכו'** - דאע"ג דלא דמי ליה לפרטא אלא בחד צד מרבינן דכללא בתרא דוקא. **א"כ תאכלו מאי אהני ליה** - בלאו איהו נמי כלים לא מיתסרי דהא לא דמו לפרט במידי אלא לאו תאכלו למשרי בורות אתא ולמימרא דלא תרבי בכעין הפרט אלא חריצין ונעיצין דדמו ליה בשני צדדין. **חריצין** - ארוכין וקצרים. **נעיצין** - רחבין כגון אותן שעושין לביברי דגים. **ואימא**

איפכא - לא גרסינן הכא עד בסיפא דשמעתא בתר מלתא דתנא דבי ר' ישמעאל אבל הכא גבי תנא דבי רב דדריש כללי ופרטי ליכא לאותביה דהא כעין הפרט בעינן ומאי כעין הפרט אית בהו דתרבינהו לאיסורא ותפיק חריצין ונעיצין. **במים במים ב' פעמים** - הואיל ושני הכללות סמוכין כשתטיל פרט שאחריהם ביניהם מדה בתורה היא שלא תדונם בכלל ופרט אלא ברבוי ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לפרטא מכללא דלא תדרשיה בכלל ופרט ואיכא בין ריבה ומיעט לכלל ופרט דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כללא ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להביא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאתויי מידי דדמי ליה לפרט אבל כי דרשינן ריבה ומיעט לא פירש המיעוט את הרבוי אלא מיעט שלא תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו ובלאו רבוי שני הוה מרבינן כל דדמי ליה למיעוטא ואהני רבוי שני לאתויי כל מיילי ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרשינן בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה) גבי כל הנסקלין נתלין דרבוי ומיעוט לחודיה מייתי כל דדמי ליה בכל מיילי ומשום דרבוי ומיעוט מידריש איצטריך תאכלו קמא למשרי בורות דאתי ברבוי ומיעוט וריבוי לאיסורא דאילו בכלל ופרט דרשינן ליה לא הוה מתרבו בורות ולא איצטריך תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא דלא מרבי כללא בתרא אלא מידי דדמי לפרט בכל צד דהיינו נובעין וה"נ אמרן לעיל גבי כלל ופרט דחגבים לתנא דבי ר' ישמעאל דלא מתרבי ראשו ארוך מכלל ופרט משום דלא דמי בכל צד ואיצטריך סלעם יתירא לרבוי. **ומאי מיעט מיעט בורות שיחין ומערות** - אתאכלו יתירא סמיך כדאמרי' במסקנא א"כ תאכלו מאי אהני ליה. **ואיפוך אנא** - דכיון דלאו טעמא יהיב למילתיה כשאר כעין הפרט אימא תאכלו למישרי חריצין וריבויא לרבויי בורות. **שהן עצורין** - שאין להם מוצא ומבוא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב. **הי סתום והי מפורש** - דאמרי' לעיל הואיל והתיר בסתום והתיר במפורש. **יש לו מפורש** - בההוא קרא דמשתעי ביש לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש להתיר כלים בלא סימני טהרה כדדריש לעיל ימים ונחלים הוא דאותם תאכלו ולא אחרים הא בכלים אפי' אין לו תאכלו. **מיניה הוא דקא מישתרו כלים** - כדפרישית דקאי אמיעוט דאותם דממעט אין לו גבי ימים ונחלים כדכתיב ובנחלים אותם תאכלו ולא שאין לו וממילא דבכלים לא אימעט אבל קראי דמישתעי באין לו דאמרן לעיל נמי דמישתרו

מינייה כדאמרן כל אשר אין לו בימים ובנחלים לא תאכלו הא בכלים תאכלו לא הוי מפורש להיתר כלים כולי האי משום דאזהרת לא תאכלו לא סמיכא לפרטא אלא לכלל דכל נפש החיה אשר במים לא תאכלו ומשמע טפי דבכל מימות שבעולם אפי' בכלים אזהר אלא אנן הוא דדרשינן ליה בכלל ופרט וכלל דבדידיה נמי איכא ב' כללות סמוכין זה לזה אחר הפרט דכתיב בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו'. **דהאי הוא דמוכח אהאיך** - קרא דיש לו דלמשרי כלים אתא. **דאי מהאיך הוה אמינא** - בנחלים אותם תאכלו הא בכלים אפי' אותם לא תאכלו ואתא בימים ובנחלים דאין לו וגלי עליה דכי מעטינהו לכלים מאיסורא מעטינהו ולא מהיתרא. **לשפי** - לשון השופה יין לחמרא (ב"מ דף ס) לשון מוריק מכלי אל כלי. **שיכרא** - של תמרים הוא ומצויין בהן תולעים. **בצבייתא** - ציבי שמסננין אותו דרך עצים וקשים דקים. **באורתא** - שאם תפול תולעת על הקשים לא יראנה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סבר שלא יצתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן. **וקעבר משום שרץ השורץ על הארץ** - דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשין נעשית שרץ הארץ. **היינו רביתיה** - וכמי שלא פירשה מן המים היא. **יבחושין** - כמין יתושין דקין הנמצאות במרתפות של יין.

דף סזב.

באביה - בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסורה התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הוי כמהלכת על גבי קרקע אבל התליעה לאחר מכאן מותרת עד שתצא לאויר. **להוציא זיזין שבעדשים** - דמותרים דלאו על הארץ שורצין אלא בתוך העדשה. **זיזין** - כוצונ"ש וכמין יתושין הן אלא שבעדשים זיזין שמן. **כליסין** - מין קטנית צידרא"ש בלע"ז. **ותניא אידך כל לרבות** - דאסירי. **בפירא** - שהתליעו תמרים עצמן. **והא באביה** - אסירי וסיעתא דשמואל. **אידי ואידי באביה** - כלומר הא דשרי נמי באביה דכל כמה דלא נפקא לאויר לאו שרץ הארץ היא ולא תסייעיה. **פירשה ומתה** - המתלעת לאחר תלישתה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא ריחשה שמתה מיד בנפילתה. **מהו** - מי אמרי' כיון דלא הלכה לאו שורץ על הארץ הוא או - דלמא לא בעינן שריצה, שורץ היינו רוחש ומנענע. **מקצתה מהו** - מי הויא ככולה או דלמא בעינן כולה. **לאויר העולם** - פירשה מן הפרי תלוש לאויר וקודם שהגיע לארץ קלטה בפיו לבולעה אם תימצי

לומר פירשה ומתה מותרת משום דאינה ראויה לרחוש אבל חיה דראויה לרחוש לא. **לגג תמרה מהו** - מתוכה פירשה לגגה מי אמרי' היינו רביתיה או דלמא כשורץ על גבי דבר אחר דמי. **לגג גרעינתה מהו** - אם תמצי לומר לגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל תולעים מגרעיני הפרי הן גדלים. **מתמרה לתמרה מהו** - ולא שרץ על גבה אלא מזו על זו מי אמרי' כיון דלאו היינו אמה שורץ קרינא ביה או דלמא אויר העולם בעינן וכולהו בתלושין בעי להו. **קוקיאני** - תולעים שבכבד ושבריא. **מעלמא אתו** - שבלעתן הבהמה עם האוכלים ותחלתן שרצו על הארץ. **מינה גבלי** - לשון גדלי מן הבהמה עצמה הן גדלין ולא שרץ הארץ נינהו. **מינס ניס ועיילי ליה באוסייה** - כשהבהמה ישנה נכנסים בחוטמה ומשם לקנה ריאה וכבד הלכך לא משתכחי דרך בית הרעי. **דרני** - תולעים הנמצאים בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה ובלע"ז גרביליי"ש. **אסירי** - וטעמא מפרש לקמיה. **דכוורי שרי** - וטעמא כדמפרש רבינא. **אבלע לי** - דכוורי בתוך הדגים תני אותם שלא אראה ואקוץ בם. **בשחיטה משתריא** - ואלו שגדלו בתוכה עד שלא נשחטה באו מאיסור אבר מן החי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן ואע"ג דשליל מותר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו נפקא לן לקמן אבל הכא באיסורייהו קיימי. **שילשול** - תולעת ארוכה כנחש הן והן הנמצאין באשפה. **חפושית** - אישקרבוט"י. **נדל** - מאה רגלים קורין לו. **דג טהור הוא** - שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש. **אפיקי מגניס** - חוזק מגינים. **אלו קשקשים** - הסגורים וחתומים בו בדוחק. **תחתיו חדודי חרש** - חידודים של חרשים. **אלו סנפירים** - שחדודים ומחתכין כחרסין ובהן הוא בוקע את המים בחודן שלא יעכבוהו בפריחתו פשטיה דקרא לשון מורי תחתיו חדודי חרס במקומו זהרורי שמש. **הדרן עלך אלו טרפות.**

דף סח.א

מתני'. **בהמה המקשה לילד** - בשעת שחיטה. **והחזירו** - קודם שחיטה. **מותר באכילה** - ובגמרא מפרש מאן מותר. **הרי זה כילוד** - ותו לא מהניא ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה. **חותך מעובר שבמעיה** - והניח החתיכה בתוכה. **מותר** - בשחיטתה כדיליף בגמרא מכל בבהמה תאכלו. **מן הטחול ומן הכליות** - של בהמה עצמה. **אסור באכילה** - ואע"פ שהניחו בבהמה לא הותר בשחיטתה להכי

נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא. **גמ' ואבר עצמו אסור** - באכילה מאחר שיצא ממחיצתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירה קודם לכן. **ובשר בשדה** - כלומר חוץ למחיצתו דהיינו לאויר שרחם זה הוה ליה מחיצה להתירו בשחיטה וכיון שיצא הרי הוא כטרפה ולא תאכלו וכל מי שיש לו מחיצה ויצא כגון בשר קדשים שיצאו נמי מהאי קרא נפקא לן (מכות דף יח). **לא אעובר** - ואשמועינן דמשום יד לא הוי כילוד. **אפי' לא החזירו נמי** - דעובר נפקא לן לקמן מבהמה בבהמה אותה תאכלו. **וסיפא** - גופה מאי קמ"ל דקאמרת רישא תני משום סיפא. **בכור לנחלה** - בעינן ולד שיהא ראוי לחיות ואי לא ראוי לחיות לא מפקע את הבא אחריו מליטול פי שנים דכתיב (דברים כא) ראשית אונו מי שלבו דוה עליו יצא ולד שאינו של קיימא שאין לב אביו דוה על מותו אבל מפדיון הבכור פוטר הוא את הבא אחריו שהרי זה פטר את הרחם. **נפל** - שלא כלו חדשיו. **אע"פ שיצא ראשו חי** - והחזירו ויצא אחיו שכלו חדשיו אין לידת הראשון מפקעתו מלהיות בכור לנחלה שאפילו נולד הנפל כולו אינו מפקיע את הבא אחריו שאין לבו דוה עליו וכל שכן אם יצא ראשו מת והאי דנקט ראשו משום בכור לכהן נקט ליה וביציאת ראשו הוי ילוד ופוטר את אחיו מבכור לכהן. **או** - הבא אחר בן תשעה אפי' יצא ראשו של ראשון מת הויא לידת הראשון לידה ואין הבא אחריו בכור לכהן אבל הבא אחר בן תשעה שיצא ראשו חי בכור לנחלה נמי לא הוי אלמא ראש הויא לידה. **וכי תימא אשמועינן באדם** - דביציאת ראשו הוי כילוד והדר אשמועי' בבהמה דאדם מבהמה לא יליף דבהמה לית לה פרוזדור לפני בית הרחם שלה וגלוי הוא ומכיון שהראש יוצא לידתו ניכרת אבל אשה אין רחמה בגלוי שהירכים הוו לה כעין פרוזדור ואין יציאת הולד ניכרת יפה עד שיצא רובו. **הא נמי תנינא** - בבהמה נמי תנינא במתניתין בפירקין דראש הוי לידה דקתני שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה אפילו מה שהיה בפנים בשעת שחיטה לפי שהשליא סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה וחיישינן דלמא בההיא מקצת דנפיק יצא הראש והוי כילוד הלכך כולה אסורה דשדינן לה בתר רישא אלמא ראשו תנן דהוי לידה וסיפא דקתני החזירו לא אצטריך. **א"א בשלמא החזירו דרישא דוקא** - ולמישרי אבר גופיה איכא לתרוצי סיפא דתני החזירו משום רישא אלא אי אמרת מותר דרישא אעובר קאי אבל אבר אסור דחזרה לא מהני אמאי נקט החזירו. **לעולם** - מותר דקתני אעובר ודקשיא לך חזרה מאי אהני למקום חתך מהניא דאם לא החזיר צריך להניח

ממה שבפנים לצד החיצון ולחותכו שמקום החתך הבדלת החיצון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא אבל החזירו א"צ לחתוך לצד פנים אלא מצמצם וחותר ומקום חתך מותר דקרינא ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממחיצתו והא דרב נחמן לקמן. **שבחוץ טמא** - דילפינן בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכח) שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה מוכי ימות מן הבהמה. **שבפנים טהור** - שמחיים לא קבל טומאת אוכלין.

דף סח.ב

הבשר - כל העובר והבהמה נגעו באבר טמאין. **מגע טריפה שחוטה** - שאבר היוצא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה אע"פ שאין שחיטה מתירתה באכילה מטהרתה מידי נבילה כטרפה ששחיטתה מטהרתה וטעמייהו מפרש במתני' ולקמן חולין (דף עג) מפרש בפירקין בטרפה שחוטה מאי מגע שייך למימר בה ומפרש שטרפה שחוטה מטמאה את המוקדשים מדרבנן. **פרסה החזיר** **אכול פרסות החזיר אכול** - אקרא קאי דכתיב (דברים יד) כל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה וגו' ומהאי קרא נפקא לן לקמן חולין (דף סט) דעובר נותר בשחיטת האם ודריש בהמה דרישא אבהמה דסיפא ומשמע בהמה שבבהמה תאכלו ופרסה ופרסות דכתיבי ביה להכי אתו לומר לך פעמים שאתה אוכל כל אבריו ופעמים שאין אתה אוכל אלא מקצתן פרסה החזיר הוציא שתי ידיו והחזיר האחת אכול אותה החזיר שתיהם אכול שתיהן. **למקום חתך** - והכי קאמר החזיר פרסה אכול מקום חתך שלה החזיר פרסות אכול מקום חתך של שניהם. **והא תרי קראי נסיב לה** - פרסות ופרסה ואי למקום חתך מדאשמועינן בחדא דאם החזירו אכול ואם לאו לא תאכל ה"ה לתרי. **חד למקום חתך** - פרסות החזיר למישרי מקום חתך בחזרה וחד למישרי עובר שפרסותיו קלוטות כגמל ונמצא במעי פרה ואליבא דרבי שמעון איצטריך דקאסר קלוט בן טהורה בבכורות (דף ו) גמל גמל שתי פעמים אחד גמל שנולד מן הגמלה ואחד גמל שנולד מן הפרה ואשמועי' הכא דאם נמצא בתוכה מודה דשרי דהכי קאמר עובר שאין לה אלא פרסה שאין פרסותיו סדוקות אכול והחזיר דרישא לאו דוקא. **עולא** - פליג אדרב יהודה. **הכל היו** - כל הנאמר בו מחיצה כגון עובר לשחיטה ובשר קדשי קדשים שנתנה להם תורת מחיצות עזרה בקדשים קלים שחומת

ירושלים מחיצה להם כולן היו בכלל איסור זה דמשיצא בשר בשדה הרי הוא כטרפה ובא הכתוב ופרט לך בחטאת שאין חזרה מועלת בה דכתיב (ויקרא י) בשעיר חטאת דראש חדש ששרפוהו אהרן ובניו וקצף עליהם משה מדוע לא אכלתם את החטאת הן לא הובא את דמה אל הקדש שתפסל בכך כדכתיב (שם ויקרא ו) וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' ופנימה היתה שלא יצתה ממחיצתה הא יצתה בת שריפה היא ולא אמרינן ליהדרה ולא הוצרך לפרוט בה דמהיכא תיתי לן דתשתרי מכלל טרפה לא תאכלו משום חזרה להכי פרט בה למימר דהאי היא דלא מהני בה חזרה אבל כל שאר היוצאים שחזרו הותרו. **מאי ת"ל** - אטרפה קאי למה קראו טרפה ומה למדנו בכך הוה ליה למיכתב בשר בשדה לא תאכלו. **לפי שמצינו** - לקמן מפרש היכן מצינו. **מעשר שני ובכורים** - שנכנסו לירושלים ויצאו וחזרו מותרין. **אף זה כן** - עובר. **במערבא מתנו הכי** - לפלוגתייהו דרב ור' יוחנן. **יש לידה לאברים** - אבר שיצא הרי האבר כילוד דתו לא מהניא ליה חזרה. **אין לידה** - ומהניא ליה חזרה. **מאי בנייהו** - בין לישנא דמערבא ללישנא קמא. **למיסר מיעוט אבר** - אם יצא רובו ונשאר מיעוט ללישנא בתרא דנקט לשון לידה הוי ילוד ומיתסר כוליה וללישנא קמא לא נאסר אלא היוצא. **לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא ידו והחזירה וחזר והוציא ידו** - האחרת והחזירה וחזר והוציא שדרתו והחזירה עד שהשלים לרובו של עובר מי הוי כילוד דהא נפקא רוביה או דלמא כיון דאין לידה לאברים הויא חזרה דידיה חזרה וכי נפיק אידך כבר הדר ליה קמא ואין כאן יציאת רוב דאי למאן דאמר יש לידה לא מהניא להו חזרה. **ואם תימצי לומר כיון דהדר הדר הוציאה וחתכה כו' או דלמא רובא בבת אחת בעינן** - ואפילו למאן דאמר יש לידה איכא למיבעי להא.

דף סט.א

זה הכלל - משנתינו היא. **דבר שאינו גופה** - אלא מן העובר ונמצא בתוכה מותר. **לאותווי מאי** - אי חותך מן העובר תנא ליה אלא לאו לאותווי כה"ג דנשאר מיעוט העובר בפנים ורובו יצא מחותך. **לאותווי קלוט** - אפ"ל הנמצא שלם במעי פרה. **הוציא עובר** - של שלמים את ידו בשעת שחיטת אמו בעזרה. **מהו** - להיות לו חומת העזרה מחיצה להתירו בשחיטת האם. **ותבעי לך קדשים קלים בירושלים** - כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסוה לעזרה ושחטוה ותבעי לך אליבא דמ"ד יש לידה לאברים

ולא מהניא חזרה מי מהניא ליה חומה דלא ליהוי בשר בשדה דהא חומת העיר הויא מחיצה לקדשים קלים וליכא לאוקמא בשוחט שלמים בירושלים והוציא העובר את ידו לחוץ דא"כ אף הבהמה אסורה משום שוחט קדשים בחוץ. **אמו הוא** - ולא חומה. **מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני** - גרסינן והכי מיבעי ליה סימן ראשון כשנשחטה בעוד אבר זה בתוכה היה בא להתיר אף באכילה ומשיצא אין חתיכת סימן שני בא על אבר זה אלא לטהרו מידי נבלה כדאמרן לעיל וחכ"א מגע טרפה שחוטה מי מצטרף סימן ראשון שבא לו לטהר ולהתיר עם זה שאינו בא אלא לטהר להועילו מיהא לטהר הואיל ושניהם שוין בכך. **או דלמא** - כיון דיש חילוק ביניהם לא מצטרף ראשון שהוא נשחט לשני דברים עם השני שאינו אלא לטהרו מידי נבלה ואין כאן שחיטה שלמה לטהרו. **אם מצטרף סימן ראשון לשני להתיר באכילה** - כל העובר והבהמה ולא אמרינן שחיטה חלוקה היא ואין שחיטה לא בזו ולא בזו לא תועיל לאבר לטהרו מידי נבלה. **מהו לחוש לזרעו** - של עובר זה שהוציא ידו ונשחטה אמו והוציאוהו חי וגדל ובא על הבהמה והוליד מהו שיאסר אבר - כיוצא בו הנולד ממנו. **אפי' בן פקועה דעלמא** - שלא הוציא את ידו וגדל והוליד נמי אסור כל הולד. **דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב** - חנניא הוא באותו ואת בנו (לקמן חולין עח). **אין לו תקנה** - שמצד אביו אין טעון שחיטה כדתנן במתני' (שם חולין דף עד) וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו ומצד אמו טעון שחיטה וסימניו אינן סימנין דהא פלגיה כשחוטין דמו ואי נמי ה"ל בר סימן א' ובהמה צריכה רוב שנים. **אבן פקועה דכוותיה** - דאין [הולד] טעון שחיטה אלא משום חד אבר וההוא אבר לא מישתרי בשחיטה דלאו שחיטה היא [וחתך ליה האי אבר ושרי]. **מבלבל זרעיה** - ומיתסר כל הולד משום אותו אבר ואליבא דחנניא קבעי לה. **לאו מכח חלב ודם** - של אבוב קאתי שאף החלב והדם הולידו. **תרי איסורי אמרינן** - דשרי אבל חלב ודם ויוצא לא. **ולמאן** - איכא תלתא. **אי לר"מ** - דאמר איסור חלב נוהג בשליל כדלקמן איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא, דהא לר"מ אפי' מה שבפנים טעון שחיטה כדקתני מתניתין (שם חולין ע"ד) ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה הלכך ה"ל כשאר בהמה. **ואי כר' יהודה** - בר פלוגתיה דאמר אין טעון שחיטה מה שבפנים ואיכא איסור יוצא שאין לו היתר איסור חלב ליכא. **נוהג בשליל** - גיד הנשה וחלבו של שליל אסור. **אלא** - הא לא קמיבעיא ליה דכל מכח לא אמרינן דליתסר משום שבא מכח איסור. **את**

חלבו - אם נקבה היא וילדה והרי היא חולבת חלבה מהו באכילה והיינו לזרעו דקאמר שאין החלב בא עד שתלד. **בהמה בבהמה** - שדיא בהמה דרישא אבהמה דסיפא ודרוש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו. **אלא מעתה** - הואיל ושליל קרוי בהמה. **ימירו** - אם הביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים מעוברת ואמר הרי זו תמורת עובר של זו תהא תמורה דהא גבי תמורה בהמה כתיב (ויקרא כז) ואם המר ימיר בהמה בבהמה. **אין ממירין** - כלומר אם המיר אין מומר דכל ממירין דתמורה דיעבד הוא כדאמרן בשמעתא קמייתא דפרקא קמא (לעיל חולין ב). **לא אברין בעוברין** - אבר בהמת חולין זו תמורה תחת עובר בהמת קדשים זו. **ולא עוברין באברין** - עובר בהמת חולין זו תמורה ברגלה של בהמת קדשים זו. **ולא עובר ואבר בשלמים** - אלמא לאו בהמה מיקרו. **אלא** - לאו מבהמה נפקא אלא מכל נפקא והכי דריש כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו כלומר כל אשר תמצא בבהמה אכול. **אותה תאכלו כשהיא שלמה** - אכול כל הנמצא בתוכה אבל כשהיא חסרה שהנמצא בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנה לא תאכל הנמצא. **אלא מעתה** - דדרשת כל בבהמה.

דף סט.ב

בעינא פרסות בבהמה - דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאת בבהמה תאכלו. **קלוט במעי פרה ליתסר** - ואנן אמרינן לעיל חולין (דף סח) דשרי אפ"ל ר"ש. **תנא דבי ר' ישמעאל כר"ש** - מצינו משנת מדרשו של ר' ישמעאל כתלמידיו של ר"ש בן יוחי. **פרסה בבהמה תאכלו** - קרא כתיב פרסה וכתוב פרסות איזה שתמצא או פרסה בבהמה או פרסות אבל יונה אינה לא פרסה ולא פרסות. **כדאמרן מעיקרא** - דעובר איקרי בהמה. **ר"ש היא** - טעמא לאו משום דעובר לאו בהמה אלא משום דמקיש תמורה למעשר במסכת תמורה בפ"ק דתנן אמר ר"ש והלא מעשר בכלל כל הקדשים היה ולמה יצא דכתיב כל מעשר בקר וצאן וגו' לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ולמה יצא להקיש מה מעשר קרבן יחיד יצא קרבן צבור ומה מעשר קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הלכך דוק מינה נמי מה מעשר אינו בעוברין ואברין דבעינן יעבור תחת השבט (ויקרא כז). **אף תמורה** - אבל למאן דלא מקיש ממירין דעובר איקרי בהמה. **ומנא תימרא** - דהא אין ממירין ר"ש היא. **דתנן** - בסיפא דידה דפליג ר' יוסי עלה ואמר ממירין

ומפרש טעמא והלא במוקדשין בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו' שמע מינה מדקאמר והלא במוקדשין דלרבי שמעון מהדר והלא במוקדשין אתה מודה דהאומר רגלה של זו כו' כדלקמן ובזו אתה חלוק עלי דאי ס"ד ת"ק אין ממירים ר"מ היא כשאר סתם משנה. **מי אית להו האי סברא** - במוקדשין דכולה עולה דנימא להו רבי יוסי והלא במוקדשין אתם מודים לי והתניא כו'. **יכול תהא יוצאה לחולין** - בפדיון שיפדה אותו אבר. **תמכר** - בהמה זו לצרכי עולות ודמיה חולין. **חוץ מדמי אותו אבר** - וממנו לא יטול הדמים לפי שאינו שלו ובתמורה פריך והא קמייתי אותו שקנאה עולה מחוסר אבר והוא היה מחוייב עולה. **יהיה לרבות את כולה** - דה"ל למיכתב כל אשר יתן ממנו לה' קדש ומדכתיב יהיה ריבויא הוא דאפ"ל לא נתן לה' אלא ממנו דהיינו מקצתה יהיה קדש כולה. **אלא לאו** - ת"ק ר"ש היא וכיון דשמעת ליה בעלמא דמקיש תמורה למעשר טעמא בהא נמי משום הקישא הוא. **לא ר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר** - מהא לא תימא דת"ק ר"ש היא דלעולם אימא לך דר"מ היא או ר' יהודה דלא שמעינן להו דמקשו וטעמייהו בהא משום דאברים ועוברין לאו בהמה מיקרו ודקשיא לך היכי מצי ר' יוסי למימר לר' מאיר והלא במוקדשים כו' לאו משום דסבירא ליה דנימא והלא במוקדשים אתה מודה לי אלא ה"ק ליה הלא במוקדשין יודע אני דהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה דנפקא ליה מיהיה קדש אף כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ואישתכח דהמיר בהמה כולה וקרינא בהמה בבהמה. **מתני'** **המבכרת המקשה לילד** - בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון. **ומשליך לכלבים** - דכל כמה דלא נפק רוביה לא קדיש. **יצא רובו** - כאחת וחתכו. **ה"ז יקבר** - דביציאת הרוב חלה קדושה עליו דקרינא ביה אשר יולד. **ופטורה מן הבכורה** - שהבא אחריו אינו בכור בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רוב כאחת דהא שני לאו פטר רחם הוא. **גמ'** **וחזר ויצא שלישי אחר** - והרי כאן רוב. **רב הונא אמר קדוש** - בכור זה וקרב לגבי מזבח וניתן לכהן. **אינו קדוש** - והרי הוא חולין כדמפרשי טעמייהו. **למפרע הוא קדוש** - אע"ג דבלידה תלא רחמנא וברובא הוא דהויא לידה מיהו כי נפיק רובא משוי ליה לידה מתחלה ואגלאי מלתא דכי זבין לעובד כוכבים לאו כלום זבין דאין לו חלק בו. **מכאן ולהבא** - מיציאת רוב ואילך הוא קדוש ובתחילת לידתו חולין הוה ויכול למוכרו כאילו הוא במעי אמו שהרי קדושתו תלוי בלידה וכיון דמכירתו

מכירה ה"ל יד עובד כוכבים באמצע ותו לא קדיש בב' שלישי אחרונים. **יצא שלישי דרך דופן** - תחילה ע"י סם וסכין ובגמר לידה נפתח רחם ויצאו שני שלישים. **למפרע הוא קדוש** - הרוב הראשון קדושתו תלויה שבתחלת לידה הוא צריך ליקדש. **מכאן ולהבא** - משילד רובו או בתחילה או בסוף. **דאי אשמעינן בהך** - קמייתא. **בהא קאמר רב הונא** - למפרע הוא קדוש. **משום דלקולא** - כלומר דאי אמר מכאן ולהבא קולא הוא דמפקעינן לבכור מקדושתו.

דף ע.א.

ואי אתמר בהא בהא קאמר רבה - מכאן ולהבא דאי אמרת למפרע קולא הוא דלא קדיש. **מחתך ומניח** - עד שיצא הרוב ואע"ג שיצא הרוב והרי החתיכות לפנינו משליכו לכלבים אי אמרת בשלמא מכאן ולהבא הוא קדוש ומקמי יציאת רוב לא קדיש מידי הנך דאיחתכו מקמי הכי לא חלה קדושה עלייהו אלא אי אמרת דלמפרע הוא קדוש הא כיון דרובא קמן איגלאי מלתא ביציאת הרוב דמעיקרא קדוש להו. **לא מחתך ומשליך** - דכיון דליתנהו אמאי תיחול בשעת גמר יציאת הרוב ואיסורא ליכא דהא כי שדא קמא חולין הוה אבל ביצא שלישי ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שלישי אחר וכולן לפנינו איכא למימר איגלאי מלתא וחיילא למפרע ומבטלה מכירה. **אדתני יצא רובו** - דמשמע בבת אחת. **נעשה כמי שיצא רובו** - בבת אחת. **הלכו באברים** - כדמפרש ואזיל שיצא רובו במיעוט אבר רוב העובר יצא ומיעוט א' מן האברים השלים ליציאת הרוב וקא מיבעיא ליה הלכו באברים אחר הרוב דנשדי מיעוט אבר שיצא בתר רובו שבפנים והוי כמאן דלא נפק האי מיעוט וליכא יציאת רוב עובר ואם רצה מחתך ומשליך לכלבים ומשום מטיל מום בקדשים ליכא דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם כגון יציאת ראשו או יציאת רובו דרך מרגלותיו. **או לא הלכו** - ושדינן ליה בתר רוב עובר דלא שבקינן רוב עובר וניזיל בתר רוב אבר. **אלא שיצא חציו** - של עובר ורוב אבר משלים אותו החצי ואי שדינא למיעוטא דגוואי בתר רובא נפק ליה רובא דולד. **אי נימא רובו ממש** - ובבת אחת קא מיירי על כרחך דאע"ג דשנינן לעיל מחתך ומניח נעשה כו' שינויא בעלמא שני אגב דוחקיה ומתניתין במשמעותיה קיימא. **אלא לאו כגון שיצא חציו ברוב אבר** - וקרי ליה רובו דשדינן מיעוט אבר דגוואי בתר רוב אבר והוה ליה רוב עובר. **לא** -

לעולם לא הלכו ולא שדינן מיעוט אבר בתר רובא ומתניתין ביצא רובו ממש ודקשיא לך למאי איצטריך כגון שהיה מיעוט אחד מן האברים משלים לרוב העובר ואיצטריך לאשמעינן דהוי רובא ולא אמרינן שדי מיעוט אבר שבחוץ אחר רוב שבפנים וליכא לידה אלא שדייה בתר רוב העובר הואיל ובהדיה נפיק. **כרכו בסיב** - שגדל ונכרך סביב הדקל כעין מרייל"א של גפנים. **מהו** - שתהא חציצה ואמרינן כיון דלא נגע ברחם לא קדיש דהא רחם הוא דמקדש דבדידה תלא רחמנא ולקמן בעי אימת כרכו ואת"ל סיב הוי חציצה דמין שלא במינו הוא. **שליא** - מי הוי חציצה או לא. **כרכה** - אשה בידיה והוציאתו והפסיקו ידיה בינו לבין הרחם מי אמרינן כיון דאורחיה הוא לילד את בהמתה לאו חציצה היא. **היכי דמי** - כל הנך בעיי. **אי דנפק דרך ראשו** - ואחר שהוציאו אותו עשו בו אחד מן הדברים הללו. **פטרתייה** - רישיה לרחם וקדוש מיד דהא יצא ראשו הרי זה כילוד. **דרך מרגלותיו** - וקודם יציאת רובו כרכוהו. **בלעתהו** - חולדה בתוך הרחם והוציאתהו. **הא אפיקתייה** - כשהיה בלוע ולא נגע ברחם והיינו כרכתו. **אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו** - מי קדוש בהאי יציאה אחרונה או לא. **ונכנס לזה מהו** - נפטרה בהמה האחרת מן הבכורה או לא. **נפתחו** - גרסינן נפתחו נתרחו שכשיצא לא נגע. **נעקרו** - קס"ד קודם לכן נעקרו ונפלו. **הא ליתנהו** - ומאן נקדיש לא אויר ולא נגיעה דהא אין כאן רחם. **נעקרו** - (קס"ד קודם לכן נעקרו) ונכנסו לפנים ונתלו לו בצוארו. **נגממו** - ניטל מעובי הכתלים מבפנים סביב סביב. **קנגעת בבעיא דאיבעיא לן** - כבר ומשם אתה למד את תשובתך. **ויצא דרך פרוץ** - מהו מי אמרינן כיון דעומד מרובה עליו הוה ליה כאילו כולו עומד ל"א נגממו מבפנים ושפה חיזונה משמרת וקא מיבעיא ליה תורא ברא מקדש או לא.

דף עב.

מתני'. **הושיט הרועה את ידו** - לתוך מעיה. **טהור** - טעמא דתרווייהו מפרש בגמ'. **גמ' ק"ו** - כלומר אפי' לר' עקיבא דאמר לקמן חולין (דף עב) טומאה בלועה כגון עובר במעי אשה טמאה הכא מודה מק"ו אם הועילה לו מחיצת אמו להתירו באכילה בשחיטתה אע"פ שהוא מת לא תועיל לו כשהיא חיה לטהרו מלטמא. **איתקש** - נבלת טמאה לנבלת טהורה מי שאינו קרוי נבלה בטהורה אינו קרוי בטמאה. **על כפיו** - שאין פרסותיו סדוקות. **מהלכי כפים**

בחיה - בתוך גופה של בהמה חיה דהיינו עובר טמא במעי אמו. **טמאתי לך** - משום נבלה דכתיב בסיפיה הנוגע בנבלתם יטמא. **קלוט** - מת. **במעו פרה ליטמא** - שהרי מהלכי כפים הוא. **ומשני מהלכי כפים במהלכי ארבע** - בעיני דהכי כתיב הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע שאין לאמו אלא ד' רגלים כגון טמאה שאין פרסותיה סדוקות. **פרה במעו גמל** - טמאה שעוברה מין טהור. **לא תטמא** - במעי אמו דהאי לאו מהלך על כפים הוא ור' יוסי פסיק ותני בטמאה טמא. **קלוט במעו קלוטה** - ואמו טהורה היא אלא שנולד כד. **ליטמא** - במעי אמו ומתני' פסיק ותני בטהורה טהור. **קל וחומר דרב חסדא** - אם הועילה לו אמו כו'. **אלא איזה זה** - נבלה שחלוקה בין נבלת טמאה לטהורה. **זו נבלת עובר** - דהא בנולדה ליכא לאוקמה דהא נבלת טהורה מטמאה דכתיב [וכי] ימות מן הבהמה אשר היא לכם וגו' אלא בנבלת עובר מיתוקמא שבטהור' - טהור מקל וחומר ובטמאה טמא דליכא קל וחומר דקם ליה ממילא בטומאת נבלות מאחר שמת ולא דרשי' היקשא. **אי לאו דר' יצחק הוה אמינא כוליה האי קרא לכדרבי אתא** - דאמרי' לקמן חולין (דף עא) אקרא אני חיה בהמה למה נאמרה כו' ועובר טמאה דטהור תיפוק לן מהקישא דלעיל ואע"ג דרבי מבהמה טמאה נפקא ודרב נחמן תיפוק מחיה הא קיימא לן (שבועות דף יט) פרשה שנאמרה ונשנית מפני חידוש אחד נשנית השתא דכתיב כל הולך על כפיו דאפקנא מהיקשא דלא נקיט דרשי' מבנבלת חיה טמאה ואמרינן לדרשה אתא לאתווי עובר. **הכי גרסי' תניא אמר ר' יונתן נמתי לו לבן עזאי** - נמתי אמרתי למדנו כו' דכתיב או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וכתביב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הרי חיה טמאה ובהמה טמאה ובהמה טהורה אבל נבלת חיה טהורה לא למדנו שתטמא ומנין. **בכל החיה** - להביא חיה טהורה וכתביב בסיפיה הנוגע בנבלתם יטמא. **למהלכי כפים בחיה** - עובר טמא במעי אמו כדאמרן. **נמתי לו וכי ימות מן הבהמה וגו'** - וכיון דפרט לך בהמה טהורה וטמאה הרי חיה טהורה בכלל לפי שלמדנו במקום אחר חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה כדאמרינן לקמן ומעתה תהא לך חיה טהורה בכלל בהמה טהורה אם תצטרך ללמוד חיה טהורה מבהמה טהורה כלום. **וחיה טמאה בכלל בהמה טמאה** - לכשתצטרך ולקמן מפרש למאי הלכתא, וסידרה ה"ג ולמדנו חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה חיה טהורה בכלל בהמה טהורה חיה טמאה בכלל בהמה טמאה חיה טמאה בכלל חיה

טמאה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה. **חבל על בן עזאי** - הפסד וחבלה היא בעולם תלמיד ותיק כמותי אני בן עזאי שלא שמשתי את ר' ישמעאל כל חבלה שבש"ס לשון חבלה והפסד הוא כמו (סנהדרין דף נט) חבל על שמש גדול שאבד מן העולם גבי נחש. **זאת הבהמה אשר תאכלו** - ומפרש בתריה איל וצבי אלמא חיה בכלל בהמה. **זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה** - והכי משמע מכל הבהמה אכול את המפרסת ומעיקרא מתחיל לאישתעוויי בחיה זאת החיה אשר תאכלו ומפרש סימני בהמה דקאמר מכל הבהמה כל מפרסת אלמא בהמה בכלל חיה ומעתה תלמוד לכל הצריך לך. **חיה טהורה בכלל בהמה טהורה כו'** - והשתא מפרש לארבעה בבי דמתניתא למאי ניבעי להו. **חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנין** - שלא מצינו סימנין מפורשים אלא בבהמה דכתיב בויקרא כל בהמה מפרסת פרסה ובמשנה תורה (יד) מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה סימנין אבהמה קיימי ובחיה לא ידעינן אלא משום דאשכחן חיה בכלל בהמה כדלעיל זאת הבהמה ומפרש איל וצבי ויחמור והוא הדין נמי דאצטריך לן חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לטומאת נבלות כדבעינן לעיל נבלת חיה טהורה לא למדנו ונפקא לן מבהמה טהורה ולהרבעה נמי אצטריך דהא הרבעת כלאים בבהמה כתיב ולא בחיה אלא חדא מינייהו נקט. **ה"ג חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה** - וכדפרשי' דהרבעה בבהמה כתיבא ומשמע בין טמאה ובין טהורה וחיה מבהמה נפקא והוא הדין נמי דחיה טהורה להרבעה בכלל בהמה טהורה אלא בכל כללי דברייתא מפרש חדא מילתא לאשמועינן דמכולהו איכא למילף.

דף ע.א.א

בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרבי - גרסינן. **אקרא אני חיה** - לגבי קרבן עולה ויורד או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה (ויקרא ה) ודי היה לי בקריאת חיה ויודע אני שהבהמה בכלל חיה בהמה למה נאמרה. **נאמר כאן בהמה טמאה** - ונאמר בטמא שאכל את הקדש בפרשת (אמור אל הכהנים) [צו] ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה. **מה להלן בטומאת קדש** - כלומר בטמא שאכל את הקדש. **אף** - קרבן עולה ויורד דכתיב או נפש אשר תגע וגו' ומשמע דבנגיעת טומאה מחייב ליה קרבן עולה ויורד דילפינן בהא גזירה שוה דלא מיחייב עד דאכיל קדש או יכנס

למקדש ולהא מילתא איצטריך לן בהמה טמאה בכלל חיה דאי לאו דקים לן מזאת החיה דבהמה בכלל חיה לא הוה מייתר לן האי בהמה טמאה לג"ש דלא הוי מצי למימר אקרא אני חיה. **בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה** - דגבי חיה כתיבא (בראשית ב) יצירה ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ונפקא מינה למפלת מין בהמה חיה ועוף דקאמר ר"מ תורת ולד עליהן ואמן יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה ואמרינן בהמפלת (נדה כב) מ"ט דר"מ הואיל ונאמר בהן יצירה כאדם והוא הדין דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה נמי להאי מילתא איצטריכא אלא כבר פריש בה מלתא אחריתי לכדרבי וחדא מינייהו נקט ובכל כללי דברייתא פריש חדא מילתא. **תשב לזכר** - שבעת ימי טומאה ול"ג ימי טוהר שכל דמים שהיא רואה בהן טהורין. **ותשב לנקבה** - שבועים טמאים וס"ו טוהר. **אינו ידוע** - אם זכר אם נקבה הטל עליה חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה שבועים טומאת לידת נקבה ואפילו אינה רואה בהן שמא נקבה ילדה ובלא ראייה איכא שבועים טומאת לידה וימי טוהר אין לה אלא עד ארבעים יום מתחלת לידתן כדין זכר שמא זכר הוא. **ה"ג לרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא** - ואמתניתין קאי ולרבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי הא קרא דר"נ דילפינן מיניה ואיזה זה עובר שבטמאה טמא למה לי. **לכדרבי הוא דאתא** - חיה טמאה לגופיה ובהמה טמאה לג"ש ואיידי דכתב טמאה בבהמה משום ג"ש כתב נמי בחיה דכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. **כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה** - אחרים דמפרש בה קרא בהדיא כדלקמן. **כך טהרה בלועה אינה מיטמאה** - כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת אינה מיטמאה כדיליף בקל וחומר. **מי לא עסקינן** - אפילו באוכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה וקמטהר ליה קרא בהערב שמש אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא והא ליכא למימר דטעמיה משום דמגע בית הסתרים לא מטמא ותוכו של אדם בית הסתרים הוא דא"כ תטמאנו במשא דאמרינן ביוצא דופן (נדה דף מב) נהי דטומאת בית הסתרים במגע לא מטמא במשא מיהא מטמא אלא לאו ש"מ בליעה מעכבתה מלטמא. **דלא חזיא לגר** - וכתוב (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' הראויה לגר קרויה נבלה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה. **הניחא** - דמצית למילף טעמך מהכא. **לרבי יוחנן דאמר** - במסכת בכורות (דף כג). **אחת זו ואחת זו** - בין

לטמא אדם ובין לטמא אוכלים היא מטמאה עד שתיפסל מאכילת כלבים וקרא (לאתווי) [למעוטי] היכא דהסריחה מחיים הוא דאתא אבל היכא דנראית לגר בשעת מיתה (והלכה) [וחלה] עלה שם נבלה לא פקע מינה שם נבלה עד לכלב והכא קא מטהר ליה בהערב שמש. **שפיר** - מצית למילף דטעמא משום בליעה הוא. **אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה** - לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר למאכל אדם אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא. **עד לכלב** - דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין האי דמטהר ליה קרא משום דלא חזיא לגר הוא ולא מטמא אדם. **שלא בפניו מיחזא חזיא ליה** - אם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה חזיא למי שלא ידע שבלעה. **טהרה בלועה** - דאינה מקבלת טומאה מנלן. **מה כלי חרס [המוקף] צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא** - שאם היה כזית המת בתוכו אין בליעת הכלי מעכבתו מלטמא את הכלי ואת כל האהל. **דאמר מר טומאה רצועה** - בקרקע שאין לה אהל טפח. **בוקעת ועולה** - ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקיע אלמא אפילו בליעת קרקע אינה מעכבת וכל שכן בליעת כלי והרי הוא מציל על טהרה שבתוכו ומעכבת מליטמא באהל המת כדאמרינן בפרק קמא חולין (לעיל דף כה).

דף עא.ב.

אדם - שמעכב טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא משום בלוע. **מה לכלי חרס** - דין הוא שיציל על טהרה שבתוכו שכן יש בו צד קל אחר שאינו מטמא מגבו. **אטו אנו מגבו קאמרינן** - מי ילפינן גב אדם מגב כלי חרס דתיפרוך הכי. **מתוכו קאמרינן** - תוך דאדם גמרינן מתוך כלי חרס וכ"ש דקל וחומר אלימא הוא דאדרבה תוך כלי חרס חמור מתוכו של אדם. **שכן מטמא מאוירו** - בלא נגיעה מה שאין כן באדם הלכך קל וחומר מה אויר כלי חרס שאינו מבליע טומאה שבו מלטמא מבליע טהרה שבו מליטמא אדם שמבליע טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיציל על טהרה שבו מליטמא הואיל וקל הוא שאין מקבל אויר האדם טומאה לעולם. **דלמעלה** - דרך פיו כדכתיב (ויקרא יא) והאוכל מנבלתה. **דלמטה** - תחב לו דרך בית הריעי עד שנבלע וכגון שהיה תחוב בשפופרת ולא טימאו בכניסתו במגע. **מנין** - שלאחר מכאן לא יטמאנו במשא הואיל ובלוע. **אלא ע"י מעלה** -

אם לא יכנס דרך הפה לא יתעכל במעיים לעולם. **עיכול דלמטה רב** - בפה אינו מתעכל כל כך עד שיורד למטה. **צריך שהייה** - לטמא בגדים שהוא לבוש דכתיב (שם ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא ולא כתיב כבוס בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם ויקרא י"ד) ומוקמינן לה בתורת כהנים לשוהה שיעור אכילה. **תאמר בבהמה שאינה צריכה שהייה** - שאם נכנסת טעונה כלים הרי הן טמאים מיד דוהבא אל הבית קרינא בהו. **ומשנינן למאי הלכתא** - אמרת אין צריכה שהייה על כרחך לכלים שעליה דהא לאו בת מילבש בגדים היא אלא דרך משוי ודרך משוי אדם גופיה לא בעי שהייה שאם לא היה לבוש בגדיו אלא נטלם על כתפו ונכנס טמאין מיד. **וטבעותיו בידי** - בקומצו שלא כדרך מלבוש. **טמאין מיד** - דקרינא נמי בכלים והבא אל הבית. **היה לבוש כליו כו'** - הוו להו בגדים דידיה וכתוב והאוכל בבית יכבס את בגדיו עד שישהא שיעור אכילה. **פרס** - חצי ככר של עירוב שהוא מזון שתי סעודות והוא שמונה ביצים כדאמרינן בעירובין (דף פב). **תרוייהו תננהי** - קושיא היא כלומר מאי אשמועינן רבה. **טמאה** - טומאת מת וכלי מתכות המיטמאין במת הרי הן כמת דאמר מר (לעיל חולין דף ג) חרב הרי הוא כחלל. **טובל** - לפי שנטמא בנגיעתה קודם שבלעה. **טובל ואוכל בתרומה** - דמשנבלעה אינה מטמאה. **[הקיא טמאה]** - דלא אהני ליה טבילת האדם. **וטמאתו** - שנגעה בו ביציאתה. **והזה** - בשלישי. **ושנה** - בשביעי. **הרי היא כמה שהיתה** - טהורה לפי שלא קבלה טומאה מן האדם משבלעה דאי טמאה היכי מצי למימר הרי היא כמה שהיתה הא לא טבלה וטבילת האדם לא מהניא לה ולהכי נקט הזה ושנה וטבל ואחר כך הקיאה דאם הקיאה קודם טבילה נטמאה ביציאתה במגעו. **כי קאמר רבה כו'** - דאי ממתניתין דקתני בלע טבעת טמאה טובל ואוכל דמשמע לא מטמיא לאדם הוה אמינא טעמא לאו משום בליעה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה כדאמרינן במסכת נדה (דף מג) מוידיו לא שטף במים וגבי טבעת ליכא למימר תטמא את האדם במשא שאין משא אלא למי שהטומאה יוצאה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מת אע"פ שהוא אב הטומאה אין לו משא וטבעת טהורה נמי דתנן דלא מטמיא מחמת אדם נמי טעמא משום דמגע בית הסתרים דאדם לא מטמא אבל טבעת בטבעת לאו בית הסתרים שייך למימר בהו אע"פ שנטמנו באדם הרי הן כמונחין בתיבה וניטמו אשמועינן רבה דטעמא דמתניתין משום בלוע היא

ואפילו חברתה לא מטמא.

דף עבא.

והא עובר וחיה - דקתני מתני' החיה טמאה שבעה והאשה טהורה. **וקמטמי לה עובר לחיה** - ש"מ דטעמא דאשה טהורה משום מגע בית הסתרים הוא ולא משום בלוע. **טבעת אין סופה לצאת** - בתמיה. **טומאה זו** - דחיה. **מאי אינה מדברי תורה** - ל"ל למימר כולי האי לימא טומאה זו דברי סופרים משום גזירה כדמפרש לקמיה. **לא תימא** - מתני' ר"ע היא דאמר עובר מת שבמעי אשה טמא הלכך מטמא לחיה דטומאה בלועה מטמאה וטהרה בלועה מיטמא ואשה טהורה משום דמגע בית הסתרים הוא. **אלא אפי' לר' ישמעאל כו'** - ולקמן בעי מאי ר' ישמעאל ור"ע. **גזירה שמא יוציא כו'** - דאי אמרת חיה שפשטה ידה למעי אשה ונגעה בעובר מת טהורה פעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא וכסבורה חיה שעדיין הוא במעיה ואתי לטהרה אבל ברועה שהושיט ידו למעי בהמה דקתני מתני' טהור ליכא למיגזר הכי מפני שרחם שלה גלוי דכי מפיק חזי ליה. **טרידא** - עסוקה היא בחבליה וציריה וטרידא מלומר לחיה אל תגעני. **על פני השדה** - משמע גלוי. **להוציא עובר** - שהוא טמון. **גולל** - כיסוי הארון של מת. **דופק** - דף שנותנין בצדו. **ור' ישמעאל סבר גולל ודופק הלכתא היא** - וכי אתא קרא - להוציא עובר. **ור"ע סבר עובר במעי אשה טמא** - וכי אתא קרא לגולל ודופק וקסבר לאו הלכתא היא. **מדאורייתא מנא ליה** - דטמא דלא מטהר ליה ממשמעותיה דעל פני השדה ואפי' לא מייתר. **במת בנפש** - מת שהוא בתוך נפש האחרת. **רביעית הלוג** - דם חיי האדם תלויין בו שבכך הוא מתקיים. **אף רביעית דם הבא משני מתים** - הלכך האי קרא דכתיב ביה חד נפש לאו לרביעית דם אתא. **נפשות** - משמע שתיים. **מת** - דבר שמיתה באה על ידו דהיינו רביעית. **מתני'**. **הבשר טהור** - שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים. **הבשר מגע נבלה** - בשר העובר מגע אבר מן החי שהוא מטמא כנבלה בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכט) אי נמי אם יצא עובר מת נבלה גמורה הוי האבר מאחר שלא טהרתו שחיטת אמו. **מגע טרפה שחוטה** - שהשחיטה אע"פ שאינה מתרת האבר באכילה מטהרתו מידי נבלה והויא כטרפה שחוטה שאינה מטמאה מן התורה כדמפרש ואזיל אלא מדרבנן במוקדשין.

דף ע.ב.ב

מה מצינו - כדקתני לקמיה ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה. **אף שחיטת בהמה תטהר את האבר** - גרסי'. **לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה** - שחיטתה מן הדין הוא שהרי דבר שגופה. **ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה** - דשמא אינה מטהרתה ומן הדין אינה מטהרתה שבהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה. **ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה** - מלטמא דהכי תניא בתורת כהנים לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו' כל הנוגע בהם יטמא להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה והלא דין הוא השרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו טמאים הם לכם אף בהמה טמאה לא תטהרנה שחיטתה או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן תלמוד לומר הנוגע בהם להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה. **שלא היתה לה שעת הכושר** - ליטהר מטומאתה ע"י שחיטה. **תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר** - וכיון דחל עלה תורת שחיטה תו לא פקעה מיניה והויא בכלל שאר צאן ובקר. **טול לך מה שהבאת** - טול מכאן ראייה זו שהבאת. **הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין** - שתטהרנה. **שיש במינה שחיטה** - הלכך לא נפקא מכלל בקר וצאן אבל בן שמונה חי שנולד מבהמה חיה אין לנו במה לטהר אפי' נשחט לפי שאינו בכלל בקר וצאן. **גמ' אמאי** - בשר העובר טמא והלא לא נגע האבר בבשר אלא ע"י חבורו אותו מגע חבור בית הסתרים הוא שאינו נראה. **וטומאת בית הסתרים** - קי"ל במס' נדה (דף מב) דלא מטמיא. **לימא ר"מ לטעמיה** - דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמיא. **שלשה** - טפחים בגד שראוי למדרס והיה מדרס הזב שהוא אב הטומאה כדכתיב וכל אשר יגע במשכבו וגו'. **שנחלק** - ואינו ראוי עוד למדרס אבל ראוי הוא לשאר טומאות דקי"ל שלש אצבעות על שלש חזי לעניים ולעשירים. **טהור מן המדרס** - מלטמא אדם וכלים. **אבל טמא מגע מדרס** - טומאה הנוגע במדרס יש לו והוי ראשון לטומאה מפני שנגעו זה בזה בעודן מחוברין שהיו מדרס. **וכי באיזה מדרס נגע זה** - מאחר שנחלק שהרי מגע חבירו אינו מגע לפי שהוא בית הסתרים אלא אם י"ל שיש כלום טומאה משמרת עליו לאו משום מגע מדרס. **אלא שאם נגע בו הזב** - ברגלו ערום כשדרס עליו או לאחר שדרס עליו והוי עליו שני טומאות טומאת מדרס שהיא אב הטומאה

וטומאת מגע שהיא ראשונה ואינה אלא לטמא אוכלין ומשקין ונחלק טהור מטומאת מדרס ואינו אב הטומאה עוד אבל טמא מגע הזב כ"ז שלא טבל ונפחת מג' אצבעות. **לא שנו** - דנחלק ר' יוסי על ר' מאיר. **אלא בשלשה על שלשה שנחלק** - דליכא למימר בשעת פרישתן זה מזה קבלו טומאת מגע זה מזה שהרי בשעת פרישתן לא יש בזה כדי לטמא בגד ולא בזה כדי לטמא בגד שהרי אין בהם שיעור אב הטומאה. **אבל ג' אצבעות הבאין מבגד גדול** - שהיה טמא מדרס וחתכו ממנו שלש אצבעות טהור החתיכה הקטנה מן המדרס שאין בה כשיעור וטמאה מגע מדרס אפי' לר' יוסי דאמר אין מגע החבור מגע דהא בית הסתרים היא הכא מודה משום דבשעת פרישתו מאביו אי אפשר לצמצם שלא יגע מעט מעט ובשעת פרישה אינו בית הסתרים ומקבל טומאה מאביו שיש בו שיעור אב הטומאה והכא גבי מתני' נמי אפי' ר' יוסי מודה דמגעו מגע משום שעת פרישה כשחותך האבר מן העובר.

דף עג.א

כחתוך דמי - והרי נוגעין זה בזה. **עד מקום מדה** - שהוא עתיד לקיים ומה שעתיד לקוץ אין צריך טבילה דכקצוץ דמי. **חבורי אוכלין** - שהן רכין אינו חשיב חבור וכמאן דמיפרתי דמו ודאמרינן בעלמא (פסחים דף פה) לרבינא חבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו מהכא נפקא. **בשלמא לעולא** - דאמר טעמא משום פרישה הוא. **היינו דקתני** - מתני' חתכו דאי לא חתכו אין טמא משום דמגע סתרים הוא. **אידי דתנא רישא חתכו** - ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור דדוקא חתכו קודם שחיטה דמשעה שנשחטה ונראית לטומאת אוכלין לא נגע הא לא חתכו טמא. **תנא סיפא חתכו** - ובלא חתכו נמי טמא העובר. **מי מטמיא** - דקתני בה תורת מגע. **מטמאה במוקדשין** - מדרבנן. **אמרו לו הרבה מצלת כו'** - לקמיה מפרש מאי קא מהדרי ליה. **ואת האבר המדולדל בה** - בשום בהמה שנחתך ממנו אבר ומעורה ותלוי במקצת דאמרי' בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכז) האבר המדולדל בבהמה ונשחטה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות מדקתני הוכשרו בדמיה ואי נבלה מאי הכשר איכא למימר ואע"פ שאסורין באכילה כדקתני לקמן בשמעתין להביא האבר והבשר המדולדלים. **דבר שגופה** - כלומר דין הוא שתטהרנו שהיא גופה. **כמחלוקת באבר** - דעוברין. **כך מחלוקת באבר** - המדולדל בבהמה דלרבי מאיר אין שחיטתו מטהרתו ולרבנן שחיטתו

מטהרתו. **עושה ניפול** - בשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממנה ואין שחיטתו מועלת לו ומשום לישנא דקרא דילפינן לקמן מיתה עושה ניפול נקט לה. **ניפול** - גמר נפילה. **אליבא דרבנן** - דבאבר דעובר מטהרי ובאבר המדולדל בה מטמאין. **בחזרה** - כדאמר ר' יוחנן בריש פירקין (לעיל חולין דף סח) אבר עצמו מותר באכילה אם החזיר.

דף עג.ב

בשלמא לריש לקיש - דאמר באיברין נמי פליגי הא אע"ג דר' מאיר קאמר לה לא תקשה ולדבריהם דרבנן דמטהרי בעוברין ובאברין קאמר להו דאע"פ שאתם מטהרין באבר בהמה היה לכם לטמא באבר העובר שאינו גופה. **אלא לר' יוחנן** - דאמר דברי הכל אבר המדולדל טמא היכי תני ואת האבר המדולדל. **אלא אי אתמר כו'** - והך מתני' דקאמר ר"מ לא אם טהרה כו' לריש לקיש כדשנינן לדבריהם דרבנן קאמר להו. **אין שחיטה עושה ניפול** - וטהור מלטמא אע"פ שאסורה באכיל'. **מאי טעמא דר' יוחנן אליבא דר"מ** - דנותן חילוק בין אבר בהמה לאבר העובר. **הכל מודים** - ר"מ ורבנן. **שמיתה עושה ניפול** - אבר המדולדל בבהמה ומתה המיתה מפלת אותו ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן החי והפרש יש ביניהם דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכח) אבר מן החי בשר הפורש ממנו טהור דאין מטמא אלא כשהוא אבר שלם בשר גידים ועצמות אבל נבלה כזית ממנה טמא אב הטומאה. **מיפלט פליגי** - ר"מ ורבנן בשחיטה. **מיתה תנינא** - דעושה ניפול. **שחיטה תנינא** - דאין עושה ניפול. **מתה הבהמה** - שהיו בה אבר ובשר מדולדלין אבר בפני עצמו ובשר בפני עצמו ומשנה היא בהעור והרוטב. **הבשר צריך הכשר** - מים שאם יגע בטומאה יקבלנה דמיתה עושה ניפול והוה ליה בשר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור ואינו מטמא משום אבר מן החי. **ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה** - שיהא בשר הפורש ממנו טמא משום דמיתה עושה ניפול כמו שנגמרה נפילתה קודם שמתה. **דברי ר"מ** - וליכא דפליגי עליה במיתה עושה ניפול אלא לר"ש מטהר קתני התם ומוקמינן ליה אפלוגתא אחריתי אבל רבי ודאי לא פליגי עליה אף על גב דפליגי עליה בשחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר דהא ר"מ נמי שחיטה אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן כדמפרש ואזיל וקא חזינן הכא דבמיתה מודי. **הוכשרו בדמיה** - לקבל טומאת אוכלין אלמא סבירא ליה אין

בהן טומאת עצמן כאבר מן החי דשחיטה הועילה להם אפילו לרבי מאיר דפליג באבר דעובר. **לא הוכשרו** - וצריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר להביא הכשר עליה. **אי מההיא הוה אמינא** - כי היכי דפליג ר"מ באבר דעובר פליג נמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי. **ומאי הוכשרו** - דמשמע דאין בהן טומאה דעצמה. **אבשר** - קאמר דאי נמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול הוה ליה בשר הפורש מן החי וטהור הלכך איצטריכא דרב יצחק בר יוסף. **והא הוכשרו** - לשון רבים קאמר. **חד לבשר הפורש מן הבהמה** - שהיה מדולדל בה קודם שחיטה כדקתני האבר והבשר המדולדלין בבהמה. **וחד לבשר שיפרוש מן האבר** - לאחר שחיטה. **ומאי אולמיה** - דבשר הפורש מן האבר מהפורש מן הבהמה דאצטריך למתנייה. **סד"א הואיל** - ועם האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא תיבעי הכשר לאחר פרישתן ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר. **קמ"ל** - הוכשרו בדמיה דבעי הכשר ונפקא מינה להיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר בדמיה ואח"כ פירש בשר ממנו דבעי הכשר ואשמעינן דאע"ג דקי"ל במסכת נדה (דף נא) (מסורת הש"ס: [ולקמן חולין קכ"א]) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה וצריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אם אכלה לפיכך אין צריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל תחלתו כי האי דתחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר. **נקוט דרב יצחק בידך** - דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול ולא מיהדר לשנויי לישנא דאמרינן ברישא לר' יוחנן דברי הכל שחיטה עושה ניפול. **דרבה בר בר חנה קאי כוותיה** - משמיה דר' יוחנן.

דף ע.ד.א

אין בהם - איסור לאו של אבר מן החי. **אלא מצות פרוש** - בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אלמא אין שחיטה עושה ניפול. **אכלו לזה** - האבר המדולדל. **אינו לוקה** - דמצות פרוש בעלמא הוא. **אהדרינהו** - בכעס. **כי אמרי אנא** - דלוקה משום אבר מן החי במיתה דעושה ניפול ואשמיעך רב דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי. **וכל אשר** - בשרצים כתיב. **מנבלתם נפקא** - וכי יפול מנבלתם. **אלא** - הכי קאמר כל אשר יפול

מהם במותם על ידי מיתה הוּיָא נפילה מהם איברים המדולדלים בהם.
בשרצים כתיב - דלא שייכא בהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא.
אם אינו ענין כו' - דעל כרחך במותם מיעוטא הוא דלגופיה לא איצטריך
דהא במתים משתעי דנבלתם כתיב ונכתוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול
ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה. **דלאו בני שחיטה נינהו** -
ולא איצטריך במותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא. **כעין מיתה** - כעין
שעת מיתה שהיו לחים למעוטי שרץ שיבש. **דעובר חי** - דיש במינו שחיטה
מהניא שחיטה אף לאבר היוצא לטהרו. **והתניא** - בתורת כהנים גבי וכי ימות
מן הבהמה כו'. **בן ח' יוכיח שאע"פ שיש במינו שחיטה אין שחיטה מטהרתו**
- אם נולד ושחטו אבל אגב אמו נותר בשחיטת אמו דברי הכל אף טריפה
אע"פ שיש במינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה ומתני' קתני בן ח' אין במינו
שחיטה. **אמר רב כהנא** - - האי דקתני תנא דברייתא יש במינו שחיטה אגב
אמו קאמר שניתר בשחיטת אמו. **מינא דאמיה לא פריך** - לא חשיבא ליה
פירכא דהואיל ואין בבני ח' שחיטה אין במינו שחיטה קרינא ביה. **ולחאי תנא**
- דברייתא דפריך מינא דאמיה וסבר יש במינו שחיטה קרינא ביה. **טרפה**
דשחיטה מטהרתה מנא ליה - תיפוק ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה
מטהרתה. **ושחט בה בן ט' חי** - ויצא אחר שחיטתו ואמו קיימת בן ח' לא קא
מיבעי ליה דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן במתניתין (לעיל חולין
דף עב) אין שחיטתו מטהרתו. **אבל במעי אמו לא שריא** - שחיטה דיליה וכ"ש
לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא חי לאחר שחיטה דאין
שחיטה בו אלא ביצא לאויר בחיי אמו. **או דילמא אפי' לרבנן** - שריא ליה
שחיטתו דקסברי רבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא באיזה שני הסימנים
שישחטו או של אמו או שלו וכ"ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה. **ת"ש**
- דתנן במתני' הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין וקס"ד דאפילו בנטרפה
שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר לישחט ולא חל
עליה תורת שחיטה. **ואם איתא** - דשחיטה במעי אמו שחיטה היא הרי היתה
לטרפה זו שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה. **בבעלת ה' רגלים** - דהאי
טרפות ודאי הוה בה משנוצרה וכגון שיתור זה ברגלים האחרונים דאמר
בבכורות (דף מ) דבעלת ה' רגלים הרי זה מום ואמרי' התם לא שנו אלא
שחסר או יתר ביד אבל ברגל אפילו טרפה נמי הוי דכל יתר כנטול דמי.
מתני' קורעו - שאין צריך שחיטה ומודי ר"מ בהו דאיתרבו מכל בבהמה

תאכלו דלאו חדשים איכא ולאו אוירא איכא הילכך לאו בהמה הוא. **ומוציא את דמו** - דחלבו הוא דמותר כדקתני לקמן חולין (דף עה) מה חלב ושתי הכליות האמורין באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקי"ל בכריתות (דף כא) דם האברים עובר בלא תעשה. **טעון שחיטה** - דחדשים גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשיה ולא איתרבאי מכל בבהמה תאכלו ולרבנן חדשים ולידה גרמי דרבנן מרבו ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו. **וחייב באותו ואת בנו** - שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו.

דף ע"ב.

ר"ש שזורי - בגמרא פריך היינו תנא קמא. **קרעה** - לבהמה בלא שחיטה. **גמ'**. **לא הילכו בו** - בשליל זה להקל. **אלא על עסקי שחיטה בלבד** - אבל לשאר דבריו מודו רבנן דבהמה מעלייתא היא. **למעוטי חלבו וגידו** - דכיון דמצאוהו חי חדשים ואוירא גרמי לאסור חלבו וגידו. **חלבו דמאי** - אע"פ שהוא בכל הספרים אמת הדבר שהוא שבוש ולא יש חכם אשר יושיבנו על כנו דהיכי בעי חלבו דמאי והא ודאי ליכא לאוקומי מילתיה אלא אשליל דבן ט' חי דהא עליה קאי אלא בפרק דגיד הנשה גרסינן לה לכולה כי הא ואגב שיטפא דגירסא אישתבשו בה למיגרס' הכא והכי גרסינן והא מיפלג פליגי דתניא כו' וא"ר אלעזר א"ר אושעיא מחלוקת כו' עד ור' יהודה לשיטתו אלא אי אתמר כו' ולא גרסינן בהאי פירקא אלא חלבו דגיד אבל בפ' גיד הנשה גרסינן לה והכי פירושו והא מיפלג פליגי בין בחלב בין בגיד דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו של שליל אסור וכדמפרש בבן ט' חי דקסבר חדשים ואוירא גרמי ואע"פ שנשחטה אמו והוציאוהו. **והלך ר"מ לשיטתו** - דמשוי ליה בהמה לענין שחיטה. **מעיקרו** - אפי' הנבלע ונשרש בבשרה. **גוממו עם השופי** - כלומר חותכו בשוה לשופי ונוטל את הגבוה מן השופי דדמי לגיד ואסור מדרבנן אבל שרשין של חלבו מותרין. **לא הילכו בו** - חכמים בשליל בהיתר זה דלא משוי ליה בהמה. **אלא על עסקי אכילה** - לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו. **למעוטי רובעו וחורש בו** - בכלאים בשור וחמור דודאי לוקה. **בחלבו** - של שליל. **קורעו ומוציא את דמו** - אלמא אפילו בן ח' דלכולי עלמא חלבו מותר קתני מתני' קורעו. **לומר שאין ענוש כרת** - האי מתיר בדמו דקאמר לאו היתר לכתחלה. **למאן קאמרינן** - מי הוא המתיר חלבו. **לרבי**

יהודה - כדקתני לעיל וחלבו מותר ולר' יהודה אמאי אין ענוש כרת על דמו דלא גרע מדם התמצית דלאו דם הנפש הוא וקמחייב עליה ר' יהודה כרת. **באזהרה** - בפ"ק דכריתות מפרש ה' לאוין כתיבי בדם. **בהכרת** - דנפקא ליה מריבויא דכל דם. **אית ליה לר' יהודה דם וכל דם** - כלומר כיון דר' יהודה לדם התמצית מריבוי' דכל דם יליף אקושי מקיש כל דם לדם עצמו. **כל היכא דמחייב אדם** - מחייב אכל דם והיכא דלא מחייב אעיקר דם כגון שליל שאין בו דם הנפש לא מחייב על דם איבריו. **לפדות** - פטר חמור. **בבן פקועה** - בשה בן ט' חי הנמצא בבהמה שנשחטה ובפחות משווייו קמיבעיא ליה דאי בשווייו קיימא לן בבכורות (דף יא) דאפילו בשלקי מפרקינן. **כבשרא בדיקולא הוא** - ותנן בבכורות (דף יב) אין פודין בשחוטה. **דגמר שה שה מפסחים** - ופסח בבן פקועה פסול דקיימא לן (לעיל חולין דף לח) בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן. **כל מילי** - כגון בן פקועה. **מאי אהני ליה** - ומסתברא דהאי ממעט דכבישרא בדיקולא הוא וכי מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי. **איבעיא להו** - נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה ראשון ובן ט' חי שבבטנה שני. **מונין** - דתרי גופי נינהו. **אין מונין** - אלא איהו נמי הוי ראשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר שלו. **הבשר מגע נבלה** - בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא. **בדמא דאמיה** - דכיון שהוכשר בית השחיטה בדם הוכשרה וכו'. **במאי איתכשר** - בשר העובר שיקבל טומאה מאבר. **בשחיטה** - כיון שהוא נותר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכו"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל חולין דף לג). **עבר בנהר** - בן ט' חי שנמצא בשחוטה וגדל.

דף עה.א

בשחיטה יבישתא - עסקינן שלא יצא ממנה דם שאף אמו לא הוכשרה ולהאי תנא שחיטה בלא דם לא מכשרה ודלא כרבי שמעון. **מאן תנא** - דמטמי ליה אע"פ שהוא חי. **מטמא טומאת אוכלין** - בן פקועה ואפילו חי אם נגע בטומאה. **וצריך הכשר** - דתרי גופי נינהו אלמא לר' יוסי הגלילי מטמא מחיים וכרבנן דמתניתין לא אוקמה ונימא לדידהו כבשרא בדיקולא דמיא דקסבר רבי יוחנן אפילו רבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי בטומאה סבירא להו כרבנן דמתניתין בשחיטה ואפילו הכי לא מטמא מפני שהוא חי ולא בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמתניתין קמיפלגי. **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה** -

מדקאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי ובית שמאי המטמאין דגים מחיים אמרו דבר אחד שמע מינה רבנן דמטהרי בבן פקועה לאו משום דס"ל דטעון שחיטה כר"מ דאי טעמייהו משום דטעון שחיטה הוא אינהו נמי בדגים דלאו טעונין שחיטה מודו דמטמו כב"ש והיכי משמע דרבי יוסי הגלילי ודב"ש חדא. **משיצודו** - דכיון דאין טעונין שחיטה הרי הן כמתים. **מקרטע** - מפרפר וכגון שיבש בו כסלע ובין סנפיריו דתו לא חי כדאמרינן במסכת שבת (דף קז). **נולדו בדגים סימני טרפה** - כגון ניקבו מעיין לרבי עקיבא. **מהו** - שיטמאו. **אבל דגים דאין במינן** - טרפות לא הוי טרפות לגבייהו כמיתה. **הטילה נפל** - בהמה המפלת. **חלבו כחלב בהמה** - בכרת. **כחלב חיה** - ואין בו אלא איסור נבלה שאין שחיטתו מטהרתו אבל חלבו כבשרו. **אורא גרים** - לשוייה בהמה וכיון דנולד מיתסר ואפי' לרבי יהודה דאמר לעיל חולין (דף עד) חלבו מותר התם הוא דלא יצא לאויר. **חלבו כחלב חיה חדשים נמי גרמי** - דחדשים ואורא בעינן. **דהושיט ידו כו' חדשים גרמי** - וכיון דכלו לו חדשיו חלבו אסור ומיהו כי שחטה לאמו שרי ליה רבי יהודה מכל בבהמה תאכלו. **מה חלב ושתי הכליות כו'** - בתורת כהנים שנויה בשלמים את כל החלב אשר על הקרב ולא את השליל יכול לא יהא בעונש ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב כשהוא אומר חלב ושתי הכליות באשם שאין ת"ל דמה שלמים שאין כל מינן טעון אליה הרי הן טעונין חלב ושתי הכליות אשם שכל מינו טעון אליה אינו דין שיטעון חלב ושתי הכליות ומה תלמוד לומר לומר לך מה חלב ושתי הכליות האמור באשם מוצא מכלל שליל חלב זה מוצא מכלל חלב שליל שאינך יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם שהרי אין אשם נקבה. **אף כל** - אפילו בקרבנות הבאין נקבה חלב האמור בהן מוצא מכלל שליל. **בשלמא לדידי** - דאמינא חדשים גרמי איכא לאוקמא להא בבן תשעה חי דכיון דבהמה הוא אצטריך למעוטי. **אלא לדידך** - הא לאו חלב מיקרי ופשיטא דאינו בעמוד והקרב ולמה לי למעוטיה. **טעמא דידי** - דאמינא לאו חלב הוא. **מהכא** - ילפינן ליה דהכא אפקיה רחמנא מכלל חלב דמעטיה מהקרבה ואי לאו דמעטיה הוי אמינא דחלב הוא. **משום הכי מיעטיה** - לאשמועינן דלאו חלב הוא אלא לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטיה מהקרבה. **מידי דהוה אמחוסר זמן** - דיצא לאויר וכלו חדשיו ודכולי עלמא בהמה הוא ופסליה רחמנא בהקרבה כל שבעה. **לדברי האוסר** - בן תשעה חי בכשרה עד שישחטנו. **מתיר** - את זה באכילה דשחיטתו מטהרתו.

לדברי המתיר - בלא שחיטה בשל כשרה. **אוסר** - בשל טרפה דשחיטה דידיה לא מהניא ביה ובשחיטת הטרפה לא מישתרי שהרי הוא כאחד מאיבריה. **ארבעה סימנין** - היתרא הוא דרבי ביה רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה שוחטו ומותר שהוא נותר בב' מד' סימנין או בושט וקנה שלו או בושט וקנה של אמו. **בין בדרכי אמי ובין בדרכי חסדא ובין בתני רבי חייא בכולהו גרסינן** - השוחט את הטרפה ובתוספתא דר' חייא נמצא כן.

דף עה.ב.

טעון שחיטה - להתירו באכילה דבשחיטת אמו טרפה אינו נותר דא"כ הוה ליה כאחד מאיבריה. **וחייב בזרוע והלחיים והקבה** - דזובחי הזבח קרינא ביה. **ואם מת** - בלא שחיטה. **טהור מלטמא** - דשחיטת אמו מטהרתו. **כר"מ** - קס"ד לרבנן לא מהניא ליה שחיטה דידיה כלל דהא שוחט ועומד הוא. **כבר מצאו מת** - במעי אמו קאמר וכולה ר"מ אמרה דמודה ר"מ בבן ט' מת דשחיטת אמו מתירתו וזה שאמו טרפה היא מתירתו מיהא מידי נבלה כאחד מאיבריה. **אלא לדידך** - דלא מהדרת לי כבר מצאו קאמינא קשיא. **ד' סימנים** - וכולה כרבנן ומודו רבנן דאם בא לשוחטו שוחט ומועיל לו ולא אמר שחוט ועומד הוא. **אשכחיה ר' אסי** - לר' זירא. **יישר** - שפיר קאמרת דד' סימנין כשרין בו וכן אמר רבי יוחנן. **מכלל דפליג עליה ריש לקיש** - בעיא בעי מיניה שמעת שנחלק עליו. **מישהא הוה שהי ליה** - מנהגו של ריש לקיש כשאומר רבי יוחנן שמועה שאינו מודה לו שהה ריש לקיש שעה או שתים קודם שיחלוק עליו אולי יחזור בו ובתוך כך יצא רבי אסי ולא שמע אם נחלק עליו. **משתא הוה שתי** - שותה מים היה כשאמר רבי יוחנן ובתוך כך יצא רבי אסי. **הפריס** - עמד על פרסותיו לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דאתי לחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה. **לדברי האומר** - חנניא הוא באותו ואת בנו (לקמן חולין דף עח) דקאמר נוהג בזכרים. **אין לו תקנה** - שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מיתכשרה והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט משנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא. **הכל מודים** - ת"ק דפליג אדר"ש שזורי - ומצריך שחיטה להפריס ע"ג קרקע מדרבנן בהאי

מודי. **מידכר דכירי** - קול יוצא עליו מאז קלוט זה בן פקועה הוא ומתוך שתמהין על קליטותו זוכרין את כל דבריו. **הכי גרסינן איכא דאמרי אמר אביי** - הכל מודים בקלוט בן קלוטה ואותה קלוטה פקועה היתה וזה הקלוט נמצא בה. **הוה ליה בן פקועה** - שנתקיים וגדל. **דנפל דובא עליה** - הזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות. **זיל שחטיה** - כרבנן דאמרי הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה. **ואפילו רבי יוחנן לא** - קא פליג עליה דזעירי אלא בבנו. **במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי** - ותו לא ושמעינן מינה דהפריס על גבי קרקע טעון שחיטה. **היוצא בקולר** - שנתחייב מיתה למלכות. **כתבו** - אף על גב דלא אמר תנו דעתיה שיתנו לה ועשאן שלוחים אף לגרש אלא שהיה בהול על נפשו. **והמפרש** - מן היישוב לים. **והיוצא בשיירא** - למדברות. **המסוכן** - מתוך חליו. **תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה** - והרי הן מדומעין שאין תרומה עולה אלא באחד ומאה וכאן אין כאן אלא מאה והרי הוא הפסד גדול. **אף בחול** - דהואיל ואין כאן תקנה הקילו לו חכמים לסמוך על עם הארץ לשואלו אם עישר תבואה שמכר לו ואוכלו על פיו אם אמר עשרתים והאי דנקט אף בחול משום דקתני רישא הלוקח פירות מיד שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרו דמאי שואלו בשבת דמשום כבוד שבת התירו לו לסמוך עליו אם אמר לו עשרתים ואוכל על פיו אותה סעודה לבדה ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר הדר קתני לה דרבי שמעון שזורי.

דף עו.א

מתני'. **רגליה** - האחרונים. **ארכובה** - מפרש בגמ'. **צומת הגידין** - למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מתלולית העצם שקורין צינקרו"ן. **וכן שניטל** - אפילו לא נחתך העצם. **נשבר העצם** - ולא נחתך. **אם רוב בשר קיים** - מפרש בגמרא רוב עוביו ורוב היקפו. **שחיטתו מטהרתו** - ומותר באכילה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה כדאמרינן (לעיל חולין דף עג) להביא האבר והבשר המדולדלין. **שלשה עצמות** - בירך התחתון והוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה ארכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש והעליון הוא קולית התחובה באליה. **גמ'. למטה** - דקתני מתני' כשרה. **למטה מן**

הארכובה - סמוך לה מיד קאמר דלא תימא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם האמצעי שבו צומת הגידין קאמר דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפ"י צומת הגידין שהוא בשיפולי של עצם אמצעי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למטה למטה מן הארכובה סמוך לה קאמר כשרה כדמסיים מילתיה ואזיל דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר. **למעלה למעלה מן הארכובה** - מיד קאמר טרפה דהיינו בצומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו ולקמן פריך מאי וכן שניטל צומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן הארכובה טרפה. **כנגדו** - של אותו מקום דמתני'. **בגמל ניכר** - דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא) דאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן זנב העגל שאינה מגעת לערקום ארכובה הוי מום לפסול ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר. **היינו דקתני וכן שניטל** - משום דתנא למטה מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי איצטריך למיתני וכן שניטל דאע"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולי במקום צומת הגידין טרפה וכדמתרץ לקמן ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותרה מכאן וחיה אלא לדידך דאמרת ארכובה תחתונה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל צומת הגידין. **אמר ליה תנא ארכובה בלא צומת הגידין** - כמו נשבר העצם והגידין קיימין ותנא צומת הגידין בלא ארכובה. **והא נחתכו** - לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא ניטל הצומת ולמה ליה למהדר ולמתנייה והא ליכא למימר תנא רכובה עם צומת הגידין והדר תני צומת הגידין בלא ארכובה דאם כן ניתני ניטל צומת הגידין וכ"ש נחתכו. **לבתר דנפק** - עולא. **אמר** - רב יהודה לנפשיה. **מאי טעמא לא אמרי** - דלמטה דקאמר הוא למטה מן הארכובה ומצומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן הצומת והדר תנא וכן שניטל הצומת דאם נחתך בתוך הצומת נמי טרפה. **הדר אמר** - שפיר עבדי דלא אמרי ליה. **ולא אמרי ליה** - בתמיה וכי לא אמרתי לו טעם הגון רכובה בלא צומת וצומת בלא רכובה ופרכיה מלישנא דמתניתין ואמר לי נחתכו קתני והכא נמי אי הוה אמרי ליה קא הוה דייק נמי לישנא ואומר לי מן הארכובה ולמעלה קתני דמשמע בסמוך והיינו בצומת הגידין. **רב פפא מתני** - לדרב יהודה הכי.

למטה - דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דידה דהיינו עצם אמצעי זימנין דטרפה כגון בצומת הגידין אלא הכי קאמר למטה מאותה רכובה ומעצם אמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ודאי כשרה. **למעלה למעלה מן הארכובה** - דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתך. **וכן שניטל צומת הגידין** - ובעצם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת ורכובה גופה איזו היא. **כדעולא** - עליונה. **ופרכינן** - ללישנא דעולא ודרב פפא ומי איכא מידי דכי מדלי פסיק לה למעלה מן הצומת הגידין בעצם אמצעי כשרה. **וכי מתתי פסיק לה** - וכשמשפיל להו לחותכה בצומת טרפה. **וכלישנא קמא דרב עבדינן לחומרא** - ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל צומת בלא רכובה דלא חזינן דהדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי. **אלו הן צומת הגידין** - מהיכן מתחיל והיכן כח חיות הגידין. **דאגרמא ולבר** - משיוצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין בו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן צמותין וקשורין השלשה יחד קרי צומת עד מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה כדמפרש לקמן. **דאגרמא ולגיו** - אין נקראין צומת אלא מקום אדיקתן בעצם ממקום שנאדקין בו עד הפרק. **דעילוי ערקומא** - עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי צומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ואם נחתך בין עצם אמצעי לאותו ערקום טרפה. **דערקומא גופה** - נחתכו גידין כנגד הערקום עצמו. **לא תציתו ליה** - דמחמיר טפי. **דפרעי טבחי** - במקום שפותחין הטבחין להפריש הבשר מן העצם כשמנקרין אותו צינקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא לישנא אחרינא כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים. **צומתין** - מחוברין יחד ונראין כגיד אחד. **ועד כמה** - ארכו של צומת. **ארבעה בטדי** - ארבע אצבעות. **בליטי** - קודם שיבלעו בתוך הבשר. **אשוני** - קשין. **רכיכי** - לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין.

דזיגי - צלולין קליר"ש לבנים קצת . **תלתא חוטי הוו** - צומת הגידין. **אזדא רוב בנין** - שהוא עב משניהם וכיון דאזל רובא טרפה. **שני מחבריה** - עב מחברו. **נפציה** - נפצו קרפי"ר בלע"ז . **ברוב אחד מהם** - אם נפסק רובו של אחד מהם טרפה. **הא איכא תרי** - רובו קיים. **הסרביל** - של צמר ומעמידין בית הצואר בחוט כמו שאנו עושין ברצועות. **וכמר בר רב אשי קי"ל בכל דוכתי** - בר מתרתי מכתב אודיתא (סנהדרין דף כט) ומיפך שבועה (שבועות דף מא) ובשיעור צומת גידין אחר שנחלקו ולא איתפרש הלכתא כמאן בשל תורה הלך אחר המחמיר וטרפות דאורייתא הלכך מעילוי ערקומא עד מקום שמתפשטין כל מקום שחותך שם הוי צומת הגידין ואפי' רכובה קיימת ועצם קיים טרפה. **למעלה מן הארכובה** - אם נשבר העצם שם ורוב בשר שעל השבירה קיים עור ובשר חופין רוב העצם. **זה וזה** - אבר ובהמה מותר. **ואם לאו זה וזה אסור** - ומתני' דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאמר. **אבר אסור** - משום מדולדל, ולשמואל מתני' בין למעלה ובין למטה קאמר ושני לה למתני' בין נחתכו לגמרי לנשבר העצם משום דהכא גידין קיימי. **ולרב נמי** - בלמטה מן הארכובה יאמרו כו'. **שחיה ממנה** - שהנשמה תלויה בה. **מוטל באשפה** - דקאמר אבר אסור ואתה חותכו ומשליכו לאשפה. **כוותיה דרב** - דלמעלה מן הארכובה זה וזה אסור. **ואבר עצמו מטמא במשא** - דשחיטה עושה ניפול. **מיתיבי כו'** - אלמא אין שחיטה עושה ניפול. **הדורי אפירכי** - לאותובי מברייתא שאינה ידועה לכל. **אותיב ממתני'** - ששגורה בבית המדרש בפי כולם דתנן בהעור והרוטב (לקמן חולין קכז) האבר והבשר המדולדלים נשחטה הבהמה הוכשרו לקבל טומאת אוכלין אלמא אין בה טומאת נבלות. **לא הוכשרו** - התם מפרש טעמא. **כדדחינן** - לעיל בפרקין חולין (דף עג) מאי הוכשרו אבשר קאמר דאי נמי שחיטה עושה ניפול אין טומאת נבלה בבשר הפורש מן החי דגידין ועצמות בעינן כדיליף התם. **להא שמעתא** - דרב דאמר לעיל אם לאו זה וזה אסור דרב ירמיה בר אבא תלמיד דרב הוה ואמר לה לשמעתיא דרב. **אריוך** - קרי שמואל על שם אריוך מלך אלסר (בראשית יד) דהלכתא כוותיה בדיני. **רוב עוביו** - שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט חלל העצם נגלה ורובו נכסה. **רוב הקיפו** - עוביו של עצם לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפי' נהפך חלל העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף העצם סביב השבירה מגולה

אפי' כיונה בליטת ראש השבירה לצד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפי' הכי טרפה. **בעינן רוב עוביו** - נכסה שלא יצא רוב החלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים. **עור הרי הוא כבשר** - אם ניטל הבשר מתחת העור והעור חופה את עוביו והיקפו כשר. **ולימא מר עור מצטרף לבשר** - לחומר דליבעי חציו עור וחציו בשר. **אנן עור או בשר תנינא** - בהך ברייתא דלעיל. **ולימא מר עור משלים לבשר** - דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לכסוי רוב העצם. **בר גוזלא** - שנשברה רגלו. **דרכיך** - עורו לפיכך חשוב כבשר. **הנהו גידין הרכין** - דהו מצטרפי לבשר וחופין רוב עצם הנשבר.

דף עז.א

נמנין עליהם - דאפי' לא נמנה אדם עם החבורה אלא לאכול מהן יצא ידי אכילת פסח אלמא בשר נינהו. **ר"ל** - פליג עליה בפסחים בכיצד צולין (דף פד) ואמר אין נמנין והכא לאכשורי טרפה קאתי ואיסורא דאורייתא היא ואת אמרת כו'. **ואמאי אישתיק והאמר רבא** - ביבמות בהחולץ הלכתא כריש לקיש בהני תלת ותו לא קנין פירות והחולץ למעוברת ומתנה באמצע כולן בהחולץ אלמא בהך גידין הרכין הלכתא כר' יוחנן דאע"ג דסופן להקשות הרי הן עכשיו כבשר. **שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן** - מגידין הרכין ואמר כל מידי דסופן להקשות בתר סוף אזלינן דמעיקרא הוה סמיק ר' יוחנן אהא דתנן בהעור והרוטב (לקמן חולין קכב) עור הראש של עגל הרך הוי כבשר לטומאת אוכלין ונבלות ואע"ג דסופו להקשות והדר ביה ואוקמה לההיא כיחידאה. **דאמר ליה** - ר' יוחנן לריש לקיש בהעור והרוטב דקבעי מיניה עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא ואמר ליה אינו מטמא הואיל וסופו להקשות ואמר ליה הרי שנינו ואלו שעורותיהן כבשרן עור הראש של עגל הרך ואמר ליה אל תקניטני בה שבלשון יחיד אני שונה אותה כלומר יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה. **דאישתקיל קורטיתא** - לשון קורט כלומר מעט מן העצם נעכל ונפל לארץ. **שהייה תלתא ריגלי** - לשאול הלכה - לחכמים הנאספים לרגל. **א"ל רב אדא בר מתנה** - לבעל הבהמה. **רבא בריה דרב יוסף בר חמא** - הוא רבא בר פלוגתיה דאביי. **דחריפא סכיניה** - לב פתוח לו בסברא. **מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן** - בברייתא דלעיל מה לי נפל מיניה מה לי איתיה הואיל ועור ובשר חופין את רובו כשרה. **מתלקט מהו** -

בשר הנותר לכסות הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב העצם ואם תצרפהו הרי רוב הקיפו נכסה. **מתרוסס מהו** - שהיה הבשר מרודד וקלוש וחופה את רוב העצם. **נתמסמס** - בשר הנשאר לכסוי נרקב. **קודרו** - נוטלו בסכין כקדירת ארובה. **איבעיא להו ניקב** - אותו בשר החופה נקב קטן בלא חסרון. **מהו** - מי הוי ריעותא או לא. **נסדק** - הבשר הנותר לכסוי מהו. **נקלף מעל העצם** - אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם מהו את"ל נקלף בלא חסרון הבשר כשר. **ניטל שליש התחתון** - של עובי הבשר סמוך לעצם הרי שני שלישי עליונים עומדים באויר מהו. **ת"ש** - חדא מהנך בעיי דאמר ר' יוחנן עור הרי הוא כבשר אלמא ניטל שליש התחתון ונשאר העור ושני שלישי עומדים כל שכן דכשר. **דלמא התם דקנה משכא דידיה** - שהחזיק העור בשלו כלומר התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר העצם בשיפולו שהוא ערום מבשר סמוך לארכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו. **נקדר** - הבשר בסכין מעל השבר בעגול כמין טבעת ורוב הקיפו מכוסה. **מהו** - מי אמרינן כיון דנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה או לא אמרינן. **מסרטו בעצם** - דעלמא ומתוך שהוא מוציא דם מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה ומעלה ארוכה וכן דרך הרופאים. **מזרף זריף** - עושה חריצים בבשר ומכאיב המכה. **והוא דקנה גרמא דידיה** - שאנו רואים שהעצם מחזיק בשלו סביבות הקדירה מידבק העצם לבשר וסימן התחלת עלות ארוכה הוא. **מתני'**. **נפש היפה** - שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס. **תאכלנה** - ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא ניתר בשחיטת האם. **ואינה מטמאה** - דלא חשיבא אוכל. **ולא טומאת נבלות** - אם מתה הבהמה. **חישב עליה** - לאכילה. **מטמאה טומאת אוכלין** - אם נגעה בטומאה דמחשבה משויא ליה אוכל. **אבל לא טומאת נבלות** - דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא. **אסורה באכילה** - ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד. **ה"ג** - סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה. **המבכרת** - זהו פטר רחם שלה. **ישליכנה לכלבים** - שאין בה קדושה דאע"ג דאין שליא בלא ולד הכא רובה לאו בת מיקדשה היא דדלמא נקבה הוה כדלקמן בגמרא. **ובמוקדשין** - כגון בהמת שלמים שהפילה שליא. **תקבר** - דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר ובין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדיש. **בפרשת זרכים** - מקום שהדרכים מתפרשים לשנים ודרך המנחשים לקוברת

שם שלא תפיל עוד. **זרכי האמורי** - ניחוש וכתוב (שמות כג) ולא תעשה כמעשיהם. **גמ' למה לי קרא** - למימר ולא שליתה פשיטא דאסורה דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד ושליא בתריה אזלא ולא שריתה שחיטה. **אסמכתא בעלמא** - ולדרשא אחריתי אתא עיקר קרא לחותך מן הטחול ומן הכליות כדאמר לעיל בפירקין חולין (דף סט). **עור חמור** - שהוא קשה ומאוס. **ששלקו** - בשלו הרבה מאד. **אי לטומאת אוכלין** - אם נעשה אוכל לטמא טומאת אוכלין.

דף עזב.

לטומאת נבלות - אם נעשה בשר להחשב כנבלת החמור עצמה. **לא נצרכה** - למעוטינהו דהא ודאי לאו בשר נינהו. **אלא שנעשה ציקי קדרה** - בשלן הרבה עם תבלין. **לעולם לטומאת אוכלין** - ומתני' לא איפשיט דהתם עור ששלקו תניא ובעור בהמה אחרת קמיירי אבל עור חמור מאיס. **אלא שאין עמה ולד** - באותה שבפנים. **אבל יש עמה ולד** - ורואים אנו ראשו ורובו לפנים. **אין חוששין** - שמא עוד היה ולד אחר עם זה ויצא ושליא זו שלו היא וזה שבפנים כבר יצתה שליתו ומ"מ שליא זו אסורה דשמא של ולד אחר היתה. **והאמר ר' ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר** - דבר זה שהיה מחמיר מר' יוחנן. **לא שנו** - דאסורה באכילה דמשמע אפילו יש עמה ולד בפנים. **אלא שאינה קשורה בו** - דהתם איכא למימר לזה שבפנים היתה שליא אחרת ונמוחה ויצתה ושליא זו של ולד אחר היתה ונמוח ויצא. **אבל קשורה בו** - ודאי שליא זו שלו היתה ומותרת באכילה. **ור' יוחנן אמר אנו אין לנו** - שתהא אסורה באכילה. **אלא שליא** - שיצתה מקצתה ואין עמה ולד בפנים דהתם חיישינן שמא יצא מיחוי הולד שם. **אבל יש עמה ולד** - אפי' אינה קשורה בו מותרת דבדידיה תלינן לה. **מין בהמה חיה ועוף** - ורבנן היא דאמרי במסכת נדה (דף כא) כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד. **אין חוששין לולד אחר** - ואם נפתח הקבר בלא דם דהואי לידה יבישתא טהורה. **אינה קשורה בהן הריני מטיל** - על אשה הזאת. **חומר שתי ולדות** - דחוששין שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה ותשב עליו לנקבה ואפי' בלידה יבישתא טמאה שבועים כדין נקבה מחמת ספק ולד אחר וגם חומרו של זה נטיל עליה ונאמר ולד זה משליא זו ולא היה בה ולד אחר וזו אינה ולד ואין לה שום ימי טוהר והיינו חומר שאם לא נמצא זה עמה קיי"ל במסכת נדה (דף כד) המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה ונותנין לה

מיהא ימי טוהר של זכר דאין שליא בלא ולד אבל לזו אין ימי טהרה. **שמא נימוח שפיר של שליא זו** - והוא היה ולד גמור. **ושמא נימוחה שליתה של שפיר זה** - ושליא זו לאו שלו היתה אלמא שאני לן בין קשורה לשאינה קשורה. **מ"ט** - ישליכנה לכלבים ולא מספקינן לה בשלית הבכור. **דבר הקדוש בבכורה** - אם היה זכר. **נדמה** - קונטרפייט"א רחל שילדה מין עז או עז שילדה דומה לרחל ואמרינן בבכורות (דף יב) דלא קדיש דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור. **וכל היולדות דרכן לילד מחצה זכרים ומחצה נקבות** - הלכך ולד זה ספק זכר ספק נקבה ונקבה לא קדשה ואת"ל זכר הוא שמא נדמה הוא. **הו להו זכרים מינוטא** - ולמינוטא לא חיישינן. **רובא בר מיקדש הוא** - בין זכר ובין נקבה חוץ מנדמה. **יש בו משום רפואה** - כגון משקה או סם או לחש שלוחש על המכה. **אין בו משום רפואה** - כגון שעושין שלא על החולי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכיוצא בהם שדומין לניחוש.

דף עח.א

דניכחוש חיליה - שמרוב שומנו הוא משירן. **דלחזיוה אינשי** - סימן הוא שמשיר פירותיו. **וטמא טמא יקרא** - צועק ואומר טמא הוא. **כובסא** - אשכול תמרים וסימן הוא שמשיר פירותיו. **כי האי תנא** - לבקש עליו רבים רחמים. **הדרן עלך בהמה המקשה**. **מתני'**. **אותו ואת בנו** - משום דבעי למימר בחולין ובמוקדשים דאצטריך למילף מקראי כדילפינן בגמרא תנא נמי בארץ ובח"ל דלא איצטריך דהא חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בח"ל. **בפני הבית** - בזמן הבית בפ' בתרא (לקמן חולין דף קלח) מפרש אמאי נקטינהו. **שניהם כשרים** - משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין ובגמרא מפרש אמאי נקטינהו. **והשני סופג** - משום לאו דאותו ואת בנו ולא שנא שחט את האם תחלה ול"ש שחט את הבן תחלה לא שנא שחטינהו חד גברא ולא שנא תרי גברי יליף בגמרא דחייב. **הראשון חייב כרת** - משום שחוטי חוץ אבל השני פטור מן הכרת דכיון דנשחטה אמו שוב אינו ראוי הבן לישחט בפנים דפסול משום מחוסר זמן ואינו חייב משום שחוטי חוץ אלא א"כ ראוי לפנים דכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו הראוי לפתח אהל [מועד] חייבין עליו בחוץ ואי לא לא. **ושניהם סופגין** - הראשון משום לאו דשחוטי חוץ דכתיב (דברים יב) בהעלאה השמר לך פן תעלה ובזבחים (דף

קז) ילפינן בהיקש שוחט ממעלה שם תעלה ושם תעשה מה מעלה לא ענש אלא א"כ הזהיר אף שוחט לא ענש אלא א"כ הזהיר. **חולין בפנים שניהם פסולין** - משום חולין שנשחטו בעזרה דילפינן להו בקדושין בפרק האיש מקדש (דף נז). **והשני סופג** - משום אותו ואת בנו אבל משום חולין שנשחטו בעזרה אזהרה דילה היא (דברים יב) כי ירחק וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ולא בקירוב מקום. **קדשים בפנים** - השני סופג משום אותו ואת בנו. **ופסול** - משום מחוסר זמן. **חולין וקדשים בחוץ** - דוקא נקט הראשון חולין והשני קדשים וכן כל השנויים במשנה דוקא נקט להו. **והשני סופג** - משום אותו ואת בנו. **קדשים בחוץ** - בתחלה ואחר כך חולין בחוץ פסול. **והשני כשר** - באכילה ואידי דתנא פסול תנא כשר. **ושניהם סופגין** - ראשון משום שחוטי חוץ ושני משום אותו ואת בנו. **חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים** - ראשון משום חולין שנשחטו בעזרה ושני משום מחוסר זמן. **והשני סופג** - משום אותו ואת בנו. **חולין בחוץ ובפנים** - הראשון בחוץ והשני בפנים. **קדשים בחוץ ובפנים הראשון בכרת** - משום שחוטי חוץ. **ושניהם פסולים** - ראשון שנשחט בחוץ ושני משום מחוסר זמן. **ושניהם סופגין** - ראשון משום שחוטי חוץ ושני משום אותו ואת בנו. **קדשים בפנים ובחוץ** - השני סופג משום אותו ואת בנו ומשום שחוטי חוץ לא לקי דמחוסר זמן הוא ואינו מתקבל בפנים. **גמ' ירצה לקרבן אשה** - וסמך ליה אותו ואת בנו. **שור הפסיק הענין** - דאי אקמאי קאי נשתוק מיניה ונכתוב ואותו ואת בנו דהא בשור ובשה איירי לעיל. **במוקדשין לא** - דהא אפסקיה. **כלאים** - רחל שילדה מן התייש שחטה ואת בנה.

דף ע"ב.

ועוד - קשיא לי עלה דהא דקתני נוהג בכלאים האמר רבא כו'. **אינו אלא להוציא את הכלאים** - דילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים מדלא כתיב שה כשבים ועזים ש"מ דלא מיקרי שה עד שיהו אביו ואמו כבשים או שניהם עזים אבל אחד כשב ואחד עז לא הוי שה. **או לרבות את הכלאים** - ותפשוט מהכא תרתי קושייתא. **לחלק** - לחייב על אחד מהם שישחוט או שור ובנו או שה ובנו. **בנו** - דחד משמע. **עד שישחוט שור ושה ובנו** - של א' מהם ת"ל שור או וגו'. **מאי לאו מאו נפקא ליה** - וה"ק אילו נאמר שור ושה ולא נאמר או הייתי אומר כו'. **לא מאותו** - נפקא ליה וה"ק אילו נאמר שור ושה ובנו ולא

כתיב אותו ה"א עד דשחיט תרי ובריה דחד מינייהו ת"ל אותו ואת בנו חד אב וחד בן אבל או לכלאים אתא. **הניחא לרבנן** - לקמן בעי מאי חנניה ומאי רבנן. **כר' יונתן** - דאמר אע"ג דלא כתיב או כמאן דכתיב או דמי וכל היכא דכתיב פלוני ופלוני או האי או האי משמע. **דתניא איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא** - קלל שניהם אחד מהם מנין. **ת"ל** - בסיפיה אביו ואמו קלל. **אביו קלל ואמו קלל** - כלומר בתחלת המקרא סמך קללה לאביו ובסוף המקרא סמך קללה לאמו למימרא דאו האי או האי. **ר' יונתן אומר** - אביו ואמו משמע נמי או האי או האי וסיפיה דקרא לדרשא אחרינא להביא את המקלל לאחר מיתה שחייב. **בפני עצמו** - כלומר או זה או זה. **בנקבות** - האם ובנה. **ואינו נוהג בזכרים** - דאין חוששין לזרע האב ואם שחט זכר מותר לשחוט - בנו ובתו. **באם על הבנים** - שלוח הקן שהוזהר (דברים כב) שלא ליקח שניהם. **בנקבות** - דכתיב (שם) והאם רובצת ולא האב רובץ. **לא עשה בה מזומן** - דתניא (לקמן חולין דף קלט) כי יקרא פרט למזומן כלומר עוף שלו אינו חייב בשילוח. **תאמר באותו ואת בנו כו'** - והואיל וחמור הוא ינהוג בשניהם. **אותו אחד ולא שנים** - באחד הוא נוהג ולא בשנים ומעתה שחלק הכתוב וא"א לומר שינהוג בשניהם אלא או בזכרים או בנקבות. **זכיתי לדין** - מעתה אני רשאי ללמוד מדין הראשון באי זו ינהוג דהשתא ליכא למיפרך תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן לפיכך ינהוג בזכרים ולא בנקבות דמאי חומרא היא זו לומר כן מה לי זכרים ומה לי נקבות. **ואם נפשך לומר** - ולהשיב תשובה על דין זה יש לי טעם אחר הרי הוא אומר בנו משמע שנראה לו כבן. **שכרוך** - ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר האם. **מאי אם נפשך לומר** - מה היה לו להשיב על בנין אב הראשון.

דף עט.א.

ואזדא שמואל לטעמיה - דאית ליה חוששין בבהמות לזרע האב. **הנולדין מן הסוס** - נקבה. **אע"פ שאביהן חמור מותרין** - פרד זכר בן סוס נקבה עם פרדה נקבה בת סוס נקבה ולא אמרינן אתי צד סוס ומשתמש בצד חמור שצד סוס וחמור יש בשניהם להא לא חיישינן ממה נפשך אי חוששין לזרע האב שניהם שוין שבשניהם יש צד סוס וחמור ואי אין חוששין הרי כולן מין סוס. **אבל** - פרדים הנולדים מן הסוס נקבה אסורים עם פרדים הנולדין מן

החמור נקבה דשמא אין חוששין לזרע האב והוי האי כוליה סוס והאי כוליה חמור. **זו דברי ר' יהודה** - דאמר (שמא) אין חוששין לפיכך אסורים. **אבל חכמים אומרים** - כולן מותרים שבשניהם יש ב' צדדין ומדקרי שמואל לחנניה בלשון חכמים ש"מ סבירא ליה דהלכתא כחנניה. **מיפשט פשיטא ליה** - ומשום הכי אסר. **או ספוקי מספקא ליה** - ומשו"ה אסר. **נפקא מיניה למישרי פרי עם האם** - פרד בן סוס נקבה להרביע על סוס נקבה. **פרי עם האם אסור** - משום דלמא חוששין. **אלא לאו דאבוה דהאי סוס ואבוה דהאי חמור** - והכי קאמר ר' יהודה דמרביעים סוס גמור על פרד בן סוסיא ומאי שאביהן חמור אביו של פרד קאמר. **לא לעולם** - אימא לך ספוקי מספקא ליה ומשום הכי הנולדים מן הסוס ומן החמור מותרין זה בזה כדפרישית לעיל ממה נפשך. **מהו דתימא אתי צד סוס וכו'** - מהו דתימא ליתסרו הנולדים מן הסוס או מן החמור נמי זה עם זה משום דדלמא חיישינן לזרע האם ואתי צד סוס וכו'. **קמ"ל** - דהא לא אמרי' שאין כאן צד סוס מיוחד וצד חמור מיוחד הילכך אין מזכירין כאן צדדים דהא מבלבל זרעיה ומינא באפי נפשיה הוא דמקרי והוא מין בפני עצמו מעין סוס וחמור. **אלא מינה** - פרד. **והא אלא מינה קתני** - ואי לא ידעינן אי בת סוסיא ואי בת חמורה מאי פרד מרבעינן עלה האמר ר' יהודה הנולדים מן הסוסיא אסורין בנולדין מן החמורה. **לא מין סוס** - לא סוס גמור ולא פרד בן סוסיא. **אלא מינה** - כלומר עד שיודע לך מאיזה מין הוא. **בר חמרא** - אמו היתה חמורה. **צניף** - צלול והוא לשון צעקת הסוס. **גנובתיה** - זנבו. **גידמת** - מזנב ומאזנים. **בריספק** - עגלה שהיה רוכב בה. **דדמיין להדדי** - באזנים ובזנב משום מנהיג בכלאים. **קסבר אין חוששין** - והוי כלאים בני החמורה ובני הסוסיא דאי חוששין כולן שוין שבכולן יש ב' צדדים.

דף עט.ב.

וסימנין דאורייתא - מדסמיק אסימנין ושרי איסורא עלייהו ש"מ הא דסמכינן אסימנין בחזרת אבדה כדאמרינן באלו מציאות (ב"מ דף כז) דאורייתא היא דאי דרבנן נהי דעבוד רבנן תקנתא בממונא באיסורא מי מצו מתקני אלא ש"מ דאורייתא היא והתם באלו מציאות מיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן. **כוי** - מן התייש ומן הצבייה ואע"פ דשור או כשב כתיב (ויקרא כב) ולא כתיב צבי ואיל. **ה"ג** - רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז

ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו מן הכוי אין אותו ואת בנו נוהג בו וכן הוא בתוספתא ולא גרסינן מן התייש ומן הצבייה אין אותו ואת בנו נוהג בו דא"כ מאי אתא רב חסדא לאשמועינן. **איזהו כוי שנחלקו בו כו'** - לאפוקי ממאן דאמר כוי בריה בפני עצמו הוא. **ובנה תייש** - שילדה מן התייש. **שה אמר רחמנא ובנו כל דהו** - על האם הקפיד שתהא בהמה אבל על הבן לא הקפיד ואפילו הוא חיה. **ובת ילדה בן** - האי בן לאו דוקא דה"ה לבת. **חוששין לזרע האב** - ויש באם הזאת מקצת שה ושה דאמר רחמנא אפילו במקצת שה משמע. **ורבי אליעזר סבר אין חוששין** - הלכך שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן כלומר ליכא למימר בה. **ולפלגו בחוששין בפלוגתא דחנניה** - ונימא רבי אליעזר אינו נוהג בזכרים ונימרו רבנן נוהג. **ה"א בהא אפילו רבנן מודו** - דאע"ג דחוששין ליכא אלא מקצת שה ושה אפילו מקצת שה לא אמרינן. **אין שוחטין אותו ביו"ט** - לפי שאין יכול לכסותו ולדחות יו"ט מספק אם שחטו. **לשחוט וליכסי** - דהא מצד האם הוא צבי והכל מודים דחוששין לאם ואי נמי חוששין לאב מקצת צבי מיהא איכא והא אמרן דדברי הכל כי איכא מקצת מיחייב במצות דשייכי ביה כיון דאמר רחמנא צבי חייב בכסוי אפילו מקצת צבי במשמע. **אלא בצבי הבא כו'** - דלית ביה צד צבי אלא מן האב אמאי אין שוחטין. **אי לרבנן** - דאמרי חוששין בר כסוי הוא. **ואי לרבי אליעזר** - בהמה גמורה היא ואין כאן ספק. **לעולם הא בצבי הבא על התיישה** - ורבנן היא ואע"ג דמחייבי לעיל משום חוששין לזרע האב לאו מיפשט פשיטא להו אלא מספקא להו הילכך גבי אותו ואת בנו בתייש הבא על הצבייה לחומרא ואמרינן חוששין ואיכא מקצת שה וגבי כסוי נמי לחומרא בצבי הבא על התיישה נמי לא ישחוט ביו"ט שמא חוששין ואנן צבי ואפילו מקצת צבי קים לן וצריך כסוי והוא אינו יכול לכסות שמא אין חוששין ומחלל יו"ט. **ופרכינן** - מדלרבנן מספקא להו מכלל דרבי אליעזר דאמר אין נוהג אפילו מספקא קאמר דפשיטא ליה דאין חוששין והא דתניא כו'. **זרוע ולחיים וקבה** - אם שור אם שה כתיב בהו (דברים יח) ומשמע דאין נוהגין בחיה. **אי נימא בתייש הבא על הצבייה וילדה** - דאי אין חוששין לזרע האב אפילו מקצת שה ליכא. **בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן** - ביה בהאי כדאמרן דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב הילכך אפילו מקצתו ליכא. **אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה** - אמרינן היכא דצד שיות מן האם מיהו הכא דאין צד שיות אלא מן האב ואוקימנא דלרבנן

מספקא להו אי חוששין אי לא. **בשלמא פלגא לא יהיב ליה גרסינן** - כלומר בשלמא פלגא דמתנות לא פרכינן עלייהו מידי דודאי פשיטא ליה דלא יהיב ליה דאי נמי חוששין ושה ואפילו מקצת שה לא מיחייב אלא פלגא דצד שיות דכיון דאפשר למיפלגינהו יהיב פלגא דשיות ומעכב פלגא דצד צבי דאיכא למ"ד הכי בפרק הזרוע (לקמן חולין דף קלב) והאי דקתני לרבנן נוהגין בפלגא מתנות קאמרי ומשום דילמא חוששין אלא הא קשיא לן אידך פלגא גופיה דקא מחייבי רבנן למיתביה לכהן אמאי והא כהן מוציא מחבירו הוא וקי"ל בכל דבר ספק המוציא מחבירו עליו הראיה ונימא האי ישראל לכהן אייתי ראייה דחוששין לזרע האב ושקול פלגא דצד שיות וכל כמה דלא אייתית ראייה אפילו פלגא לית לך דאפילו מקצת שה ליכא. **אלא בצבי הבא כו'** - דאיכא צד שיות מן האם. **בשלמא לרבנן** - אף על גב דמספקא לן שמא חוששין ולא הוי כוליה שה ואיכא למיפרך אמאי יהיב ליה כוליה איכא לתרוצי מאי חייב דקאמרי רבנן חייב בחצי מתנות משום צד שיות דאם ואידך פלגא אמרינן ליה אייתי ראייה דאין חוששין והוי כוליה שה ושקול. **ליחייב בכולהו** - דהא פשיטא ליה דאין חוששין וכוליה שה הוא. **הכי גרסינן** - לעולם בצבי הבא כו'. **ספוקי מספקא ליה כו'** - ולקמיה מתרץ רב פפא לכולהו מתנייתא בין דאותו ואת בנו ובין דכסוי ובין דמתנות.

דף פ.א.

בשה ואפי' מקצת שה - וכדמפרש רב פפא ואזיל. **הילכך לענין כסוי הדם כו'** - כלומר הואיל ואוקימנא דלתרוייהו מספקא להו ובשה ואפילו מקצת שה פליגי. **לענין כסוי הדם** - דקתני אין שוחטין דמשמע ודאי חייב בכסוי ספק פטור ולענין מתנות דפליגי בה. **לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה וכו'** - והא דקתני אין שוחטין רבנן היא ומשום שמא חוששין וחייב בכסוי דאית להו צבי ואפי' מקצת צבי ושמא אין חוששין ופטור מן הכסוי דאפילו מקצת צבי ליכא דבתייש הבא על הצבייה ליכא לאוקומה דתיתוקם כרבנן דהא ודאי איכא מקצת צבי ולישחוט וליכסי לרבנן ולרבי אליעזר ודאי הוה מצי לאוקמא בתייש הבא על הצבייה שמא חוששין וליכא אלא מקצת צבי ומקצת לית ליה ושמא אין חוששין וכוליה צבי הוא ובעי כסוי אבל ניחא ליה לאוקמא כדרבנן ולענין מתנות נמי בצבי הבא על התיישה ולר"א פטור לגמרי דשמא חוששין וליכא אלא מקצת שה דאם ושה ואפי' מקצת שה לית ליה

וכיון דמספקא לן המוציא מחבירו עליו הראיה וא"ל אייתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול ולרבנן חייב מיהא בחצי מתנות ממה נפשך דאי אין חוששין כוליה שה הוא ואי חוששין מקצת שיות דאם מיהא איכא ורבנן אית להו שה ואפילו מקצת שה ושקיל פלגא דשיות ואידך פלגא אימא ליה אייתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול ובתייש הבא על הצבייה ליכא לאוקומיה דא"כ לרבנן נמי ליפטר דנהי נמי דאפי' מקצת שה אמרינן מי לימא לן דאיכא מקצת שה דלמא אין חוששין וכוליה צבי הוא המוציא מחבירו עליו הראיה. **לענין אותו ואת בנו משכחת לה** - לפלוגתייהו דלעיל בין בתייש כו'. **בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא** - בעלמא קאמרי רבנן דנוהג ואסור לשוחטה לנקבה הבאה מן התייש והצבייה עם בנה משום שמא חוששין ואיכא מקצת שה ורבנן אית להו מקצת שה אבל מלקות ליכא דשמא אין חוששין ואפילו מקצת שה ליכא הילכך הויא לה התראת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה ולר"א מותר לכתחלה דא"נ חוששין ואיכא מקצת שה לית ליה מקצת שה. **נהי נמי דחוששין** - איכא מקצת שה דאם. **בריה בפני עצמה** - ולא מכלאי בהמה וחיה הוא בא דס"ל אין חיה מתעברת מבהמה ולא בהמה מחיה וה"נ אמרינן בב"ק (דף עח) ומיהו רב יהודה לאו אליבא דר' אליעזר ורבנן נקט מילתא דאינהו ודאי סבירא להו דמכלאי בהמה וחיה הוא בא והכי נמי אמרינן בב"ק חוץ מרבי אליעזר ומחלוקתו שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה. **איל הבר** - איל זכר הגדל ביערים. **בית דושאי** - משפחה נקראת על שם אביה. **עזי דבאלא** - עזי הלבנון, באלא יער. **כשרות לגבי מזבח** - דלאו חיות נינהו אלא בהמות. **עשר בהמות מנה הכתוב** - להיתר אכילה שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר (דברים יד) ואין לנו עוד בהמה וחיה כשרה בעולם והשתא להנהו עזי דבאלא ליכא לספוקי שמא מין חיה הוא שלא הוזכרה כאן דהא תו ליכא ומדלא מנינהו להנך בהדי חיות ש"מ בכלל עזי הן ועזי בהמה הוא. **מתקיף לה רב אחא** - נהי נמי דאין עוד מין חיה שלא הוזכרה כאן אכתי מנא לך דמינא דעזי הוא דלמא מינא דאקו נינהו ולא ידעינן מאי ניהו או תאו או זמר הנך דלא בקיאינן בהו ודלמא הני נינהו. **שרי תרבייהו** - לאכילה דס"ל חיות נינהו. **תאו מתרגמינן תורבאלא** - שור הלבנון. **אבל הני** - דלא מנינהו בהדי חיות דברי הכל מין עזי נינהו. **ר"ש** - שמעינן ליה במתניתין (לקמן חולין דף פא) שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא מחייב עליה משום - אותו ואת

בנו דקתני ר' שמעון פוטר בשוחט שור הנסקל.

דף פ.ב.

קמא מיקטל קטליה - דשחיטת קדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא ונהי דלענין שחוטי חוץ להתחייב כרת הויא שחיטה דגזירת הכתוב היא אבל לכל מילי לאו שחיטה היא כדאמרינן בפ' כסוי הדם (לקמן חולין דף פה) דגמר מטבוח טבח והכך וכיון דלאו שחיטה היא מותר לשחוט את בנה ולא מחוסר זמן הוא דבאותו ואת בנו שחיטה כתיבא ושני נמי נייחייב כרת. **חולין בפנים כו' קמא מיקטיל קטליה** - לאו דוקא דה"ה לבתרא. **ופסול** - משום מחוסר זמן. **שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זריק דם כו' -** כלומר לא מיבעיא לענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני דאי אית ליה אותו ואת בנו נוהג בקדשים הויא ליה שחיטת שני שאינה ראויה דהא מחוסר זמן הוא ופסול אלא אפילו אותו ואת בנו נמי לר"ש לא נהיגא בקדשים דהא שחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מותרת בלא זריקה ושני אמאי פסול להקרבה ומאי סופג נמי דקאמר. **ולילקי נמי** - האי שני דקדשים בפנים. **משום לאו דשוחט מחוסר זמן לגבוה** - דאף על גב דלא אקרביה מיחייב אשחיטה מיד דגבי כל פסולים ילפינן בתמורה (דף ו) עובר משום חמשה שמות משום בל תקדישו ומשום בל תשחטו ומשום בל תזרקו ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו.

דף פ.א.א.

נתקו לעשה - דמשמע בתוך זמנו בלא ירצה כדמרבינן (תמורה דף ז ע"ש) מולנדר לא ירצה אלא הניחו לאחר זמנו וירצה דעל כרחך עשה זה לאו מעיקרא משמע כי ההיא דשלוח הקן דאמרינן (לקמן חולין דף קמא) מעיקרא משמע שלח האם ולא תקחנה ולא הוי לאו הניתק לעשה ולוקין עליו אבל כאן הלאו קודם לעשה שהלאו בתוך זמנו והעשה לאחר זמנו. **מיבעי ליה לכדר' אפטוריקי** - ולא לעשה אתא. **הא כיצד לילה** - שמיני כשעבר שביעי. **לקדושה** - מותר לקדשו משחשכה ואינו עובר משום בל תקדיש פסולים. **שני בלא תעשה** - דשחוטי חוץ ואע"פ שאינו בכרת דלאו מתקבל בפנים הוא מ"מ בלא תעשה הוא הואיל ורצוי לאחר זמן ולא דידיה מפרש בפרק בתרא דזבחים (דף קיד) מלא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו'. **קמא**

מקטל קטלה - לר' שמעון דהא שחיטה שאינה ראויה היא. **ואמר רבא** - גרסינן. **לרבנן** - דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. **שני פסול ופטור** - מכרת דלא מתקבל בפנים הוא. **לרבי שמעון שניהם ענושין כרת** - קמא מקטל קטליה ושני מתקבל בפנים הוא ולענין שחוטי חוץ אף על גב דאינה ראויה מיחייב דאפילו אהך שחיטה חייביה רחמנא. **אחד בחוץ** - תחלה ואח"כ אחד בפנים. **שני פסול ופטור** - מכרת ובלאו דאותו ואת בנו לא מיירי התם דגבי שחוטי חוץ קאי והא פטור לא איצטריך אלא איידי דתני ראשון חייב תנא שני פטור. **לר' שמעון שני כשר** - דקאמר מיקטל קטליה ושני לאו מחוסר זמן הוא כל הנך פטורי דהכא משחוטי חוץ קאמר ולא איירי בלאו דאותו ואת בנו כלל. **שני פסול ופטור** - דלאו מתקבל בפנים הוא. **שני בלא תעשה** - ולא בכרת דלאו מתקבל בפנים הוא דהא קמא שחיטה ראויה הואי. **התראת ספק** - דלמא לא אתי לידי זריקה והויא ליה שחיטה שאינה ראויה הלכך לר' שמעון איסורא איכא מלקות ליכא ומ"מ לאו מתקבל בפנים הוא שהראשון שנשחט ונזרק הדם כבר קודם שחיטתו של שני שחיטה ראויה הוה כך שמעתי וקשיא לי מאי התראת ספק דקאמר הא ודאי שחיטת שני אינה ראויה דכיון דאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים הוה ליה שני מחוסר זמן ואין שחיטתו ראויה ואין כאן התראה כלל ונראה בעיני דלא גרסינן ליה להאי מ"ט אלא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים ותו לא מידי וטעמא משום דאין שחיטת השני ראויה מכיון שנשחט ראשון ונזרק דמו הויא לה שחיטת הראשון ראויה דלית לן הא דלעיל דר' אושעיא ודשני אינה ראויה דהויא ליה מחוסר זמן ואין דמו נזרק ופלי משובש הוא מאדם חריף ומפולפל. **ואזדא רבא לטעמיה** - דאמר שחיטת אותו ואת בנו התראת ספק הוא. **ואח"כ שחט שלמים** - בו ביום. **פטור** - דהתראת ספק הוא ואליבא דר' שמעון נקט מילתיה. **שלמים** - בפנים ואח"כ חולין בחוץ. **חייב** - דהתראת ודאי היא שכבר נזרק דמו של ראשון והשני אינו מחוסר זריקה.

דף פא.ב

אלא אפילו שחט עולה - ונזרק דמה ואחר כך שחט חולין פטור לרבי שמעון. **בשתי אכילות הכתוב מדבר** - לענין פגול שאם שחט ע"מ לאכול חוץ לזמנו או על מנת להקטיר חוץ לזמנו פגול. **מתני'** **השוחט פרת חטאת** - פרה אדומה דלאו לאכילה היא. **ושור הנסקל** - לאחר שנגמר דינו דקיימא לן

דאסור בהנאה אפילו שחטו בקדושין (דף נו) ובפסחים (דף כב). **ועגלה ערופה**
- דסבירא ליה דנאסרת מחיים ואפילו שחטה אסורה. **רבי שמעון פוטר** -
דשחיטה שאינה ראויה היא. **ונתנבלה ביזו** - שלא מדעת. **והנוחר והמעקר** -
סימנין מדעת פטור ואפילו לרבנן דהא ליכא שחיטה כלל ולא דמיא לשחיטה
דלעיל כלל דהתם שחיטה מעלייתא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל. **גמ'.**
לא שנו - דשוחט לעבודה זרה חייב משום אותו ואת בנו לרבנן. **אלא ששחט**
ראשון לעבודה זרה - וחזר ושחט את השני לשלחנו לאכול דדיינינן ליה
ברישא אהתראה דשני דאותו ואת בנו ומלקינן ליה והדר דיינינן אהתראה
דשחיטה קמייטא לעבודה זרה וקטלינן ליה אי נמי בשני בני אדם אבל שני
לעבודה זרה דבהך שחיטה בתרייתא דמיחייב עלה משום אותו ואת בנו אתי
נמי דין קטלא עילויה. **פטור** - ממלקות כדקיימא לן בכתובות באלו נערות
(דף לה) מקראי דתרתני לא עבדינן ביה. **זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין**
- דתרתני לא עבדינן ביה. **אלא** - אם היה לך להשמיענו דבר טעם על משנתינו
כך היה לך לומר. **פעמים** - שמלקות של משנתינו אפילו בראשון לשלחנו ושני
לעבודה זרה ולא אתרו בו משום עבודה זרה ולא מיקטל ולריש לקיש כיון
דאילו אתרו ביה הוי מיקטיל ופטור ממלקות כי לא אתרו ביה נמי אע"ג דלא
מיקטיל הואיל ובהך איסורא איכא צד מיתה לא לקי ובכתובות (שם דף ל"ה)
יליף טעמא מקראי באלו נערות. **חייבי מיתות שוגגין או חייבי מלקיות שוגגין**
ודבר אחר - אתרוייהו קאי חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר עבר עבירה בלא
התראה דהיינו שוגג ויש בה דין מיתה אם היו מתרים בו ויש בה עוד חיוב
דבר אחר כגון מלקות שהתרו בו למלקות כי הא דאמרן או יש בה חיוב ממון.
רבי יוחנן אומר חייב - באותו דבר אחר שעם המיתה הואיל ואינו נהרג וכן
חייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר שעבר עבירה שיש בה מלקות וממון כגון
אכל מעשר שני של חבירו בגבולין או נבלה וטרפה של חבירו ולא התרו בו
למלקות. **בהא קאמר ריש לקיש** - דפטור ממלקות הואיל ויש בשחיטה זו צד
מיתה פקע ליה תורת מלקות מיניה דתרתני בגופא לא רמו עליה הילכך אפילו
לא אתרו ביה למיתה ליכא מלקות אבל חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר כגון
ממון דחדא בגופא וחדא בממונא אימא תרוייהו רמו עליה ומיהו היכא
דמיקטיל לא משלם משום דקם ליה בדרבה מיניה אבל היכא דלא מיקטיל
משלם. **אבל בהך דלעיל אימא מודי ליה לריש לקיש** - דלא רמיא תורת
מלקות בעבירה של מיתה כלל. **פרה מטמאה טומאת אוכלין** - דאע"ג דאמר

רבי שמעון בפרק קמא דבכורות (דף ט) דאיסורי הנאה כגון שור הנסקל ופטר חמור אין מטמאין טומאת אוכלין ונפקא ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל מודה הוא דפרה אדומה מקבלת טומאת אוכלין לטמא אחרים. **הואיל והיתה לה שעת הכושר** - להאכילה אף לעצמו משנשחטה ומהו שעת הכושר שלה.

דף פ.ב.א

ואמר ריש לקיש אומר היה רבי שמעון פרה נפדית - אם מצא נאה הימנה אפילו על גב מערכתה אפילו שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נשחטת עליה כדאמרי' במס' פרה (פ"ג מ"ט) וקסבר ר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינא ביה שאתה יכול להאכילו ואי קשיא למה לי קבלת טומאה היא גופה מטמאה אדם ובגדים מפרשינן כה"ג בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא) כגון בשר שחפהו בפחות מכביצה בצק אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחריני טהורים הן שאינם נוגעין בנבלה אלא בבצק. **אינה משנה** - לא נשנית במשנתינו. **ותרעה בעדר** - כשאר חולין אלמא אינה נאסרת מחיים וכי שחטה מותרת. **הכי גרסינן** - אמר ריש לקיש א"ר ינאי עגלה ערופה אינה משנה. **והא"ר ינאי** - בקדושין ובכריתות בפרק בתרא (דף כה). **גבול** - מאימתי נאסרת. **חבריא** - בני הישיבה. **צפורי מצורע** - קי"ל בקדושין בהאי מקדש (דף נו) דאסורין בהנאה. **משעת שחיטה** - ונאסרת שחוטה אבל המשולחת מותרת דכתיב (ויקרא יד) ושלח את הצפור החיה וגו' ולא אמרה תורה שלח לתקלה. **משעת קיחה** - ושתיהן נאסרות עד שישלח. **גמר קיחה קיחה כו'** - מה עגלה ערופה שנאמר בה קיחה (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אסורה מחיים אף ולקח למטהר שתי צפרים חיות (ויקרא יד) אסורות מחיים ומיהו עגלה ערופה יש לה גבול ליאסר בירידתה לנחל איתן אבל אלו אין בהן מעשה מלקיחה ועד שחיטה וכיון דנאסרות מחיים על כרחיך משעת לקיחה. **אלא** - הא תירוצא דמתרץ אינה משנה לאו ריש לקיש אמרה אלא ר' יוחנן אמרה דלר"ש בן לקיש מיתסרא מחיים והא דתנן תצא ותרעה בעדר מקשינן לה בכריתות ומוקמינן לה כתנאי. **לענין דינא תנן** - הא דקתני מתני' מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לאו לענין איסור

והיתר שאם רצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחבירו אומר אני צריך יותר ממך אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט שעל מנת כן לקח שאילו לא מכרה בעל הבית לשני ועכב לעצמו היה הלוקח שוחט וכן שנינו בתוספתא פ"ה הלוקח מבעה"ב הוא קודם לבעה"ב שעל מנת כן לקח. **דלא עבד איסורא** - שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור. **נשכר** - יש לו ריוח שאוכל היום בשר. **מתני'**. **ואח"כ שחטה סופג את הארבעים** - דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב. **שחטה ואת בתה ואחר כך את בת בתה** - יש כאן שני אותו ואת בנו. **שחטה ואת בת בתה** - אין כאן עדיין איסור ואח"כ שחט את בתה ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה. **סופג ארבעים** - דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה. **שמונים** - וטעמא דסומכוס מפרש בגמ'. **גמ' לא תשחטו** - לשון רבים משמע. **הרי כאן שנים** - הזהיר את שניהם בין אם שוחט האם ובין אם שוחט הבת ולא משכחת לה שנים עוברין אלא בשלש בהמות והא כיצד בת ואם ובת דאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד ומה לי תרי דכי היכי דמחייב אהאי מחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא על כרחך באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה קאמר לאשמועינן דאבנו ואותו נמי מחייב.

דף פ.ב.ב.

- אבל תרי לא - שחט אחד האם ואחד הבת אפילו אחרון פטור קא משמע לן. **לא ישחטו** - דמשמע לא על ידי אחד ולא ע"י שנים לא יהיו נשחטין. **מאי לא תשחטו** - דמשמע דתרוייהו עבדי איסורא. **בהעלם אחד** - שלא נודע לו בנתים שחטא ובשוגג חייב שתי חטאות וה"ה נמי דמחייב בהתראה אחת ובלאו אחד שני מלקיות. **דלישמעינן בעלמא** - היכא דאין גופין מוחלקים כגון בשני זיתי חלב. **דאע"ג דגופין מוחלקים** - שעל ידי שתי פרות באין לו שני מלקיות הללו ופליג סומכוס בסיפא וה"ה לרישא דקתני שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג מ' לסומכוס סופג פ' וכך מצאתי בתוספתא (פ"ה) שחט ה' בניה ואחר כך שחטה סומכוס אומר משום רבי מאיר חייב משום חמשה לאוין. **הזורע כלאים כלאים** - משמע שזרע וחזר וזרע. **ועוד מאי כלאים כלאים** - חדא זריעה נמי מחייב חדא. **בבת אחת** - בידו אחת חטה וחרצן

ובידו אחת שעורה וחרצן. **אלא לאו סומכוס** - ושמע מינה אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב. **לעולם רבנן** - ובב' התראות ודקשיא לך פשיטא הא קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים דבין חטה וחרצן ובין שעורה וחרצן הוו כלאים ולאפוקי מדרבי יאשיה דבעי שלשתן כאחד. **אכל מזה כזית ומזה כזית** - משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת. **ארבעים** - ר' יהודה לטעמיה דאמר בפ' גיד הנשה אינו נוהג אלא באחת. **מאי טעמא דרבי יהודה** - דאמר אינו סופג אלא ארבעים לא הוה ליה למילקי כלל כל חדא וחדא התראת ספק הוא דהא מספקא ליה לר' יהודה באיזו מהן נוהג בשל ימין או בשל שמאל דקתני התם והדעת מכרעת שהוא של ימין ואיבעיא להו פשיטא ליה של ימין ומאי דעת דעת תורה או ספוקי מספקא ליה ומאי דעת דעת נוטה ומדלא פשטיה מהא דמיפשט פשיטא ליה ש"מ לאו בשתי התראות קאמר דהא שמעינן ליה דאמר התראת ספק לא שמה התראה. **הכה זה וחזר והכה זה** - מי שלא שהתה אחר גיטה שלשה חדשים וניסת וילדה ספק בן תשעה לראשון וספק בן שבעה לאחרון וכשגדל הכה את האחד וחזר והכה את חבירו. **חייב** - דקסבר התראת ספק שמה התראה. **בבת אחת** - הרים שתי ידיו והכה זה באחת וזה באחת. **חייב** - דהתראת ודאי היא. **בבת אחת** - דהויא התראת ודאי וקאמר ת"ק סופג שמונים. **אלא לאו סומכוס היא** - דלא אשכחן תנא דאית ליה הא סברא אלא הוא. **באש תשרופו** - עשה הוא ולא שניתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור.

דף פג.א

בא הכתוב ליתן עשה - טעמא דבא הכתוב הא לאו הכי לקי אע"ג דהתראת ספק היא דכל אימת דאתרו ביה מצי אמר אכתי ליליא הוא. **לא מן השם הוא זה** - לא מטעם זה הוא פטור. **שאין בו מעשה** - ישב לו ולא אכל ומאליו נעשה נותר. **משתי ירכות** - של שתי בהמות ומדנקט שתי בהמות שמע מינה בימינות קאמר ות"ק דהכא כרבי יהודה ס"ל דאין נוהג אלא באחת ומהא פשטינן בפרק גיד הנשה (לקמן חולין דף צא) דפשיטא ליה לר' יהודה דבימין. **דלית ביה כזית** - בקמא או בבתרא אלא בחד מינייהו ות"ק מחייב דקסבר בריה הוא ובריה [אין] צריכה שיעור כדתנן במסכת מכות (דף יג) אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא [שהוא] חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה ואית דמפרשי דלית ביה כזית בחד מינייהו

אלא בתרוייהו ואין נראה בעיני שיהו שתי התראות מצטרפות דאי אכיל ליה לבתרא בתוך כדי אכילת פרס היינו בבת אחת ואי לאחר כדי אכילת פרס תו לא מצטרפי. **עד שיהא בו כזית** - דקסבר לאו בריה חשיב אלא כחתיכה מן הבהמה. **מתני'**. **בארבעה פרקים בשנה** - דרך ישראל לעשות סעודות וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד לפיכך המוכר בהמה לחבירו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט שמא כבר נשחטה. **ביום טוב האחרון של חג** - היו מרבין בשמחה מפני שרגל לעצמו הוא וחביב עליהן. **שאין לו ריוח** - הפסק בינתים שמכר האם היום. **אבל יש לו ריוח** - שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום. **אין צריך להודיעו** - שאני אומר אתמול שחט הראשון. **ומודה רבי יהודה כו'** - אע"פ שלקח זה היום וזה למחר. **משחיטין הטבח בעל כרחו** - כדמפרש ואזיל שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר. **אפילו שור שוה אלף זוז** - שוחטו על כרחו אף על פי שאין לוקחין לשאר ובגמרא מפרש טעמא. **ואין ללוקח בו אלא דינר** - שנתן דינר לטבח. **מת ללוקח** - ומפסיד הדינר. **אינו כן** - דבעינן משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח. **גמ'**. **למה לי למיתני את האם לחתן** - ליתני במוכר זו לחתן וזו לכלה ומאי פסקה דנקט לחתן אם ולכלה בת. **למיטרח בי חתנא** - ולעשות סעודה טפי מכלתא. **שזיכה לו ע"י אחר** - המוכר הזה מסר את השור לאדם אחר שלא בפני הלוקח ואמר לו זכי בשור זה לפלוני להיות לו בדינר בשר. **דזכות הוא לו** - מסירה זו זכות היא לו דהא לא סגי ליה בלא בשר. **חוב הוא לו** - להוציא הוצאות הפסד הוא לו. **אין חבין לו** - דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו אבל להרויחו אגן סהדי דניחא ליה לפיכך זכין ואין חבין. **על דין תורה** - שקונין לו מעותיו בלא משיכה. **דבר תורה מעות קונות** - מכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור דגמרינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו. **ומה טעם אמרו משיכה קונה כו'** - דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן מעות אי מתרמי דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצולינהו אבל סתם מושך ממטי להו לביתיה. **מתני'**. **היום הולך אחר הלילה** - שחט האם משחשכה לא ישחוט הבת כל הלילה וכל היום המחרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר יום. **את זו דרש** - משום דבעניינא דקדשים כתיב אותנו ואת בנו איצטריך למדרשה כדתניא בגמרא. **מעשה בראשית** - ויהי ערב ויהי בקר

ברישא ערב והדר בקר. **גמ' לפי שכל הענין** - הפרשה הזאת סמוכה לקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמך ליה אותו ואת בנו. **בקדשים לילה הולך אחר היום** - דכתיב (ויקרא ז) ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר אלמא לילה שלאחריו קרי יום קרבנו עד הבקר.

דף פג.ב

רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז - ימים מיוחדים יש בשנה דהיינו ארבעה פרקים שאתה מוזהר להכריז אמה מכרתי לשחוט קרי ביה לא תשחיטו לא תגרום לה לישחט בימים הללו היא ובנה אי נמי מדכתיב יום אחד דמשמע יום מיוחד למאי יחדניהו אי לאו להטעין כרוז. **הדרן עלך אותו ואת בנו. מתני' כסוי הדם** - משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכולהו. **במוקדשין** - חטאת העוף ועולת העוף. **במזומן ובשאינו מזומן** - משום דגבי שלוח הקן אצטריך למיתני לקמן חולין (דף קלח) שאינו מזומן אבל לא במזומן, מזומן עוף הגדל בבית. **ונוהג בכוי** - גרס. **ואין שוחטין אותו ביום טוב** - משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחללינן י"ט אם שחטו. **גמ' עפר למטה** - עפר תיחוח ולא על קרקע קשה. **וכסהו עפר** - משמע דלא בעי עפר אלא בכסוי, בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח. **והכא לא אפשר** - לתת עפר למטה על המזבח. **וליבטליה** - להניחו שם לעולם. **קמוסיף אבנין** - להגביהו והרי כל אורך ורוחב ורום הבנין נמסר לדוד על פי נביאים. **דכתיב** - בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית עלי השכיל אותי לימד. **קא הוי חציצה** - בין דם למזבח ונמצא שלא נמצה דמו בקיר המזבח. **ופרכינן** - נהי דלמטה קודם מליקה אי אפשר לתת עפר משום חציצה כדאמרת אבל למעלה לאחר שמלק יכסנו דלאו חציצה מאי איכא למימר. **פטור מלכסות** - שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה. **חייב לכסות** - ואע"ג דליכא עפר למטה בינו לדם הבהמה והכא נמי אע"ג שאין למטה יתן למעלה. **כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו** - במס' מנחות (דף קג) אמרינן אין מביאין בכלי אחד מנחה של ששים ואחד עשרונים ומפרשינן טעמא מפני שאמרה תורה הבא מנחה שיכולה ליבלל וששים נבללין בכלי אחד אבל ששים ואחד קים להו לרבנן דאין יכולין ליבלל והוינן בה וכי אין נבללין מאי הוי והתנן לא בלל כשר ותירץ רבי זירא ראוי לבילה מיהא בעינן ומי שהוא ראוי לבילה אין בילה מעכבת ואפילו לא בלל

כשר אבל כשאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו והכא נמי ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם החיה קודם ששחט החיה הילכך אף על פי שלא נתן אין הכסוי בטל אבל מוקדשין שאין ראוי ליתן עפר למטה מצות עפר למטה מעכבת בו. **וליגרריה** - מעל המזבח לאחר הזאה ויתננו למטה ויכסנו. **דם הניתז** - למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה ודם שעל הסכין חייב לכסות וע"כ דם הסכין לא יכסנו אלא א"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי ליה. **בקדשי מזבח** - כגון חטאת העוף. **הכי נמי** - דחייב לכסות הואיל ושחיטה ראויה הן שנאכלות לכהנים ומתניתין בעופות שהקדישן לבדק הבית ושחטם דאסורים בהנאה ומשום דשחיטה שאינה ראויה פטר להו מכיסוי.

דף פד.א

וליפרקינהו - ויהיו מותרים באכילה והדר ליכסייה לדם. **בעינן העמדה והערכה** - אין פודין את הקדשים לאחר מיתה מפני שכתוב בהן (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן (והריס) [והעריך] אותה הכהן ולאחר מיתה אינה יכולה לעמוד. **וכמאן** - מוקמת למתניתין דתרצת לה בהני תרי טעמי שחיטה שאינה ראויה לאו שחיטה היא ובעינן העמדה והערכה. **אי כר"מ דאמר** - בפ"ב דתמורה (דף לב ע"ש). **הכל היו בכלל העמדה והערכה** - אחד קדשי מזבח שנפל בהם מום ואחד קדשי בדק הבית. **האמר** - במתני' (לקמן חולין דף פה) השוחט ונמצאת טריפה חייב לכסות אלמא שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. **ר"ש** - סבירא ליה התם קדשי מזבח בכלל העמדה והערכה קדשי בדק הבית לא היו. **רבי היא** - מתניתין רבי סתמה לפי דעתו ונסיב מילתיה כי הני תרי תנאי בחדא כמר שראה דבריו של זה בזו ושל זה בזו. **והשתא דאתית להכי** - דדרשינן כה"ג. **אפילו תימא בקדשי מזבח** - ודקאמרת ליגרריה וליכסייה אמר קרא כו'. **מה חיה** - סתמא אינה קדש שאינה ראויה להקריב. **אוציא תורים ובני יונה** - מדין כסוי ואפילו הן של חולין. **הואיל ויש במינן קדש** - אלא לא גרסי'. **לא חלקת בה** - דכולן חייבות בכסוי דהא אין בה קדושה. **אף עופות לא תחלוק בהם** - לומר מין זה חייב ומין זה פטור ומיהו חולין בעינן כחיה. **לסימנין** - שאין סימני חיה מפורשת - אלא בבהמה כתיב (דברים יד) כל בהמה מפרסת פרסה וגו'. **אימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי** - דהא ילפינן בבהמה המקשה (לעיל חולין דף ע) דאף בהמה בכלל חיה. **אלא מעתה יטבילו בו** - כיון דמים אקרי. **אך מעינן**

ובור - בפרשת שרצים כתיב דמשמע אך מעין ובור יטהר את מי שנטמא בשרצים. **אבל דם דאקרי מים ה"נ** - דמטבילין. **זוחלין** - שאר משקין שנתנן במקום מדרון והזחילן למקוה דאילו גבי מים קי"ל בתמורה בפ"ק (דף יב) השאיבה מטהרת ברבייה והמשכה אם רבו מי גשמים עד כ"א סאין ממשיך לתוכן שאובין בזחילה י"ט סאין. **תלת מיעוטי** - דמים אכולהו קאי. **מעין מים** - ולא שאר משקין ואפילו זוחלים. **בור מים** - ולא שאר משקין ואפילו מכונסין. **מקוה מים** - ולא דם. **אלא בהזמנה הזאת** - כאילו הוא צד שאינה מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר תדיר שלא יעני. **מבקרך** - אם יש לו בעדרו יקח ואם לאו לא יקנה בשוק. **כל בקרו** - אם אין לו אלא שור אחד יזבחנו. **לפסו** - לקדרתו לשון אילפס. **משקל ליטרא ירק** - אבל בשר לא יאכל. **דגים** - היו בזול במקומם יותר מן הבשר. **ישפות** - כשנותנין קדרה על הכירה קרי שפיתה. **ואינך אימת** - אלו האחרים שאמרו ליטרא דגים וליטרא בשר אימת יאכלוה אם לא בכל יום. **לחוש** - ולהסתפק במזונות קלים. **אבא ממשפחת בריאים** - רבי יוחנן קרי לרב אבא. **כגון אנו** - שאין אנו בריאים. **מי שאין לו אלא פרוטה יריצנה לחנוני** - ולא יסגף עצמו בעינוי ויצטרך לבריות יותר. **אמר רב נחמן כגון אנו** - רב נחמן אחר דורו של ר' יוחנן היה ותמיד העולם היה משתנה והולך ולא היה בריא כאותן שבימי רבי יוחנן ולפיכך הוא אומר כגון אנו דאפילו אין לנו הפרוטה עלינו ללוות ולאכול. **כבשים ללבושך** - מקרא הוא בספר משלי קנה לך צאן ויהא לך הגיזין ללבוש. **ויקח עתודים** - צאן שיש לו מהם חלב לפרנסה וגיזין ללבוש. **דיו לאדם** - הכי משמע די חלב עזים די לך בחלבם ולא תשחטם ותאכלם. **תן חיים לנעורותיך** - לבני ביתך למד דרכי חיים להסתפק במזונות קלים.

דף פדב.

כסא דחרשין ולא כסא דפושרין - טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים פושרין שרעים הם לגוף. **ציביא** - שרשי עשבים ותבלין. **ציץ** - הרתיח. **מי שהניח לו אביו מעות** - כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו זהו איבודו. **ילבש כלי פשתן** - שהן יקרים ולפי דרכנו למדנו שהעושה אלה מאבד ממון ויזהר אדם מהם. **כיתנא רומיתא** - יקר היה. **בתורי** - ישכור פועלים וימסור להן שוורים שלו לחרוש והם יכחישו השוורים ויסקבום ביערות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לכלום שאינן חוששין לכך. **טוב איש**

חונן - דלים ומלוה אותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על צרכיו ולא בכל תאות לבו. **פחות ממה שיש לו** - פחות מכדי היכולת וילבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתבייש ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת. **לחולה** - שיש בו סכנה. **חייב לכסות** - דכיון דניתנה שבת לידחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מצותה של שחיטה זו. **אישתומא קאמר** - דבר תימה הוא אומר לשון (לעיל חולין דף כא) אשתומם כשעה חדא אשטורדישו"ן . **לישמטו לאמוריה** - יחתכו את לשונו שאמר בה ל"א גרסינן אי דשמא קאמר אם בשמו הוא אומר לישמטו לאמוריה ישמטו את האמורא מלפניו לביישו. **שודאה דוחה שבת** - דאתיא בקל וחומר מה צרעת שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת מילה דוחה אותה כולה במסכת שבת (דף קלב). **אין ספיקה דוחה יו"ט** - כגון נולד בין השמשות דקי"ל בפ' רבי אליעזר (שבת דף קלז) דנימול לתשעה וחל ספק שמיני ספק תשיעי שלו ביו"ט אינו נימול עד עשירי דתנן נולד בין השמשות נמול לתשעה כלומר לספק תשיעי בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה חל יו"ט להיות אחר אותה שבת שהוא עשירי נמול לאחד עשר משום דמילה שלא בזמנה לא דחיא דנפקא לן מהוא לבדו הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה (בסנהדרין) (מסורת הש"ס: [בשבת כ"ד]). **כסוי שאין ודאו דוחה שבת** - לקמיה מפרש. **בגבולין** - דקיימא לן בראש השנה (דף כט) בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה. **וספיקה דוחה י"ט** - דתניא טומטום ואנדרוגינוס חייבים אף על פי שהוא ספק אשה ואינה חייבת. **בריבי** - אדם גדול. **תשובה** - על קל וחומר דרבי יוסי. **מילה אינה בלילה** - אלא ביום דיום כתיב בה (ויקרא יב). **זה אחד מן הדברים** - שהיה רבי חייא אומר שלא היה לו שום תשובה עליהם והא דרבי יוסי חדא מינייהו והא דאהדרו רבנן תקיעת שופר בגבולים תוכיח לא חשיב לה פירכא כדמפרש לקמיה. **ודלמא דעבר ושחט** - לבריא דלא ניתנה שבת לידחות קאמר דלא יכסה אבל לחולה דניתנה שבת לידחות שרי. **דומיא דמילה** - על כרחך בחולה קאמר דומיא דמילה דברשות ותיובתא היא לרב עינא. **ספק י"ט וספק חול** - כגון שני ימים טובים של ראש השנה שהאחד ספק.

דף פה.א

אלא ספק איש - ודוחה יום טוב גמור. **ור' יוסי** - דלא חשיבא ליה הא פירכא

משום דאזיל לטעמיה דאמר אפילו אשה ודאית תקעה ואע"ג דלא מיחייבא אבל בכסוי דאילו ידעינן דבהמה היא ביו"ט אסור לכסות כוי מספק לא מחללין עליה יו"ט. **סומכות רשות** - ואע"ג דלא מיחייבא ולא אמרינן עבודה עובדת בקדשים והכא נמי לא אמרינן מחללת יום טוב היא. **ולמאי דקאמרי רבנן נמי** - דאשה אסורה לתקוע וטומטום דספק הוא דוחה אית ליה פירכא לתשובה שלהם. **מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש** - לפיכך ספיקה דוחה יום טוב בגבולין. **תאמר בכסוי** - שאין ודאו דוחה שבת כלל. **הא בשאר לילי נהגא** - בתמיה. **מתני'**. **חיה ועוף הנסקלין** - כגון שנרבעו ונגמר דינן ושחטן. **וחכמים פוטרין** - דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואע"ג דבכסוי שפיכה כתיבא אפילו הכי אשר יאכל כתיב וטעמיה דרבי מאיר מפרש בגמרא. **גמ'**. **ראה רבי דבריו של רבי מאיר באותו ואת בנו** - דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה לחייבו. **ושנאה בלשון חכמים** - כדתנן בה (לעיל חולין דף פא) רבי שמעון פוטר וחכמים מחייבין ובכסוי תנן ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין ולקמיה מפרש ואזיל מאי שנא דראה אלו כאן ואלו כאן. **מה להלן שחיטה ראויה** - כדכתיב (בראשית מג) כי אתי יאכלו. **ושב הכהן ובא הכהן** - בנגעי בתים כתיב וילפינן מינה גזירה שוה בתורת כהנים נאמר ושב הכהן ונאמר ובא הכהן מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף ביאה כו' וכבר פירשתיה יפה בעירובין (בכיצד מעברין) (מסורת הש"ס: [במי שהוציאוהו]) (דף נא). **בשחוט חוץ** - כתיב (ויקרא יז) דם שפך.

דף פה.ב

לא לכל אמר רבי מאיר - לא לכל הדברים אמר רבי מאיר שמה שחיטה כדמפרש דמודי ר"מ שאינה מתירתה באכילה ולקמן פריך פשיטא. **בן ט' חי** - דלאו ירך אמו הוא כולי האי ולענין שחיטה משתרי בשחיטת האם. **סד"א** - האי נמי נשתרי בשחיטת הטרפה. **קמ"ל** - דאינה מתירתה ובעי למשחטיה ושחיטת עצמו מתירתו כדקי"ל (לעיל חולין דף עד) דארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא בבן תשעה חי. **והא אמר ר"מ** - בפרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עד). **בן פקועה** - אפילו היא כשרה טעון שחיטה. **לא צריכא** - הא דר' אבא אלא משום דרבי סבר לה כר' מאיר באותו ואת בנו כדאמר לעיל. **וסבר לה כרבנן** - בבן פקועה דלא שמעינן ליה דפליג, מהו דתימא כיון דבן ט' הוא ושחיטת עצמו מתירתו אפילו לרבי שמעון כדקי"ל בפרק בהמה המקשה

(שם חולין דף ע"ד) ארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא הילכך לאו ירך אמו הוא לאיתסורי משום טרפות דידה ואימא לרבי דסבר ליה כרבי מאיר תהני ליה שחיטת אמו ולא ליבעי למשחטיה דהא שחוטה היא קמ"ל. **את הטרפה** - כגון נחתכו רגליה טרפות הניכר. **ונמצאת טרפה** - בבני מעיין. **מתיר בהנאה** - דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולא קרינא בהו חולין שנשחטו בעזרה דזביחה כתיב בהו (דברים יב) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח כו' (קדושין דף נז). **וסבר ר' שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא** - מוזבחת כדפרשינן דקבעי שחיטה ראויה דאי רבנן וטעמא דאסירי משום דמאן דחזי דנשחטו בפנים סבר קדשים נינהו וחזי דקאכלי להו בחוץ ואתי למשרי אכילת קדשים בחוץ מה לי ראויה ומה לי אינה ראויה הא אתי לאתהנויי מקדשים פסולים. **אין והתנן** - בניחותא. **וכן חיה** - אע"ג דכולי עלמא ידעי דלאו קדשים נינהו. **היינו דגזרינן חיה אטו בהמה** - אטו סיפא נקט האי לישנא דהא ודאי מהיכא דאיתרבי בהמה בקדשים איתרבי חיה וה"ק אפילו לא כתיב בדין הוא דנגזור. **יאניבא** - תולעת האוכלת פשתן טי"ש בלע"ז. **על בוביתא דמיא** - מי המשרה שהפשתן שם. **דמורת דמא** - יריח התולעת ויברח ששונא הוא לדם עוף. **והיכי עביד הכי** - דלא מכסי ליה. **וצריך לדם** - כגון זה. **חייב לכסות** - ולא יעשה ממנו צרכיו. **כיצד הוא עושה** - ויהא פטור מן הכסוי. **נוחרו** - חונקו. **עוקרו** - עוקר סימנים. **צא טרוף** - עשהו תחלה טרפה ואח"כ שחוט דתיהוי שחיטה שאינה ראויה. **צא טרוף א"ל** - רבי לר"ח. **זו היא שחיטתו** - וצריך כסוי. **כאשר צויתך** - מכלל שנצטוה בעל פה הלכות שחיטה שהרי בתורה לא מצינו שצוהו.

דף פ.א.

לא מיבעיא קאמר - רב דימי מודה הוא בנחירה דלא בעי כסוי אלא הכי אמר רב דימי דבצא טרוף סגיא וכל שכן בצא נחור. **אימא זו היא שחיטתו** - קא משמע לן צא נחור ורבי לטעמיה דאמר יש שחיטה לעוף מכאשר צויתך. **ומי נפל יאניבא בכיתניה** - דרבי חייא. **בני הגולה** - לאו אנשי כנסת הגדולה קאמר אלא בהנך דורות אחרונים קאמר שהתחילו ללקות בני ארץ ישראל בינים ופשתנם מפני שנתקלקלו דורות ומשעלו מבני בבל לכאן שהיו חסידים פסקו כאן הזועות. **ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו** - שבזכותם באתה טובה זאת, רבי חייא ובניו מבבל עלו כדאמר' בשילהי פ"ק דסוכה (דף כ).

זיקים וזעות ורעמים ורוחות - מפרש בברכות בהרואה (דף נט) דכולן לקללה. **זעות** - הארץ מזדעזעת. **רוחות** - זעפא אשטרוביי"ל. **כדרב יהודה** - דאמר זכותא דצדיקי לאחריני מהני ולא לדידהו בהאי עלמא. **חנינא בני** - הוא רבי חנינא בן דוסא ובימיו היה קול זה יוצא. - די [לו] בקב חרובין - מתפרנס בצער ובצמצום. **מתני'**. **ואחרים רואין אותן** - דאמרן בריש מכילתין חולין (דף ב) דשחיתתן כשרה אותן אחרים חייבין לכסות כדתנן לקמן חולין (דף פז) שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות. **פטור מלכסות** - וטעמא מפרש בגמ' דר"מ חשיב ליה כנבלה גמורה. **וחכמים אוסרין** - שמא יפה שחטו והויא לה שחיטה מעלייתא. **שאינו סופג** - דהתראת ספק היא. **גמ'**. **מאי שנא רישא דלא פליגי** - וליחייבו לכסות מספק. **סיפא אמרי בשרא הוא דלא מבעיא ליה** - הרואה שאין שוחטין בנו אחריו אין מבין שמשום אותו ואת בנו הוא אלא אומר אינו צריך לבשר. **רישא נמי** - ליחייבוהו לרואה לכסות מספק ואפ"ה לא אתי למיכל מיניה דאמרי כסוי זה אינו אלא כדי לנקר חצרו. **הכי גרסי' שחט באשפה מאי איכא למימר** - שחט באשפה הכל יודעים שהכסוי לאו לנקר הוא. **אם בא לימלך** - לבית דין הרואה ששחטו והדם מגולה ואמר כלום אני חייב לכסות ואנו אומרים לו כסה אומר בלבו שהיא שחיטה ואתי למיכל. **סיפא נמי בא לימלך** - מה אני לשחוט אחריהם את בנו ואנו אומרים לו אסור הוא סבור שהיא שחיטה. **אלא רבנן** - לאו להכי חיישי וברישא נמי פליגי. **לחומרא** - במלתא דספיקא אזלינן לחומרא. **מחייב** - מלקות דסבירא ליה ודאי נבלה היא והאוכלה לוקה. **מאי איריא רוב אפילו מיעוט** - מעשיהם מקולקלין ורובן מתוקנין הוה פשיטא לן דנבלה היא לר"מ דהא שמעינן ליה דחייש למיעוטא וסמוך מיעוטא לחזקה שבהמה זו בחזקת איסור אבר מן החי היתה עומדת ולא נודע לך שנשחטה. **ואיתרע ליה רובא** - תקון מעשיהם. **דתנן** - כי האי גוונא. **שדרכו של תינוק לטפח** - ידיו באשפות ששרצים מצויים שם וטימא את העיסה שאנו רואין שנגע בה.

דף פו.ב

ואיתרע ליה רובא - אלמא אמרינן הכי וה"נ למה לי רוב. **ומשני אם אמרו ספק טומאה לטהר** - ע"י חזקה ומיעוט. **יאמרו ספק איסור להתיר** - הילכך אי לאו דרוב מעשיהם מקולקלין דאיכא רובא וחזקה לא היה מתיר לשחוט אחריהם דר"מ חייש למיעוטא ושמא יפה שחטו. **הי מינייהו דאחריתא** - איזו

מן ההוראות אחרונה דסמכינן עליה דנימא הדר ביה מקמייתא. **ואתי לאיטרודי** - שמא לא תהא ברור השמועה לאותם שבפנים להשיב לשואל ואם הייתם שם הייתם אומרים אותה. **לא שבקתון דאישייליה** - לא הייתי יודע שהיתה שאלה זו בפנים בעודי אצל רבי אבא והייתי שואלו. **ת"ש** - דשלח רבי אלעזר הווי יודעים שהורה רבי כרבי מאיר והאחרת לא חש להודיעם. **מתני'**. **שחט מאה חיות כו'** - מפרש טעמייהו בברייתא בגמרא. **גמ'**. **כל משמע חיה** - הכל משמע. **בין מרובה** - חיות הרבה. **בין מועטת** - אחת. **חיה או עוף** - הפסיק זה מזה להטעין כסוי לכל אחד ואחד. **מיבעי ליה לחלק** - דאי לאו או הוה אמינא אין צריך כסוי אלא א"כ שחט שניהן. **לענין ברכה** - על השחיטה אין צריך לברך לאחר כסוי. **קאים עלייהו** - משמש בסעודה היה. **הב ליבריך** - מזוג כוס לברכת המזון וחזרו ונמלכו ואמרו מזוג לשתות. **כיון דאמר הב ליבריך** - גליא בדעתיה דגמרה סעודתא ואסור לשתות עד שיברך לפניו שאין מצטרפת לסעודה ראשונה. **כיון דאיטפל לכסוי** - הפסקה היא מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה.

דף פזא

מישתא וברוכי בהדדי לא אפשר - הלכך כי אמר הב ליבריך נתנו דעתם לפסוק מלשתות אבל זה אע"פ שיודע שיכסה דם ראשון לא הסיח דעתו מן השחיטה וכל שעתא זמן שחיטה היא לו אפילו בשעת כיסוי אפשר דשחיט בחדא ידיה ומכסי בחדא ידיה. **גמ'**. **ואומר לבני ישראל** - בפרשת כסוי הוא. **במה ששפך** - בידו. **שלא יכסנו ברגל** - גרסינן. **ליתן לו** - מפני שהפסידו שכר ולקמן בעי שכר מצות מעשה או שכר הברכה. **ברכת המזון** - ד' ברכות הן ואיכא ארבעים זהובים ואי בתר מצוה אזלת כו' חדא מצוה היא. ה' **צבאות שמו** - אלמא חדא הוא דבראינהו. **נקוט לי זימנא** - תן לי זמן. **כי הוה בעי** - רבי מיברך כשהיה רבי רוצה לסעוד. **אמרו ליה** - בני ביתיה ההוא צדוקי שקבעת לו זמן קאי אבבא. **אמר** - רבי על עצמו מקרא הזה. **ויתנו בברותי רוש** - בסעודתי נותנין מרה. **לבסוף** - אישתכח דלאו איהו הוא אלא צדוקי אחר הבא לבשרו על הראשון שעלה לגג ומת. **ארבעים זהובים** - שכר ארבע ברכות שענה אחריהם אמון. **לאותה משפחה** - של מבשר. **דאמר מר** - באלו מציאות (ב"מ דף לא) השב אפילו מאה פעמים משמע ותשיבם מפקינן לדרשא אחרינא הכא נמי וכסה טובא משמע. **כתיב מיעוטא** - אי הוה כתיב

וכסה הוה משמע שיהא נכסה כל שעה ואפ"ל מאה זימנין אבל וכסהו מיעוטא הוא כסוי זה ותו לא. **פטור מלכסות** - דהא מכוסה ועומד הוא. **הא אידחי ליה** - מכסוי דהא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות. **אין דיחוי** - אין אמרינן דחוי אצל מצות וכי אמרינן דיחוי בפסול קרבן הוא דאמרינן. **חייב לכסות** - אף על גב דלא חזר ונתגלה. **מתני'**. **נתערב ביין** - שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו. **רואין אותו** - יין כאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות. **נתערב בדם הבהמה** - דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה.

דף פזב.

או בדם החיה - בדם היקז של חיה. **רואין אותו** - שאינו טעון כסוי. **כאילו הוא מים** - ואם היה הדם הזה של שחיטת החיה והעוף ניכר בו חייב לכסות. **אין דם מבטל דם** - ואפילו אין מראית דם ניכרת במים כמות דם בהמה זה אין דם החיה בטיל דקסבר מין במינו לא בטיל. **דם הניתז** - חוץ לגומא. **גמ'**. **תנן התם** - בשחיטת קדשים. **כשר** - לזריקה. **נתערב בדם הבהמה** - של חולין. **או בדם החיה** - ממש דסתמא חולין. **רואין אותו** - לדם הפסול. **כאילו הוא מים** - ואם היה דם הכשר ניכר בו כשר. **לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם** - לפיכך כל טיפה וטיפה כשנפלה בטלה הלכך עד שלא תהא בו מראית דם כשרה. **אינו כן** - שאפילו נפל דם לתוך מים חייב לכסות שאע"פ שבטל ונדחה ראשון ראשון אפ"ה כשהלך ורבה עד שנהפכה מראית המים לדם חזר דם הבטל וניעור וחשוב דם ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה שאין תורת דיחוי אצל מצות. **כל מראה אדמומית** - כל זמן שיש בדם מראה אדמומית הוי דם לכפרה ולזריקה ולהכשיר את הזרעים ולקמיה פריך אי מים הוא נמי אכשורי מכשרי. **שתמדו** - שערבו עם מי גשמים שאינם מכשירים אלא היכא דאחשבינהו לירד על הפירות והכא משום דם דהוי משקה אע"ג דלא אחשבה לירד על הפירות מכשיר דתנן (מכשירין פ"א מ"א) כל משקה שתחלתו לרצון שנחשב למאומה אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר. **ופרכינן מי גשמים נמי כיון דשקיל** - במנא. **ורמי** - לתוך הדם אחשבינהו לכך. **בצללתא דדמא** - באותן מים שהם מן הדם עצמן כשהוא נקרש יש סביבותיו צלול כמים ואם יש בו מראית דם מכשיר ואי לא לא. **ענוש כרת** - האוכלו. **והוא דאיכא כזית** - דם גמור. **ומטמא באהל** - כל זמן שיש בו מראית דם אם של מת הוא. **והוא דאיכא רביעית** - מן הדם גמור והוא שיעור לטומאת אהל דכתיב (במדבר ו)

על נפש מת ובשיעור רביעית הנשמה תלויה. **משקה המת** - כגון דמעת עינו וחלב אשה. **כל מראה אדמומית שבו מטמא** - כלומר צללתא דדמא כל זמן שמראהו אדום טמא. **משקה טבול יום** - אותן משקין היוצאים ממנו הרי הן כמשקין שהוא נוגע בהן.

דף פחא.

ואלו ואלו אין מטמאין - דלא גזור בהו רבנן טומאה. **ואלו ואלו תחלה** - שאפילו שני מטמא משקין להיות תחלה כדתנן (לעיל חולין דף לד) כל הפוסל את התרומה דהיינו שני מטמא משקין ועושה אותן תחלה חוץ מן הטבול יום. **תחלה** - ראשון לטמא שני והשני שלישי. **חוץ ממשקה שהוא אב הטומאה** - כגון שלשה מעיינות הזב המנויין במס' נדה בפרק דם הנדה (דף נד) שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים, זובו ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו של כל אדם דילפינן מרוק דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב מה רוק שהוא מתעגל ומתאסף יחד ואחר כך יוצא אף כל שהוא מתעגל ויוצא ומשקין אחרים יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה לפי שאינם מתעגלים ויוצאין כרוק ואלו הן דמעת עינו דם מגפתו וחלב האשה. **שרץ** - כגון מימי רגליו של שרץ הנמצאים בשלפוחית שלו. **הכי גרסינן מאי לאו קלין שרץ וזב וחמורין מת** - מת חמור הוא שהוא אבי אבות הטומאה. **לא קלין שרץ וחמורין זב** - אבל משקה המת טהורים חוץ מדמו שהוא מטמא מן התורה כדכתיב (במדבר ו) על נפש מת. **מאי שנא זב דגזור רבנן** - מיהא טומאה מתחלה במשקין שאינן אב הטומאה מעיינות ומאי שנא מת דלא גזור. **זב** - לפי שהוא חי לא בדילי אינשי מיניה ועוד שאינו ניכר לכל. **אמר רבי יהודה כו'** - לקמיה מפרש טעמיה. **אגפיים** - כותלי בית השחיטה ולשון אגפיים כמו אגפי המים גדותיה. **אבל כסה דם הנפש כו'** - ושלש מחלוקות הן רבנן סברי כוליה בעי כסוי ולרבי יהודה אפילו דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקצתו כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות ואפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר ולרבן שמעון בן גמליאל דם הנפש כוליה בעי כסוי. **רבנן סברי דמו כל דמו** - משמע. **מתני'** **חרסית** - שחיקת חרסים. **מגופה** - שעל פי חבית. **גמ'** **איכא בינייהו דצריך ולא צריך** - ללישנא קמא דאמר אין צריך קרי חול הדק ומותר האי נמי בכלל אין צריך הוא ותורת חול הדק עליו ומותר - וללישנא בתרא דקרי חול הגס ואסור כל שצריך לכותשו האי נמי בכלל צריך לכותשו הוא

וחול הגס שמו ואסור. **דמיפריך איפרוכי** - ביד. **נעורת** - ארישט"א שמנערין מן הפשתן .

דף פ.ח.ב.

נסורת - שמגררין נגרים במגירה פגומה וקוצצים בה עצים והיא משרת נסורת דקה כעפר. **ת"ל וכסהו** - בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לבתר עפר אבל השתא מדריש וכסהו באנפי נפשיה. **ושחיקת כלי מתכות** - דלא איקרי עפר. **סובין** - שהנפה קולטת. **מורסן** - קליפה היוצאת כשכותשים במכתשת. **לאחר שריבה הכתוב ומיעט** - שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר כל הנך דלעיל מין עפר נינהו מה עפר מיוחד שמגדל צמחין אף כל שמגדל צמחים וכל הנך קים להו לרבנן שמגדלין צמחין. **מידי אחרינא לא** - ואע"ג דמגדל צמחין. **כלל הצריך לפרט** - דלא סגי ליה לכלל בלאו פרטא דאי הוה כתיב וכסהו הוי משמע יכפה עליו את הכלי כדקתני רישא ואיצטריך עפר להורות שאין כסוי זה אלא בדבר המתערב ונבלע בו כגון עפר וכיוצא בו וכי דיינינן ליה בכלל ופרט היכא דכללא לא משתמע אלא בחד עניינא ומרבי מילי טובא והדר אתי פרט למעוטי כל מילי דכלל אבל הכא דמשתמע כלל בתרי ענייני ב' כסויין שאין דומים זה לזה כגון כסוי דבר שלם כגון כלי וכסוי דבר דק כגון עפר תו לא אתי פרטא אלא לפרושי כסוי קמא דלאו בדבר שלם הוא ולא למעוטי לגמרי. **כלל הצריך לפרט** - ללמוד כלל מן הפרט כדאמר' (מו"ק דף כא) רבים צריכין לו תלמיד וצריך לו רבו (ב"מ דף לג) ודוגמתו שנינו בבכורות (דף יט) מכלל הצריך לפרט כיצד קדש לי כל בכור יכול אפילו נקבה במשמע ת"ל זכר אי זכר יכול אפילו יצאה נקבה לפניו הוה ליה בכור לזכרים תלמוד לומר פטר רחם הרי פרט שהכלל צריך ללמוד הימנו. **אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח** - למעוטי ארץ מליחה. **האי בורכא** - אינו עיקר לשון בור. **במדבר** - ארץ ציה שאינה מצמחת. **דינר זהב** - לקמיה יליף ועפרות זהב לו. **שחיקה אין אבנים לא** - לא גרסינן. **אשכתן אפר דאיקרי עפר** - מעפר שריפת החטאת. **השחור** - פחמין כתושין. **נקרת פיסולין** - עפר שמנקרין מן הרחיים. **הזרניך** - אורפימנ"ט. **הנאה ליכא** - במצוה זו דבלאו כסוי נמי הוה משתרי בשר אבל באפר פרה איכא הנאה שמטהרו מטומאתו דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית עפר סוטה מטיל

שלום בין איש לאשתו ונקתה ונזרעה זרע.

דף פ.ט.א.

אם מחוט ועד שרוך - שלא רצה ליהנות מן הגזל. **שרוך** - רצועה. **חוט של תכלת** - לציצית. **רצועה של תפילין** - לקשור. **בשלמא רצועה של תפילין** - איכא הנאה דכתיב ויראו ממך. **אלו תפילין שבראש** - אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך. **מאי היא** - מאי הנאה איכא. **מה נשתנה תכלת** - שהזיקתה תורה לציצית. **שהתכלת דומה לים** - שהחלזון מן הים הוא עולה אחת לשבעים שנה ומראית דמו דומה לים וים אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע לספיר וספיר לכסא הכבוד דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר והוא כעצם השמים אלמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא הכבוד דכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו נזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצות. **הנאכל** - הגוזל ואוכל קשה הוא לעשות תשובה. **כאפרכסת** - טרמוי"א. **לא מרבכם** - לפי שאין אתם מרבין עצמכם אלא ממעטין לפיכך חשק בכם כי אתם המעט ממעיטין עצמכם בענוה. **נמרוד** - מלך בדור הפלגה היה ולכך נקרא שמו נמרוד שהמריד כל העולם במלכותו על הקב"ה. **מושב אלהים ישבתי** - שבנה לו שבעה רקיעים של נחשת ועלה וישב עליהם. **תולה ארץ** - על זכות אותן שנחשבו לבלימה. **שבולם עצמו** - סוגר את פיו ודומה לו בבכורות (דף מ) פיו בלום ורגליו מבולמות. **ומתחת** - מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם. **האמנם אלם** - אומנות יפה היא האילום אבל צדק דהיינו דברי תורה אותו תדברון. **מישרים** - כמישור ארץ חלקה שנוחה לידרס. **בעפר עיר הנדחת** - קס"ד אפר שריפתה. **והא איסורי הנאה נינהו** - דכתיב לא ידבק וגו' ובעיר הנדחת כתיב. **עפר עפרה** - עפר קרקעה. **ורבא אמר** - אפילו בעפר עפרה נמי מותר שכסוי הדם מצוה ולא הנאה שהמצות שנתנו לישראל לא ליהנות נתנו להם לא לשם הנאה נתנו להם אלא גזירת מלך היא עליהם. **לא אם תקע יצא** - דלאו הנאה היא ולכתחלה מיהא לא יתקע משום דמאיס.

דף פ.ט.ב.

שיעורא בעינן - בשופר כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן כדאמרין בראש השנה (דף כז) לולב מפרש במסכת סוכה (דף לב) שיעור הדס וערבה

שלשה טפחים ולולב ארבעה ועבודת כוכבים כיון דלשרפה קיימא כל העומד לישרף כשרוף דמי הלכך שיעורא הוא דכתותי מכתת אבל הכא כמה דשריף ומיכתת מעלי לכסוי ומשום הנאה ליכא דמצות לאו ליהנות ניתנו. **הדרן עלך כסוי הדם. מתני'. גיד הנשה, ובמוקדשין - לקמן חולין (דף צ) פליגי בה איכא למאן דאמר אפילו בעולה ואיכא למ"ד בקדשים הנאכלין. שאין לו כף - בגמרא מפרש אית ליה ולא עגיל. כף - פוליפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף. כף - שעל גב הירך. ונוהג בשליל - בן תשעה חי הנמצא בבהמה. וחלבו - של שליל מותר. ואין הטבחים נאמנים - לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו. גמ'. איסור גיד - נוהג בבהמה משעה שנוצר. יש בגידין בנותן טעם - בבשר ואשמעינן האי תנא דהאוכל גיד הנשה של מוקדשין לוקה שתים אחת משום גיד שאפילו עץ הוא התורה חייבה עליו ואחת משום מוקדשין שיש בו טעם ונהנה מן המוקדשין ושמעינן מינה תרתי חדא דיש בגידין בנותן טעם וחדא דאיסור חל על איסור ולאפוקי ממאן דאמר בהאי פירקא (לקמן חולין צט) אין בגידין בנותן טעם. א"כ - הכי איבעי ליה למתני מוקדשין נוהגות בגיד. אלא - אשמעינן האי תנא דאין בגידין בנותן טעם והכי קאמר איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין אבל איסור מוקדשין אין בו. אם יש בו בנותן טעם - שיערו חכמים בששים כל נותן טעם סתם. בולדות קדשים - בהמת שלמים שילדה ואשמעינן תנא דמתניתין דלא תימא איסור מוקדשין קדים וגיד אינו נוהג בשליל וכי מטי לידה לא אתי גיד חייל עליה דאין איסור חל על איסור אלא תרוייהו חיילי דקסבר ולדות קדשים משעת יצירתן במעי אמן הן קדושים וגיד הנשה נוהג בשליל ואשתכח דביצירת העובר חלו שניהם. מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן - דאי מרישא שמעינן דנוהג בשליל סיפא למה ליה למתנייה. ה"ק כו' - כלומר רישא ודאי אשמעינן דנוהג בשליל דאי אין נוהג בשליל קדים ליה איסור מוקדשין ותו לא אתי איסור גיד וחייל עליה והדר תנא פלוגתא לאשמעינן דדבר זה שהשמיענו תחלה נוהג בשליל לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת רבי יהודה ורבנן. הנזיר מגלח - שאם נטמא לאחר שמנה מקצת נזירותו סותר כל מה שמנה ומגלח וחוזר ומתחיל ומונה כדכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו. על המת כו' - אבל לא על שאר טומאות כגון נבלה ושרץ דמת כתיב בפרשה (שם במדבר ו) וכי ימות מת עליו. לנפל - שכולו**

קיים ועדיין לא נתקשרו איבריו בגידן שהרי כל איבריו נוצרים ועדיין אין עליו כזית בשר.

דף צ.א

אלמא איסור מוקדשין קדים - דמשעה שנוצר הוא קדוש ועדיין לא נוצר הגיד דהא חזינן דיצירת עובר קודמת ליצירת גיד. **ומשנינן אע"ג דאיסור מוקדשים קדים אתי איסור גיד וחייל** - הואיל ואיסור חמור הוא שנוהג בבני נח כדקתני מתניתין (לקמן חולין דף ק) והלא לבני נח נאסר גיד הנשה. **ופרכינן מאן שמעת ליה הא סברא** - דנוהג בבני נח רבי יהודה בשילהי מתני' (שם חולין דף ק). **והאי תנא דרישא דמתניתין דלא כרבי יהודה** - דקתני בירך של ימין ושל שמאל ואילו רבי יהודה שמעינן ליה לקמן דאמר אינו נוהג אלא באחד. **סבר לה כוותיה בחדא** - דנוהג בבני נח. **ופליג עליה בחדא** - דנוהג בשתי יריכות. **אימור דשמעת ליה לר' יהודה** - דאמר דמשום חומריה דגיד דנוהג בבני נח חייל נמי איסור אחרינא. **בטמאה** - שמעת ליה דאתי איסור גיד וחייל איסור טמאה דאע"ג דאיסור טמאה ממעי אמה ואיסור גיד אינו עד שיולד דהא רבי יהודה אין נוהג בשליל קאמר במתניתין אפילו הכי חייל גיד אטמאה משום דאיסור טמאה לאו בעלמא הוא ואיסור גיד חמור שכן נוהג בבני נח. **קדשים דאיסור כרת** - שעל ידי קדשים בא לידי כרת כגון אכלו בטומאה או פגול ונותר. **מי שמעת ליה** - דחייל גיד עליהו. **אלא הכא במבכרת עסקינן** - דלא קדוש ולד אלא ברחם ביציאתו ואשמעינן תנא דידן דאע"ג דאין גיד נוהג בשאר מוקדשים דהא איסור מוקדשים קדים כדאמרת דיצירת עובר קודמת ותו לא אתי איסור גיד וחייל אפילו הכי יש מוקדשים שהגיד נוהג בהן כגון בכור ממה נפשך אי נוהג בשליל איסור גיד קודם ותו לא פקע ואי אין נוהג בשליל תרוייהו בהדי הדדי אתו. **ואיבעית אימא בולדות קדשים** - ואשמעינן תנא דידן דלא קדשי במעי אמן אלא בהוייתן ביציאתן הילכך איסור גיד נוהג בכולן משום דאיהו קדים דנוהג בשליל ותו לא פקע דלא תימא במעי אמן קדושים ואיסור מוקדשין קדים כדאמרן בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידן ותו לא אתי איסור גיד וחייל להכי נקט בהוייתן משום לישנא דקרא דילפינן מיניה קדושת ולדות קדשים בפ"ב דבכורות (דף יד) רק קדשיך אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הולדות. **הנאכלים** - חטאת ואשם ושלמים. **שאין נאכלין** - עולה. **להלקותו** - לקי אם אכלו.

להעלותו - למזבח אין איסור גיד נוהג כדאמרינן לקמן דלא כתיב ולא יאכל המזבח. **לישנא אחרינא כאן לחלצו כאן להעלותו** - מאן דאמר אין נוהג בעולה לחלצו קאמר שאינו מצווה לחלצו מן הירך ומאן דאמר נוהג להעלותו קאמר דאסור להעלותו בפני עצמו אם פירש מן הירך. **רב נחמן בר יצחק אמר לחלצו פליגי** - דמ"ד נוהג קסבר מצוה לחלצו וללישנא קמא להעלותו פליגי מ"ד נוהג קסבר להעלותו נמי אסור עם הירך כדפליגי רבי ורבנן לקמן דלרבי שרי כדמוקי לקמן אליבא דרבי כי איצטריך קרא למשרי גיד הנשה במחובר ולרבנן אסור דבעינן מן המותר לישראל. **הכל** - רבויא הוא. **אפילו פרשו** - מן הבשר הנך גידין בגידין המותרין קאמר דומיא דעצמות. **ומאן שמעת ליה כו'** - כלומר והך מתניתי' לאו דברי הכל היא אלא רבי היא ופליגי רבנן עליה וכדתניא כו' ומפלוגתייהו שמעינן דלרבי גיד הנשה מותר ולרבנן אסור כדמפרש ואזיל. **ומה אני מקיים הבשר והדם** - ולא גידין. **בפוקעין** - מעל האור אשקלנ"ט. **מידי דהוי אראשה של עולה** - דצריך שיקריבנו שלם כדכתיב (ויקרא א) ואת הראש והרי עצמות הרבה יש.

דף צ.ב.

ממשקה ישראל - מקרא הוא בספר יחזקאל שה אחד מן הצאן מן המאיתים ממשקה ישראל ולענין קרבנות ונסכיהם כתיב ומפרשינן ליה בפסחים בפרק אלו עוברין ([דף מח]) מן המותר לישראל אבל גיד הנשה לא - וכי רבי קרא פרשו דהיתירא רבי ולא מחוברין דאיסורא. **מידי דהוה אחלב ודם** - דאסורין לאכול וקרבים לגבוה וכי כתיב מן המותר לישראל למעוטי טרפה אבל מין הבשר קרב כולו. **מצותן בכך** - חלב ודם הוא עיקר הקרבן. **חולצו (מן התפוח) (מסורת הש"ס: [לתפוח])** - חולצו מן הירך ומשליכו לתפוח צבור האפר שבאמצע המזבח שהיו גורפין האפר תמיד וצוברין שם וכשהוא רבה מוציאין אותו לחוץ והוא נקרא תפוח כדלקמן בשמעתין. **מרי דיכי** - בעל שמועה זו הבין דברין וכי נאמר לא יאכל המזבח. **שלמים** - שהירך נאכל חולץ הגיד ומכבדו לאמה שבעזרה ואינו מצוה לשורפו משום נותר דכי כתיב שרפה בנותר בדבר הראויה לאכילה כתיב כדכתיב (ויקרא יט) יאכל והנותר ישרף וקשה לי ירך של שלמים למה נחתך בעזרה והלא נאכל בכל העיר ונראה בעיני דחטאת ואשם גרסינן שהן נאכלין בעזרה אי נמי משום חזה ושוק של כהנים והגיד בתוכו ורוב אכילתן ודירתן בעזרה ולשכותיהם ששם היו ישנים

נקט נמי שלמים. **מעלהו** - עם הירך כמות שהיא שלמה ואח"כ חולצו בראש המזבח שגנאי הוא להביא ירך מפורעת למזבח משום הקריבהו נא לפחתך. **כשלש מאות כור** - דשן של צבור גדול שמסלקין לו מן הצדדין קרי תפוח וכן גבי יקב במסכת ע"ז (דף נה) דורכין עם העובד כוכבים בגת ואע"ג שנוטל בידו ונותן לתפוח. **גוזמא** - מילתא בעלמא ולא דווקא דמעולם לא הגיע לשלש מאות כור. **השקו את התמיד** - כשבאין לשוחטו משקין אותו והוא נוח להפשיט. **גוזמא** - דלאו כוס של זהב דווקא. **לשון הואי** - לשון הדיוט שאינו מדקדק בדבריו ומוציא בפיו דבר שאינו ולא שיתכון לשקר אלא לא דק. **בשמים** - אלמא לא דק וכן ותבקע הארץ דאדוניה דנראה מקול ההמון כאילו היא נבקעת אשטורנ"ר בלע"ז. **בשלשה מקומות כו'** - אבל כוס של זהב דתמיד דווקא הוא דאין עניות במקום עשירות. **גפן** - כמין גפן היה עשוי שקורין טרייל"א שמודלה על הכלונסות. **שלש מאות כהנים** - גוזמא. **נירין** - ליצ"ש. **כ"ד חוטין** - מקראי ילפינן במסכת יומא בפרק בא לו כהן גדול (דף עא) שחוטה כפול עשרים וארבעה. **ארכה מ' ורחבה עשרים** - ארכה לגובהו של פתח אולם ורחבה לרחבו שפתח האולם גובהו מ' ורחבו כ' ופרוכת פרוסה נגדו לצניעות בעלמא כך שמעתי ול"נ שאף פרוכת הדביר כך מדתו רחבו לרחבו של היכל שהוא כ' אמה וגבהו לגבהו מן העלייה ועד הרצפה. **ומשמונים ושתים ריבוא** - חוטין לישנא אחרינא ריבות נערות העוסקות בה. **ושלש מאות כהנים מטבילין אותה** - כשהיא נטמאת והיינו לשון הואי דלא בעי כולי האי. **והדעת מכרעת** - לקמיה בעי לה. **מפשט פשיטא ליה** - של ימין. **דעת תורה** - כדיליף לקמיה. **דעת נוטה** - לשון ספק אבל נראה במקצת שושפינשי"ר דסתם הנאבק עם חברו כשהוא נותן ימינו לשמאל חברו וחובקו ידו מגעת מאחוריו עד ירך ימינו. **העצמות והגידין** - של פסח או בשר הנותר ממנו. **ישרפו לששה עשר** - ולא בחמשה עשר דקיימא לן (שבת דף כד) אין שורפין קדשים ביום טוב והנך עצמות כשיש בהן מוח קאמר ומפני ששמשו את הנותר דמוח הוי כבשר ולפיכך טעונין שריפה כנותר עצמו אבל דלאו בר אכילה אין טעון שריפה דכתיב לא תותירו וגו' כל דקרינן ביה לא תותירו קרינן ביה תשרפו ואידך לא. **גידי בשר** - כל גידין הרכין הנפשטים בבשר. **וליכלינהו** - בלילי פסח ולמה מותירן. **ואי בדאיקרי ואיתור** - הא תנא ליה נותר. **אלא גידי צואר** - דקשין כעצמות ודרכן לשיירן על כרחו ואורחא דתנא למתנינהו באנפי נפשייהו כעצמות. **לשדינהו** - לאשפה כיון דלאו בשר

נינהו. **ואמר רב חסדא** - גרסינן. **ואליבא דר' יהודה** - דמספקא ליה הי אסור והי שרי והלכך על כרחיה משייר להו ותרוייהו בעי שריפה לכל חד וחד מספקינן ליה בהיתירא והוי נותר שפיר משום הכי בעי לשויורינהו ולמשרפינהו. **שהוכרו** - לאו דווקא. **נתערבו** - שאין יודעין איזה ניטל מן הימין ואיזה מן השמאל.

דף צ.א.א

רב אשי אמר - מהכא לא תפשוט וטעמא לאו משום ספיקא דגיד הוא אלא מיפשט פשיטא ליה והכא בשומן הגיד קאמר דמותר מדאורייתא. **וישראל קדושים** - העושין סייג לתורה נהגו בו איסור והלכך על כרחיך משייר ליה משום מנהגא ושרפה בעי הואיל ומדאורייתא בר אכילה הוא. **פנימי הסמוך לעצם** - הוא גיד ארוך ונתון לארכו של שופי כשפורעין את הירך ופושט בכל הירך ראשו אחד מחובר בעצם האליה ומשם נפשט לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם. **אסור** - מן התורה. **וחייבין עליו** - מלקות כדיליף לקמן מהירך ועוד שהוא על הכף שהכף הוא בשר עגול הסובב את הקולית דבוקה בה ועל שם שהוא בצד פנימי של ירך צד שכלפי ירך חברתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי. **וחיצון** - גיד קצר הנתון לרוחב השופי בסופו מובלע בכף הסובבת את הקולית והוא נתון בצד חיצון של ירך. **אסור** - מדרבנן. **ואין חייבים עליו** - דלאו היינו על הכף אלא בתוך הכף ובההוא חיצון עסקינן ומשייר ליה על כרחיה ושרפה בעי דהא מדאורייתא חזי. **מזה כזית ומזה כזית** - משל ימין ומשל שמאל ומדנקט אכל מזה כזית ומזה כזית ולא נקט אכל ב' זיתים משניהם ש"מ שתי אכילות ושתי התראות הוו. **אי אמרת בשלמא פשיטא ליה** - משום הכי לקי אימנית. **הכה את זה** - ספק בן ט' לזה וספק בן ז' לזה. **בבת אחת** - בהכאה אחת. **חייב** - דהתראת ודאי היא. **בא הכתוב כו'** - כבר פרשתי באותו ואת בנו דכל מותר התראת ספק היא דכי מתרינן ביה אל תותר מספקא לן אם עובר על התראה ואם לאו דשמא קודם עלות השחר יאכלנו. **משתי בהמות** - מדנקט משתי בהמות כי היכי דניהוי תרוייהו ימניות נקט דאי ימין ושמאל מה לי שתי בהמות ומה לי אחת. **ולר' יהודה איצטריך** - דאע"ג דתרוייהו דאיסורא קא פטר ליה בחד מלקות וטעמא כדמפרש לקמיה שאין בין שניהם אלא כזית ואי מספקא ליה אמאי לקי אפילו חדא דילמא תרוייהו דהיתירא הואיל

ושתיהן ימניות. **אכלו** - גיד שלם חייב כאוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום דבריה הוא וחשיב איסור. **טעמא מאי** - פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין. **ההוא** - הא דכתיב הירך לאשמועינן אתא דבההוא גיד קאי. **דפשיט איסוריה בכליה ירך** - הוא וקנוקנותיו ושרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפנימי הגדול הנמצא בתחלת פריעת הירך. **שחובק את חבריו** - מלפניו. **וידו** - הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חבריו מאחוריו. **כעובד כוכבים נדמה לו** - כסבור היה יעקב שהוא עובד כוכבים וטפלו לימינו כדי שיהא מזומן לאוחזו אם יקום עליו ובירך הסמוכה לו נגע. **טופלו לימינו** - מחברו לימין. **כת"ח נדמה לו** - וחלק לו יעקב כבוד כאילו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא יעקב לשמאל המלאך. **ה"ז בור** - אין בו חכמת דרך ארץ. **ורבנן** - דפליגי אדרבי יהודה ואסרי בתרוייהו קסברי מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו הכהו בשתיהם עד שנשו ממקומם ועלו. **האי בהאבוקו מאי דרשת ביה** - למה לי למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך הנאבקים נגע בו. **נשה ממקומו** - קפץ. **נשתה גבורתם** - קפצה גבורתם. **היו לנשים** - חלשים כנשים. **דבר הנשלח ביעקב נפל בישראל** - בכל ישראל. **ופרע להן בית השחיטה** - שלא יאמרו בשר הנחירה אני אוכל לפי שבני יעקב שומרי מצות היו דאף על פי שלא נתנה תורה מקובלין היו מאבותיהם. **כמאן דאמר** - במתניתין (לקמן חולין דף ק) גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח. **שנשתייר על פכים קטנים** - דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו. **מדקאמר עד עלות השחר** - שמע מינה לא ניתנה רשות למזיק להזיק ביום לפיכך לא הוצרך שמירה. **מכאן לתלמיד חכם כו'** - שהרי יעקב נשאר יחידי והזק.

דף צא.ב

הנה הוא זורה - ווני"ר בלע"ז דכתיב ויהי בשכבו וגו' אמרה לה דעי שאחר שיגמור לזרות לא יבא לביתו לשכוב שגנאי הוא לתלמידי חכמים לצאת בלילה וישכב בגורן. **וישכם בבקר** - ולא קודם היום ואע"ג דלאו יחיד הוה וכ"ש יחידי. **לך נא ראה** - בעת שאדם יכול לראות. **איטליו** - שוק שמוכרין בו בשר. **אימאום** - שם מקום. **שמש הבאה בעבורו שקעה בעבורו** - קודם זמנה ומפרש ואזיל למה שקעה. **כתיב וילך חרנה** - דמשמע דמטא לחרן והדר

כתיב ויפגע במקום דהיינו בית אל דאכתי לא מטא לחרן. **שהתפללו בו אבותי** - האי בית אל לא הסמוך לעי הוא אלא ירושלים ועל שם יהיה בית אלהים קראו בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב (בראשית כד) לשוח בשדה דהכי אמרינן בפסחים (דף פח) אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב מאי שנא יעקב אלא לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה' ולא כיצחק שקראו שדה דכתיב לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית. **קפצה** - לשון (דברים טו) לא תקפוץ את ירך נתקצרה ונתקמצה לו. **ויפגע במקום** - כאדם הפוגע בחבירו שבא כנגדו ודרשינן ליה נמי לשון תפלה כדכתיב (רות א) אל תפגעי בי. **מיד בא השמש** - כדכתיב וילך שם כי בא השמש למה ליה למיכתב כי בא השמש אלא ללמדנו ששקעה קודם זמנה. **מאבני** - משמע טובא וכתיב ויקח את האבן. **נבלעו באחד** - נעשו אבן אחת. **עולים** - משמע כי הדדי ולא זה אחר זה וכן יורדים. **וכי פגעו בהדדי הוו להו ארבעה** - צריך רוחב הסולם להחזיק ארבעתן. **גויתו תרשיש** - דיחזקאל תרשיש ים ששמו תרשיש כדמתרגמינן (יחזקאל א) תרשיש כרום ימא מראה הים וכתיב (יונה א) אניה באה תרשיש. **בדיוקנו של מעלה** - פרצוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב. **בעו לסכוניה** - מחמת קנאה. **נצב עליו** - לשמרו. **שמניף על בנו** - במניפה להצילו מן השרב. **מאי רבותיה** - ארבע אמות משכבו הבטיחו לתת לבניו. **שתהא נוחה ליכבש לבניו** - כד' אמות. **קוביוסטוס** - גונב נפשות. **שלשה כתות** - חדשים מיום אל יום. **אחר שתי תיבות** - שמע ישראל ה' וגו'. **ומלאכים אין מזכירים את השם** - בשירתם עד לאחר שלש תיבות קדוש קדוש קדוש ה'. **כוכבי בקר** - ישראל המשולים לכוכבים. **קתני מיהת** - אחר שלש תיבות ואת אמרת קדוש ה'. **והאיכא ברוך** - דהוזכר אחר ב' תיבות כדכתיב ברוך כבוד ה' ומשני ברוך האופנים הוא דאמרי ליה שהם מכסא הכבוד עצמו וכי אמרינן אנן במלאכים.

דף צב.א

כיון דאתיהיב רשותא - להזכיר דכבר הזכירוהו בקדוש לאחר שלש תיבות של שבת. **אתיהיב** - רשותא לאדכוריה להדיא. **וישר אל מלאך** - מקרא הוא בתרי עשר. **ויוכל** - איני יודע על אי זה מהם הוא אומר ויוכל שנצח ונעשה שר אם יעקב למלאך והכי קאמר וישר יעקב אל מלאך ויוכל יעקב או הכי קאמר וישר אל יעקב מלאך כלומר נשתרר לעומתו המלאך ויוכל המלאך ונצחו.

כשהוא אומר כי שרית - ותוכל הוי יעקב נצחו למלאך. **שרית עם אלהים** - נשיא שבארץ ישראל שסמוכים הם ונקראים אלהים עד האלהים יבא דבר שניהם (שמות כב) ועם אנשים ראש הגולה. **ובגפן** - ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממצרים תסיע (תהלים פ). **שרי גאים** - עשירים וקרובים למלכות. **אלו ג' שרי גוים** - מלאכים. **עלתה נצה** - אין - חשוב נץ כל כך כשריגים שהם ענפים קשים. **אלו פרחי כהונה** - המשרתים במקדש. **במתנות** - שנתן הקב"ה לישראל. **אלו הבכורים** - שהכניסן לארץ טובה ומלאה פירות ומביאין ממנה בכורים בפריחת גמר בשולם. **הגיע זמנן** - לצאת מכאן ולפרות ולרבות. **עלתה נצה** - עלתה זמן הנצה להזות דם נצחון של מצרים. **ג' כוסות** - בספור החלום וכוס פרעה וגו'. **בימי פרעה נכה** - שהחריבה נבוכד נצר דכתיב (ירמיהו מז) לבא נבוכד נצר מלך בבל וגו'. **אומה זו** - ישראל. **נמשלה כגפן** - גפן ממצרים תסיע. **זמורות שבה אלו בעלי בתים** - דמה הזמורה הזו מוציאה לולבין ועלים ופרי והוא עיקר הגפן כך בעלי בתים גומלי חסד ומחזיקים ידי עניים ומפזרים ממונם למלכות בשביל אחיהם ומתקיימים על ידם. **עלין** - שבגפן סובלין הרוח ומגינים על האשכולות שלא יכם שרב ושמש ורוחות כך עמי הארץ חורשין וזורעין וקוצרין מה שתלמידי חכמים אוכלים. **קנוקנות** - וידייל"ש דלא חזו למידי. **ואכרה לי** - הקב"ה אומר קניתי לי ישראל בט"ו בניסן בשביל הצדיקים. **אשר כריתי לי** - קניתי כדאמרי' בפ"ק דסוטה (דף יג) דיעקב זבנה מעשו. **צרור הכסף** - בחלק (סנהדרין דף צו) מפרשינן ליה בצדיקים דשלחו ליה עמון ומואב לנבוכד נצר כדשמעו לנביאים דאיתנבאו בחורבנא תא אחרבינהו שלח להו מסתפינא מאלההון שלחו ליה כי אין האיש בביתו שלח להו בקריבא אתי שלחו ליה הלך בדרך למרחוק שלח להו איכא צדיקי דבעי רחמי שלחו ליה צרור הכסף לקח בידו צדיקים שבהם המיתם. **חומר** - שלשים סאין. **לתך** - ט"ו סאין. **כאן** - בבבל. **ורובייהו** - דצדיקי דארץ ישראל. **אפתא** - יציע. **ואומר אליהם** - בנבואת זכריה כתיב גבי עובדי כוכבים ואקח את מקלי את נועם ואגדע אותו להפר את בריתי אשר כרתי את העמים ואומר אליהם וגו'. **הבו שכרי** - החזירו לי את הצדיקים שהייתם מקבלים עליהם שכר וישקלו וגו'. **ואקח את שלשים הכסף** - ונקבעו אותם צדיקים לדורות בישראל. **אל בית ה'** - בארץ ישראל. **שלשים מצות** - לא נתפרשו ומהכא הוא דקא יליף.

דף צ.ב.ב

ש אין כותבין כתובה לזכרים - דאע"פ שחשודין למשכב זכור ומייחדין להם זכר לתשמישן אין נוהגין קלות ראש במצוה זו כל כך שיכתבו להם כתובה. **בשר המת** - של אדם. **במקולין** - באיטליז שאין אוכלין אותו בפרהסיא כל כך ואני שמעתי בשר המת בשר בהמה שמתה מעצמה. **דאית ליה** - כף בשר סביבות הקולית העליונה. **ולא עגיל** - הבשר סביבות העצם ואינו דומה לכף, כל בשר גבוה ועגול קרי כף כדאמרינן בנדה (דף מז) עד שתתמעך הכף גבי סימני בגרות. **אמר שמואל וחלבו מותר** - דקתני מתני' דברי הכל היא. **נוהג בשליל** - וחלבו של שליל אסור. **בבן תשעה חי** - שחי ועמד לפנינו משנשחטה ונקרעה אמו. **לשיטתו** - דאמר בפרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עד) טעון שחיטה וכיון דלא משתרי בשחיטת אמו לאו שליל הוא דליקרי ביה כל בבהמה תאכלו (ויקרא יא) ואפי' חלבו וגידו אלא חלבו דגיד של כל בהמה קאמר מתני' ומוקי ליה שמואל כדברי הכל. **מעיקרו** - מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר. **גוממו עם השופי** - החלב הגבוה ונראה על השופי גוממו ומשליכו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשו של שומן ושל גיד מותרין. **עם השופי** - בשוה לשופי יחתכנו. **לעולם חלבו דגיד** - קאמר שמואל דברי הכל מותר. **ומודה שמואל** - דאע"ג דמן התורה מותר קאסר ליה ר' מאיר מדרבנן. **מאי לאו רבי מאיר היא** - מדקתני נהגו בו איסור דאילו לרבי יהודה אפי' מנהגא ליכא וקאמר ר"מ דמותר מדאורייתא כשמואל. **חטיטה** - לר' מאיר הוא דשמעינן ליה לעיל. **קנוקנות** - גידין דקין ההולכין באורך הירך מתחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי והן הן האסורין לפי שהן רכין ונותנין טעם אבל גיד עצמו שהוא בראש השופי קשה הוא ועץ בעלמא הוא. **עולא אמר** - אע"פ שעץ הוא התורה חייבה עליו. **חוטים שבחלב** - כגון חוטי הכסלים וגם בחלב שעל הקרב יש חוטים דקין. **אסורין** - מדרבנן. **ואין חייבין עליהם** - כרת. **לובן כוליא** - שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא. **ממרטט ליה** - משרש אחריו. **גאים ליה** - החפוי אבל בכוליא אכל.

דף צ.ג.א

חלב שהבשר חופה אותו - חלב שעל הכסלים שתחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת הבשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל

הכסלים ומשהבשר חופהו מותר וכשכלה למטה אותו בשר יוצא ממנו קרום עב ולבן לבד קרום דק וקלוש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרום עב יש חלב ויש שנוהגים איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו חשוב חפוי בשר שדק הוא אבל בארץ אשכנז נוהגין בו היתר וגם בעיני נראה דחפוי גמור הוא, ובלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא איתנוקם הלכתא כרבי אסי והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד. **האי תרבא דתותי מתני** - זה עליונו וגובהו של אותו חלב שפירשתי קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש שרחבן מרחיב למטה מצלעות קטנות ומכסהו וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב. **פרוקי מפרקא** - כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים פעמים שהן נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכין כלפי מטה ואין החלב נכסה בהן. **המסס ובית הכוסות** - בסוף הקרב ולא זה הוא עיקר חלב המכסה את הקרב שקורין טייל"א שהוא תותב קרום ונקלף אבל אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות. **תרבא דקליבוסתא** - עצם קטן הוא ומונח על עצם שקורין הנק"א ומחובר לחולית האליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונביל"ל. **חוטין שביד** - שאנו נוטלין מן הכתף. **משה** - תלמיד חכם. **ריש מעיא** - כשהדקין יוצאין מן הקבה צריך לגרר חלב שעליהן אורך אמה. **וזהו חלב שעל הדקין** - שנחלקו בו רבי ישמעאל ורבי עקיבא באלו טרפות (לעיל חולין דף מט). **שבועקץ** - היינו ה' חוטי דכפלי פלונקש"א. **עוקץ** - הנק"א. **בעי לחטוטי בתרייהו** - עד שימצא במספר הזה וראשן אחד מחובר בשדרה וראשי הפצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות. **ה' חוטי הוו** - ה' מקומות ובהן חוטים של איסור. **דטחלא** - טחול. **דידא** - שביד. **ודלועא** - שבלחי וחוטים דקין הוא דקחשיב הלכך לא תנא מזרקקי הצואר שאף הם משום דם. **דביעי** - ביצים של זכר. **דמוקרא** - שעל המוח. **חות ביה טפי** - שלא היה קולפו אלא בגובהו במקום עוביו שהוא מחובר שם לכרס ולחלב ואמר לו קלוף ורד עד מטה. **על הדד** - קרום שעל מקום עוביו. **אמאי** - והא חלב הקרב הוא. **אלא לאו דכוליה** - של טחול כוליה. **עילאה** - חלב ממש שעל הכליות יש עליו קרום דק והוא חלב גמור. **תתאה** - קרום. **ביעי חשילתא** - ביצי זכר המעורים בגופו. **חד אסר** - משום אבר מן החי דאע"ג דתלו ביה כחתוכין דמו.

דף צ.ג.ב

אל תטוש תורת אמך - מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגין בו איסורא דהא איפליגו בה רב אמי ורב אסי. **הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין** - משנולד. **שריין** - בלא קליפת הקרום דאכתי לא נפיש דמיה ליבלע באיבריו גדיא לאו דווקא. **אזרען** - יש בהן זרע אסורין דבידוע שיש דם. **אומצא ביעי ומזרקי** - לקמיה מפרש פלוגתייהו. **בכל התורה כולה** - רב אחא ורבינא חד אמר הכי וחד אמר הכי בכולהו ההוא דמיקל רבינא וההוא דלחומרא רב אחא. **דאסמיק** - שנקוטרא"ו. **חתכה** - חתיכות הרבה. **תלייה בשפודא** - בתוך התנור לצלות בלא חתכה ומלחה אלא כדי מליחת צלי דבר מועט. **דאיב דמא** - הואיל ותלוי שפיר דמי. **שייבי** - שואבים את הדם. **מצמת צמית** - אישטריינ"ט צומתין הבשר ואינו מוציא את דמו והוא נצלה בתוכו ואסור. **מיזרקי** - חוטי הצואר ורידין. **רישא בכיבשא** - הראש כשרוצין להסיר שערו נותנין עליו מים ומטמינין אותו ברמץ. **כבשא** - הטמנה. **אותביה אבית השחיטה** - שבית השחיטה מלמטה. **דייב דמא** - דרך החתך ושפיר דמי. **אצדדים** - על לחיו. **מיקפא קפי** - דמא בתוכו ואסור. **קפי** - כמו (איוב י) וכגבינה תקפיאני. **אותביה אנחיריה** - נקבי החוטם למטה. **דץ ביה** - בנקב החוטם מידי שלא יסתם. **פנימי** - גיד הארוך והוא בצד פנימי של ירך. **חיצון** - גיד הקצר שבסוף השופי לרחבו והוא צד חיצון של ירך. **והתניא פנימי** - קרי מובלע בבשר. **אקלוזי מיקליד** - אותו גיד הארוך חוזר ונכנס בבשר והתם קרי ליה סמוך לבשר. **אקלוזי** - לשון מפתח הנכנס בפותחת. **והתניא** - דחיצון קרי סמוך לעצם דמשמע גלוי הוא ואינו מובלע בבשר. **אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי** - הוי גלויה במקום חתך הירך כשנחתכת ונפרשת מן האליה הוי ראש אותו גיד מחובר לבוקא של קוליא כך שמעתי. **טבח שנמצא אחריו חלב** - דרך הטבח לנקר הבשר. **להלקותו** - בכזית. **לעברו** - בכשעורה. **אכשור דרי** - דמדקאמר חזרו לומר מכלל דמעיקרא הוה קי"ל כרבי מאיר דאמר אין נאמנים וחזרו לומר נאמנים וכי אכשור דרי בתמיה. **כרבי מאיר** - דבעי חטיטה וטריחא להו מילתא לא מהימני וצריך לבדוק אחריהם. **מעיקרא סברי לה כרבי יהודה** - ולפיכך אמרו חכמים דנאמנין ולבסוף סברי דבעי חטיטה ואמרו אין נאמנים. **וכמה דהו דכירי לדר' יהודה** - וגרירי בתריה אמרו אין נאמנין משום דסבירא לן כר' מאיר ובזמן הזה דאנשויה לדרבי יהודה והוחזק המנהג כרבי מאיר אמרו נאמנין. **והכי קאמר** - רבי

מאיר. **אין נאמנים לא עליו ולא על החלב** - מפני שטורח הוא להם וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב. **מתני'.** **שולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' -** ואין חוששין - שמא יחזור וימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחטט הימנה והלוקח מבין שלא ניטל ונוטלו ובגמרא פריך היכי זבני ישראל בשר מעובד כוכבים. **גמ'.** **ירך -** שלמה משמע. **חתוכה לא -** אלא אם כן ניטל גידה דכיון דחתוכה היא סבר הלוקחה מן העובד כוכבים שניטל גידה ואוכלה בגידה. **במקום שאין מכריזין -** שכל הטבחים של אותו מקום ישראלים הם וכשבאה טרפה לידם אין מכריזין לומר נפלה טרפה באיטליו למכור לעובד כוכבים ובאותו מקום אין לוקחין בשר מן העובד כוכבים דשמא מכרו לו הטבחים טריפה ואין אנו יודעים אם באת היום טרפה לידם.

דף צדא

חתוכה נמי לישדר - עם גידה דליכא למיחש שמא ימכרנה לישראל דהא לא זבני מיניה דחיישינן לטרפה. **אלא במקום שמכריזין -** שישראל מותר ליקח שם באותו מקום מן העובד כוכבים כיון שלא הכריזו דלמאי נחוש לה הטבחים ישראלים הם ולטרפה ליכא למיחש דהא לא הכריזו היום. **שלימה נמי לא לישדר ליה -** עד שיטול גידה דאע"פ שמקומו ניכר איכא למיחש דלמא חתיך לה עובד כוכבים ומזבין וסבור זה שנטל גידה. **חיתוכא דעובד כוכבים -** בירך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך רבי בשולח ירך לחבירו על יד עובד כוכבים ולא עשה בה חותם דכשרה היא אם היא חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת הגיד אבל באבר אחר שחיתוך עובד כוכבים וחיתוך ישראל שוין בו אסור עד שיהא בו חותם. **ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין -** ודקשיא לך חתוכה נמי לישדר דהא לא זבין לה ישראל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ואותו הרואה שזה נתנה לו לוקח הימנו וכסבור ניטל גידה. **ואיבעית אימא -** טעמא דמתני' דאמר חתוכה לא לישדר עם גידה. **משום דגונב דעתו -** דעובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלו ונמצא מחזיק לו טובה חנם. **פייסיה למבוריה -** תן שכרו לבעל המעבורת. **מברא -** ספינה רחבה שעוברין בה את הנהר. **במר דשחוטה -** בחילוף שחוטה בחזקת שחוטה וחבירו בבכורות (דף ל) ההוא

טבחא דמזבין תרבא דאטמא במר דכנתא ולי נראה דלשון תמורה הוא דהאי דטרפה לאו דוקא דטרפה בשחוטה לא מיחלפא אלא כלומר טרפה שחוטה נתן לו במר דכשרה שחוטה. **ואשקייה חמרא מזיגא** - והעובד כוכבים סבור שהיין חי. **וכי מכללא מאי** - מה לנו אי איתמר מכלל אי בפירוש הא מהא כללא שפיר שמעינן ואמאי אשמעינן גמרא דלאו בפירוש אתמר ומה יש לנו לגמגם בכלל זה. **למ"ד טרפה הואי** - איכא למימר דלאו משום גניבות דעת איקפיד אלא משום דאשהייה גביה עד השתא. **אנפקא חייא משמע** - משום יקרא דידיה איקפיד שעבר על דבריו. **לא יסרהב** - לא יפציר בו הואיל ויודע שלא יעשה משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה בחנם כסבור שמן הלב מסרהב לו כן. **ולא יפתח לו כו'** - כל חביותיהם מגופות היו וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלמה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא לו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובה חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר חבית זו חסרה ותתקלקל יינה וזה ימסרנה מיד לחנוני שימכרנה לו. **אא"כ הודיעו** - מכרתיה לחנוני ואיני נפסד. **לא יביא לו פך ריקן ויאמר לו סוך שמן** - מפני שידע בו שאינו סך וגונב דעתו כסבור שיש בו שמן. **ואם בשביל כבודו** - של אורח להודיע לבריות שחביב הוא עליו מותר. **המתקשקש** - חסר לפי שזה סבור שהוא מלא. **שמתעהו** - גונב דעתו. **ואם יש שם חבר עיר** - חבורות עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהן שיאמרו כמה חשוב זה שזה מכבדו כ"כ. **מותר** - דגדול כבוד הבריות. **סנדל** - של עור בהמה שמתה (חיה) מאליה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה. **חיה שחוטה** - בריאה שחוטה. **הסכנה** - שמא מחמת נשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור. **ושמן צף על פיה** - כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לצרכם. **וחנק את עצמו** - שלא היה לו מה להאכילם ובוש מהם. **שעוזק** - סוגר כמו ויעזקהו (ישעיהו ה). **שלימה אין צריך ליטול** - מפני שניכר שלא ניטל והאוכלה נוטלו. **ובעובד כוכבים בין שלימה כו'** - לקמיה אפרש לה. **אין מוכרין טרפה לעובד כוכבים** - בסתם אא"כ הודיעו שהיא טרפה דתו ליכא גניבת דעת ובמקום שאין מכריזין דליכא למיחש לשמא ימכרנה לישראל או במקום שמכריזין וביום שהכריזו הכי מתוקמא לקמן.

אחד מפני האנסים - שעובד כוכבים אנס הוא ומעכב הדינר בידו וגוזל את הטבח. **כיון דלא אכרוז** - היום והכל יודעים שאין היום טרפה באיטליו. **אתי למיזבן מיניה** - ואוכלה בגידה כסבור שניטל. **אלא פשיטא במקום שאין מכריזין** - דלא זבני מיניה אימא מציעתא כו'. **אלא במקום שמכריזין** - והיום אירע להם אונס שלא הכריזו הלכך אתי ישראל למיזבן מיניה. **אכרוזי הו מכרוזי** - ומדלא אכרוז לאו טרפה היא ויאכל ומה בכך. **רבא אמר כולה במקום שמכריזין** - רישא דקתני ובעובד כוכבים אפילו חתוכה אין צריך ליטול כשהכריזו היום שאותו היום לא יקח ישראל בשר מעובד כוכבים וסיפא נמי דאסור לשלוח דינר ביד עובד כוכבים כשהכריזו היום דהואיל ויש טרפה ימכרנה לו. **מציעתא בשלא הכריזו** - שאירע להם אונס ולא הכריזו על טרפה שנפלה לידם לפיכך אסור למוכרה לעובד כוכבים שמא ימכרנה לישראל דהואיל ומקום שמכריזין הוא והיום לא הכריזו אתי למיזבן מיניה. **כולה במקום שאין מכריזין** - ולא זבין ישראל מעובד כוכבים בשר הילכך רישא א"צ ליטול גידה וסיפא נמי אסור לשלוח עובד כוכבים וליקח בשר דכיון דאין מכריזין יש לחוש שמא יש טרפה באיטליו ואין אנו יודעין. **ומציעתא** - דקתני אסור למכור לעובד כוכבים אם לא הודיעו. **גזירה שמא ימכרנה לו** - הטבח בפני ישראל וזה הרואה לא שמע מן הטבח שהיא טרפה סבור שהיא כשרה ומיהו ברישא גבי שולח ירך לעובד כוכבים לא גזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקחנה מידו ויאכלנה בגידה דבשלמא גבי מכירת טבח באיטליו קמזבין ליה לעובד כוכבים התם ישראל טובא קיימי וחזו וחיישינן דלמא חד מינייהו הדר וזבין לה מיניה אבל שולח לעובד כוכבים בביתו הוא ומי ראה ואת"ל יראנה אדם לא גזרינן כולי האי שמא יקחנה זה דכ"ע לא זבני בישראל ותנא דמתני' פליג אתנא דברייתא וגזר בה כדאוקימנא לעיל גזירה שמא יתננה לו כו'. **נפל בישראל לבני חילא** - בא לידינו בשר לעובדי כוכבים. **לא זבני** - דגנאי הוא להם מאחר שאין אנו רוצים לאוכלה. **אינהו הוא דקא מטעו אנפשייהו** - דלא משיילי אי טרפה אי כשרה והאי דקתני לעיל מפני שמטעוהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני דאומר לו בשבילך אני פותחם דודאי גונב דעתו. **הו אתו לסיכרא פגעו אהדדי** - וכסבור מר זוטרא שלקראתו יצאו. **כולי האי** - יצאתם יותר מדאי. **לא הוה ידעינן** - ולעשות עסקינו ולילך למקום אחר יצאנו. **דאחלישתיה לדעתיה** - שהיה סבור תחלה שכבדנוהו. **והא קמטעינן ליה** - אם לא הייתי

מגלהו היה מחזיק לנו טובה חנם. **איהו הוא דמטעי אנפשיה** - אחרי שאנו לא אמרנו לו לקראתך יצאנו.

דף צה.א

אי הוות פייסת מינאי - אם היית שלם עמי שונאים היו זה לזה. **דעבדי אתמול** - ששחטתי אתמול. **שעשה שלא כהוגן** - שמכר טרפה לעובד כוכבים למוכרה במקולין והטעה את חבריו ולקח מן העובד כוכבים. **אנו נאסור** - בתמיה מליקח בשר היום מן העובד כוכבים במקולין הואיל ורוב טבחי ישראל. **מקולין** - מיישל"ת. **מקולין וטבחי ישראל** - כלומר מקולין העומדין בעיר וטבחי ישראל מתעסקין בהם. **בשר הנמצא ביד עובד כוכבים** - שם שלוקחו מן הטבחים להשתכר בו דהוא ודאי לא שחטה. **מותר** - דבתר רוב טבחים אזלינן ולטרפה ליכא למיחש דאם איתא דאיכא טרפה לא הוה מזבין ליה כדי למוכרה במקולין. **דאיכוון לצעוריה לחבריה** - ושקר דבר. **אנו נאסור** - היום את המקולין שבעיר וליקח בשר מן העובד כוכבים אף היום מותרים הואיל ולא הכריזו. **ומקשינן טעמא דלצעוריה** - הא אמת דבריו נאסרין והתניא כו' וכיון דבחזקת היתר הן משום חד עובד כוכבים מי מתסרי כולהו. **דאיתחזק איסורא** - דטרפה וזה לא נזהר בה שהרי מכרה לעובד כוכבים ויש לחוש שמכר הימנה לעובדי כוכבים הרבה. **שנתעלם מן העין** - שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפילו היה מונח על שלחנו. **אסור** - שמא נתחלף בנבלה. **נמצא ביד עובד כוכבים שאני** - שהיתה בחזקת המשתמר והוא לא שחטה וטרפה לא מכרו לו למוכרה כאן אבל בשר המונח שמא עורבים חלפוהו. **ספקו אסור** - דנפקא לן מקראי בפרק בתרא דיומא (דף פד) ובפ"ק דכתובות (דף טו) כל קבוע כמחצה על מחצה דמי וזה מן הקבוע לקח אבל נמצא דנייד הלך אחר הרוב דהשתא לאו קבוע הוא. **מצא בה בשר** - משנה היא בטהרות עיר שישראל ועובדי כוכבים דרין בה. **הלך אחר רוב טבחים** - אם רובן ישראל כשר. **ואם מבושל** - אע"פ שהטבחים רובן ישראל אחר רוב אוכלי בשר שבעיר אזלינן דמבושל לאו מטבחים נפל ואפילו רוב טבחים ישראל אסור דשמא עובד כוכבים בשלו. **אי עובד כוכבים נקיט ליה** - אסור דבסתמא הוא בשלו אלא ודאי בנמצא מוטל לארץ קאמר וקאמר ברוב טבחי ישראל מותר. **בעומד ורואהו** - משעה שנפל מיד האדם לשם ובעודו ביד הבעלים לא נאסר ואפי' היה עובד כוכבים דהא נמצא ביד עובד כוכבים

מותר. **נמצא בגבולין** - משנה היא במסכת שקלים בשר הנמצא בעזרה אברים עולות שכן דרך לנתחה לנתחים נמצא בגבולין אברים נבלות שכן דרך לחתכה לאברים ולהשליכה לאשפה. **חתיכות מותרות** - וברוב טבחי ישראל קאמר וכיון דנחתכות לחתיכות ודאי לאכילה קיימי. **מותרות משום נבלה** - דלא מטמאי ואי אכיל לה לא לקי דספק הוא ומיהו באכילה אסורה ואילו אברים נינהו מחזקינן להו בודאי נבלה ולקי. **והא דרב** - דנתעלם מן העין. **אמברא דאישתטית** - על מקום מעבר של אותו נהר.

דף צה.ב.

מחוור - מחללו ומדיחו במים. **סלתא** - סל. **עבדי נמי הכי** - וכי דרך הוא כן שהמאבד חפץ אחד מוצא שנים כלומר אחרים הוו נמי התם ברישא. **דהיתירא לא שכיחי** - בתמיה האי נמי דהיתירא הוא. **וכי מכללא מאי** - לעיל קאי דאמרי לאו בפירוש איתמר מאי בין פירושא לכללא והא שפיר שמעינן מינה דכיון שנתעלם אסור מדאסר לראש הנמצא. **ומשני איכא בינייהו דליכא למיסמך אמילתא כולי האי דאיכא למימר ברוב טבחי ישראל מודה דמותר והכא משום דפרוותא דעובדי כוכבים הואי** - נמל פור"ט ושכיחי דאיסורא טפי. **אלא רב היכי אכיל בשרא** - הואיל ובהעלמה אסר ליה. **ומשני בשעתיה** - מיד כשנשחט. **אתלת קרנתא** - לכל חתיכה ג' קרנות ומשום סימן שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו. **חזא מברא** - מעבורת הנהר שהיתה באה מעבר השני לעבר זה. **אמר מברא אתי לאפאי יומא טבא לגו** - סימן טוב הוא לעוברי דרכים כשהמעבורת באה לקראתן מאליה קודם שזימנוה יום טוב להם בבית אושפיזם באותה לילה כשילינו. **אודיק בבזעא דדשא** - הציץ דרך סדק שבדלת. **איכו השתא** - כלומר אם בשמירתכם השתא. **ספיתו להו איסורא לבני בנתי** - שהעלמתם עיניכם. **דנחיש** - אמעברא דאתא לאפיה דאמר יומא טבא לגו. **כל נחש שאינו** - סומך עליו ממש כאליעזר עבד אברהם שאם תשקני אדבר בה ואם לאו לא אדבר בה. **וכיונתן בן שאול** - אם יאמרו אלינו עלו ועלינו (שמואל א' י"ד). **סעודת הרשות** - בת ת"ח לע"ה באלו עוברין - (פסחים מט). **בדיק במברא** - אם מזומנת לו אזיל ואם בקושי מוצאה לא אזיל. **בינוקא** - דשייל ליה פסוק לי פסוקיך. **כולהו שני** - דהוה רב קיים בבבל כי הוה כתב ר' יוחנן מארץ ישראל שאלה או תשובה היה כותב באגרתו לקדם רבינו שבבבל. **אמר** - שמואל. **לא ידיע לי מידי דרביה אנא** -

לא אוכל לחפש דבר שאהיה אני בקי בו והוא לא שנאו ואהיה רבו. **תריסר גמלי** - לאו דווקא. **ספקי טריפתא** - מיני ספק טרפות ואני שמעתי הנך ספקי עופות טמאים דאלו טריפות (לעיל חולין דף סב). **בית תינוק ואשה** - בנה בית או נולד לו בן או נשא אשה. **אע"פ שאין נחש** - שאסור לנחש ולסמוך על הנחש. **יש סימן** - סימנא בעלמא הוי מיהא דאי מצלח בסחורה ראשונה אחר שבנה בית או שנולד התינוק או שנשא אשה סימן הוא שהולך ומצליח ואי לא אל ירגיל לצאת יותר מדאי שיש לחוש שלא יצליח. **תלתא זימני** - הצליח או לא הצליח. **יוסף איננו ושמעון איננו** - הרי שתים אם את בנימין תקחו מיד עלי היו כולנה ואין לך צרה שאינה עוברת עלי. **בחרוזין מהו** - נתן בשר בחרוזין רישט"ש ונתעלם מן העין. **אל תהי שוטה בחרוזים** - בשאלה זו דודאי זה סימן לשון מורי לישנא אחרינא אל תהי שוטה דבחרוזין הרי זה סימן. **איכא דאמרי** - לאו בעיא הוא אלא שמעתא אתמר אמר רב הונא כו'. **שדו** - היו משליכין. **האידינא דהיתרא שכיח טפי** - דהיום רוב שוחטים ישראלים הם ולספק טרפה לא חיישינן דרוב בהמות אינן טרפות. **כרכשא** - טבחיא. **רב הונא** - ס"ל כרב רביה דאסר בהעלמה ולא קי"ל כוותיה בהא אלא אמתניתין סמכינן נמצא בגבולים מצא בה בשר ואע"ג דשנינהו בעומד ורואהו שינויי דחיקי נינהו וכי קי"ל הלכתא כרב באיסורי גבי פלוגתא דשמואל הוא דאמרינן אבל גבי מתניתין לא ורב כהנא הא קא חזינן דא"ל שקול אכול. **קיבורא** - לימויישי"ל. **תכלתא** - צריך להכירה שלא תתחלף בקלא אילן. **דהא מהדרינן אבידתא** - לכל אדם בסימנין ולא מהדרינן אבידתא בטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן באלו מציאות (ב"מ דף כג).

דף צו.א

להני שמעתתא - דשרי איסור בטביעות עינא. **בטביעות עינא דקלא** - שנתן דעתו להכירה בקול ומאבידה לא ילפינן דהתם משום חימוד הממון חיישינן דלמא משקר דאמר מר (מכות דף כג) גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן. **תדע** - דטביעות עינא עדיפא. **פלניא דהכי סימניה** - פלוני הרג את הנפש ואין אנו מכירין בו מעולם אלא סימנין כך וכך היו בגופו ובכליו של הורג. **טביעות עינא אית לן בגויה** - ומכירין אנו בו. **ואילו אית ליה** - לשליח. **טביעות עינא בגויה** - שמכירו. **מתני'** **שיטול את כולו** - יחטט אחריו וסתם משנה ר"מ דאמר (לעיל חולין דף צב) חטיטה בעי. **אכלו ואין בו כזית** - משום

דבריה הוא וחייב בכל שהוא וכדאמרין במסכת מכות (דף יג) אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה. **אינו סופג אלא ארבעים** - דאינו נוהג אלא באחת. **גמ' בר פיולי** - כך שמו. **גאים ליה** - כרבי יהודה לא היה מחטט אלא גומם מלמעלה. **אמר ליה לא תירתת** - לא בע"ה ולא ברשע אני חושדך. **דאורי לך** - לעשות כן כרבי יהודה אורי לך. **ומאי דשייר דרבנן לר"מ** - דמדרבנן הוא דבעי רבי מאיר חטיטה. **שעל הכף** - דאע"פ שהגיד ארוך אין אסור אלא מה ששוכב על הכף. **כף** - בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד הארוך שוכב מקצתו על גבי אותו בשר. **אמר רב פפא כתנאי** - כדמפרש ואזיל דרבנן אית להו דשמואל ורבי יהודה לית ליה דשמואל. **סתם אכילה** - בכזית.

דף צו.ב

ורבנן ההוא - לאשמועינן אתא דאע"ג דלא אכיל כוליה מחייב בכזית דלא תימא לא מחייב עד דאכיל לכוליה ולעולם כל היכא דאכל כוליה לא בעינן כזית. **ור' יהודה** - ההוא לא איצטריך לאשמועינן דמאשר על כף הירך נפקא דלא בעינן עד דאכיל ליה לכוליה דאפילו לא אכל אלא מה שעל הכף חייב ובלבד שתהא שם אכילה. **זכוליה ירך** - ולית ליה דשמואל אלא כל מקום שיאכל ממנו כזית חייב. **ורבנן ההוא** - הירך לאשמועינן אתא דאין אסור אלא פנימי דפשיט איסוריה בכוליה ירך. **מתני' כבשר בלפת** - רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר ואילו היה נותן טעם בשר כשיעור הגיד בלפתות הירך אסור דשיעורין הלכה למשה מסיני וגמירי דבהכי משערין דאף ע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר. **שנתבשל עם הגידים** - של היתר. **בזמן שמכירו** - משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו. **בנותן טעם** - אם יש בנ"ט בכל אלו. **כולן אסורין** - ולקמן מפרש דנותן טעם במין במינו שאין אדם יכול להבחין שיערוהו בששים. **ואם לאו כולן אסורין** - דבכל אחד יש לומר זה הוא ובגמרא פריך ליבטיל ברובא. **בזמן שמכירין** - לחתיכות האיסור משערין בנותן טעם ואי אין בהן כדי לתת טעם בשל היתר הרי השאר מותרות ואם אין מכירין כל החתיכות אסורות דכל אחת יש לחוש ולומר שמא זו היא והרוטב מותר אם אין בחתיכות האיסור כדי לתת טעם בכל החתיכות והקיפה והרוטב. **גמ' לא שנו** - דכי יש בו בנותן טעם כל הירך אסורה. **אלא שנתבשל** - שהרוטב מעלה הטעם בכל הבשר. **אבל נצלה** - עמו

נצמת בתוכו ואינו מפעפע ויוצא בבשר. **קולף ואוכל** - כלומר חותך עליון ואוכל עד שמגיע לגיד. **בחלבו** - שלא נטל חלב הכליות. **אפילו מראש אזנו** - שאין שם חלב אלמא פשיט איסוריה בכוליה.

דף צ.ז.א

מפעפע - בלע"ז טרישנלש"ט מבצבץ והולך ומתפשט בכל הבשר. **כוליא** **בחלבה הוה ושריא** - משום דמפסיק קרמא. **כילכית** - שקץ דגים קטנים. **באילפס** - של בשר. **ליטעמיה קפילא** - נחתום עובד כוכבים ואשמועינן דמותר לסמוך עליו לפי תומו ולא יודיעוהו שצריכין לו לדבר איסור והיתר. **טעים לה כהן** - ששניהם מותרין לו החולין והתרומה. **אמור רבנן בטעמא** - בכמה מקומות ששנינו בנותן טעם. **ואמור רבנן בקפילא** - כדאמר רבי יוחנן.

דף צ.ז.ב

ואמור רבנן בששים - בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סט) פסקינן הלכתא בכל איסורין שבתורה (בששים) בין בשר בחלב ובין שאר איסורין בששים. **מין בשאינו מינו** - שהאדם יכול להבחין טעמו ושניהם של היתר שיכול בן ברית לטעמו כגון תרומה וחולין. **בטעמא** - יטעימנו כהן אם אין תרומה נותנת טעם בחולין יאכל התבשיל אף לזרים. **דאיסורא** - כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמו סמכינן אקפילא. **ומין במינו** - בין דהיתרא ובין דאיסורא דליכא להבחין טעמו. **אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא** - עובד כוכבים דליטעמיה משערינן בששים. **מאי דעתיך** - דאסרת ליה אי משום דשמואל דאמר כו' והא רותח גיד דהכא שרי דהאמר שמואל קולף ואוכל. **כבוש** - בחומץ ותבלין וכבש בהן איסור והיתר יחד שוליני"ר בלע"ז. **כשהן משערינן** - האיסור בששים ומשערינן אותו שיהא בו אחד מששים ברוטב וקיפה ובחתיכות ובקדרה. **קיפה** - פונדריל"א דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה. **במאי דבלעה קדרה** - אם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערינן אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדים כמה בלעה קדרה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן וכיון דאיפליגו לישני ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי

דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרי' לקמן חולין (דף צח) אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע. **כל איסורין שבתורה** - לבד גיד הנשה דכבשר בלפת הוא. **משערינן** - אותם כאילו האיסור בצל או קפלוט ואילו היה נותן טעם בהיתר זה שנתבשל עמו אוסרו ובהך איסורי דלא מצי למיטעמינהו קאמר כגון מין ומינו ואי נמי שאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא ואכתי לא איפסיק הלכתא בששים. **פלפלין** - נותנים טעם באלף כמותן. **שיערו חכמים** - אין באיסורין בנ"ט יותר מבצל וקפלוט. **ואין גיד מן המנין** - דבעינן ששים דהיתר לבד מיניה אבל כחל הואיל ומין היתר הוא אם נתבשל עם הבשר משערינן ליה בששים לבהדי דידיה. **ביצה** - של עוף טמא. **וכחל עצמו אסור** - שהרי הבשר נתן בו טעם והוא לא נתן טעם בבשר לפי שמועט היה. **בדידיה משערינן** - דבעינן שיהא בהיתר ששים כמותו. **או במאי דנפיק מיניה** - אין צריכין שיהא בהיתר אלא בששים מה שפלט זה דהאי מאי דאתי קמן לאו בקדרה הוא ומישדא שדינן ליה לבר. **אלא מעתה** - הואיל ובדידיה משערינן הא איבטיל כוליה שהלך כל עצמו בתבשיל דאי לאו הכי אמאי בעית ששים כמות כולו וכיון דכוליה בטלתיה נפל בקדרה אחרת אל יאסר. **כיון דאמר רב יצחק כו'** - מפני שבתחלה נאסר עד שלא נצטמק משנתנה הקדרה בו טעם מיד נאסר ומאז שויה רבנן כחתיכת איסור שהיא לעולם אסורה כדאמר במתניתין בזמן שמכירו כו'. **למימרא דיהבה טעמא** - כי מבשלה בהדי אחריני.

דף צח.א

אפרוח - שהבשר נותן טעם ולא שנא טמאה ול"ש טהורה דנבלה היא. **אבל טמאה** - בלא אפרוח לא. **כיון דאית בה אפרוח קרי לה טמאה** - ואפילו של עוף טהור. **ביצים טהורות** - ששלקן כו'. **מכלל דרישא** - דנקט טמאה טמאה ממש קאמר ולא אפרוח דאי בטהורה ואפרוח תרתי למה לי. **כיצד ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהם** - וזו היא טומאתו וכולן מן הטהור. **השתא דלית בה אפרוח** - אשמועינן דיהבא טעמא ואסורה ואע"ג דמיא בעלמא הוא. **יש בה אפרוח** - אפילו טהורה. **מיבעיא** - כ"ש דיהבא טעמא דהא אפרוח נבלה היא. **בדיקולא** - קלחת. **סבר רב אשי לשעוריה** - היתרא ולאוסופי עלה מה שבלעה קדרה כדי לבטל את האיסור והאיסור היה משער כמו שהוא בא לפנינו מצומקת. **רבנן** - תלמידים. **דאיסורא לא בלע** - בתמיה אף האיסור

נצטמק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל משערים כמות שאנו רואים. **בתלתין פלגי דזיתי** - משום דלא היה כשיעור היה מזלזל בבטולו ולא בעי ששים. **לא תזלזל בשיעורי דרבנן** - כלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעוריה ועוד הא מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מן התורה וחצי שיעור מנין ת"ל כל חלב בפרק בתרא דיומא (דף עד). **ראה שאתה מטיל בה גבול** - ראה מה אתה עושה שלא תטעה ותכשיל הסמוכים עליך שאתה מטיל בה גבול להתירה בס' ואחת ואינך מפרש אי בהדי דידה אי לבר מינה והשומעים יעלה על דעתם בהדי דידה והרי שני גדולי הדור נשאלה מהם ולא פירשוה ומאן נינהו - רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני. **ואיבעיא להו** - גרסינן. **פשיט מיפשט** - שאינך מטיל שום ספק בדבר לומר ואיני יודע אם היא מן המנין של ס"א או לא. **בס' ואחת והיא** - דהוו להו ס"ב. **ההוא דאתא כו'** - פלגא דזיתא דאיסורא הוה וכן עובדא דר"ש בר רבי. **אבא** - הלא בא מעשה כזה לפניו ולא מצא אלא מ"ז והתיר שמע מינה לאו ס' בעי אף אני מתיר בזה שאיני מוצא בו אלא מ"ה ולי נראה דהכי קאמר אבא לא שיער בארבעים ושבע אני אשער במ"ה בתמיה אבא בא לפניו מעשה והיה יכול לבטלו במ"ז ולא שיערו להתיר ואסרו ואני אתירנו במ"ה וללשון זה אין צריך לפרש בחצי זית אלא אף בשיעור שלם. **הא איכא שלשים משערינן** - בתמיה וכולי האי מי מזלזלין. **גוזמא** - כלומר למה באת לישאל עליו והלא אפילו שלשים אין בו בהיתר כמות האיסור ולא דוקא קאמר ליה אלא דבר שאינו יכול לעמוד כלומר כלום יש שם אפילו שלשים ואע"פ שאינו ניתן בכך. **בס' - היכא דבדקניה ולא יהיב טעמא אי נמי ליכא למיקם אטעמא כגון מין ומינו אבל היכא דבדקניה ויהיב טעמא לעולם טעמא לא בטיל כדאמר בכמה דוכתין ולקמן חולין (דף צט) נמי אמרינן יש בהן בנותן טעם בין שיש להעלות במאה ואחד ובין שאין כו' אסור וכי לא יהיב טעמא בעינן ששים לבטוליה כדלקמן דקתני אין בהן בנ"ט בין שיש להעלות כו' מותר דאמרינן אין בהן להעלות בק"א אלא במאי לאו בששים אלמא כי לא יהיב טעמא נמי בעינן ששים למר ומאה למר. **ושניהם לא למדזה כו'** - ואע"ג דאי אתי למילף מיניה מצית למילף אפילו היכא דיהיב טעמא דהא הכא איכא למימר דאי שלא במינו הוה יהיב טעמא אפילו הכי רבנן אחמור ואמור טעמא לא בטיל. **זרוע** - של איל נזיר הוא המורם ממנו ומניפין אותו וניתן לכהן ואסור לזרים והאיל כולו נאכל לבעליו דהא שלמים הוא.**

דף צח.ב

אין בשלה אלא שלימה - לא נתפרש באיזה לשון. **דכ"ע** - ת"ק ור"ש. **בהדי איל מבשל לה** - דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וקרא משמע דעם האיל מבשלו. **ת"ק סבר מחתך לה** - מן האיל והדר מבשל לה בהדיה ואשמועינן שלימה מבשלה ואינו מחתכה לחתיכות, ור"ש אתא לאשמועינן דכמות שהיא מחוברת לאיל מבשלה. **ללישנא קמא כו'** - והשתא קא מסיים למלתיה דאמרן לעיל ושניהם לא למדוה ללישנא קמא דאוקמינן דבין ת"ק ובין ר"ש בהדי איל מבשל לה ילפי הנך אמוראי דלעיל מזרוע בשלה אליבא דדברי הכל. **וללישנא בתרא** - דאוקמינן ת"ק דבקדחה אחרת מבשל לה ילפי מילתייהו מדר"ש דחזינן דבשיל היתר בהדי איסור ובזרוע יש עצם הרבה ובשר מועט שהכתף אינו בכלל זרוע דתנן בפרק הזרוע (לקמן חולין דף קלד) איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה עד גף של יד אשפלד"ו. **בשר ועצם** - דזרוע. **בהדי בשר ועצמות** - דאיל משערינן וקים להו לרבנן דששים איכא ושרייה רחמנא. **ומ"ד מאה** - סבר עצם לא בעיא לשעוריה דהא לא פליט טעמא מינה וכי משערת בשר דזרוע בהדי בשר דאיל איכא מאה. **זהו היתר** - הניתר מכלל איסור שהרי בלע איל מן הזרוע והתירו לך הכתוב. **לאו למעוטי** - שאר איסורים דלא ילפינן להו מיניה. **לא נצרכא** - האי זהו. **אלא לרבי יהודה דאמר** - במנחות (דף כב) מין במינו לא בטיל ובהאי איל בטיל להכי אמר זהו דלא ילפינן מיניה דליבטל מין במינו אבל מין בשאינו מינו ילפינן מיניה למאה וששים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. **וליגמר מיניה** - לבטולי מין במינו. **ולקח מדם הפר ומדם השעיר** - באחרי מות גבי קרנות מזבח הפנימי וקסבר רבי יהודה שמערה דם שניהם לכלי אחד והדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר וקרי ליה דם השעיר אלמא לא מבטל ליה. **חדוש הוא** - דלכתחלה היתר לבטל האיסור. **אטו אנן** - הא דגמרינן מיניה מאה או ששים קולא הוא דתימא חדוש הוא דחדיש רחמנא ואקיל גביה ולא גמרינן מיניה. **הא חומר הוא** - דלא תימא ליבטול ברובא וחומר שפיר גמרינן מיניה דכ"ש הוא ומה איל נזיר דאקיל גביה לא אקיל אלא במאה או בששים כ"ש באיסורי אחריני. **דמדאורייתא** - כלומר אי לאו מהאי גמרינן ומשוין ביטול טעם כשאר בטולי דאורייתא ברובא הוה לן לבטולי כדכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות. **לטעם כעיקר** - נותן טעם קים לן דאסור בקדשים

כעיקר ממשו של איסור ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה למאה וששים דהא קים לן מאחרי רבים להטות דבטלי ברובא וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטיל אלא במאה ורבא לית ליה טעם כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל מדאורייתא ברובא בטיל אלא מדרבנן והכי נמי שמעינן ליה לר' יוחנן במסכת ע"ז (דף סז) כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפינן ליה בפסחים (דף מד) מנזיר ומשרת ליתן טעם כעיקר סבירא להו אמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולאן מילף הוא דהו להו נזיר וגיעולי עובדי כוכבים ב' כתובין הבאין כאחד אי נמי גיעולי עובדי כוכבים חדוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור.

דף צט.א.

ווליגמר מיניה - למשרי אף שאר קדשים בששים או מאה כגון נותר או פגול. **להיות כמוה** - הנוגע בה ובלע ממנה. **שאם פסולה** - היא יפסל הבולע. **ואם כשרה** - היא תאכל זו כחמור שבחטאת שאפי' הן שלמים אסורין ליאכל אלא לזכרי כהונה ליום ולילה ולפנים מן הקלעים ומהכא גמרינן לכל איסורי קדשים דלא בטלי לגמרי. **ליגמר מהאי** - וליבטלו בק'. **אלא חדוש הוא** - ל"ג אלא. **חדוש הוא** - כדפרישית דלכתחלה מבטלינן ליה ומייתנין ליה לידי כך בידים. **לא נצרכא** - זהו. **אלא למקום חתך** - דבעלמא בכל איסור והיתר המחוברים כגון הוציא העובר את ידו וכגון אבר המדולדל כולן אסורין כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל חולין דף סח). **להא שמעתא** - דרב שמואל בר רב יצחק. **למה אמרו** - המחמץ לאיזו איסור אמרו לתרומה שהמחמץ חולין בשאור שלה או מתבל קדרה חולין בתבלי תרומה או מדמע ומבשל חולין ותרומה יחד שאנו הולכים אחריו להחמיר. **למין ומינו** - אמרו כן דאזלינן ביה לחומרא כדקתני לקמיה. **ולמה אמרו להקל ולהחמיר** - שפעמים להקל ופעמים להחמיר. **מין ושאינו מינו** - על זה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר. **גריסין** - של פול דתרומה. **שנתבשלו עם עדשים** - של חולין וטעמנום ויש בהם טעם תרומה בחולין אע"פ שיש בחולין מאה ואחד שתרומה דינה לבטל בכך דנפקא לן בספרי מקראי מכל חלבו את מקדשו ממנו שאם נפל בתוכו הרי הוא מקדשו ובתרומת מעשר משתעי קרא שהיא אחד ממאה וקאמר שאם חזרה לתוך התשעים ותשעה מקדשתן מכאן אמרו תרומה במאה עם האסור אסורה במאה והיא מותרת והכא כיון

דנותנת טעם אע"פ שיש כאן היתר כדי לבטל איסור אסור דטעמא לא בטיל הרי להחמיר. **אין בהן בנותן טעם** - אע"פ שאין כאן היתר כדי לבטל מותר דכי בעינן אחד ממאה היכא דאיסורא בעיניה הוא כגון חטין בחטין או כל דבר שלא נתבשל אבל הכא דליתיה בעיניה לא בעינן אחד ומאה הרי להקל אבל מין ומינו לעולם להחמיר כדאמרינן לקמן דלא מישתרי עד דאיכא תרתי לטיבותא אין נותן טעם ואחד ומאה. **קתני** - מיהא דכי לא יהיב טעמא לא בעינן מאה ואחד ובמאי בטיל לאו בששים אלמא ביטולא היכא דליכא טעמא בששים הוא.

דף צט.ב

לא במאה - והכי קאמר אין בהן אחד ומאה של היתר אלא מאה של היתר לבד האיסור מותר. **והא מדרישא** - שאתה הולך בו כל שעה להחמיר במין ומינו אפ"ה בטיל במאה כי ליכא נותן טעם מכלל דסיפא במין ושאינו מינו בששים שהרי זה חילוק שביניהם שזה אינו צריך מאה ואחד כשאינו נותן טעם וזה צריך. **דקתני רישא שאור של חטים כו'** - דהיינו מין ומינו. **יש בו כדי לחמץ** - דהיינו נותן טעם לעולם אסור. **אין בו אחד ומאה** - אפילו אין בו כדי לחמץ אסור והיינו להחמיר דהא במין ושאינו מינו אמרו כי ליכא טעמא לא בעי ק"א והכא בעינן ק"א אלמא בהא דקא חמיר מינה אי איכא ק"א שרי וקא סלקא דעתך בק"א בהדי איסורא קאמר אלמא במאה בטיל. **רישא וסיפא במאה** - בתמיה. **לא רישא במאה וחד** - לבד מאיסורא. **וסיפא במאה** - לבד מאיסורא. **ופרכינן** - אי רישא במאה וחד דהיתר קאמר אמאי קתני יש בו כדי לחמץ אע"פ שיש מאה ואחד אסור וכי איכא דיהיב טעמא כולי האי. **אישתיק** - רב דימי. **אמר ליה** - אביי. **דלמא שאני שאור שחימוצו קשה** - ויש שקשה מחבירו. **לא כל השיעורים שוים** - ליתן טעם. **רביעית** - של ציר טמא אוסר סאתים של ציר טהור או של דבר אחר וסאתים הוו מאתן רביעיות נכי תמני קב ארבעה לוגין ולוג ד' רביעיות שש עשרה לקב וסאה ששת קבין לשלשה קבין מ"ח רביעיות וכן ארבעה זימנין. **בראשי לפתות** - ירק של לפת ולי נראה שראש הלפת מתוק מזנבו וטעם הבשר ניכר בזנבות הלפת בשיעור מועט אבל בראשי לפתות אינו ניכר אלא בשיעור גמור. **מתניתין** - דקתני גיד אף ע"פ שמכירו אוסר את התבשיל מפני טעמו דלא כי האי תנא. **אין בגידים בנותן טעם** - ומשליכו והשאר מותר. **וליה לא סבירא ליה** - לרבי אמי

לאכשורינהו ומיהו כיון דמשמיה דרבי יהושע בן לוי שרי ליה לא מחי בידייהו. **והילכתא אין בגידים בנותן טעם** - ובין נתבשל ובין נמלח ובין נצלה משליכו ומותר ודוקא בו אבל שמנו יש בו בנ"ט ואם לא נטל שמנו אוסר. **וליבטול ברובא** - כי אין מכירו.

דף קא.

הניחא למ"ד - במסכת ביצה (דף ג). **כל שדרכו לימנות שנינו** - במסכת ערלה (פ"ג משנה ו) גבי חבילי תילתן דלא בטיל הא נמי פעמים שנמנית דאדם עשוי למנות חתיכותיו למנין אורחים שזימן. **אלא למ"ד את שדרכו** - מיוחד למנין הוא דלא בטל כגון תבלין אבל דבר העשוי לינתן באומד אע"פ שנמנה לפעמים בטל אמאי לא בטלה. **חתיכה של נבלה** - ומכירה. **אינה אוסרת** - בפליטתה עד שיהא בה כדי ליתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. **אוקי רב אמורא עליה** - העמיד מתורגמן לפניו לדרוש ולהשמיע לרבים שלא ילמדו מרבה בר בר חנה. **כיון שנתנה טעם בחתיכה** - אחת שהיתה בצדה תמיד או שנתבשלה תחלה עמה קודם שיתן שאר החתיכות בקדרה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבלה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדרה. **חתיכה** - זו שקבלה טעם הנבלה נעשת נבלה עצמה. **ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה** - וקא"ס"ד מפני שהן מינה לא בטלי ואפילו יש בהן כדי ביטול שתיהן. **רב** - דאמר מפני שהן מינה כמאן אמרה כו'. **אפילו לא נתנה טעם** - בחתיכה שבצדה לא בטלה נמי דהא נבלה גופה מינייהו היא ולא בטלה. **בשקדם וסלקו** - לאיסור וסלק רוטב קודם שיתן האחרות בקדרה הלכך נתנה טעם בראשונה הרי זו חוזרת ואוסרתן ואי לאו במאי מיתסרי ואשמועינן דחתיכה עצמה נעשת נבלה לאסור חברותיה בפליטתה.

דף קב.

אפילו תימא בשלא קדם וסלקו - ולא מיתסרי שאר חתיכות אלא משום חתיכת היתר קמייתא. **דכל מין ומינו** - כגון נבלה ושחוטה. **ודבר אחר** - כגון תבלין ורוטב מינו דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיפו אלא סלקהו כמי שאינו בקדרה זו ונשארו הנבלה והרוטב ובטלה נבלה ברוטב ובקיפה הלכך נתנה טעם בראשונה תחלה בעוד שלא רבה הרוטב עליה ואח"כ נתן מים וקיפה וחתיכות נתוספה חתיכה ראשונה על הנבלה ואוסרת הכל מפני שהן

מינה ולא מצו חתיכות לבטלה ואע"פ שיש בהן יותר מששים והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם. **מתני' ואינו נוהג בטמאה** - שאם אכל גיד הנשה של טמאה למ"ד יש בגידין טעם לוקה משום טמאה ולא משום גיד ולמ"ד אין טעם בגידין - פטור מכלום דבטהורה עץ הוא והתורה חייבה עליו אבל בטמאה אינו נוהג. **מבני יעקב נאסר** - דכתיב (בראשית לב) על כן וגו' ועדיין טמאה מותרת להן עד מתן תורה. **אמרו לו** - פסוק זה שהזהירו עליו בסיני נאמר ועד סיני לא הוזהרו אלא שנכתב במקומו לאחר שנאמר בסיני וכתב וסידר משה את התורה כתב המקרא הזה על המעשה על כן הוזהרו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד. **גמ' איסור חל על איסור** - דקא ס"ד משום טומאה ומשום גיד קמחייב ליה. **ה"ג יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בבית הבליעה ת"ל (כו') נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה** - מפני שהיא מטמא באכילה זו ובנבלת עוף מיתוקם בת"כ ובמסכת נדה (דף מב) והכא ה"ק יכול אף נבלת עוף טמא במשמע ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה אני אומר לך שטמא בה יצא זה שאינו אסור משום נבלה אלא משום עוף טמא ומדקאמר אין איסורו משום נבלה אלמא סבירא ליה לא אתיא איסור נבלה וחייל אאיסור טמאה. **וכי תימא קסבר אין בגידין בנ"ט** - ואין כאן איסור טומאה אלא איסור גיד. **ור"ש פוטר** - לגמרי משמע ולקמיה מפרש טעמא. **ה"ג לעולם קסבר יש בגידין בנותן טעם וקסבר נוהג בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה כו'** - משעת יצירת ולד חלו שניהם לפיכך חייב לעולם על שניהם. **אינו נוהג בשליל** - ועל כרחך איסור טומאה חל על השליל שהרי כל יצירתו טומאה ואיסור גיד אינו חל עד שנולד והיכי חייל אאיסור טומאה. **כל בבהמה** - ואפילו חלבו וגידו דמהאי קרא נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם בפרק בהמה המקשה (לעיל חולין סט). **הנזיר מגלח** - אם האהיל עליהם נטמא נזרו דכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו ומגלח וחוזר ומונה כדכתיב וגלח ראשו ביום טהרתו. **שלא נתקשרו** - דליכא עדיין כזית בשר בכוליה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל אלמא תחלה נוצרין אברים קודם לגידין וש"מ שם טומאה קדים חייל עליהו. **ומשני אע"ג דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחייל עליה** - שכן איסור חמור הוא ויש בו כח לחול על אחרים ומהו חומר שנוהג בבני נח לר' יהודה כדתנן והלא מבני יעקב כו'. **דיקא נמי** - דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא מדיליף מבני יעקב דקודם מתן תורה בני נח הוו.

דף קא.א

ה"ג מה נפשך אי קסבר איסור חל על איסור ליחייב נמי משום גיד ואי אין איסור חל על איסור ליחייב משום טומאה דקדים ואי קסבר אין בגידין בנ"ט ליחייב משום גיד - כלומר ואי אין בגידין בנ"ט ומש"ה פטור משום טומאה ליחייביה משום גיד דהא ליכא למיפטריה הכא משום דאין איסור חל על איסור דהא ליכא טומאה. **אמר רבא לעולם קסבר אין בגידין בנ"ט - לפיכך אין כאן טומאה ומשום גיד נמי ליכא דקסבר אינו נוהג בטמאה וטעמא לאו משום דאין איסור חל על איסור אלא דמעטיה קרא בהדיא דאמר קרא כו'. ה"ג אמר רב יהודה אמר רב האוכל גיד הנשה של נבלה ר"מ מחייב שתים כו' ומודים חכמים באוכל גיד של עולה - דחמיר איסורה או של שור הנסקל ומאי חומרייהו שאסורין בהנאה. **דמחייב שתים - וטעמא כדמפרש. ומאן האי תנא - חכמים. דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה - ה"ג והיינו פירושה איסור גיד חל משנולדה וקודם שנתנבלה היה גידה אסור ובשרה מותר וכשנתנבלה נאסר אף בשרה ואע"ג דשם נבלה ה"ל למיחל נמי על גיד משום טעמא דכולל שהוא כולל את הבשר עמו ליאסר ואיכא למימר אפילו למאן דאמר אין איסור חל על איסור האי איסור נבלה חייל דמגו דחייל אבשר דהוה מותר חייל נמי אגיד שכוללו עם הבשר אפ"ה אמרו רבנן דלא חייל. **ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה - והיכא דאיסור אחרון אית ביה תרתי כולל ומוסיף כגון עולה או שור הנסקל דמעיקרא כשנולדה היה גידה אסור ובשרה מותר הקדישה או נגחה נאסר אף בשרה הרי זה כולל והגיד הזה מתחלה היה אסור באכילה ומותר בהנאה וכשהקדיש חל עליו איסור הקדש לאוסרו בהנאה שאין כאן איסור חל על איסור שמה ששייר הראשון מוסיף השני וכי היכי דחייל עליה שם הקדש לאוסרו בהנאה על כרחך חל עליו אף באכילה שאם אכלו יתחייב שתים ואע"ג דבאכילה אסור ועומד היה ואין איסור חל על איסור האי הואיל וחייל להנאה חייל נמי אף לאכילה. **רבי יוסי הגלילי היא - דשמעינן ליה דלית ליה כולל באיסור קל ומיהו באיסור חמור לא שמעיניה דפליג. **חייב - חטאת שהאוכל קדשים בטומאת הגוף זדונו כרת כדכתיב (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל בשר וגו'. כיון שנגע בו טמאהו - קודם שיאכלנו ואפ"ה חייביה קרא. **ואמר רבא - גרסינן. בנטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר -************

דטמא שאכל טהור וטמאהו במגעו שקדמה טומאת גופו לטומאת קדש מודי רבי יוסי דחייב דכיון דאיטמי גופיה איתסר בקדש זה באיסור כרת וכי הדר ואיטמי בשר איסור כרת דטומאת הגוף לא פקעה. ה"ג - דכ"ע לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים כי פליגי בנטמא הבשר תחלה ונאסר על כהנים בלאו בעלמא והבשר אשר יגע וגו' רבנן אית להו איסור חל על איסור ע"י כולל והאי איסור טומאת הגוף כולל הוא דכולל טהורות שהיו מותרות לו והטמאות שהיו אסורות לו ומיגו דחייל אטהורות חייל נמי אטמאות ויש כאן איסור כולל.

דף קא.ב

ור' יוסי לית ליה [איסור] כולל - ולא חייל איסור טומאת גוף על איסור טומאת בשר ואין כאן כרת אלמא שמעינן ליה דלית ליה כולל הלכך תנא דלעיל דלית ליה כולל ר' יוסי הגלילי היא ואשמועינן תנא דלעיל דבאיסור חמור אית ליה כולל ופרכינן יבא איסור חמור דכרת ויחול עליה דהא אמרת דמודה הוא באיסור חמור והכא איתוסף ביה כרת ומשני דילמא הא חמירא דלית ליה טהרה במקוה וההיא דלעיל איכא לאוקומה אליביה דלא שמעינן ליה באיסור חמור דלית ליה כולל ואע"ג דלרבי שמעון נמי שמעינן בעלמא דלית ליה כולל דתניא רבי שמעון אומר האוכל נבלה ביום הכפורים פטור מחטאת שאין יוה"כ חל על איסור נבלה ואע"ג דאיסורו איסור כולל הוא שכולל איסור והיתר לאוסרן יחד אפ"ה אליביה לא מצינו לאוקומה משום דהא אף באיסור חמור אית ליה דלא חייל דהא יום הכפורים כרת ונבלה לאו בעלמא הוא ואפילו הכי לא חייל ותנא דלעיל סבר דבאיסור חמור אמרינן כולל. **שבת ויום הכפורים** - שחל להיות בשבת. **שבת היא לה'** - בשבת בראשית כתיב דמשמע שאם בא איסור אחר עמה יתחייב על שמה בפני עצמה כדכתיב היא וכן גבי יום הכפורים דכתיב הוא והני איסור בת אחת נינהו דהא בהדי הדדי אתו כשקדש היום מיהו אי אמרת בשלמא אית ליה לרבי יוסי הגלילי באיסור כולל או מוסיף דחיילי אשאר איסורין איכא למימר מש"ה מתחייב אתרווייהו דהא אי נמי הוה אפשר דקדמיה חד לחבריה הוה אתי חבריה וחייל עליה דשבת לגבי יוה"כ איסור מוסיף הוא דאי הוה יוה"כ קדים הוה חייב על זדון מלאכה כרת וכי אתי שבת איתוסף ביה מיתת ב"ד ויוה"כ לגבי שבת איסור כולל דשבת אסורה במלאכה ומותר באכילה מיגו

דאיתסר באכילה משום יום הכפורים איתסר ליה נמי מלאכה משום יום הכפורים אלא אי אמרת באיסור כולל ואיסור מוסיף לא חיילי כי אתו אהדדי אמאי חיילי תרוייהו. **שלח רבין כך ודאי הצעת המשנה** - במקום שנשנית שם אבל משובשת היא ואיפוך וה"ה דמצי למימר דס"ל לר"י הגלילי דאע"ג דאיסור כולל לא חייל איסור בת אחת חייל ומיהו ר' יוסי בר' חנינא סבר דמאן דלית ליה איסור כולל לית ליה נמי איסור בת אחת ופלוגתא היא ביבמות בפ"ג (דף לג) כך נראה בעיני ואני שמעתי דשבת חשיב לה כקודמת משום דקביעא וקיימא ויום הכפורים חשיב אחרון משום דבי דינא מקדשי ליה כדלקמן ורבי יוסי הגלילי דמחייב תרתי טעמיה משום כולל וקשיא לי בגווה למאי דקא מותיב רבא לקמן לרב יצחק לבתר דאפכוה סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו מאי תיובתיה הא רב יצחק לדברי ר' יוסי הגלילי קאמר ורבי יוסי הגלילי מדפטר ליה ש"מ לאו איסור בת אחת חשיב לה וכי פטר ליה מיום הכפורים פטר ליה וכי הזיד בשבת על כרחיך פטור משניהם לדברי רבי יוסי הגלילי. **למאי דאפכנא** - ומוקמינא דאיהו פטר. **שגג בשבת** - ששכח שהוא שבת. **והזיד באיסור יום הכפורים** - שהיה יודע שהוא יום הכפורים. **חייב** - חטאת משום שוגג שבת אבל שגג באיסור יום הכפורים ששכח שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת פטור משתייהן וטעמא מפרש ואזיל. **אמר אביי** - קסבר רבי יוחנן דההוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי [הגלילי] בשגג בזה ובזה אדשבת קמחייב ליה דאיהו קדמיה ואדיום הכפורים הוא דפטר ליה הלכך כי הזיד בשבת ושגג ביום הכפורים פטור לגמרי דאין מביאין קרבן על המזיד. **סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו** - ואין כאן אחרון ועל כרחיך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי משום דקסבר כיון דבכולל ומוסיף אין איסור חל על איסור באיסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חדא ואי נמי הזיד באחד מהן הרי שגגת חבירו עומדת וחייב. **אלא אמר רבא** - הא דשלח רב יצחק דאדיום הכפורים מפטר לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קאי ומאן דאמר בה לדברי רבי יוסי הגלילי לא היו דברים מעולם אלא שמדא הוה וגזרו שלא לעשות יום הכפורים. **ושלחו מתם יום הכפורים דהאידינא שבתא הוא** - עשו יום הכפורים בשבת אע"פ שאינו חל להיות בו כדי שלא תשתכח תורת יוה"כ והאויבים לא יבינו בו משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה ואההוא יוה"כ קאמר רב יצחק דאם שגג בו והזיד בשבת פטור דהא לאו יום הכפורים הוא ואין שגגתו שגגה. **ולא נקראו בני ישראל**

עד הר סיני - ולקמיה מקשי ליה. **אלא** - מקרא זה לא נאמר עד סיני אלא לאחר שקבלו משה בסיני ובא לכתוב את התורה כתב אותה אזהרה אצל המעשה לידע כו'. **לאחר מעשה** - לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל דכתיב (בראשית לה) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל וגו'. **מההיא שעתא** - דוישאו בני ישראל ליתסר.

דף קב.א

לא תאכל הנפש עם הבשר - לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו וזו היא אזהרה לאבר מן החי. **טמאין אתה מצווה על דמן** - בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא) לא יצאו מכלל אזהרתו אלא שרצים ודגים וחגבים ומהלכי שתיים. **לא תאכל הנפש עם הבשר** - משמע הא אין דם הנפש עמו אכול. **שכן איסורו נוהג בבני נח** - שאף הם הוזהרו עליו דכתיב (בראשית ט) אך בשר בנפשו דמו וגו' ור' יהודה הא שמעינן ליה גבי גיד לעיל חולין (דף ק) דמשום האי טעמא חייל אטמאה שכן איסורו נוהג בבני נח. **כי איצטריך קרא** - לאסרו לר' אלעזר איצטריך דאסר ליה בטמאה כר' יהודה ולית ליה איסור חל על איסור באיסור חמור אי לאו דכתביה קרא. **תניא נמי הכי** - כר' יוחנן דרבי אלעזר ורבנן מהאי קרא ילפי. **וכל שאי אתה מצווה על דמו** - דגים וחגבים. **אלא בבהמה טהורה** - ולא בחיה ועוף ואע"פ שהן טהורין. **מבקרד ומצאנך** - וכתבי בתריה אבר מן החי. **אבל בן נח מוזהר** - על הכל דכל דקרינא ביה בשר לחודיה אכול קרינא ביה אבר מן החי לא תאכל. **אית דאמרי טהורה** - קתני ואבהמה קאי כר' מאיר ואית דאמרי טהורים קתני ואף חיה ועוף במשמע. **אף אנן נמי תנינא** - במסכת טהרות דבן נח מוזהר על הטמאין והתם (פ"א מ"א) קאמר י"ג דבר נאמרו בנבלת עוף טהור וכך וכך בנבלת עוף טמא וזו היא מהן. **אכל אבר מן החי ממנה** - בעוף טמא קא מיירי. **אינו סופג** - וקסבר אינו נוהג בטמאים כרבנן. **ה"ג ואין שחיטתה מטהרתה** - ואעוף טמא קאי וקאמר דאין שחיטתה מטהרתה והא דנקיט לה לשון נקבה משום דרישא אתחיל בה לשון נקבה דתנן בה הכי נבלת עוף טמא צריכה מחשבה כו'. **במאי** - קתני סיפא אין שחיטתו מטהרתו אי נימא בישראל - פשיטא דהא טמא הוא והא ליכא לפרושי מטהרתו מידי טומאת נבלות דעוף טמא אין לו שום טומאה אפילו בבית הבליעה וע"כ אין מתירתו באכילה קאמר אלא לבן נח קאמר שאין שחיטתו מתירתו לו באכילה כל זמן שהוא

מפרכס כדאמרינן בפ"ב (לעיל חולין דף לג) דבן נח לאו בשחיטה תליא מילתא כו' וגבי טהורה הוא דאמרינן שחיטה מכשרא ליה לבן נח מיגו דמכשרא ליה לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור שמעינן מינה דאפילו רבנן מודו דבן נח מוזהר על הטומאה באבר מן החי. **רמי רישא אסיפא** - קתני רישא אינו סופג אלמא אין אבר מן החי נוהג בטמאין והדר תני אין שחיטתו מטהרתו וליכא לאוקומא אלא באבר מן החי אלמא נוהג. **רישא בישראל וסיפא בבן נח** - ורבנן היא ומעיקרא כי רמייה הוה משמע ליה נמי סיפא בבן נח ומיהו לא הוה ידע טעמא והדר פשטה דאפי' למ"ד אין נוהג בטמאין בישראל הוא דקאמר דקרינא ביה כל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו אבל בבן נח מודה. **אבר מן החי צריך כזית** - אע"ג דתרי קראי כתיבי חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי לא תימא דאתרבי אבר אע"ג דאין בו שיעור אלא ודאי יש בו שיעור בעינן דאין אכילה בפחות מכזית. **אכל אבר מן החי ממנה** - מעוף טמא. **אינו סופג** - דאינו נוהג בטמאין ועל כרחך בדאיכא שיעור דאיסור אבר מן החי בטהורה עסקינן דאי ליכא שיעור פשיטא דאינו סופג ואי ס"ד איסור אבר מן החי בכזית וה"נ דאכל כזית אמאי אינו סופג והא איכא כזית ואיכא לאו דלא (יאכל כי) (מסורת הש"ס: [יאכלו]) שקץ הם (ויקרא יא). **כדאמר רב נחמן** - לקמן. **במשהו בשר וגידין ועצמות** - משלימין לכזית דמשום טומאה לא מחייב דאין בגידין ועצמות טעם טמא ומשום אבר מחייב דלהכי פלגינהו קרא לאבר מן החי ובשר מן החי דמחייב אאבר אף על גב דאין שיעור בשר ואבשר אע"פ שאינו אבר.

דף קב.ב

בחייה בכל שהוא - משום אבר מן החי אלמא לא בעינן ביה כזית. **במיתתה בכזית** - דבנבלה אכילה כתיבא וכל אכילה בכזית בר מאבר מן החי דרבייה קרא וקפיד אאבר לחודיה. **טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא** - חייב דבריה היא ולא צריכה שיעור כדתנן באלו הן הלוקין (מכות דף יג) באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום שהיא כברייתה אלמא בריה אסורה בכל שהוא אבל לאו דנבלה ליכא לחיובי משום בריה דכשנבראת לא היה עליה שם נבלה הלכך אלאו דנבלה לא מחייב עד כזית קתני מיהא בטהורה בחייה בכל שהוא. **נטל צפור** - והיא טהורה. **רבי פוטר** - מפרש ואזיל דקסבר אין

אבר מן החי בשלימה דלאו אבר מיקריא ומיהו אי איכא כזית הוה מיחייב דלא גרע מבשר מן החי דמיחייב עלה בכזית דהא נמי בשר הוא. **ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב** - דקסבר שלימה אין לך אבר מן החי גדול מזה ובאבר לא בעינא כזית. **חנקה ואכלה** - אין כאן אלא איסור נבלה ואנבלה לא מיחייב משום בריה וכזית בעינן. **לאברים עומדת** - לנתחה עומדת הלכך כל אבר ואבר שבה קרוי אבר בפני עצמו ויש כאן משום אבר מן החי דמיחייב בכל דהו ומיהו חדא הוא דמיחייב דחדא התראה היא. **לאו לאברים עומדת** - עד שתשחט ואין כאן שם אבר אא"כ הפרישו אבל דכ"ע לאבר לא בעינן כזית כדקתני ק"ו על אבר ממנה חייב ולא פליג רבי. **במשהו בשר** - הא דקתני שאין בו כזית כשאין בו כזית בשר אלא משהו וגידין ועצמות משלימין לכזית. **מי איכא מידי** - עוף כחוש כל כך. **דבכוליה ליכא כזית בשר** - והוא גדול שבאחת מאבריו איכא כזית במשהו בשר וגידין ועצמות משלימין דקתני על אבר ממנה חייב ואמרת דבכזית עסקינן ורישא קתני שאין בו כזית ומוקמינן דליכא כזית בשר. **קלניתא** - עוף כחוש מאד. **קלניתא עוף טמא הוא** - ונהי דליכא איסור נבלה בפחות מכזית איסור טמא מיהא איכא דבריה היא דאמר רב טמאה בין בחייה ובין במיתתה בכל שהיא. **כעין קלניתא** - עוף טהור שהוא כחוש כעין קלניתא. **את"ל** - אם תמצא באחד מדבריו של רבי בעלמא דאית ליה מחשבת אוכלין אם חישוב לאוכלן כענין זה. **שמה מחשבה** - ואזלינן בתרה. **חישוב לאוכלה** - לצפור זה שאין בה כזית. **אבר אבר** - גלי אדעתיה דלאברים עומדת וכי אכלה שלימה נמי אבר קרינא ביה. **אכיל ליה אחר לא מיחייב** - דלא אבר מיקריא לחייב עליה בכל שהוא. **לאוכלה מתה** - דגלי דעתיה דבחייה לאו לאברים עומדת. **לא תאכל נפש עם הבשר זה אבר מן החי** - דאבר חי מקרינן נפש שאם יחתכנו אינו עושה חליפין שלא ישוב עוד כנפש הנטולה שאינה חוזרת והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד החיות עם הבשר. **ובשר בשדה** - משמע שפירש ממקומו זהו בשר מן החי וטרפה כמשמעו. **וריש לקיש אמר לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר מן החי** - והכי משמע לא תאכל הנפש ולא תאכל הבשר כל זמן שזה עם זה. **לר' יוחנן חייב שתים** - דתרי לאוי איכא ואע"ג דבחדא אכילה וחדא התראה אכלינהו מיחייב תרתי. **אלא אחת** - דחד לאו הוא וכיון דבחדא אכילה וחדא התראה וחד לאו הוא חדא הוא דמיחייב וכן כולן. **לדברי הכל חייב שתים** - דבין למר ובין למר מתרי קראי נפקי.

דף קג.א

ה"ג **אכל אבר מן החי מן הטרפה ר' יוחנן אמר חייב שתים כו'** - בהמה טרפה מחיים ואכל ממנה אבר בחייה. **לריש לקיש קשיא** - דהא אפילו לדידיה מתרי קראי נפקי וליחייב תרתני. **בשתי בהמות** - אבר מן החי מזו ובשר טרפה מזו. **חייב שתים** - ואע"ג דבחדא אכילה ובחד התראה אכלינהו דהא תרי לאוי איכא. **בבהמה אחת** - טרפה שאכל ממנה אבר מן החי פליגי ומפרש ואזיל. **במאי פליגי** - אמאי פטור והא תרי לאוי נינהו. **עם יציאת רובה** - בהולדה נטרפה. **לאברים עומדת** - ובשעה שנולדה חל עליה שם איסור אבר ואיסור טרפה. **לאו לאברים עומדת** - ולא היה עליה איסור אבר עד שהפרישו ממנה והרי כבר טרפה היא ואין איסור חל על איסור אבל בשתי בהמות ליכא למימר הכי דזו משום טרפה וזו משום אבר של כשרה ואין כאן איסור חל על איסור. **דכולי עלמא לאו לאברים עומדת** - וכיון דבשעת לידתה נטרפה איסור טרפה קדים. **ובמיתי איסור אבר** - כשחתכו וחייל אטרפה קא מיפלגי. **מר סבר** - חייל שכן איסורו נוהג בבני נח ומר סבר לא חייל. **ואי בעית אימא דכ"ע לאברים עומדת** - ואיסור אבר קדים. **וכגון שנטרפה לאחר מכאן** - ורבי יוחנן סבר איסור חל על איסור ואתי איסור טרפה וחייל אאיסור אבר מחיים וריש לקיש סבר אין איסור טרפה חל על הבהמה עד שתשחט דאיסור מיתלא תלי וקאי וכי פקע איסור חיות אתי איסור טרפה וחייל. **כגון שתלש כו'** - כגון חתך רגליה מן הארכובה ולמעלה רבי יוחנן סבר מתחלה לאו לאברים עומדת וכשחתכן חלו שניהן ור"ל סבר מעיקרא הוה בה איסור אבר. **חייב שתים** - ואע"ג דאיכא תלתא איסורי אבר וחלב וטרפה אין לוקה אלא שתים ולקמן מפרש אהי מינייהו קא פטר ליה. **א"ל רבי אמי** - לרבי חייל בר אבא לימא מר שלש שהרי אני אומר משמו של רבי יוחנן שחייב שלש. **איתמר נמי** - כרבי אמי כשנולדה חל איסור חלב דהא חלב השליל מותר דכתיב כל בבהמה תאכלו ואמרינן (לעיל חולין דף סט) לרבות את הולד דכתיב כל. **ומ"ד שתים קסבר לאו לאברים עומדת** - ואיסור טרפה וחלב חלו בעת לידתה אבל איסור אבר לא בא עד יום שהופרש הלכך לא מצי חייל. **מ"ס אתי חייל** - קסבר איסור חל על איסור. **מידי דהוי אחלב** - כלומר כי היכי דקים לן דאתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב. **דאמר מר** - רבא אמרה בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע). **התורה אמרה כו'** - ואכול לא תאכלוהו

(ויקרא ז) למה לי דכתיב הא בחלב כשרה הוזהרו כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג) אלא התורה אמרה כו' והאי ואכול לא תאכלוהו משום דנבלה אזהרינהו ואשמועינן דיחול על איסור חלב ואף על גב דאיסור חלב קדים משנולדה וה"נ אע"ג דאיכא איסור אבר בהדי איסור חלב אתי איסור טרפה וחייל עליה.

דף קגב.

מכללו - אצל חיה. **חלקו מבחוץ** - לכזית אבר מן החי נחלק לשנים קודם שיתננו לתוך פיו ואכל זה לבדו ואח"כ חציו השני. **מהו** - מי מצטרפי לחיוביה ככל שאר איסורים דקיימא לן דמצטרפי שיעורייהו לחצאין בתוך כדי אכילת פרס כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ) או דילמא כיון דחידוש הוא דהא גידין ועצמות דעלמא לא מיחייב עלייהו והכא מיחייב ואימא אין לך בו אלא חדושו וכי אכיל ליה בבת אחת מיחייב דסתם אכילה בבת אחת משמע אבל לחצאין לא. **מבפנים** - לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין. **אכילה במעיו** - כשהוא יורד לתוך מעיו צריך שיהא בו שיעור אכילה. **היכי משכחת לה דמיחייב** - בכזית הא אי אפשר ללעוס אכילה כולה יחד. **בגרומיתא זעירתא** - עצם קטן שעל כף הירך שיש בו משהו בשר וגיד ועצם משלימו לכזית ואין אדם לועסו אלא בולעו. **מחוסר קריבה** - שנתרחקו זה מזה מעט. **מחוסר מעשה** - נמי שלא אכל אלא חצי זית. **חוץ משל בין השינים** - צריך שיהא כזית במה שהוא בולע לבד הנשאר בשינים. **בשל בין השינים** - אפילו רבי יוחנן מודה דלא מיחשיב בהדיה דהא אין נהנה לא גרונו ולא מעיו שאין אדם טועם עד שיהא סמוך לבית הבליעה כדכתיב (איוב יב) וחיך (יטעם אוכל) (מסורת הש"ס: [אוכל יטעם לו]) בין החניכיים - המדבק בחכו שגרונו נהנה בו ומעיו לא נהנו. **חייב** - ואע"ג דלא בא במעיו זית שלם לא בבת אחת ולא בזה אחר זה. **הרי נהנה גרונו** - בטעם שני חצאי זיתים והא דרבי אסי פליגא אדרב דימי ורבין דאמרי לעיל משמיה דרבי יוחנן חלקו מבחוץ פטור והאי נהנה גרונו משום דהנאת גרונו היינו טעימה והרי טעם שני חצאי זיתים ואע"ג דזה אחר זה הוא לא איכפת לן הואיל ובכדי אכילת פרס הואי אבל הנאת מעיים אינה אלא במילוי כרס ואע"ג דבלע שני חצאי זיתים לא נתמלא כרסו אלא בחצי זית שכשבלעו לזה יצא כבר זה. **אי הוי עיכול** - בבליעתו והוי פירשא בעלמא ואכילה שניה לאו כלום היא. **תבעי ליה כזית** -

ולחייבו ב' מלקיות. **אלא אי בתר גרונו אזלינן** - דפשיטא ליה דלאו עיכול הוא וקא מיבעיא ליה מי אמרינן הרי נהנה גרונו או דילמא הרי לא נהנו מעיו אלא בחצי זית. **תפשוט ליה מדרבי אסי** - דבתר גרונו אזלינן. **רבי אסי גמריה איעקר ליה** - כלומר רבי אלעזר תרוייהו פשיטא ליה ולא הוצרך לישאל כלום אלא שמעיה לרבי אסי ששכח שמועתו ששמעו שניהם מפי ר' יוחנן שאפילו חזר ואכל אותו כזית עצמו חייב ושמעיה לרבי אסי דקא נקיט כזית אחר אבל ההוא לא אלמא הוי עיכול ואתא לאדכוריה ושאל לו בלשון בעיא משום כבודו אכלו לאותו עצמו מהו כלומר היזכר מה ששמעת על כך. **אישתיק** - רבי אסי. **א"ל** - ר' אלעזר. **מופת הדור** - גדול הדור כמו (זכריה ג) אנשי מופת המה. **זימנין סגיאיין אמרת** - דבר זה לפני רבי יוחנן דאפילו בההוא עצמו חייב והודה לדבריך ואמר הרי נהנה גרונו בכזית. **הדרן עלך גיד הנשה. מתני'.** **כל הבשר אסור לבשל בחלב** - דאע"ג דאמר רחמנא גדי הוא הדין לחיה ועוף ומיפלג פליגי בה לקמן חולין (דף קיג) איכא למ"ד דאורייתא ואיכא למ"ד דרבנן. **ואסור להעלות** - דילמא אתי למיכלינהו כי הדדי דקא נגעו ובלעי מהדדי ואע"ג שמותר לאכול בשר אחר גבינה כדאמרינן בגמרא.

דף קד.א

הנודר מן הבשר - כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם הדבר כך ואשמועינן מתני' דכל מין בשר אדם קורהו בשר חוץ מבשר דגים וחגבים. **גמ'. קס"ד** - האי איסור דמתניתין מדאורייתא קאמר. **דר"ע** - במתניתין היא בהאי פירקא - (לקמן חולין דף קיג). **מותר בבשר דגים** - שאין קורהו בשר. **הא עוף אסור** - דבנדרים אחר לשון בני אדם אנו צריכין להלך ואשמועינן מתני' דדרך לקרותו בשר. **כל מידי דמימליך עליה שליח** - כל דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך הכלל ולא מוצא [מן] הכלל וצריך השליח לחזור ולפרש ולשאול רוצה אתה בזה. **מיניה הוא** - חשוב לענין נדרים מאותו המין כגון הכא שהאומר לשלוחו קנה לנו בשר מן השוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף והוא נמלך בבעל הבית ושואל כלום אני לוקח בשר עוף. **מיניה הוא** - מין בשר הוא שהרי אמר לו קנה לי בשר ואם לא היה עוף מין בשר לא היה נמלך אם יקח ממנו דהא לאו בשר הוא. **לא מצאתי אלא דילוועין** - ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אלמא לא קרו ליה אינשי ירק דהא האי ירק סתם קאמר ליה ואי בכלל ירק הוא לא היה צריך לימלך. **אמר להם כן**

הדבר - ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק שאילו לא מצא אלא קטנית לא היה משיבו לא מצאתי אלא קטנית אלא לא מצאתי ירק ובדילועין היה אומר לא מצאתי ירק אחר אלא דילועין ולמה היה אומר כן אלא שיש לך ללמוד שהדילועין נקראים ירק ואין הקטנית בכלל ירק. **סבר לה כר"ע** - דאע"ג דצריך לאימלוכי ולא שקיל מיניה הוא דאי לאו מיניה הוא לא הוה אמר אשקול מהאי. **ויש מהן מה"ת** - בשר בהמה. **ויש מדברי סופרים** - חיה ועוף. **ש"מ** - מדאסר עוף בהעלאה משום גזירת אכילה ש"מ איסור אכילה דידיה מדאורייתא ולא כרב אשי. **אכילה גופה גזירה** - אטו בשר בהמה. **חלת חו"ל** - אינה אסורה לזרים אלא מדרבנן אבל חלת הארץ תרומה קרייה רחמנא ואסורה לזרים מוכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב).

דף קדב.

נאכלת - לכהן עם הזר ולא גזרינן דילמא שקיל זר מיניה ואכיל דהא אכילה גופה לא מיתסרא בה אלא משום גזירת אכילת חלת הארץ. **לכל כהן שירצה** - אפילו לעם הארץ שאין משמרה בטהרה מה שאין כן בחלת הארץ דכתיב (דה"ב לא) לתת מנת לכהנים למחזיקים בתורת ה' מחזיקים יש להם מנת ולא שאין מחזיקין אלמא בדרבנן לא גזרינן העלאה אטו אכילה. **בשלמא אי אשמועינן תלת חו"ל בארץ** - שהביאה לארץ ואשמועינן דאע"ג דיש כאן חלה דאורייתא ואיכא למיגזר הא אטו הא דאי מסקת חלה חוצה לארץ (לארץ) אתי לאסוקי חלת הארץ ומיכלה הזר הוה איכא למשמע מינה מתניתין נמי אי לא דאכילת עוף דאורייתא לא הוה גזר העלאתו אטו אכילתו ולא אטו דבהמה אלא בחוצה לארץ טעמא משום דליכא למיגזר אטו שום איסור דאורייתא הוא. **אבל הכא** - אע"ג דלא איבעי לן למגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למיגזר העלאתו אטו העלאת בשר בהמה דכי מסיק להו היינו אכילה דאתי למיכלינהו בהדדי. **מתקיף לה רב ששת** - אפילו את"ל בשר עוף בחלב דאורייתא עדיין משכחת לה גזירה לגזירה דהא העלאה דרבנן משום אכילה ואכילה גופה דרבנן דהא סוף סוף צונן וצונן הוא ואפי' אכיל להו כי הדדי ליכא איסור דאורייתא דדרך בישול אסרה תורה. **גזירה שמא יעלה** - בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רותח דה"ל בישול. **מתני'**. **ואינו נאכל** - עם הגבינה. **א"ר יוסי דבר זה כו'** - בגמ' פריך היינו תנא קמא. **בשולחן שאוכל עליו** - דאידי דממשמשי ביה ידא אתי לאתנוחי זה ע"ג זה. **גמ'**. **רבי יוסי**

אומר ו' דברים כו' - יש אחרות הרבה אבל באלו ששה לא היו מודים לו
חביריו שיהיו ב"ש מקילין ובית הלל מחמירין. **כל האומר דבר בשם אומריו -**
והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו. **באפיקורן -** דרך
הפקר שאינו נזהר בהן וכדמפרש. **הוא תני -** כך קבלה סדורה מרבו. **והוא**
אמר לה - והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן. **בלא קינוח הפה -** שאם
אכל זה ובקש לאכול זה אין צריך ליטול ידיו ולקנח אבל בבשר בהמה בעי
קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק כלום מן הראשון בחניכיו. **הא קא חזינן -**
ידים ריקניות שאין דבוק בהם כלום.

דף קה.א

אילימא בית שמאי אומרים מקנח - פיו. **ולא מדיח -** במים שהקינוח יפה מן
ההדחה ולא הוזכרה כאן הדחה. **ובית הלל אומרים מדיח ולא בעי קינוח -**
דלא סגי ליה בקינוח אלא מדיח במים והוא עיקר ואין צריך קינוח. **אין קינוח**
פה - להכשיר לאכול בשר אחר גבינה. **אלא -** אם כן קנחו בפת דקינוח הפת
שאוכל הפת בינתים היא יפה. **נימא בית שמאי היא -** דאי בית הלל הדחה
בעי ולא הוזכר קינוח. **אף מדיח -** תרווייהו בעינן וקאמר רבי זירא דקינוח בין
למר ובין למר בפת הוא. **וליתנייה -** במסכת עדיות (פ"ד ופ"ה) שכל קולי ב"ש
וחומרי ב"ה נשנו שם. **והוא הדין -** דתרווייהו בעינן. **בדשערי לא -** מפני
שמתפרר בתוך הפה ואינו נקשר יחד כשלועסו לפיכך אינו מקנח. **שטר -**
נעשה רך ונדבק בחיך ודוגמתו בהשוכר (ב"מ דף פה) אשר מישטר תחבושת
על העין. **אקושא -** קשה יותר מדאי וגם הוא מתפרר בתוך הפה כשל
שעורים. **קמחא תמרי וירקא -** רכין הן. **בין בשר לגבינה -** משמע שאכל בשר
ורוצה לאכול גבינה. **אסור לאכול גבינה -** משום דבשר מוציא שומן והוא
נדבק בפה ומאריך בטעמו. **בשר שבין השיניים -** מי חשיב בשר שלא לאכול
גבינה עמו עד שיטלנו. **הבשר עודנו -** אלמא מיקרי בשר. **אנא להא מילתא**
חלא בר חמרא - לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין. **למחר כי השתא -**
מעת לעת. **סייר -** הולך ורואה קרקעותיו מה הן צריכות. **משכח איסתירא -**
מוצא סלע מפני שמתקנם בכל הצריך. **פתכא דאופי -** משוי עצים שהיה
גונבו. **קדמוך -** שאמרו שיהא אדם רואה נכסיו בכל יום ויראה מה יעשה.
צנורא דבדקא - המים יוצאין חוץ לגדותיהן ובאין לשטוף פירותיו דרך פחת
שבשפת האמה. **רמא קלא -** הרים קול וצוות. **חובה -** עדיפא ממצוה ולקמיה

מפרש מאי חובתייהו. **מצוה** - לשמוע דברי חכמים. **אמצעיים** - שנוטלין בין תבשיל לתבשיל בעלמא. **מצוה לגבי רשות חובה קרי לה** - משום דתני אמצעיים בהדייהו קרי לראשוני' חובה דאע"פ שאינן אלא מצוה חשיבות הן אצל הרשות לקרותם חובה. **בין בכלי** - מתחתיהם לקבלם. **קינסא** - אם נותן שפאי עצים וקסמין תחתיהן למאן דאמר כלי הכא לאו כלי הוא ולמ"ד אין נוטלין על גבי קרקע שפיר דמי ולקמן מפרש משום דרוח רעה שורה עליהן כשהן על גבי קרקע. **מפעפעיין** - אשטנ"ט מרככין את הידים ומבליעין בהן את זוהם התבשיל.

דף קהב.

סולדת - נכוית אם היד סולדת בהן בטלו ונשתנו מתורת מים. **איכא דמתני לה אסיפא** - לא שנו דאחרונים בחמין לא. **מכלל כו'** - דבהנך דאסר לאחרונים שרי לראשוניים. **שמלח סדומית יש** - ואמרו חכמים על כל אכילתך אכול מלח וכיון דנגע במלח כי הדר יהיב ידו אעינים מסמא להו ולפיכך צריך לנטלן. **ומשתכחא כי קורטא בכורא** - אינה מצויה אלא קורט בכור. **כל מילחא** - מדד מלח כמו (שמות טז) וימודו בעומר וכלו בעומרא. **מאי** - צריך ליטול אחריו או לא. **משום זוהמא** - שריחן מסריח ונראות מאוסות. **למישתי** - כשאדם שותה אין לוקחין כלום מלפניו. **דבר קלקלה** - שמא יכעוס השותה שחפץ באותו דבר הניטל וכי יכעוס יסתכן ויחנק. **רוח צרדא** - אשטורדישי"ן. **חוץ לארבע אמות** - שמוציאו חוץ לארבע אמות של שולחן. **דכנשי נשווראה** - שמכבדין פירורי אוכלין מן הבית. **מנקירותא** - לנקר הבית נקיון. **מהדר אבתריה שרא דעניותא** - שר הממונה על העניות היה רודף ללוכדו ולהביאו לידי עניות. **איבלי** - על עשבים שבאפר. **נפל לידאי** - שלא יוכל ללקט הפירורין מבין העשבים ויהו למדרס רגלים ואלכדנו בכך. **שמעיה** - ההוא גברא לההוא שרא. **דקאמר ווי דאפקיה מביתיה** - הוציאני זה ממקום מנוחתי. **אופיא** - אשקומ"א. **לכרסם** - רירין הבאין מן החוטם. **מדחיה** - בידו לצדדין. **לישקעיה שקועי** - בתוך המשקה עד שיכלה מאליו. **לכרסם דחמרא** - שבא לו מחמת אופיא דחמרא. **שכרא** - רפואתו לשתות שכר. **לכרסם דשכרא** - שבא מחמת אופיא דשכרא לישתי מיא. **בתר עניא** - זה שלא היה לו אלא מים לשתות. **מכישא דאסר גינאה** - שאין מוציאין שום או כרישין מאגודה שאוגדין מוכרי ירק לאוכלו. **כרעבתנותא** - שאין יכול להמתין עד

שיתירנו. **לכשפים** - הרואה אותו יכול לעשות לו כשפים והנשמר ממנו אין כשפים נוחין לחול עליו. **מטרוניתא** - נכרית. **אותבן בהדייכו** - הושיבוני עמכם בספינה. **אמרה מילתא** - לחש של מכשפות. **אסרתה לארבא** - שלא זזה ממקומה. **אמרי אינהו מילתא** - אף הן היו בקיאים בדבר ועושין להציל עצמם מיד המכשול ואיכא דאמרי שאמרו שם ולא מוכחא מילתא. **מאי איעבד לכו** - שאין מכשפות שולטת בכם שאתם נשמרין מכל דבר הקשה להן. **דלא מקנח לכו בחספא** - אין אתם מקנחין עצמכם בחרס בבית הכסא ואין אתם הורגין כינה במלבושכם. **מרויבא** - צינור המקלח מים מן הגג. **שופכין** - שמא ירדו עליו מים מאוסין המקלחים מתשמיש המשתמשין על הגג ושופכין מי תשמיש והן באין לצינור. **שקולאי** - נושאי משאות בשכר. **פקעה** - ששברה המזיק. **שמתיה** - למזיק. **דאותביה באונאי** - הושיבוה באזני שהייתי ישן שם. **דצייר וחתים** - כלומר באחד מכל אלו אין לנו רשות. **דשדו מיא** - השותה בכד שופך תחלה מן המים לארץ. **משום ציבתא** - קסמין וקשין שעל פני המים. **מים רעים** - פעמים ששתה מהן שד וזו תקנתן. **דהוה בי רב פפא** - שהיה משמשו. **עד דחלפי מים הרעים** - ששתו המזיקין מהן.

דף ק.א

האכילו בשר חזיר - שהיה חנוני ישראל מוכר בשר שחוטה לישראל ומבשל ומאכילם וכשהעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות ובא יהודי אחד לאכול ולא נטל ידיו וכסבור זה שעובד כוכבים הוא והאכילו בשר חזיר. **הוציאו אשה מבעלה והרגו את הנפש** - בפרק בתרא דיומא בעובדא דכידור איכא למ"ד קטלה ואיכא למ"ד לא קטלה אלא אפקה. **וסימניך** - שלא תטעה מי מהם אמר הוציאו ומי מהם אמר הרגו. **אתא רב דימי אמר אפקה אתא רבין אמר קטלה** - הראשון הוציאה והשני הרגה אחוזי הסימן כאילו שניהם נעשו בה גירושין והריגה ושוב לא תטעה דודאי אין להחליף ולומר הראשון הרגה והשני הוציאה והם היו יודעין דרב דימי אתא מארץ ישראל מקמי רבין. **חדא מהני כו'** - לחומרא - ראשונים בשר חזיר כרב דימי אחרונים הרגו כרבין, בשר חזיר חמור מנבלה דאית ביה תרי איסורי. **אין נוטלין מהם** - מים הראשונים ופליג אדלעיל וחזקיה תנא הוא. **רבן גמליאל ברבי** - בנו של רבי ואוכל טהרות היה. **חמי טבריא חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידיים אבל מטבילין בהן הידיים** - אי איכא מ' סאה. **כל גופו טובל בהן** - אם נטמא

ראויות הן לטבילת כל גופו. **אבל לא פניו ידיו ורגליו** - אם טבל בהם פניו ידיו ורגליו אין טבילה עולה לידים ולאכילה. **השתא כל גופו כו'** - הלא אף טבילה עולה לידים יותר מן הנטילה כדאמרין בחגיגה (דף יח) נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולקדש מטבילין אלמא טבילת ידים עדיפא ולכל גופו חזו לטבילה לידיו לא כל שכן. **במקומן** - בחיבורן אם בא להטביל ידיו בהן. **דכ"ע שפיר דמי** - דשם טבילה עליהם ככל מעיינות ומקוואות. **משקל מינייהו במנא** - לשפוך על ידיו כדין הנטילה. **דכ"ע אסור** - דכי תקון רבנן נטילה לאו בחמין תקון והני גריעי מחמי האור שלא היתה להן שעת הכושר. **דאפסקינהו בבת בירתא** - חריץ קצר והמים פונים שם ואין שם שיעור מקוה אבל מחוברין למקוה דגזירה בעלמא הוא אטו מנא. **שנפסלו משתיית בהמה** - כגון סרוחין או חמי טבריא. **בקרקע כשרין** - להטביל ידיו דהא מקוה נינהו אבל נטילה לא תקנו רבנן אלא בראוין לשתית בהמה. **אבל לא פניו ידיו ורגליו** - אפילו דרך טבילה פניו ורגליו משום ידיו נקט להו ואורחא בעלמא נקט. **נט"י לחולין מפני סרך תרומה** - הוצרכה שהידים שניות ופוסלות את התרומה אבל חולין לא מהני בהו שני ומפני סרך תרומה שירגילו אוכלי תרומה ליטול ידיהם הנוהגת בחולין. **מצוה לשמוע דברי חכמים** - שתקנוה. **רבא אמר** - דאורייתא היא מצוה כרבי אלעזר בן ערך. **מכאן סמכו** - כדמפרש ואזיל. **הא שטף** - במים את ידיו טהור מנגיעתו בזב בתמיה. **אלא ה"ק** - הנוגע בזב ומי שאינו שוטף את ידיו שניהם טמאין ואסמכתא בעלמא היא. **ופליגא דרב נחמן דאמר גסות הוא** - ואסור לנהוג עצמו בגסות הרוח ולאורשות היא. **ולא יהבו לי מידי** - שלא חשו לצרפני עמהם לזימון דקסברי אין מזמנין על הפירות לומר נברך. **וש"מ** - מדברכו כל חד וחד לחודיה לאחריהם ולא יצא האחד בברכת חברו שמע מינה בשנים מצוה ליחלק הואיל ואין כאן שלשה.

דף קו.ב

עד הפרק - השני שבאמצע אצבעות דכיון דמשום סרך תרומה בעלמא הוא דיו אם נטל במה שנוגע במאכל דהיינו ראשי אצבעות. **לתרומה עד הפרק** - פרק השלישי והוא בגב היד. **קידוש ידים ורגלים** - מן הכיור. **עד הפרק** - העליון מקום חבור היד והזרוע. **עד כאן לחולין** - מראה היה בידו כמו שפירשתי. **ושמואל אמר** - פרק החולין והתרומה שוין ולחומרא בפרק

השלישי והוא שבגב היד. **משום זכהן הוא** - ורגיל בתרומה לפיכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין כן כדי שיהא רגיל בה. **ומתנה** - לאכילה ובלבד שיזהר מלטנפם ומלטמאם.

דף קז.א

פקתא דערבות - בקעה של אותה מדינה ואין מים מצויין להם. **ופליגא דרב** - דשרי אפי' בלא דחק. **האי אריתא דדלאי** - צינור ששופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים לשדות. **אין נוטלין ממנו לידיים** - לתת ידיו לתוכו ויקלחו המים לתוכן דלאו מכח גברא אתו שכבר עבר כח השופך והן מקלחין מאליהם ואין כאן לא נטילה ולא טבילה נטילה דלאו מכח גברא קאתו טביל' נמי בצינור ליתא שאין כאן שעור מקוה. **ואי מיקרב גבי דולא** - כשהדולה שופך וזה נותן ידיו סמוך למקום השפיכה והמים מקלחין מכח השפיכה לתוך ידיו שפיר דמי. **ואי בזיע דולא בכונס משקה** - כשהנקב מכניס משקה גדול הוא קצת וקילוח היוצא ממנו נראה והשופך שופך דרך פיו לצינור והנקב מקלח מאחוריו ליאור. **מילף לייף** - הצינור עם היאור ע"י דלי ומטבילין בצינור את הידיים דלאו טבילה גמורה היא ודיה בחבור זה ולא בעינן כשפופרת הנוד כדין עירוב מקואות דעלמא. **כלי שניקב כו'** - לאו כלי הוא דרבנן כלי תקון. **הא לחד והא לתרי** - לחד רביעית בעינן מתחלה אבל לתרי שהיה בו רביעית ונטל הראשון ואח"כ נטל השני אע"ג דלא הוי רביעית בנטילת שני שפיר דמי הואיל ומשירי טהרה אתו כדמפרש לקמיה מי רביעית. **קפדיתו אמנא** - שיהא כלי שלם. **אחזותא** - שיהא בהן מראה מים. **אשיעורא** - דרביעית. **דקאתו משירי טהרה** - אבל מעיקרא צריך שיהא בו רביעית. **נטלא בת רביעית** - של זכוכית קרי נטלא והיתה מוצנעת לשער בה כלי של כל איש ואיש שמתקנו ליטול ידיו. **כוזא** - של חרס. **שתקנה** - חקקה לקבל רביעית אף על גב דמעיקרא לאו לאישתמושי בגווה עבידא ואין חללה עשוי לתוכו. **חמת וכפישה** - מיני נודות של עור הן. **שק וקופה** - אין מלאכתן למים דרובן אין מקבלין מים. **במפה** - מי שלא נטל ידיו מהו לפרוש מפה על ידיו ולא יגע באוכלין ויאכל. **וכשנתנו לו לר' צדוק** - במסכת סוכה כשהיו נותנין לו לרבי צדוק אוכל שהוא פחות מכביצה נוטלו במפה ואוכלו ולא היה נוטל ידיו ולא היה מצריכו סוכה ולא ברכת המזון. **לא הא דנקט פחות מכביצה** - משום סוכה וברכה נקט ליה.

דף קז.ב

עבדין כדין - וכי עושין כן לאכול בלא נטילה. **דעתי קצרה** - אסטניס אני דאע"פ שנטלתי ידי אי אפשי לאכול בידו. **בבלאי חמתות** - חמתות בלויין וכורכין ידיהן בהם ואוכלים בלא נטילת ידים. **ליטעו בדרב [ושמואל]** - כסבורים אתם דהא דאשכחיה שמואל לדרב דאכיל במפה משום דלא נטל ידיו הוא. **והא דעתי קצרה קאמר ליה** - אלמא נטל ידיו. **התירו מפה לאוכלי תרומה** - דהכהנים זריזין הן ולא נגעו. **ולא התירו** - לאוכלי חוליהם בטהרה לפי שאינם למודין להשמר כמו כהנים. **אוכל מחמת מאכיל** - אדם שאוכל מיד חבירו התוחב לתוך פיו צריך האוכל נטילת ידים או אין צריך. **בלם ליה אומצא** - חתך לו חתיכת בשר. **בלם** - במ"ם סתומה כמו (תהלים לב) עדיו לבלום שהמתג והרסן מחתכין עדיו (לבלום) של סוס ולי נראה בלם ליה אומצא לשון הטמנה בגחלים כמו (בכורות דף מ) פיו בלום גבי מומין של בכור שפיו סגור שאין יכול לפותחו אלא מעט ורגליו מבולמות. **אי לאו דרב המנונא את** - אדם חכם וזריז כדמפרש ואזיל לא הוינא ספינא לך בלא נטילה. **מאי** - חוכמתיה. **לאו דזהיר ולא נגע** - אלמא אין צריך נטילת ידים ובלבד שלא יגע. **לא** - הכי קא"ל אי לאו דרב המנונא את ויודע אני בך שנטלת ידך, זריז עדיף מזהיר זהיר שיודע להזהר בשעת מעשה שלא יעבור על המצוה זריז הרואה את הנולד ומתקן עצמו שלא יבא לידי כך והיינו דאמרינן בע"ז (דף כ) זהירות מביאה לידי זריזות. **השמש מברך על כל כוס וכוס** - לפי שאין קבע לשתיית השמש שאינו יודע אם יתנו לו עוד הלכך אסח דעתיה מן השתיה. **ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה** - דבטוח הוא שלא ימנעו ממנו לחם. **אי איכא אדם חשוב** - בסעודה בטוח השמש שיתן לו לחם כל הצורך. **דטריד** - לשמש את המסובין ושוכח שלא נטל ונוגע באוכלין שיאכל ואע"פ שנוגע בכל הסעודה לא איכפת לן שלא הצריכו נטילה לנוגעין אלא לאוכלין. **לא יתן אדם פרוסה לשמש** - באחד מן האורחים קאמר שלא יכעוס בעה"ב כשהוא שותה חונקו לו יין ומזיק לו ובלאו כעס נמי מתוך שחש שלא יכלה הלחם לאורחים הוא מביט ומציץ במה שזה נותן והכוס נשפך מידו ואפילו הכוס ביד השמש שמא ישפכנו. **אשה מדיחה ידה במים** - ביום הכפורים דאע"פ שאסור ברחיצה התירו לאשה להדיח ידה אחת וליגע בפת. **שלא רצה להאכיל בידו אחת** - אפילו ידו אחת לא רצה להדיח כדי ליתן פת

לתינוק ביוה"כ ומונע מלהאכילו אלמא מאכיל צריך נטילה. **התם משום שיבתא** - רוח רעה שורה על ידים שלא נטלו שחרית אבל נטל ידיו שחרית ולא נזהר בהן ובא להאכיל את חבירו אין צריך נטילה ולא אמרינן דאסתם נותן לתוך פיו תקון רבנן נטילה. **דמחיין רבאי, קספית לבראי בדלא משית** - האכלת את בני ולא רחצת ידים תחלה. **לא מסתייה דלא גמיר** - לא די לו שאינו בקי בהלכות נטילה שהמאכיל אין צריך ליטול. **מתני'. שני אכסנאין** - אין לחוש שיאכל זה משל חבירו. **גמ'. זה בא מן הצפון כו'** - אלמא דוקא בשאין מכירין זה את זה קאמר. **ולא אסרו** - להעלות בשר עם הגבינה על השולחן. **אלא בתפיסה אחת** - בכרך אחד. **תפיסה אחת ס"ד** - הא בלא שלחן אוכל עליו נמי אסור. **מהו** - כיון דמקפידין שאין זה אוכל משל זה מותר או לא.

דף קח.א

כל הסריקין אסורין - לענין מצות דפסח תנא אין עושין סריקין המצויירין בפסח מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן ונחתום אחד ובייתוס שמו היה לו דפוס אחד מצוייר והיה מושיב לתוכו את הסריק והוא מצוייר מיד אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה מיד אמרו לו א"כ יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין והכא נמי יאמרו כל האחין אסורין ואלו מותרין. **איזורו מוכיח עליו** - האיזור תמיד הוא קבוע בחלוקו וכשהוא פושט חלוקו ולובש חלוק אחר נוטל האיזור מזה וקובעו בזה וזה שאין לו אחר מכבסו עם איזורו והרואה כשהוא מכבסו ואיזורו עמו יודע שאין לו חלוק אחר ולכך התיירו לו חכמים. **מתני'. טיפת חלב שנפלה על החתיכה** - בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות ולא הגיס את הקדירה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד. **אם יש בה בנותן טעם** - באותה חתיכה כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטיפה מיד נאסרת החתיכה ובשאר חתיכות דקדרה לא איירי תנא דמתני' ובגמרא פליגי בה אם חוזרת אותה חתיכה ואוסרתן או לאו. **ניער את הקדרה** - הגיס בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטיפה דהשתא נתערבה הטיפה בכולן. **אם יש בה בנ"ט באותה קדרה** - כלומר אין כח בטיפה לאסור כולן אא"כ יש בנ"ט ליתן בכל הקדרה. **גמ'. אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא** - הא דאסרינן בכל איסורין משנתנו טעם בהיתר אע"פ שאין אוכל ממש כגון

סילק האיסור ואין כאן אלא טעמו דאורייתא היא דגמרינן מבשר בחלב דאסריה רחמנא באכילה כדגמרינן לקמן חולין (דף קטו) מלא תבשל שלשה פעמים האמורים בתורה ואע"ג דכי מסלק זה מתוך זה לאחר בשולו אין כאן אלא הטעם ומיניה גמרינן לכל איסורין - במה מצינו. **דאי ס"ד** - בכל שאר איסורין טעמו דרבנן היא דלא גמרינן להו מבשר בחלב. **מ"ט לא גמרינן מיניה משום דחדוש הוא** - דשניהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו ועוד שדרך בשול נאסרו בלא אכילה הילכך לא גמרינן חומרא מינייהו. **אי חדוש הוא** - אמאי קתני מתני' דבעיא טעמא בלא נותן טעם נמי אסור דהא חדושא חדיש ביה רחמנא ואפי' כל דהו דהא בשר בחלב הוא אלא ש"מ לאו חדושא דאהכי קפיד רחמנא דומיא דכלאי הכרם דמתסרי נמי משום כלאי תערובת דכיון דלאו חדוש הוא גמרינן ליה (לעיל חולין דף צח) מזרוע בשלה דמישתרי כל כמה דליכא טעמא. **אמר ליה רבא** - לעולם אימא לך חדוש הוא ודקאמרת אע"ג דליכא טעמא ליתסר דהא ליכא למגמריה מזרוע בשלה על כרחך בגופיה גלי קרא דבעינן טעמא מדלא אסרתו תורה אלא דרך בשול שאסר הבשר להתבשל בחלב ואין לך כגון זו שלא יתן טעם. **אמר רב** - הא דתנן במתניתין אם יש בנותן טעם באותה חתיכה לאסור את כל הקדרה דכיון דנאסרה החתיכה היא עצמה כולה נעשית איסור ואוסרת כל החתיכות כולן ואפילו יש בהן כדי לבטל החתיכה כולה נאסרות כולן. **מפני שהן מינה** - ורב סבר לה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל. **לימא פליגא אדרבא דאמר** - בפ' גיד הנשה (לעיל חולין דף ק) קסבר רבי יהודה כל מין ומינו ודבר אחר שעם מינו כלומר מין דאיסור שנתערב עם מינו ובשאינו מינו דהיתר סלק את מינו דהיתר כמי שאינו מועיל לא לבטלו לאיסור דמין במינו לא בטיל ולא תוספת הוא נוסף עליו להיות שניהם איסור ולא יוכל מין האחר לרבות עליו ולבטלו אלא סלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו והכא נמי יש כאן רוטב שיוכל לבטל את כל החתיכה הנאסרת ואמאי אוסרת. **ברוטב עבה** - דק דק של בשר ושומן דכוליה מין בשר הוא. **ומאי קסבר** - רב באפשר לסוחטו באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר אחר שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון. **אי קסבר** - הותר גם הראשון מפני שנפלט האיסור ממנו ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחלה ומיהו דיעבד שרי

לאכול אף הראשון. **אמאי חתיכה נעשית נבלה** - הא אפשר היא ליסחט ממנה וליחלק לאחרים שלא קבלו ממנו כלום ואין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולן דליכא למימר אפשר ליסחט מזה וליבלע בזה שהרי כולן שוין בטעמו ואיזה תתיר ואיזה תאסור. **אלא קסבר** - משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואשמועינן אף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה. **מותר** - אף הראשון שנאסר. **בשר אסור** - שנתן החלב טעם בו.

דף קח.ב

חלב אמאי מותר - הרי חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר וכשחזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב אסור בחלב היתר ורב אית ליה מין במינו לא בטיל. **חלב נבלה הוא** - זה שנבלע ונסחט. **גדי אסרה תורה ולא חלב** - ואפילו חלב מותר ואפילו היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל נמי לרב דחלב מותר. **חצי זית חלב** - הכי משערינן יין וחלב וכל משקה לשערו בכזית מביא כוס מלא משקין ומביא זית ונותן לתוכו הזית והמשקה יוצא לחוץ וההוא דנפיק הוי כזית וכך היא שנויה בתוספתא בפרק נזיר שאכל. **לוקה על אכילתו** - דכזית איסור אכל. **ואינו לוקה על בשולו** - לקמן מפרש טעמא בשמעתין. **אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור** - גרסי' היכא דיש בו טעם איסור או איסור מינו בלא טעם. **והכא במאי עסקינן** - דאמר רב לעיל בשר אסור חלב מותר כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבולע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט. **כשקדם וסילקו** - לאותו זית קודם שתנות. **לעולם לא מצטרפי** - לעשות איסור אא"כ היה בו בתחלה כשיעור וכי אמר רב לוקה על אכילתו שבא מיורה גדולה ולצדדין אמר רב למילתיה אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב הבא מיורה גדולה שנתבשל בה שיעור מזה ומזה ונאסרו לוקה על אכילתו שאכל שיעור שלם איסור של שם אחד ואין לוקה על בשולו דאם בשל כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זה עם זה לפי שאין מצטרפין מכלל היתרן לקרות איסור עד שיהא בכל אחד ליעשות איסור לעצמו. **אחרים** - עובדי כוכבים כלומר שנתבשל כל צרכו. **כיון שנתנה טעם באותה חתיכה** - כלומר כיון שיש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה הכל אסור ואפילו ניער את הקדרה דאיכא למימר נחלק לכולן והרי אין בו כדי לאסור אפ"ה אסור וטעמא מפרש

לקמיה. **מפני שהן מינה** - לפיכך אוסרת כולן ואפילו הן אלף שיש בהן כדי לבטל חתיכת האיסור כו' דכיון דמינו נינהו לא בטיל טעמא דבשר דנפיק מיניה שאף טעם הבשר נאסר. **וחכ"א עד שתתן טעם כו'** - קס"ד דאטפה קיימי עד שיהא בה כדי ליתן טעם בכולם אין כאן איסור אפילו בחתיכה ראשונה מפני שהוא חוזר ונסחט. **קיפה** - דק דק של בשר שיורד לשולי קדרה. **נראין כו'** - מפרש לקמיה כולה מילתא דרבי. **ניער** - הגיס בה במגיס המנער את הקדרה מתפשט הטעם בכולה וכן המכסה אותה מפני שמי השוליים עולין עד פה ויורדין. **אילימא לא ניער כלל** - אמאי נאסרות האחרות. **מבלע בלע** - ההיא חתיכה. **מפלט לא פליט** - באחרות את טעם החלב שהחלב בגגה של חתיכה הוה. **לא ניער בתחלה** - וקבלה החתיכה את הטעם ואח"כ ניער וחזרה ופלטתה באחרות. **הא בלע והא פלט** - מה שבלעה וחזרה להתירה והאיסור שיצא ממנה אין בו כשיעור לאסור. **קסבר אפשר לסוחטו אסור** - מפני שכולה נעשית איסור וכל הנסחט ממנה אסור וכל הנשאר בה אסור וכיון דאף טעם בשר שבה נאסר חוזר ואוסר האחרות אפילו הן אלף דמין במינו לא בטיל.

דף קט.א

ופרכינן מכלל דר' יהודה סבר כי ניער כו' - נמי אסירי דמדקאמר רואה אני דברי ר' יהודה בשלא ניער בתחלה אבל איני רואה את מה שהוא אוסר אף בשניער מכלל דאיהו אף בשניער אסר מדלא קתני אמר רבי לא אמר ר' יהודה אלא בשלא ניער. **הא לא בלעה** - חתיכה ראשונה יותר מן האחרונה ובטיפה הזאת אין שיעור לאסור את כולן. **שמא לא ניער תחלה יפה** - ובלעה ואח"כ פלטה כשניער בסוף ובהא גזירה לא סבר לה רבי כוותיה אבל בדאפשר לסוחטו אסור ובמין במינו לא בטיל סבר לה כוותיה. **אמר מר ודברי חכמים** - המתירין את הכל נראין לרבי כשניער אבל בשלא ניער לא נראה לו מכלל דהם מתירין אף בשלא ניער. **ומאי ניער** - דקאמר רבי. **אילימא ניער בסוף ולא בתחלה** - דאע"ג דקבלה את הטעם קאמר רבי דרואה הוא את דברי המתירין הואיל וניער בסוף וחזר ונסחט דקסבר אפשר לסוחטו מותר האמרת נראין דברי ר' יהודה בהא. **ניער מתחלה ועד סוף** - ראה את דברי המתירין בזו דכיון דפשט מתחלה הטעם בכולה קדרה ואין בה כדי לאסור את כולה מותר ולא ראה דברי ר' יהודה החושש שמא לא

ניער יפה יפה. **מכלל דרבנן סברי כו'** - מדקאמר רואה אני את דבריהם בשניער בתחלה ואין אני רואה את דבריהם מה שהתירו בשלא ניער מתחלה והן מתירין אותו בניעור שבסוף ומשום סחיטה מכלל דקסברי אפשר לסוחטו מותר. **וממאי דבאפשר לסוחטו פליגי** - והאי עד שתתן דקאמרי רבנן אטיפה קאי ושרי אף החתיכה דילמא חתיכה קמייתא ודאי אסירא ואסיפא דמילתיה דרבי יהודה דאסר את השאר אפילו הן אלף מפני שהן מינה פליגי רבנן ואמרי לעולם אין חתיכה זו אוסרת את השאר עד שיהא בחתיכה כדי לתת טעם בכולן דמין במינו נמי בטיל ורבי הכי קאמר רואה אני את דברי רבי יהודה לאסור אף בשאר החתיכות בשלא ניער בתחלה וקבלה טעם האיסור ונעשת איסור אלא בסוף וחזרה ופלטה באחרות ומין במינו לא בטיל ואין אני רואה דבריו בשניער בתחלה דהא לא נעשת איסור ולשמא לא ניער יפה לא חיישינן ורואה אני את דברי המתירין כשניער בתחלה כדפרישית דלא נעשת איסור ולשמא לא ניער לא חיישינן ואין אני רואה היתר אפילו באחרות בשלא ניער בתחלה אלא בסוף דנעשת איסור מתחלה ואוסרת בסוף את חברותיה במשהו דמין במינו לא בטיל. **האי מאי אי אמרת בשלמא במין במינו** - כולם מודים דלא בטיל ובחתיכה קמייתא שרו רבנן משום דאפשר לסוחטו מותר ועד שתתן דקתני אטיפה קאי. **היינו** - דשייך למימר נראין דברי חכמים המתירין בשניער בתחלה דלא בלעה. **אלא אי אמרת אפשר לסוחטו לרבנן נמי אסור** - והאי דקשרו רבנן בין שניער בתחלה ובין שלא ניער בתחלה אשארא הוא דקשרו ומשום דמין במינו בטל ועד שתתן דקתני אחתיכה קאי היכי מצי רבי למיתני נראין דברי חכמים בשניער והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה דאית להו גזרה שמא לא ניער יפה יפה ורבי מדתלי טעמא דהיתרא בשניער מכלל דשרי אף בקמייתא משום דלא בלעה ואין נראין לו בה לא דברי רבי יהודה האוסר בכולן ולא דברי חכמים המתירין באחרות ואוסרין מיהא בראשונה ואם בא רבי להשמיענו דמין במינו לא בטיל ועוד דלא חיישינן לשמא לא ניער יפה הכי איבעי ליה למיתני נראין דברי רבי יהודה שאוסר בכולן בשלא ניער בתחלה אלא ניער בסוף דכיון שקבלה הטעם ונאסרה אוסרת חברותיה בכל שהוא דמין במינו לא בטיל ואין נראין דבריו כשניער דאיהו חושש לשמא לא ניער יפה ואוסרת כולן דכיון דניער לא חיישינן להכי ואף הראשונה מותרת ומדקאמר נראין דברי חכמים מכלל דרבנן בקמייתא נמי שרו ועד שתתן אטיפה קאי וקסברי

אפשר לסוחטו מותר ולא נעשית החתיכה נבלה. **ותו לא מידי** - אין לשנות את הסוגיא והשתא דקם ליה רבי בשיטתיה דר' יהודה דאפשר לסוחטו אסור ורב ורבי יוחנן ורבי חנינא נמי כוותיה סברי אע"ג דאיפליגו עלייהו שמואל ור"ל הא אמרינן שמואל באיסורי במקום רב ליתא וכן לגבי רבי יוחנן ליתא ועבדינן כרבי יהודה בין בטיפת חלב שנפל על החתיכה ולא ניער ויש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה ובין בחלב הדבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן טעם בה ואפילו אין בו כזית דהוי חצי שיעור אסור מן התורה והחתיכה עצמה נעשית נבלה ואין מועילין שאר החתיכות לבטלה דכולן נאסרות ואפילו הן אלף דבהא נמי קיימא לן כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל דהא קם ליה רבי בשיטתיה ורב ושמואל נמי בשיטתיה קיימי דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה במינו במשהו ותניא כותייהו במסכת עבודה זרה (דף עג) ואע"ג דאיפלוג עלייהו רבי יוחנן ור"ל התם ותניא נמי כוותייהו שמעינן לאביי ורבא דבתראי הו דקמו כרב ושמואל דאיתמר חלא לגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה (דף סו) ובפסחים (דף ל) נמי פסק רבא הלכתא כרב דמין במינו במשהו דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו ומפרשינן טעמא במינו במשהו רב לטעמיה דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו ובשלא במינו גזר רב בחמץ אטו מינו משום דלא בדילי אינשי מיניה ואתו לזלזולי ביה שמע מינה בתרוייהו הלכה כר' יהודה בין באפשר לסוחטו אסור וכולה נעשית נבלה בין במין במינו לא בטיל אבל אם יש ברוטב לבדו יותר מששים בכל החתיכה שקבלה את הטעם הרוטב מבטלה ומשליכה וכולן מותרות דבהא אפי' רבי יהודה מודי דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו ואית ספרים דמתניא בהו איפכא אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בשניער וכסה כו' ולא אפשר לאוקמא דא"כ כולהו מודו בקמייתא דאסירא דכיון דמוקי פלוגתייהו נמי בשלא ניער כלל א"כ על כרחך לרבנן נמי קמייתא אסורה דהא בלע ולא פלט ואין כאן מחלוקת אלא באחרונות ולא איירי באפשר לסוחטו מידי הילכך לא גרסינן לה. **מתני'**. **לא קרעו אינו עובר** - על אכילתו ללקות ולא על בשולו דלאו חלב מקרי ובגמרא מפרש אי איכא מיהא איסורא דרבנן או לא. **הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו** - להיות בכרת ובמס' כריתות (דף כב) מוקים לה בלב עוף שאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו אבל בשרו אינו נאסר שהלב חלק הוא

ואינו בולע והכי נמי אמרינן בפסחים (דף עד) שאני לב דשיע. גמ'.

דף קטב.

אמר רב אינו עובר עליו - מדאורייתא ומותר לכתחלה באכילה אם בשלו ולא אמרינן אסור מיהא מדרבנן דהא אפילו נסחט ממנו ויצא אמרינן לקמן חולין (דף קיא) חלב שחוטה מדרבנן הוא והאי כיון דמובלע ולא פירש אפי' איסור דרבנן ליכא. **דהתם מיעבר הוא דלא עבר** - ללקות דאין בו כזית. **הא איסורא איכא** - דחצי שיעור אסור מה"ת. **הא כחל לא בעי קריעה** - לאחר הבישול מדלא תנא ביה לא קרעו קורעו לאחר בשולו. **דלמא** - משום הכי לא תנייה משום דלב הוא דסגי ליה בקריעה דלאחר בשול משום דבשעת בשול לא בלע דשיע. **אבל כחל** - שהוא רך כבר נבלע בו החלב ע"י בשול ולא סגי ליה תו בקריעה. **קבה** - של טלה או של עגל שיונקים החלב לתוך קבתן. **זה כנוס במעיו** - ומשיצא מדדי הבהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במעיו שלא יצא מדדי הבהמה בחייה ולא נאסף אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל חלב ומיהו לכתחלה בעי קריעה מדרבנן. **וטחו בכותל** - כובשו בידיו לכותל כדי שיסחט חלבו. **קרע לי** - כחל קודם שתצלנו ואנא איכול. **מתניתין היא** - דקורעו מתחלתו ומותר. **הא קמ"ל** - קריעה בעלמא קא"ל או שתי או ערב לפי שהחלב הנוטף יוצא למטה ומשיצא והרי הוא חלב לא חזר ולא בעי שתי וערב אלא לקדרה דהתם ודאי צריך להוציא כולו מתחלה לפי שכשהוא יוצא הרי הוא חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו ודקתני לעיל שבשלו מותר בצלי קאמר דצלי נמי קרי בשול דכתיב בדברי הימים (ב לה) ויבשלו (את) הפסח. **ילתא** - אשתו. **הכבד** - כולו דם הוא קרוש טעם דם לו. **דם טוהר** - של בתולין ושל ימי טוהר של יולדת. **מוח** - של דג ששמו שיבוטא טעמו כטעם - חזיר. **גירותא** - עוף טמא הוא. **לישנא דכוורא** - יש לו טעם גירותא. **אסר לן אשת איש** - שרא לן גרושה ואע"פ שבעלה חי. **בעינא למיכל בישראל בחלבא** - ומה אמצא היתר דוגמתו. **זויקו** - שפודו תנו לה כחל בשפוד. **והא אנן קורעו תנן ההוא לקדרה** - דכי נפיק מיניה הוי חלב שחוטה וכי הדר ומיבלע ליה אסר ליה ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב וברייתא מוקי לה בצלי דכתיב ויבשלו (את) הפסח בדברי הימים.

דף קיא.

והא קתני שבשלו בדיעבד - והא ודאי בצלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע. איכא תנא - בהאי דוכתא. דאתנייה לרב כחל - יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיעא ליה לרבי אלעזר. אחוייה - בני המקום. לרב יצחק - אמרו לו לרבי אלעזר זה שנאה לו. אני לא שניתי לו כחל כל עיקר - כלומר שום כחל לא שניתי לו לאיסור בין כחל מניקה ובין כחל שאינה מניקה. ורב - ששנה להם כחל שאסור. בקעה מצא - כלומר ראה שהיו מזלזלים באיסור בשר בחלב והחמיר עליהן. לטטלפוש - ריבעא - ליטרא. רב כהנא מתני הכי - כמו שאמרנו שכן השיבו רב יצחק לרבי אלעזר לא שניתי לו כל עיקר. כחל מניקה - שהיתה מניקה ויש בדדיה חלב כנוס הרבה. ומתוך פלפולו של רבי חייא - שהוא מחודד מאד ומבין מעצמו וכסבור שתלמידיו מחודדין כמותו כשחזר ושנאה לפני ר' חייא שנה לו סתם וסבור שיבין רב שאין אסור אלא מניקה ולא הבין. תכלא - שכול קובר את בניו. מרא דעובדא - זהיר במעשים טובים. לא אכלי כחלי - לגמרי אפילו צלי ואפילו קרעו. במאי טויתניהו - היכן הוו לך שם עצים. בפורצני - חרצנים שאצל היקבים והבערתים. לאחר שנים עשר חדש הוה - ותנן במס' ע"ז (דף לד) לחים אסורין יבשין מותרין ואלו הם לחים כל שנים עשר חדש. דקדחו בהו חילפי - גדלו בהם מחמת שנרקבו ונעשו עפר. חילפי - אורטיי"ש והואיל ומתקלקלין ונרקבין ולא נטלו משם ש"מ אינו חושש. פטור מן התפילין - מפני שצריך לחלצן תדיר. דלא הוה רמי חוטי - לא הטיל ציצית לטליתו.

דף קיב.

כפתוהו - על העמוד להלקותו כדתניא (כתובות דף פו) בד"א דארבעים ותו לא במצות לא תעשה שכבר נעשית העבירה אבל מצות עשה שלפניו ואינו רוצה לקיימה כגון אומרין לו עשה סוכה ואינו עושה עשה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו. שמתן שכרה בצדה - למען יאריכון ימיד (שמות כ) לכך פירש מתן שכרה לומר אם לא תקיימנה זהו עונשו שלא תטול שכר זה. כבדא מה אתם נוהגין בו - מותר לבשל בקדרה או אסור מפני שפולט דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור. כי סליק - רב ספרא. אשכחיה לרבי זריקא - ובעא מיניה. אמר ליה - ר' זריקא. אנא שלקי לר' אמי ואכל - בשלתי לו הכבד ואכלו. כי אתא - רב ספרא. לגביה -

דאביי סיפר לו מה ששמע. **א"ל - אביי. למיסר נפשה** - שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרת. **לא מיבעיא לי** - דפשיטא לי דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה לא בלעה. **כי קמיבעיא לי למיסר חבירתה** - אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמו. **דתנן הכבוד [אוסרת] ואינה נאסרת** - כלומר מדפשוט לך בדידה דשריא אלמא שמיעא לך הא מתני' אם כן למיסר נמי חבירתה לא תיבעי לך דהא הך משנה גופה תנן בה דאוסרת ובסדר זרעים היא. **אמר ליה דלמא ההיא בכבדא דאיסורא** - כגון דטרפה.

דף קיא.א

ומשום שמנונית - קאמר דאוסרת את המתבשל עמה לפי שבולע מן הטרפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם טרפה אינה נאסרת לפי שטרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מינה דכשרה מיבעיא לי אי אסיר אחריני אי לא דאיכא למימר דמא דהיתירא הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא לי מאי. **קניא בקופיה** - הקנה עם כל המחובר לו הריאה והלב וכבד וכולן נתבשלו יחד. **דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה** - וסימפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לתוך קנה הגדול של ריאה ויוצא דם דרך חללו חוץ לקדרה. **אי נמי חליט הוה מעיקרא** - ונתבשל דמו בתוכו כדי שלא יפלוט עוד כשיבשלהו עם האחר ודמו המובלע בתוכו מותר כל זמן שלא יצא. **חלטי ליה בחלא** - צומתו בחומץ שהחומץ צומתו אשטרויני"ט ושוב אינו פולט עולמית והדר מבשלי ליה עם בשר אחר. **חלא אסיר** - אותו חומץ שנצמת בו אסור דקסבר מוציא מקצת מן הדם. **כי היכי דפליט הדר בלע** - מאותו חומץ עצמו דכיון שנצמת ואינו טרוד לפלוט חוזר ובולע. **אמרו ליה בר בי רב דלגיו לא אכיל** - אמרו לו לרב נחמן תלמיד שנתארח אצלך אינו אוכל מה שהביאו לפניו. **גאמו לשבא** - הגמיאהו והלעיטהו לשבא על כרחו על שם אביו קראו. **מתובלת** - התבלין מרככין אותה. **שלוקה** - הרבה מאד. **נאסרת** - לפי שלאחר שגמרה פליטתה חוזרת ובולעת. **תלת סאוי טחאי** - שלש סאין פת נקיה פניה טוחין בשמן ודבש. **מי עדיפת לן מינה** - יום השבת היה. **אמאי עבדינו הכי** - אע"פ שדם הנבלע בו היתר הוא מיהו דם הכנוס בסמפונות דם הוא. **וחתוכא לתחת** - חתוכו למטה כשנתנוהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ויצא. **והני מילי** - דבעי קריעה בכבדא מפני שדם כנוס לתוכו אבל טחלא אין בו דם ואפילו לקדרה

שרי. **כי עביד מילתא** - הקזה. **כבדא עילוי בשרא** - בתנור היו צולין כל צלי שלהן וחודו של שפוד תלוי למטה וכשהכבד נתון תחלה ואחר כך הבשר נמצא הכבד עליון כשתולין אותו. **דמא משרק שריק** - אע"פ שזב מן הכבד על הבשר אין בכך כלום לפי שהדם ע"י צלי אינו נוח ליבלע אלא מחליק ונופל. **מסוך סריך** - נדבק ונבלע. **הלכתא כו'** - ולדידן אסור לגמרי לכתחלה לפי ששפודים שלנו אינן תלויין אלא שוכבות ופעמים שמרים זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים שמשפילו ונמצא חברו עליון הלכך בין שהכבד לצד הראש ובין שהוא לצד הזנב אסור.

דף קיא.ב

שפיז - נותן בשפוד ולא היה חש למה שהכבד יהיה עליון. **בי דוגי** - שנותנין כלי לקבל השומן כדרך שאנו עושין לאוויזין והוא נקרא בי דוגי בלשון ארמי. **בשרא עילוי כבדא נמי אסור** - לפי שדם הכבד נוטף לתוך הבי דוגי ונמצא אוכלו. **ומ"ש מדמא דבשרא** - והרי אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ואנו אוכלין אותו. **ומשני דמא דבשרא שכן** - יורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין לתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים. **קפי** - צף למעלה כמו (מלכים ב ו) ויצף הברזל ומתרגמינן וקפא פרזלא, והלכות כחל כבר למדנו למעלה לצלי בעי קריעה שתי וערב ואם לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל. **סכין ששחט בה** - איידי דבית השחיטה רותח בולע הסכין מן הדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו. **צונן** - ואם חתך בה צונן. **בעי הדחה** - ההוא צונן. **קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה דבר רותח** - לפי שנבלע בה הדם ונותן טעם ראשון הוי כאיסור גמור. **הא דרבין** - דאמר רבי יוחנן מיקל ליתא. **דההיא פינכא גרסינן** - קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה. **מכדי רבי אמי תלמיד דר' יוחנן כו'** - אביי מסיק ליה למילתיה. **וצנן שחתכו בסכין** - אע"ג דאגב חורפיה דצנן איגר"ש בלע"ז הוא בולע משמנונית הסכין הקרוש עליו והוי האי צנן נתינת טעם ראשון שהרי בלע איסור ממש והוי כבשר. **מותר לאכלו** - לאותו צנן בכותח שיש בו נסיובי דחלבא כדמפרש טעמא דכיון שבלע מן השמנונית דהיתרא בלע. **והאי איסורא בלע** - קערה בלעה דם. **סוף סוף האי היתירא לידי איסורא אתי** - כשנותנו בכותח. **האי** - צנן אפשר לו לישראל לטועמו קודם שיתננו בכותח והאי מותר דקאמר כגון

שטעמו בתחלה ולא היה בו טעם שמנונית. **והאי** - דם הקערה. **לא אפשר למטעמיה** - לפי שאסור הוא הלכך אין לו תקנת היתר. **קפילא** - נחתום עובד כוכבים. **כי קאמינא** - דאסור לאוכל בה רותח בדליכא קפילא. **דגים שעלו בקערה** - מן הצלי כשהיו רותחין נתנן לתוך הקערה שאכלו בה בשר. **אסור לאוכלן בכותח** - לפי שהבשר נותן בהם טעם. **נותן טעם בר נותן טעם הוא** - אם היו מבושלים עם בשר ממש היה אסור לאוכלן בכותח אי נמי מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא על ידי נותן טעם ואינה כבשר. **שייפא** - משיחה מסממנים. **בצעא** - קערה. **רמו בישולא** - באותה קערה לאחר זמן. **אמר יהיב טעמא** - בקערה. **כולי האי** - שחוזר ונותן טעם בבישול ומאן דשמע סבר דאית ליה לרב נתינת טעם בר נתינת טעם נמי בעלמא. **ולא היא** - דגבי סממנים נפיש מרריהו מרים הם מאד. **קאים קמיה** - משמש לפניו בסעודה. **לרבך** - רב שלמדת ממנו שאסור. **אבא בר אבא** - אבוב דשמואל הוה וחסיד גדול היה. **דליספי לי מידי דלא סבירא לי** - לא היו דברים מעולם. **בהך גיסא דמברא דסורא** - שהיה הנהר מפסיקן. **תאנים וענבים** - לא אתו לליפתן וקיימא לן (ברכות דף מא) דברים הבאים לאחר סעודה כלומר הרגילים לבא לאחר סעודה טעונין ברכה בין לפניהם ובין לאחריהם אפילו הביאן בתוך הסעודה דכיון דאינן ליפתן אין הפת פוטרתן. **יתמא** - בלא דעת.

דף קיב.א

קישות - מתוקה היא ואינו נבלע בתוכה אלא השמנונית צף ועומד על מקום החתך הלכך גריר לבי פסקיה למקום חתך גורר מעט בסכין ואכיל אף בכותח הלכך דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח כדאמר דאין נותן טעם הבא מן הממש אלא נותן טעם הבא מנותן טעם דסתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס אבל לסכין פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך בצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע צנון. **קלחי** - קלחים. **ליפתא** - לפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו. **דסילקא אסירי** - לפי שנותן טעם בהן. **ואי פתך בהו דליפתא** - ערבן בעת חתוכן שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם

השמנונית מן הסכין ואין התרדדין מקבלין טעם הימנו. **כמכא** - כותח מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלחו ממנו קדרת בשר. **דחלא מאי** - דרך לתת חומץ לתוך התבשיל מי חיישינן - שמא יפול מן הכותח בחומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל. **לכי תיכול** - כשתמדוד לי עליה כור של מלח בשכרי אומר לך טעמו של דבר. **האי** - כותח הנופל במלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה וטעמא נמי לא יהיב כותח בחומץ. **שרייה רב חיננא** - אע"פ שהכותח מליח הוא. **דאינו נאכל מחמת מלחו** - אינו נוח ליאכל מרוב מלח שבו עד ששורין ומדיחין אותו במים כעין מליחת בשר להצניע. **נאכל מחמת מלחו הוא** - כלומר נאכל במלחו הוא. **קליפה** - מלמעלה סביב. **ואי אית ביה פילי** - בקעים והוא צלי לא סגיא ליה בקליפה לפי שבולע דרך הנקבים וכולו אסור. **ואי מתבל בתבלין** - התבלין שנתבשלו עמו מרכיבין אותו ונוח לבלוע וכשנפל לכותח היה צמא לבלוע ובלע. **שחתך עליה בשר** - כשהוא חותך מן הצלי. **אסור לאכלה** - מפני שהדם יוצא ונבלע בו. **וה"מ דאסמיק** - שהיה הבשר אדום שנקטרוד"א. **והני מילי דאבריה** - שנקב הדם את הככר כלומר עבר מצדו לצדו עד שנראה משני צדדין. **הכי גרסינן והני מילי דאסמכיה** - שהיה אותו מוהל היוצא מן הבשר עבה אבל צלול לאו דם הוא. **שדי ליה לכלביה** - לההוא ככר. **מה נפשך** - דאיהו לא בעי למיכליה ולשמעיה ספי ליה איסורא. **דאנינא דעתיה** - האי דלא אכיל ליה משום דאיסטניס הוה ולאו משום איסורא. **חמר בשר** - יין הבשר. **אין מניחין כלי** - בי דוגי דלעיל חולין (דף קיא). **עד שיכלה** - שיהא כל דמו כבר נפלט ממנו. **משתעלה תימרתו** - שהבשר מעלה עשן לישנא אחרינא שיהו הגחלים מעלין עשן שכל זמן שהדם שותת עליהן אינן אלא כבין והולכים אבל כשהשומן נוטף הן מעלין עשן, לשון מורי. **ודילמא תתאה מטא** - צד התחתון של צד גחלים נצלה והעליון לא נצלה. **תרי גללי דמלחא** - בין על הבשר ובין בתוך הכלי והדם נגרר אצל המלח לשוליים.

דף קיב.ב

ומשפייה - כמו (ב"מ דף ס) השופה יין לחבירו קולי"ר כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי אל כלי כדי שלא יתערב הדם בו וראיתי בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם

ועושהו כמים והוא נעכר ומתערב עם השומן. **ומי אמר שמואל הכי** - דלאחר שיכלה כל מראה אדמומית שבו מותר. **והאמר שמואל כו'** - והאי בשר כבר נצלה. **שאני התם דאגב דוחקא דסכינא פליט** - לעולם כשתעלה תמרתו אין הדם יוצא ממנו ע"י האור ושמנונית הוא ומותר אבל כשחותכו וכובש עליו את הסכין הוא דוחקו ואם נשאר בו דם דוחקו והוא יוצא. **דגים ועופות** - לאו דווקא עופות דכל שכן בשר אחר לפי שהוא קשה מבשר עופות. **אסורין** - [הדגים לבדן] שהדם יוצא מן הבשר ונבלע בדגים. **אפילו עופות ועופות [נמי] אסירי** - כדאמרינן לקמן חולין (דף קיג) אין מולחין בשר אלא על גבי כלי מנוקב לפי שהדם היוצא נשאר בכלי וחוזר ונבלע בבשר. **אפילו עופות ודגים [נמי] שרי** - שהרי הדם יוצא דמה לי דגים ומה לי שאר שתי חתיכות הנמלחות זו על גב זו שאע"ג שהדם יוצא מעליונה לתחתונה אין נאסרין אם הכלי מנוקב. **לעולם בכלי מנוקב** - והיינו טעמא דדגים אסורין. **משום דדגים רפו קרמייהו** - קרום שלהן רך. **וקדמי ופלטי** - ממהרין לפלוט ציר שלהן. **ועופות קמיטי** - צומתין אשטרינ"ט כלומר אין ממהרין לפלוט וכבר נחו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטין הלכך בלעי דגים אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה לפלוט כך זה שוהה לפלוט ושניהם פולטין יחד וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע. **אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה** - ובכלי מנוקב כמשפט המולחים בשר וקמיבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דגבי דם לא חיישינן לדלמא פלט עליון ובלע תחתון דאמרינן כל זמן שטרודים בפליטה אינן בולעין ושניהם נחין יחד מפליטתן ה"נ לא שנא או לא. **אמר ליה הטמאים** - ה"א יתירא דגבי הטמאים לכם בכל השרץ (ויקרא יא). **לאסור צירן ורוטבן וקיפה** - פירמא בשר ותבלין הנקפה בשולי הקדירה וכיון דצירן אסור מיתסר הבשר השחוט מחמת ציר הטרפה שהוא נוח ליבלע מן הדם.

דף קיג.א

הני מילי דמן - כלומר הני מילי לגבי דם וכגון בכלי שאינו מנוקב דבתר דפלט הדר בלע. **אבל צירן** - זיעה הוא ולא מיתסר והכא לדם ליכא למיחש דמנוקב הוא וא"כ כשרה וכשרה נמי. **קמ"ל** - דציר אסור וציר נוח ליבלע הוא. **מאי לאו שניהם מלוחים** - ושמע מינה ציר נמי לא מיבלע כל זמן שעסוקים בפליטה וש"מ צירן מותר לא גרסינן. **תפל** - מבלי מלח דהשתא לא פליט

טמא מידי אבל שניהם מלוחים דטמא נמי פליט אסור וכ"ש טמא מליח וטהור תפל. **הא שניהם מלוחים שרי** - דשניהם טרודים בפליטה. **רב הונא דלא בעי הדחה ברישא** - בדחלליה בי טבחא כל רחיצת הבשר מתרגמינן חילול. **מילחא גללניתא** - מלח גסה שלמי"א. **ומנפיץ ליה** - למילחא לאחר זמן מפני שהדם נבלע בה אבל מלח דקה אין צריך לנפץ שהיא נתכת מעצמה. **אין מחזיקין דם** - אינן בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו. **הדרא דכנתא** - דקין שסביב הכנתא אנטרי"ל. **ומעיא** - קבה וכרס ושאר הדקין. **וכרכשא** - טבחיא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופה יש בהן דם וצריכין לימלח. **אלא ל"ש** - ומותר וטעמא כדפרשינן לעיל חולין (דף קיב ד"ה ועופות) דכל זמן שטרודים לפלוט אינן בולעים וכשנח זה כבר נח זה. **הרי זה מכביד את הבשר** - לפי שבשעת שחיטתה היא טרודה להוציא דם וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באבריה ומכביד הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשהוא מוכרה במשקל והדם שוקל. **איבעיא להו היכי קאמר** - האי ומבליע דם דקתני כוליה חד איסורא הוא וה"ק מכביד את הבשר ונמצא גוזל את הבריות הוא משום דמבליע דם שמכביד את משקלה והבלעת דם לפרושי גוזל את הבריות נקט לה. **הא לדידיה** - דליכא למימר משום גזילה שרי לפי שהוא חוזר ויוצא ע"י מלח. **או דילמא לדידיה נמי אסור** - ותרתני איסורי קחשיב חדא דגוזל את הבריות וחדא דמבליע דם ושוב אינו יוצא ואוכל דם. **מתני'**. **אינו עובר בלא תעשה** - היא גופה לא איצטריך דהעלאה לאו דאורייתא אלא דיוקא דילה איצטריך למידק מינה הא אוכל עוף בחלב עובר ולאפוקי מדרבי עקיבא דאמר פרט לעופות. **גמ'**. **אינו בא לידי לא תעשה** - כלומר אין לחוש שמא יאכלנו ויעבור עליו דאי נמי אכיל ליה לא עבר. **מתני'**. **מותר לבשל ומותר בהנאה** - דאין בו משום בשר בחלב כדיליף בגמרא ובאכילה מיהא אסור משום איסור טמאה. **פרט לעוף וחיה ובהמה טמאה** - גדי פרט לעוף שאינו בהמה גדי פרט לחיה שאינה בהמה דאע"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יתירא ומפקיע גדי ולא את הבהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל איתרבאי מקראי כדקתני בברייתא בגמרא. **נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר** - באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו דמשמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משום בשר בחלב. **גמ'**. **מנהני מילי** - דכל בהמה במשמע.

דף קיג.ב

כאן - פירש לך הכתוב שגדי זה מעזים היה. **הא** - אם לא פירש יש במשמע אף שאר בהמה מדאיצטריך ביה לפרושי. **ונילף** - גזירה שוה מיניה מה גדי האמור כאן עזים אף גדי האמור בבשר וחלב עזים הוא. **תרי מיעוטי כתיבי** - ה"א דכתיב בכל חד מיעוטא הוא. **אמר שמואל** - קרא יתירא כתיב לדרשה ודרשינן להו ולקמן פריך תלתא קראי כתיבי ושמואל שיתא דריש. **לרבות את החלב** - שאם בשל חלב בחלב ואכלו עובר משום חלב ומשום בשר בחלב. **את המתה** - שאם בשל בשר נבלה בחלב ואכלו עובר משום בשר בחלב ואף על גב דבעלמא אין איסור חל על איסור וכאן הרי קדמו איסור חלב ואיסור נבלה לאיסור בשר בחלב אתא קרא ורבינהו. **להוציא את הטמאה** - בשר בהמה טמאה שבשל אפילו בחלב בהמה טהורה. **ולא בחלב זכר** - שהיה לו חלב מועט מן הדדים כגון אם נשתנה והיו לו דדים. **ולא בחלב שחוטה** - דאמו משמע הראויה להיות אם ולא משנשחטה. **בחלב אמו** - משמע שלא נאסר חלב אלא ממין שנאסר בשר וגדי הא איתרבאי ביה כל בהמה טהורה ולא טמאה הלכך חלב כגדי דהא אמו כתיב וקא ממעט חלב טמאה אפילו הבשר טהור. **איסור חל על איסור** - אני שמעתי דגרס ליה והכי פירושו איסור חל על איסור ולא אצטריך קרא לא לחלב ולא למתה. **מחד קרא** - כלומר מההוא קרא דאתא לגופיה נפקי דאם בשל חלב או בשר נבלה בחלב אף הם במשמע וקשיא לי הא דאמרינן לקמן בפירקין חולין (דף קטז) לר"ע משום דאית ליה איסור חל על איסור מייתרי ליה כולהו תלתא גדי לדרשה ואמרינן חלב ומתה לא צריכי קרא והכא לשמואל נמי דאית ליה איסור חל על איסור אמרינן חלב ומתה מחד קרא נפקי ולא מייתרי כולהו אלא תרי ונראה בעיני דלא גרסינן להאי קסבר שמואל איסור חל על איסור אלא הכי גרסינן חלב ומתה מחד קרא נפקי כו' דכולהו תלתא גדי מייתרי לדרשה דהוה ליה למיכתב לא תבשל בחלב אמו כל מי שיש לו חלב אם בהמה כיון דסופינו להביא במשמע גדי אף עגל וטלה כדאמרן לעיל ומדכתב גדי לדרשה אתי חד לחלב ומתה לאשמועינן שיהא איסור חל על איסור ואיתרבו להו תרוייהו דהא מין גדי הן והי מינייהו מפקת וחד לשליל וחד למעוטי טמאה ולקמן נמי בשמעתין אמרינן שאני הכא דרבי רחמנא גדי אלמא איסור חל על איסור לשמואל הכא מגדי נפקא ליה מריבויא והא דפריך לקמן וסבר

שמואל איסור חל על איסור הא קשיא ליה דמדדרי שמואל חלב ומתה אלמא איסור חל על איסור. **דס ושליא** - לא בעיא קרא למעוטינהו דהא לאו גדי נינהו ומהיכא תיתי לאיסורא. **ומתו בו** - באוכל תרומה בטומאת גופו כתיב דהא לעיל מיניה כתיב איש איש מזרע וגו'. **פרט לזו כו'** - אלמא לא אתי איסור טומאת הגוף שהוא במיתה בידי שמים וחייל איסור טומאת תרומה שאסורה ועומדת עליו באיסור עשה כדמפרש ביבמות בפ' הערל (דף עג) מבשעריך תאכלנו הטמא והטהור דמשמע טמא וטהור אוכלין בקערה אחת בשר פסולי המוקדשין לאחר פדיון דאין בהן איסור טומאה וכתוב תאכלנו לזה ולא לאחר כלומר בזה התרתי לטהור לאכול עם הטמא ואע"פ שאוכל בשר טמא שמותר לאכול פסולי המוקדשין בין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמן אבל בתרומה לא התרתי לך לאכול בטומאת עצמה ולא הבא מכלל עשה עשה אבל אוכל תרומה בטומאת הגוף מפורש בו לא תעשה דכתיב בקדשים לא יאכל וכתוב בתריה ובא השמש וטהר ואחר יאכל וגו' ומוקמינן ליה בתרומה ביבמות (דף עד). **ה"ג** - בעלמא סבר שמואל איסור חל על איסור ושאני הכא דגלי רחמנא ומתו בו כי יחללוהו ואבע"א בעלמא קסבר אין איסור חל על איסור ושאני הכא דרבי רחמנא גדי ולשון ששמעתי קשיא לי כיון דחד לגופיה הי רבי והי מייתר והא דרשינהו. **הא דרביה** - רבי אלעזר שאמר לעיל שמואל משמו וכל היכא דקתני משום פלוני לא שמע מפיו אלא מפיו אחרים שאמרו מפיו ושמואל לא ראה את רבי אלעזר מימיו דר' אלעזר בחורבן היה (גיטין דף נו) מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי ושמואל מדורות האחרונים היה בסוף שנותיו דרבי. **שלא הניקה** - לא ילדה מעולם ויש לה חלב כשהיא קרובה לימי לידתה מי דייקין אמו שהיתה אמו כבר או לא. **חד אמר לוקה** - קס"ד דאאכילה קאמר (והם) (מסורת הש"ס: [אס]) התרו בו משום בשר בחלב. **אין איסור חל על איסור** - ולא נפיק מקרא דלגופיה וקרא יתירא לית לן לרבויי דאיכא למימר חד לרבויי שליל אתא דחד איסור הוא דאיכא וחד למעוטי שליא אתא דלא ס"ל פירשא הוא ובעי קרא למעוטי דאילו למעוטי דס וטמאה לא איצטריך דכיון דאין איסור חל על איסור מהיכא תיתי לן דליתסרו דבעי למעוטינהו. **כי פליגי אבשול** - שהרי החלב וכל שאר איסורין לא נאסרו לבשל אלא בשר בחלב הלכך גבי בשול אין כאן אלא איסור בשר בחלב.

דף קיד.א

- ומר אמר חדא כו' - מ"ד לוקה קאי אבישול דחדא איסורא הוא ומ"ד אין לוקה קאי אאכילה דאם לא התרו בו משום אכילת חלב אלא משום בשר בחלב אינו לוקה דלא אתי איסור בשר בחלב וחייל איסור חלב. **במי חלב** - מישג"א בלע"ז. **הפגול והנותר** - אלמא אע"ג דאסירי וקיימי אתי איסור בשר בחלב וחייל עלייהו והוא הדין נמי אם בשל חלב בחלב אלמא מרבויה דגדי נפקא לן דחייל על כל איסורין. **האי תנא** - נמי סבר בכל איסורין דאיסור חל על איסור ואינהו סברי לה כמ"ד אין איסור חל על איסור ותנאי טובא איפליגו בה. **הרי הן כחלב** - להכשיר את הזרעים וחלב נקרא משקה דכתיב (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו. **והמוחל** - משקה הזב מן הזיתים. **הרי הוא כשמן** - ושמן איקרי משקה דכתיב (ישעיהו כה) משתה שמנים. **אין לי אלא בחלב אמו** - כלומר עז. **ת"ל** - מקרא שני. **בחלב אמו** - דמייתר לרבויה כל חלב בהמה טהורה דהאי תנא לא מצריך ליה לכדשמואל דחלב זכר וחלב שחוטה וחלב טמאה מחד קרא דלגופי' נפקי דהא אמו כתיב ולא שחוטה ולא זכר ולא טמאה דהא גדי כתיב ובטהורה משתעי כדאמרן להוציא את הטמאה ועל כרחיק אמו נמי טהורה דאי אמו טמאה לא הוי איהו טהור הלכך להכי לא אתא וגדי משמע ליה גדי דווקא ובשר חיה ושאר בהמות מגדי יתירא נפקי לאיסורא דאי סבירא ליה גדי הכל במשמע אפילו עגל וטלה למה ליה לרבויה חלב פרה ורחל והא אמו כתיב ולקמן חולין (דף קטז) דמשמע לן יתורא דגדי גדי לר"ע למעוטי חיה ועוף הני מילי למאן דמשמע ליה גדי ואפילו עגל וטלה אתי קרא יתירא למעוטי אבל למאן דמשמע ליה גדי דווקא קראי יתירי לרבויה אתו דאי למעוטי לא איצטריך וחד למעוטי טמאה ולשליל לא איצטריך קרא דמשמעויות יליף ליה כדאשכחנא גבי ר"ע לקמן דאמר שליל גדי מעליא. **הא אתיא ליה** - שפיר בק"ו. **מעיקרא דדינא** - מתחלת הדין דקתני מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשול זהו תחלתו של ק"ו ויש להקשות מה לאמו שכן נאסרה לישחט עמו ביום אחד ולהכי נקט מעיקרא דדינא פירכא משום דפעמים מקשה על סוף הדין כגון דקתני סיפא פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בבשול זהו סוף הדין ואם היה מקשה ואומר בהמה טמאה תוכיח שנאסרה עמו בהרבעה ולא נאסרה עמו בבשול אף אתה אל תתמה על פרה ורחל כו' זו היא פירכא על סוף הדין. **חלב אחותו גדולה מנין** - אני שמעתי

דהיינו פרה שהיא מין בהמה כמותה אבל מין גדול הוא ומהאי קרא גופיה דריש ותנא אחרינא הוא ולישניה הוא דשני ועוד דלא נפק ליה פרה ורחל מיתורא דחד קרא אלא פרה לחודה דחלוקה מן הגדי בשני חילוקין חדא דנאסרה עמו בהרבעה וחדא דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר אבל רחל שנכנסת עמו לדיר להתעשר דהא מעשר בקר וצאן כתיב (ויקרא כז) וכל צאן במשמע לא נפקא ליה מיניה שתאסר עמו בבישול הלכך יליף ברישא פרה והדר אתיא ליה רחל בהצד השוה כדלקמן בקר אינו נכנס עם הצאן להתעשר בפרק בתרא דבכורות (דף נג). **ומה אמו** - שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר דהא מינה היא ואע"פ שכבר ילדה עדיין היא ראויה ליכנס עמו לדיר להתעשר דגדייה יולדת בתוך שנתה ונכנסת עם בנה לדיר להתעשר כשעדיין לא נכנסה להתעשר כדתניא בבכורות (דף כ) גדייה שילדה שלש בנות וכל בנותיה ילדו שלש [שלש] כולן נכנסות לדיר להתעשר ואפ"ה חלקה הכתוב ממנו לאוסרה עמו בבישול. **אחותו גדולה** - פרה שאינה נכנסת כו'. **תלמוד לומר בחלב אמו** - קרא יתירא לרבויה כל חלב וממילא איתרבאי פרה דאשכחן דנחלקה ממנו לענין מעשר תיחלק ממנו לבישול. **אחותו קטנה** - רחל. **מביניא** - מאמו ומאחותו גדולה. **תיתי מאמו** - דמה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבישול **אחותו קטנה** שנאסרה עמו בהרבעה אינו דין שנאסרה עמו בבישול. **מה לאמו** - כו'. **אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מביניא** - מאמו ומאחותו קטנה ומחצי הדין שהרי אין להשיב עליו והכי דנין מה אמו שנכנסת עמו לדיר נאסרה עמו בבישול אחותו גדולה לא כל שכן וכי פרכת מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה אחותו קטנה תוכיח ותו ליכא למיפרך מה לאחותו קטנה שכן לא נכנסה כו' אלמא מפלגי דינא נפקא לן כך שמעתי וקשיא לי היכי נימא אחותו קטנה תוכיח הא אכתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא ואני שמעתי דהכי פריך מאי חזית דאחותו גדולה נפקא לן מקרא וקטנה מביניא תיפוק ליה אחותו קטנה מרבויה דקרא וגדולה מביניא וקשיא לי חדא דמסתברא קרא כי רבי לאחותו גדולה

דף קיד.ב

לאיסורא רבי שנאסרה עמו במעשר אבל קטנה לא ועוד מאי קא מותיב לקמיה בחלב אמו למאי אתא טובא איצטריך לאחותו קטנה ורואה אני את

דברי ר' יוסף טוב עלם ז"ל שראיתי תשובת כתב ידו דאחותו גדולה ואחותו קטנה אמינו ממש קאמר שהן מין גדי כמותו וגדולה זו היא זקנה שכבר נתעשרה וקטנה זו היא גדייה שלא נתעשרה עדיין והאי תנא היינו תנא גופיה דלעיל דאתיא ליה פרה ורחל מחד מקראי יתירי והשתא קא דריש לאידך וה"ק אחותו גדולה שנתעשרה כבר מנין וע"כ נקט גדולה משום דסופו יליף לה מרבויה וקטנה לא מיתרביא ליה מיניה משום דמסתברא כי רבי קרא לאיסורא גדולה רבי דנאסרה עמו במעשר דאילו מקרא יתירא קמא לא מצי לרבויה דאיכא למימר כי רבי לאיסורא לא רבי אלא פרה ורחל דאסורין עמו בהרבעה אבל אחותו לא ולהכי אשמעינן קרא אחרינא לאחותו גדולה וקטנה אתיא מביניא. **אי הכי** - דקטנה אתיא לה מביניא. **אחותו גדולה נמי** - לא תיבעי קרא ותיתי מביניא דאמו ופרה ודרוש הכי מה אמו שנכנסה עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כ"ש מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה פרה תוכיח מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר אמו תוכיח שמותרת עמו בהרבעה ובמעשר וחזר הדין הצד השוה שבהן שהם חלב כו' ואתיא מביניא בין אחותו גדולה ובין קטנה. **אלא** - קרא שלישי למאי אתא קמא לגופיה תניינא לפרה ורחל ואידך למאי. **היא עצמה בחלבה** - שיצא ממנה בעודה חיה מנין כו' ואף מדרשה זו נראין הדברים דלאחותו ממש מצריך תלמודא או מקרא או מביניא דהא אפילו להיא עצמה מצרכינן תלמודא אלמא לא נפקא לן מקרא דלגופיה כל מין גדי אלא אמו דווקא אבל היא עצמה לא וה"ה אחותו גדולה וקטנה. **פרי עם פרי בשחיטה** - ששוחטין שני בני פרה אחת ביום אחד. **פרי עם פרי בבישול** - גדי עם החלב. **אמר רב אחדבוי כו'** - הכא לא אמרי מעיקרא דדינא פירכא כדלעיל משום דמקשי על סוף הדין. **אחי פרדה** - שילדתה הסוסיא מן החמור והיה לה בן אחר מן הסוס הרי בן מותר עם אמו ואסור עם אחותו. **התם זרע אב קא גרים** - ואיסורא לאו משום פרי עם פרי הוא אלא משום פרי עם שאינו פרי כלומר משום צד אביהן שהוא חלוק אבל גדי בחלב אמו שניהם על שם אמן קראן הכתוב ואפ"ה אסרינהו ותדע דטעמא משום חלוק האב הוא דהא זימנין דהוי איסור איפכא דפרי עם האם אסור ופרי עם פרי מותר. **דהא פרד בן סוסיא** - שילדתו מן החמור והוא אחי פרדה שהיתה לה לסוסיא זו עוד בת אחת מן החמור. **עבד בן שפחה** - מותר במין אמו ואסור בבת חורין. **ופרכינן התם גט שחרור קא גרים** - ולא משום פרי עם פרי הוא דהא זימנין דהוי איפכא

ומיתסר. **כלאי זרעים** - חטין עם עדשין שאסור לזרוע זה עם זה. **ומותר** - לזרוע כל אחד עם אמו עם הקרקע. **ופרכינן התם פרי עם פרי מי מיתסר** - כלום נאסר פרי עם פרי אלא בזריעה דהיינו ע"י האם. **הא חטי ושערי בכדא** - שהניח בכד להצניע שם. **כל שתיעבתי לך** - כל שאסרתי לך לתעבו ולהתרחק ממנו. **הרי הוא בבל תאכל** - עולמית בכל עניינן שהוא בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה כגון ע"י קטן או ע"י עובד כוכבים מאחר שתיעבתי לך אסור והאי הרי תיעבתי לך להתרחק מבשולו שלא לבשלם יחד. **עד שיפרוט לך הכתוב שהוא מותר בהנאה כדרך שפרט לך בנבלה** - שאע"פ שלא כתב לך אלא לא תאכל הוצרך לפרש בה היתר הנאה הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל. **מדכתיב מכירה ונתינה באמצע** - שמע מינה אחד מכירה ואחד נתינה קיימי בין אגר ובין אעובד כוכבים דאי דוקא כתיב הוה ליה למכתב הכי תתננה לגר ותמכרנה לעובד כוכבים.

דף קטו.א

מעשה שבת - כגון המבשל בשבת ליתסרו באכילה לכל ישראל דהא הזהרתיך לתעבו ולהתרחק ממנו ואנן תנן במזיד לא יאכל הוא משום קנס אבל אחרים אוכלין בפ"ק (לעיל חולין טו). **ליתסרו** - הזרעים והדישה דהא הרחקתיך מהם כל הנך דקאמר ליתסרו באכילה ובהנאה קאמר דליתסרו. **הני לא כ"ש** - אבל בבשר בחלב לא אמרינן האי ק"ו דהא כתיב לא תאכל כל שתיעבתי לך ומסתברא דאיסורא דקרא עליה קאמר דהא אכיל תועבה גופה אבל האי לא אכיל החרישה עצמה אלא הבא ממנה והחוסס והדש נמי לאו חסימה גופה קאכיל אלא מעשה הבא על ידה וילפינן משבת דאין הבא מכחה קדש. **כלאי זרעים** - הן עצמן תועבה וליתסרו. **כלאים** - אסירי לגבוה דתניא שור או כשב או עז פרט לכלאים בגמרא דהשוחט (לעיל חולין לח). **אותו ואת בנו** - אינו אלא מחוסר זמן שהיום אסור ומחר מותר. **שילוח הקן ליתסר** - כגון נטל את האם מעל הבנים ובא לפנינו וחייבנוהו לשלח כדתנן לקמן חולין (דף קמא) משלח ואינו לוקה תאסר לאכילה עולמית דהא נעבדה בה עבירה. **לא אמרה תורה שלח לתקלה** - וכאן הרי אמרה שלח דכתיב (דברים כב) לא תקח האם והדר שלח תשלח דאם לקחת אותה חזור ושלחה ואם היתה אסורה לא היה אומר לך שלחנה ויכשלו בה בני אדם וה"ה דמצי

למימר נמי בכל הני מה שבת דחמירא כו' ומיהו מידי דמשכח פירוקא מגופיה לא יליף מאחריני לישנא אחרינא שילוח הקן ליתסר כל שילוח הקן ליתסר האם לעולם ואפילו שלחה דהא כל שתיעבתי לך הרי הוא לך לעולם בבל תאכל והרי אסרתיה לך באותה שעה וזה נראה לי עיקר דהא לא קאמר רב אשי דכל דבר שנעבדה בו עבירה ומתחלה הוא מותר אסור דאם כן החורש בשור וחמור והמרביע כלאים והחוסס יאסרו הבהמות ואנן לא פרכינן מינייהו מידי אלא מן היוצא מהן. **שהוא כזה** - שאסור באכילה כזה.

דף קטו.ב

כעורה זו ששנה רבי - כלומר וכי מכוערת היא בעיניך משנה זו ששנה רבי ולמדה לבשר בחלב ממקרא הזה. **לא תאכלנו** - יתירא דכתיב בראה אנכי גבי פסולי המוקדשין שנפדו רק הדם לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים והדר כתיב לא תאכלנו למען ייטב לך וגו' לדם לא איצטריך דהא כתיבי קראי טובא ומוקי ליה לבשר בחלב. **דבר הלמד מענינו** - דבר סתום שאין מפורש בו במה מדבר הוי לומדו מן הענין פרשה שנכתב בה במה הענין מיירי. **בשני מינין** - פסולי המוקדשין שנפדו שני מינין הן מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים כדאמר בבכורות (דף טו) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב. **אבל בהנאה לא קמ"ל** - מהאי קרא דכתיבא אזהרה דידיה גבי פסח מה פסח מבושל אסור באכילה ובהנאה דכל קדשים שאינם ראויים לאכילה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אף זה אסור בהנאה. **כי עם קדוש אתה** - לא תבשל גדי. **מה להלן בהנאה** - [בעילה] הנאה היא. **לא תאכלו כל נבלה** - בסיפיה דקרא כתיב בשר בחלב. **לא תבשלנה** - בחלבו ותמכרנה אלמא אסורה בהנאה. **שנעבדה בו עבירה** - בבישול. **לא היתה לו שעת הכושר** - פרי הערלה באיסור גדל אבל בשר בחלב היתה לו שעת הכושר קודם שניתן בשר בחלב. **כלאי הכרם יוכיחו** - לקמן פריך ל"ל כלאי הכרם נימא ערלה - תוכיח וחזר הדין ועוד פריך נימא מה לכלאי הכרם שכן לא היתה [להן] שעת הכושר. **למה לי גז"ש** - לאיסור אכילה כי היכי דיליף לאיסור הנאה מערלה נילף נמי לאיסור אכילה. **משום דאיכא למימר חורש בשור ובחמור יוכיח** - שנעבדה בו עבירה ומותר באכילה אבל השתא דקיימא לן אכילה מג"ש ילפינן הנאה בק"ו וליכא למימר חורש בשור וחמור יוכיח דמה לחורש בשור וחמור דמותר באכילה תאמר בבשר בחלב שאסור באכילה. **למה ליה למימר**

- לעיל כלאים יוכיח דאיצטריך ליה לאהדורי אכלאים דהוה ליה למד חדא מתלת בשר בחלב מערלה וחמץ וכלאים לימא ערלה תוכיח ותיתי חדא מתרתי שפיר. **וליהדר דינא** - וכשיחזור הדין מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ יוכיח מה לחמץ שכן כרת ערלה תוכיח וגמרינן ומייתנין לה במה הצד כגון לא ראי ערלה כראי חמץ ולא ראי חמץ כראי ערלה הצד השוה שבהן שאסורין באכילה ואסורין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב דהואיל ואסור באכילה מגז"ש יהא אסור אף בהנאה. **הכי אמרינן משמיה דר"ל** - האי נבלה תוכיח אינה תשובה דכל הבאה במה הצד מגופיה פרכינן אם יש להשיב בשניהם מה להצד השוה שבשניהם שכן כך וכך יש בהם תאמר בזה שלא הושווה להן במדה זו (היא) פרכינן אבל מעלמא כגון פלוני יוכיח לא פרכינן. **שכן גדולי קרקע** - אע"ג דאין חומר להיות נאסרין בכך אפ"ה אמרינן. **כל מה הצד פרכינן כל דהו** - כל דבר הלמד בהצד השוה ויש להשיב שום דבר שהמלמד שוין בו והלמד אינו שוה להן בו אפילו שאינו לא קל ולא חמור פרכינן ליה. **לא אם אמרת כו'** - אי הוה הדר דינא ואתי במה הצד הוה פרכינן כל דהו אבל השתא דאתי מכלאים ואתה בא להשיב לא אם אמרת בכלאים שכן גדולי קרקע אין זו תשובה דקולא וחומרא פרכינן אם אנו צריכינן ללמוד קולא יש לך להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד קל אחר ואם אנו לומדים חומר צריך אתה להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד חמור כגון הני דאמרינן לעיל מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר וכגון חמץ בפסח שהשבנו לא אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת אבל כל דהו כי האי שכן גדולי קרקע לאו פירכא היא. **וליפרוך לכולהו כו'** - דכיון דלאו חדא מחדא היא אלא חד מתלת כמה הצד דמי הלכך ליפרוך בכולהו ואע"ג דלאו קולא וחומרא היא דקא ס"ד דכי אמרינן בלא אם אמרת דלא פרכינן ביה כל דהו ה"מ היכא דאתיא חדא מחדא כגון בריש מלתא דבעי לאתויי מערלה לחודה אבל חדא מתרתי או מתלת כמה הצד דמיא ואף על גב דלא אמרינן וחזר הדין פרכינן לכולהו פירכא כל דהו.

דף קטז.א

חדא מחדא - כגון בריש מילתא דבעי לאתויי מערלה לחודה פרכינן קולא וחומרא ולא כל דהו. **חדא מתרתי** - כגון שהשבנו מה לערלה שכן לא היתה כו' וסייעתנו ראיית דברינו בדבר אחר כגון חמץ בפסח יוכיח פרכינן אפילו

כל דהו אם לא היה בידינו תשובת קולא וחומרא שהשבנו מה לחמץ בפסח שכן כרת והיה בידינו תשובה כל דהו השוה בשני המלמדין היינו משיבין אותה אע"פ שלא חזר הדין ולא באנו להצד השוה. **אבל חדא מתלת** - כגון זו שאמרנו כלאים יוכיחו אי הדר דינא ואתי במה הצד אם היה בידינו תשובת קולא וחומרא להשיב על כלאים כגון מה לכלאים שכן כך וכך דליצטריך מיהדר דינא ומייתי במה הצד פרכינן כל דהו על מה הצד אבל כל כמה דלא הדר דינא לא פרכינן כל דהו אפילו שוים בכולהו כך המדות מסורות בידינו מסיני. **ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר** - דקס"ד אין הזריעה נאסרת אלא הגידולים ולהם לא היתה שעת הכושר מעולם. **זאת אומרת** - מדלא פריך הכי ש"מ כלאי הכרם עיקרן נאסר אפילו הזריעה עצמה נאסרת משנשרשה. **עיקרן** - השרשתן נאסרת ולזריעה הזאת היתה לה שעת היתר כל ימיה משבאה לעולם עד שנשרשה. **עציץ נקוב** - וזרעים בו והעבירו בכרם וכיון דנקוב הוא יונק מן הכרם. **הוסיף מאתים** - הוסיף בתוך הכרם אחד ממאתים שגדל הירק או גרעיני הזרעים בתוכו דהו להו מאה ותשעים ותשעה דהיתר וחלק המאתים הוי איסור אסור וכל שכן אם הוסיף יותר דכלאי הכרם אין בטלים עד שיהו בו מאתים דהיתר והאחד (ומאתים) של איסור. **לא הוסיף** - מאתים אלא פחות כל דהו וכגון שיש בהיתר מאתים בו דהוי איהו אחד ומאתים מותר. **המלאה** - משמע מילוי ותוספתו. **וכתיב הזרע** - דמשמע זריעה עצמה. **זרוע מעיקרו** - בתוך הכרם נאסר מיד בהשרשה. **זרוע ובא** - שהיה נשרש כבר בהיתר חוץ לכרם בעינן מלאה. **מתניתין** - דקתני בשר בחלב אסור בהנאה דלא כי האי תנא. **מה להלן מותר בהנאה** - דכתיב ביה לכלב תשליכון אותו. **הא דרשינהו לכדשמואל** - חד לחלב ומתה וחד לרבות שליל וחד להוציא טמאה (לעיל חולין דף קיג). **קסבר ר"ע כו'** - וכל הני גדי קראי יתירי נינהו לדרשה מדהוה ליה למיכתב בכולהו לא תבשל בהמה וכתב גדי שמע מינה לדרשה פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעוף וחלב ומתה ממשמעותיה דגדי משמע נמי חלב ומתה ואי משום דאסירי וקיימי ואין איסור חל על איסור אי לא כתיב רבויא קסבר ר"ע איסור חל על איסור הילכך חלב ומתה לא צריכי קרא לרבויי ואתו ממשמעותא וכן שליל. **מאי איכא בין ר"ע** - דנפקא ליה מגדי פרט לעוף ובין רבי יוסי הגלילי דנפקא ליה מבחלב אמו. **רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא** - דכל שהוא אסור משום נבלה נוהג בו בשר בחלב חוץ מן העוף שאין לו חלב אם. **עוף**

איכא בינייהו - ר"ע דפריש דאינו מן התורה משמע הא מדרבנן יש לו אבל רבי יוסי הגלילי דלא פריש האי לישנא שרי ליה לגמרי. **תניא נמי הכי** - דלרבי יוסי הגלילי אפילו איסורא דרבנן לית ליה בעוף. **רבי אליעזר** - אית ליה מכשירי מצוה דוחין את השבת במצוה שדוחה את השבת ואם אין לו אזמל למולו בשבת כורתין עצים לעשות פחמין ועושין אזמל. **רישבא** - צייד עופות רישבא לשון אין פורסין רישבין ליונים. **טווסא** - פואו"ן. **מתני'**. **קבה** - זהו חלב קרוש שבתוך הקבה. **ושל נבלה** - בגמרא פריך אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא. **המעמיד** - חלב. **בעור הקבה** - דהוא בשר.

דף קטזב.

אם יש בה - ליתן טעם בחלב. **הרי זו אסורה** - וחלב הנמצא קרוש בעור הקבה שמולחין אותה בעורה בין שנותנין עמו חלב אחר ובין שמולחין אותה עמה נראה בעיני איסור גמור כבשר בחלב ממש לאסור הגבינה איסור גמור ואין בידי כח להתיר ויש מתירין אותו ומביאין ראיה מדגים שעלו בקערה שפסקנו (לעיל חולין דף קיא) שמותר לאוכלן בכותח משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם שחלב הקבה לא נאסר אלא משום נתינת טעם וכי הדר יהיב טעמא בגבינה הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם ורחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב מהאי טעמא דדגים שעלו בקערה אע"פ שבלעו את טעמה עדיין היתר גמור הן לאוכלן וכשבא לאוכלן בכותח למה אתה אוסר עליו מפני טעם בשר שלה ההוא טעם בשר לאו טעם הוא שהרי לא בא מן הממש אלא מנ"ט אחר אבל חלב הנמלח בבשר משנתנו טעם זה בזה נעשו שניהם איסור כדקיימא לן (לעיל חולין דף קח) חתיכה עצמה נעשית נבלה וכל טעם היוצא עוד מן החלב בין טעם חלב שבו בין טעם בשר שבו הכל אסור לפי שכולה נבלה וכשמתערב חלב זה עם חלב הגבינות הוה ליה מין במינו חלב נבלה בחלב היתר וכבר פסקנו חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן ולא אמרינן נותן טעם בר נותן טעם הוא מפני שאף טעם חלב שבו שהיה מתחלה נעשה כולו נבלה וכן הלכה כרב וגם פסקנו בפסחים (דף כט) הלכה דמין במינו בכל שהוא ואני הייתי נוהג היתר עד הנה ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר וטועה הייתי בכך שהייתי סבור כדאמרינן בע"ז (דף כט) גבי קבת עולה כהן שדעתו יפה שורפה חיה שמע מינה פירשא בעלמא היא ולא מיתסרא ולא היא חלב גמור הוא מדתנא במתניתין כשרה שינקה מן

הטרפה קבתה אסורה שמע מינה חלב הוא ותניא נמי קבה שבשלה בחלבה אסורה וקבת עולה דשריא משום דלאו גופה היא אלא שינקתו מאמו והוה ליה כנוס במעיה כנתון בקערה ומותר כדתניא טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת מפני שכנוס במעיה ודמייתי ראייה במסכת ע"ז מינה דאיסורי הנאה שרי פירשיהו וגבי עגלי עבודת כוכבים דאסור פירשיהו מדקתני קבת עגלי עבודת כוכבים אסירא לאו משום דקבה פירשא חשיב לה לענין עיכול דתיהוי כפירשא למפקע שם חלב מינה אלא הכי מייתי ראייה מינה מדאסור קבת עבודת כוכבים ש"מ פירשא אסור דהא קבתה נמי לאו גופה היא ומיתסר משום דניחא ליה בנפח כשהבמה נראת שמנה ויפה לעבודה זרה וה"ה לשאר הפרש ומדשרי לה גבי עולה ש"מ לא מיתסר אלא גופה אבל פירשא שרי כי האי גוונא דאין קדושה חלה אלא על הראוי ממנה למזבח מידי דהוי אעור של עולה שהוא מתחלק לכהנים כן מצאתי בנימוקי רבינו שלמה ברבי מאיר. **גמ'. בלוקח גדי מן העובד כוכבים** - ושחטו קרי ליה קבת עובד כוכבים ואסורה. **חיישינן שמא ינק** - חלב זה מן הטרפה. **לא משום נבלות** - שמא נמצא בתרנגולת נבלה. **ולא משום טרפה** - שמא מעוף טרפה היא דאמרינן באלו טרפות (לעיל חולין דף נח) ומודים בביצת טרפה שאסורה. **גבי דיזן** - גדיים שלנו נמי תהא אסורה קבתן משום דחיישינן שמא ינק חלב זה מן (הטמאה) בהמה טמאה. **חדא קתני** - משום דשל נבלה היא אסור לה. **ומי אמר שמואל** - קבת נבלה אסורה אלמא כגופה דמי. **והאמר שמואל** - במסכת ע"ז מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה הא קבה גופה חלב הקרוש קרי קבה וקאמר דשריא. **כאן קודם חזרה כו'** - בפרק אין מעמידין (ע"ז דף כט) שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע מפני מה אסורין גבינות העובדי כוכבים אמר לו מפני שמעמידין אותה בקבת נבלה כלומר בחלב הקרוש שבה אמר לו והלא קבת העולה חמורה מקבת נבלה ואמרו כל כהן שדעתו יפה שורפה חיה אמר לו מפני שמעמידין אותה בקבת עגלי עבודה זרה אלמא חזר בו מקבת נבלה משום דלאו גופה היא ואסורה משום עבודה זרה דאפילו פירשא דידה אסור כדמפרש התם משום דניחא ליה בנפחיה הלכך משנתנינו זאת נשנית קודם חזרה ומשום הכי אסור וכי אתמר דשמואל דעור קבה הוא דאסור הא קבה שריא לאחר חזרה קאמר ומשנתנינו זאת מכיון שנשנית אף על פי שחזר בו לא זזה ממקומה ולא סילקוה ולא אמרו שלא לשנותה עוד. **והא קתני רישא קבת נבלה אסורה** - והדר קתני

קבת טרפה מותרת דקתני טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת. **איכא שחיטה** - ולא מאיסה כולי האי כנבלה ואיסור אין כאן לא בזו ולא בזו כדקתני מפני שכנוס במעיה נאסף הוא במעיה מן אחרים ולא משל עצמה. **משנה הראשונה** - קודם חזרה נשנית וכיון שנשנית לא זזה ממקומה וחזרו ושנו אחרונה להיתר. **מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים** - הילכך אף על גב דלאו גופה הוא מיתסר כדפרישית דאפילו פירשא מיתסר משום דניחא ליה בניפחיה. **ואלא כמאן** - כלומר לא הוצרכת לשאול. **מעמידין בין בקבת נבלה כו'** - דלאו מגופה הוא אלא כנוס במעיה.

דף קיז.א

מתני'. **מועלין בו** - אם קרבן הוא דהא קדשי ה' הן ואינם לכהנים והדם אין מועלין בו כדיליף בגמרא. **וטמא** - אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת. **משא"כ בדם** - מפרש בגמרא. **אלא בבהמה טהורה** - כדכתיב (ויקרא ז) מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו'. **גמ'. מנה"מ** - דחלב יש בו מעילה ולא מפליג דאפילו חלב קדשים קלים אע"ג דאין בהן מעילה בחייהן דהא ממון בעלים הן יש בו מעילה באימוריהם לאחר שנזרק דמן. **כאשר יורם** - באימורי פר כהן משיח כתיב. **ומה למדנו** - דקאמר ככל מה - שמפרישים אימורים משלמים כך יפרשו מזה אף כאן האימורים מפורשים את החלב המכסה [על הקרב] ואת כל החלב ואת שתי הכליות וגו'. **מה פר כהן משיח יש מעילה** - באימורים דהא מחיים הוה ביה מעילה דקדשי קדשים הוא. **יש בו מעילה** - בחלבו. **כל חלב לה'** - בקדשים קלים כתיב ולהכי כתיב בהו לה' למימרא דקדשי ה' קרינא ביה לענין מעילה. **יותרת ושתי הכליות לא** - דלאו חלב איקרו. **כאשר יורם** - לימד על כל האימורים שהוקשו לאימורי פר כהן משיח. **אליה דליתא בשור לא** - נמעלו בה כי מייתו כבש לשלמים דאלית הכבש קרינא ביה כתב רחמנא כל חלב ואשכחן אליה דאיקרי חלב דכתיב (ויקרא ג) חלבו האליה תמימה. **תיתסר** - כל אלית כבש באכילה. **כל חלב שור וכשב ועז** - לא אסרה תורה אלא הנוהג בכולן ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז. **לא ימעלו בה** - דהא מעילה מכל חלב לה' נפקא לן והא אמרת דלאו חלב איקראי. **לכם** - ואני נתתיו לכם וגו' שלכם יהא אלמא לאו קדשי גבוה הוא. **לכפרה נתתיו** - ולא שיהא קרוי שלי למעול בו שאינה עומדת אלא לכפר בשבילכם. **הוא** -

משמע בהוייתו יהא לעולם דינו שוה בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השיריים. **מה לאחר כפרה אין מעילה** - בשיריים כדלקמן דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו שהרי כבר נעשה צורך גבוה ממנו ולא קדשי ה' קרינא ביה. **תרומת הדשן** - כל בקר תורם מדשן מזבח מלא מחתה ונותנו בצדי המזבח ונבלעת שם במקומה כדכתיב והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' ושמו אצל המזבח מלמד שטעון שימה וגניזה אלמא אסור בהנאה. **בגדי כהונה** - ארבעה בגדי לבן שכ"ג נכנס בהן לפני ולפנים ביום הכפורים וטעונין גניזה עולמית ואין הדיוט עובד בהן כל השנה ולא [כ"ג] ליום כפורים אחר כדכתיב ופשט את בגדי הבד והניחם שם. **אלא לרבי דוסא דאמר** - כשרין הן לכהן הדיוט כל השנה שכהן הדיוט משמש בהן בארבעה כלים ומה ת"ל והניחם שם מלמד שלא ישתמש הוא ליוה"כ אחר מאי איכא למימר. **עגלה ערופה** - אף על פי שנעשה מצותה אסורה בהנאה דכתיב וערפו שם שם תהא קבורתה (כריתות דף ו).

דף קיז.ב

מיעוטי כתיבי - אפילו למ"ד בעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי בהו דמשמע הני ולא אחריני. **תלתא קראי בדם** - לכם לכפר הוא. **לנותר** - שאם נתותר ושגג בין בדם ובין בנותר ואכלו אינו חייב אלא משום דם. **מטומאה** - אם אכלו בטומאת הגוף אינו חייב אלא משום דם. **אבל מפגול לא צריך** - למעוטי דשאם היה הזבח פגול ואכל מדמו פשיטא לן דאין בו משום פגול. **דתנן כל שיש לו מתירין** - שדבר אחר מתיר אותו בין שהוא מתירו לאדם כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו ובין שיש לו מתירין למזבח ולא לאדם כגון עולה שדמה מתירה למזבח דאם לא נזרק דמה אין אבריה נקטרים כדכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח. **חייבין עליו משום פגול** - אם פיגל את הזבח באחת מארבע עבודות הדם ואח"כ אכל מן הבשר שהיה בכלל היתר הדם או מן האימורים שאף הן בהיתר הדם חייב כרת אבל כל דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עצמו כגון הדם והקומץ והקטורת ומנחת כהנים שכולה כליל אין חייבין עליהם משום פגול משום דעיקר פגול בשלמים כתיב ומינייהו ילפינן מה שלמים יש להם מתירין לאדם ולמזבח חייבין עליהם משום פגול אף כל כו'. **הדרן עלך כל הבשר. מתני'. העור והרוטב** - העור של בהמה

שחוטה כגון פחות מכביצה בשר ועורה אדוק בה ומשלימה לכביצה מצטרף מפני שהוא שומר ובגמרא ילפינן שהשומרים מצטרפין לטומאה קלה טומאת אוכלין. **רוטב** - גלייר"א שאינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה אבל מצטרפת להשלים לפי שדרך לאוכלה כשהיא קרושה על הבשר. **הקיפה** - תבלין והן עצמן לאו אוכלין חשיבי אבל לאצטרופי מצטרפין. **והאלל** - בגמרא מפרש. **והעצמות** - שיש בהן מוח והוא אוכל והעצם שומר לו לפיכך מצטרף עמו. **והקרנים** - מפרש בגמרא כל שחותכו ויוצא מהם דם אצל עיקרן מלמטה שהן רכין ומיהו באנפי נפשייהו לאו אוכלא נינהו. **והטלפים** - משום שומר. **אבל לא טומאת נבלות** - אם מנבלה הן אין מטמאין ואין מצטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא דתניא בנבלתה ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור ואע"ג דשומר הוא אין שומר מצטרף לטומאה חמורה כדמפרש בגמרא וכן קיפה ורוטב לאו מנבלה נינהו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל אוכלין בעלמא הוו בהדי בשר. **כיוצא בו** - יש שהוא מטמא טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן השרץ ומטמא אוכלין אחרים ואינו מטמא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים. **השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים** - ודוקא ישראל ודוקא שחיטה ודוקא טמאה ודוקא לעובד כוכבים ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך עובד כוכבים ועודה מפרכסת אף על גב דלא חזיא לעובד כוכבים דבמיתה תליא מילתא לבני נח ולא שריא להו שחיטה עד שתמות אפ"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא היא ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטהורה הלכך משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לעובד כוכבים אבל עובד כוכבים בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא דלא אשכחן שחיטה לגביה וכן ישראל בנחירה לאו אוכלא משויא לה דלא אשכחן נחירה גביה והכי תניא נחרה אין בה טומאה של כלום ובטהורה לישראל לא איצטריך למתני דכ"ש דהויא אוכלא מיד בשחיטתה וטמאה לישראל לא משויא ליה אוכלא דבטלה מחשבתו. **אבל לא טומאת נבלות עד שתמות** - דהא וכי ימות מן הבהמה כתיב (ויקרא יא). **עד שיתז את ראשה** - דהוה ליה גיסטרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת. **ריבה** - הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה כו' דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא נינהו ונבלה לא מיקריא אע"ג דשייכי בה. **המכונס** - הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה לא בטיל וחשיב הבשר נבלה וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש. **גמ'**. **תנינא** - במתניתין

דעור עצמו אין מצטרף לכזית דנבלה אע"ג דשומרין הן. **להא דתנו רבנן שומרין** - יש לטומאה קלה ששומרין האוכל מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין אבל לא לכזית דנבלה שהיא טומאה חמורה לטמאות אדם וכלים. **על כל זרע זרוע** - לגבי טומאת אוכלין כתיב ואע"ג דבההוא קרא טהור הוא כתיב ביה טעמא משום דלא הוכשר דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע דהוכשר טמא הוא. **קליפה** - הוא שומר לאוכל והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעודה שבולת אבל הנושרת כשכותשין במכתשת אוכל גמור הוא מדתנן לקמן חולין (דף קיט) המלאין שבשבלין לא הוו שומר מכלל דהויא שומר וכן עדשין אותה קליפה שהעדשה חבויה לתוכה שאין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה ומשום הכי נקט אשר יזרע. **מאי קאמר** - רישא קתני ולא בעור אלמא לאו נבלה מיקרי ופחות מכזית לאו שיעורא הוא והדר תני דמטמא. **ועורה משלימו לכזית** - ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות.

דף קיח.א

יכול שאני מוציא כו' - שהנוגע כנגד הבשר לא יהא טמא דאפילו מעשה יד לא עבד להכניס ולהוציא טומאה לא נעביד האי שומר דכיון דאימעייט מאיצטרופי אפילו תורת יד האוכל לא ניהוי ליה דשאם נגע יד האוכל הטמא בדבר אחר ילפינן לקמן דמוציאה טומאה מן הטמא לטהור והאי שומר לאו יד הוא ושמירתו לא תשווייה אפילו לחשיבות יד תלמוד לומר יטמא. **כל שהוא יד** - עצם שאין בו מוח ובראשו האחד בשר. **טמא** - אם היה טהור ונגע היד בשרץ מכנסת טומאה לאוכל דאע"ג דאיהו לאו אוכל הוא מקבל טומאה כאוכל עצמו. **ומטמא** - אם אוכל טמא הוא ונגע ידו באוכל טהור מטמאו. **ואינו מצטרף** - לכביצה. **וכל שהוא שומר אע"פ שאינו יד** - כגון עור שכנגדו כזית בשר. **טמא** - אם היה טהור מקבל טומאה ומכניסה לאוכל. **ומטמא** - אם היה אוכל טמא ונגע שומרו בטהור מוציא שומר את הטומאה מזה לזה. **לא יד ולא שומר** - כגון שער. **טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם** - לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה הכל טמא הרי לך שהיד מביאה טומאה לאוכל דהא יד גבי הבאת טומאה כתיב. **וכי ימות וגו'** - הרי יד להוציא דהא נבלה לאו בת הכנסה היא שהטומאה מגופה ויד דכתיב בה לטמויי אחריני כתיב. **יד להכניס ולהוציא** - כלומר הרי לנו יד להכניס דטומאת אוכלין ויד נבלה

להוציא. **שומר** - דכתב רחמנא לעיל מעל כל זרע זרוע למה לי. **ה"ג ואימא יד להכניס ולא להוציא ושומר להכניס ולהוציא** - כלומר יד האמורה באוכלין להכניס היא אבל לא להוציא ומנבלה לא ילפא להוציא כדאמרינן לקמן דשאני נבלה דטומאה חמורה היא וכי כתב שומר להוציא כתיב דלהכניס אתי בק"ו מיד אבל יד להוציא ושומר לצרף לית לך. **ומשני יד להכניס ולא להוציא לא מצית אמרת דהשתא עיולי מעיילא** - ואע"פ שעדיין לא ירדה לו טומאה אפוקי מיבעיא הלכך כיון דמכנסת כ"ש דמוציאה ושומר אתי להכניס ולהוציא בק"ו והאי דכתביה רחמנא לצרף כתביה. **ואימא יד** - דכתיבא באוכלים להוציא כתיבא ולא להכניס והכנסה לא אתי מהוצאה וכתב שומר לרבות בו אף הכנסה אבל יד להכניס ושומר לצרף לא ולקמיה משני מעיקרא כי כתיבא יד באוכלין אתחלת טומאה כתיבא דהיא הכנסה ומיהו השתא משני ליה שינויא אחרינא. **יד יתירא כתיבא** - ועל כרחך תרתי להוצאה לא איצטריך דל חד מינייהו להכנסה וכיון דאיתא הכנסה והוצאה ביד יליף שומר בק"ו וכי כתביה רחמנא לצרף כתביה. **הי מינייהו מייתר** - כולהו להוצאה צריכי. **וליתו הנך** - תנור ונבלה. **זרעים טומאה מרובה** - שמקבלין טומאה מולדי טומאה תאמר בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה וכן מנבלה מרובה טומאת אוכלין כדתנן מתניתין ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות. **תנור מטמא אוכלין באוירו** - שהתנור תחלה הוי ואוכלין שניים כדתניא בפסחים בפרק ראשון (דף כ) דת"ר תוכו אע"פ שלא נגע מה תוכו האמור לטמא כו' אלמא תנור מטמא לאוכלין אע"פ שאינן נוגעין בו תאמר בנבלה ובזרעים טמאין שאינן מטמאין אחרים אא"כ נגעו בהן כל הנך דקאמר תיתי מיניה בבנין אב קאמר טימא כאן וטימא כאן מה מצינו כאן שהיד מוציאה טומאה לאחרים אף כאן יד מוציאה טומאה לאחרים. **הי תיתי** - איזו מהן לא תכתוב ותיתי מינייהו. **ותיתי מהנך** - הצד השווה שבהם שהן טמאין וידן מוציאה טומאתן לאחרים אף אני אביא זרעים טמאים שתהא ידן מוציאה טומאתן לאחרים. **אמר רב הונא בריה דרב יהושע** - הא דהכשר לאו פירכא היא דהיינו גמר מלאכה דידהו ותנור נמי בלאו גמר מלאכה לאו טמא הוא. **מה להנך שכן מיטמאין** - קבלו הטומאה שלא בנגיעה דהא אמרן בכל הפשר (לעיל חולין דף קטו) דמה הצד פרכינן כל דהו. **אלא יד דנבלה** - מייתר דתיתי מהנך דכי פרכת מה לזרעים שכן טומאתן מרובה תנור יוכיח מה לתנור שכן מטמא אחרים

מאויירו זרעים יוכיחו וחזר הדין הצד השווה שבהן שהן טמאין וידן מוציאה טומאה לאחרים אף אני אביא נבלה אלמא מייתר יד דנבלה להוציא. **למה לי דאם אינו ענין לה** - דהא אתיא במה הצד. **תנהו ענין ליד דעלמא** - לאוכלין ואם אינו ענין להוצאה דהא בדידהו יד כתיבא תנהו להכנסה הרי יד להכניס ולהוציא ושומר לצרף. **שלא תאמר דיו** - אי לא הוה כתיבא בגופה וגמרה מהנך הוה אמינא דיו ליד נבלה הלמדה מאלו להיות כאלו דמה אלו לא מטמו אדם אף נבלה הואיל ויד דידה מהנך אתיא לא תטמא אדם דרך ידה כגון תחב קיסס בכזית בשר נבלה להיות לו יד ונגע אדם בו לא יטמא עד שיגע בנבלה עצמה וכן עצם של נבלה עצמה נמי דהויא יד. **ושומר דנבלה** - דרבינן לה לעיל דאמר יכול אף עור שיש עליו כזית בשר הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא ת"ל יטמא לא צריך למיכתביה דלמאי הלכתא כתביה. **אי לאצטרופי** - הא מעטיה מהכי דקתני רישא בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית. **תנהו ענין ליד דנבלה** - שאף ע"פ שאינו שומר תוציא. **ואם אינו ענין לה** - דהא בגופה כתיבא תנהו ענין ליד דעלמא ולהוציא לא אצטריך אלא להכניס, האי דנקט תנהו ענין ליד דנבלה והדר איצטריך ליה למימר תנהו ענין ליד דעלמא ולא נקט הכי אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין ליד דעלמא הכי שייך למיתני שפיר מדכיון דיתורא דשומר בנבלה כתיבא תנהו ענין לנבלה דנבלה ונבלה היא וכיון דמשום יד אתא תנהו ענין ליד דעלמא דיד ויד הוא אבל שומר דנבלה להיות ענין ליד דעלמא לא שייך למימר.

דף קיח.ב

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר - דאוכל דהא שומר ושומר הוא דאע"ג דכתיב בהו שומר אחרינא חד להכניס דהא לא כתיבא ביד דליתי שומר מינה וחד לצרף ושומר להוציא מיד יליף - אבל יד להכניס לא איתרבאי. **אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא** - כלומר הא דפרכינן מרישא אימא יד להוציא ולא להכניס לאו פירכא היא דכי כתיבא יד באוכלין אתחלת טומאתן כתיבא כשהן מקבלין אותה מן השרץ וכיון דמכנסת כל שכן דמוציאה ושומר להכניס ולהוציא מק"ו אתי שומר דזרעים לצרף. **אלא שומר דנבלה ל"ל** - בשלמא כולהו צריכי ואפילו יד דנבלה שלא תאמר דיו אלא שומר דנבלה למה לי הא לא מצטרף. **ואי להכניס ולהוציא בא** - כיון

דכתיבא יד בנבלה אתי שומר בק"ו מינה. **א"ה** - דאמרת טרח וכתב שומר מנא לך דמצטרף הא לאו צירוף בהדיא כתיבא ומשום דלא אצטרף להכניס ולהוציא שדית ליה אצירוף אימא להכניס ולהוציא אתא ואע"ג דבקל וחומר מיד אתי מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא. **רב חביבא אמר** - לעולם כדאמרינן מעיקרא דשומר דנבלה דלא איצטרף תנהו ענין ליד ודקפרכת אימא תנהו ענין לשומר דעלמא אבל יד להכניס לא אשכחן לאו פירכא היא דכיון דמעשה יד עביד שאין מצטרף כשאר שומרים אלא מכניס ומוציא כמעשה יד מסתברא דיתורא דידיה דלא איצטרף. **איז שדינן ליה** - להיות ענין ליד דעלמא והשתא כולהו צריכי כל ידות דכתיבי להוציא צריכי דחדא מאידך לא אתיא כדאמרן ודנבלה משום שלא תאמר דיו שומר דנבלה להיות ענין ליד דהכנסה ושומר דאוכלים לצרף. **הפיטמא של רמון** - הוא שומר על פיו והנץ שומר אחר ע"ג הפיטמא כמו שיש על אגוזים שומר ע"ג שומר. **אין מצטרף** - דאין שומר ע"ג שומר כדאמרינן לקמן פיטמא מיהא מצטרף ואמאי הא ליכא למימר כדרך שבני אדם מוציין לזריעה הא לאו זרעים נינהו וכשנוטעין אילן אין נוטעין אלא יחור ואם נוטעין רמון כבר נשרה אותה פטמא שהיא כעין פרח שבראש התפוחים ומתניתין נמי דקתני עור מצטרף משום שומר הא לא כתיב שומר אלא בזרעים וטעמא משום דזרעי ליה בהדיה הוא. **ג' קראי** - זרע זרוע יזרע. **יש יד לטומאה** - להכניס ולהוציא כדאמרינן. **ואין יד להכשר** - אין תורת יד לענין הכשר שאם הוכשרה היד לא הוכשרו הזרעים. **מקרא נדרש** - לכל דנפקי ידות מיניה נדרש לפניו אטמא הוא ולא לפני פניו אוכי יותן מים דהוא רישא דקרא. **תחלת טומאה הוא** - ויש לו יד טומאה. **וכשם שאין** - זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כדאמרינן בת"כ אם אתה אומר מחוברין טמאין טימאת את הכל שאין לך מחוברין שאין שרצים מצויין אצלם. **פול** - פחות הרבה מכזית. **אין יד לפחות מכזית** - אם יש אוכל פחות מכזית כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי הן עם אוכלין כביצה ונגעה טומאה ביד הואיל ועיקרו אינו כזית ביחד אין חשוב להיות לו יד והכל טהור אבל יש שומר לפחות מכזית ובלבד שיהא כפול. **וכן אין שומר לפחות מכפול** - לא להצטרף לענין כביצה ולא להכניס ולהוציא כגון עצם ובו מוח פחות מכפול והוא עם אוכלין כביצה או עדשים בשרביטיהם. **ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול** - אבל יד לפחות מכפול לא מדלא ערבינהו ותני יש יד ויש שומר לפחות מכפול. **והכניס**

ראשיהן השנים - אותן ראשין שאין בשר עליהן והן של מת. **הבית טמא** - המאהיל על היד כמאהיל על הבשר עצם בלא בשר מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. **היאך שני עצמות** - אם היה עצם אחד ובראשו אחד כזית מודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן.

דף קיט.א

ורב האי במאי מוקים לה - שלא יהא אחד מאלו חלוק עליו. **אי ביד** - שבעצם הזה אין בו מוח אבל בשר יש בראשו האחד. **קשיא רישא** - דקתני הבית טמא אלמא יש יד לפחות מכזית. **ואי בשומר** - כגון בעצמות שיש בהן מוח והכניס שני ראשיהן הריקנין לבית ומשום הכי הבית טמא דיש שומר לחצי זית ואע"פ שאין המוח בבית שומר מכניס ומוציא טומאה ומביאה לבית וא"ת עצם הזה הנכנס לבית אינו שומר למוח שהרי אין המוח כנגדו אלא בראשו האחר ואנן תנן הנוגע כנגד הבשר מאחוריו דלא הוי שומר אלא מה שכנגד האוכל על כרחך שומר הוא שכל זמן שהקולית סתומה אוכל שבתוכה נשמר נפתחה אין מה שבתוכה נשמר. **קשיא סיפא** - דקא מטהר ר' יהודה בן נקוסא ורב אמר לעיל אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר וחצי זית יתר על כפול ואר' יוחנן נמי הוה מצי לאקשווי מרבי יהודה בן נקוסא כל היכי דמוקמת לה אי ביד אי בשומר מתנא קמא אי בשומר מוקמינן לה דמדנקט שני חצאי זיתים משמע דבד' וה' עצמות ובכל אחת פחות מכפול מודי הוא דטהור ור' יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול ומיהו לחד מינייהו פריך והדר מתרצי לה תרוייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה. **איבעית אימא ביד כו'** - בין ביד בין בשומר ליכא לאוקמא דא"כ רב דאמר כמאן הא רב ביד מטהר ובשומר מטמא ות"ק מטמא בתרוייהו ורבי יהודה בן נקוסא מטהר בתרוייהו אלא כחדא מוקים וקאים כחד מינייהו איבעית אימא ביד קאי והוא דאמר כרבי יהודה אבל בשומר אפילו רבי יהודה מודי. **ואיבעית אימא בשומר** - מוקי לה. **והוא דאמר כתנא קמא** - וביד אפילו תנא קמא מודי. **ור' יוחנן** - מוקי לה ביד ואשמעינן תנא קמא דיש יד לפחות מכזית דאי בשומר אפילו בד' עצמות נמי הוי מטמא דיש שומר לפחות מכפול אלא ביד קאי הילכך בעי חצי זית דניהוי מיהא כפול דמודי ר' יוחנן דאין יד לפחות מכפול כדפרישית לעיל מדלא עריב ותנא להו בשומר לא מצי לאוקומה דקשיא ליה אם כן אפילו ד' עצמות נמי דיש שומר לפחות מכפול. **קולית** - הוא עצם עליון של

ירך ובו מוח תמיד רדונדי"ל בלע"ז . **גורר את כולה לטומאה** - אותו זית גורר את כל הקולית לטומאה שאם היה עם כביצה אוכלין ונגע השרץ בה בכל מקום שבה טמא. **קשיא סיפא** - דאחרים דהאמר רב אין יד לפחות מכזית. **אי בשומר קשיא רישא** - דקאמר ת"ק כזית אין בציר מכזית לא ורב אמר אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר. **ורבי יוחנן אמר לך כולה בשומר והוא דאמר כאחרים** - דיש שומר מיהא לפחות מכזית. **הא כפול קאמרי** - ורבי יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול. **אמרי אינהו נמי שיעור** - ולעולם לפחות מכפול נמי אמרי וכל שכן דאי הוה מוקי לה ר' יוחנן ביד הוה ניחא ליה טפי הואיל והוא דאמר כאחרים אלא משום דקתני קולית ולא נקט עצם אחר אי הוה מוקי לה ביד ודוקא כפול קאמרי אחרים הוה מקשינן ליה והא קולית קתני וסתם קולית שומר היא ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול ורבי יוחנן הכי גמיר לה דאחרים לאו דוקא כפול אמרו כדאמר לקמן רבי יוחנן אמר אין זה שיעור הילכך מוקי לה בשומר. **דיקא נמי דבשומר עסקינן מדקתני קולית** - וסתם קולית יש בה מוח. **אתמר רבי חנינא אמר** - האי כפול דקאמרי אחרים דוקא קאמרי וזה הוא שיעור דבציר מכפול ליכא שומר כרב. **אין זה שיעור** - לאו דוקא קאמרי. **רבי אלעזר בן עזריה מטהר** - בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותן השרביטים שהפולים גדלין בהן קוש"ט בלע"ז מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דנוח למשמשן ולנקרן לפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כשאר שומרין. **ומטמא בשל קטניות** - דשומר הוא דדקים הן ואין יכולין לנקרן וניחא ליה שיהו באותם שרביטין ואל יתערב בהן פסולת. **במשמישן** - שממשמש בהן על ידי השרביטין ורישא דהך מתניתין הכי שרביט שריקנו טהור שייר בו גרגיר אחד טמא שיש שרביטין הרבה וכגון שיש בין השרביט והפול כביצה ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול דאין שומר מצטרף לו לכביצה ומטמא בשל קטניות אלמא יש שומר לפחות מכפול. **בקולחא** - הא דמטמא בשל קטניות לאו בשרביט ומשום שומר אלא בקלח נגעה טומאה ומשום יד דהשתא הוי האי יד יד לדבר חשוב שהוא יותר מכזית שהרי כל השרביטים מחוברין בו ובפול הואיל וגסים הן לא איכפת ליה דליהוי להו יד. **בתשמישן** - שמטלטלן באותו קלח ואותו קלח תשמיש לאוכל. **עדשים בקליפתן** - אלמא יש שומר לפחות מכפול. **בריה שאני** - וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול כגון חצי פול שאין ברייתו שלמה או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה

ולעיל נמי גבי שרביטין מצי לתרוצי בריה שאני.

דף קיט.ב

שני שומרין מהו שיצטרפו - לאוכל שבתוכן לכביצה. **פנימית** - היינו אותה לבנה הראשונה הראויה לאכול. **קדורה** - נקובה. **מצטרפת** - שהרי היא עצמה אוכל. **אמצעית** - שומר היא. **שלמה מצטרפת** - דהוי שומר. **קדורה אינה מצטרפת** - דלא הויא שומר. **חיצונה טהורה** - שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר. **שומר אוכל שחלקו** - כגון אוכל כביצה ושומר עליו וחלקו או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני שומרין עם האוכל אי לא. **ומטמא בשל קטנית** - קא סלקא דעתיה ששנים ושלשה שרביטים מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן דודאי אין בשרביט אחד כביצה אלמא שני שומרין מצטרפין עם שני אוכלין לכביצה אע"ג דהאי לא מגין אהאי. **בקולחא** - האי מטמא ומטהר בקולחא קאי ומשום יד דהוי יד לכולהו שרביטין. **חטין בקליפתן** - אלמא חטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה אלמא שני שומרין מצטרפין וה"ה לאוכל שחלקו וה"נ הוה מצי לתרוצי בריה שאני אלא תירוצא דחיקא הוא. **כדאמר רב אחא בקולחא ומשום יד** - דיד אחד הוא. **הך קליפה נמי בשדרה** - קאמר בסאסא דשבלתא שהחטין קבועין בשדרה בהיקף סביב ומשום שומר דכל השבולת שלמה וכל הסאסא הויא חד שומר דכולן צריכין זה לזה שאם יפול אחד כולם נופלין ולא הוו שומרין. **בשלמא עיליתא צריכי לתתייתא** - כלומר דשורות עליונות שהחטין קבועין בהן צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבולת נושרת הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחטין עד ראש השבולת. **אלא דרא תתייתא מי צריכי לעילייתא** - בלא עילייתא נמי מקיימי תתייתא ואפילו הכי מצטרפין שומרים דדרי עילייתא בהדי אוכלים תתאי ושומרין תתאי. **בחז דרא** - קאמר דמצטרפי שומרים דחד שומר הוא דמתוך שקבועים בדוחק מתקיימת ואם יטול אחד מבינתים יש ריוח לחבירו ליפול. **חטי דשמעון בן שטח** - כשתי כליות של שור הגדול במס' תענית (ד' כג ע"ש). **השתא דאתית להכי** - מתריצנא לך נמי דהא דקאמר חטין בקליפתן לאו דלצטרפו שני חטין עם שומריהם אלא אם יש בין חטה אחת וקליפתה כביצה כגון חטי דשמעון בן שטח מצטרף שומר לחטין. **לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא** - אחת לא

חשיבא למיהוי יד דפסקא אלא שומר הויא ויש חומר ביד מבשומר דיד מביאה את הטומאה בכל ענין שהיא אבל שומר אם יש חתיכת עור ועליה בראשה אחד כזית בשר ונגע באחד מן הנימין בראש האחר טהור דשומר אין מביא טומאה כמעשה יד אא"כ נגע כנגד הבשר כדאמרינן בריש פרקין (לעיל חולין דף קיח) הנוגע כנגד הבשר מאחוריו. **ורבי יוחנן אמר אפילו נימא הויא יד** - ומביאה טומאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר. **בציב** - חוט הבשר. **מאי לאו משום יד** - ושכנגדו לאו דוקא. **לא משום שומר** - כיון דאיכא כזית עביד שומר מעשה יד להכניס ולהוציא. **שומר על גבי שומר** - נימא על גבי עור. **חלחולי מחלחל** - ומנקיב נימא לעור ויורד על הבשר ולא הוי שומר ע"ג שומר. **אי חלחולי מחלחל תפילין היכי כתבינן** - והלא העור חלול כנגד השער ובעינן כתיבה תמה שלמה ולא פסוקה דכתיב (דברים ו) וכתבתם שיהא כתיבה תמה. **איבעית אימא כולה** - ציב ושערה משום יד וכי קאמר דהוי יד בנימא שבין הנימין דאיכא נימין הרבה דאי מטלטל הבשר ע"י נימין לא פסקי. **מלאי** - זקן העליון של שבולת. **מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין** - דיד היא ואינה שומר. **למאי חזי** - הא נפסק מאליו כשאוחזין בו. **שבין המלאין** - שאוחז בכל המלאין של שבולת ולא באחד מהן. **לישנא אחרינא אמרי לה כו'** - מאן דתני הך לישנא סבר דבנימין הרבה אמר ריש לקיש נמי דלא הוי יד ולותביה מהא מתניתא ותריץ ליה משום (יד) שומר והכי נמי מסתברא דמשום שומר מדקתני שערה דאי משום יד נימא אחת למאי חזיא לעולם משום יד ומאי שערה דקתני נימא שבין הנימין. **המלאין שבשבלין מיטמאין ומטמאין** - מוציאין ומכניסין טומאה לשבולותיה ואין מצטרפין דאינן שומר אלא יד. **ואיכא דמתני לה** - להא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל.

דף קכא.

אמתניתין - דקתני עצמות מצטרפין ועל כרחך משום שומר דהא יד לא מצטרף אבל נימא לא הוי שומר ולא מצטרף דאין שומר על גבי שומר. **שומנא** - שומן שעל המרק. **אמר ליה אביי** - שומן למה לי לאצטרופי דקתני מצטרפין לטמא טומאת אוכלין בהדי בשר הא בפני עצמו לא ושומן אמאי לא אוכל מעליא הוא. **חלב דקריש** - לחה - היוצאה מן הבשר שקורין גלייר"א. **ציר שעל גבי ירק** - משקה היוצא מן הירק ל"א ציר שהיו מטבילין מאכלן בציר. **מצטרפין לככותבת** - ואע"ג דלא קריש כיון דבהדי אוכל מיחבר אוכל

הוא. **ומשני** - התם טעמא דיוה"כ לאו משום אוכלא הוא דאי נמי לאו אוכלא כיון דמייטבא דעתיה מחייב דהא לא תעונה כתיב (ויקרא כג) וזה לא התענה אבל הכא אוכל ומשקה אין מצטרפין דהא לא שוו שיעורייהו ואע"ג דהתם נמי תנן (יומא דף עג) אכל ושתה אין מצטרפין ה"מ אכל ושתה דקים להו לרבנן דלא מייטבא דעתיה בהכי אבל ציר שע"ג ירק קים להו לרבנן דמייטבא. **קיפה** - פונדרייל"א דק שבבשר שצולל ליסוד הקדרה שקורין פונדרייל"א. **תבלין** - באנפי נפשייהו ולא אכלי להו אינשי. **הקפה** - הקרישו על גבי האור. **לרבות את השותה** - מדכתיב (ויקרא ז) ונכרתה הנפש נפש משמע כל דבר המיישב דעתו של אדם ואפילו שותה כמו (בראשית כג) אם יש את נפשכם שהיא לשון תאוה וקורת רוח שהנפש נהנה ממנו. **המחהו** - התיכו לעוף טהור באור שקורין פונדר"א וגמעו מטמא בגדים אבית הבליעה. **המחהו בחמה** - וגמעו טהור וטעמא מפרש לקמן. **וכל נפש אשר תאכל נבלה וגו'** - גבי נבלת עוף טהור כתיב (ויקרא יז). **משלחן גבוה זכו** - והיתרא משום גבוה הוא אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר. **הטמאים** - בשרצים כתיב וה"א יתירא קא דריש. **ליגמר** - מחלב וחמץ ונבלה דמיחוי שלהם כמותם.

דף קכב.

שרצים - איסור אכילתם בכעדשה כטומאתן דתני ר' יוסי בר' חנינא והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו' פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לומר לך מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה במעילה בפרק קדשי מזבח (דף טז) הילכך אי לא כתיב מיחוי בגופייהו ויליף מהנך ה"א לא מחייב אמיחויין בפחות מכזית. **מה לשרצים** - דין הוא שיהא מיחוי שלהן כמותן. **שכן טומאתן** - ואיסורן במשהו. **החדש** - קודם שקרב העומר ועושה שכר מן השעורין. **והשביעית** - משקין היוצאין מהן נוהגת בהן שביעית וחייבין בביעור כמותן. **מהנך** - חלב וחמץ ונבלה. **שכן איסור הבא מאליו** - ותינח למילף מינייהו טבל וחדש ושביעית וכלאי הכרם אבל הקדש לא אתי מינייהו. **בכורים** - אין איסורן בא מאליו שע"י שמפרישן הן קדושים. **פרי** - מראשית כל פרי. **תביא** - אשר תביא מארצך דהוה ליה למיכתב אשר מארצך. **בכורים טעונין קרייה** - ארמי אובד אבי. **והנחה** - על הרצפה והנחתו לפני ה'. **מה לתרומה ובכורים שכן חייבים עליהן מיתה** - במזיד וחומש בשוגג וכי פרכת מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש ליכא למימר

בכורים יוכיחו. **מתרומה וחד מהנך** - חמץ או נבלה דכי פרכת מה לתרומה שכן מיתה נבלה תוכיח מה לנבלה שכן איסור הבא מאליו תרומה תוכיח וחזר הדין הצד השווה שבהן שאסורין הן עצמן ומשקין היוצאין מהן כמותן אף אני אביא את אלו. **סיתווניות** - ענבים הנמצאין בגפנים בימות החורף שאין מתבשלין לעולם ועושין מהן חומץ. **ושאר כל מיני פירות** - חוץ מענבים וזיתים שדרכן בכך. **מחייב קרן וחומש** - אם אכלן בשוגג. **במאי קמיפלגי** - הואיל דילפינן תרומה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן. **בדון מינה ומינה** - בכל גזירות שוות ובנין אב שבתורה שאנו למדים דבר מחבירו אי דינינן ליה וגמרינן ליה לכל מילי או דון מינה מה שאנו צריכין לו ואוקי באתרה למילי אחרנייתא דמיפרשי בגופיה קמיפלגי. **בכורים** - מביאין מכל שבעת המינין. **אף תרומה נמי** - שהפרישה בפירות כגון תמרים ותפוחים כיון דתרומה נוהגת בפרי אף על גב דאינה נוהגת במשקין שלהן אלא בתירוש ויצהר בלבד הנך משקין כיון דמפירות תרומה אתו הרי הן כתרומה והאי דון מינה ומינה לאו דוקא קאמר דהא תמרים ותפוחים גופייהו אין תרומתן מן התורה אלא מדברי סופרים והכי הוא דקאמרינן כיון דבמידי דאורייתא אית לן דון מינה ומינה ואי הואי תרומת תמרים דאורייתא הוה גמרי לה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן הכי נמי רבנן בדידהו כעין דאורייתא תקון. **ורבי יהושע סבר** - אי נמי הוא דאורייתא לא הויין משקין היוצאין מהן כמותן דאית לן דון מינה ומינה ואוקי באתרה דון מינה למה שהיא צריכה ללמוד הימנה דהיינו שיהו המשקין ממנה כמותה ותו לא תדון מינה אלא העמד אותה במקומה. **תירוש ויצהר** - כתיבי בה ולא שאר משקין והנך משקין דנהגו בה תרומה הוא דילפינן מבכורים דאם קרא עליהן שם תרומה קודם שדרכן נאסרין משקה היוצא מהן אבל שאר משקין דלא כתיבא בהו תרומה אפילו היא כתיבא בפירות עצמן לא. **אין מביאין בכורים משקה** - לגמרי משמע אפילו הביא פירות ודרכן דאי בדרוכין ועומדין אפילו ענבים נמי לא דהא אמרן פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה. **רבי יהושע היא דאמר** - גבי תרומה לא קדישי דאית ליה דון מינה ואוקי באתרה וכיון דבתרומה לא מתסרי הדר גמר לבכורים מינה דהא דרבי רחמנא בהו תביא זיתים וענבים הוא דרבי. **אין סופגין** - משום משקה הבא מפירות ערלה. **רבי יהושע היא דאמר** - בתרומה לא מיתסרי ואתו בכורים גמרי מתרומה בהיקשא דאיקרו תרומה ואתיא ערלה וגמר מבכורים מגזירה שוה.

דף קכא.א

מרטקא - גיד השדרה והצואר והוא רחב ולבן וקשה מאד וקורין אותו יבו"ל . **בשר שפלטתו סכין** - כשמפשיטין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור ולא חשיב ולקמיה פריך היכי דמי דאצטרופי מצרף ובאפי נפשיה אין מקבל טומאה. **ואולם אתם טופלי שקר** - איוב אמר לחביריו מחברי דברי שקר אתם ודבר שאין בו רפואה אתם אומרין לרפואתני, ומרטקא משנפסק אין לו רפואה להחבר עוד. **בשר שפלטתו סכין בר רפואה הוא** - המדלדל בשר מן החי פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה. **המכונס** - הנאסף יחד יפה. **חייבין עליו** - משום נבלה בין שאוכלו בין שנוגע בו ונכנס למקדש ופליג אמתני' דקתני אבל לא טומאת נבלות. **והוא שכנסו** - דאחשביה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל מתכנס מאליו או ע"י תינוקות שלא במתכוין לא פליג ר' יהודה דליהוי נבלה. **בשלמא למ"ד** - אלל היינו בשר שפלטתו סכין היינו דמחייב דאיכא למימר כיון דכנסו אחשביה והדר למילתיה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. **באלל דר' יהודה לא פליגי** - דודאי רבי יהודה אבשר שפלטתו סכין קאי ורבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטתו סכין איקרי אלל ובמרטקא הוא דפליגי ולת"ק ר' יוחנן אמר מרטקא נמי מקרי אלל כדאשכחן בקרא ואלל דמתני' דקאמר מצטרף בכולהו אלל קאמר דמצטרפי ובאפי נפשיהו לא מטמו ואתא רבי יהודה למימר באלל מרטקא מודינא דלא הוי בשר באנפי נפשיה לענין נבלות אבל בשר שפלטתו סכין אם חזר וכינסו גלי אדעתיה דלא בטליה וחייבין עליו משום נבלה. **אבל מרטקא לא מצטרף** - דעץ בעלמא הוא. **אי דחשיב עליה** - אפילו בתר הכי. **באנפי נפשיה** - נמי ליטמא טומאת אוכלין דקי"ל דמחשבה שויא אוכלא כל מידי דמצי למיכליה ואע"ג דלאו אורחיה כדאמרן בפרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עז) עור ששלקו ושליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין ונהי דתו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות דהא נעשה עור בבטולו הראשון אבל לאוכלו מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין אם נגע בשרץ דלא גרע מעור ששלקו. **מקצתו חישב עליו** - ולא פי' איזה קצת הלכך כביצה מיניה לא מקבל טומאה דהא לא חישב על כולו אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא. **פלטתו חיה** - נשכה כלב ודלדל מן הבשר לצד העור ואח"כ שחטה והפליט

גם הסכין עוד ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין וההוא דפלטתו חיה לא בטיל מסתמא וההוא דסכין בטליה מדעת וכולה בדלא חשיב עליה הלכך כי הוי בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת דחיה בהדייהו ולטומאת נבלות לא ואע"ג דפלטתו חיה דמתניתין רבי עקיבא היא דאמר העור מבטלו מטומאת נבלות ואפילו פלטתו חיה לקמן (חולין דף קכב). **תנן התם** - במסכת טהרות (פ"א מ"ב) בסדר טהרות גבי נבלת עוף טהור. **החרטום** - בי"ק בלע"ז. **מיטמאין** - אם קבל העוף טומאה מן השרץ אלו נעשין יד להכניס ולהוציא טומאת עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אא"כ קבלה מאחרים שהרי אין לך אלא האמור בה טומאת אכילה לטמא בבית הבליעה. **ומצטרפין** - לכביצה. **תחתון של עליון** - קליפת רצועה דקה יש בתוך הפה דבוקה לחרטום בעליון לארכו. **צפרנים** - היכא הוו אוכל. **מקום המובלע בבשר** - שרשי הצפרנים. **השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים** - הא פרישית לה (לעיל חולין קיז) דכיון דדכוותה בשחיטת ישראל בטהורה משויא לה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא להו מילתא השתא נמי הואיל וישראל שחטה שחיטה מעליא אע"ג דבטמאה לא שייכא שחיטה ולעובד כוכבים לא משתרי עד שתמות דאבר מן החי הוא לגביה אפ"ה מהניא מחשבת ישראל להאכילה לעובד כוכבים לשויא אוכלא בעודה מפרכסת וכ"ש טהורה שאוכל היתר גמור הוא בעודה מפרכסת והא דאמרין אסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה מדרבנן הוא וכן עובד כוכבים בטהורה תניא נמי לקמן דהואיל וטהורה היא ואשכחן היתר בטהורה מפרכסת ששחטה ישראל השתא נמי כי שחטה עובד כוכבים הויא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן השרץ שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה תטמאם אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה ועובד כוכבים בטמאה לא מהניא לה מחשבה בעודה מפרכסת דלא אשכחן היתר בדכוותה. **שונים** - יש תנאים ששונים שישראל בטמאה צריך מחשבה להאכילה לעובד כוכבים ואי לא חישוב לא הויא אוכל עד שתמות וכן עובד כוכבים בטהורה. **והכשר** - ממקום אחר הכשר מים דדם שחיטה דילה לא מכשר לה דלא איקרי משקה אלא דם חללים כדאמרין בהשוחט (לעיל חולין דף לה) ומיהו דם שחיטה הוגנת מכשיר דאיתקש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים כדאמרין בהשוחט (שם חולין דף ל"ה) אבל דעובד כוכבים לאו דם חללים הוא ולא דם שחיטה הוא והוי כדם מגפתו וכדם המת

דחלל לא מיקרי אלא על ידי גיסטרא ומצואר כדאמרינן בסוטה (דף מ"ה) לתת אותה על צוארי חלל רשע. **הרי סופה לטמא טומאה חמורה** - אדם וכלים בכזית ואפילו במשא כשתמות. **זרעים** - אינן נעשין אב הטומאה עולמית ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' ובההוא טמא קאי והנפש הנוגעת יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה. **נבלת עוף טהור צריכה מחשבה** - לקבל טומאת אוכלים מן השרץ שאם לא חישוב עליה לאוכלה אינה מקבלת טומאה ואם חזרה ונגעה באוכלים לא נטמאו. **ואינה צריכה הכשר** - משנה היא במסכת טהרות (פ"א מ"א) שלשה עשר דברים נאמרו בעוף טהור וזו אחת מהן.

דף קכא.ב

סופה לטמא טומאה חמורה - אדם ובגדים אם יאכלנה הילכך אינה צריכה הכשר דילפינן מזרעים וטעמא דמחשבה משום דסתמא לאו לאכילה קיימא ובכפרים קיימינן שאין רגילים לאכול עופות אבל בכרכים תנן (עוקצים פ"ג משנה ג) דאין צריכין מחשבה דסתמא לאכילת עובדי כוכבים עומדת. **אמר חזקיה** - שאני מתניתין דבמפרכסת קיימינן שעדיין אין בה טומאה חמורה וסופה נמי שמא לא תבא לידי טומאה חמורה שהרי הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים פחותים מכזית עד שתכלה כולה ושוב לא תטמא טומאת נבלות אבל נבלת עוף טהור כבר מתה וראויה לטמא טומאה חמורה. **ומי אמר חזקיה הכי** - אלמא סבירא ליה לחזקיה הא דתנן דאין טומאת נבלות במפרכסת. **שחט בה** - בטמאה. **אינה לאברים** - אין בן נח מוזהר עליה משום אבר מן החי וכ"ש בטהורה דליכא מידי דלישראל שרי - ולעובד כוכבים אסור ואפילו רבי יוחנן מודי בה בטהורה. **א"ל** - מודה חזקיה דאינה מטמאה כנבילה ואע"פ שמותרת לבני נח דיצאה מכלל חיה ולכלל מתה לא באת ובטומאת נבלות כתיב וכי ימות. **דתני רב אושעיא כוותיה** - דאסורה לבני נח. **מטמאה טומאת אוכלין** - אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייתא וחישוב עליה להאכילה לעובד

כוכבים כדפרישית לעיל. **כפורש מן החי** - ומטמא מיד כאבר מן הנבלה דאמרי' בהאי פירקא (לקמן חולין דף קכח) אבר מן החי מטמא כנבלה. **ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי** - אין בו טומאה דבשר הפורש מן החי טהור ולהכי הוי כמן החי שאסור לבני נח. **אפילו לאחר שתצא נפשה** - הואיל ונחתך מחיים והיינו כר' יוחנן. **שחט בה אחד אינה מטמאה טומאת אוכלין** - דלא אשכחן היתר אכילה בדכוותה לא לישראל ולא לבני נח וכן בנחרה ועודה מפרכסת. **מטמאה טומאת אוכלין** - הואיל ויש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל השתא נמי מהניא לה הך מחשבת עובד כוכבים לצורך ישראל לשוייה אוכל. **במקום שאין עושה אותה טרפה** - כגון חצי קנה. **שחט ישראל** - וגמר עובד כוכבים הואיל וגמרו ביד עובד כוכבים טרפה. **יפה יפה** - יותר מבשר אחר מפני שלא הספיק דמו לצאת וכשחותכו נבלע בתוכה לפי שכשהבהמה מוציאה נשמה היא מתאנחת ומוציא דמה יפה. **וממתין לה עד שתצא נפשה** - כדתניא בארבע מיתות (סנהדרין דף סג) מנין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה שנאמר לא תאכלו על הדם ואסמכתא דרבנן בעלמא היא. **אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו** - דהואיל ומותר לישראל הותר אף לעובד כוכבים דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור אבל הנך דלעיל שחיטת טמאה וכן שחיטת עובד כוכבים בטהורה אין בה היתר לישראל ולעובד כוכבים נמי לא משתריא דחיה היא. **מסייע ליה לרב אידי** - הא דקתני שאף העובד כוכבים מותר בו. **שיבריא** - בשר זה טוב לרפואה. **בעי רבי אלעזר** - מתניתין דישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה דטעמא דמשוינן לה אוכלא משום שחיטה היא דהא נחרה אין בה טומאה. **שהה בה או דרס מהו** - מי הוי כנחירה ולא מטמאה. **כבהמה טהורה** - כאילו מטהרה לאכילה. **למאי** - הלכתא קא דייק כולי האי הכשר שחיטה בטהורה. **מהו שתציל על הבלועין שבתוכה** - ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה ומפרכסת ובלעה כלים בחייה והרי היא באהל המת מהו שתציל עליהן כדאמרן בבהמה המקשה (לעיל חולין דף עא) בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת לא נטמאה הכא מאי כיון דאינה מטמאה טומאת נבלות חיה היא או דילמא כיון דמטמאה טומאת אוכלין אינה מצלת דלאו בלוע הוא ובישראל בטהורה לא מיבעי לן דודאי אינה מצלת הואיל ואף באכילה מותרת ועובד כוכבים בטמאה פשיטא לן דמצלת הואיל ואין בה טומאה של כלום אלמא חיה היא. **א"ל מטמאה טומאת אוכלין** - אלמא מתה

היא. **ומצלת** - בתמיהה. **אמר אביי אינה מצלת כו'** - לחומר. **חייב** - מיתה במזיד וחטאת בשוגג. **והוא שכנסו** - דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל נתכנס מאליו כמו שכנסוהו תינוקות אחר הפשט לא הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור תו לא הדר הוי בשר דלטומאת אוכלין הוא דמהניא מחשבה לשויה אוכלא דאפילו עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין אחרי שעשאו רך אבל לשויה בשר לא.

דף קכב.א

פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע - בפירקין (לקמן חולין דף קכד) במתני' דקתני הוי עליו שני חצאי זיתים מטמאין במשא שהרי נשא כזית נבלה ואין מטמא במגע דאין נוגע וחוזר ונוגע ור"ע אומר לא במגע ולא במשא אלמא לר' ישמעאל לא מבטל עור ולר"ע מבטל. **ה"ג אי אליבא דר"ע פשיטא** - דהא מתניתין היא. **לעולם אליבא דרבי ישמעאל** - ואשמועינן רב הונא דכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור הני מילי בפלטתו חיה שנעשה שלא מדעת אבל פלטתו סכין מדעת ביטלו. **ואמר רב הונא והוא שכנסו** - אחר הפשט דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל לא כנסו לא מדמוקים לה בשכנסו מכלל דבשפלטתו סכין בשנים ושלשה מקומות קאמר וקתני חייבין עליו אלמא אי בטלינהו איהו במתכוין בטיילי אבל עור לא מבטל דאי בטלינהו עור תו לא הדרי למיהוי נבלה. **אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא מבטל** - עור. **רב הונא** - דאוקמה לרבי יהודה בשהיה זית מתחלה לחצאין ואפ"ה לא בטלינהו עור מעיקרא הוא דאמר כרבי ישמעאל דאוקמיה לרבי יהודה אליבא דרבי ישמעאל ורבנן כר"ע. **אלא אי אמרת פלטתו סכין** - רבי ישמעאל מודי דמבטל עור. **רב הונא** - דאוקמה לדר' יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחצאין ואפ"ה לר' יהודה לא בטיל. **דאמר כמאן** - בשלמא אי לא דרב הונא דאמר והוא שכנסו הוה מוקמינא לר' יהודה בשפלטתו תחלה ביחד ומש"ה לא בטיל דכי פליגי רבי ישמעאל ור"ע בשתי חצאי זיתים פליגי אבל בכזית שלם מודו כדתני ריש פלוגתייהו עור שיש עליו כזית בשר כו' ורבנן סברי כי מודו רבי ישמעאל ור"ע בכזית שלם הני מילי בפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אפילו כזית בטל אבל השתא דאוקמה רב הונא בשני חצאי זיתים דאמר כמאן. **הכי גרסינן אלא לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל ורב הונא דאמר אליבא דר"ע** - כלומר הא דאמר רב הונא לעיל

העור מבטלו אליבא דר"ע אמרה וההיא דר' יהודה אליבא דר' ישמעאל.
קמ"ל - רב הונא דאפי' פלטתו חיה מפני שעור מבטלו משמע טעמא בעור
תליא ואף על גב דלא בטלינהו איהו. **מתני'**. **אלו שעורותיהן** - מטמאין
כבשרן. **ועור חזיר של ישוב** - מפני שהוא רך ואוכלין אותו. **חטרת** -
חלדרוב"א שיש לו לגמל. **גמל הרכה** - מפרש בגמרא עד כמה נקראת רכה.
עגל הרך - נמי מפרש בגמרא עד כמה. **ועור הפרסות** - כעין שחותכין הרגלים
וכל אותו העור רך הוא. **בית הבושת** - בית הרחם של נקבה. **ועור של תחת**
האליה - עור הזנב מתחת מקום שאין שער מפני שהוא רך. **האנקה** - הריצו"ן
. **הלטאה** - ליתירד"א. **חומט** - לימצ"א שתחלת ברייתו בכעדשה צא ובדוק
בתיק שלה שגדל והולך עמה תחלתו כעדשה ממש הוא בשוליו. **הלטאה**
כחולדה - עורה חלוק מבשרה. **וכולן שעובדן** - כל אלו שאמרו שהן מטמאין
כבשר אם עובדן נעשה עור ובטלו מתורת בשר וטהורין. **או שהילך בהן** -
ששטחן לדרוס עליהן ברגלים שהוא קצת עיבודן. **יש להן עורות** - ואין
מטמאין כבשרן. **גמ'**. **דבר תורה עור האדם טהור** - דלאו בשר הוא ולא הוי
בכלל מת. **שטיחין** - למטה ולקתדרא לישב עליהן ששוטחין עור על גבי מטה
במקום חבלים. **מאן דמתני לה** - לדעולא. **ארישא** - דאפילו כי לא עיבדו נמי
לא מטמא אלא מדרבנן כל שכן אסיפא דהא דקתני חוץ מעור האדם דאף
על גב דעיבדו טמא מדרבנן הוא ומשום דעולא. **ומאן דמתני לה** - גזירה
דעולא אסיפא. **אבל ארישא** - כשלא עיבדו סבירא ליה דטומאתו מן התורה.
אשון - קשה. **שלא טענה** - משוי. **תיב לקבלי** - שאמרת לי דבר טעם ויישר
כחך. **הוה קתני לה** - חוזר ושונה פעם שניה כסבור שלא שמעה. **חדא הויא**
לך אמרת - דבר חידוש אחד היה בידך שאין בידינו הרי אמרתו ולמה תחזור
ותשננו פעם שניה להראות חכמתך. **ר"ל** - מתקיפי דארעא דישראל הוה
כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף ט) מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה יהבי
ליה עיסקא בלא סהדי והכא א"ל תיב לקבלי ורבי זירא דמבבל סלק להכא
כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה) רבי זירא אותיב ארבעין
תעניתי דנשתכח מיניה תלמודא דבבלאי ומחסידי דבבל הוה כדאמרינן
בהשוכר את הפועלים (שם בבא מציעא דף פ"ה) רבי זירא (אותיב) כל תלתין
יומין בדיק נפשיה ושגר תנורא וסליק בגוה חזי מאי אכספיה לההוא מדרבנן.
והוא שיונק - אבל פירש מלינק אף על פי שעדיין הוא בתוך שנתו כבר
הוקשה עורו ואם עבר שנתו נמי אף על פי שיונק לא דתרתני בעינן.

דף קכב.

וקאמר ליה ר' יוחנן כל זמן שיונק - ואפילו לאחר שנתן דבהנקה נמי תליא מילתא דחדא הוא דבעינן וה"ק ר' יוחנן בבן שנתו שפיר קאמרת דהוי רך אבל הנקה לא הוזכר לפחות דאם פירש בתוך שנתו לא יהא רך אלא להוסיף אפילו לאחר שנתו. **או דילמא עולא בן שנתו קאמר** - אבל הנקה לא מעלה ולא מוריד וקאמר ליה ר' יוחנן אף הנקה נמי בעינן. **כל זמן** - משמע להוסיף בא. **אל תקניטני** - להשיב לי ממנה. **שבלשון יחיד אני שונה אותה** - משנה ולא בלשון סתם משנה שאני אומר אלעזר בן יהודה אמרה כדתניא. **המחשב בדבר שאין דרכו לאכול** - כגון לאכול למחר דבר שאין דרכו לכך כגון חלב או להקטיר למחר דבר שאין דרכו להקטיר כגון בשר שלמים וחטאת ואשם ושירי מנחה או עור העולה אינה לא לפסול ולא לפגל עד שישחט לאכול למחר דבר שדרכו לאכול או להקטיר למחר דבר שדרכו להקטיר ועור שתחת האליה הרי הוא כבשר ודבר שדרכו להקטיר קרינא ביה אם עולה היא ומועל לפגל את הקרבן במחשבת חוץ לזמנו או לפסול במחשבת חוץ למקומו. **וחייבין עליו כרת** - האוכל ממנו אפילו בזמנו. **וכל שמנו חכמים לענין טומאה שהוא כבשר** - שלא מצינו כאן וישנו בבהמה טהורה. **להביא עור בית הבושת** - של נקבה בחטאת או בשלמים והאי דלא מנייה ברישא כי הנך משום דליתיה בעולה ותנא בעולה קאי אלמא האי תנא הוא דחשיב להו בשר אבל ת"ק לא קרי בשר אלא עור שתחת האליה לחודיה. **עור הפרסות ממש** - ולא עור שעל עצם השוק מן הקרסולים עד הארכובה. **רכובה הנמכרת עם הראש** - כל עור שעל עצם השוק מרכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת בהמה. **הטמאים** - ה"א יתירא קדריש. **לרבות עורות** - שרצים הרכין שיהו כבשר ומהאי ה"א יתירא נמי רבינן (לעיל חולין דף קיב) צירן ורוטבן וקיפה שלהן ועור הרך נמי איתא בהדייהו דהי מינייהו מפקת איהו נמי אוכלא הוא. **האי הטמאים** - בתר דחשבינהו לכולהו כתיב. **הפסיק הענין** - ולא קאי האי אלה אלא אקרא בתרא האנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים וגו' ולא אקרא קמא דלמינהו האמור בסוף פסוק ראשון הפסיקו לומר שאינן מין אחד אותן האמורים בפסוק ראשון חלוקים מהאמורים בפסוק השני. **וליחשב נמי** - במתניתין. **תנשמת** - דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיב. **רב תנא הוא ותני תנשמת** - רב דמשני למינהו הפסיק

אלמא הטמאים אכל הני דקרא בתרא קאי תנא הוא ותני תנשמת בעורותיהן כבשרן. **תנא דידן סבר לה כרבי יהודה** - כלומר לא יליף טעמא מהטמאים אלא מסברא דגישתא כל שאין ממש בעורן שהוא רך ואין לו ממש עור קרי בשר כרבי יהודה דאמר הלטאה כחולדה אלמא לאו אקרא סמיך והאי דלא מודי ליה תנא דידן בהלטאה בהא פליגי תנא קמא סבר גישתא דידה לאו גישתא הוא ורבי יהודה סבר גישתא הוא. **שטלאה** - לשון טלאי אלמא מכיון שנטלה מתורת בשר ונתנה לתורת עור בטלה והאי נמי כיון ששטחן לפני הדורסן או שכרכן על רגלו להלוך בהן אף על פי שלא הילך. **טלאה** - הוי מעשה לבטלו. (**עבוד**) **לגבל** - הלש עיסתו בטהרה והוא שכיר לבעל הבית וצריך למים להטביל כליו יטריח עצמו ארבעה מילין עד שיגיע למקוה ויטביל ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה. **ולתפלה** - המהלך בדרך וגמר בלבו ורוצה ללון מבעוד יום אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין - יטריח וילך שם כדי שיתפלל. **ולנטילת ידיים** - לאכילה ואין לו מים ויש מים לפניו לסוף ארבעה מילין ימתין עד שיגיע למים.

דף קכג.א

איבו אמרה - להא שמעתא משמיה דריש לקיש והשומע טעה בין איבו לאבהו. **וארבעי אמר בה** - וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ד' מילין. **עבודה** - האי כדי עבודה דמתניתין. **ליגיון** - גדוד העוברים להלחם על בית מלחמתם. **קרקפלין** - עור ראש אדם מת וזה למכשפות במלחמה. **מתני'**. **המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה** - שחוטה והוא טמא או בטמאה נבלה והוא טהור אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן דמפשיטו פשוט כדרך שאנו עושין. **כדי אחיזה** - הוי חבור יד להוציא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא וטפי מהכא לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה ולקמן מפרש כמה כדי אחיזה. **ולחמת** - אם מפשיטו כפול לצורך חמת כעין אותן שעושין לצורך דבש ומתחיל מפיה והופכו כלפי זנבה. **עד שיפשיט את החזה** - הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים. **המרגיל** - שהתחיל לחותכו מרגליה כלפי ראשה ומפשיטה כפול לחמת כולו חבור מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא לפיכך כולו חבור והנוגע אף בעור

המופשט כנוגע בבשר. **עור שעל הצואר** - מעצמו נפשט לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה דהא כולו חבור דקתני לאו דוקא כולו אלא עד החזה. **גמ'. מכאן ואילך** - משהפשיט כדי אחיזה בפשוט על פני כולו לאחר שסדקו מן הצואר עד הזנב באמצעות כדרך המפשיטין והפשיט כדי אחיזה סביבות כולו. **טהור המופשט** - עד מקום חבורו אבל מחבורו ואילך הוא טמא משום שומר כדאמרן בנוגע כנגד הבשר מאחוריו. **טפח** - מן העור המופשט סמוך למקום חבור סביבות כולו הוי בית יד וטמא מפני שצריך לו שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו ולרב לאו יד חשיב ליה אא"כ מטלטלין בו את האוכל. **כשיעור הזה** - כדי אחיזה. **בעור שכנגד הבשר** - שלא נפשט עדיין. **בטפח ראשון** - הסמוך לכדי אחיזה כגון שלא הפשיט אלא טפחיים דאותו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז בו ומושך לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך ולא זה ולא זה טוב לו אלא מפשיט בסכין אבל לאחר שהפשיט קצת שלשה טפחים וארבעה והעור המופשט מכביד כלפי מטה אוחז בטפח הסמוך לבשר ומושך וכובד העור מסייעו. **יש טפח** - ששיעורו כפול. **טלית שהתחיל בה לקורעה** - שנטמאה ובא לקורעה לבטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה ואין שמה עליה מטהרת אע"פ שיש בשיריה שלש על שלש ועדיין ראויה לקבל טומאה טהורה מטומאתה ראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר' באלו טרפות (לעיל חולין דף נד) הן וקרורותיהן ודופנותיהן ואף על גב דאמר בבהמה המקשה (לעיל חולין דף עב) שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב וחלקו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב אלמא טומאת שלשה על שלשה דחזי ליה לא בטלה מיניה התם הוא דהווי עליה ב' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חזי ליה ופשה לה טומאת מגע דחזיא לשלש אצבעות אבל הכא חד שמא הוא כולה טומאה דשלשה על שלשה היא וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה דתו לא פש עלה מידי. **לא שנו אלא בטלית טבולת יום** - שנטמאה והטבילה וצריך להשתמש בה טהרות קודם שיעריב שמשוה ולפיכך בא לקורעה דהכא הוא דלא גזרינן דליקרעיה כולה אבל רובא לא דילמא חייס עלה ולא אתי למקרע רובא דכיון דלא חס עליה אטבילה שהמים קשין לה ולא חס לכך לא חייס עלה נמי וקרע רובא. **אבל** - טמאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו לא

סגי לה ברובא עד שיקרענה כולה. **דילמא לא אתי** - למעבד רובא אלא פלגא ואמר רובא הוא. **חדא** - בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ביום שהטבילה שהרואה אינו מבין בה שנקרעה לטהר וסבור על ידי טבילתה משתמשין בה ויאמרו טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש ועל כרחך מתניתין לאו ביום טבילה עסקינן אלא בשלא הוטבלה כל עיקר וקרעה ביום המחרת לטומאתה דהרואהו משתמש בה אומר שהטבילה אתמול. **ועוד** - דקאמרת גזירה רובה אטו חציה.

דף קכג.ב

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון - דאמר (בהשוחט) בפ"ק (לעיל חולין דף כא) רוב שנים דוקא ואסור למלוק כל השנים דגמר מחטאת דכתיב ביה לא יבדיל היכי שרינן הכי ליגזור דילמא לא אתי למיעבד רובא. **בטומאה דרבנן** - שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן כגון הנך דגבי שמנה עשר דבר (שבת דף יג) הבא ראשו ורובו במים שאובים ובהמה זו קדשים היא ואם נגע בה טמאה מדרבנן הלכך לא מחמרינן בה כולי האי. **תינח טמא בטהורה טהור בטמאה טומאה דאורייתא היא** - דהא מתניתין בין בטמאה בין בטהורה קתני תנא טהורה לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט ותנא טמאה לענין הוצאת טומאה שתטמא היא את המפשיט הראשון הנוגע בכדי אחיזה ולטהר את השני המפשיט מכדי אחיזה ואילך ולא נגע בבשר והכא ליגזור דהא כל בהמה טמאה נבלה היא אפי' שחטה וטומאתה דאורייתא. **בטרפה** - האי טמאה דמתני' לאו בהמה טמאה אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה והיא מטמאתו אם נוגע בה כדמפרש ואזיל. **מטמאה במוקדשין** - כלומר אם של מוקדשין היא. **שרצים** - אין נוחין להפשיט. **כולו** - חבור ואפילו יותר מכדי אחיזה הנוגע במופשט טמא מדנקט שרצים טעמא משום דקשים להפשיט אבל גמל לא ואע"פ שטומאתו דאורייתא היא שיעור הפשטה בכדי אחיזה ולא גזרינן משום פחות מכדי אחיזה וקשיא לרב נחמן דגזר דילמא לא אתי למעבד שיעורא. **לא תימא הא בגמל** - ביותר מכדי אחיזה אינו חבור אלא הך דיוקא דדייקינן למעוטי גמל אעור הצואר הוא דדייקינן והכי קאמר שרצים הוא דעד שיפשיט את כולו אבל גמל שהפשיט עד הצואר אינו חבור ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי ולעולם לשטיח אף ביותר מכדי אחיזה טמא דגזרינן בבהמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא.

ור' יוחנן בן נורי היא - דאמר במתני' אינו חבור והכא ליכא למיגזר מידי דלמא לא אתי למעבד עד הצואר דהיכרא טובא איכא אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מילתא וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה. **מעפורת** - סודר ויתחפש באפר דכתיב גבי מיכה (מלכים א כ) מתרגמינן ואישתני במעפורתא. **שייר** - בההוא מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת חשוב הוא להיות חבור. **לא שנו** - דכי לא שייר הוי חילוק. **אלא טלית** - דכיון שנקרע בטל שמה דאפי' חוזר ותופרה אינה חוזרת לקדמותה. **אבל עור** - שנטמא וסדקו ושייר מקצת. **חלים** - חזק הוא ע"י אותו מקצת וכשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחלה הלכך לא בטל שמו מעליו. **שנתן בו איזמל** - שהתחיל לבטלו טהרו ואע"פ שעדיין יש בגדול חמשה על חמשה טפחים שהן שיעור למדרס עור כדאמרינן בסוכה (דף יז) (מסורת הש"ס: [כלים פכ"ז מ"ב]) הבגד שלשה על שלשה השק ד' על ד' העור ה' על ה'. **עד שימעיטנו** - דלא דמי לטלית דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכסות ובקריעתה בטל שמה הלכך אף על גב דשיריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה אבל הכא כל שעה שם עור עליו הלכך עד שיבטלנו מכשיעור. **כי מיעטו מיהא טהור** - ואע"פ שלא סדקו כולו אלא באחד מראשיו. **דקא צרי ליה להדיא** - סודקו לארכו או לרחבו צרי לשון סדק כמו צרייא דחיטי בפסחים (דף מ) וכמו טיליא חריפא דמצרי זיקי במס' ע"ז (דף ל). **דרך סביבותיו** - דתו לא חלים שפיר. **חלים** - מחובר ועומד הוא לבשר. **ראשון ראשון** - המופשט עושה ניפול הוי כנפרש לגמרי דהא אין סופו לחזור לבשר עוד. **הא חלים וקאי** - דהא לא הופשט וקאמר דאינו חבור והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא. **א"ל אביי** - ואדמותבת מדרבי יוחנן בן נורי סייעיה מדרבנן. **אלא אמר אביי** - אי סבירא לן דחלים דכולי עלמא הוי חבור והכא טעמא משום דלא חלים והוא שעשוי לינתק מאליו בשומר העשוי לנתק קא מיפלגי דרבנן סברי אפ"ה לא בטיל תורת שומר מיניה כל זמן שלא ניתק. **תנור** - תחלתו עשוי כלי כקדרה ומטלטל וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדביק טיט סביביו ומעבהו וקרי ליה טפילה שמטפלה ומחברה לו פלשטר"א בלע"ז. **חולקו לשלשה** - לכלי עצמו מבפנים דאי לשנים הגדול טמא דאיכא רובא. **וגורר את הטפילה** - שדיבק עליו שגם הוא מחברתו ואע"פ שעדיין הוא עומד טהור.

עד שיהא בארץ - כלומר עד הקרקע מפילה. **הא חלים וקאי** - שהטפילה מעמידו יפה. **ואימא מדרבנן** - אדמותבת ליה מדר"מ סייעיה מדרבנן. **אלא אמר רבא** - בשנטמא כ"ע לא פליגי דכל כמה דחלים לא טהר והכא הכי קאמר. **כיצד הוא עושה** - מתחלתו שלא יהא שם תנור עליו. **ר"מ אומר** - בהא שעדיין לא ירד טומאה אינו צריך לגרור כו'. **תנור תחלתו ד'** - אין תנור פחות מארבעה ואפילו נגמרה מלאכתו. **ושיריו** - אם היה גדול ונטמא ושברו צריך שלא יהא בו שבר של ד'. **בד"א** - דתחלתו ארבעה ושיריו ד'. **בגדול** - התנורים העשויים לאפות ולצלות כדרך אבל קטן שעושין לתינוקות תחלתו כל שהוא. **שתגמר מלאכתו** - לאחר שנגמר והסיקו אפילו הוא טפח מקבל טומאה. **קתני מיהא בד"א בגדול דשיריו ד'** - אבל בציר מארבעה לא טמא הוא והתם קתני חלקו לשלשה אבל לשתים לא סגי ואע"ג דליכא בחציו ד' דמדקא מיקל ר"מ ואומר אינו צריך אלא ממעטו מבפנים מד' מכלל דרבנן נמי בהא פליגי דאע"ג דלא הוי השבר ד' אפ"ה בעינן דלא ליהוי רובא. **התם** - דקתני דבעינן ד' ואי לא לא הוי טמא. **דצלוקיה מצלק** - לרחבו דשוב אינו עומד יפה. **הכא** - דקתני ברובא טמא ואע"ג דלא הוי ד'. **דעבדיה גיסטרא** - שחלקו לארכו בגובהו כזה במקור יש הפניה לצורך המופיע בשיטה מקובצת. **ה"ג** - אמר מר שיריו ברובו. **הא אמרי רבנן ד'** - דקתני בד"א בגדול אלמא בין אתחלתו בין אשיריו מודו ליה לר"מ בגדול. **בתנורא בר שבעה** - קאמרי ד' הואיל ורובו בציר מד' הוא לא מטמינן ליה ברובו דלא חמירי שיריו מתחלתו דהא תחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור בציר מארבעה. **והאי דקתני רובו בתנור בר תשעה** - דאע"ג דבחציו איכא ארבעה לא מטמא עד דהוי רובא ובהא רבנן לקולא. **לא שנו** - דאע"ג דשייר בה כדי מעפורת בטלה אלא טלית. **אבל עור** - כי האי שיעורא. **חשיב** - ולא בטיל. **למושב זב** - פלאדשטור"א ובבציר מהכי לא חזי למילתיה. **מתני'** **עור שיש עליו כזית בשר** - במקום אחד. **הנוגע בציב היוצא ממנו** - היינו באותו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר. **טמא** - דשערה הוי שומר כדאמרינן (לעיל חולין דף קיט) חלחולי מחלחל. **ציב** - רצועה ותלתל היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקצת ובאותו ציב ליכא כזית אבל מעורה הוא לכזית. **מטמא במשא** - שהרי נשא כזית נבלה. **ולא במגע** - דאי אפשר ליגע ביחד ושתי נגיעות אין מצטרפות. **לא במגע ולא במשא** - כדמפרש שהעור מבטלו. **ומודה רבי עקיבא** - דאע"ג דלא הוי כזית מעורה במקום אחד דלאו עור חיבור שהמסיט שתי חצאי זיתים

ביחד טמא. **גמ' לא שנו** - דכזית שלם דברי הכל לא בטיל אלא פלטתו חיה. **כתרטא** - רובע הקב לשון מורי, ל"א כף מאזנים. **זימנין** - פעם אחרת. - אשכחיה - רב אושעיא לר' אמי. **דיתיב וקאמר** - לא שנו דשתי חצאי זיתים לר' ישמעאל לא בטלי אלא פלטתו חיה. **מר אסיפא** - אשתי חצאי זיתים. **מתני לה** - לדר' יוחנן דפלטתו סכין בטל הכי מתוקמא שפיר אי הוו תני לה קמיה דרב נחמן הכי לא הוה מזלזל בה. **א"ל ר' אמי** - ואלא עולא ארישא דמיירי בכזית שלם. **מתני לה** - בתמיה. **ואלא קשיא** - אי כזית שלם בטיל לעולם בטיל ואפילו כתרטא והא ליכא למימר דכולי האי מבטל איניש.

דף קכד.ב

במרווד - דק וקלוש וארוך ורחב דכי מצרפת ליה הוי כזית ומיהו לא טרח איניש ומצרף ליה ומיהו פלטתו חיה דלאו איהו בטליה לא בטיל. **מרווד** - לשון וירקעו (שמות לט) ורדידו. **לא שנו** - לרבי ישמעאל דאמר דאע"ג דלא בטלי לענין משא במגע לא מטמו. **אלא מאחוריו** - שלא נוגע בבשר אלא בעור מאחוריו דכיון דלא הוי כזית שלם יחד אין לו יד ולא שומר ואע"ג דאמרן לעיל (חולין דף קיח) אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר הא איכא ת"ק דאחרים דפליג כדאמרינן לעיל אין זה שומר ורבי ישמעאל ס"ל כת"ק דאחרים. **יש נוגע וחוזר ונוגע** - כלומר שתי נגיעות מצטרפות. **כל המטמאים באהל** - כגון כזית מן המת ורובע עצמות ומלא תרווד רקב. **שנחלקו** - השיעור נחלק לשנים והכניס שתי החצאים לתוך הבית. **מטהר** - דאין לו אהילות מצטרפין שהבית מאהיל כאן וחוזר ומאהיל כאן מדקאמר רבי יוחנן רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד אלמא טעמיה דרבי ישמעאל משום אין נוגע וחוזר ונוגע. **ופרכינן** - מדרבי דוסא כרבי ישמעאל מכלל דרבנן דפליגי עליה כרבי עקיבא קיימי והא ר"ע טפי מיקל. **כדקתני סיפא** - דטעמיה דר"ע דעור מבטלו הוא אבל בעלמא אפילו במגע נמי מטמא דאי לא מטמא במגע לא הוה מטמא במשא דהאמר ר"ע לקמן את שבא לכלל מגע בא לכלל משא. **ותחבן בקיסם** - נמי רחוקין זה מזה קאמר דנוגע וחוזר ונוגע הוא כדלקמן אמילתיה דעולא. **ולא בעור שיש עליו שני חצאים** - דלא קרינא ביה הנוגע בנבלתם (ויקרא יא) דאין בכל נגיעה כשיעור נבלה. **יכול אף הנושא ת"ל והנושא יטמא** - והרי זה נושא את הנבלה. **והנוגע והנושא** - קראי גבי הדדי כתיבי בההיא נבלה דכתיב בה הנוגע יטמא אההיא

קאי והנושא יטמא. **לא בא לכלל מגע** - כלומר לדידך כיון דאמרת לא מטמא במגע תו לית לך לטמויי במשא. **ואם איתא** - לבר פדא מאי קמהדר ליה ר"ע לרבי ישמעאל הא מודי דבא לכלל מגע מלפניו. **בכל צד** - אף מאחוריו דהא בההוא קרא דלעיל כתיבא נמי נגיעת אחוריים כדאמרינן בריש פירקין חולין (דף קיח) יכול אפילו יש עליו כזית הנוגע בעור שכנגד הבשר מאחוריו לא יהא טמא ת"ל יטמא. **קולית סתומה** - ואין עליה בשר ויש בתוכה מוח ותנן במתניתין קולית נבלה וקולית השרץ סתומים טהורין אף מן המשא דלא באו לכלל מגע מי פליג עליה רבי ישמעאל או לא מי אמרינן אית ליה לרבי ישמעאל כו'. **והכא** - בעור של שני חצאין. **היינו טעמא** - דמטמא במשא משום דבא לכלל מגע מלפניו אבל גבי קולית לא בא לכלל מגע כלל דהא עצמות נבלה אין להם טומאה כדאמרן בנבלתה ולא בעצמות ובמוח אינו יכול ליגע דהא סתומה היא. **עורבא פרח** - ראה עורב פורח באויר כלומר השיאו לדבר אחר. **סמכוני באשישות** - כלומר צריכני חיזוק לפי שסר כחי מכח הדרשה שדרשתי היום ברבים דשבת הרגל היתה. **הוליק והביא** - שנשאן כל היום. **כתיב נשא** - והנשא את נבלתה חסר הוא בלא וי"ו וסתם קריאתו כיון דלא כתב וי"ו נקרא נישא ואנן קרינן נושא. **והוא דנישא** - שיהא כזית מחובר הניטל כולו כאחד בלא בית יד אחר. **דברי רבי ישמעאל** - אלמא כיון דאין עור מבטלו מטמא במשא ואף על גב דלאו מחובר הוא ביחד. **במרודד** - שיש כאן חצי זית ורחוק ממנו חצי זית ורצועת בשר מרודד מזה לזה ומחברתו. **אחד הנוגע** - בשני חצאי זיתים. **ואחד המסיטן** - טמא בלא נישא אף על פי שאין מחוברין יחד. **והוא דנישא** - וקאי בין אמגע בין אמשא דאין מטמאין אפילו במשא אא"כ מחוברין. **מתני'** **קולית המת** - טמא דהא עצם כשעורה במת מטמא במגע ובמשא כדכתיב או בעצם אדם.

דף קכה.א

וקולית המוקדשים - במסכת פסחים (דף קכ) תנן הפגול והנותר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועצלי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר. **נבלה** - אין עצמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמות וכן שרץ הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא וכ"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע"ג דשומר מכניס ומוציא טומאה ה"מ בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה ואפילו לא נגע בה אלא

בשומר טמא אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין שומר מטמא. **נקובים כל שהוא** - אפילו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מטמא בכך כדלקמן. **גמ'. ואי דאיכא כזית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה** - קושיא היא אמאי אין מטמא באהל הרי אין לה חלל טפח וקיימא לן בברכות (דף יט) כל חלל שאין בו טפח אינו חוצץ בפני המת. **ואי** - קסבר מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח הואיל ובמחובר לחי סוף המוח לבא שהרי פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר וע"י המוח גדל הבשר מלמעלה א"כ בלא בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עצם חלול ותנן (אהלות פ"א מ"ז) האברים אין להם שיעור אפילו פחות מכזית מן המת ופחות מכעדשה מן השרץ. **קסבר אין מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ** - והכא הואיל וליכא בשר אין סופו להעלות ארוכה בחי ולא אבר מיקרי. **א"ה במוקדשין אמאי טמאים** - הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות מכזית. **כי נקבו אמאי טמאין** - הא אמרת דאין שומרין מצטרפין לטומאה חמורה. **רישא** - דקולית המת. **דליכא כזית** - לפיכך אין מטמא באהל. **סיפא** - מוקדשים ושרץ ונבלה. **דאיכא כזית** - לפיכך גבי מוקדשין איכא שיעור נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא. **ומאי קמ"ל** - כיון דרישא ליכא כזית אכתי לא אשמעינן דעצם כשעורה מטמא במגע ולא באהל וכזית מן הנבלה מטמא. **מילי מילי** - כל דבר ששנה במשנתנו אשמעינן טעמא בכל חד וחד מה שהראה זה לא הראה זה. **רישא** - אשמעינן מדלא טימא באהל על כרחיך שמעת מינה דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה בין אית ביה בין לית ביה מטמא. **מילתא היא** - כנותר עצמו ואיצטריך לאשמועינן דהכי הוא כדרב מרי משום דבפסחים (דף קכ) לא תנן אלא הפגול והנותר אבל שמושו לא תנן ואשמעינן מתניתין דמשום דשימשו כזית נותר מטמאה אפי' כשהיא סתומה ולא נגע במוח טמא משום עצם ששימש את הנותר. **לא ניקבה לא** - דבעינן אפשר ליגע כדתני טעמא בהדיא לקמן. **אביי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה** - ומתניתין בששפה נסרה במגל או בסכין דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור לא מטמא אבר ובמוקדשין נבלה ושרץ בדאיכא כזית כדאוקימנא ואביי לא פליג אלא במעלה ארוכה. **לארכה** - דעכשיו שייר בה רצועה שלא שיפה. **טמאה** - ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה וכיון דדכוותה בעלי חיים מעלה ארוכה

השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור. **לרחבה** - סביב סביב ואפילו במקום אחד. **דקל** - אם תטול ממנו רצועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לארכו ותשייר צדו אחד יש דרך לשרף לעלות. **לעולם** - רישא דאיכא כזית דלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי וא"נ ליכא כזית הויא מטמא באהל דמוח שבפנים מעלה ארוכה. **ומאי נוגע מאהיל** - מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דאיכא תנא דקרי למאהיל נוגע. **אמאי טהורים** - עצם גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתימה מאי אהניא. **המתקשקש** - יבש ונעקר בתוך החלל דהוא לא מעלה ארוכה. **גבי מת** - אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא באהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר. **נבלה כיון דמתקשקש הוא** - ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ניקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה בכעדשה מוח לח דההוא מעלה ארוכה הוא. **אף אנן נמי תנינא** - דקרי למאהיל נוגע.

דף קכה.ב

הנוגע בחצי זית - ומאהיל על חצי זית בבת אחת ידו נוגעת כאן והשניה מאהלת כאן. **או חצי זית מאהיל עליו** - כגון שנתון בקיסם ותחוב בכותל וזה עומד תחתיו ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית, כגון חצי זית מוטל ע"ג קרקע והוא עומד אצלו ודף אחד מאהיל על שניהם. **אמאי טהור** - הלא זה אהל גמור ועיקר אהל האמור בתורה זה הוא כל הבא אל האהל (במדבר יט) שהבית מאהיל עליו ועל מת כאחד. **רצועה** - כל דבר שאין לו מקום ריוח קרי רצועה ופחות מטפח לאו חלל הוא ונקרא מה שבתוכו רצועה. **מגדלים** - של עץ. **דכולה נגיעה היא** - אפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה כגון שהיו המגדלים גבוהים והטומאה למטה והוא מאהיל סמוך לראשיהן קרי נגיעה דכיון דהלמ"מ היא דטומאה רצועה בוקעת הוי כמאן דמלי טומאה כל חלל שבין שני המגדלים ומהא לא תסייעיה לרבי יוחנן. **ומאן תנא** - דמתניתין לרבי יוחנן דאוקי דהנוגע היינו מאהיל. **תרווד** - כף. **רקב** - עפר הנמצא בארון של מת שהוא רקבוביתו של מת ושיעור מלא תרווד הלמ"מ. **הא לא נגע בכוליה** - דהא כל העפר אינו מחובר יחד והנוגע בצד זה לא נגע בצד זה וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא. **אמר אביי** - המאהיל למטה מטפח שאין

טפח בין ידו לטומאה קרי לה אהל נגיעה ולאביי לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן דלא מיקרי מאהיל נוגע אלא למטה מטפח דהוי כנגיעה ואכתי הדר דוקיין קמא לדוכתיה נוגע אין אבל מאהיל אהל גרידא למעלה מטפח לא ואי דאיכא כזית באהל נמי ליטמא אביי לא מהדר לאוקמא לדרכי יוחנן דהא אביי אוקמה למתניתין בשאין בה כזית ובששיפה והכא קא מהדר לתרוצי מילתיה דרבי יוסי דקתני גבי רקב מגע ואהל וקשיא לן הא לא נגע בכוליה ומוקי ליה אביי באהל נגיעה. **רבא אמר אפי' למעלה מטפח אהל נגיעה** - מיקרי ושפיר מיתוקמא מתני' כר' יוחנן ורבי יוסי היא. **בהמשכה** - דבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו. **מנא אמינא לה** - דאפילו למעלה מטפח קרי ליה רבי יוסי אהל נגיעה. **חבלי מטה המסורגים** - שמסורגים מטות כמין קליעה וכן סריגי חלונות שנותנים עצים דקים או טסי ברזל בחלונות בסירוג בקליעה שלא יכנס אדם בהן. **חוצצין בין בית לעליה** - אם שטחו מקורה לחברתה נעשו תקרה ובטלו ואין מקבלין טומאה וחוצצין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעליה ואע"פ שנקובים הרי אין בנקבים פותח טפח וכל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף וכל נקב שבין בית לבית או בין בית לעליה שיעורו בפותח טפח ואף הנוגע כנגד הנקב טהור. **היו פורסים על המת באויר** - שנטלו מן המטה כמו שהן מסורגות ופורסן על המת באויר. **הנוגע כנגד הנקב טמא** - דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא שהרי מאהיל על המת שלא כנגד הנקב טהור דחבלים בלא מטה אינן מקבלין טומאה הילכך חוצצין. **אילימא** - ששוטחן על המת למטה מטפח שאין מהן ולמת טפח. **לא מבטל ליה** - להיות כסותו של מת. **ותהוי כטומאה טמונה** - אי למטה מטפח עסקינן נהי נמי דלא מבטל ליה תיהוי מיהא טומאה טמונה שאין לה חלל טפח דקי"ל (אהלות פי"ד מ"ו) בוקעת ועולה עד לרקיע אא"כ תמצא חציצה למעלה מטפח. **תיבת** - מגדל של עץ משטיי"ר ועושין אותו תיבות תיבות קטנות להצניע בהן כלים ומשקין. **שיש בה** - בחלל פותח טפח ה"ג לה במשנה דאהלות שיש בה פותח טפח דלא הויא טומאה טמונה. **ואין ביציאתה** - בחור פתח אין - בו טפח. **טומאה בתוכה הבית טמא** - ואע"פ שפתחה קטן כדמפרש טעמא מפני שדרך טומאה לצאת על כרחך סופה לצאת דרך פתח זה לפיכך מטמאה מיד דרך יציאתה ומדרבנן. **מה שבתוכה**

טהור - הואיל ואין ביציאתה פותח טפח והרי אין סופו להכניס לה מת. **רבי יוסי מטהר** - כדמפרש דשמא אין סופה לצאת דרך פתח זה שיהא בה שיעור טומאה שיכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה. **וקתני סיפא העמידה בפתח** - וכולה בבית אלא שפתחה לחוץ. **טומאה בתוכה הבית טהור** - דמשום מאי איכא לטמויי הא טומאת אהל ליכא דיש בה פותח טפח ולא טמונה היא ומשום יציאה נמי לא מטמיא דהא אין יציאתה לפנים.

דף קכ"א

ה"ג - ותני עלה ורבי יוסי מטהר אהייה אי נימא אסיפא תנא קמא נמי טהורי מטהר אלא דקאמר ת"ק הבית טמא אי משום דדרך טומאה לצאת כו' ולא גרסינן אלא לאו ארישא דהא ברישא בהדיא תנן בה ורבי יוסי מטהר. **אי נימא אסיפא** - וכדקתני הא ת"ק נמי מטהר. **אלא** - שמעיה לת"ק דקאמר הבית טמא כל היכא דמשכחת חדא מהנך תרי טעמי אי משום דרך טומאה לצאת כגון רישא דיש בה פותח טפח דאין כאן טומאה טמונה אלא משום דסופה לצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת מדנקט רישא יש בה פותח טפח ותנא סיפא עלה העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טהור ושמעינן מינה טעמא דיש בה פותח טפח דאין כאן אהל טומאה טמונה הא אין בה פותח טפח אפילו העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טמא מפני שטומאה טמונה בוקעת והוי כאילו מוטלת בקרקע הבית והבית מאהיל עליה. **וקא"ל ר' יוסי** - ברישא דקאמרת גבי יש בה פותח טפח הבית טמא מפני שדרך טומאה לצאת יכול הוא להוציאה לחצאין. **ודקאמרת** - בסיפא הבית טהור וטעמא משום דנקט ברישא יש בה פותח טפח הא אין בה פותח טפח הבית טמא משום דטומאה טמונה בוקעת לאו מילתא היא דטומאה טמונה אינה בוקעת. **הכלב שאכל בשר המת ומת הכלב** - דאילו חי אפילו נכנס לבית הבית טהור כדאמר בבהמה המקשה (לעיל חולין דף ע"א) דטומאה הבלועה בבעלי חיים אינה מטמאה. **ומוטל על האסקופה** - וצוארו לפנים. **אם יש בצוארו פותח טפח** - רוחב טפח בצוארו. **מביא את הטומאה** - משום דדופנו העליון מאהיל על הטומאה וראשו השני ממשיך האהל לבית ויוצאה דרך פיו לבית ואע"ג דאין לה אהל שחללו טפח סבר ר"מ דממשיך הואיל ורחבו טפח. **ואם לאו אין מביא את הטומאה** - דכל שאין בו רוחב טפח אינו אהל כדתנן (אהלות פ"ג מ"ז) טפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה. **רבי**

יוסי אומר רואים - את הטומאה קס"ד דה"ק בודקין בגופו את מקום הטומאה אם היה מן המשקוף ולפנים. **הבית טמא** - השתא קס"ד אדאין בצוארו טפח קאי דקאמר ר"מ הבית טהור וקא"ל רבי יוסי אם הטומאה מן המשקוף ולפנים אע"פ שאין בצוארו רוחב להיות הוא אהל הרי יש כאן אהל גדול שהבית מאהיל על הטומאה וסתם חלל הגרון אין בו טפח והוי לה טומאה טמונה. **מן המשקוף ולחוץ הבית טהור** - שהרי אין כאן לא בית מאהיל ולא אהל טפח שיהא ממשיכה לתוך הבית. **פיו לפנים** - ונקב זנבו לחוץ הבית טהור אם טומאה מבחוץ ומשום המשכה לא מטמאין ליה שהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה אלא דרך השוליים נקב הריעי. **פיו לחוץ** - ושוליו לפנים. **הבית טמא** - שהרי דרך פתח קטן הזה על כרחך היה סופה לצאת. **בין כך ובין כך** - פיו לפנים או פיו לחוץ בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין שהוא לחוץ בין שבצוארו טפח בין אין בצוארו טפח ואכולהו פליג פיו לפנים טמא ואע"פ שאין סופו לצאת דרך כאן קסבר אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה אי נמי פעמים שהיה מקיא וכן שוליו לפנים מפני שדרכה לצאת דרך זה. **מאי לאו אאין בצוארו טפח קאי רבי יוסי** - ואמר דאם טומאה מן המשקוף ולפנים טמא ואע"פ שאין כאן המשכה מטמא ליה משום שהבית מאהיל על טומאה טמונה. **אמר רבא** - ר' יוסי לאו אאין בצוארו טפח קאי ולחומרא דהתם אפי' טומאה בפנים הבית טהור דטומאה טמונה אינה בוקעת אלא איש בצוארו פותח טפח קאי ולקולא דקאמר ר"מ אהל הצואר ממשיך הטומאה לבית הואיל ורחבו טפח ואע"פ שאין חללו טפח וקאמר ליה רבי יוסי רואין את חלל הטומאה חלל הצואר אם יש בחללו טפח ממשיך ואם לאו אינו ממשיך והאי רואין את הטומאה לאו רואין את מקום שכיבת הטומאה קאמר דאמקום שכיבתה לא חיישינן דלא שני לן אם בבית אם לחוץ לבית שאין טומאת הבית אלא משום המשכה אלא רואין את חללה קאמר ודקמסיים בסיפא אם מכנגד המשקוף ולפנים כו' מילתא אחריתי היא. **ובתרתו פליג** - וה"ק ליה לר"מ דקאמרת לענין המשכה אם יש בצוארו כולו עם עובי דפנותיו רחב טפח ממשיך אגן חלל טפח בעינן. **ודקאמרת** - על האסקופה כולה הבית טמא ואע"פ שאין פיו מן השקוף ולפנים דקחשבת כל האסקופה כלפנים והאסקופה רחבה ושקוף מחותך בו שהדלת נוקף ושוקף בו כשסוגרין אותו ומההוא שקוף ולפנים הוי כלפנים. **שקוף** - בטי"ל בלע"ז כמו שאנו עושין למפתן ולמשקוף העליון מקום

שהדלת נוקש עליהן ולשון שקיפה היא הכאה שנוקש דבר על חבירו כדמתרגמינן חבורה (שמות כא) משקופי עלה נדף (ויקרא כו) טרפא דשקיף שדופות קדים (בראשית מא) שקיפן קידום חבוטות ברוח. **מאן תנא** - דלעיל חולין (דף קכה) דהנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית דקתני טהור דלא מצטרפי אלמא מגע ואהל לאו חד שמא הוא ופליג אדר' יוסי דקרי לאהל נוגע.

דף קכז.

שלש טומאות פורשות כו' - טומאות הרבה פורשות מן המת כגון כזית בשר ושדרה וגלגולת שלא חסרו ורובע עצמות ומלא תרווד רקב ועצם כשעורה ורוב המנין והבנין אלא שלש טומאות פורשות ממנו ששוות בדבר זה שיש בכל אחת שתים מטומאתו של מת או מגע ומשא בלא אהל או מגע ואהל בלא משא או משא ואהל בלא מגע והשלישית אין בה. **ואלו הן** - הג' הפורשות שהמשפט הזה נוהג בהן. **מלא תרווד רקב ועצם כשעורה וגולל ודופק** - גולל זה כסוי העליון דף שנותנין על המת דופק זה דף הניתן בצדו ורבינן להו מקראי בפ' בהמה המקשה (לעיל חולין דף עב) והנך תרי חדא טומאה נינהו ששניהם יוצאים ממקרא אחד וטומאתן שוה אבל שאר פורשים מן המת כל ג' טומאות המת נוהגים בהם. **מלא תרווד רקב מטמא במשא ואהל** - שהרי נושא את כולו. **ואינו מטמא במגע** - שאין נוגע בכולן והיינו פליגא דר' יוסי דאמר מלא תרווד רקב מטמא במגע דקרייה לאהל מגע. **והיכן מגעו** - של מת. **באחת מהן** - בכל אחת מאלו השתים הנותרות. **עצם כשעורה** - הלמ"מ דמגע ומשא אית ליה ולא אהל כדאמרינן בניזיר (דף נג) עצם כשעורה הלכה. **והיכן אהלו** - של מת. **גולל ודופק** - נמי הלכה גמירי לה בבהמה המקשה (לעיל חולין דף עב) ולמאן דנפקא ליה התם מקרא לא ידענא מהיכן אימעית משא. **יכול אפי' נקבה** - לא הוי טמא. **ת"ל הנוגע יטמא** - יו"ד יתירא דריש. **את שאפשר ליגע טמא** - שם טומאה עליו הילכך אע"פ דלא נגע אלא בעצם טמא דשומר מכניס ומוציא טומאה. **בהמה בתוך עורה** - כל זמן שלא הופשטה כלל. **לא תטמא** - דהא אי אפשר ליגע בבשר. **כמה נקבים יש בה** - הפה והחוטם והעיניים. **חלב** - אינו טמא כדכתיב יעשה לכל מלאכה ותניא בגמרא דכל שעה בפסחים (דף כג) מלאכה מה ת"ל לכל מלאכה שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור למלאכת גבוה יהא טמא ת"ל לכל

מלאכה. **כוליא** - המכוסה בחלבה לא תטמא הואיל ואי אפשר ליגע בה. **נמשכין הימנה** - באמצעותה והן בשר. **מתני'**. **ביצת השרץ** - יש שרץ שהוא מטיל ביצים צב והלטאה וחומט. **המרוקמת** - שנולד בה אפרוח. **טהורה** - לפי שאי אפשר ליגע בה. **ניקבה כל שהוא טמאה** - ואע"פ שלא נגע אלא שהשומר מוציא טומאה. **יש מין עכבר** - שאינו פרה ודבה אלא מעצמו נוצר מאדמה כאשר המשרצת תולעים ואם עדיין לא נברא העכבר אלא צדו אחד הימני או השמאלי הנוגע בבשר טמא באדמה שכנגדו טהור. **גמ'**. **הטמאים** - אלה הטמאים ה"א יתירא נדרשת לכמה דרשות לאסור צירן ורוטבן (לעיל חולין דף קיב) ולעורותיהן כבשרן (לעיל חולין דף קכב) ולביצת השרץ. **ת"ל השרץ** - הטמאים לכם בכל השרץ. **כחוט השערה** - שער ראשו וזקנו אם יכניסו לתוכו הרי נגע וטמא שהשער המחובר הרי הוא כבשר בין שער טהור הנוגע בטומאה בין שער טמא שנגע בו הטהור טמא דתניא בת"כ הנוגע בבשר הזב ולא בצואה שעליו ולא בקילקלין הוא עירבוב שער תלוש המתקשה ונאסף בשערו שעל החזה ושעל השחי פולטרי"ץ בלע"ז ואינם מחוברין לבשר להכי קרי ליה קילקלין מה קילקלין זה מקושר כנגד החוץ אף הני שערות קשורין ומכוסין שם כך מצאתי בדברי רב האי יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל טמא הא למדת ששער הטמא הרי הוא כבשרו ושער הטהור נמי תניא התם וכל אשר יגע בו הזב בו ולא בצואה שעליו ולא בקילקלין שעליו יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל יטמא. **והוא שהשריץ** - חציו על פני ארכו של שרץ מראשו ועד רגליו כלומר שמצד א' הוא נעשה בשר ולהכי טמא אם נגע בבשר דחשיב שרץ הוא. **מאן דמתני לה** - להא דר' יהושע ארישא דמיירי בנוגע בבשר ואפ"ה מטהר ליה ריב"ל אם לא השריץ על פני כולו. **כ"ש אסיפא** - אדר' יהודה דמיירי בנוגע באדמה דאשמעינן דלא טימא ר' יהודה בעפר אלא אם כן השריץ על פני כולו דהכי מסתבר שפיר ולקמן תנא כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה. **עכבר שבים** - דג הוא דומה לעכבר ועכבר שמו. **ודין הוא** - מדינא נפקא ליה דלא מטמא ולא צריכא קרא. **מה חולדה מין הגדל על הארץ** - ולא שבים שהרי אין חולדה בים. **אף עכבר** - אף על פי שיש ממינו בים לא טימא אלא מין הארץ. **אי על הארץ יכול על הארץ יטמא** - כלומר אומר אני לא אדרשנו לך במדה זו אלא לכך בא לומר על הארץ יטמא בין עכבר הים בין עכבר היבשה אם על הארץ נגע בטהור יטמאנו ואם נפל לים ושם נגע בטהור לא יטמא.

דף קכז.א

ת"ל השורץ - הוה ליה למימר וזה לכם הטמא בשרץ הארץ וכתוב בשרץ השורץ על הארץ אייתר ליה השורץ לדרוש כל מקום שהוא יכול לשרוץ לרחוש ולנוע והרי אף בים הוא שט שמינו עכבר הארץ הלכך ע"כ על הארץ למין הארץ הוא דאתא ולא למעוטי ירד לים. **או אינו** - אומר השורץ לדרשה זו אלא למעוטי עכבר הנוצר מאדמה. **שאין פרה ורבה** - כלומר שלא היה מפריה ורביה של עכבר לפי שנוצר מאליו הואיל שאינו משריץ טהור דהאי שורץ לשון פרו וישרצו הוא (שמות א) ולא לשון ריחוש וניענוע ולעולם ירד לים לא יטמא דהכי קאמר על הארץ ואפילו עכבר הים ירד לים לא יטמא ואפילו של יבשה והשורץ ופרה ורבה יטמא שאינו שורץ לא יטמא. **ודין הוא** - דלא נימעטיה מכלל טומאה ולא נדרוש הכי דהא טימא כל ששמו עכבר וניחא ליה למדרש השורץ לרבוויי ירד לים ולא למעוטי האי ולקמיה פריך הא מטהר עכבר הים ממיעוטא דעל הארץ ומאי חזית דמיעוטא לעכבר הים ורבווי לירד לים. **בשרץ** - קרא יתירא הוא דהא כתיב בתרוייהו אלה הטמאים לכם בכל השרץ. **ואימא השורץ** - לא דרשינן ליה הכי כל מקום שהוא רוחש ולרבות עכבר הארץ שירד לים אלא הכי דרשינן השורץ כל שהוא פרה ורבה לרבות עכבר הים ומיעוט דעל הארץ דמשמע על הארץ יטמא ולא שרץ הים אתא לאורויי דאחד זה ואחד זה על הארץ יטמאו ירדו לים אין מטמאין. **א"ל ומאחר דשויתיה לים מקום טומאה** - דמרבית מין הים לטומאה. **מה לי** - בעודו בים מה לי יצא לחוץ אין נוח לדרוש המקראות במדה זו אלא לומר דבר המקובל. **ופרכינן האי על הארץ מיבעי ליה להוציא ספק טומאה צפה** - שרץ מת צף על המים ספק נגע ספק לא נגע אף ברשות היחיד ספקו טהור ומהאי קרא נפקא לן בפרק בתרא דנזיר (דף סד) כתיב השרץ כל מקום ששורץ ואפילו על המים וכתוב על הארץ הא כיצד כאן בטומאת ודאי כאן בטומאת ספק. **ערוז** - מן הצב ומן הנחש הוא בא כדלקמן. **וכן הנפילים** - שרץ מין צב. **וסלמנדרא** - שרץ הנוצר מן האור מעצי הדס על ידי כשפים והסך מדמו אין האור שולט בו וקים ליה לר"ע דמינא דצב הוא. **לפסוק זה** - משום דמיירי בסלמנדרא. **יש לך בריות גדלות באור** - סלמנדרא. **יושבי חלד** - יושבי הארץ שהוא מקום מיושב לחולדות. **ביברי דנרש** - חיות המצויות באותו מקום ביברונ"ש בלע"ז. **אינן מן הישוב** - אינן גדלות אלא במים.

בשמתא נרש - כלומר כל יושביה רשעים כולם יהיו בשמתא. **תרביה משכיה ואליתיה** - החלב והעור עם הבשר והאליה כלומר כולן כקטן כגדול. **לא אבה נרש כו'** - לפי שכולן היו רשעים. **נרשאה נשקיך מני ככיך** - אם נשקך אחד מיושבי נרש מנה שניך אם תמצאם כולם כי מוחזק גנב הוא. **נהר פקודאה** - אם מיושבי נהר פקוד. **לוייך** - נתלוח עמך בדרך. **מגלימא שפירא דחזי עלך** - מחמת שראה לך טלית נאה ודעתו לגונבו נתחבר עמך. - **אשני אושפיזך** - שלא ידע היכן תשכב שגנבים מומחין הם. **לוועד** - מקום רשעים ומרביעי כלאים. **כרוך על הצב** - כל שעה היה מצוי אצלו והיה נזקק עמו כדאמרין בקדושין (דף עט) בכרוכין אחריה ובבכורות (דף כד) חזיר שכרוך אחר רחל כלומר נמשך ושוכן אצלו תמיד. **יצא ערוך מביניהם** - והיה נושך בני אדם וממית כדאמרין בברכות (דף לג) גבי ערוך דרבי חנינא בן דוסא. **אנשי וועד הן הביאו כו'** - מזווגי כלאים היו. **אף אני אביא עליהם בריה כו'** - והיינו ערוך. **תשמישן שוה** - שמשמשין שניהם פנים כנגד פנים כגון אדם או פנים כנגד עורף כגון בהמה. **ועיבורן** - ימי עיבור. **יולדים זה מזה** - מתעברים זה מזה. **ומגדלין** - מניקים זה בנו של זה וימי עיבורו של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה וחיה כדאמרין בפ"ק דבכורות (דף ח) שועל וכל מיני שרצים לששה חדשים ונחש לשבע שנים ואמרין התם ולאותו רשע נחש לא מצינו חבר והיאך יצא אותו ערוך מצב ומנחש. **נס בתוך נס לפורענות** - כדי ליפרע מן הרשעים. **מתני'**. **המדולדלין בבהמה** - נתלש ממנה אבר בשר גידים ועצמות או נתלש ממנה בשר לבדו ועדיין הן מעורים בה במקצת ויש הפרש בין אבר מן החי לבשר מן החי שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה והבשר שאינו אבר טהור מכלום כדילפינן לקמן בפירקין חולין (דף קכח). **במקומן** - אע"פ שהן מחוברין אם חישב עליהן להאכילן לעובד כוכבים הוי אוכל לקבל טומאה ולטמא אחרים דטומאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כולן כדילפינן בגמרא אבל מקבלים טומאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים. **וצריכין הכשר** - לבא במים פעם אחת לאחר שנדלדלו ושוב מקבלים טומאה עולמית וליכא למימר בהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה דשמא ישחטנה ואין שחיטה עושה ניפול.

נשחטה הבהמה - נטהרו מלטמא עוד משום נבילה ואע"פ שאסורין באכילה כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל חולין דף עג) מובשר בשדה טרפה ומידי נבלה טהרו דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר. **מתה הבהמה הבשר** - שנדלדל צריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ אם לא הוכשר משנדלדל דטומאת נבלה אין בו כדאמר בבהמה המקשה (שם חולין דף עג) דמיתה עושה ניפול ואינו כמתנבל עמה במיתתה אלא כפרוש מחיים ובשר הפורש מן החי טהור. **האבר מטמא משום אבר מן החי כו'** - כדפרישית טעמא דמיתה עושה ניפול כמו שנופל סמוך למיתה ואינו נבלה הלכך אינו מטמא משום נבלה ובגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה. **ור"ש מטהר** - בגמרא מפרש טעמיה. **גמ'. טומאת נבלות לא** - דלא הוי כתלושין לגמרי דליטמא האבר כשאר אבר מן החי דאמר לקמן שהוא מטמא אדם וכלים. **כי יפול מנבלתם** - אינו קרוי נבלה עד שיפול לגמרי וגבי שרצים כתיב דאבר מן החי דידהו נמי מטמא כדלקמן ובתרי קראי כתיב גבי שרצים כי יפול חד כי יפול מנבלתם עליו יטמא (ויקרא יא) וכתיב (שם) וכי יפול מנבלתם על כל זרע וגו' חד לאבר מן הבהמה דמיתה עושה ניפול אתא. **ואפ"ה טומאת אוכלין מטמו** - בניחותא כלומר ואע"ג דמחוברין חשיבי לענין טומאת נבלות קתני מתניתין דלענין טומאת אוכלין תלושין נינהו ומקבלין טומאה כשאר אוכלין. **מסייע ליה כו' שצמקו באיביהן** - שיבשו באילן. **חייב חטאת** - אם לא יבשו עוקציהן אלמא אע"ג דלענין שבת מחוברין נינהו מטמאין טומאת אוכלין. **לימא מסייע ליה** - לשמואל. **כגון הכרוב והדלעת** - שלאחר שהן יבשים הרי הן כעץ ואינן ראויין לאכילה. **אין מטמאין טומאת אוכלין** - דהא לאו אוכל נינהו וקא ס"ד דהיא גופה לא איצטריך דעץ לא יטמא אלא למימרא דהני הוא דכי צמקו באיביהן טהורין אבל שאר פירות הנאכלין בצימוקן מקבלין טומאה ואשמעינן דכתלושין דמו. **קצצן** - לחין על מנת ליבשן אע"פ שאין עומדין למאכל אלא לעץ כגון דלעת לעשות הימנה כלי וכרוב להסקה אפ"ה כל זמן שהן לחין מטמאין. **קתני רישא מיהת** - ירקות שצמקו באיביהן כגון הכרוב והדלעת טעמא דהני כי יבשו לאו אוכלין נינהו הא שאר פירות מטמאין באיביהן. **והיכי דמי** - הך מתניתא דקתני דכרוב ודלעת הוא דלא מטמו הא אחריני מטמו. **אי דיבשו הן ועוקציהן** - דאף לענין שבת תלושין הן. **פשיטא** - דמטמו למה ליה למתנייה לא איהי גופה איצטריך לאשמועינן דעץ לא יטמא ולא

דיוקא דידיה איצטריך לאשמועינן דאחריני מטמו דהא תלושין גמורין הן. **אלא לאו בלא עוקציהן** - ומשום דוקיא דידיה אצטריך למתנייה דאע"פ דלענין שבת מחוברין הן לענין טומאה תלושין הן כדשמואל והיינו מסייע ליה. **לעולם הן ועוקציהן** - ודקא קשיא לן מאי קמ"ל משום סיפא תנייה דאשמועינן קצצן לחין ע"מ ליבשן מטמאין טומאת אוכלים. **שנפשח** - נתלש ממנו ענף ובאותו ענף יש פירות. **הרי הן כתלושין** - ואפילו הן לחין. **יבשו** - פירות האילן שלא נפשח הרי הן כמחוברין. **מאי לאו אף מחוברין** - דקאמר לכל דבריהם קאמר ואפילו לענין טומאה וקשיא לשמואל. **הא כדאיתא והא כדאיתא** - תלושין שנפשח לכל דבריהם הוו תלושין בין לענין חיוב טומאה בין לענין שבת ומחוברין דקתני גבי יבשו לשבת קאמר ולא לטומאה והיינו כשמואל. **במאי קא מיפלגי** - ר' מאיר ור' שמעון לגבי הכשר. **אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי** - ותרוייהו אית להו יש יד להכשר ומיהו רבי שמעון סבר אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד הלכך לא הביאה לו הכשר ורבי מאיר סבר בהמה נעשית יד לאבר. **אביי אמר** - אין טעמייהו משום יד דכ"ע אין בהמה נעשית יד לאבר אחד אלא טעמא דרבי מאיר משום דכולה חדא חשיב ליה ואע"ג דכי אוחוז את הקטן באבר ובשר המדולדל אין גדול עולה עמו אלא נתלש מיד הואיל וכשאוחוז בגדול עולה קטן עמו חד הוא ור' שמעון סבר אינו כמוהו. **אוכל** - תרומה. **שנפרס** - לשון פרוסה נשבר. **הרי הוא כמוהו** - ואם נגע טבול יום באחד מן השברים פסל את חברו.

דף קכח.א

ואם לאו - חברו טהור ואע"פ שנוגעין זה בזה אין שלישי עושה רביעי בתרומה וגבי טבול יום תנינא לה במסכת יומא (דף יט). **מוחלפת השיטה** - כאן החליף ר"מ שיטתו אבל בעלמא ס"ל אוחוז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ומדקאמר רבי יוחנן הכי ש"מ דס"ל דבאוחוז בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי. **ומהדר הש"ס ומאי קשיא** - ליה לרבי יוחנן דלמא אע"ג דמיקל ר"מ בטבול יום שהוא טומאה דרבנן מחמיר הוא בטומאה חמורה. **תניא רבי אומר** - תירוצא הוא כלומר הא תני רבי דלא שני ליה. **אחד טבול יום ואחד שאר טומאות** - אין חילוק בנגיעתם דהקרויה בשאר טומאות נגיעה הוי בטבול יום נמי נגיעה. **לדברי רבי דלא שני ליה** - החליף ר"מ שיטתו

דהא כל היכא דהויא נגיעה בטבול יום הויא נגיעה בשאר טומאות והא שמעינן לר"מ דמתניתין דאע"ג דאין גדול עולה עמו חבור הוא. **רבא אמר ביש יד להכשר** - כי היכי דילפינן יד לטומאה בריש פרקין חולין (דף קיח) קמיפלגי ודכ"ע בהמה נעשית יד לאבר. **בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי** - ודכ"ע יש יד לטומאה ולהכשר אלא ששחטה קודם שחישב להאכילו לעובד כוכבים דקדם הכשר למחשבה ר"ש סבר כיון דבשעת הכשר אכתי לאו בר קבולי טומאה הוא דסתמיה לאו לאכילה קאי שאף לבן נח אסור הוא הכשר נמי לא מקבל. **חלב** - אין דרכו לאוכלו בכפרים מפני שהעם מועט ויש להם בשר הרבה לצורך סיפוקן אבל בכרכים העם מרובה ואין להם בשר לכל הצורך אוכלין אותו ע"י הדחק א"נ משום הכי אין דרכן לאוכלו בכפרים משום דעניים הם אבל בני כרכים שהם עשירים אוכלין אותו. **הוכשר בשחיטה** - ואע"ג דקדם הכשר למחשבה. **עולשים** - עשב שקורין קרשפיל"א. **שלקטן לבהמה** - והוכשרו ואח"כ נמלך עליהם לאדם צריכין הכשר שני מפני שקדם הכשר למחשבה ור"מ סבר לה כי היכי דא"ר עקיבא מעיקרא מאכל בהמה אינו מקבל טומאה. **בנתקנח הדם כו'** - ודכ"ע אין יד להכשר אבל יש יד לטומאה ופלוגתייהו בשניתז הדם על האבר וקינחו בין סימן לסימן. **דס מכה** - אינו מכשיר דם חללים קרוי משקה ולא דם מכה. **רב אשי אמר** - דכ"ע אית יד להכשר והאי אבר אית ליה יד דבהמה נעשית יד לאבר א"נ ס"ל אוחו בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו וכשניתז הדם על האבר ולא נתקנח קא מיפלגי ר"מ סבר דם מכשיר והרי הוכשר ור"ש לטעמיה דאמר בפרק שני (לעיל חולין לו) שחיטה מכשרת ולא דם והאי אבר כיון דלא מהניא ליה שחיטה להתירו באכילה אע"ג דמהניא ליה לטהוריה מידי נבלה לא מכשרה ליה לטומאה דטעמא דשחיטה מכשרת היינו משום דכיון דמשויא ליה אוכלא לענין היתר אכילה משויא ליה נמי אוכלא לענין טומאה והכא ליכא למימר הכי. **בעי רבה כו'** - רבה אוקים פלוגתייהו לעיל בבהמה נעשית יד לאבר בעי רבה לר"מ דאמר בהמה נעשית יד לאבר בשחיטה לענין הכשר בחייה מהו שתעשה יד להכניס ולהוציא טומאה היכא דהוכשר במים לאחר דלדולו דאמרינן במתניתין דמקבלין טומאה במקומן ואם נגע טומאה בבהמה מהו שתעשה יד להביא טומאה לאבר מי אמרינן כיון דבעלי חיים לא מקבלי טומאה יד נמי לא הו או דילמא נהי דאיהי גופה טהורה יד לאבר מיהא הויא כי היכי דאמרינן גבי עצם דבשר ואוכל עליו שהוא יד לבשר

להכניס ולהוציא טומאה אע"פ שאין עצם בלא בשר מקבל טומאה. **קישות שנטעה בעציץ** - שאינו נקוב כתלושה דמיא ומקבלת טומאה כשאר אוכלין או אם היתה טמאה הרי היא בטומאתה ואם הגדילה ויצאה נופה לחוץ ונוטה על הארץ ויונק מריח הארץ דרך אויר כמחובר דמיא וטהרה כל הקישות שבעציץ לפי שחוזרים ויונקין מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ. **הטמא בטומאתו** - מה שבתוך העציץ מקבל טומאה לפי שהוא כתלוש. **והטהור** - הנוף שיצא לחוץ ויונקת מריח הארץ דרך אויר כמחובר וטהורה. **לר"ש** - מהו שיעשה נוף הטהור יד לקישות להביא לה טומאה. **המשתחוה לחצי דלעת אסרה** - בהנאה משום עבודה זרה ולר"ש איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין דנפקא ליה לקמן (חולין דף קכט) מכל האוכל אשר יאכל דבעינן שאתה יכול להאכילו לאחרים והא הדלעת איסורי הנאה היא ותו לא מטמא טומאת אוכלין ונהי דטומאה יוצאה לה מגופה דהא עבודה זרה מטמאה כשרץ שנאמר (דברים ז) שקץ תשקצנו ולר"ע מטמאה כנדה שנאמר (ישעיהו ל) תזרם כמו דוה מיהו ההיא טומאה דרבנן היא כדאמרינן בפרק ר"ע (שבת דף פג) וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

דף קכח.ב

מהו שתעשה יד לחברתה - לענין טומאה דאורייתא לקבל טומאה מן השרץ כדי להביאה לחברתה להיות חברתה ראשונה כאילו נגע עצמה בטומאה, שניה לטומאה פשיטא לן דלא הויא ההיא חברתה שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה לישנא אחרינא לענין טומאת עבודה זרה קמיבעיא ליה דזו שנעשית עבודה זרה הרי היא כשרץ וחציה השני מי הוה לה יד והנוגע בה כנוגע בעבודה זרה או דילמא לא הוי לה יד וטהור הנוגע בה כגון אם לא הוכשרה דאין עליה תורת אוכל לקבל טומאה מחברתה אי נמי הוכשרה הויא לה איהי ראשון והנוגע בה הוי שני נעשה האוכל יד לאוכל אחר או לא. **יחור** - נוף. **רבי יהודה מטהר** - דאכתי מחובר הוא. **אם יכול לחיות** - הוי מחובר וטהור. **ואם לאו** - הרי הוא כתלוש וטמא. **מהו שיעשה יד לחבירו** - אם נפשח מיחור זה יחור אחר ומעורה בו בקליפתו ואינו יכול לחיות והוי תלוש והראשון יכול לחיות מהו שיעשה זה שיכול לחיות ואינו מקבל טומאה בית יד לזה התלוש ומביא לו טומאה א"נ אם יחור זה אינו יכול לחיות מהו שיעשה לו האילן יד להביא טומאה על פירות שביחור. **אבן** - המנוגעת. **שבזית** - שנראה בבית זה

ובבית זה שכן דרך הזויות לתת שם אבנים גדולות המחזיקים את כל עובי הכותל ונראה משני צדדים. **כשהוא חולץ** - לסוף שבוע של הסגר כדכתיב (ויקרא יד) וחלצו את האבנים. **חולץ את כולו** - דהא אבן כתיב כמות שהיא או גדולה או קטנה. **וכשהוא נותץ** - אם הוחלט הבית ובא לנותצו. **נותץ את שלו** - חולץ את האבן ונותץ את צד שלו. **ומניח את חלק חבירו** - דהא כתיב (שם ויקרא י"ד) ונתץ את הבית ולא שתי בתים. **מהו שיעשה** - חלק הטהור בית יד לזה להכניס טומאה לבית חבירו דהא אבן המנוגעת מטמאה באהל כדכתיב (שם ויקרא י"ד) והבא אל הבית. **איכא בינייהו בשר הפורש מן האבר** - לאחר זמן בשר הפורש מן החי לא מטמא א"כ הוי אבר עם הגידים והעצמות כדיליף לקמן וכ"ש בשר - הפורש מן אבר מן החי. **מאבר מן הנבלה מטמא** - דהא איכא כזית נבלה. **מן הבהמה ממקצת בהמה** - כגון אבר ממנה מדכתיב וכי ימות מן דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין והיינו אבר וסיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא. **ומקצת בהמה אינה מטמאה** - ואף על פי שהיא כמתה כגון טרפה ששחטה. **וכי ימות** - מיניה נפקא לן אבר כדאמרינן וקרייה מתה אלמא כעין מיתה בעינן שאינה חוזרת. **עושה חליפין** - חוזרת לקדמותה ובשר עושה חליפין אם יתלוש בשר מן הבהמה אחר עולה תחתיו. **מה בהמה גידין ועצמות** - לקמיה מפרש מאי בינייהו. **ה"ג** - רבי אומר בהמה מה בהמה בשר גידים ועצמות כו'. **בין רבי לר"ע א"ב רכובה** - רכובה הנמכרת עם הראש אין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות לר"ע אבר הוא וכ"ש לרבי יוסי הגלילי דהא אינו עושה חליפין ולרבי לאו אבר מן החי הוא דהא אין בו בשר. **בין ר"ע לרבי יוסי הגלילי איכא בינייהו כוליא וניב שפתים** - דאין עושין חליפין ואין בהן עצם לרבי יוסי הווי אבר לר"ע לאו אבר נינהו. **בשר הפורש מן השרצים** - מן החי דאבר מן החי נוהג בהן. **דאי אשמועינן בהמה היינו טעמא דלא מטמא** - בשר מן החי דידה משום דלא מטמא בכעדשה. **שרץ** - לא כתיב ביה משא בהמה כתיב בה משא. **החותך כזית בשר מאבר מן החי** - בתוספתא לא גרסינן כזית אלא החותך בשר מאבר מן החי וכגון דאיכא כביצה. **חתכו ואח"כ חישב עליו** - להאכילו לעובד כוכבים. **טהור** - דהא בשר הפורש מאבר מן החי טהור הלכך טומאת עצמו אין בו ומשחישב עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה אבל חישב עליו והורידו באביו באבר לתורת אוכל ואחר כך חתכו קבל טומאה מאביו קודם לכן מטומאה חמורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם כשחתכו והלכה לה טומאה חמורה

נשארה עליו הקלה שלא היה לו עד עתה. (מאי קשיא לך) א"ל - הכי קשיא לי דקתני בההיא ברייתא חישב כו' ואמאי היא טמאה כו'.

דף קכט.א

טומאת בית הסתרים היא - היאך קבל טומאה במחובר והלא מגעו בסתר וקיי"ל בנדה (דף מא) מקרא דטומאת בית הסתרים לא מטמיא. ר"מ היא - בבהמה המקשה (לעיל חולין עב) הוציא עובר את ידו ושחט את אמו ואח"כ חתכו בשר העובר מגע נבילה שקבל טומאה מאבר היוצא שהיה מחובר לו והוא מטמא כאבר מן החי. א"ל - רבי אסי לר' זירא בהא דר' אבא בר ממל לא איכפת לי דהא זימנין סגיאיין אמרה להאי טעמא קמאי ואמרי ליה אנא. **שני ליה לר"מ בין טומאה דבעיא הכשר כו'** - ההיא דבהמה המקשה הוכשר העובר בשחיטת אמו ועדיין האבר הטמא מחובר בו וטמאו אבל משנתינו תנן הבשר צריך הכשר וכיון דצריך הכשר לא הוכשר קודם חתיכה והיאך מקבל טומאה מאביו. **בשהוכשר** - קודם חתיכה קתני הך ברייתא דטמאה. **הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו** - בעודו מחובר באבר היה אב הטומאה לטמא אדם וכלים ותנא דבי ר' ישמעאל לעיל בפירקין חולין (דף קכא) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור לא וכ"ש זה שכבר טימא. **כשימש** - אותו שמוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שמשא שאין האבר מטמא כלום ע"י אותו בשר אלא בתורת עץ שימש שנחשב ונמנה עם הגידין והעצמות ליעשות אבר והן כעץ והשתא אתעביד ליה אוכל ופנים חדשות באו לכאן ולא דמי לנבלת עוף טהור שהיא מטמאה אדם על ידי אכילה. **הרי אמרו** - בפסחים באלו עוברין (דף מה). **כופת שאור** - מוטיי"ל בלע"ז. **שיחדה לישיבה בטלה** - מתורת חמץ ואינו עובר עליו בפסח משום שאור לא ימצא בבתיכם אלמא לאו אוכל הוא ונעשית כלי ומטמאה מושב הזב שהרי אין אומרין לו עמוד ונעשה מלאכתנו שהרי יחדה לכך אומר אני דטומאה שאנו מטמאין אותו משום מושב הזב לאו דאורייתא אלא דרבנן היא דאמור רבנן בטלה ונעשת כלי. **דאי ס"ד דאורייתא** - א"כ מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה מאחר שירדו לתורת אוכלים ואנן אמרינן מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה כו'. **ומשני** - לעולם טומאתם דאורייתא ודקאמרת מצינו לאוכלים שמטמאים כו'.

כששימש אותו שימוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שימשה אלא מעשה עץ שימש ע"י מעשה עץ הוא עושה אותה שבטל מתורת אוכל ונעשה עץ. **הרי אמרו תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמא באהל** - וקאמר אביי אומר אני טומאה זו לאו דאורייתא וקרא אסמכתא בעלמא. **דאי דאורייתא** - מצינו אוכלין שסופן לטמא אדם. **מעשה עץ** - שאסורים בהנאה ובטלו מאכילה ונעשו כעצים הנעבדים. **הרי אמרו** - באלו עוברין (פסחים מה). **חבורי אוכלים** - שבכלים הרי הם ככלים ואם נגעה טומאה באוכל נטמא הכלי דתנן (שם פסחים מ"ה) בצק שבסדקי עריבה לענין הטומאה אם רוצה בקיומו הרי הן כעריבה ואומר אני טומאתו זו שהוא נעשה כלי ואם נגע במת חוזר ומטמא אדם לאו דאורייתא. **חלב נבלה** - דבהמה טהורה אינו מטמא כנבלה דנפקא לן מיעשה לכל מלאכה ולענין לקבל טומאה מן הנבלה או מן השרץ. **כפרים** - שעמם מועטין וחלב לאו בר אכילה הוא אפילו לעובד כוכבים אלא ע"י דחק. **צריך מחשבה** - והוי אוכל וכיון דחלב יורד לתורת אוכל אומר אני טומאתו אגב כוליא מה שהוא מטמא אדם משום מגע נבלה שהוא שומר הכוליא כשהכוליא טמונה בו כדאמר לעיל חולין (דף קכו) כמה חוטין נמשכים הימנה לאו דאורייתא דאי דאורייתא מצינו דבר שיורד לתורת אוכל כגון חלב שחיטב עליו ועדיין הכוליא טמונה בו. **מטמא טומאה חמורה** - ואנן תנן כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא וקתני צריך הכשר. **מעשה עץ שימש** - לאו בתורת אוכל הוא מטמא אלא בתורת שומר לאוכל כעצם וכקרנים וכטלפים. **הרי אמרו בית שסככו בזרעים** - כלומר הרי הזכירו בית המסוכך בזרעים דהוי בית ולא ידענא היכן אמרו. **המסכך בזרעים** - כגון שסיכך ביתו בשבלים ובהם הזרעים וכיון שעשה מהם סכך בטל הזרעים ונעשה אהל חשוב ואם פרחו צרעת באותו בית הרי כל הבית טמא כתליו ואהל שלו לטמא אדם וכלים. **טומאתו לאו דאורייתא** - אותה טומאה שהבית חשוב אהל לטמא אדם לאו דאורייתא היא ואית דגרסי בית שסיככו בזרעים טהרו כלומר טהרו מטומאת אוכלים ונעשו עץ דבטלו אצל הסיכוך טומאתו לאו דאורייתא כדפרישית. **אי אין מיתה עושה ניפול** - והרי נתנבל עמה לטמא משום נבלה. **מ"ט דרבי שמעון** - דמטהר המעורה בבעלי חיים.

לאחרים - לעובד כוכבים. **קרוי אוכל** - לענין טומאת אוכלין ואבר מן החי אין אתה יכול להאכילו לאחרים בהיתר. **ודילמא טעמא דר' שמעון** - ולמה לי קרא להכי. **הואיל ומעורה** - בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם כדאמרין לגבי יחור דהואיל והתאנה מעורה ביחור חיבור הוא אע"פ שהיחור נפשח מן האילן שהקליפה מועלת בו לעשות חבור הכא נמי הואיל והאבר מעורה בבהמה כל דהו טהור הוא. **נשחטה הבהמה** - אין המדולדל נותר לא לישראל ולא לבני נח. **לא הוכשרו** - וקמפרש רבי יוחנן משום דלאו בני קבולי טומאה נינהו דלא משויא להו שחיטה אוכלא הואיל שאינו קרוי אוכל. **ודלמא** - לעולם בני קבולי טומאה נינהו וטעמא דר"ש אי כדרבא דמפרש לעיל חולין (דף קכז) טעמא דר"ש משום דאין בהמה נעשית יד להכשיר האבר אי כדרבי יוחנן דאמר נמי לעיל אין יד להכשר וכשאווחז בקטן ואין גדול עולה עמו פליגי ומשום הכשר. **אלא לעולם** - אי איתמר דר' אסי אסיפא דמתניתין איתמר אמתה הבהמה ור' שמעון מטהר אפילו הוכשר הבשר אין מקבל טומאה וכ"ש דפליג ארישא כשהן מחוברין ומיהו קרא לא איצטריך ליה אלא משום סיפא דאי משום רישא הא אית ליה טעם אחר כדאמרין. **מתני' המדולדלין באדם טהורים** - דכי ימות כתיב. **מת האדם הבשר** - המדולדל טהור דמיתה עושה ניפול ובשר הפורש מן החי טהור וכרבי יהושע ור' נחוניא בן הקנה מיתוקמא דמטהרים לקמן בשר הפורש מאדם חי. **האבר מטמא משום אבר מן החי כו'** - בגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת אבר מאדם חי מטמא במגע ובמשא ובאהל אבל כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי אינו מטמא ומאבר מן המת מטמא. **גמ' בעלמא קאי** - ואפילו אאבר מן המת דעלמא פליגי דלא מטמא אלא אם כן יש בו כזית בשר דמטמא משום בשר. **א"ל ר' יהושע** - וכי מפני ששמעת מן החי סבור אתה לומר מן החי דוקא ולא מת בתמיה והלא כתיב במגילת תענית פסחא זעירא כו' פסח שני שבאייר. **הא רבה** - פסח ניסן. **למספד** - בתמיה. **ה"נ כל דכן** - שמעת. **א"ל כך שמעתי** - שאבר מן החי מטמא ולא אבר מן המת. **ה"ג** - ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת ואמתניתין קאי. **כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי איכא בינייהו** - תנא דמתניתין סבירא ליה כו' יהושע דמטהר לקמן בין בבשר הפורש בין בעצם הפורש מן החי דהא מתניתין ר' יהושע היא דמטמא באבר מן המת הילכך בבשר מן החי ובעצם מן החי שאינו אבר נמי כרבי יהושע סבירא ליה טעמא

דרבי אליעזר ור' יהושע ור' נחוניא מפרש בעדיות (פ"ו מ"ג) מה ראה כל אחד לטמא בזה ולטהר בזה ומה ראה ר' יהושע לטהר בשניהם דתנן התם אמרו לו לר' אליעזר השוה מדותיך או תטמא בשניהם או תטהר בשניהם אמר להם מרבה אני טומאת בשר מטומאת עצמות שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים מה שאין כן בעצמות אמרו לו לר' נחוניא השוה מדותיך אמר להם מרבה אני טומאת עצמות מטומאת בשר שהבשר הפורש מן החי טהור ואבר הפורש ממנו והוא כברייתו טמא אמרו לו לר' יהושע מה ראית לטהר בשניהם והא שניהם במת טמאין אמר להם לא אם אמרתם במת שהרי יש בו רובע ורוב ורקב דרובע הקב עצמות מת טמאים באהל ורוב בניינו או רוב מניינו מטמא ומלא תרווד רקב מטמא באהל תאמרו בחי שאין בו רובע ורוב ורקב כו'. **השתא דאתית להכי** - דאדכרתן עצם כשעורה ובשר הפורש מהשתא אימא לך דר"ש לאו אאבר מן המת פליג אלא בין תנא קמא לר"ש דמתניתין נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא בינייהו בהא פליגי אם אבר מן החי חלוק מאבר מן המת בשתיהן או באחת מהן דלתנא קמא אינו חלוק אלא באחת מהן דת"ק סבר אי כרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש מאבר מן החי ובעצם כשעורה הפורש ממנו מטהר אי כר' נחוניא דאמר איפכא והכי קאמר האבר טמא משום אבר מן החי ובשר הפורש ממנו טמא והעצם טהור כר' אליעזר או העצם טמא והבשר טהור כרבי נחוניא ולא משום אבר מן המת דשניהם טמאין בו ור' שמעון מטהר בין בעצם בין בבשר הפורש ממנו דסבר כר' יהושע דמטהר בשניהם אבל אבר עצמו ה"נ דמטמא לר"ש. **הדרן עלך העור והרוטב.**

דף קלא.

מתני'. **הזרוע והלחיים** - בארץ ובחוצה לארץ - משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו. **בפני הבית** - בעודו קיים. **חולין אינן חייבין בחזה ושוק** - אלא קדשים לחודייהו. **ואתן אותם** - בחזה ושוק כתיב אותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין ולא דבר אחר. **כל הקדשים שקדם מוס קבוע להקדשן** - הרי הן כמקדיש עצים ואבנים לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף ואם נפדו הרי הן כחולין גמורים וחייבים בבכורה אם ילדו בכור הרי הוא קדוש וכל זמן שלא נפדו לא כדאמר בבכורות פ"ב (דף יד) קסבר האי תנא קדושת דמים מדחה מן הבכורה דאין קדושה חלה על קדושה. **וולדן וחלבן**

מותר לאחר פדיונם - מה שאין כן במקדיש תמימים ונסתאבו ופדאן דאמר' בבכורות (דף טו) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר בפסולי המוקדשין לאחר פדיון הכתוב מדבר מדאיצטריך קרא למימר בהו הטמא והטהור יאכלנו וכתוב תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב וולדן דתמימים שנסתאבו ונפדו תנן במתניתין דאסור ובבכורות (דף יד) מוקמינן כגון דאיעבר לפני פדיון ואתיליד לאחר פדיון בין רישא דקתני מותר בין סיפא דקתני אסור. **ויוצאין לחולין** - ע"י פדיון להיות כחולין גמורים אפילו ליגזז וליעבד מה שאין כן בקדם הקדשן את מומן כדלקמן - במתניתין. **והשוחטן בחוץ פטור** - ואילו בקדם הקדשן את מומן תנן מתניתין לקמן דחייב אם שחט בחוץ קודם פדיון ואע"ג דאינן ראויים לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין נינהו ותנן (זבחים דף קיב) הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ושאינו ראוי בפנים אין חייבין עליו בחוץ הא מוקמינן לה בבכורות (דף טז) בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו הילכך הואיל ובפנים לא ירדו חייבין עליהן בחוץ וכולה הך מתני' מיתניא בבכורות בפרק שני (דף יד) והתם תני לה משום בכורות והכא תני לה משום מתנות. **ואין עושי תמורה** - אפילו קודם פדיון ובבכורות מפרש טעמא טוב מעיקרו עושה תמורה ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה. **ואם מתו יפדו** - ואע"פ שאינם ראויים אלא לכלבים ואין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כדפרישית לעיל ואכלת ולא לכלביך ה"מ בקדשים שקדם הקדשן את מומן אבל הני כדיקלא בעלמא נינהו ולא נחת להו קדושת הגוף ועוד אשמועינן דלא בעינן העמדה והערכה וקסבר קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה דכתיב בפדיון קדשים שנסתאבו לאחר כך והעמיד את הבהמה (ויקרא כז) וכיון דמתה אי אפשר להעמידה. **חוץ מן הבכור והמעשר** - דאע"ג שקדם מומן להקדשן חלה עליהם קדושה גמורה לכל דבריהם אלא שאין כשרים ליקרב דבכור ברחם תלה רחמנא לא שנא תם ולא שנא בעל מום קדיש תם קרב ובעל מום נאכל לכהן כדילפינן בבכורות (דף כח) ובשרם יהיה לך בשרם תרי משמע לימד על בכור בעל מום שמתנה לכהן ומעשר בהמה נמי כתיב ביה (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לא יבקר בין טוב לרע טוב היינו תם רע היינו בעל מום. **או מום עובר קודם להקדשן** - דמום עובר כמאן דליתיה דמי. **פטורין מן הבכורה** - ואע"פ שנפדו ויצאו לחולין להיתר אכילה פטורין מן הבכורה אם ילדו דכתיב בהו (דברים

יב) כצבי וכאיל וצבי ואיל פטורים מן הבכורה דהא בקר וצאן כתיב. ומן המתנות - זרוע ולחיים וקיבה דאין נוהגין בצבי ואיל דכתיב (שם דברים יח) אם שה. ואין יוצאין לחולין - בפדיון. ליגזז וליעבד - כדפרישית לעיל תזבח ואכלת אין בהן אלא היתר זביחה ואכילה בלבד אבל גיזה ועבודה לא. וולדן וחלבן אסור - בבכורות (דף יד) מוקי לה דאיעבר לפני פדיון ואתיליד לאחר פדיון דאי איעבר ואתיליד לאחר פדיון ולד צבי ואיל הוא ואם נולד לפני פדיון מאי איריא הני אפילו קדם מומם להקדשן נמי ולדן לפני פדיון אסור. והשוחטן בחוץ חייב - כדפרישית לעיל בדוקין שבעין וקודם פדיון. ועושין תמורה - קודם פדיון דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע או רע בטוב. מתו - מעצמן. יקברו - או משום דבעינן העמדה והערכה או משום דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים. גמ'. הוה אמינא קדשים חייבין במתנות - מקל וחומר מחולין כדאמרן במתניתין והיכי מצינן למימר הכי הא איכא למפרך בהאי ק"ו מה לחולין כו' וקרא למה לי. בכור אינו נוהג במוקדשים - דבקרד וצאנד כתיב (דברים טו) ולא הקדש ועוד תקדיש כתיב (שם) ולא שכבר קדוש. תיתי מזכרים - כלומר אי לאו אותם דקרא הוה אמינא תיתי בק"ו מזכרים דחולין דליכא למיפרך בהו שכן חייבין בבכורה שאין יולדין. ראשית הגז אינו נוהג במוקדשים - דהא לאו בני גיזה נינהו דכתיב (שם דברים יח) גז צאנד ולא הקדש. ראשית הגז - כל השנה כשהוא גוזז צאנו נותן לכהן דבר מועט כדמפרש לקמן חולין (דף קלה) שיעורא וקרי ליה ראשית כי היכי דקרי תרומה (שם) ראשית דגנך. תיישים - זכרים אין בהם לא בכורה ולא ראשית הגז ואי לאו אותם מחייבין מתנות בקדשים מק"ו מתיישים חולין. מעשר בהמה אינו במוקדשין - דכתיב יהיה קדש ולא שכבר קדוש בפ"ב דבכורות (דף נג) הילכך לא אתי בק"ו דאיכא למיפרך תאמר במוקדשין שאין נכנסין לדיר להתעשר. מזקנים - אי לאו אותם הוה מייתנין ליה מק"ו מתיישים זקנים דחולין שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להכנס לדיר. מה לזקנים - תיישים זקנים דחולין בדין הוא שהן חייבין במתנות. שכן נכנסו כבר לדיר להתעשר - תאמר בקדשים שלא נכנסו כבר לדיר להתעשר ומהדר אי לאו אותם הוה מייתנין להו בק"ו מלקוח ויתום הלקוח פטור ממעשר בהמה אם לקח עשרה טלאים מן השוק פטור מלעשר דבקרד וצאנד אמר רחמנא והיתום שמתה אמו בשעת לידה כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים כדאמר בהשוחט (לעיל חולין דף לח) פטור ממעשר בהמה דאינו ראוי לקדש

דכתיב תחת אמו פרט ליתום וילפינן מעשר בהמה מיניה בפ"ב דבכורות (דף נז) ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן תחת השבט מה כאן פרט לכל השמות הללו כלאים ונדמה ויוצא דופן ויתום דכולהו מימעטי מהאי קרא דשור או כשב אף להלן לענין מעשר פרט לכל השמות הללו אע"ג דבעל מום נכנס לדיר להתעשר אלו אין נכנסים. ה"ג **במינן קאמרת קדשים נמי במינן** - כגון חולין נכנסין לדיר הילכך אי לאו אותם אתי בק"ו. **מה קדשים שאין חייבים במתנות** - דהא ממעטינן להו מאותם דכתיב גבי חזה ושוק אותם ולא מתנות. **אמר קרא** - במתנות חולין זה יהיה דבר זה נוהג בחולין ואין חזה ושוק נוהגין בהן. **בחזה ושוק כתיבא** - תנופה לפני ה'. **אי אבראי** - חוץ לעזרה.

דף קלב.

קא מעייל חולין לעזרה - מידי דלא איתעביד ביה צורך גבוה. **המזיק מתנות כהונה** - קודם שנתנן לכהן השליכם לאור או לים. **דכתיב בהו זה** - דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין. **שאיין לו תובעים** - אין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין שהוא יכול לומר לו לכהן אחר אני נותנן ולא לך. **משפט מלמד שהמתנות דין** - דיינין נזקקין להן להוציאן בדיינין אלמא כהן ראשון התובען מוציאן מידו וקשיא לרב חסדא דאמר דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא. **לחולקן בדיינין** - דיינין אומרים לו לישראל לזה תן המתנות שהוא חבר ואל תתן לזה שהוא עם הארץ. **ויאמר לעם** - ביהושפט כתיב בדברי הימים סיפיה דקרא למען יחזקו בתורת ה'. **מנת** - חלק כהונה. **אטו חזה ושוק מי לא בדיינין מיחלקו** - כלום היה יכול לתתם לכהן עם הארץ והא מנת נינהו. **אלא לאו להוציאן בדיינין** - אלמא דממון שיש לו תובעין הוא משום הכי ממעט חזה ושוק דכיון דלכפרה ולרצוי בא לא שכיח דמעכב. **הכא במאי עסקינן דאתו לידיה** - דכהן ואחר כך גזלם זה ממנו דהוה ליה ממון שיש לו תובעין שכבר זכה זה בהן ודמי כמאן דגזל מיניה גלימיה. **ופריך אי דאתו לידיה** - דכהן מאי למימרא פשיטא דיכול להוציאן בדיינין וקמהדר דאתו לידיה בטיבלייהו הבהמה שלימה היתה מונחת אצלו וזכה במתנות מן ההפקר. **כמי שהורמו דמיין** - וזכה בהן במתנות ששויים לכל הכהנים מהני זכייה אם קדם אבל חזה ושוק אינו אלא לאותו בית אב ולא מהני. **בעל הבית** - עשיר שהיה עובר ממקום למקום.

וצריך ליטול כו' - ונצרך למזונות נוטל לקט כשאר עניים הואיל שעכשיו עני הוא. **וכשיחזור ישלם** - אלמא כל מידי דחייביה רחמנא למיתב לעניים הבא ראשון יכול לתובעו והוא הדין למתנות כהונה. **מדת חסידות שנו כאן** - אם חסיד הוא ישלם. **תנא תני ישלם** - דמשמע על כרחו ואת אמרת כו'. **ועוד** - מי סברת מדרבי אליעזר קמותיב דמצינן למימר דרב חסדא משני עלה מדת חסידות שנו כאן אלא מדרבנן מותיב ועלה משני רב חסדא (מדת חסידות שנו כו'. **כאן** - הא) מסורת הש"ס: מדת חסידות שנו כאן הא דקתני עני היה באותה שעה דמשמע דתידוק מינה דעשיר בעי שלומי לאו בדיינין קאמר אלא אם חסיד הוא צריך לשלם לצאת ידי שמים. **וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים** - שלא הפריש תרומת מעשר. **את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה' אין לך בהן אלא משעת הרמה** - הכי גרסינן ליה בתוספתא.

דף קלא.א

דאתו לידיה - דכהן. **בטבליהו** - שהופקד הטבל אצלו. **כמי שהורמו דמיין** - זכה בהם מן ההפקר שהרי קדם ל"א שמסר לו את הטבל לזכות בתרומה שבו. **אם בחובו** - שהיה חייב לו דבר קצוב ממון. **חייב לעשר** - ממקום אחר וליתן לכהן שהרי הוא כמוכר. **ואם באנפרות** - בהפסד ועל חנם פטור מלעשר קתני מיהת אם בחובו חייב לעשר אלמא יש לו תובעין דאי לאו דינא הוא שישלם לו על כרחו מאי חיוב מצוה איכא הא לא פש גביה מידי. **שאני התם דקא משתרשי ליה** - התם לאו בהוצאה בדיינין תנן בה אלא חיובא בעלמא כשאר חיובי מעשרות חיובא ודאי איכא עליה דהא משתרשי ליה כלומר משתכר הוא בה שהרי היה צריך לפרוע מעות. **א"ל** - לטבת. **מכור לי בני מעיה** - בני מעיה של פרה זו. **והיו בהן מתנות** - הקבה. **נותנן** - לוקח זה לכהן. **ואין** - המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקבה. **לקח הימנו במשקל** - הליטרא כך וכך ושקל לו הקבה. **נותנן לו** - לוקח לכהן שהרי הגזל אצלו וצריך להשיב. **והטבת ינכה לו מן הדמים** - על כרחו שמכר דבר שאינו שלו. **ואמאי** - נותנן לכהן ליהוי כמוזיק כו'. **תשעה נכסי כהן** - לא ידעתי היכן שנויה ובספרים אינה כתובה בשוה ומוצא אני ט"ו מתנות כהונה שכולן נכסי כהן לעשות בהן כל צרכיו התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי והחלה והבכורים וראשית הגז ומתנות של חולין ושל קדשים והקרן והחומש של גזל הגר ושדה

אחוזה ושדה חרמים ובכור בעל מום ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ונראה בעיני שכולן שנויים בה וחשיב תרומה ותרומת מעשר והדמאי וחלה כחדא דכולהו תרומה נניהו ובכור ופדיון הבן ופדיון פטר חמור וקרן וחומש דגזל הגר חדא וכולהו הנך מתנה לכהן הן ולקמן בפירקין חולין (דף קלג) חשיב כל כ"ד מתנות כהונה הגוזל את הגר ונשבע לו ומת הגר ואח"כ הודה ונשבע לשקר דאמר רחמנא ואם אין לאיש גואל וגו' וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים אלא זהו גר שמת ואין לו יורשין וכתיב האשם המושב לה' לכהן ותניא בפרק הגוזל בב"ק (דף קי) האשם זה קרן המושב זה חומש דגבי נשבע לשקר בפקדון או בגזל כתיב ביה חומש בין בגוזל חבירו בפרשת ויקרא בין בגזל הגר בפרשת נשא. **למה אמרו** - למאי הלכתא. **וס"ת** - אע"פ שאינו לאכילה ולא לדבר שיבא לידי אכילה ולבי מגמגם למאי תנייה הואיל ותנא דאפי' בהמה טמאה לוקח מהן. **חטיף מתנתא** - כשהיו התינוקות מוליכין הזרוע והלחיים והקבה לכהן חוטפם מידיהם. **לא מסתייה** - לא די דכשהוא שוחט את בהמתו אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אחר. **אלא מיחטף נמי חטיף** - בתמיה. **ורב** - מאי דעתיה דאמר לא מסתייה דלא שקלינן מיניה דמשמע שהיינו יכולין לכופו לכך ונמנעין אנו. **אי איקרו עם לשקול מיניה** - דהא מאת העם מאת זובחי הזבח כתיב (דברים יח) ואי לא איקרו עם רחמנא פטריה ומאי טיבותא עבדינן גבייהו. **מספקא ליה** - לרב ומשום ספיקא פטר ליה דהמוציא מחבירו עליו הראיה. **להא שמעתא** - דרב דמספקא ליה. **ד' מתנות עניים** - הנוהגות בכרם ואלו הן. **הפרט והעוללות** - כדכתיב (ויקרא יט) וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט ובמס' פאה (פ"ז מ"ד) מפורש איזו היא עוללות כל שאין לה לא כתף ולא נטף.

דף קלא.ב.

והשכחה והפאה - כולהו יליף לקמן, פרט ענבים הנושרין בשעת בצירה. **לקט** - הנושר בשעת קצירה. **שתיים באילן** - לקמן יליף להו. **אין בהן טובת הנאה לבעלים** - אין בידם לתתן לכל מי שירצו אלא כל הקודם זכה ולקמיה מפרש טעמא. **מוציאין את שלו מידו** - אם היה לו כרם או תבואה או אילן כופין אותו ליתן אבל מעשר עני הואיל ומתחלק בתוך הבית לאחר שהכניס תבואתו לבית. **יש בהן טובת הנאה לבעלים** - שבידו לתתן לאיזה עני שירצה וחבירו אומר לו הילך סלע זה ותן כל מעשרותיך לקרובי עני והיינו טובת

הנאה דבר מועט. **ד' מתנות** - ברישא מפרש לה לכולה ברייתא והדר מותיב תיובתא. **אחריך זו שכחה** - שאינה אלא מאחריו כדתנן (פאה פ"ו מ"ד) שלפניו אינו שכחה שלאחריו שכחה זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה שאינו בבל תשוב אינו שכחה פאה בכרם גמר אחריך אחריך מזית דכתיב ביה לא תפאר אחריך ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול תפארתו הימנו כלומר לא תטול כל פארו לשון (איוב לא) ובכל תבואתי תשרש דמשמע עקירה ולשון (דברים כה) ויזנב בך נטל את זנבך אשפי"ר בלע"ז והיינו שלא תטול פאה. **כולהו עזיבה כתיבא בהו** - שצריך להניח שם בהפקר ולא שיחלקם הנך דכתיב בהו תעזוב הרי עזיבה והנך נמי כתיב בהו יהיה היינו בעזיבה דמשמע בהוייתו יהא דלא כתיבא בהו נתינה. **לא תלקט לעני ולגר וגו'** - ומשמע לא תלקט אני מזהיר לעני. **נתינה כתיבא ביה** - ונתת ללוי לגר וליתום ולאלמנה (שם דברים כו). **גמר לגר לגר מהתם** - מולקט קצירך לא תלקט - לעני ולגר. **מה להלן עני מוזהר** - כדאמרינן להזהיר עני על שלו. **הא מלוי לכהן מוציאין** - אלמא דלויים איקרו עם ואמאי מוציאין אי מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לא. **ומתרץ כגון הזרוע ולא זרוע** - כלומר אשאר מתנות כהונה שהן מתנה לכהן בזו קאמר דמוציאין ולא זרוע עצמה דילמא לא מיקרו עם. **ומאי ניהו** - דמוציאין מלוי לכהן מעשר ראשון. **ופריך מעשר ראשון דלוי הוא** - ואמאי מוציאין אותו מידו לתתו לכהן. **אף לכהן** - דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים הלכך אע"ג דבמעשר ראשון לוי כתיבא ביה כהנים נמי משתמע. **וקמסיים מילתיה אימר דאמר** - כו'. **בתר דקנסינהו עזרא** - ביבמות (דף פו) אמר מפני מה קנסו לויים במעשר מפני שלא עלו בימי עזרא דכתיב ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם אבל מקרא מפורש לא מצאתי שקנסם אבל דוגמא יש לדבר שכתוב בעזרא (נחמיה י) בסופו והיה הכהן בן אהרן עם הלויים במעשר הלויים למדנו שלא האמינום על תרומת מעשר ולא היו חולקין להן מעשר בגורן אלא (דקנסינהו) בפני הכהנים. **ומהדר אימר דקנסינהו כו' משקל נמי מינייהו מי אמר** - בתמיה אכתי הדרא אתקפתא לדוכתיה הא מלוי לכהן מוציאין. **אלא הכי תריץ כגון הזרוע** - מוציאין מלוי לכהן ולא זרוע עצמו ומאי ניהו כגון זרוע ראשית הגז דהתם לא כתיב עם ואי נמי לא איקרו עם מחייבי. **כל דבר שבקדושה** - שאסור לזרים כגון תרומה וכיוצא בהן מוציאין מיד לוי לכהן. **ושאין בה משום קדושה כגון הזרוע כו'** - שבאין מבהמות של חולין אין מוציאין מיד לוי לכהן אלמא פשיטא לן דלא

איקרו עם ואמאי מספקא ליה לרב. כגון זרוע ולא זרוע - דזרוע מוציאין דאיקרו עם והאי דקתני דאין מוציאין במעשר ראשון קאמר ובתר דקנסינהו עזרא ואיצטריך ליה לאשמועינן דאע"ג דקנסינהו עזרא דלא למיתני להו דידהו מיהא לא שקלינן מינייהו. **השוחט לכהן** - להכי נקט השוחט לכהן דעליה דטבח רמיא דכתיב (דברים יח) מאת זובחי הזבת. **וליתני ללוי ולעובד כוכבים** - ואנא ידענא דכ"ש (בהך) (מסורת הש"ס: [כהן]). **וכפר את מקדש הקדש** - בעבודת יום הכפורים. **לפני ולפנים** - מכפרת עבודה זו על הטומאה שאירעה בפנים דפר ושעיר של יוה"כ מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כדאמרינן בשבועות (דף ב). **מזבח כמשמעו** - על מי שעבד בטומאה במזבח בלא חיוב מקדש כגון נטמא במקדש דעבד בלא שהייה דאין כאן טומאת מקדש דהיכא דנטמא בעזרה קי"ל בשבועות (דף טז) הלכה למשה מסיני דלא מחייב עד שישהה כדי השתחואה. **יכפר אלו העזרות** - על טומאה שאירעה בעזרה על הכהנים ששגגו ונכנסו טמאים לעזרה וכן ליום וישראלים ועבדים קראי יתירי קדריש. **עבדים** - כנענים דאינהו נמי בעי כפרה דכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן וכל מקום דכתיב עונש איש ואשה שוין. **דמר סבר איקרו עם** - והווי בכלל עם הקהל הילכך וכפר יתירא אעבדים אתא. **ומר סבר לא איקרו עם** - ובעי קרא. **הילכתא כרב** - ולא שקלינן מינייהו. **וכרב חסדא** - דאמר מזיק מתנות כהונה או אוכלן פטור. **לכהנת** - בת כהן אפילו אשת איש דכיון דקדושה לית להו דאינן אסורים לזרים הרי מותרת בהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן (ויקרא כב) קסבר אפילו כהנת משמע. **מנחת כהנת נאכלת** - השיריים כמנחת ישראל. **מנחת כהן אינה נאכלת** - דכולה כליל דכתיב (שם ויקרא ו) כליל תהיה.

דף קלב.א

מטונך - הגעתיך מש"ה אמרינן גבי מנחת כהנת דנאכלת דאהרן ובניו כתובין בפרשה וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן וגו' וכיון דכתיב בהדיא בני אהרן למעוטי בנות אהרן אבל מתנות לא כתיב בהו אלא כהן גרידא ומשמע כהן ואפילו כהנת. **סתום מן המפורש** - כהן סתם דכתיב גבי מתנות ממפורש מבני אהרן דכתיב גבי מנחה דמה להלן כהן ולא כהנת דאהרן ובניו כתובין אף הכא כהן ולא כהנת. **דבי ר' אליעזר בן יעקב תנא** - בעלמא כהן ולא כהנת אבל כהן דכתיב גבי מתנות אפילו כהנת במשמע מאי טעמא הוי מיעוט כו'

דברישיה דקרא כתיב וזה יהיה משפט הכהנים דמשמע כהנים ולא כהנות
וכתיב בסיפיה דקרא ונתן לכהן הזרוע וגו' דמשמע נמי כהן למעוטי כהנת
ואין מיעוט אחר מיעוט כו'. **רב כהנא** - ישראל הוה ואשתו כהנת. **אכיל** -
מתנתא. **בשביל אשתו** - שהיתה כהנת דס"ל כהן ואפי' כהנת. **הלכתא כותיה**
דרב חסדא - דאמר לעיל חולין (דף קל) המזיק מתנות או שאכלן פטור
מלשלם. **והלכתא כרב אדא בר אהבה** - דפטר נמי בנה של לוויה מפדיון הבן
כבנו של לוי דתנן כהנים ולוים פטורים בפ"ב דבכורות (דף יג) ואשמעינן רב
אדא דלויה כלוי אליבא דמר בריה דרב יוסף דמוקי לה לדרב אדא בר אהבה
בפ' יש בכור לנחלה (שם בכורות דף מז) אפי' איעברא מישראל דבפטר רחם
תלא רחמנא והרי רחם שיצא ממנו לאו דחיובא הוא ולאפוקי מדרב פפא
דמוקים לה דאיעברא מעובד כוכבים אבל איעברא מישראל בתר אב אזלינן
ליה וחיוב. **מן התייש ומן הצביה פטור מן המתנות** - דשה כתיב ולא צבי.
מכדי קי"ל - באותו ואת בנו (לעיל חולין דף פ) דלענין כסוי הדם ומתנות לא
משכחת לה פלוגתייהו דר' אליעזר ורבנן אלא בצבי כו' ר' אליעזר סבר שה
ולא מקצת שה. **בשלמא ר' אליעזר דפטר** - כלאים הבא מן התייש ומן
הצביה סבירא ליה שה ולא מקצת שה. **איך פלגא לימא ליה** - ישראל לכהן
אייתי כו'. **מאי חייב נמי** - דקמחייבי רבנן. **חלבו אסור כחלב בהמה** - דאזלינן
לחומרא בכולהו. **ואם איתא** - כדקאמרת דמחייבי רבנן בחצי מתנות אמאי
קתני הכא וחייב בזרוע לחיים וקבה דמשמע בכולהו חייב. **ומהדר לאו דוקא**
קתני חייב בזרוע - כו' אלא איידי דתנא רישא דדמו כולו טעון כסוי וחלבו
אסור דלא מצי למיתני חצי חצי דהא לא אפשר שחצי חלבו אסור וחצי מותר
וה"נ דחצי דמו טעון כסוי וחצי דמו אינו טעון ומשום רישא תנא סיפא ולא
משום דוקא דה"ה דאינו חייב אלא בחצי מתנות. **שור** - הוה מצי למימר.
לחלק - דאי לא הוה כתיב אם הוה אמינא דאינו חייב במתנות עד שישחוט
שה קמ"ל אם שאם שוחט שור בפני עצמו חייב ליתן מתנות. **הזבח** - משמע
אפילו זבח אחד. **הדין עם הטבח** - דינו של כהן לתבוע מן הטבח המתנות
ואע"פ שאין הבהמה של טבח אלא משל אחרים. **מתני'**. **בכור** - של ישראל
שנתערב במאה בהמות אחרות. **בזמן שמאה** - בני אדם שוחטין את הבהמות
פוטרין את כולן ממתנות כהונה דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו
ולומר לכהן בכור שלי הוא וכן שני וכן שלישי. **ואם אחד שוחט את כולן** - אין
פוטרין אותם מאה בהמות מליתן מתנות לכהן אלא אחד הואיל שהוא שוחט

את כולן אבל אחד יכול לפטור מן המתנות שאי אפשר שלא יהא הבכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא ומן הבכור אין נותנים שאין קדושה חלה על קדושה. **צריך שירשום** - שיעשה בו סימן שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל. **אם אמר** - כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות שבה פטור ישראל מן המתנות. **ואם אמר** - ישראל לחבירו טבח מכור לי כו' כדפרישנא לעיל חולין (דף קלא). **גמ'**. **אמאי** - פוטרים את כולן הא יכול לבא כהן עליו משני צדדין כלומר בשני כחות ולימא ליה אי בכור הוא כוליה דידי הוא.

דף קלבב.

אמר רב אושעיא - הכא במאי עסקינן דקתני מתניתין דפוטרינן את כולן בבא אותו בכור ליד כהן ונפל בו מום קבוע. **וליתני כהן ועובד כוכבים כו'** - דהא לא איקרו עם ומאי איריא דקתני השוחט. **זאת אומרת** - מתניתין דקתני השוחט אתא לאשמועינן דבעלמא היכא דקשחית בהמת ישראל הדין עם הטבח דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח והכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים הוא פטור הטבח מן המתנות והא לא מצינן למילף מכהן ועובד כוכבים לחוד. **ולא מאת הכהנים** - קס"ד דכהנים לא איקרו עם. **כשהוא אומר מאת זובחי הזבח** - כלומר מי שהוא ואפילו כהן להביא כהן שנעשה טבח למכור אבל אבהמה שהוא שוחט לצרכו פטור. **והוה דחיקא ליה מילתא** - דחוק ועני היה. **דמגו דפטרות להו ממתנתא** - מזרוע לחיים וקבה כדאמרינן במתני' המשתתף עמהם פטור מן המתנות. **חייביה** - להאי ישראל שנשתתף עם אותו כהן. **זיל אפיק** - הוצא אותם מתחת ידיך ותתנם לכהן. **מפיקנא לך כו'** - כלומר כל ראיותיו וסייעותיו אמחה לו. **מאונך** - מאזנך. **שתים ושלוש שבתות פטור מן המתנות** - לתתם לכהן אחר משום דאכתי לא קביע ואינן יודעין עדיין שהוא טבח אבל מכאן ואילך חייב הואיל דקביע. **לעביד ליה מר הכי כדרבי אחא** - ותפטרנו משתים ושלוש שבתות. **א"ל הני מילי** - דקא"ר אחא וזקני דרום דשתים ושלוש שבתות פטור. **היכא דלא קבע מסחתא** - חנות. **אבל הכא** - האי טבח כהן כבר קבע חנותו וגלי אדעתיה דקביע. **דלא מפריש מתנתא** - לכהן אחר. **הא עשרין ותרתין שנין** - כלומר כבר עברו כ"ב שנה. **למאי הלכתא** - קאמר הא עשרין ותרתין שנין. **אילימא** - דמאחר שעמדו בשמתא כ"ב שנה תו לא משמתינן להו. **והתניא בד"א** - דתו לא משמתינן להו. **במצות ל"ת** - דאית ביה מיתה או כרת דקם

ליה בדרבה מיניה. כגון **אומרים לו עשה סוכה עשה לולב** - שאין בהן חסרון כיס כולי האי. **אלא הא קמ"ל** - רבה מאחר שעמדו בשמתייהו כ"ב שנה קנסינן להו בלא התראה אבל קודם לכן לא. **קניס אטמא** - כל הירך היה גוזל ממי שלא היה רוצה לתת המתנות לכהן והיה נותנה לכהן. **ואמר רב חסדא** - מתנות כהונה כך היא נחלקת זרוע היה נותן ישראל לכהן אחד וקבה לכהן אחד ולחיים לשני כהנים. **גרמא גרמא** - כל עצם ועצם היה מחלק לשנים. **התם בדתורא** - בשור הגדול שאבריו גדולים ביותר דאפילו היה מחלק האבר לשנים עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא אבל בבהמה דקה אם היה מחלק האבר לשנים לא היה בכל חלק נתינה מעלייתא ורחמנא אמר ונתן לכהן נתינה יפה. **למשחה** - במתנות כהונה כתיב בויקח קרח לך נתתים למשחה כל מתנות שנתתי לך בכהונתך נתתי לך לגדולה כדמתרגמינן לרבותא. **עשרים וארבע** - לקמן בפירקין חולין (קלג) חשיב להו. **שאינו בקי בהן** - היאך דין מתנה היאך נאכלין בגדולה. **שאינו מודה בעבודה** - שאמר בלבו דברי הבל הן ולא צוה המקום להקריב לו קרבנות אלא משה בדה מלבו. **אין לו חלק בכהונה** - אין לו חלק בקדשים. **המקריב** - היא הולכה. **היציקות והבלילות** - שנותן שמן במנחה ובוללה וחוזר ונותן עליה שמן לקיים בה מצות יציקה ויצק עליה שמן כדאמרינן באלו מנחות דכולן צריכות שלשה מתנות שמן. **הפתיתות** - מנחת מחבת ומרחשת ומנחת מאפה תנור שהיו נקמצות לאחר אפיה פותתן ומחזירין לסולתן וקומץ דכתיב פתות אותה פתים וגו'. **המליחות** - במלח תמלח (ויקרא ב). **התנופות** - מוליך ומביא ולא כל המנחות טעונות תנופה והגשה והתם מפרש להו יש טעונות תנופה ולא הגשה הגשה ולא תנופה לא תנופה ולא הגשה ומה היא הגשה מגישה כשהיא בכלי קודם קמיצה ומגיעה לקרן מערבית דרומית כנגד חודה של קרן במנחות (סא) ובסוטה (יד). **והמליקות** - גרסינן ולא גרסינן וההקרבות דהא איהו חשיבא ברישא ובהדיא פרט בה קרא (שם ויקרא ז) המקריב את זבח השלמים והיא הולכה.

דף קלג.א

קבלות - קבלת הדם. **הזאות** - היא זריקת דם הנזרקים במזבח בין הניתזין בפנים על הפרוכת ועל מזבח הזהב בין הניתזין בחוץ שחיטה לא קחשיב שאף הזר כשר בה. **עריפת העגלה** - בכהנים היא כדכתיב (דברים כא) ונגשו

הכהנים בני לוי. **טהרת מצורע** - בצפרים להזות. **בין מבפנים** - במקדש כדכתיב (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו וגו'. **בין מבחוץ** - בגבולין בכל עיר ועיר בבית הכנסת. **מבני אהרן** - סיפיה דקרא דלעיל הוא. **חוטין שבלחי אסורים** - משום דם. **בטויא** - בצלי. **בדק לן** - מנסה אותנו אם נדע להשיב ורבא כהן היה. **דחטיף מתנתא** - מתינוקות שנושאים אותם לכהנים. **מי אמרינן חבובי קא מחבב המצוה** - ויפה הוא עושה. **ונתן** - לכהן ולא שיטול הכהן מעצמו. **מימר אמרי הבו לי** - הייתי שואלו בפה מלא שהייתי סבור שהוא חיבוב מצוה. **חלקם שאלו בפיהם** - דמגני להו קרא לבני שמואל ויטו אחרי - הבצע אמר רבי מאיר שלא היה עבירת גזל בידם אלא חלק לוויה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפיהם. **הצנועים מושכין את ידיהם** - בחילוק לחם הפנים קאמר במס' יומא בטרף בקלפי (דף לט) משמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים. **לאחזוקי נפשאי בכהני** - שלא ישתכח הדבר שאני כהן. **ופריך וליפרוס ידיה** - כיון שאינו עושה אלא שלא ישתכח שם כהן מעליו יפרוס ידיו לדוכן כל השנה ומחזיק נפשיה בכהני. **אנסייה ליה עיזדניה** - עתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא את כפיו שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהצבור נאספים לבית הכנסת. **ודחיקא ליה מלתא** - לההוא צורבא מרבנן והכהן רוצה לההנותו יתן לו חלק מתנותיו לקבל זרוע ולחיים מבני העיר בשביל הכהן והוא יאכלם. **ואע"ג דלא אתי לידיה** - דכהן יכול לזכות לו. **במכרי כהונה ולויה** - בכהן שהיה ניכר בעיר ורוב בני אדם אוהבים אותו ונותנין לו המתנות ובאותו כהן אמרינן דיכול לזכות מעשרותיו לאחר אף על גב דלא אתי לידיה, מכרי לשון (מלכים ב יב) איש מאת מכרו. **אמר ליה רבא לשמעיה** - לשמשו של בעה"ב והוא כהן ובעה"ב נותן לו מתנותיו. **זכי לי מתנתא** - תן לי רשות ליקח מתנותיך לאוכלם מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהנים ובעינן למיכל לישנא בחרדלא שהוא דבר חשוב וה"נ אמרינן בהשוכר את הפועלים (בבא מציעא דף פו) כדי להאכילם שלש לשונות בחרדל ואף על גב דרבא נמי כהן הוה דקיימא לן (ראש השנה דף יח) דמבני עלי אתא ובבכורות (דף כז) נמי אמרינן רבא הוה מבטל תרומת חוצה לארץ ברוב ואכיל לה בימי טומאתו מיהו מנפשיה לא מצי שקיל דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומימר נמי לא בעי למימר הבו לי דתניא חלקם שאלו בפיהם להכי שקלם בתורת זר על ידי נתינת כהן ואף על גב דלא מטא לידיה דשמעא סמך רבא אדרב יוסף דלעיל. **רב ספרא לא אכל** - משום דלא מטא

לידיה דשמעא. **מעדה בגד ביום קרה** - בגד בלוי ונרקב כמו (ישעיהו סד) וכבגד עדים בעת הקור אינו שוה כלום. **וכמו חומץ על נתר** - שאינו אלא מפסידו נתר הוא מין צריך אלומ"א בלע"ז. **כן שר בשירים על לב רע** - כן האומר דברי תורה למי שאינו יודע להבין בהן. **משום דעברי אשמעתא דמר** - שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לצורבא מרבנן לקבלה אף על גב דלא אתו לידיה דכהן. **כי אמרי אנא באחר** - היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעא דבעל הבית על כרחו מזכי ליה לאדם חשוב שהוא בא בביתו של בעל הבית אי נמי אימר דאמרי אנא דיכול לזכות מתנתא לאחר אף על גב דלא אתו לידיה. **דלא אפשר ליה** - כלומר לאיש שהוא עני ודחוק אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא. **כיון דלא עבר רב ספרא אשמעתיה דרב יוסף** - מאי טעמא אקריוה בחלמיה. **כלפי רבא** - כלומר על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כך. **נזוף הוה** - אני שמעתי משום דהטיח כלפי מעלה במסכת תענית (דף כד) דבעא מיטרא ללא צורך משום יקרא דאמיה דשבור מלכא ואמרינן התם דאיתחזי ליה אבוה בחלמיה וא"ל מי איכא דמיטרח קמי שמיא אשני דוכתיך אשני דוכתיך למחר אשכחיה לפורייה דמרשם בסכיני שנועדו מלאכי חבלה להורגו בלילה ולי נראה נזוף משום האי מעשה. **ירע שריד באהלו** - למי שירע שריד באהלו תלמיד רע. **תאכלהו אש לא נופח** - אשו של גיהנם. **כזורק אבן למרקוליס** - זו היא עבודתו כדאמרינן במסכת ע"ז (דף מט). **ואפילו עם העובד כוכבים** - בתמיה ורמינהי המשתתף עם הכהן כו'. **עם העובד כוכבים** - או המוכר פסולי המוקדשין שנפדו ושחטן ומכרן והן פטורין מן המתנות כדאמר במתניתין דצבי ואיל כתיב בהו. **אינו צריך לרשום** - ולקמן מפרש.

דף קלגב.

הכא במאי עסקינן - דהמשתתף עם עובד כוכבים אינו צריך לרשום. **דיתיב עובד כוכבים אמסחתא** - כשהטבח מוכר הבשר דמוכחא מילתא דעובד כוכבים שותף הוא ואין כאן חשד ומתניתין בדלא יתיב. **דכותה גבי כהן** - דברייתא. **דיתיב** - כהן אמסחתא אמאי צריך לרשום הא נמי מוכחא מילתא דכהן שותף בה. **אפ"ה דיתיב כהן אמסחתא לא הוי ידעי אינשי דכהן שותף בה דאמרי בשרא קזבין** - בשר הוא רוצה לקנות. **אלא** - לא תוקמה דיתיב עובד כוכבים אמסחתא אלא הכי תוקמה דיתיב עובד כוכבים אכספתא על

הארגז שנותן בה הטבח המעות כשמקבלם תמיד מן הלוקחים דהא ודאי מוכחא שפיר דעובד כוכבים שותף בה. **דאמרי** - הרואים המוני הימניה לשומרם לו שלא יגנבום הימנו. **אין אמונה בעובד כוכבים** - אין ישראל רגילין להאמין בהם. **אבע"א** - לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב עובד כוכבים אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמו דסתם עובד כוכבים מפעא פעי תדיר הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך והכל יודעין שיש לו חלק בה אבל כהן צנוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף. **אלמא מוכחא מילתייהו** - דלא מזבין להו כדרך חולין. **באיטליז** - בשוק. **באותן הנמכרים בתוך הבית** - בכור ומעשר דהתם תנן חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים שאין דמיהן קדש דכתיב בהו לא תפדה ולא תגאל דהיינו אין קדושה לדמיהן לפיכך לא התירו לו בשביל הנאתו לזלזל בהן למוכרן בשוק כדרך חולין אלא בתוך הבית ואע"פ שמפסיד בדבר שאין עליהם קופצין כל כך והיינו מוכחא מילתא אבל פסולי המוקדשים שדמי פדיון נכנסו בקדושתן אי לא שרית ליה למוכרן בשוק לא פריק להו מעיקרא אלא בזול ואיכא פסידא דהקדש והנהו צריך לרשום. **שותף בראש** - ולא ביותר. **אפילו אחד ממאה ביד** - אפילו אין לכהן או לעובד כוכבים חלק בזרוע אלא אחד ממאה פטור טבח ובכהן או עובד כוכבים שמכרו בהמה לטבח ישראל קאמר ובכולהו גרסינן פטור סתמא. **אי הכי ליתני פטור מכולם** - בהדיא. **ועוד תניא** - בהדיא דלא פטר ליה אלא מן הלחי. **בכלל ופרט** - בויקח קרח לכל קדשי בני ישראל לך נתתים והדר מפרש כל חד וחד וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש וגו'. **וברית מלח** - כתיב בסיפיה ברית מלח עולם הוא כשם שברית מלח אינה שובתת כך זו לא תשבות. **כאילו קיים כללות ופרטות** - שבתורה. **וברית מלח** - של קרבנות. **עשר במקדש** - ניתנו להם בתוך עזרה לאוכלן שם. **זבחי שלמי צבור** - כבשי עצרת והם קדשי קדשים לאכול בעזרה. **לוג שמן של מצורע** - מה שנשאר ממתנותיו נאכל לכהנים כדאמרין במנחות (דף נח) ובזבחים (דף מד) לכל קרבנם דכתיב בויקח קרח לרבות לוג שמן של מצורע דקרוי קרבנם דכתיב ביה והקריב אותם לאשם ואת לוג השמן וכתוב בויקח קרח בקדש הקדשים תאכלנו אכולהו לכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמים וגו'. **עומר** - לא חשיב ליה בהדי שאר מנחת צבור מפני שהיא מנחת צבור הנקמצת ונאכלת ואין לך עוד בצבור. **ושירי מנחות** - של יחיד. **בירושלים** - הנאכלים ומתחלקים לכל העיר.

הבכורה - בכור תם. **בכורים** - אינם נאכלים אלא בירושלים דכתיב (דברים יב) לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ואמר מר (מכות דף יז) ותרומת ידך אלו הבכורים. **ומורם מתודה** - חזה ושוק וד' חלות כדכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק וגו' מארבעת מינים חלות ורקיקים ורבוכה וחמץ אחת מכל מין. **ומורם מאיל נזיר** - זרוע בשלה וחלה ורקיק כדכתיב בפרשת נשא שמניפין אותן והני חד חשיב להו משום דדמו אהדדי דתרווייהו מורם מקדשים קלים נינהו וחזה ושוק של שאר שלמים נמי בכלל זה הן והאי דנקט תודה משום דאית ביה מורם אחרינא ותנינהו לכולהו בחדא שמא. **ועורות קדשים** - של עולה חטאת ואשם כדכתיב (שם ויקרא ז) עור העולה אשר הקריב ובתורת כהנים נמי מרבה עור חטאת ואשם. **בגבולים** - נתנין להם בכל ערי ישראל. **ומתנות** - הזרוע והלחיים והקבה. **פדיון הבן** - ה' סלעים. **פדיון פטר חמור** - שה. **שדה אחוזה** - שהקדיש ולא גאלה ומכרה גזבר לאחר והרי היא יוצאה ביובל ומתחלקת לכהנים של אותו משמר שאירע בו יובל שנאמר (שם ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל וגו' לכהן תהיה אחוזתו. **וגזל הגר** - האשם המושב לה' בפרשת נשא וגזל הגר שנשבע לו לשקר ואח"כ הודה לאחר מיתת הגר כדפי' לעיל בפרקין חולין [קלא]. **הוא סבר** - חייא בר רב סבר. **מדקא חשיב** - האי תנא לכולהו זרוע לחיים וקבה כחדא מתנה שלא אמר עשרים ושש. **ש"מ** - חדא היא והמחוייב באחד מתחייב בכולם והנפטר מאחת מהן פטור מכולן. **כולה שלי והראש שלך** - כהן מוכר לטבח הראש קודם שחיטה. **הכי גרסינן ת"ש עובד כוכבים וכהן שמסרו צאנן לישראל לגזוז** - שעשאוהו שלוחן לגזוז את צאנן. **פטור** - ואידי דתנא לה גבי מתנות השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור תנייה נמי גבי ראשית הגז. **הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים** - אפילו קודם שנגזזו פטור וזה חומר וכו' דהלוקח מתנות מן הכהן חייב קודם שחיטה וכל בהמה לכהן חייב במתנות שלא זכה בה קודם שחיטה. **ש"מ** - מדקתני זה חומר אלמא בתר חיובא אזלינן דהאי לא קנה אלא מתנות וקאמר חייב.

דף קלד.א

ורמינהו - כהן שמכר בהמה לישראל ואמר לו ע"מ שהמתנות שלי נותנן ישראל לכל כהן שירצה דכיון דכולה בהמה זבין ליה לא מצי לאתנויי ליה האי אמתנות שאינן שלו אלא של כהנים נינהו ואין לו בהן אלא טובת הנאה

מ"מ ש"מ דחייב במתנות. **חוץ שיור** - לשון שיור משמע ששייר המתנות ולא מכרן לפיכך פטור הלוקח שהרי של כהן הן ודכוותה בישראל הוה מחייב הלוקח דכיון שהוא שחטה עליה רמיא למיתבינהו. **על מנת לאו שיורא הוא** - אלא תנאה הכל מכר לו ע"מ שיתנם לו והוא אין בו כח להתנות. **ורמינהו** - ברייתא אבריייתא. **לא שנו** - היכא דלקח הימנו במשקל דקתני נותנן לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח. **אלא** - כששקלן לוקח לעצמו דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דברים של כהן לפיכך זה הלוקח נותנן והוא שואל לו הדמים שעל הטבח היה מוטל ליתן. **אבל שקלן לו טבח הדין** - של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף על הטבח הוא והטבח חוזר עליהן אם יש בעין נותנן לכהן והכי מפרש לה בריש הגוזל בב"ק (דף קטו) דאף עם הטבח קאמר ר' יהודה. **הדין עמו** - דינו של כהן ותביעתו עם הלוקח הוא הואיל וישנה לגזלה בעין במקום שהוא שם ילך. **רב** - אית ליה דרב חסדא. **רצה מזה גובה** - דכיון דקודם יאוש אכלו זה האחרון הוה ליה איהו גזלן עלייהו דהא כל מקמי יאוש ברשותייהו דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו. **לא** - בגזלן דעלמא שהגזלן קונה אותו בגזלתו לשלם. **דכולי עלמא אית להו דרב חסדא** - דאם רצה נגזל לדון עם הראשון ידון. **והכא** - בגזל מתנות כהונה קמיפלגי מר סבר מתנות כהונה נגזלות ונתחייב גזלן בגזלתו לשלם דתורת גזל עליהן. **ומר סבר אינם נגזלות** - אין כח לגזלן וכל זמן שהן בעין כל מקום שהולכין החוב מוטל על מי שהם אצלו לתתן לכהן והראשון לא נעשה גזלן עליהן. **באפי נפשה** - ולא בלשון לא שנו ואמתני' כדלעיל. **מתנות כהונה נגזלות** - לכדאמרן שאם רצה כהן לדון עם הראשון ידון. **אלמא ספק** - מתנות כהונה לקולא דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה. **שבתוך הקמה** - לפני הקוצרים שעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם. **הרי** - כל הנמצא בהן לבעה"ב דאין לקט אלא הנושר בשעת קצירה. **העליונים** - חטין העליונים שעל פי החור איכא למימר לקט הן שנשרו מן השבלין בשעת קצירה. **והתחתונים** - שבקרקעיתו של חור. **לבעל הבית** - דקודם קצירה כנסום נמלים שם. **שספק לקט לקט** - אלמא לרבי מאיר גבי מתנות עניים וה"ה למתנות כהונה ספיקא לחומרא וסתם מתני' ר"מ היא וקתני ספיקא לקולא. **אל תקניטני** - דהא דקתני ספק לקט לקט יחידאה היא שאיני שונה אותה כמו ששנית דברי ר"מ אלא דברי ר' יהודה בן אגרא משום ר"מ. **א"ל** - ר"ל. **אל תשנה אותה אלא בלשון בן תדל** - אפי' אין אתה שונה אותה אלא בשם שוטה שבעולם ששמו בן תדל אפילו

הכי קשיא לך דהא טעמא קאמר למילתיה. **אילימא בדינין** - לראות לו זכות בדין. **צדק משלך** - ותן לו. **פרה** - כשנולד לך ספק זה במתנותיה ואתה מעמידה על חזקתה הראשונה הרי היא פטורה שהרי בחזקת של עובד כוכבים היתה עומדת. **קמה** - כשנולד לך ספק בלקט ואתה מעמידה על חזקתה חזקת חיוב הוא דמעולם היא עומדת לכך דשל ישראל היא. **חיוב חלה** - הכל הולך אחר גלגולה משגלגל בה הוי חיובה וגלגול העובד כוכבים פוטר דכתיב (במדבר טו) עריסותיכם אם עד שלא נתגייר נתגלגלה פטור אם ספק חייב גרסינן. **חלה** - ספק איסורא שיש בה עון מיתה הלכך לא סמכינן אחזקה אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה. - קרבן אשתו - ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים ספק משנתגיירה מביאה קרבן דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת. **וחלה** - ספק מיתה. **ובכור בהמה טהורה** - ספק כרת לשוחטו בחוץ וצריך להמתין עד שיסתאב דתו לית ביה אלא דין ממון ואוכלו הוא במומו. **ובכור** - פטר חמור כמאן דאמר בבכורות (דף ט) אסור בהנאה עד שיפדנו וצריך להפריש עליו טלה לפדיונו לאפקועי איסוריה ומעכב הטלה בידו והוא שלו דשה של פדיון לא רמיא קדושה עליה אלא ממונא דכהן הוא וכיון דספק הוא המוציא מחבירו עליו הראיה.

דף קלד.ב

ראשית הגז כו' - כל הנך כולו לא רמיא איסורא עליהו אלא ממונא הילכך ספיקן לקולא. **ופדיון פטר חמור** - כדפרישית מפריש טלה והוא לעצמו. **קמה אקמה רמי עליה** - מתניתא אחריתי אשכח לר"מ דפטר בקמה של גר ספק נקצרה קודם שנתגייר ספק משנתגייר ורמייה אהא דקתני ספק לקט לקט ושני ליה בלשון בן אגרא אני שונה אותה. **בכישר** - מקום. **אין מביאין** - אין צריך ישראל לטרוח ולהביא תרומה מן הגורן לעיר ליד כהן אלא כהן הולך ומביאה. **ואם אין שם כהן כו'** - אלמא בעי לאפרושה ולאצנועה עד דמשכח כהן ה"נ בעי לאצנועה עד דמשכח עניים. **שאני תרומה דטבלה** - אוסרת הכל עליו משום טבל לפיכך על כרחו צריך להפריש. **למלוג בעגלים** - שמולגין אותן ברותחין עם עורן ואוכלין אותן עם העור. **אין רשאי להפשיט את הזרוע** - אלא נותנו לכהן כמו שהוא בעורו. **הראש לא יפשיט את הלחי** -

כדמרבינן לקמן מקרא יתירא שאף הצמר שבראש כבשים הוא חייב ליתן לו וכ"ש העור. **ואם אין שם כהן** - לתת לו המתנות. **מעלים אותם בדמים** - שם את דמי המתנות ואוכל המתנות ונותן דמיהם לכהן הבא ראשון. **נתינה כתיבא בהו** - ועליו ליתנן לכהן. **אלא תעזוב יתירא** - דכתיב בלקט למה לי חד בקדושים תהיו וחד בשור או כשב לאו לרבווי שאפילו במקום שאין עניים שעליו להצניעם עד שימצא עניים. **חייב בפרט ובעוללות כו'** - אע"ג דהפקר פטור מכולם דבכולהו כתיב קצירך כרמך ולא של הפקר ובכולהו תנן כל שהוא אוכל ונשמר פרט לשל הפקר להכי אהני תעזוב יתירא דכתיב בכולהו לאתויי הפקר כי האי גוונא דהדר איהו וזכה ביה, בלקט ופאה כתיב תעזוב יתירא חד בקדושים תהיו וחד בשור או כשב ופרט בכרם היינו לקט, עוללות חד בקדושים תהיו וכרמך לא תעולל וחד במשנה תורה (כד) כי תבצור כרמך לא תעולל אחרריך, שכחה חד גבי שכחת אילן וחד גבי שכחת כרם דאמרינן לעיל (חולין דף קלא) אחרריך זו שכחה. **שקא דדינרי** - דינרי זהב ששלחו ממקום אחר לבני הישיבה. **ואיבעית אימא אדם חשוב** - כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדם ולזכות שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפילו משלו וכ"ש ממאי דאתי ליה מעלמא. **מתני'**. **מן פרק של ארכובה** - ארכובה הנמכרת עם הראש. **עד כף של יד** - עצם רחב של כתף שקורין אשפלדון. **והוא של נזיר** - וכן זרוע בשלה האמור בנזיר (במדבר ו) כך ניטלת. **וכנגדו ברגל שוק** - האמור בשלמים (ויקרא ז) נמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא דהיינו כל הירך. **סובך של רגל** - היינו פרק שבין הקולית ועצם אמצעי. **הפרק של לחי** - אצל הצדעים וחותרך כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד שיפוי כובע שהוא פקעיתא ופתחה של קנה בית הבליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון. **גמ'**. **הזרוע** - ונתן לכהן הזרוע. **כדאמר רבא** - בפרק גיד הנשה (לעיל חולין דף צא) אליבא דרבי יהודה דאמר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין. ה' - דהלחיים למאי אתא. **חלב של הקבה וחלב שבתוך הקבה** - חלב הקרום. **כהנים נהגו בו עין יפה** - שלא ליטלו מן הבעלים אלמא דמדאורייתא של כהנים הוא דנפקא ליה מה"א יתירא והקבה. **זורשי חמורות** - מקראות הסתומים. **היו אומרים** - מנלן דשל ימין מהכא. **יד** - שנותנין לכהן כנגד ידו של פנחס שעל כך ניתנה לו ברית כהונת עולם וזה שכרו ואיזו יד שעושה מלחמה הוי אומר של ימין. **זרוע המוקדשין** - של איל נזיר. **ת"ל תתנו** - תרומה לכהן. **זרוע חולין** - מתנות כהונה. **ובית**

שחיטה עמה - היינו תופס בעומק הצואר באלכסון יותר מן הפיקה. **לעולם עד הפיקה ולא קשיא** - ברייתא דקרי לה בית שחיטה ר' חנינא היא דמכשיר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתניתין דלא קרי לה בית שחיטה רבנן היא. **ואיבעית אימא** - ברייתא נמי רבנן היא והאי עמה דקתני לאו עם הלחי אלא עם הבהמה היה נשאר בית שחיטה והלחי ניטל עם הפיקה. **הדרן עלך הזרוע והלחיים**.

דף קלה.א

מתני'. **ראשית הגז** - כל הגוזז צאנו בין טלאים ובין זקנים ואפילו גוזזין מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן ושיעורא מפרש לקמן מחמש גיזות שיש בכל אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים. **נוהגין בבקר ובצאן** - דכתיב (דברים יח) אם שור אם שה. **ובמועט** - אפילו לא שחט אלא אחת. **אלא ברחלים** - דגז צאנך כתיב ועזים לאו גז איקרו כדמפרש בגמרא. **מנה מנה ופרס** - כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות. **כל שהן** - בגמרא מפרש מאי היא. **וכמה נותן לו** - בגמרא מפרש אהיכא קאי. **צואי** - שלא נתלבן עדיין כולו. **שצבעו** - ישראל זה. **פטור** - דקנייה בשינוי דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן. **לבנו ולא צבעו** - אין זה שינוי ואכתי בעיניה הוא. **הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים** - במחובר. **פטור** - דגז צאנך כתיב והאי צאן לאו דידיה הוא ואצאן דידיה קפיד קרא ולאן אגזין דידיה. **שחופות** - לא שחור ולא לבן. **זה נותן לעצמו** - בגמרא מפרש טעמא. **גמ'** **בקדשי בדק הבית** - דמותרין בגיזה אתא קרא למעוטינהו מחיובא דראשית הגז. **מדרבנן** - תירוצא הוא. **היכא** - דעבר אדרבנן וגזז אמינא ליחייב להכי אתא קרא. **והא קדשה לה** - והיכי תיסק אדעתין דניחייב למיתב ליה מידי דהקדש ולמה לי למעוטינהו כל הקדוש בבעלי חיים טעון העמדה והערכה היכא דאקדיש בהמה גופה והיכי משכחת לה דניחייב דאיצטריך קרא למעוטי והא אחר שגזז אינו יכול להעמיד הגיזה. **הניחא למ"ד** - בתמורה (דף לב). **קדשי בדק הבית לא היו בכלל כו'** - איצטריך האי קרא דלא נימא ניפרוק וניתב ליה. **הכי גרסינן סלקא דעתך אמינא ליגזוז וליתב ליה** - כלומר יגזוז לכתחלה וליתב ליה דהא גז לא הקדיש. **אי הכי** - דבחוף מגיזתה אוקימתה חוף מגיזתה שהוא מותר לגוזזה שהגיזה שלו מאי דוחקך לאוקומה בקדשי בדק הבית אפילו קדשי מזבח נמי ובדעבר וגזז. **ומשני מכחש** - הגיזה

הניטלת מכחשת הבשר ואסור לגוזה. **אפילו הכי** - דאמר חוץ מגיזתה קדשה נמי גיזתה דאידי דקדושת הגוף חמורה פשטה בכל המחובר בה אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש. **והלא במוקדשים** - כלומר בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף בתמורה כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ופליג אדרבי מאיר דאמר אין ממירין באברין ולא אברין בשלמין ובפרק בהמה המקשה היא מפורשת. **ואפילו לר"מ דאמר אין כולה עולה** - בפרק בהמה המקשה מייתי לה בגמרא אבל במקדיש דבר שהנשמה תלויה בו מוקמינן בתמורה דמודי ר"מ דקדשה כולה. **רבא אמר** - לא תטרח לאוקומי מתניתין במקדיש חוץ מגיזה וכחישתה אלא במקדיש גיזה לבדה וטעמא דמתניתין לאו מגז צאנך יליף דהכא צאנך הוא אלא מדסמך נתינה לגיזה. **סלקא דעתך אמינא ליפרוק וליתיב** - קא משמע לן דאמר קרא גז תתן מי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה והכא משום העמדה והערכה ליכא דכי כתיבא העמדה במקדיש בהמה עצמה כתיבא. **השתא דאתית להכי** - לא גרסינן. **אלא צאנך** - דמשמע מיעוטא למאי אתא למעוטי שותפות עובד כוכבים לרבנן או שותפות ישראל לרבי אלעאי. **ולא של שותפות** - דרוש הכי צאנך המיוחד לך. **למעוטי שותפות דעובד כוכבים** - אבל דישראל מיוחד לך קרינא ביה הואיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרוים בלשון יחיד. **ראשית הפסיק הענין** - מדלא כתבינהו בחד ראשית ש"מ לא איתקוש הילכך איצטריך לפרושי בה מיעוטא לשותפות עובד כוכבים.

דף קלה.ב

ורבנן לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית - רבנן אמרי לך אי ס"ד איתקוש למידי לא נכתוב לא ראשית לאפסוקינהו ולא וי"ו למהדר ערבינהו אלא ודאי אפסוקינהו ולא תקשינהו להכי כי היכי דאייתר לך צאנך לשותפות ישראל אבל דגנך למעוטי שותפות עובד כוכבים מתרומה וצאנך לשותפות העובד כוכבים בגז אבל לשותפות ישראל לא אייתר קרא. **תרומה קדושת הגוף שאסורה לזרים** - וראשית הגז קדושת דמים ממונא בעלמא וקדושה לאו דוקא. **פסיק** - אורחיה לאפסוקינהו והדר עריב להו למילף פטורא דשותפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה והדר אייתר צאנך למיפטר שותפות דישראל. **ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי** - חלקו של ישראל ולא מצי למפטר שותפות דעובד כוכבים בראשית הגז

בהיקשא דתרומה הילכך צאנך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתא ודגנך למעוטי דיגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה הלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרינן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז) מירוח העובד כוכבים פוטר אי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולא שמועינן דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אבל חלקו של ישראל חייב ואע"ג דמצאנך משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגנך למעוטי של שותפות עובד כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגנך בחלקו של ישראל אבל צאן כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו צאנך. **שלקחו שדה** - שקנו שדה בשותפות. **טבל וחולין מעורבין זה בזה** - ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר חציו טבל וחציו חולין דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאם בא להפריש נמצא מפריש מן הפטור על החיוב ולי נראה שיש לו תקנה בשני צדדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חציו שאין חייב אלא חציו ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וביה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חציו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטר את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין בחלקו של עובד כוכבים גדלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב) גבי חדש וישן המעורבין דקי"ל אין תורמין מזה על זה וקתני צובר את גרנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו וכי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן במעשר הכא נמי נמצא תורם מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבללו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן במעשר לפי חשבון הנותר בחולין אבל הכא יש בילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מיניה

וביה יש במעשר מן החיוב כפי החיוב ומן הפטור כפי הפטור ובתוספתא דדמאי (פרק ה) מצאתי דטבל וחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שבטבל ואיני יודע מהו ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חציו ואם הפריש לפי כולו דנמצא מרבה במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד נ"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [ב"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא בא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו - ומתוקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר. **ואי בעית אימא** - לא תדחק למימר הדר ערביה דתרוייהו בין שותפות עובד כוכבים בין שותפות ישראל לרבי אלעאי מצאנך נפקי דבעינן מיוחד לך ולא שותפות לא שנא דעובד כוכבים ולא שנא דישראל. **ישראל בר חיובא הוא** - וכל ישראל נקראין בלשון יחיד ולא מיוחד בעינן ובלבד שאוכל לקרוא בה צאן של ישראל. **אמר רבא** - אע"פ דפטר ר' אלעאי בשותפות דראשית הגז מודה הוא בכל הני דאמר לקמיה כל חד וחד כדמפרש טעמא. **תרומותיכם** - משמע לשנים. **אדרבה לילף מתרומה לחיובא** - דהא בתרומה נמי כתיב ראשית ושותפות חייבת בה וקולא וחומרא לחומרא מקשינן (יבמות דף ח). **למה לי** - קרא עריסותיכם לחיובא בשותפות. **כדי עריסותיכם** - במדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה וכמה עיסת מדבר עומר לגלגלת והעומר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין צפוריים שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה כדאמרינן בעירובין בפ' כיצד משתתפין (דף פג) איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה י"ח קבין קב ד' לוגין הרי איפה ע"ב לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ולשני לוגין שהן י"ב ביצים עשירית שלהן ביצה וחומש הרי שבעת לוגין וביצה וחומש ביצה והלוג ששה ביצים הרי מ"ג ביצים וחומש. **ארצכם** - של שנים הוא אומר. **בקרד וצאנך** - כל הבכור וגו' הרי כתיב ובכורות בקרכם וצאנכם אפילו לשנים.

דף קלו.א

דרך ביאתך - לבית אתה קובע מזוזה וכשהוא נכנס לביתו רגליה דימינא עייל

ברישא נמצא שהימין בכניסה הוא דרך ביאה. **מתנות** - הזרוע והלחיים והקבה. **זובחי** - שנים משמע. **אדרבה נילף נתניה מתרומה** - ולא תבעי קרא דהא קולא וחומרא לחומרא מקשינן. **הדין עם הטבח** - בפירקין דלעיל וזובחי אורחיה דקרא הוא. **ארצך** - אשר תביא מארצך ארצך משמע מיעוטא ארצכם לא משמע מיעוטא כולי האי ולא ממעטא חוצה לארץ מיניה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ אבל ארצך משמע המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים. **כי יפול הנופל** - כל שראוי ליפול הימנו ואפילו בשותפות. **בתי כנסיות** - שאין חלק לאחד מהן בו שאף לבני עבר הים הוא ועוד שאינו בית דירה. **ליתנהו להני כללי** - דאמר רבא דמודי ר' אלעאי בכל הני דהא תניא דפליג ר' אלעאי בבכורה ולא מרבי לה מבקרכם וצאנכם. **ואמר ר' חנינא מסורא ליתנהו להני כללי** - דרבא דהא תניא דפליג רבי אלעאי במתנות ומדפטר במתנות על כרחך פטר נמי בתרומה דאי ס"ד בתרומה מחייב היכי פטר במתנות לייתנהו לחיובא מתרומה הואיל וגמיר גזירה שוה דנתניה נתניה מסתברא דהא אגמרוה דלחומרא אית לן למידן. **אלא ש"מ בתרומה נמי פטור** - דדייק דגנך והדר יליף מתנות או מתרומה או מראשית הגז בנתניה נתניה. **אי מה** - כיון דמתרומה יליף רבי אלעאי לראשית הגז דאמרן לעיל שותפות דעובד כוכבים נפקא ליה מרישיה דקרא אי מה תרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא דבפ"ק דקדושין (דף לו) קי"ל כל מצוה שאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל דיליף מעבודת כוכבים שהיא חובת הגוף ונוהגת בכל מקום אבל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ. **מנהרביל** - שם מקום. **אין** - ודאי. **והתניא** - בניחותא. **תרומה טובלת** - אוסרת משום טבל דכתיב אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג). **אין לך בו אלא מראשיתו ואילך** - משהו פרש ונעשה ראשית הוא אבל מעיקרא אין לו אלא שם אחד דהאי ראשית קרא יתירא הוא ואראשית דלעיל סמיך והוה ליה למכתב וגז צאנך. **מיתה** - זר האוכלה במזיד. **חומש** - בשוגג. **ראשון ושני** - מעשר ראשון ומעשר שני. **אין לך אלא ראשיתו** - אין לך נתניה אחרת להפריש ממנו מדלא כתב ומגז צאנך ש"מ מתנה ראשונה בלבד אתא ראשית לאשמועי'. **תרומה מחדש על הישן לא** - דכתיב היוצא השדה שנה שנה (דברים יד). **היו לו שתי רחלות גזז** - שנה זו והנית. **גזז** - שניה והניח עד שהיו לו חמש גיזים אין מצטרפות דאגיזים של חמש צאן קפיד רחמנא והא לית ליה. **הא חמש מצטרפות** - אם היו לו חמש צאן וגוזז השתים בשנה זו ושלוש

בשנה שניה דהשתא איכא גיזים של חמש צאן מצטרפות ואף על גב דחדש וישן הוא. **והתניא** - אידך דאפילו חמש אין מצטרפות קשיין אהדדי. **אלא לאו שמע מינה** - בהא נמי פליגי רבי אלעאי ורבנן לרבי אלעאי דמקיש גז לתרומה אין מצטרפות ולרבנן מצטרפות כל הני קושייתא לרבי אלעאי. **הגדל בחיוב** - כגון ישראל שלקח שדה מן העובד כוכבים כדמפרש לקמיה. **הגדל בפטור** - ביד עובד כוכבים. **בחיוב** - לאחר שבאו ביד ישראל. **בסוריא** - ארם צובה שכבשה דוד ולא שמיה כבוש ולא חלה בה קדושת הארץ וקלה קדושתה ויש קנין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר לפיכך אין ישראל חייב לעשר אלא על התוספת השני שלישים שגדלו אצלו טבל וחולין מעורבין אבל בארץ ישראל מעשר על הכל שאין קנין לעובד כוכבים בה להפקיע מן המעשר וחכמים פוטרין דכיון שהביאה שלישי ביד עובד כוכבים כאילו נגמרה כולה בידו דקיימא לן (ר"ה יב יג) תבואה בתר שלישי אזלא. **וכי תימא הכי נמי** - דהגדל ביד עובד כוכבים פטור מראשית הגז אפילו בא ליד ישראל. **הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים** - קודם שנגזזה. **פטור מראשית הגז** - דצאנך בעינן ולא גיזותיך והכא לאו צאנו דישראל הוא. **הא צאנו לגזוז** - לקח וקנה עדרו של עובד כוכבים כשהיא עומדת לגזוז הואיל והכל שלו וקרינא ביה צאנך. **חייב** - ואף על פי שגדלו הגיזים אצל עובד כוכבים.

דף קלו.ב

דלא כר' אלעאי - דמקיש גז לתרומה. **ממין על שאינו מינו** - כגון שחורות ולבנות ואע"ג דחד פירא הוא. **וב"ה אומרים תורמין** - דכולו מין תאנים ות"ק פליג אדרבי יצחק ואמר לא נחלקו ב"ה בדבר זה דתרי מיני נינהו. **שחופות** - פלנ"ש. **מכר לו** - ישראל לישראל. **זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו** - הואיל ולא שייר לעצמו מאותו המין כלום אין עליו להפריש על אותו גיזים שמכר ואע"פ שהצאן לא מכרום על הלוקח להפריש שלקח ממתנות הכהן אלמא תרי מיני נינהו ואין מפריש מזה על זה דאי מפרשי הוה ליה שיורא גבי מוכר ותנן לקח גז צאנו של חברו אם שייר המוכר חייב. **סיפא** - דקתני נמי מכר זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו כו'. **ה"נ דתרי מיני נינהו** - ולא הוי שיורא. **אלא** - ודאי שיורא הוא ואמוכר רמיא למיתב כולהו והא דקתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו עצה טובה קמ"ל אשמעינן תנא למוכר שלא יתן לו מן הנקבות המשומרות לו על הזכרים שמכר משום דהאי דזכרים אשון

קשה והאי דנקבות רכיך לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של זכרים מצמר הזכרים. ה"נ - גבי שחופות ולבנות משום עצה טובה הוא דגיות הלבנות טובה משל שחופות ויקנה מן הלוקח כשיעור השחופות ויתן לו לכהן. **ששיריה נכרין** - דאם אמר כל גרני תרומה לא אמר כלום. **אין והתנן** - בניחותא. ה"ג - ותניא אידך לא אמר כלום. **כר' אלעאי בראשית הגז** - וה"ה למתנות. **אין דברי תורה מקבלין טומאה** - במסכת ברכות דקתני גבי בעל קרי דצריך טבילה לדברי תורה. **חטה שעורה וחרצן** - שלשתן יחד כדאמר באותו ואת בנו הזורע כלאים לוקה ואוקימנא לאפוקי מדרבי יאשיה. **חומר בזרוע כו'** - כדפרישית לה במתניתין. **טרפה אינה בכלל מתנות** - דכתיב תתנו לו ולא לכלבו. **ואי יליף** - תנא דידן נתינה נתינה לילף כו' דהא מתני' כר' שמעון אוקימתא. **ממעשר** - כל מעשר בקר וצאן. **יש טרפה שאינה עוברת תחת השבט** - כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ומינה יליף שאר טרפות. **בבכור קדוש** - אפילו טרפה ובעי קבורה דהא קדישתיה רחם. **מעשר וראשית הגז** - לא בעינן זכרים ואין נוהגים בטמאים אבל בכור אינו אלא זכר ונוהג בחמור מעשר וראשית הגז אינו אלא במרובים מעשר בעשרה ראשית הגז בחמש ואינן קדושים מרחם ואין נוהגים באדם אבל בכור נוהג ביחיד וקדוש מרחם ונוהג באדם ומעשר וגז אינן נוהגים אלא בפשוטין ואינן לפני הדבור אבל בכורות קדשו במצרים. ה"ג **אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן בקדושה ובמכירה והנך נפישין** - בכור וראשית הגז נוהגין ביתום אף על פי שמתה אמו קודם לידתו כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אבל מעשר לא דגמר תחת תחת מקדשים דכתיב תחת אמו פרט ליתום אבל בכור קדוש ואפילו יתום וירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לכהן בכור וגז נוהגים בלקוח ובשותפות אבל לקוח פטור מן המעשר וכן השותפות דכתיב יהיה לך ולא של שותפות (בכורות דף נו) וכן שנתנו לו במתנה במסכת בכורות בפ' בתרא (דף נה). **בפני** - בכור וגז נוהגים אף שלא בפני הבית אבל מעשר לא כדמפרש בגמ' דבכורות בפרק בתרא (דף נג) גזרה משום לקוח ומשום יתום בכור וגז ממתנות כהונה הן ולא מעשר דנאכל הוא לבעלים כשלמים.

דף קלזא

בקדושה - בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם וגז נמי אין צריך

להקדיש דאין קדושה חלה עליו אבל מעשר מקדישו בשבט לישנא אחרינא אמרי ליה בקדושה בכור וגז נכסי כהן לקדש בו את האשה כדתניא בגמרא דארבעה אבות (ב"ק דף יג) בכור מוכרין אותו תם ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב ביה לא ימכר ולא יגאל ולא מלתא היא דאפ"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו דתנן (קדושין דף נב) המקדש בחלקו בין בקדשים קלים כו' ואמרי' טעמא דלאחר שחיטה לאו דידיה הוא דמשלחן גבוה קא זכו אבל מחיים דידיה הוא. **ומכירה** - בכור יכול כהן למוכרו וכן גז אבל מעשר אינו נמכר דתנן במסכת בכורות (דף לב) (בבכור) [במעשר] נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט אלא אם כן הוי של יתומין. **והנך נפישין** - הנך דבכור נפישין ולילף מיניה. **ונילף גיזה מבכור** - דאפילו בשור אקרי גיזה ונימא מה גיזה דהתם אפילו דשור הכא נמי אפילו דשור. **לו למלבוש ולא לשקו** - וגיזת שורו אין ראויה אלא לשק. **להכי קרי ליה נוצה** - שאין דרך לגוזזן אלא לתולשן כנוצה של עוף. **ליחייב** - דהא ראוי לאדם לבגדים נאים. **בעינן גיזה** - והא תלישה הוא. **מאן שמעת ליה הך סברא** - דדריש לישנא דקרא דכתיב גז. **רבי יוסי** - דאמר לקמן לקט קצירך ולא לקט קיטוף. **הא** - אמרינן לקמן. **מודה ר' יוסי במידי דאורחיה** - וכיון דאורחא דעזים בתלישה כגיזה דמו. **אלא** - גז דאינו אלא ברחלים. **כדר' יהושע בן לוי** - לקמן בפרקין דכתיב גז וגו' וסמיק ליה כי בו בחר וגו'. **לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות** - לתכלת דבגדי שרד והתם צמר בעינן ואין צמר אלא של רחלים. **שצמרן קשה** - כגון שהיו משונים משאר כבשים. **יתחמם** - לא מיקרי גז אלא בר חימום. **הגוזז את העזים פטור** - כדאמרינן אין גז אלא של רחלים דבר הראוי לשירות. **שוטף** - במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם. **פטור** - דלאו גז הוא. **והא** - דקתני שוטף פטור רבי יוסי הוא דדייק לישנא דקרא. **ולא לקט קיטוף** - הקוטף בידיו שבלי קמתו אין הנושר לקט דלישנא דקרא דייקא ופליגי רבנן עליה. **במידי דאורחיה** - כגון בצלים ושומים דיקטוף שלהן זהו קצירן. **קציר** - קציר ארצכם. **עוקר** - עם השרשים כגון עדשים. **תולש** - ביד ולא עם השרשים כגון פולין. **רבי יוסי** - לא גרסינן בהא מתניתא ומיהו על כרחך הני קראי דריש להו ר' יוסי מדאמר אין לי אלא קציר דאיהו דדייק לישנא דקרא ומוקי להו במידי דאורחיה. **אף אנן נמי תנינא** - בהדיא דמודה רבי יוסי במידי דאורחיה. **מלבנות** - שורות שבין ירק לירק. **פאה מכל אחת ואחת** - מן המלבנות

שהירק שבין מלבן למלבן הפסק לפאה דידה דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים כדתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום ואמרינן במקום שנהגו (פסחים דף נו) מכניסו לקיום פרט לירק ומיהו שומין ובצלים מכניסין לקיום קתני מיהא לרבי יוסי דבצלים חייבין בפאה ואע"ג דאינו קוצרין - במגל אלמא מודי הוא במידי דאורחיה. **בשלמא לב"ש** - אשכחן תרתני דאיקרו נמי צאן הילכך אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב. **חמש צאן עשויות** - לישנא יתירא קדרשי מאי עשויות שעושות שתי מצות ראשית הגז ומתנות דכל כמה דלא הוו חמש לא הוו נהגי בהו אלא חדא מתנות לחודייהו. **אטו בכורה חדא מי לא מחייבא** - על כרחך כי תלא רחמנא בחמש ראשית הגז הוא דתלא. **ולטעמך מתנות נמי חדא מי לא מחייבא** - אישתכח דבתרתני ובחדא נמי איכא שתי מצות בכורה ומתנות וליכא למימר דהאי עשויות הכי מדריש והא ליכא למימר עשויות שלש מצות דהיכי משמע מיעוט עשויות שתיים הוו. **אלא אמר רב אשי** - הכי דריש. **עשויות שמעשות את בעליהן** - למצוה חדשה שלא היה מצוה עליו בפחות מכן והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב בה צאן דמשמע מרובה דאילו בכורה דכתיב (במדבר יח) בכור שור אפילו חד וכן מתנות אם שור אם שה (דברים יח). **תניא א"ר** - גרסינן. **דברי בריבי** - שהיה גדול בדורו דקיימא לן רבי יוסי נמוקו עמו. **אנן דברי בריבי שומעין** - קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהם לא חמש כבית הלל ולא שתיים כב"ש. **תורת משה** - קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה. **והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת** - כשזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפילו אמצעית היא ביניהם אין זה הכרע כגון (פסחים דף כ) חבית של תרומה שנתגלתה ב"ש אומר תשפך הכל וב"ה אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת והיכי הויא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט) ר' אליעזר אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור א"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו מאי דעתייהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פלגינן ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע

במוכן כר' אליעזר ונמצאו שנים מטמאים במוכן ור' יהושע יחיד מטהר ובשאינו מוכן כר' יהושע והווי שנים מטהרים בשאינו מוכן אבל גבי חבית דלא גלו דעתייהו ב"ש וב"ה דנהוי שייך חילוק בין בית לשדה שלא אמרו כך ב"ש אומר בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה אומר בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי וחלק בין שדה לבית התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית דהכרע לשון כף מאזנים הוי בשנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או בחציו כזה ובחציו כזה.

דף קלז.ב

א"ר יוחנן מפי השמועה אמרה - ר' יוסי הלכך הלכתא כוותיה. **מנה ופרס** - החמשה כולן. **שיהו מחומשות** - לכל אחת מהן שבעה סלעים וחצי דהווי לה כולהו מנה ופרס שהמנה מאה זוז עשרים וחמשה סלעים הרי ל"ז סלעים וחצי. **ששים** - סלעים. **ונותן סלע מהם לכהן** - ולקמיה פריך ליה ממתניתין. **רבי יוחנן אומר שש** - סלעים הוי כל שהן ויתן מהם חמש סלעים כדתנן במתני'. **ואחד לו** - ואפילו הן גוזזות אלף סלעים סגי ליה נמי בחמשה סלעים לכהן. **כל שהן תנן** - ואפילו אין גוזזות כולן אלא סלע אחד. **בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא** - דרב לא איירי בנתינת כהן כלל ואיכא למימר דהוא נמי סבירא ליה דנותן מהנך ל"ז סלעים לכהן ה' סלעים. **אלא לשמואל** - דאמר נותן סלע לכהן הא אנו חמש תנן ולעולא נמי דאמר כל שהוא קשיא דמהיכא יתן לכהן ה' סלעים. **ולרב מי ניחא והאמר ראשית הגז בס'** - וכיון דאמר שבעה ושלשים סלעים וחצי חייבין בראשית הגז אם מחמש רחלות באו צא מהם חלק ס' מטי לשלשים סלעים חצי סלע ולשבעה סלעים וחצי דבר מועט וא"נ מוקמינן לה כדלקמן במנה בן מ' סלעים אכתי סלע הוא דהוי ואנו ה' סלעים לכהן תנן. **הא אתמר עלה** - כלומר ולעולם ראשית הגז בששים בין רב למעט ומתניתין דקתני חמש סלעים לאו ארישא קאי אלא מילתא באנפי נפשה היא. **בישראל שיש לו גיזין הרבה** - דחלק ששים שבהם יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה ומבקש ליתנם לכהנים הרבה דאמרי' ליה כל חד וחד כהן לא תבצר ליה מחמשה סלעים דהואיל ויש לו ליתן בעינן נתינה ראויה לכל כהן כדלקמן והיכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בששים יש לשונות אחרים ואין בהם ממש. **והא תניא עין יפה אחד מארבעים** - והיכי רב ושמואל אעין רעה נקטי שיעורייהו. **ומשני דאורייתא בששים** - מדאורייתא סגי ליה

בששים והיינו דקתני עין רעה אחד מששים רב ושמואל שיעורא דאורייתא
אתו לאשמועינן וביחזקאל (מה) רמיזא וששיתם האיפה מחומר החטים
וששיתם האיפה מחומר השעורים חומר ל' סאין איפה שלש סאין שתות
שלה חצי סאה כשתוציא חצי סאה תרומה משלשים הרי אחד מששים.
דרבנן מארבעים - ואתו רבנן ותקון דניהיב עין יפה מארבעים ובינונית
בחמשים. **פוטר את הכרי** - ראשית דגנך ולא יהיב ביה קרא שיעור.
דאורייתא כדשמואל - מדאורייתא בכל שהן מיפטר. **דרבנן בדאורייתא**
בארבעים - ושיעורא דרבנן אתמר בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת
תירוש ויצהר שתנתן בארבעים. **ושיעור דרבנן בדרבנן** - ושיעורא דאמור רבנן
בתרומה דידהו כגון פירות האילן וירק בששים ורמיזא דיחזקאל אצרי עין
אמרה. **והראיון** - מפרש בגמ' דחגיגה (דף ז) דכל כמה דבעי לאתחזוי בעזרה
ברגל מיתחזי ומייתי קרבן עולת ראייה וגם הקרבן אין שיעורא לדמים אם
מרובה אם מועט מן התורה אבל חכמים אמרו הראייה מעה כסף והחגיגה
שתי כסף. **דאורייתא אין לה שיעור** - כלל ורבנן יהבו לן בה שיעורא בששים
אבל בתרומה אף על גב דמדאורייתא נמי בכל דהו מפטר נהי דמפטר ממיתה
דטבל מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא דילה חמשים וששים דתנא בתוספתא
אמר רבי יוסי מנין לתרומה שהיא אחד מחמשים שנאמר במדין (במדבר לא)
תקח אחד אחוז מן החמשים אחוז שאמרתי לך במקום אחר כזה ומנין אם
תרם ועלה בידו אחד מששים שאין צריך לתרום שנאמר וזאת התרומה אשר
תרימו ששית האיפה מחומר החטים וגו' אלמא דמתייב בה שיעורא הלכך
לא תני לה בדברים שאין להם שיעור. **אשכחיה** - רבי יוחנן לאיסי בר הינן.
דמתני לבריה - מתניתין חמש רחלים גוזזות מנה מנה ופרס. **אמר ליה** - איסי
כדכתיב קרא קא מתני רחלים מאתים אמר ליה לשון תורה לחוד וכו'. **אמר**
ליה - ר' יוחנן לאיסי. **מאן ריש סידרא בבבל** - ראש ישיבה. **אבא אריכא** - רב
קרי אריכא שארוך בדורו היה כדאמרינן בהמפלת בנדה (דף כד). **אבא**
אריכא קרית ליה - ולא אמרת רבינו בלשון כבוד. **דכירנא** - כשהיה בכאן
קודם שירד לבבל היה חשוב ממני שהיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב
שבעה עשר שורות מאחרי. **זיקוקין** - נושאים ונותנים בהלכה. **א"ל איהו** -
איסי לרבי יוחנן. **ראשית הגז בכמה** - כמה יהיה לו ויתחייב בראשית הגז אמר
ליה בששים סלעים. **מה בין לי ולך** - אם איני יודע פירושה של משנתנו יותר
ממך מה אני גדול ממך אני יש בידי דכל שהוא לאו דוקא אלא איידי דאמר ר'

דוסא שיעורא רבה אמור רבנן לשון שיעור מועט וגוזמא הוא ומיהו ששה סלעים בעינן כי היכי דלימטי סלע לכהן דבציר מהכי ליכא למאן דאמר דתיהוי נתינה. **בששים** - חלק ששים יתן לכהן לישנא אחרינא ששים סלעים חייבים בראשית הגז. **אנחת לן חדא** - אחת מדבריך יכולה להתקיים. **בשלמא דרבי יוחנן** - דאמרת משמיה בששים. **אדר' יוחנן** - דאמר לעיל כמה כל שהן שש חמש לכהן ואחד לו לא קשיא. **הא זידיה הא דרביה** - משום רבי ינאי כדקאמרינן. **אלא דרב אדרב קשיא** - דאמר רב (כולו) מנה ופרס חייבות בראשית הגז ואי ראשית הגז בששים לא מטו ליה לכהן סלע ובציר מהכי ליכא למאן דאמר. **במנה בן ארבעים סלעים** - יש מנה גדול כך כדלקמן דהו מנה ופרס ששים ומהן יתן סלע לכהן.

דף קלח.א

ופרכינן ותני תנא מנה בן ארבעים - והא מנה ופרס דרב הוא מנה ופרס דקאמר רבי דוסא בכל אחת מנה ופרס ופליגי רבנן עליה דאמרי כל שהן ופירש רב למילתייהו דכל שהן היינו בין כולן מנה ופרס. **חמת חדשה** - של עור שלא גמר תפירתה ושייר בה סדק. **אע"פ שמקבלת רמונים** - שאין בסדק כמוציא רמון. **טהורה** - שלא נגמרה מלאכתה. **תפרה** - ונגמרה מלאכתה וחל עליה שם כלי ואח"כ נקרעה כמוציא רמון טהורה אבל מקבלת רמונים טמאה דלא פקע שם כלי מינה עד שתינקב כמוציא רמון כשיעור כל כלי בעלי בתים ששיעורן כרמונים. **כפקעיות של שתי** - שיעור קריעת כלי לטהר כשמוציא פקעיות של שתי שזה הוא תשמישתה של חמת ואין דרך להשתמש בה פירות וסתם פקעיות של שתי גדולים עשר סלעים משקלם ארבעה למנה. **פקעיות** - למושיי"ל. **תנא** - הא דקתני מתניתין חמש סלעים מלובן לא שיהא על ישראל מוטל ללבנו אלא אשיעורא קפיד דליתב ליה בהכרע שכשיתלבן שיהא בו חמש סלעים ונפטרות כל גיזים. **אמר קרא לעמוד לשרת** - בתר ראשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת. **מאי ניהו אבנט** - שהוא קטן שבבגדי כהונה וקים להו לרבנן שיכול לעשות מחמש סלעים צמר שהרי אין כולו צמר אלא כלאים הוא. **תפשת מרובה לא תפשת** - ברייתא בתורת כהנים גבי זבה (ויקרא טו) ימים רבים ימים שנים רבים שלשה או אינו אלא רבים עשרה אמרת כל ששמעו מרובה ושמעו מועט תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת הואיל ולא פירש לך איזה מהן

יש לך לתפוס הראשון שבמשמע שאם לא נתפוס אלא המרובה אני משיבך מהיכן אתה ממעטו לזה המועט והלא אף הוא במשמע כשתאמר אינה זבה בפחות מעשרה אני אומר לך והלא אף שלשה במשמע וכשתאמר בשלשה ואני משיבך אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה במשמע וגבי שירות נמי תאמר אבנט ואני משיבך ואימא מעיל אתה אומר לי והלא אף האבנט בכלל שירות ומהיכן אתה ממעטו אבל כשתאמר אין פטור אלא בכדי מעיל אני משיבך והלא אבנט ראוי לשירות וקרא שירות הוא דכתיב. **ואימא כיפה של צמר** - שהיא מועטת מאבנט ואף היא בכלל שירות כדכתיב (שמות כח) על פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא. **כיפה** - כובע קטן פלטרי"י. **ושמת אותו** - בציץ. **אמר קרא** - גבי שירות דראשית הגז. **הוא ובניו** - וציץ אינו בכהן הדיוט. **הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול** - ביום הכפורים שהוא בוץ כדכתיב (ויקרא טז) ובאבנט בד יחגור. **לא זהו אבנטו של כהן הדיוט** - של כל השנה דהא הוא הואי של כלאים כדכתיב (שמות לט) ואת האבנט שש משזר תכלת וגו' וכי כתיב אבנט דכלאים בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט דכל השנה כתיב. **שפיר** - משכחת שוין אהרן ובניו באבנט של צמר כגון של שאר ימות השנה. **אלא למ"ד** - אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים כשר הוא בהדיוט כל השנה דכי כתיב אבנט בכלאים גבי פרשת בגדי כהונה בכהן גדול הוא דכתיב אבל בכהן הדיוט כולו של בוץ א"כ לא משכחת צמר באבנט של הדיוט ואמאי משערת ראשית הגז באבנט הא לא שוין בה אהרן ובניו שהצמר אינו ראוי לשירות הדיוט. **שם אבנט** - אע"ג דאין צמר בשירות הדיוטות הרי ראוי לשירות כ"ג ואי משום הוא ובניו הכי קאמר דברים הראויין לאבנט שהרי אבנט נוהגת בו ובבניו. **מכר לו שחופות כו'** - הא אוקימנא עצה טובה קמ"ל דאע"ג ששייר לעצמו מן הטוב יקנה מן הלוקח ממין הרעות אחד מששים ויתן לו. **גזז ומכר ראשונה** - ראשונה היה מוכר לאחר גיזתה מיד קודם שצירף חמש גיזין. **חייב** - בראשית הגז דגז צאנך אמר רחמנא והא איכא דבשעת גיזה כל אחת היתה שלו. **בעידנא דקא מלי שיעורא** - דחמש צאן שעל ידי גיזה החמישית הוא מתחייב בארבעה ראשונות וההיא שעתא לא הוו מצאן שלו. **תנן הלוקח צאנו של עובד כוכבים** - אפילו עד שלא נגזזה וגזזה פטור הלוקח דלאו צאנו הוא. **הא צאנו לגוזז** - שמכר לו גוף הצאן זה קנה לו הגוף עד שגזז. **חייב** - דצאנך קרינא ביה. **כל חדא וחדא בתר גיזה נפק מרשותיה** - וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן. **כל שלשים יום** - לאו

דוקא אלא שיהו כל הגופים קנויין לו עד תשלום כל הגיזים. - בתר מוכר אזלינן - למיתב אכולהו. **קלחי אילן** - אילנות עצמן לקח עם פירותיהן להכי נקט לשון קלחי שאין שדה זו שדה אילן אלא שדה לבן וגדלו בה שנים או שלשה אילנות ומכרן. **נותן** - לוקח פאה מכל אילן ואילן כדכתיב (דברים כד) לא תפאר אחריו ואין אחד מהם פוטר את חברו הואיל ואין השדה שלו שאם היתה שדה שלו היה נותן מאחד על כולן. **אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה** - שום אילן בשדה לעצמו. **אבל שייר** - אחד לעצמו רמיא כולה חיובו עליה ונותן פאה בקרקע בזרעים לעניים ופוטר את כל האילנות אלמא היכא דאיכא שיורא כולה חיובא רמיא עליה דאי לאו עליה רמיא היכי פטר בפאה דידיה אילנות של אחרים. **והוא שהתחיל בעל הבית לקצור** - הזרעים קודם מכירת האילנות דמההיא שעתא מיחייב בפאה ופאה דידיה דההיא שעתא חזיא למפטר כולה שדה ומיהו כי לא שייר מידי אסתלק מדין פירות אילנות ואין פאת זרעים פוטרתן וכי שייר דאכתי שייר בפירות אילנות לא נפק מחיובא קמא והוה ליה כדמעיקרא. **ובקצרכם** - משמע מתחלת קצירה. **לא מיחייב בכוליה עדריה** - דלא כתיב בגזזכם אלא גז צאנכם לאחר שנקרא גז צאן. **אלא אמר רבא** - טעמא דמתני' משום דאין אדם רשאי להפקיע ממונו מיד מצוה ולמכור גיזיו כדי שיהא גז של אחד וצאן של אחר לפוטרן דלא קרינא ביה גז צאנך אלא כי קא מזבין לא קמזבין מתנות דכהן הילכך כי שייר מידי איכא למימר מדלא פריש מוכר ללוקח חוץ ממתנותיו של כהן ודאי הכל מכר לו ושייר אצלו את מתן הכהן ואמר לוקח למוכר מתנה דכהן גבך היא

דף קלח.ב

וכי לא שייר חייב הלוקח ולא משום דחייב המצוה עליה דלאו צאנך הוא אלא משום דזה לא מכר לו חלקו של כהן. **נותנו** - לוקח לכהן ואין הטבח מנכה לו כלום לפי שלא מכר לו את המתנות מסתמא. **לקח הימנו במשקל** - דהשתא ודאי זבין ליה. **מנכה לו מן הדמים** - משנשחטה זכו הכהנים במתנותיהן והדין על הטבח וגבי ראשית הגז ודאי אם פירש לו הכל אני מוכר לך אין כאן לכהן כלום על זה הואיל ועד שלא נגזזה נמכרה לא חל עליה חובת ראשית הגז דלא קרינא ביה גז צאנך וטעמא דמתני' משום דלא זבניה ולטעמיה דרב חסדא אפילו פריש ליה יהיב ליה ולא מילתא היא. **הדרן עלך ראשית הגז. מתני' שילוח הקן** - אבל לא במוקדשין - בגמ' מפרש היכי דמי מוקדשין.

ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן - דכתיב (דברים כב) כי יקרא. שקננו בפרדס - שמרדו ויצאו מן הבית ואין חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולים הם לברוח אבל אם בבית קננו פטור. קננו בתוך הבית - שלא מרדו. וכן יוני הרדסיות - שדרכם ליגדל עם בני אדם פטור. עוף טמא פטור - כדמפרש בגמרא צפור טהורה ולא טמאה. עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור - אע"ג דמינא דאפרוח בר שילוח הוא. פטור - דקן צפור בעינן שתהא האם המקננת צפור טהורה ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא נמי אע"ג דקן צפור הוא פטור כדמפרש בגמרא ואת הבנים תקח לך ולא לכלביך ובגמרא פריך מכלל דעוף טהור הרובץ על ביצי מין אחר כמותו טהור חייב. קורא - עוף טמא הוא ודרכו לרבוץ על ביצי אחרים. זכר פטור מלשלח - כדיליף טעמא בגמ'. גמ'. רבי אבין ורבי מיישא - מפרשי הך מתניתין דכסוי הדם ואותו ואת בנו וגיד הנשה והזרוע והלחיים וראשית הגז ושלוח הקן דתנן בכולהו בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין מר פריש חדא ומר פריש חדא ולא פליגי ותרווייהו קא מפרשי לאידך וצריכין אנו לומר דבר בשם אומרו. כל היכא דתנן בארץ ובחו"ל - בהנך פרקין. שלא לצורך - הוא דלאו חובת קרקע ניהו אלא חובת הגוף ונוהגת בכל מושבות כדיליף בפ"ק דקדושין (דף לז). לבד מראשית הגז לאפוקי מדרבי אלעאי - דמקיש לה לתרומה וה"ה נמי במתנות נשנית לצורך דהא רבי אלעאי יליף מתנות מראשית הגז והא דנקט ראשית הגז משום דעלה א"ר אלעאי בהדיא כדאמר לעיל רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינה נוהגת אלא בארץ. וכל היכא דתני בחולין ובמוקדשין - דהיינו גיד הנשה ואותו ואת בנו. לצורך - דאותו ואת בנו אי לאו דאשמועינן ליה הוה אמינא דאינו נוהג אלא במוקדשין דהא בקדשים כתיב הילכך אשמועינן דנוהג הוא בחולין כדאמר התם ושור הפסיק הענין וכ"ש הנך דתנן אבל לא במוקדשין לצורך הוא דאשמועינן חילוק. בר מגיד הנשה - דשלא לצורך תנייה דנוהג הוא דפשיטא לן דמשום דאקדשיה לא לפקע איסור גיד הנשה מיניה. ולא מי אוקימנא ליה - בפרק גיד הנשה (לעיל חולין דף פט). בולדות קדשים - דאתא לאשמועינן דחייב משום גיד ומוקדשין דכיון דאיסור מוקדשין קדים כדמפרש התם שיצירת הולד קודמת לגידין איצטריך לאשמועינן דאתי איסור גיד וחייל עלייהו. ומשני מ"ט דוחקת - לאוקמה בהכי משום דהיה קשיא לך למאי הלכתא תניניהו והשתא אתו רבי אבין ורבי מיישא להנך למימר לא תדחק לאוקמה

בהכי דמעיקרא כי מקשת התם פשיטא לאו קושיא היא דהא איכא טובא דמתני שלא לצורך ואידי דתנינהו כל חדא וחדא בצורך תנא נמי בהן באידך שלא לצורך וה"ה למוקדשין אידי דתנייה בכולהו לצורך תנייה נמי בהן שלא לצורך וכן בפני הבית משום אותו ואת בנו תנייה בכולהו וכן חו"ל משום ראשית הגז. **שהרג את הנפש** - ואח"כ מרד ונמצא בקן. **פטור מלשלח** - הואיל ובר קטלא הוא והכי דרשת ליה דקא בעי לשלח למקום הצלה והפקר והאי לאו בר הכי הוא והכי דריש קרא שלח תשלח את הראוי לשלחו ואת שאין ראוי לשלחו אל תשלחנו.

דף קלט.א

בר קטלא הוא - ומהיכן נמלט. **ובערת הרע** - מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל. **מי מיחייב** - אפילו כשהוא חולין. **אלא דחזא קן בעלמא** - במקום שאין קנוי לו והביצים אינן שלו דהא כל מקום שהביצים שלו אפילו ע"י זכיית חצר המשתמרת לאדם שלא מדעתו חשיב ליה מזומן בהשואל את הפרה (ב"מ דף קב). **אלא דאגבהינהו לאפרוחים** - וזכה בהו ואקדשינהו ומאחר דאפרוחין קדושים נפטר מלשלח את האם. **והדר אהדרינהו** - וחזרה האם עליהן. **פטור מלשלח** - דהא כיון דזכה בהו מזומן קרינא בהו. **איחייב ליה בשילוח** - כשמצאן ומשום דאקדשה בתר הכי לא פקע ליה שום מצוה מינייהו דתניא וכו' מוקדשים אין כסוי הדם נוהג בהן כדאמרינן בפרק כסוי הדם (לעיל חולין דף פג) משום שחיטה שאינה ראויה שאסורים בהנאה. **שחטה ואחר כך הקדישה חייב לכסות** - דחיובא דחייל עליה לא פקע. **רב אמר** - לתרוצי למתני'. **במקדיש פירות שובכו** - גוזלות שובכו למזבח לעולת נדבה ואחר כך כשגדלו אותן פירות מרדו ויצאו וקננו במקום אחר דמעיקרא כי אקדשינהו דידיה הוו וחל הקדש עלייהו והשתא דמצאן לאו מזומן הוא ואי הוו חולין הוו מיחייבי והאי דנקט פירות ולא אמר מקדיש שובכו עצמו משום דיונים אינן ראויין אלא כשהן קטנים ורב לא אמר למילתיה אלא בקדשי מזבח. **דקא מוקים ליה אפילו בקדשי בדק הבית** - ואשמועינן רבותא דאע"ג דקדושת דמים בעלמא הוא פטור מלשלח כדאמרן טעמא שאתה מצווה להביאו לידי גזבר. **לא פקעה קדושתיהו** - במרידתן לא יצאו מכח הקדש. **פקעה קדושתיהו** - ומיחייבי בשילוח. **לה' הארץ** - אינן אבודין שבכל מקום שהם של הקדש הן.

הא מקמי דשמעיה מר' יוחנן רבו - הוה קים ליה כיון דמרדה פקעה לה קדושתה ובתר דשמעיה מרבי יוחנן דתריץ ליה לה' הארץ ומלואה קבלה ממנו ומשום הכי פטור במקדיש ואבד. **הא דאמר הרי עלי** - להביאו וכשהפרישה אחר כך נגנבו ואבדו אע"ג דבי גזא דרחמנא הוא לא קיים נדרו. **נדר האומר הרי עלי עולה** - ואח"כ הפריש בהמה ואמר הרי זו לנדרי אם מתה חייב באחריותה הואיל ומעיקרא ארכבה אכתפיה. **דמיחסר הקרבה** - דכי אמר עלי הכי קאמר עלי להביאו לעזרה אבל בדק הבית גמרו בהפרשתו ואי משום דלא הביאו ליד גזבר הכל גזברים הן דלה' הארץ. **ובית זה קרבן** - לבדק הבית שאף הן נקראים קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב וקדושת דמים הם. **שור זה עלי עולה** - אע"ג דאמר זה כיון דקאמר עלי להביאו קאמר וכן בבית לבדק הבית למוכרו להביא דמיו ליד גזבר. **אבל היכא דאיתנהו** - כגון מעות שאבדו בי גזא דרחמנא אתנהו ואם הוציאן הגנב הוא מעל ועליו לשלמן להקדש. **בערכין** - האומר ערכי עלי והפריש ערכו. **דלא מיתמר ליה בלא עלי** - דלא אפשר למימר הרי זה בלשון ערך דהא עדיין לא קבל חובת ערך עליו. **דאי נימא ערכי** - ולא עלי אמאן רמי האי נדר לשלומי. **אם אמר ערך פלוני** - ולא אמר עלי אמאן רמי. **ועוד תניא** - דחייב באחריותו. **ונתן את הערכך** - בפודה שדה מקנה מן ההקדש כתיב וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היובל ונתן את הערכך הו"ל למכתב ונתן אותו או ונתנו מה ת"ל הערכך ש"מ אערכין קמהדר. **לפי שמצינו בהקדשות ומעשר שני שהן מתחללין על המעות** - כשהפריש פדיונן ואבד אינו חייב באחריותן דהא כתיב ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו ולא כתיב ביה נתניה אלא משהפרישו ואמר הרי זה מחולל על זה נקרא ערך להקדיש דמיו ויצא לחולין ההקדש.

דף קלט.ב

יכול אף - ערכין משהפרישן יפטר. **תלמוד לומר ונתן את הערכך קדש** - אין ערכין קדושין עד שעת נתניה וקרא הכי מדריש וחשב לו הכהן למקדיש את שדה מקנה את מכסת הערכך ושבקיה והאי את הערכך קאי אערכין דאילו בפדיון הקדש כתיב לעיל מיניה והיה לו בלא שום נתניה. **ה"ג לפי שנאמר שלח תשלח** - ב' פעמים שומע אני לחזור אחר המצוה הזאת עד שתבא לידו. **ת"ל כי יקרא במאורע** - הכתוב מדבר לכשיקרא. **קן מ"מ** - אפילו באפרוח

אחד או בביצה אחת כדתנן במתניתין. **צפור טהורה ולא טמאה** - לקמן מפרש לה ר' יצחק עוף משמע בין בטמא בין בטהור אבל צפור לא אשכחן בטמאים אלא בטהורים. **לפניך** - משמע ברה"י כגון בפרדס ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא. **בדרך** - להביא רה"ר. **שאין קנו בידך** - אין קן מזומן לך ואין קנוי לך. **יוני שובך** - ויוני מדבריות שקננו בשובך ובשלהי פרקין פריך הא כיון דחצרו קונה לו הביצים מזומן הוא. **טפיחים** - שנותנין בהן קדרות קטנות בחומה וקורין בויל"ש. **ובבירות** - דירות ומגדל עיר. **שקננו בפרדס** - שמרדו דהשתא אין קנו בידך. **ועוד לפניך למה לי** - משום רה"י דפרדס הואיל וסופנו לרבות את הכל. **אלא לפניך** - מיבעי ליה לחייב את שהיו כבר שלו ומרדו. **בדרך** - נמי מיבעי ליה לכדרב יהודה. **קן בים** - ששטף הים את האילן והיה קן בראשו חייב לשלח דים נמי איקרי דרך. **קן בשמים** - עוף נושא קן באויר. **דרך סתמא לא איקרי** - אבל - ים איקרי דרך סתמא הנותן בים דרך. **ואדמה על ראשו** - אע"פ שהיה בראשו לא אבדה את שמה ש"מ אדם גופיה אדמה הוא מדלא אבדה את שמה דלא קרייה עפר והשתא נמי על הארץ קרינא ביה. **ועוד זה שאלו ממנו** - מנין למשה רמז קודם שבא שסופו לבא. **בשגם הוא** - בשגם בגימטריא כמו משה וכתוב שם והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכך היו ימי חיי משה כלומר עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו. **מנין** - למעשה המן. **המן העץ** - יתלה על העץ. **למעשה אסתר** - הסתר אסתיר בימי אסתר יהיה הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות. **מנין** - לגדולת מרדכי. **מר דרור** - וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה. **חד תני** - הדרסיאות וחד תני הרדסיאות. **הורדוס** - התחיל להתעסק בגדולן. **לדידי חזיין לי** - הנך שנשארו מבני בניהם של יוני הורדוס. **וקיימא שית סרי דרי** - ט"ז שורות. **בפתי מילא** - כל שורה ארכה ברחב מיל ואמרן קירי קרי אדוני אדוני קירי הוא לשון אדון בירי הוא עבד כדאמר בעירובין (דף נג) גבי בני גליל שאין מדקדקים בלשונם ההוא דאתאי לקמיה (דרבי ינאי) [דדיינא] דבעא למימר מרי קירי טבלא הוית לי וגנבוה ממני ואמרה מרי בירי טפלא הוית לי וגנבוך מין. **סומא** - שוטה בלא ראות. **אימא קירי** - כמו שאנו אומרים. **אמרה לה** - איהי לחברתה. **סומא ואימא קירי בירי** - לאותו שאת קורא אדון עבד הוא על שהיה הוא עבד. **אתיוה** - עבדים שנשארו מעבדי הורדוס ושחטוה. **אמר לי ר' חנינא מילין** - דברי רוח הן שלא דברו מעולם. **מילין ס"ד** - והאמר רב כהנא לדידי

חזי לי והרי רב כהנא מעיד על הדבר ואי לאו דקושטא הוא לא הוה אמר. **אלא במילין** - על ידי כשפים מלומדות לדבר אותן עופות. **עוף משמע בין טמא וכו'** - אי הוה כתיב עוף הוה משמע בין טמא בין טהור כדכתיב (דברים יד) כל עוף טהור תאכלו וכתיב כל שרץ העוף טמא הוא לכם וכתיב (ויקרא יא) תשקצו מן העוף. **ת"ש** - דהזהיר הכתוב שלא לעשות עבודה זרה דמות צפור וע"כ אטמאים נמי מזהיר ומהיכא משתמע מיניה לאו מצפור משתמע בין טמאין בין טהורין וכנף לאתויי חגבים. **לא צפור טהורה** - משתמע מיניה וכנף לאתויי טמאים וחגבים. **תא שמע** - החיה וכל בהמה יהללו את שם ה' וע"כ צפרים טמאים נמי משבחי קמיה ומהיכא אדכרינהו דוד לאו מצפור וכנף לאתויי חגבים.

דף קמא.

ובענפיהי ידורן צפרי שמיא - והכא לא כתיב כנף וע"כ עופות טמאין נמי מתקבצין באילנות ומשתמע כי כולהו מצפור. **מדקאמר צפור טהורה מכלל דאיכא טמאה** - דאי אין טמאים בכלל צפור לכתוב קרא כל צפור תאכלו. **ומשני** - האי טהור לאו למעוטי טמאה אתא אלא למעוטי אסורה ומן הטהורים היא וטרפה. **והא בהדיא כתיב** - (ויקרא כב) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ובעוף טהור מיתוקם קרא בת"כ שיהא מטמא בבית הבליעה. **אי שחוטה דמצורע** - ושחט את הצפור האחת וקי"ל בע"ז (דף עד) ובקדושין (דף נז) דאסורין בהנאה. **וזה אשר לא תאכלו מהם** - יתירא הוא מהם מן הטהורין דהא אטהורין דלעיל מיניה קאי. **לרבות שחוטה דמצורע** - אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחריני שיהו צדין ואוכלין אותה בני אדם אלא ודאי מותר. **עשה** - טהורה תאכלו ולא האסורה כגון שחוטה דמצורע ולא הבא מכלל עשה עשה. **ואימא לרבות טרפה** - כלומר אמאי ניחא לך לאוקומי עשה בשחוטה דמצורע טפי מטרפה. **דבר הלמד מענינו** - זה אחד מי"ג מדות מקרא שכתוב סתם ואין אנו יודעין במה מדבר הוי לומדו מענינו. **והא בענינא דשחוטה כתיב** - טהורה תאכלו והא ודאי לא אכיל לה אלא שחוטה ועלה כתיב וזה אשר לא תאכלו מן השחוטה. **שתי צפרים חיות מאי חיות לאו חיות לפיך** - ראויות לפיך טהורות ומדכתיב צפרים חיות מכלל דאיכא דשמייהו צפרים ולא חיות נינהו דהוו טמאות. **שחיין ראשי אברים שלהן** - למעוטי מחוסרות אבר. **לאו מכלל**

דאיכא טמאות - בלשון קושיא. **ומשני** - לא מכלל דאיכא אסורות טרפות ומעטינהו דלא ליתכשרו לטהרת מצורע אע"ג דלאו קרבן נינהו אלא מחוץ למחנה שוחטה אל כלי חרס. **מחיות נפקא** - ולא טרפה דאינה חיה. **הניחא** - הא דמצרכת קרא אחרינא למאן דאמר טרפה חיה. **ועוד** - טרפה מדתנא דבי רבי ישמעאל מבנין אב נפקא. **מכשיר בפנים** - אשם מצורע וחטאות מחוסרי כפרה דזבין ויולדות שאינן באין אלא להכשירן בקדשים. **מכפר בפנים** - כל חטאות ואשמות. **מכשיר בחוץ** - צפרי מצורע שהן לטהר. **מכפר בחוץ** - שעיר המשתלח. **עשה בו מכשיר כמכפר** - בכל מיני כשרות וטהרה שהרי גם המכשירין קרבים האמורין שלהן. **אף בחוץ עשה מכשיר צפרים כמכפר** - שעיר המשתלח דאסור במום דבעי ראוי לשם שבאיזה שיפול הגורל לשם יהיה ראוי למזבח. **אמר רב נחמן** - טהורות למעוטי צפורים של עיר הנדחת. **ולמאי** - להי מינייהו איצטריך קרא להך דהא משלח פשיטא דשל עיר הנדחת לאו בר שילוח הוא דלא אמרה תורה שלח לתקלה דממון עיר הנדחת אסור ואם ישלחנה יהיו בני אדם צדין אותה לאחר זמן. **אלא בשחוטא** - אפילו ההיא דשחוטא היא ולא אכלי לה ויכול לשורפה אחר שחיטה לא תיתי מעיר הנדחת. **רבא אמר** - להכי אתי טהורות שלא יזווג לה אחרת שאם בא לידו מצורע אחר לאחר שיטהר את זה לא יאמר הכהן הבא אחרת וזווגה לחיה של מצורע ראשון דהכי משמע טהורות מכלל דאיכא אסורות ומאי ניהו הנשארת דמצורע. **ולמאי** - בעית לה דמצורע. **אי לשחיטה הא בעיא שילוח** - משום מצורע קמא ופשיטא דאסור. **אלא לשילוח** - ותיפוק ליה לשילוח דתרוייהו. **רב פפא אמר** - טהורות למעוטי צפרים שהחליפן ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו. **ולמאי קבעי לה** - דמבעי קרא למיסרה. **אי לשילוח** - פשיטא דאסור. **בר קטלא הוא** - ופשיטא דאינו ראוי לשלוח ולא לשחיטה דהא דינו בסקילה. **אלא לשחיטה** - דאי משום ובערת הרע הרי מבוער מן העולם הוא. **רבי אליעזר מחייב לשלח** - אע"פ שאין הביצים שלו הואיל ומנהגו בכך ששוכן על ביצים אחרים ועוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"א. **קורא זכר** - אבל נקבה אפילו רבנן מודו כדמפרש בגמרא טעמא דרבי אליעזר. **אם טרפה** - אמן של אפרוחים טרפה חייב לשלח אבל אפרוחים טרפות אינו חייב לשלח את האם.

א"כ - דאמן נמי מקשת להו ומתקח לך ולא לכלביך ממעט האם כמו האפרוחים אם טמאה נמי מהתם אימעית. **והתניא אם אפרוחים טרפה חייב לשלח** - קס"ד דה"ק אמן של אפרוחים שהן טרפות והאם כשרה חייב לשלח ולא דרשינן תקח לך ולא לכלביך. **מיעוט סימנים** - של אפרוחין תחת האם. **מהו** - לחייבו בשלוח האם כיון שבידו לגמור את השחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב לשלח או דילמא השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהם סימנים פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ גומר שחיטה. **מטלית** - פרוסה על הביצים והאם רובצת עליה מי הויא חציצה דלא ליבעי שלוח דלא קרינא ביה רובצת או לא. **כנפים** - נוצה תלושה. **ביצים מוזרות** - שאין אפרוח בא מהן כדאמרי' במתני' דלא מיחייבי בשלוח. **מהו שיחוצו** - אם תמצא לומר ביצים מוזרות חוצצים ב' סדרי ביצים בני קיימא זה ע"ג זה מהו אם נתכוין ליטול התחתונים מי הוו אמצעים חציצה ופטור מלשלח או לא. **זכר** - לאו בר שלוח הוא כדאמרינן לקמן אבל זכר דברי הכל פטור דהא אם כתיב ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה כדלקמן. **תסיל** - עוף טהור ודומה ליונה. **דלמא** - הא דתני בטהור וטהור חייב בקורא נקבה דמנהגו בכך ומודו בקורא נקבה אפי' אין הביצים שלה כדלקמן דהואיל ודרכה הוא לגדלן והאם רובצת קרינא ביה וכי רובצת על ביצת עוף טמא פטור דכתיב תקח לך ולא לכלביך אבל עוף אחר בטלה דעתו ואינה בשלוח. **ובקעה ודגרה** - מה התם דגירה מעליא דבמינו משתעי קרא אף הכא דגירה מעליא אבל הקורא נקבה אפילו אין הביצים שלה חייב לשלם דהאם קרינא ביה הואיל ומנהגו בכך אבל זכר דעלמא דברי הכל פטור והאם רובצת כתיב ולא האב רובץ ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה לא שנא זכר ול"ש נקבה. **כחן דרבנן** - דאפילו בקורא פטרי אי לאו דנקבה היא אע"ג דכתיב ביה דגירה אם בעינן ולא זכר. **מתני'** **מפריחים** - גדולים. **גמ'** **היתה יושבת בין שני רובדי אילן** - והביצים תחתיה אבל הענפים סומכים ומגביהים אותה באויר. **כל** - שאילו ידחה זה מזה תשמט האם ותפול עליהן חייב ואם נופלת לצדדין פטור. **ביניהן** - ביצה מכאן וביצה מכאן. **אפילו כנפיה נוגעות בהן פטור** - ולקמן מפרש לה מן הצד. **מה ביניהן אפילו נגעה בהן** - ואשמועינן פטור דעל בעינן. **אף על גביהן** - דקתני חייב בדנגעה בהו וממתני' ליכא לאותובי אדרב דבעי נוגעים משום דמתניתין במעופפת הא בין שני רובדי אילן רובצת קרינא ביה. **מה ביניהן דלא נגעה עליהו אף על גביהן דלא נגעה**

עלייהו - מלעיל ושוב אין כאן נגיעה דאי נמי נגעה מן הצדדין אינה נגיעה דעל בעינן ואפילו הכי קתני חייב הואיל ועליהן רובצת. **ליתני רובדי אילן** - ואע"ג דיושבת במקומה תחתיה דפטור וכ"ש מעופפת דאינה רובצת. **מן הצד** - שנוגעת בצדיהן ולא על גביהן. **אף על גביהן דלא נגעה עלייהו** - ושוב אין כאן נגיעה ואפילו הכי הואיל ויושבת חייב דרובצת קרינא ביה. **מה ביניהן דנגעה בהו** - דאי לא נגעה לא איצטריך לאשמועינן. **אף על גביהן דנגעה בהו** - מלמעלה.

דף קמא.א.

ליתני רובדי אילן - אע"ג דדמיא לרביצה וכ"ש מעופפת. **ה"ג** - א"כ ליכתוב והאם רובצת עליהן. **לאקושי אפרוחין לביצים** - למפטר מפריחים. **וביצים לאפרוחים** - למפטר מוזרות ועל כרחך קן מ"מ לרבות ביצה אחת ואפרוחים וביצים אורחיה דקרא הוא למינקט רבים ברוב קנים. **מתני'**. **נטל את הביצים ואח"כ חזרה האם עליהם פטור משלח** - דכיון דנטל את הביצים הוה ליה קן מזומן. **גמ'**. **ואימא** - תשלח לאתויי עוד פעם שניה ותו לא. **א"ל שלח לעולם משמע** - ורבו דתשלח להכי הוא דאתא. **אין לי** - דצריך שלוח אלא לדבר הרשות. **לדבר מצוה** - כגון קן יולדת וטהרת מצורע מנין ת"ל תשלח. **הא לאו הכי ה"א לדבר מצוה** - לא בעי שלוח והא שלוח עשה ול"ת הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטהר דוחה את שניהם. **לא צריכא דעבר ושקליה** - ואשמועינן דחוזר ומשלח ואי לא רבי דבר מצוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח תו לא קאי באפיה עשה דטהרת מצורע אלא עשה דשלוח דאכתי בעמוד ושלח קאי ואימא לידחייה ולקמן פריך מאי אולמיה דעשה דמצורע מעשה דשילוח דנימא דנידחיה דאיצטריך לרבוויי. **דלאו עבריה** - הלאו כבר עבר עליה. **הניחא למאן דתני** - במסכת מכות (דף טו). **קיימו ולא קיימו** - כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואם לקחה קיים עשה שבה כשהתרו בו לא תקח ולקחה ושלחה בתוך כדי דבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכך נתקו לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה זה והפטר לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור דקי"ל תכ"ד כדבור דמי כי עבר על התראה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכא נמי איכא למימר עבריה ללאו משלקחה ולא שלחה והשתא עשה הוא דאיכא ס"ד אמינא ליתי עשה ולידחי עשה להכי

איצטריך קרא. **אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו** - בטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון ששחטה חייב לא בטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שלח מיד כשהתרו בו פטור וה"נ כל זמן שלא שחטה לא עבריה ללאו דבעמוד ושלח והפטר קאי ואכתי לאו ועשה הוא ולא בעי קרא כלל לדבר מצוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. **ותו לרבי יהודה דאמר** - במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשתמצאנה שלחנה ואם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הא תו ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא בעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו בעמוד ושלח קאי. **על מנת לשלחה** - ואפילו לרבי יהודה בעמוד ושלח קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה תו ליכא לאו דהא כבר לקחה בהיתר ותו לא קרינא ביה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמצורע ולידחיה להכי איצטריך קרא. **ומאי אולמיה דעשה** - דמצורע מעשה דשלוח דתיסק אדעתיה דנדחיה. **ימחה על המים** - פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות. **אסור בתשמיש המטה** - כמאן דאמר במועד קטן (דף ז) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו. **אהלו זו אשתו** - שובו לכם לאהליכם לנשותיכם שאסרתים לכם ואמרתי אל תגשו אל אשה (שמות יט). **מתני'**. **טעמא דרבי יהודה** - דלוקה מפרש בגמרא. **ואינו משלח** - דאיסור דעבד עבד. **אין לוקין עליו** - דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האם ואם לקח שלח תשלח. **זה הכלל וכו' אין לוקין עליו** - אלא אם כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואם לא שלח לוקה וצריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בעי עד שישחוט אותה ואי לא לא לקי. **גמ'**. **בעלמא** - כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאם לא גזל מה ישיב. **שלח מעיקרא משמע** - הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שהעשה קדם. **והשיב את הגזלה** - אף על פי שכתוב אחרון בפרשה על כרחך לאו שניתק לעשה הוא שאין השבה קודם גזילה וכשגזל עבר על לא תגזול נמצא העשה נצטווה לאחר גזילה.

דף קמא.ב.

רבי חייא ורבי אושעיא - סדרו את הברייתות ודקדקו בדברי כל חכם לומר כמו שאמר אבל יש תנאים הרבה שמוסיפים על משנתם בדדמי כי הכא משום דשמעין לרבי יהודה הכא דמחייב סברי טעמא משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו והוסיפו לומר גנב וגזלן. **דילמא אינו בכלל מלקות ארבעים תניא** - ואשמועינן דטעמא דרבי יהודה במתני' משום דשלח מעיקרא משמע והתנאים טעו בגירסתם לאחר זמן ואמרו שישנן דאמרי דומיא דמתני'. **לא תשוב** - לקחתו. **לא תכלה** - דפאה והרי הן ניתקין לעשה דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם. **מעיקרא משמע** - לא תכלה אבל מה עליך לעשות עזוב אותם ולא תכלה אבל גנב וגזלן דעל כרחך ניתק לעשה אימא לך דלא לקי. **לא תותירו** - ואם תותירו באש תשרופו הא ודאי ניתק לעשה. **ואי ס"ד** - קסבר ר' יהודה שלח דקרא אחר לקיחה משמע וטעמא דלוקה משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמאי קתני ואין משלח הכתוב מחייבו אף לשלחו לאחר לקיחה והוא פוטר. **דילמא** - אינו משלח דקאמר אינו נפטר בשלוח אלא אף לוקה. **עד כמה משלחה** - אם נטלה. **שתצא מתחת ידו** - ואם יכול לחזור ולתופשה מותר. **במה משלחה ברגל** - יאחזנה ברגלה וישלחנה. **בגפה** - אוחזה בכנפה ומשלחה. **משלחי רגל** - אלמא שילוח ברגל הוא כך שמעתי ונראה בעיני שאין שילוח זה דומה לשילוח רגל השור שהוא הולך ברגלים והכא אחיזה ברגלים וכמדומה לי דהכי קאמר רב הונא אמר ברגל שאם תלש גפה ושלחה נפטר ממצות שילוח כיון שהלכה ב' פסיעות או ג' ומותר לחזור לתופשה ורב יהודה אמר בגפה שתוכל לעוף כדרכה וראייה לדברי מדמייתי עובדא דההוא דתלשינהו לגפה ושלחה דחייביה רב יהודה למשלחיה דרב יהודה לטעמיה דאמר אין שילוח עוף ברגל. **רבי לה גדפה** - השהה אותה עד שיגדלו לה כנפיה ותשלחנה. **מכת מרדות** - רידוי בתוכחה שלא ירגיל בזה ואין לה קצבה אלא עד שיקבל עליו. **תימה** - עוף טהור הוא. **אמר ליה** - רבא. **דלמא חדא ביעתא הוא דרמיא** - לכך הוצרכת לשאול שלא הטילה אלא ביצה אחת וקרא אפרוחים או ביצים כתיב. **פרסתקי** - מצודות. **וליחוש לחשדא** - שעל הנאת עצמו חייבו לשלחה דצריך להתרחק מן הכיעור כדאמר באלו טרפות (לעיל חולין דף מד) דרב חסדא שרי בוכרא ולא זבין מיניה. **ומשני כלאחר יד** - מרחוק פירש המצודה שלא הבין המשלת. **ואם איתא לדר' יוסי וכו'** - הש"ס פריך לה. **יציאת רובה** - דאם בא אדם ומצא את האם

כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובה חייב לשלח מקמי דתפול לחצרו דאכתי לאו מזומן הוא. **אי הכי** - דלא קנתה חצרו. **אמאי אסורות משום גזל** - ואפילו מפני דרכי שלום והלא עדיין מגוף האם הוא. **ומשני אמון** - דרכי שלום דקאמר אפילו על האם עצמה יש משום דרכי שלום. **ואיבעית אימא לעולם אביצים** - דאילו על אמון אפילו משום דרכי שלום אין כאן הואיל ואינה נוחה לתופשה לא סמכה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקוטט עם הלוקח אבל מהביצים הוא מתקוטט דדעתיה עליהן ונהי נמי דלא קנה לו חצרו משום דרכי שלום מיהא איכא. **לזכות** - לפשוט ידו תחת האם ולהחזיק בהם כל קנייה דהפקר זכייה קרי ליה. **והשתא דאמר רב יהודה כו'** - מהשתא מצית לאוקומא מתניתין אפילו יצאת כולה ולא תקשה לרבי יוסי ברבי חנינא דלא מזומן הוא וחייבת בשילוח משום ביצה אחרונה זאת שלא עמדה האם עליה משהטילתה ואף על פי שנפלה לחצר לא קנתה חצרו דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיק כל חצרו נמי לא מצי ליה ואין זה מזומן. **אי הכי אמאי אסורות משום גזל משום דרכי שלום** - ותו לא. **אי דשלחה** - קודם דהחזיק בה הרי קנתה חצרו לבעל הבית וגזל מעליא הוא ואי דלא שלחה היאך הוא יכול ליטלם לביצים הא בעי שלוח קודם לקיחת הביצים כרב יהודה. **ומשני בקטן** - דלאו בר שלוח הוא והוא הדין דהוה מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן תחת האם דגזל מעליא ליכא אלא ניחא ליה לשנויי בדרך היתר ולא בדרך איסור. **והדר מתמה ואמר** - קטן בר דרכי שלום הוא. **ה"ג** - אביו של קטן חייב להחזיר מפני דרכי שלום. **פירות שובכו** - אפרוחים וביצים. **אתא לקמיה דשמואל** - לקמן מפרש מאי איצטריך ליה למבעי. **טרופן אקן** - הקש בידך על הקן. **דליתגבהו** - מיראתך והשתא מפרש ואזיל מאי בעא מיניה ומאי מהדר ליה. **למאי** - הגבהה זו למה. **אי למקנא** - שלא יחזור בו לוי בן סימון והכי קאמר ליה טרופן אקן דליתגבהו אפרוחים מיראתך ותקנה אותם בהגבהה. **ליקנינהו בסודר** - ולמה הוצרך רב יהודה לשאול היאך יקנה. **ואם ליו"ט** - שהוא ערב יו"ט ולמחר יהיו אסורים משום מוקצה ובא לשאול במה הכנתם למה לי האי טרחא לטרופן אקן.

דף קמב.א

בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא - כבית הלל במסכת ביצה (דף י). **פירי חדתי** - ביצים שהטילה אותם האם ולא עמדה מעליהם מעולם ולא קנתה לו

חצרו ללוי דאסור לזכות בהן כל זמן שהאם רובצת עליהם ולוי היה צריך לילך לקנות ומה שלא קנה אינו יכול להקנות ואם יקנה לו בסודר יכול לחזור בו. **זיל טרוף אקן דליתגבהו** - אמהות וליקנינהו לוי לפירות על ידי חצירו ויקנהו לוי ניהלך בסודר. **מתני'**. **שהיא כאיסר** - שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט. **גמ'**. **שמתן שכרה בצדה** - כגון כבוד אב ואם ושלוח הקן שלא תוכל להבין מתן שכרה שעתידין המתים להחיות. **לעולם שכולו טוב** - שאין בו לא היזק ולא יסורין אלא טובה ובשילהי פרק קמא דקדושין (דף לט) אמרינן דרבי יעקב עובדא חזא באחד שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ונטל את הבנים וקיים כבוד אב ואם ושלוח הקן ובחזרתו נפל ומת היכן טובתו של זה והיכן אריכות ימיו אלא הוי אומר למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך. **הדרן עלך שלוח הקן וסליקא לה מסכת חולין**. -